ولا تقولوا لمن یقتل فی سبیل الله اموات

بیمن توفیق خالق ارض و سما این کتاب در بیان حال شهیدان کربلا

از تصنیف ملا حسین واعظ کاشفی رح المسمی به

روضة الشهداء

بفرمایش

شیخ الهی بخش محمد جلال الدین تاجران کتب

کشمیری بازار لاهور

در مطبع نولکشور ستیم لاهور طبع شد

اشتہار

شیخ الٰہی بخش و محمد جلال الدین تاجران کتب کشمیری بازار لاہور

قصہ عادل خاں مع سہ درویش فارسی

نہایت اعلیٰ درجہ کا عشقیہ قصہ ہے۔ اور ساتھ ہی اس کے درستی اخلاق بھی اس سے متصور ہے۔ قیمت ۱/

قصہ چہار درویش فارسی

قابل دید ہے۔ دوران قصہ میں مصنف نے جابجا اشعار لکھکر موزون و مزین کیا ہے۔ اس کے مطالعہ سے درستی اخلاق کے علاوہ زبان فارسی سمجھنے کی مہارت حاصل ہو سکتی ہے۔ قیمت ... ۱۰/

سیاحت حاتم طائی

یہ نادر الوجود کتاب بڑی جد و جہد سے بہم پہنچا کر چھپوائی گئی ہے علاوہ لطف قصہ کے اس کے مطالعہ سے درستی اخلاق و ترغیب صدقہ و خیرات و پابندی وعدہ و شوق سیاحت کے زبان فارسی کے سمجھنے اور بولنے کی لیاقت حاصل ہو سکتی ہے۔ قیمت ... ۸/

قصہ شہزادہ بہرام فارسی

یہ مقبول عام قصہ ہندوستان کی کل زبانوں میں یعنی پنجابی۔ اردو۔ پشتو۔ بنگالی وغیرہ وغیرہ میں ہو چکا ہوا ہے اس کی خوبی اس سے ظاہر ہے کہ یہ قصہ ہر ایک زبان میں پڑھا اور سنا جاتا ہے۔ قیمت ... ۱/

قصہ ڈلہ و مختار فارسی

یہ قصہ دل بہلانے اور عورات کے مکر و فریب و چترتروں سے آگاہ کرنے کے لئے نہایت کارآمد ہے آخر میں نتیجہ اخلاقی کے برے کاموں کا برا انجام ظاہر ہوتا ہے۔ قیمت ... ۱/

قصہ گربہ و موش فارسی

یہ نظم کا حصہ ہنسنے ہنسانے کی کل قابل دید ہے۔ علاوہ قصہ کی زبان فارسی میں مہارت حاصل ہوتی ہے قیمت ۱/

قصہ احمد حجام مع چہار پری

قصہ ورد و گل شاہ بالتصویر

بزبان فارسی نہایت اعلیٰ درجہ کا قصہ قابل دید ہے۔ شائقین اسکے مطالعہ سے حظ وافر اٹھائینگے قیمت ۴/

طوطی نامہ فارسی

ایک فرضی قصہ طوطی مینا کی زبانی نہایت نتیجہ خیز بیان کیا گیا ہے۔ اسکے مطالعہ سے جلدبازی اور بلا سوچے سمجھے کسی کام کے کرنے تنبیہ حاصل ہوتا ہے۔ اور اس کے مطالعہ کے بعد کسی کام کے کرنے سے پشیمان نہیں ہونا پڑتا۔ قیمت ... ۲/

ولا تقولوا لمن یقتل فی سبیل اللہ اموات بل احیاء ولکن لا تشعرون

ہزار ہزار ستائش و سپاس مر آفریننده را که دربیان فرحت آیات و آن این کتاب در بیان شہادت
سعیدین الشہیدین المعصومین المظلومین سیدنا امام حسن و امام حسین رضی اللہ عنہما

المسمی به

روضۃ الشہدا

سنہ ۱۳۳۱ھ

از تصنیف شریف قدوۃ علمای کبار واقف رموز خفی و جلی مولانا مولوی حسین واعظ کاشفی رحمۃ اللہ
حسب فرمائش شیخ الٰہی بخش و محمد جلال الدین تاجران کتب کشمیری بازار لاہور

در مطبع نولکشور واقع لاہور بزیور طبع متحلی گردید

بسم اللہ الرحمن الرحیم

ای شربت درد تو دوائے دل ما — آشوب بلائے تو عطائے دل ما
از نامہ حمد تو شفائے دل ما — وز نام حبیب تو صفائے دل ما

حضرت صبور بے ملال وشکور بے زوال عمّت عطیاتُہ وکابت بلیاتُہ در کتاب کریم وکلام لازم التکریم زمرۂ بلا رسیدگان میدان محبت ومحنت کشیدگان معرکۂ مشقت را بدین خطاب دلنواز معزز وسرفراز ساختہ کہ ولنبلونّکم وہر آینہ مے آزمائیم شما را یعنی با شما معاملۂ آزمایندگان میکنیم اگرچہ ہیچ حال شما بر ما پوشیدہ نیست اما میخواہیم کہ عیار کار و بار ہر کس بر محک امتحان ظاہر گردد وعالمیان بدانند کہ کدام نقد اخلاص از خلاص ابتلا پاک وبے غش بیرون مے آید * فرد

خوش بود گر محک تجربہ آید بمیان — تا سیہ روئے شود ہر کہ درو غش باشد

وآزمایش الٰہی بچند نوع درین آیت واقع شدہ بشیءٍ من الخوف بچیزے از ترس کہ آن خوف الٰہی باشد یا بیم دشمنان والجوع وبگرسنگی کہ آن قحط است وتنگی معاش یا روزہ داشتن ونقصٍ من الاموال ونقصان بعضے مالہا بتاراج حادثات یا اخراج زکوٰۃ وصدقات والانفس ونقصان ولفسہا کہ آن بیماری باشد وضعف وعجز یا احتیاج وبینوائی والثمرات ونقصان در میوہا ومحصولات بآفات ارضی وسماوی یا مرگ فرزندان کہ میوۂ باغ دلند وروشنی چراغ بصر وثمرۂ نہال مادر وپدر وبشّر الصابرین وبشارت دہ صبر کنندگان را کہ درین بلیات طریقۂ شکیبائی پیش آرند ورسوم جزع وفزع وشکایت فرو گذارند * نظم

جام محنت خورند ودم نزنند — جز براہ وفا قدم نزنند
خوش بسوزند در بلا چون عود — کہ ازیشان برون ...

الذین واین صابران کہ استحقاق بشارت دارند آنانند کہ ... الٰہی وفرمان پادشاہی ...

چون برسد ایشان را مُصِیبَةٌ آفتے و بلیئے و نکبتے و آفتے قَالُوْا گویند از روے اخلاص بطریق
اختصاص که اِنَّا لِلّٰهِ بدرستیکه ما از آنِ خداوندیم و کمربند بندگی او در بندیم پس هرچه از خواجه به بنده رسد
و از مالک بر مملوک واقع گردد جز تسلیم و رضا و انقیاد حکم قضا چاره نباشد وَاِنَّا اِلَیْهِ و ما بسوے مجازات
و مکافات او رٰجِعُوْنَ بازگردندگانیم یعنی رجوع ما بحضرت او خواهد بود و او جزاے بسزا فرا خور
کردار ما بما خواهد رسانید اگر بحکم او خورسند باشیم مستوجب ثواب ابدی گردیم و اگر از آنچه مراد اوست
سر پیچیم مستحق عذاب مخلد شویم **فرد** سر قبول بباید نهاد و گردن طوع
که هرچه حاکم عادل کند همه داد است + مضمون این آیت وافی هدایت مشعر است بآنکه
بلا محک نقد عالمیان و معیار تجربه احوال آدمیان است تا هرکه دعوے محبت کند نقد حال و را در بوته بلا
و کوره عنا بآتش امتحان و ابتلا بگدازند اگر از غش هواے نفس دنی و غل آرزوے طبع خسیس پاک و پاکیزه است
از خلاص آزمایش خالص بیرون مے آید و ضراب عنایت چهره او را در دار الضرب هدایت بسکه قبول
بیاراید و اگر مغشوش و معیوب است در نیران فراق بسمت احتراق موسوم شده مردود ابد گردد و در
یکے از کتب سماوی مذکور است که مَنْ اَحَبَّنَا فَاحْسِبْ تُصَبُّ عَلَیْهِ الْبَلَایَا یعنی هرکه دعوے دوستی
خدا کند و بدست ارادت حلقه در محبت زند باید هرکه حق سبحانه و تعالی او را خلعت محبوبیت پوشاند یا
جرعه مقبولیت نوشاند باران بلا از ابر محنت و عنا پیاپے بر فرق او ریزان گردد و شادی و بهجت و
آسایش و راحت تمامی از وے گریزان شود اَلْبَلَاءُ لِلْوِلَاءِ کَاللَّهَبِ لِلذَّهَبِ ترجمه این کلام در
مثنوی معنوی برین منوال آورده **بیت** دوستی چون زر بلا چون آتش است + زر خالص در دل آتش
خوش است + و از فحواے کلمات سابقه چنان بحیطه فهم در مے آید که بلا متوجه اهل ولا است و محنت
متعلق ارباب محبت هرجا که بناے محبت نهاده اند درے از محنت در و گشاده اند و در هر میدان که لواے
ولا برافراخته اند فوج بلا را ملازم آن پاے علم ساخته اند هرکه را حق سبحانه دوست دارد او را ببلا مبتلا
سازد و بمحن ممتحن گرداند و مؤید این معنی حدیث حضرت رسالت پناهی است صلوات الله و سلامه علیه
آنجا که فرموده اِنَّ اللّٰهَ اِذَا اَحَبَّ قَوْمًا اِبْتَلَاهُمْ بدرستیکه خداے تعالے چون قومے را دوست دارد
لشکر بلا و اندوه را بر ایشان گمارد و مقرر است که محنت باندازه محبت بود و بلا بمقدار ولا نازل شود
هرکه در راه دوستی حق از همه رهروان در پیش بود هر آینه مشقت و بلیت او نیز از همه بیش و صعب‌تر
هرکرا ذوق محبت بیشتر + سینه اش از زخم محنت ریش تر + و از حضرت سید کائنات علیه افضل الصلوٰة
و اکمل التحیات سوال کردند که اَیُّ النَّاسِ اَشَدُّ بَلَاءً کدام طایفه از مردمان سخت تر اند از روے بلا

یعنی بلائے کدام گروه از آدمیان سخت تر و دلسوز تر ست و محنت کدام زمره از اصناف انسان صعب
و غم اندوز تر می بود که الانبیاء پیغامبران که محرم حرم رسالت و محرم حریم جلالت اند بلائے ایشان
سخت تر از بلائے همه بشر ست و محنتے که متوجه روزگار ایشان باشد از همه محنتها بیشتر ثم الامثل
پس از ایشان بلائے جمعے که مانند تر باشد بدیشان در سلوک سبیل محبت و وقوف بر اسرار معرفت نیز
صعب باشد فالامثل پس آنها که اشبه باشند بدین جماعت و بر همین قیاس هر که ببنگاه قرب اقرب
باشد بلا و عنائے او اشد و اصعب باشد **قطعه** هر که درین بزم مقرب تر ست + جام بلا بیشترش
میدهند + و آنکه ز مطبخ نظر خاص یافت + داغ عنا بر جگرش مے نهند + بلا نه شربت شیرین است که
اطفال طریقت را دهند بلکه قدح زهر بلا اهل سست که بر دست بالغان راه نهند یکے از مشایخ طریقت فرمود
بیت ما رندی خوردن بمیکده عادت ماست + رطلے گران تر ست آن شربت ماست + و از اینجاست
که هر بار بلا گران تر ست بر دلهائے مبارک انبیا نهاده اند و هر تحفه محنتے که قوی تر ست برائے اولیا و
اصفیا فرستاده در روح الارواح آورده که هر که را جاه صدیقان و قدمگاه محبان مے باید یکقدم بمراد خود
بر نباید گرفت و یکدم بآرزوئے دل بر نباید آورد **بیت** عاشق باشی مراد بین باید بود + ور شد زده
عشق برون باید بود + در راه ابتلائے او هزار هزار دل کباب ست و از کشاکش محنت و بلائے او
هزار هزار دیده پر آب در هر بادیه او را کشته ایست بحسرت افتاده و در هر زاویه سوخته ایست از سطوات
کبریا جان داده تن کدام دلی ست که نه گداختهٔ زبانهٔ آتش بلائے او ست و دل کدام تنی ست که نه نشانهٔ
تیر بلائے او آخر نظرے کن بحسرت آدم صفی و نوحهٔ نوح نجی و در آتش انداختن خلیل جلیل و قربان
ساختن اسمعیل نبیل و گریهٔ یعقوب در بیت الاحزان و بلیهٔ یوسف در چاه و زندان و شبانی و سرگردانی
موسے الکلیم و بیماری و بے تیماری ایوب سقیم و ارهٔ شگافنده بر فرق ذکریا مظلوم و تیغ زهر آب دلود بر
حلق یحیی المعصوم و الم لب و دندان سرور انبیا صلی الله علیه و آله و سلم و جگر پاره پارهٔ حمزه سید الشهدا
رضی الله عنه و محنت اهل بیت رسالت صلی الله علیه و آله و سلم و مصیبت خانوادهٔ عصمت و طهارت و
سر شکسته و درد آلود بتول عذرا رضی الله عنها و فرق خون آلود علی مرتضی کرم الله وجهه و لب زهر چشیدهٔ
نور دیدهٔ زهرا رضی الله عنه و رخساره بخون آغشتهٔ شهید کربلا رضی الله عنه و دیگر احوال بلاکشان
امت و محنت رسیدگان عالی همت همه با جان غم اندوه کانون غم و الم سر تا پا سوخته **رباعی**

عالم ز بلاهائے تو حسرت کده ایست
هر جا نگهے کنند در ده ... تو
زین محنت و غم نصیب هر دل شده ایست
دل خون شده غم زده سوخته ...

ای عزیز در راه هیچ نبی آن مقدار خار بلا نریختند که در راه سید بشر صلی الله علیه وآله وسلم و بر فرق هیچ
پیغامبر آن مقدار گرد محنت نه بیختند که بر سر آن سرور چنانچه بدین معنی فرموده که مَا اُوْذِیَ نَبِیٌّ مِثْلَ مَا
اُوْذِیْتُ یعنی هیچ پیغامبرے رنجانیده نشد مانند آنکه من رنجانیده شدم و همین نسبت با اہل بیت بر هیچ
پیغامبرین جفا نکردند که با اہل بیت خواجه عالم صلی الله علیه وآله وسلم و از جمله واقعه شهدائے کربلا است
که هیچ دیده بدین گونه مصیبتے در خاکدان دنیا ندیده و هیچ گوشے از ان نوع بلیتے در هیچ زمانے از هیچ
زبانے نشنیده رباعی تا دهر هست واقعه زین صعب تر ندید + هر کس خبر شنید کسش با خبر ندید +
چشم زمانه بر ورق چرخ قصه + پر سوز تر ز حال شبیر و شبر ندید + امام یافعی رحمة الله در کتاب مرآت
الجنان آورده که ابن عبد البر از حسن بصری قدس سره نقل کرده که در واقعه کربلا شانزده کس از اہل
بیت ابی عبد الله الحسین رضی الله عنه شربت شهادت چشیدند که دران روز بر روے زمین ایشان را
شبیه و نظیر نبود و در مصابیح القلوب مذکور است که کعب الاحبار رحمة الله علیه روزے اہل مدینه را از ملاحم ملاحم
وفتنها که در کتابها خوانده بود خبر میداد در اثنائے سخن گفت عظیم ترین واقعه و بزرگترین ملحمه کشتن حسین رض
خواهد بود و چنانچه خوانده ام که آن روز که حسین رضی الله عنه را شهید کنند هفت آسمان خون بگریند گفتند یا
ابا اسحق نشنیده ایم که آسمان برائے کسے خون گریسته باشد گفت وَیْلَکُمْ اِنَّ قَتْلَ الْحُسَیْنِ
اَمْرٌ عَظِیْمٌ واے بر شما بدرستیکه کشتن حسین رضی الله عنه بزرگ کارے و صعب امرے ست وے فرزند
خاتم پیغامبران ست و سبط رسول آخر الزمان ست ریحانه سید رسولان ست پسر سید وصیا ست پنجم
آل عبا است نور دیده فاطمه زهرا ست بدان خدائیکه جان کعب بدست او ست که چنین خوانده ام که آن روز
که وی را شهید کنند گروهے از فرشتگان بر سر روضه وے بایستند و میگریند تا قیامت که هرگز از گریه
باز نه ایستند و در هر شب آدینه هفتاد هزار فرشته فرود آیند و بر سر قبر وے زاری کنند و چون بامداد شود
بصوامع طاعت خود باز روند اہل آسمان او را ابو عبد الله المقتول خوانند و فرشتگان زمین ابو عبد الله
المذبوح گویند فرشتگان دریا حسین مظلوم خوانند ملائکه هوا حسین شهید گویند رباعی
بر قتل حسین ارض و سما میگریند + از عرش علی تا بثرے میگریند + ماهی در آب و مرغ در روے هوا
در ماتم شاه کربلا میگریند + و گریه درین ماتم موجب حصول رضائے ربانی و سبب حصول بریاض
جاودانی ست چنانچه در آثار آمده که مَنْ بَکٰی عَلَی الْحُسَیْنِ اَوْ تَبَاکٰی وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ یعنی هر که بر
حسین رض بگرید یا خود را بتکلف بر گریه وا دارد سزاوار باشد که او را به بهشت برند شیخ جار الله علامه میفرماید
که هر که بر حسین بگرید بهشت مراد را واجب شود و هر که خود را گریان فرا نماید بحکم مَنْ تَشَبَّهَ بِقَوْمٍ فَهُوَ

مِنْهُمْ در وعده وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ داخل ست امام رضی بخاری آورده که ای عزیز خاک کربلا خاکی
ست که دران خاک تخم شهادت کشته اند و آب از دیده دوستان و هواداران می طلبد که مَنْ بَکٰی عَلَی
الْحُسَیْنِ پس هر که از جویبار دیده آبی بخاک کربلا فرستد هر آینه تخم سعادتی که در محبت اهل شهادت کاشته
باشد در مزرعهٔ رضا آب دیده وی پرورش یابد و چون از منزل اَلدُّنْیَا مَزْرَعَةُ الْاٰخِرَةِ بیرون رود
محصول آن نعیم جنت و نسیم بهجت خواهد بود که وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ و برای این ست که جمعی از محبان
اهل بیت هر سال که ماه محرم در آید مصیبت شهدا را تازه سازند و تعزیت اولاد حضرت رسالت صلی الله علیه
وآله وسلم بپردازند همه را دلها بر آتش حیرت بریان گردد و دیدها از غایت حسرت گریان شود **بیت**
ز اندوه این ماتم جانگسل + روان گردد از دیدها خون دل - و اخبار مقتل شهدا که در کتب مسطور ست هر چند
تکرار نمایند و آب دیده غبار ملال از صفحهٔ سینه بزدایند و هر کتابی که درین باب نوشته اند اگرچه بزیور
حکایت شهدا حالی ست اما از سمت جامعیت فضایل سبطین و تفاصیل احوال ایشان خالی ست بدین
جهت اشارت عالی از عالی حضرت سلطنت رتبت نقابت منقبت ولایت مرتبت شاهزادهٔ اعظم
نقاوهٔ ملوک الامم آفتاب تابان فلک بختیاری ماه درخشان سپهر شهریاری شرف العترة النبویة غرة الفرقة
العلویة المخصوص بالنسب الحسنی والمختص بالحسب الحسینی دارای جمشید مخبر فریدون فر خورشید مظهر
خلاصهٔ اولاد سلاطین نامدار نقاوهٔ احفاد خواقین عالیمقدار **شعر** ذو همة یرتقی علی مرقی العلی +
و بنوره انکشفت دیاجیر الدجی + شاه ملک خوی فلک آستان + نگین نه روضهٔ مینو نشان +
سرور مه رایت بهرام جاه + صفدر مهر آیت گردون پناه + داور عادل دل عالی نسب +
والی کافی کف والا حسب + رفیع قدری که ارتفاع سدهٔ مناقب و اعتلای عتبهٔ مناصب و مراتبش
در مرتبه ایست که نه سیاح وهم دور اندیش پیرامن سرادقات شرح آن تواند گشت و نه سباح عقل
روشن رای گرد ساحل دریای بیان شمهٔ از آن تواند گذشت **نظم** پایهٔ قدر او ازان بیش ست
که توانم ادای آن کردن + یا که نتوان بصد هزار زبان + عشر اوصاف آن بیان کردن
قرهٔ باصرهٔ سیادت و نقابت طرهٔ ناصیهٔ سلطنت و نجابت **بیت** سرو گلزار سید ثقلین +
قرة العین خواجهٔ کونین + المستفیض من مناهج فیض الائمة مرشد الدولة والملة والدین عبد الله المشتهر
بسید میرزا لازالت سماء سلطنته بکواکب العظمة والجلال مزینة و آیات ابهته علی صفحات الکائنات بالدولة
والکمال مبینة که با وجود علو نسب در سیادت چنانچه شمهٔ از آن در آخر کتاب مسطور خواهد شد بسمو مرتبت در
نسبت سلطنت نیز آراسته است **ع** هم سیادت در نسب هم شهریاری در حسب + شرف صدور یافت که

این فقیر حقیر **حسین الکاشفی** ایده الله باللطف الخفی بتالیف نسخهٔ جامع که حالات اهل بلا از انبیاء و اصفیا و شهدا و سایر ارباب ابتلا و احوال آل عبا بر سبیل تفصیل در وی مسطور و مذکور بود اشتغال نماید و از ابیات عربی آنچه ضروری الذکر باشد مع الترجمه ایراد کند و از منظومات فارسی آنچه مناسب افهام اهل زمان بود در رشتهٔ بیان کشد **مثنوی** در آیین سخن رانی بکوشد + سخن را کسوتی از نو بپوشد بسکهٔ نو کند نقد کهن را + بزیورها بیاراید سخن را + اگرچه این کمینهٔ بی بضاعت استحقاق این معنی نداشت و بواسطهٔ کبر سن و موانع دیگر رایت فصاحت در میدان بلاغت بر نمیتوانست افراشت فاما چون امتثال فرمان عظیم الشان آنحضرت از لوازم بود به ترتیب این نسخه که به **روضة الشهداء** موسوم ست اشتغال نمود و بر ده باب و خاتمه مرتب گردانید و فهرست ابواب این ست **باب اول** در ابتلای بعضی از انبیا علی نبینا و علیهم الصلوة والسلام **باب دوم** در جفای قریش با حضرت رسالت صلی الله علیه و آله و سلم و شهادت حمزه و جعفر طیار رضی الله عنهما **باب سوم** در وفات حضرت سید المرسلین علیه افضل صلوة المصلین **باب چهارم** در حالات حضرت فاطمه رضی الله عنها از وقت ولادت تا زمان وفات **باب پنجم** در اخبار مرتضی علی کرم الله وجهه از زمان ولادت تا هنگام شهادت **باب ششم** در بیان فضایل امام حسن رضی الله عنه و بعضی از احوال وی از ولادت تا شهادت **باب هفتم** در مناقب امام حسین رضی الله عنه از ولادت وی و احوالش بعد از وفات برادر **باب هشتم** در شهادت مسلم بن عقیل بن ابی طالب و قتل بعضی از فرزندان او **باب نهم** در رسیدن امام حسین رضی الله عنه بکربلا و محاربه نمودن با اعدا و شهادت آنحضرت و اولاد و اقربا و سایر شهدا رضی الله عنهم **باب دهم** در وقایعی که بعد از حرب کربلا بر اهل بیت واقع شده و عقوبات مخالفان که مباشر آن حرب شدند **خاتمه** در ذکر اولاد سبطین و سلسلهٔ نسب بعضی از ایشان امید بعنایت ربانی واثق ست که در اتمام این رساله مدد توفیق بارزانی دارد و برکات این روایات و حکایات بروزگار دولت انجام حضرت شاهزاده عالی مقام ابده الله تعالی الی قیام الساعة و ساعة القیام واصل گرداند و عامهٔ مسلمانان و کافهٔ اهل ایمان را از خواندن و نوشتن این کتاب مثوبت بحجاب کرامت کند و هو الکریم الوهاب **باب اول** در ابتلای جمعی از انبیا علی نبینا و علیهم الصلوة والسلام نخست ابو البشر آدم صفی علیه السلام

نظم

آن روز که آب و خاک بر هم زده اند + بر طینت آدم رقم غم زده اند + خالی نبود آدمی از درد و بلا + کین ضربت اولین بر آدم زده اند + هنوز آدم صفی از کتم عدم بفضای وجود نیامده بود که ملائکه زبان طعن بر آدمیان بگشادند بفساد و خونریزی ایشان گواهی دادند و بعد از آنکه عزرائیل بحکم ملک جلیل

از همه اجزای زمین یک قبضه خاک برداشته در بطن نعمان بر بخت حق سبحانه قطعه سحاب پاک را بر بالای
آن قبضه خاک بداشت چنین تعیین فرمود که چهل روز بر آن خاک ببارد و هیچ نوع سایه از سر آن برندارد
آن سحاب بفرمان رب الارباب سی و نه صباح از دریای اندوه آب برداشته بر خاک آدم می بارید تا آن
خاک بآب غم و عنا گل شد لفظ خاک آدم را بآب غم تخمیر ساختند پس قدر درد و بلا را با متمر ساختند
و روز چهلم از بحر شادی آب برگرفته قطره چند بر آن خاک افشانید گویا کثرت هموم و غموم آدمیان و
قلت نشاط و انبساط ایشان بدین سبب است چنانچه فرموده اند بیت بے حکمتے غریب و حدیثی عجیب
نیست * شادی یک زمان و غم جاودان ما * و چون روح در قالب آدم دمیدند و از روی تعظیم سجده
ملائکه گشت و حوا را از پهلوی چپ وی بیافریده مونس روزگار وی ساختند فرمان در رسیده که ای
آدم اسکن انت و زوجک الجنة ساکن شو تو و زوجه تو در بهشت و بخورید از میوه های وی خوردنی
بسیار هر جا که خواهید و از هر گونه لباس بپوشید و از هر لون طعام بنوشید و گرد درخت گندم یا انگور یا
کافور یا شجرة العلم مگردید و شجرة العلم درختی بوده است در وسط فردوس جامع ثمرات لطیفه و مطعومات
طیبه و هر که از وی بخوردی نیک و بد را بدانستی پس آدم و حوا در بهشت آرام گرفتند و ابلیس بر حال
ایشان رشک برده بوسیله طاوس و مار به بهشت در آمد و انواع حیله و وسوسه پیش آورد و بسوگند
دروغ آدم و حوا را فریب داد تا از شجره منهیه تناول فرمودند و لشکر بلا روی بدیشان نهاد و آدم سلطان
دار الملک بهشت بود متوج بتاج عزت و ملبس بحله کرامت غلمان و ولدان پیش آدم در مقام
خدمت رضوان و حوران بنسبت حوا در پایه ملازمت بعد از اکل ثمره آن شجره فی الحال تاج شرف و افسر جلال
از فرق ایشان در افتاد و حلل و حلی بهشت از بدن ایشان بریخت برهنه ماندند و بجمال خود نگریستند
و از غایت حسرت و اندوهی زار زار میگریستند و بجانب هر درخت که میشتافتند از ایشان دور میشد
و از هیچ برگ و توشه نمی یافتند آدم از خجالت برهنگی بهر طرف میگریخت در پس هر درختی پنهان میشد
خطاب الهی در رسید که أفراراً منی یا آدم از ما میگریزی ای آدم در جواب گفت بل حیاءً
منک از شرم گناه خود سرگردان شده ام و چون نه از تو گریزم که گریختن از حضرت تو ممکن نیست بیت
کجا روم که بغیر از درت پناه ندارم بجز آستانه لطفت گریزگاه ندارم و عاقبت برگ انجیر خود را پوشانیدند
و فرمان رسید که از بهشت بیرون روید آدم دست حوا گرفته از درون بهشت روی به بیرون نهادند و هر دم
آدم در غضب میگریست که تا این شب غم انجامد و آن در بسته را انفتاحی پدید آید از هیچ جانب
رایحه مرحمتی بمشام نمیرسید چون آدم خواست که از بهشت بیرون آید کلمه بسم الله الرحمن الرحیم

بر زبانش جاری شد جبرئیل گفت ای آدم کلمهٔ بزرگ گفتی زمانی باش تا شاید که از افق غیب لمعهٔ تجلی درخشان گردد و از مطلع کرم کوکب خلاصی طلوع کند خطاب آمد که ای جبرئیل بگو تا از بر وی جبرئیل گفت الٰهی ترا باسم رحمٰن و رحیم خواند چه شود که بروی رحمت کنی ملک تعالی فرمود که مرا رحمت کم نیست و از رحمت کردن ملال و ندم نه فاما اگر امروز بروی رحمت کنم بر یک تن رحمت کرده باشم تا فردای قیامت آدم روی به بهشت نهد و هزار هزار عاصی از فرزندان وی با وی آنگاه بر ایشان رحمت کنم تا رحمت رحمت من آشکارا گردد و در بحر الحقایق آورده که آدم را بدان سبب از بهشت بدر خواستند که با عشق در آویخت و عشق را دار السلام باید نه دار السلام عشق خواستگار اهل ملامت ست و عقل جویای راحت و سلامت بیت ای مردهٔ عشق بکش بار ملامت * یا درگذر از عشق و برو خوش بسلامت یکی از اکابر از روی تاویل فرموده که آن شجره که بر آدم ممنوع شد از نزدیک شدن بدان نهال محبت بود و فی نفس الامر آنرا هم از برای آدم کاشته بودند که یحبهم و یحبونه و سبب نهی از آن یا تمر و دلال محبوبی بود که حسن و جمال بدان کمال بیاید یا تحریص و ترغیب طالب بر آنکه الانسان حریص علی ما منع طبیعت آدمی تقاضای آن میکند که از هرچه او را نهی کنند حرص بر طلب آن بیفزاید و یکی گوید اگر نهی بدان متعلق نشدی آدم را از استیفای مرادات نفس و استکمال لذات آن پروای میوهٔ محبت نبودی چه محبت غنایم و جانی ست و آنکه به تربیت اشتغال کند فراغت پرورش بدن ندارد و لیس حکم شد که ای آدم اگر آسایش میطلبی اینک به بهشت بخور و بیاشام و گرد شجرهٔ محبت مگرد تا با شعلات محنت و محبت از جابه ستمکاران نباشی بر نفس خود زیرا که نوش محبت بی نیش بلیت نیست محنت محبت تو امانند و بلا و ولا متلازمان مثنوی عاشقانرا از بلا صد راحت ست * که محبت [illegible] محنت ست * عشق چون دعوی جفا دیدن گواه * چون گواهت نیست دعوی شد تباه * هرکه دعوی محبت ساز کرد * صد در از غم بر رخ خود باز کرد * از سلطان العارفین قدس سره منقول ست که عشق از وجود آدم عشق و محبت مظهری میجست و چون ملائکه را استحقاق مظهریت آن نبود در کنج خلوت و گوشهٔ فراغت میغنودند و بدبدبهٔ طاعت و طنطنهٔ عبادت ابلیس در ملک و ملکوت افتاده عشق خواست تا دستی در کمر مواصلت وی زند سلطان غیرت بانگ برو زد که حریف نشناس باش عشق دیگر بار در حجلهٔ غیب بنشست و در بر وجن و ملک در بست تا وقتیکه آدم از کتم عدم خیمه بفضای شهود زد عشق را در صورت شجرهٔ منهیه بدو نمودند و الجمال او شد خواست که با آنجا بادا عقد وصال بندد گفتند این معنی در مملکت ما در هم شد نباید مگر این که رخنه در دل بستند تا نشست و در بهشت متاع محنت یافت

نیست از راحت بهشت کار گشاید گریه وزاری زندانیان رنج عشق دنیا بکار آید

رباعی

ای برادر عاشقی را درد باید درد کو ✦ بر سر کوی محبت مرد باید مرد کو ✦ چند ازین ذکر فسرده چند ازین فکر دراز
نعرهای آتشین و چهرهای زرد کو ✦ پس آدم چون از فضای بهشت به تنگنای دنیا آمد و از
ساحل سلامت روی بگرداب ملامت نهاد و از گلشن فرح متوجه گلخن ترح شد گلزار نعمت را بخارستان
نقمت مبدل ساخت و از ذروهٔ سلطنت بحضیض محنت در افتاد و مرتبهٔ قربت روی ببادیهٔ غربت آورد
و درکات کلفت را بدرجات انس الفت اختیار کرد و قدم از صومعهٔ شادکامی بیرون نهاده ساکن محلهٔ
بدنامی شد زیرا که عشق و نیکنامی با یکدیگر راست نیاید بیت رها کنید که تن در دهم به بدنامی ✦
که نام نیک در آئین عاشقان ننگ است القصه چون ندای اهبطوا منها بر آمد حکم شد که همه
فرود آیند از بهشت بدنیا و این محل آدم و حوا آگرفته گفت بیا تا بگرییم که نوبت هجر و ملال رسید
نحس غریبی و بیکسی پیش آمد رباعی برخیز که وقت افتراق است امروز ✦ با محنت و درد اتفاق است
امروز ✦ ای دیده برخ وصال دیدی یکچند ✦ خون بار که نوبت فراق است امروز ✦ همچنین که آدم و حوا یکدیگر
را وداع میکردند جبرئیل آمد که ای آدم حکم چنین است که دست حوا را رها کنی و دامن مواصلت را از دست
بگذاری که هر یک را بجانب دیگر میباید رفت پس آدم دست حوا بگذاشت و هر یک بطرفی
آوردند آدم میگریست و میگفت وا غربتاه حوا فریاد میکرد و میگفت وا فرقتاه ملائکه تعجب نمودند و گریستند
در غربت آدم و حسرت حوا میگریستند و ایشان یکدیگر را گم کردند این از آن خبر که کجا میرود و نه آن را ازین
وقوف که کجاست بروایتی آدم بر سر کوه سراندیب افتاد و حوا بر ساحل دریای هند در موضعی که آنرا جده
گویند فرود آمد آدم دویست سال بر سر کوه سراندیب میگریست ابن عباس رضی الله عنهما گفته که آدم
هرگاه بهشت را یاد کردی بیهوش شدی و چون بهشت گرامی شد او بهشت جبرئیل بیامدی و دست بر سر آدم فرود
آوردی و بیهوشی ازو زائل شدی و هرگاه حوا را یاد کردی نیز بیهوش شدی و چون جبرئیل خواستی که بر دو آدم گفتی
ای آدم گریه تو زیاده شد و فریاد تو در آسمان ها افتاد چون جبرئیل بنزد او رفتی گرد دست
و چشمه آب از دیدهٔ او چنان بنالیدی که هر قطره که بر زمین آمدی و چندان بگریستی که جوی ها از
آب چشم او روان شد و هر درختی که از چشمهٔ آب وی خورد و چند انگه چشم بر کند اشک باران
و حوا نیز بر ساحل دریا میگریست و ناله و زاری میکرد روزی آدم از جبرئیل پرسید که ای برادر کجا
گفت بر کنار دریای فراق تو میگرید و از حال تو هیچ خبر ندارد آدم بیهوش شد و جبرئیل بر سر او فرود
آمد و او را بهوش آورد و گفت ای آدم برو که حوا بر کنارهٔ دریا نشسته میگرید میگوید چه شد آدم ای

دوست من آدم ای مونس و همدم اجائع انت ام شبعان یا گرسنه تو یا سیری اکاس انت
ام عریان یا برهنه یا پوشیده انائم انت ام یقظان یا در خوابی یا بیداری آدم خواست که
جوابش دهد ناگاه بیهوش آمد خروش و فغان در گرفت جبرئیل گفت ای آدم ترا چه شد آدم صورت واقعه
باز نمود چنان از روی درد بخروشید که جبرئیل بنالید در آمد و مناجات کرد که الهی برین دو غریب فرو مانده
رحم کن خطاب رسید که آدم را بشارت ده که نزدیک آن رسید که شب فراق بسر آید و ماه مراد از مشرق امید
بر آید بیت نسیم باد صبا دوشم آگهی آورد + که روز محنت و غم رو بکوتهی آورد + آنگه حق سبحانه
توبهٔ آدم قبول کرد و علما را در آن باب سخن بسیار است یکی از محققان فرموده که سبب قبول توبهٔ آدم ع
سه چیز بود حیا و بکا و دعا اما حیا بمثابهٔ بر آدم غالب بود که شهر بن حوشب رحمة الله گفته که چون آدم ع
بزمین آمد سی صد سال سر بالا نکرده و بآسمان ننگریست از شرمساری اما بکا بمرتبهٔ بود که در اخبار
آمده که اگر جمع کنند گریهٔ تمامی اهل دنیا را و نسبت دهند بگریهٔ داود پیغامبر علیه السلام هنوز گریهٔ داود بیشتر باشد
و اگر بگریهٔ اهل عالم و بگریهٔ داود نسبت گریهٔ نوح بنگرند بکاء نوح علیه السلام از همها زیاده بود
و اگر گریهٔ مجموع عالمیان با گریهٔ نوح و داود جمع کنند بکای آدم علیه السلام از همه بیش باشد در عیون
الرضا آورده که آب دیدهٔ آدم علیه السلام چون سیلی بیرون می آمد از دیده راست او مانند آب دجله
و از چشم چپ او مثل آب فرات و مرویست که آدم ع در مدت دویست سال چندان باران حسرت از ابر دیده
بر زمین ندامت بارید که در رخسارهٔ مبارک او دو جوی پدید آمد و از آب چشم وی چشمها روان شده
مرغان هوا از آن آب دیدهٔ آدم میخوردند و با یکدیگر میگفتند این چه خوش آبیست که ما هرگز این آب
نخورده ایم آدم ع گمان برد که مرغان این سخن را از روی طنز و افسوس میگویند آهی سرد از دل پر درد
بر آورد و زار زار بنالید و گفت بار خدایا حال من بدانجا رسید و کار من بدان مرتبه انجامید که مرغان هوا
بآب دیدهٔ من سخریه میکنند آخر آب چشم گناهگار را چه مزه خواهد بود خطاب رسید که ای صفی ما خوش دار
که مرغان راست میگویند هیچ جوهری نفیس تر از آب دیدهٔ نیازمندان نیافریده ایم مثنوی

گوهری بس گران بها اشک است + سبب آبروی ما اشک است + گریه میکن گران بها یابی +
اشک میریز گنج گوهر یابی + ابر تا گریه بر چمن نکند + غنچه هم خنده بر سمن نکند +

اما دعای او آن بود که تشفع کرد بحضرت رسالت صلی الله علیه و آله و سلم و گفت یا رب بحق محمد صلی الله
علیه و آله و سلم و اهل بیت محمد صلی الله علیه و آله و سلم که توبهٔ مرا بشرف قبول برسان حق سبحانه پرسید که ای
آدم تو محمد صلی الله علیه و آله و سلم را چگونه شناختی گفت الهی بر ساق عرش تو نامی دیدم با اسم سامی تو

قرین دیدهٔ دانستم که گرامی ترین آفریدگان بحضرت تو او میتواند بود پس چون آدم بحضرت خاتم صلی الله
علیه و آله و سلم استشفاع نمود توبهٔ او محل قبول رسید **مثنوی** چو آدم کرد روی دل بسویش +
شفیع آدم آمد آبرویش + گر اول دسته بند گلشنش بود + نه آخر خوشه چین خرمنش بود + دیگر از علوم
آدم یکی آن بود که قابیل هابیل را بکشت و صورت این قصه بر سبیل اجمال چنان است که بعد از اتصال
آدم بحوا و مجالست ایشان با یکدیگر حوا بیست نوبت حامله گشت و بهر بطنی پسری و دختری آورد
و چون اینها بزرگ شدند آدم علیه السلام جاریهٔ یک بطن را بغلام بطن دیگر میداد و دختری که با قابیل زاده بود اقلیما
نام داشت و در غایت حسن بود روئی درخشان داشت و موئی مشک افشان **قطعه** روئی چگونه
روئی چو آفتابی موئی چگونه موئی هر حلقه چون طنابی + و توأم هابیل را لیوذا میگفتند و او
چندان جمال نداشت چون بحد بلوغ رسیدند آدم علیه السلام لیوذا را بقابیل نامزد کرد و اقلیما را بهابیل
اختصاص داد و قابیل ازین حکم اباء نمود گفت خواهر من اجمل است و با من در رحم بوده او بمن اولی است
آدم فرمود که حکم الهی برین جمله صدور یافته مرا درین هیچ اختیار نیست **مصراع** حکم حکم او و ما محکوم
فرمان قدیم + قابیل التسلیم نداشت و گفت تو هابیل را از من دوست تر میداری لاجرم آنچه خوبتر است
بدو میگذاری آدم علیه السلام فرمود که اگر سخن من باور نمیداری هر یکی از شما قربان کنید با آنچه میتوانید
قربان هر که مقبول گردد اقلیما از آن او باشد هابیل گوسفند دار بود برهٔ فربه که بغایت دوست میداشت بیاورد
و بر سر کوهی نهاد و نیت کرد که اگر قربان من مقبول نگردد ترک اقلیما کنم و قابیل صاحب مزرع بود دستهٔ
گندم ضعیف کم دانه بیاورد و در همان موضع نهاد و با خود گفت که اگر این قربانی مقبول شود و یا نه من دست
از خواهر خود باز ندارم پس آتشی سفید بی دود از آسمان فرود آمد و گوسفند را بخورد و از قربانی قابیل
درگذشت و بخوردن آن ملتفت نگشت قابیل را آتش خشم باشتعال در آمد و دود حسد دیدهٔ بصیرت
او را تیره کرده کمر بقتل برادر بربست و در کمینگاه انتقام نشست همین که آدم عزیمت زیارت بیت
المعمور فرمود قابیل فرصت یافت و بسر رمه آمد هابیل آنجا در خواب بود سنگی برداشت و بر سر هابیل
فرو کوفت چنانچه مغزش پریشان شد **بیت** خود برادر با برادر این کند + کافر گر هیچ کافر این کند +
و چون هابیل کشته شد قابیل ندانست که با وی چه کند او را در جامهٔ پیچید و در پشت کشیده روی
بیابان نهاد چهل روز در پشت گرفته بهر طرف میگشت و نمیدانست که چه چاره سازد آخر الامر
روزی دید که زاغی بمنقار و چنگال خود حفره کرد و در خاک زاغ مرده بیاورد و در آن حفره نهاد و
خاک بر آن پاشید آن زاغ پوشیده گشت قابیل نیز بهمان طریق هابیل را در خاک کرد و باز بیابان قوم

آدم

آمد اما چون آدم علیه السلام از زیارت حرم مراجعت فرمود فرزندان همه باستقبال وی آمدند مگر هابیل و آدم ع هابیل را بسیار دوست تر میداشت چون جوانی بود باروی چون ماه و دو گیسوی سیاه داشت و در حق سبحانه او را صورتی خوش و سیرتی دلکش ارزانی داشته بود و هیچ یک از اولاد آدم ع بجمال و کمال وی برابر نبودندی بیت پیش روی تو همه صورت بر دیوارند ‹› که چنین صورت و معنی که تو داری دارند ‹› و هنوز شیث علیه السلام متولد نشده بود و در خبر آمده که اجمل اولاد آدم شیث بود و چه لمعهٔ نور محمدی صلوات الله و سلامه علیه از بشرهٔ او لامع و از جبین مبین او ساطع بود القصه چون آدم ع هابیل را ندید بجستجوی او اشتغال فرمود از هر که خبر وی پرسید هیچ نشان ندادندی و گفتندی که چند روز شده که پیدا نیست ندانیم که کجا رفته و بچه کار مشغول است آدم هفت شبانه روز کوه و صحرا بقدم طلب وی پیمود و در تحقیق حال هابیل جدی تمام و جهدی لاکلام نمود و زبان حالش بدین مقال مترنم بود بیت شب من سیه شد از غم من کجات جویم ‹› شب و روز هجران نگران جهات جویم ‹› شبی در واقعه دید که هابیل جایی ایستاده و میگوید یا ابتاه الغیاث ای پدر بزرگوار بفریاد من رس آدم ازان حال از خواب درآمد و خروش در گرفته بیهوش شد چون با خود آمد جبرئیل را دید بر سر بالین وی نشسته گفت ای برادر از حال هابیل هیچ خبر داری که حالی او را در خواب دیده ام چون مظلومان استغاثه میکرد و چون بیچارگان فریادرس میطلبید جبرئیل گفت یا آدم حضرت عزت میفرماید که اَعْظَمَ اللهُ اَجْرَكَ بزرگ باد مزد تو درین مصیبت بدانکه قابیل هابیل را بکشت و او فریاد میکرد و الغیاث میگفت و کس بفریاد او نرسید اکنون همان فریاد است که از زیر زمین ظاهر میشود و فردای قیامت نیز فریاد کنان بعرصه گاه در آید آدم فریاد در گرفت و گریه آغاز کرد و گفت ای برادر خاک او را بمن نمای جبرئیل آدم را بسر قبر هابیل برد آدم خاک از وی دور کرد هابیل را دید سر کوفته و تمام اعضای او بخون آغشته روی مبارک در روی وی مالید و میگفت و احسرتاه و ابتاه و اغربتاه و اکربتاه نظم آن شکل و آن شمایل زیبای او دریغ ‹› در زیر خاک قامت و بالای او دریغ ‹› سر تا بپای نازک و نغز و لطیف بود ‹› در زیر زمین نهفته سر و پای او دریغ ‹› آدم چندانکه بگریست که فرشتگان هفت آسمان بگریه در آمدند و گفتند بار خدایا آدم در سه روز از گریستن آسوده بود اکنون باز گریان شد بار اطاقت گریستن وی نیست خطاب آمد که ای آدم در مصیبت صبر کن که مزد صابران بی نهایت است و ما حکم کردیم که نصف عذاب دوزخ تنها مر قابیل را باشد از بزرگی استماع افتاده که همه اهل اسلام متفق اند بر آنکه حضرت رسالت صلی الله علیه و آله و سلم از آدم صفی افضل و اشرف است هرگاه قاتل فرزند آدم را این مقدار عذاب مقرر شده آیا قاتل فرزند مصطفی و جگر گوشه سرور انبیا را صلی الله

علیه و آله و سلم چگونه خواهد بود و در صحیفهٔ رضویه که احادیث آن مسند بحضرت سلطان خراسان علی موسی الرضا
رضی الله عنه است و آنحضرت از آبائے کرام عظام خود نقل فرموده مذکور ست که قاتل حسین رض در تابوتے باشد
از آتش و زنجیرهائے آتشین بر دست و پائے او بسته و از و نتنے مے آید که اهل دوزخ از وے بخدا پناه برند
از شدت آن نتن و چگونه چنین نباشد سزائے ظالمیکه تیغ آب داده بر حلق آب ناداده شاهزاده نهاده و
که بوسه گاه مصطفی بود صلی الله علیه و آله و سلم بخنجر کین آزرده گردانید در کتاب کنز الغرائب آورده که روزے فاطمه
زهرا جهت شاهزادگان که تنها دوخته بود و بدیشان پوشانید و ایشانرا بحضرت رسالت صلی الله علیه و آله و سلم
فرستاد چون بخدمت رسیدند و ایشانرا در کنار گرفت دید که گریبان پیراهن حسین رض تنگ ست و گردن وے را
جمه وار در حال انگشت مبارک را بکشاد خطے دید گرداگرد گردن وے پدید آمده بر دل مبارکش گران آمد فے الحال جبرئیل ع
حاضر شد و گفت اے سید برین مقدار خطے که بر گردن حسین رض دیدی دل مبارک تو متألم شد روزے باشد
که بضرب خنجر ستم همین موضع را بریده سر مبارکش از بدن جدا سازند این سخن خواجه عالم صلی الله علیه و آله و سلم
را در گریه آورد و چگونه کس درین مصیبت نگرید و درین واقعه بسوز دل ننالد نظم در جهان زین صعب تر
هرگز بلائے کس ندید + دل شکن تر زین عزا هرگز عزائے کس ندید + تا زبے آبی گل باغ نبی پژمرده شد + در
سر بستان چنین برگ و نوائے کس ندید + ابتلائے انبیا و اولیا بسیار بود + لیک عالم از چنان ابتلائے کس
ندید + چشم گردون چون نگرید چونکه در دوران او + چون بلائے کربلا کرب بلائے کس ندید + در سرم دهر تا
شد رسم ماتم آشکار + همچو دشت کربلا ماتم سرائے کس ندید + و از جمله انبیا نوح را علی نبینا و علیه الصلوة و السلام
بلاهائے عظیم پیش آمده صد و پنجاه سال جفائے قوم میکشید و شربت زهر آلود بلا از جام محنت و عنا چشید
یکدم نایرهٔ بلا خشش در ابلاغ پیام ربانی تسکین نیافت و لحظه از راه دعوت حقانی عنان بر نتافت آورده اند که
سه قرن خلق را بخدا میخواند و اهل هر قرنے قریب سیصد سال بقا داشتند چون ایشانرا مرگ آمدے فرزندان
ایشانرا دعوت کردے و حق تعالی او را آوازے داده بود که هر گاه آغاز دعوت فرمودے هر که از دشت او بودے
آواز او بشنودے هم در خلوت ایشانرا نصیحت فرمودے و هم بآشکارا ملامت میفرمودے و ایشان سنگ بروے
میزدندے و استخوانهائے پهلوئے مبارکش در هم شکستندے و گاه بودے که چندان سنگ بروے افگندندے
که در میان سنگ پنهان گشتے و قوم گفتندے که او کشته شد خاطر جمع کردندے پس جبرئیل علیه السلام بیامدے
و سنگها از وے دور کردے و تریاق فردوس بروے مالیدے همه جراحتهائے او درست گشتے و صباح بانجمن اشراف
قوم در آمدے و گفتے قُولُوا لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ تُفْلِحُوا یعنی بگوئید لا اله الا الله تا رستگاری یابید باز آن
سنگدلان دست جفا بروے کشادندے و بیش آزار او جهت تألم دل آن بزرگوار بیکمان انکار و استکبار

نهادندے و آنحضرت قضا را برضا استقبال نموده سپر صبر در روئے کشیدے و در میدان بلاہائے گوناگون جوشن
تسلیم پوشیدے چه یقین میدانست که بلیت بین عطیتیست از آن بلا دوستان داده و درایشان نعمت
سبب طرد و غفلت ست جهت آن بدشمنان فرستاده رباعی دشمنے با ستین و لا آشنا بود + کز دامن منعم
دنیا جدا بود + آنجا که غفلت ست همه ذوق و راحت ست + آنجا که عشق اوست بلا بر بلا بود + آورده اند
که پدران کودکان خود را برگرفته بیاوردندے و نوح علیه السلام را بوے نموده گفتندے که اے پسر این
مرد دیوانه است نگر تا هرگز فرمان او گردن ننهی و این سخنان بیهوده که میگوید در گوش نگذاری پدران ما و برا
چنانکه وندے و ما هم خوار داشت و میکنیم تو نیز باید که برین طریق عمل کنی و به هیچ وجه بدو نگروی و سخن
او را بسمع قبول نشنوی روزے مردے پسر خود را بر دوش گرفته و نزد نوح علیه السلام آمده وصیت میکرد
پسر گفت اے پدر شاید که مرا پیش از آنکه این وصیت بجائے آرام مرگ دریابد و از دولت ایذاے وے
محروم مانم مرا بر زمین نه پدر وے را بر زمین نهاد پسر سنگے برداشت و بجانب نوح علیه السلام افگند و سر
مبارک وے بشکست و خون بر روے مبارکش فرود دوید نوح علیه السلام آن خون پاک کرد و گفت
رَبِّ اَنِّی مَغْلُوبٌ فَانْتَصِرْ اے پروردگار من بدرستیکه مغلوب قوم شدم و به چنگال قهر اعدا گرفتار گشتم
یاری کن و مرا دریاب مصرع رحمے کن اے رحیم که وقت ترحم ست + بعد ازین صورت حق سبحانه
فرمود تا نوح علیه السلام کشتی بساخت و اهل خود را بکشتی درآورد و طوفان عذاب پدید آمد اهل عالم هلاک
گشتند و کشتی شش ماه بر روے آب بماند و در تمام زمین طوف کرد و در کنز الغرائب آورده که کشتی
نوح بر روے آب گرد عالم میگشت چون نوبت جریان او بزمین کربلا رسید کشتی از رفتار فرو مانده
همانجا توقف نمود نوح علیه السلام مناجات کرد که الهی این چه جائے ست و حکمت در توقف چیست خطاب
در رسید که این بلائے ست کشتی مَثَلُ اَهْلِ بَیْتِیْ کَمَثَلِ سَفِیْنَةِ نُوْحٍ اینجا در گرداب خون غرقه
خواهد شد و در اخبار آمده که چون شاهزاده حسین رض از مدینه منوره بیرون آمده عزیمت کوفه نمود او را دختر
بود هفت ساله و بجهت رنجوری که او را عارض شده بود نتوانست که با خود همراه برد در خانه ام المومنین
ام سلمه رضی الله عنها بگذاشت و آن دختر در آن خانه می‌بود و دائم تفحص حال پدر مینمود اما در آن ساعت
که شاهزاده را شهید کردند کلاغے بیامد و پر و بال خود را در خون حسین رضی الله عنه بیالود و پرواز کنان بسرعت
تا مدینه رسید و بر دیوار خانه ام سلمه بنشست قضا را دختر حسین رضی الله عنه از خانه بیرون آمد و نظرش
بران کلاغ خون آلود افتاد و دست دراز کرد و مقنعه عصمت از فرق مبارک درکشید و فریاد برآوردند
وا اَبَتَاهُ وا حُسَیْنَاهُ وا مُصِیْبَتَاهُ مخدرات حجرات همه جمع شدند و گفتند اے دختر ترا چه افتاد و

سبب این خروش و افغان چیست دختر حسین رضی الله عنه اشارت بدیوار کرد و گفت بدین کلاغ
خون آلوده نگرید کلاغ مرا حسب خبر کشتی نوح بوده اینجا خبر کشتی اهل بیت آورده و چنان بنماید که
سفینه مثل اهل بیتی کمثل سفینة نوح امروز در بحر قاب خون فرو رفته است فریاد از عورات اهل بیت
برآمد خبر بام سلمه رسید برخاست و نزدیک دختر حسین رضی الله عنه آمد و او را تسلی میداد و میگفت ای دختر
این واقعه که تو میگوئی نشانه هست قدری خاک کربلا پیش من هست و در شیشه محفوظ ساخته ام و جد
بزرگوارت صلی الله علیه وآله وسلم فرموده که هرگاه خون فرزندم حسین ریزند این خاک که نزد تو داری
برنگ خون گردد و درین خبر علمارا اقوال است قاضی عیاض در شفا آورده که حضرت پیغامبر صلی الله علیه وآله
وسلم خبر داد بکشتن حسین در طف و طف زمین کربلارا گویند و بدست مبارک خود خاک بیرون آورده فرمود
که فیها مضجعه خوابگاه حسین درین خاک خواهد بود و امام یافعی در مرآت الجنان آورده که امام احمد حنبل
در مسند خود از انس بن مالک رضی الله عنه نقل میکند که ملکی که بر سحاب موکل است بدر حجره حضرت رسالت
صلی الله علیه وآله وسلم آمد و اجازت در آمدن طلبید سید عالم صلی الله علیه وآله وسلم او را تشریف اجازت ارزانی
فرمود و ام سلمه رضی الله عنها امر کرد که در خانه را در بند تا کسی بر ما در نیاید ام سلمه خواست که در به بندد حسین رضی الله
عنه برسید خواست که بحجره در آید ام سلمه رضی الله عنها او را منع کرد حسین رضی الله عنه بجست خود را در
حجره افگند و نزدیک جد بزرگوار آمد و دست بگردن وی در آورد و بر دوش گرفت آنحضرت بوسه میگرفت فرود
می آمد ملک السحاب گفت یا رسول الله این پسر را دوست میداری گفت نعم آری او را دوست میدارم آن
ملک گفت ای سید زود باشد که جمعی از امت تو او را بقتل رسانند و شربت شهادت بچشانند و اگر میخواهی
بنمایم آن مکانی که وی در آنجا مقتول خواهد شد پس دست باز یده و مشتی از گل سرخ بحضرت رسالت
صلی الله علیه وآله وسلم نمود و ام سلمه رضی الله عنها آنرا گرفته در شیشه کرده نگاه داشت و چون قتل حسین رضی الله عنه
واقع شده و خون مبارکش بر آن خاک ریخت آن خاک در آن شیشه بخون تبدیل گشته بود و در شواهد النبوة آورده که
ام سلمه رضی الله عنها گفت شبی رسول صلوات الله وسلامه علیه از خانه من بیرون رفت و بعد از زمانی دراز باز آمد
ژولیده موی و غبار آلوده مشتی چیزی در دست گرفته گفتم یا رسول الله این چه حالت است که بتو مشاهده میکنم فرمود
که امشب مرا بموضعی بردند از عراق که آنرا کربلا گویند و جای قتل حسین و جمعی از فرزندان من بمن نمودند و
من خاک خونهای ایشانرا برچیده و بر داشتم اینست و در دست من است پس دست مبارک بگشود و گفت این را
بستان و نگهدار من آنرا بستدم خاکی بود سرخ آنرا در شیشه کردم و سر شیشه محکم بستم چون حسین بسفر عراق
بیرون رفت آن شیشه را هر روز بیرون می آوردم و نگاه میکردم و میگریستم بر حال خود بود تا روزی که نگاه کردم

آن خاک در آن شیشه خون پاره گشته بود دانستم که او را شهید کرده اند راوی گوید که چون دختر حسین رضی الله
عنه اضطراب میکرد ام سلمه رض آن شیشه را بیرون آورد و آن خاک را که خون گشته بود مشاهده کردند خروش
از اهل بیت برآمد دختر حسین رض میگفت یا ابتاه مرا غریب و تنها بگذاشتی و بدست مفارقت رایت مصیبت
برافراشتی **نظم** آه این چه حالت ست که عالم خراب شد + بحر زلال آل محمد سراب شد + سرسبز بوستان
ولایت ز پا فتاد + ما برج آسمان هدایت خراب شد + چون ذره بیقرار از آنیم که کربلا + بیت الوبال کوکب آفتاب شد
از یاد کربلا دل ما بیقرار گشت + وز داغ ابتلا جگر ما کباب شد + روی چنانکه بوسه گه مصطفی بدی + در خاک
شد فتاده و از خون خضاب شد + و دیگر از پیغامبران ابراهیم خلیل صلوات الله وسلامه علیه بچندین بلا مبتلا شد
زیرا که تمام دوستی داشت و درین کارخانه شور محبت بی سوز محنت نباشد حق سبحانه هرگاه بنده را بتحفه
بلای بنوازد و دل او را منظور نظر عنایت بی نهایت خود سازد تا در کشش بلا و محنت چنان شادمان گردد که دیگران
در بخشش نعمت و راحت یکی از اکابر دین فرموده نحن نفرح بالبلاء کما فرحناک و مسرور میشویم ببلا
کما یفرحون اهل الدنیا بالنعیم همچنانکه اهل دنیا بنعمت بهیج و مسرور میگردند زیرا که بلا صیقلی ست که
آئینه دل را از غبار هوا مصفا و از زنگار شهود ما سوی الله مجلی میگرداند و محنت کحل الجواهر یست که دیده
بصیرت بدو روشنی می یابد بحیثیتی که مبتلا بمشاهده جمال حضرت مبتلی بینا میشود و معاینه می بیند که بلا از دوست
و میداند که هرچه از دوست بغایت زیبا و نیکوست **نظم** طریق عشق جانان جز بلا نیست + زمانی بی بلا
بودن روا نیست + اگر صد زخم از او بر جان آید + چو تیر از شست او آید خطا نیست + و از جمله ابتلای
خلیل یکی آن بود که او را در آتش انداختند در اخبار آمده است که چون آتش نمرود بالا گرفت و ابراهیم ع را بر
منجنیق نهاده خواستند که در آتش اندازند فریاد از فرشتگان برخاست زمین و آسمان و طیور و وحوش
بگریه درآمدند حمله عرش و سکنه کرسی آغاز گریستن کردند ملائکه گفتند بار خدایا از مشرق تا مغرب عالم همین یک
آدمی ست که ترا بوحدانیت می شناسد اکنون میخواهند که او را بسوزانند ما را دستوری ده تا ویرا مددگاری
کنیم خطاب رسید که بنزد وی روید اگر از شما مدد طلبد مدد و معاون وی باشید اول ملک الریاح بیامد و بر خلیل ع
سلام کرد ابراهیم ع جواب داد و گفت تو چه کسی که بر بیچارگان و بیکسان سلام میکنی گفت من فرشته ام
موکل بر بادها آمده ام تا ترا مدد دهم اگر فرمائی لشکر باد را امر کنم تا تمام جمرات آتش را بردارند و در خانهای
نمرودیان افگنند و ابدان و امتعه ایشان را بدان آتش محترق سازند ابراهیم ع گفت نمیخواهم که درین
حال پناه جز بملک متعال برم ملک السحاب بیامد که ای خلیل همه ابرها محکوم فرمان منند اگر امر کنی بگویم تا
قطرات باران بر جمرات افشانند و باندک زمانی آن آتش افروخته را فرو نشانند ابراهیم ع گفت مرا هم خود را حق

وا گذاشته ام و چشم از مددگاری این و آن بر داشته ملک الجبال برسید و گفت ای پدر ملت و صاحب خلت
حکم فرمای تا کوههای بابل را بر سر نمرود و یاران فرود آرم و همه را در زیر کوهها پست کنم ابراهیم گفت
نمیخواهم که غیر حق را در مهم من مدخلی باشد ملک الارض پیش آمد که ای خلیل جلیل طبقات زمین مامور
منند اجازت ده تا زمین بابل را بگویم تا همه نمرودیان را فرو برد و گفت خلوا بینی و بین حبیبی
بگذارید مرا با دوست من تا هر چه خواهد بمن بکند نظم ما کار خود بیار گرامی گذاشتیم * گر زنده سازد ار بکشد
رای رای اوست * و در آخر همه جبرائیل بیامد بوقتی که ابراهیم از منجنیق جدا شده بود و بحظیرۀ
آتش نزدیک رسیده و نعره زد که ای خلیل هل لک من حاجة هیچ حاجتی داری ابراهیم
گفت اما الیک فلا حاجت دارم اما بتو ندارم جبرائیل گفت که بدانکس که حاجت داری بخواه ابراهیم
جواب داد که علمه بحالی حسبی من سؤالی دانستن او حال مرا از سوال باز میدارد یعنی چون او
میداند که چه میکنم و چون بی خواستن مرا امید هر چه خواهیم بیت ارباب حاجتیم و زبان سوال نیست *
در حضرت کریم تقاضا چه حاجتست * آورده اند که چون جبرائیل باوی گفت که چرا بآنکس که حاجت
داری نمیگوئی گفت چون دوست دوست را سوختن خواهد زیستن روا نیست همان ساعت خطاب
رسید که چون دوست مراد دوست را نخواهد سوختن سزا نیست و بعضی گفته اند که ابراهیم در جواب
جبرائیل گفت که مرا هیچ خواهشی نمانده نفس را حکایتی نیست و از نار نمرود شکایتی نه ارادت ارادت
دوست یفعل الله ما یشاء و یحکم ما یرید از حق تعالی خطاب مستطاب صادر شد که ای آتش
چون خلیل از طبیعت خود بیرون آمد تو هم طبع خود را بگذار یا نار کونی بردا و سلاما علی ابراهیم
ای آتش بر ابراهیم سرد و بسلامت شو هر که در بلای دوست بطریق تسلیم در آید هر آینه از کورۀ محنت خالص و
سلیم برآید رباعی از خنجر دوست هر که قربان گردد * شاید نیست که پای تا بسر جان گردد * در آتش اگر قدم
نهد از سر صدق * آن آتش سوزنده گلستان گردد * و ابتلای دیگر ذبح اسمعیل بود حق سبحانه در نص
تنزیل از قصه ذبح اسماعیل خبر میدهد و میفرماید و از خلیل خبر میدهد و میگوید ان هذا لهو البلاء المبین این
بلائی بود هویدا و آزمایشی بود بغایت پیدا تا محبان راه و مقربان درگاه بدانند که دعوی محبت بی ترک
جاه و جلال و در باختن فرزند و مال مقرر و میسر نیست نظم خونریز بود همیشه در کشور ما * خوناب بود مدام در
ساغر ما * داری سر ما وگرنه دور از بر ما * ما دوست شدیم و تو نداری سر ما * و در اخبار آمده که روزی اسمعیل
از شکار باز گشته بود و آثار غبار شکارگاه گرد برگل رخسارش نشسته و از تاب آفتاب طرۀ سنبل بویش تا لیش
آشفته حضرت خلیل را نظاره بود چون نظرش بر اسمعیل افتاد رخساره دید چون گل شگفته و عذاری مشاهده کرد

[illegible]

تابنده تر از ماه و دو هفته **بیت** رخے چنانکه ز خورشید و ماه نتوان ساخت + خطے چنانکه ز مشک سیاه نتوان
ساخت + مهر پدری از طبع بشری در حرکت آمده غیرت الهی سلسله محبت را نیز متحرک ساخت **مصراع**
چون محبت شاخ نمود اسباب محنت ساز کرد + چون شب در آمد ابراهیم بعد از وظیفه عبادت بطریق عادت سر بر
بالین نهاد در خواب بسر وند آکردند که اے خلیل دعوے محبت ما میکنی و مهر فرزند در دل خود راه میدهی آخر ندانسته
که **بیت** گر عاشق ما بغیر ما در نگرد + بر جانب کائنات آتش باریم + اے خلیل اگر تشنه وصال مائی برخیز و جوے
گلوے فرزند دل بند را بآب دشنه تیز عرق در خون ساز **بیت** داری سر یوسف ببر از هر چه عزیز ست +
کین تحفه پس از دست بر بدین نتوان یافت + ابراهیم از سطوت آن خواب و هیبت آن خطاب بیدار
شد و علی الصباح هاجره رض را که مادر اسمعیل ع بود گفت برخیز و فرزندت را کسوتے فاخر و خلعتے طاهر بپوشان که ما دارا
میهمانی دوستے میبرم خانه چشمش را بسرمه سیاه کن که جواری دعوت سراے دوست بما قدم بزرگوارش که
کحل الجواهر دیدهاے اولی الابصار ست چشم امید براه انتظار دارند گیسوے مشکینش را تاب ده که خدام ضیافت
خانه دوست حلقه ایستاده بسوداے تماشاے آن سنبل عنبر بیز سر ارادت بر خط تمنا نهاده اند **قطعه**
شانه کن مرغول زلفش از گلاب + گرد بفشان از رخ چون آفتاب + اندکے آرایش من بسیار کن + هر چه
بتوانی همه در کار کن + هاجره رض جامه نو در بر فرزند ارجمند در پوشانید و روے و موے بشسته و شانه کرده بوسید
و بوسید و گفت اے جان مادر شنیده ام که ترا بکدام مجمع میبرند اما از گیسوے تو بوے پریشانی فراق میشنوم معلوم
ندارم که ترا بکدام میهمانخانه دعوت میکنند اما در دل بریان خود خوناب جگر کبابے می بینم **نظم** بر یاد من لطیفه
بکن زین دیده گریان مرو + دل کباب ست بر خوان کسان مهمان مرو + چون تو کردی عزم رفتن از تنم جان
میرود + از تنم تا بر نیاید جان من اے جان مرو + ابراهیم ع هاجره رض را گفت کاردے و رسنے بیار تا با خود ببرم لـ تو مرو دا.
هاجره رض گفت یا خلیل الله پیوسته میهمانی واسطه پیوند مواصلت دوستان باشد کارد آلت قطعیت
و هجران ست آنجا چه کار آید و همواره ضیافت رابطه دلگشائی و وسیله رهائی مستمندان بود و رسن سبب
تعب و بند زندان ست از برون او چه بسته و چه گشاید خلیل فرمود که شاید قربانی باید کرد و بے کارد و رسن
قربانی کردن مشکل ست پس خلیل و اسمعیل ع هاجره رض را وداع کرده از خانه بیرون آمدند ابلیس به پیر راهبے شده با خود
گفت وقت آن ست که مکرے سازم که بنیاد خاندان خلت را بر اندازم پس با خود تامل کرد که زنان را قوت
شکیبائی کمتر ست مادران بجانب فرزندان مائل تر اول بوسوسه او پردازم شاید توانم که کارے بسازم
پس بصورت پیرے نزد هاجره رض آمد و گفت اے هاجره رض هیچ میدانی که خلیل اسمعیل ع را کجا ببرد گفت بمهمانی
دوستے میبرد ابلیس گفت اے غافل وے را میبرد تا گلو در خسار او را بزخم خار خنجر آبدار خون آلوده و سنبل با تاب

اورا در دم تیغ بے دریغ چون خضاب کند ہاجره گفت اے پیر خرف شده عجب اگر تو ابلیس نباشی چه پدرے
خلیل و پسرے چون اسمٰعیل چگونه دلش دهد که میوهٔ رسیده نهال نهاد خود را که نوباوهٔ باغ خلّت و گلدستهٔ
بوستان رسالت است بر خاک هلاک اندازد گفت اے ہاجره مدعاے او آنست که خوابے دیده و حضرت عزّت
او را چنین فرموده که فرزند او را در راه ما قربان کن و از روے امتثال این فرمان کند ہاجره گفت خلیل دروغ
نگوید و چون فرمان رب العالمین بدین صورت ظاهر شده باشد هزار جان ہاجره و فرزندش فداے فرمان
حضرت جلیل باد بیت ما همه یکسر بجان در جهان آنهم فداے دوست + وز هر چه هست اندر جهان
بار رضاے دوست + ابلیس از ہاجره نومید شد نزد خلیل آمد و گفت اے ابراہیم هزار جان همچو من قربان کمان ابروے
اسمٰعیل مے سزد تو میخواهی که او را چون تیر پرتاب با لب خون آلود بر خاک افگنی و شمع تابان این چراغ دودهٔ
نبوت و روشنی دیدهٔ اهل فتوت را که هزار مرغ روح مضطر پروانه جمال اویند بتیغ سرشاری در این باب تأملے
کن و در این کار فکرے فرماے بیت باغبانا گر ز سر خویشتن خواهی برید + اول اندیشه ز لطف جویبارانش هم
کن + ابراہیم دانست که این سخن شیطان است تیر سنگ ستاره بر کمان لاحول نهاده جانب او انداخت ابلیس
بر آن سرزنش گفت اے ابراہیم خوابے که تو دیده شیطانی است اگر حق تعالیٰ چون کسے را امر بکاری فرماید
ابراہیم گفت تو شیطانی و ترا بر انبیا دست نباشد خواب من رحمانی است امرے که دوست فرموده مشتمل بر رموز
نهانی است و من جز بفرمانبرداری چاره ندارم ابلیس گفت اے خلیل آخر ترا دل اجازت میدهد که بدست خویش چنین
فرزندے را هلاک کنی ابراہیم را آتش غضب در اشتعال آمد گفت اے مردود مطرود آنم که مرا در آتش با خویش
مے افگند جبرئیل که بندهٔ مقربان درگاه است بآزمایش خواست که عنان توکل زمام توسل مرا از طریق
توحید بحضرت دوست بگرداند سخن او در دل من اثر نکرد تو که ابلیس لعین رانده گانی میخواهی که با فروختن
آتش سرکش فراق فرزند مرا از راه ببری نتوانی بجلال ذو الجلال که اگر مرا از مشرق تا مغرب فرزندان بود و
فرمان الٰهی در رسد که همه را بدست خود بکش فی الحال آستین بر مالم و همه را بتیغ بیدریغ بکشم و هیچ باک ندارم
زیرا که جز رضاے دوست مراد دل نیست بیت در ضمیر ما نمیگنجد بغیر از دوست کس هر دو
عالم را بدشمن ده که مارا دوست بس + پس ابلیس خسیس از وسوسه اسمٰعیل و خلیل محروم ماند و پیش اسمٰعیل آمد و گفت
اے غنچه گلستان رسالت و اے میوهٔ بستان عزت و جلالت هیچ میدانی که پدرت ترا کجا میبرد گفت بمهمانی
دوستے میبرد گفت غلط کرده بمهمانی نمیبرد و بقربانی میبرد دست و پاے ترا بسته سر بریدن میبرد میگوید خدا او را گفته که فرزند
خدا در خواب گر دوستم اے پیر کبریائی او گر دیدن بیاد مرا در خواب گفته که فرزند را قربان کن اسمٰعیل گفت اے پیر تدبیر اگر فرمان حضرت
قدیم قدیر حکیم مالک الملک علی است هزار جان امتثال آن فرمان خلیل فداے خلیل باد بیت با شمشیر گر زند چو تو جانا بود که بجا نماند مرا بجا بود

ابلیس گفت ای پسر ترا تحمل تیغ تیز نباشد ستیزه کن و از پیش پدر بگریز اسمعیلؑ گفت ازین سخن درگذر که من سر
از فرمان حق نپیچم و رخ از امر پدر نتابم بیت تا هم سر ز فرمانش اگر تیغم زند هر دم ÷ مرا عید آن زمان
باشد که قربان پیش گردم ای پیر نابالغ ندانستی که حکم خلیل راحت روح منست و فرمان خلیل سرمایهٔ فتح و
فتوح من رباعی دلدار اگر بمن گفت که خونت ریزم ÷ گفتم شرفست من هست از آن نگریزم ÷ یک جان چه بود
هزار جان بایستی ÷ تا میکشتی و بار دگر میخیزم ÷ ابلیس بار دیگر مبالغه آغاز کرد و ابراهیمؑ مقدار یک راه در پیش بود
اسمعیلؑ نعره زد که ای پدر این پیر گمراه مرا رنجه میدارد خلیل گفت ای فرزند آن ابلیس روسیاه و بدترین
سگان این درگاهست سنگی چند در کار او کن که سگ مایهٔ آشوب و جنگست و سزای ضربت حربه سنگ
اسمعیل سنگی چند بران خاکسار انداخت آن سنگ بی آزرم را سنگسار ساخت دیگر گفت ابلیس ترا درین
حضرت گفتند سر بنه گردن کشیدی لاجرم طوق وَاِنَّ عَلَيْكَ لَعْنَتِي در گردن تو افتاد مرا میگویند سر بباز اگر
گردن ننهم مباد که گردن جان من از طوق شوق اٰیَةُ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ محروم ماند حالا مصرع ما سر
تسلیم نهادیم تا تقدیر چیست اما چون پدر و پسر بمنی رسیدند ابراهیمؑ بنشست و اسمعیلؑ در پیش خود بنشاند و
کارد و رسن از آستین بیرون آورده در پیش نهاد و گفت ای فرزند تو میدانی که تحمل قربت الٰهی بی تحمل بلا و
کربت نامتناهی میسر نشود و تناول شهد لقا بی تجرع زهر بلا دست ندهد و من مدتیست که کمر در تقاضای بلیات
بر بسته ام و بر هر حصه صبر و شکیبائی صعود و در ورود وفور محنت و اذیت نشسته ام هیچ بلا بدین ابتلا نمیرسد که در ایام مترصد
نموده اند که داغ فراق چو تو فرزندی بر دل بریان نهم و ترا بزخم تیغ بی درمان قربان فرمان کنم بیت
چگونه صبر کسی بر فراق یار کند ÷ ز جان خویش بریدن که اختیار کند ÷ اسمعیلؑ از روی دلخوشی و طوع بیت گفت
يَا اَبَتِ افْعَلْ مَا تُؤْمَرُ ای پدر بزرگوار بکن آنچه ترا فرموده اند و بجای آر آنچه ترا در خواب نموده اند ای پدر اسمعیل را بدل باشد
و حضرت خلیل را بدل نیست فرزند را عوض ممکن هست و حضرت عزت را عوضی نه از حضرت عزت فرمان کردن
و از اسمعیل امتثال آن کردن و از تو که خلیلی تیغ کشیدن و قربان کردن باید اگر بعد ازین گویند که ابراهیم برای
فرمان حق پسر را در باخت این نیز خواهند گفت که اسمعیل در راه رضای او سر را در باخت بیت مرا نسبت
که خواهم فدای پای تو کردن ÷ قبول کن که جز این مایه دستگاه ندارم ÷ ابراهیم گفت که ای فرزند هیچ وصیتی
داری که بجای آرم گفت آری دارم وصیت از من قبول کن اول آنکه بوقت کشتن دست و پای مرا ببند
ابراهیم گفت ای پسر نزدیک خداوند بیمرزی خرج مبکی گفت باید بر خرج نبندیم اما این وصیت بجهت دو معنی
ست یکی آنکه زخم کارد فولاد چون ببدن نحیف و جسم ضعیف من رسد مبادا که دست و پای بزنم و صورت تردد
و اضطراب بی اختیار از من در وجود آید و بدین حرکت نام من از جریدهٔ صابران بیرون کنند دوم آنکه التزام

حرمت تو بر من واجبست شاید که در وقت اضطراب دست و جامهٔ تو بخون من آلوده شود و بدین سبب ادنی
از جملهٔ ارباب عقوق و عصیان گردم بیت گفتی که به پیرهنم از تو خون باکه نیست ز آن میترسم که دست
آلوده شود ابراهیم این وصیت را قبول کرد و گفت دیگر چه وصیت داری اسمٰعیل گفت وصیت دیگر آنست
که در وقت قربان روی من بخاک بنا نهی و دیدهٔ من نیز احتیاط کرده ام یکے آنکه حضرت عزت
خواری و زاری بندگان دوست میدارد و پیشانیهاے گرد آلود و جبینهاے خاک فرسود را بنزدیک او قدری هست
چون مرا برین حال بیند بر من رحمت فرماید دیگر آنکه تعلق خاطر پدران بمحبت فرزندان بسیار است میترسم
که در وقت راندن نظر تو بر روے من افتد و سلسلهٔ مهر و شفقت پدری در حرکت آید و در فرمان حضرت
عزت تاخیرے رود آن تاخیر بتقصیر باشد ابراهیم را درین حالت رقت آمد و گفت این وصیت را نیز
قبول کردم وصیت سوم کدام است اسمٰعیل گفت یا خلیل الله بیم هست که چون بخانه باز روی مادر فراق
دیده مرا هاجره هجران کشیده چون مرا همراه تو نبیند مرا بجوید و از غصه بخروش آید و دل آغاز زاری کند
و از سوز سینه و حرارت جگر نعره زند و درخواست من آنست که با وی تیزی نکنی و سخن سخت نگوئی که فراق
فرزندان برادران بغایت صعب باشد او را بملاطفت دلداری فرمائی و او را بتسکین و تسلی درد دل وے
بکشائی سلام من بوے رسانی و بگوئی که اسمٰعیل گفت اے مادر مرا بحل کن و در فراق من صبور باش که خداے
تعالےٰ صابران را دوست میدارد اے مادر هرگاه این پیراهن که بخون آغشته بینی از روے آن گل رخسار خون آلودهٔ من
یاد کنی و بر سر رهگذر که ولد خرامنده مشاهده فرمائی از سرو قامت من در جای استان پراندیشی اے مادر
فرزند ستمدیده خو کرده بود … قدم باز مدار و زیارت مرا از خاطر
فرو مگذار قطعه بر سر خاکم نشین اے شمع و دردم ببین و در فراقت اشک گرم و آه سرد من ببین
جام حسرت خورده و از خشت بالین کرده ام نازنینان در فراقت خواب خورده من ببین اے پدر هم صحبتان
مجاور و دوستان مکتب را از من سلام برسان و بگو که اسمٰعیل از شما فرقت … که هرجا جمع شوید از پریشانی و
تنهائی این غریب منزل خاک … فراموش مکنید و هر مجلس که شمع طرب افروزید ازین کشتهٔ تیغ بلا
و خون ریختهٔ میدان ابتلا با اشک و آه یاد آرید قطعه مر شما را گه چون باد بهاری گذرد تازگی گل خندان
مرا یاد کنید چون قد سرو سهی جلوه کند در بستان نازکی سرو خرامان مرا یاد کنید ابراهیم این وصیت را
نیز قبول کرده بدل قوی دست و پاے اسمٰعیل را ببست خروش از ملا اعلیٰ برآمد غلغله از ملایکهٔ عالم بالا برخاست
بیت غلغله در گنبد خضرا افتاد و ولوله در قبهٔ مینا افتاد فرشتگان بنظاره ایستاده میگریستند و بدین
حالت پدر و پسر تفویض و تسلیم ایشان میگریستند و میگفتند یارب چه بزرگ بنده ایست ابراهیم که او را براے

تو در آتش افگندند باک نداشت و اکنون برای تو در راه رضای تو پسر قربان میکند و هیچ غم ندارد حق سبحانه با ایشان خطاب کرد که اوراق خلقت پوشانیده و ساغر محبت نوشانیده ام او گلستان محبت از خار ابتلا و محنت خالی نیست رباعی هر که با عشق یار آمیزد ٭ از غم و ابتلا نپرهیزد ٭ در برد صد هزار تیغ کشیم ٭ بکند سر فدا و نگریزد ٭ آورده اند که ابراهیم تیغ تیز بر حلق اسمعیل نهاده هفتاد بار کشید ذره از پوست و گوشت و رگ و پی نبرید ابراهیم در غضب شده کارد از دست بیفگند و بقدرت باری تعالی آن کارد با وی در سخن آمد که ای پیغامبر خدا خشم مگیر اَلْخَلِیْلُ یَاْمُرُنِیْ بِالْقَطْعِ خلیل مرا به بریدن میفرماید وَالْجَلِیْلُ یَنْهَانِیْ و ملک جلیل از بریدن مرا باز میدارد و من آن میکنم که خدا میخواهد بیت اگر تیغ عالم بجنبد ز جای ٭ نبرد رگی تا نخواهد خدای ٭ در اخبار آمده است که فرشتگان در این مرتبه بودند و از این واقعه تحیر مینمودند و میگفتند آیا ابراهیم ع تحمل تر است که فرزند فدا میکند یا اسمعیل ع افزون تر است که برضای خود جان در میبازد و بزبان عبارت خلیل میگفت چو امر حق مرا بیشتر که فرزند عزیز دارم و برای دوست قربان میسازم و بلسان اشارت اسمعیل میفرمود که من بیحق تر که جان عزیز دارم در راه دو میبازم ای پدر ترا دیگر فرزند هست اگر من بمیرم تو بدیگری پردازی و با مهر و محبت او در سازی مرا همین یکی جان است لیس تحفه پیش تو آرم و باک نمیدارم اما جبار جلیل هر دو را معزول کرده گفت من از هر دو جوانمردترم که نا کشته را از ابراهیم ع بحساب کشته می‌بدارم و ناخواسته را از برای اسمعیل فدا میفرستم ای جبرئیل برو و فدا ببر و ابراهیم را بگو که قَدْ صَدَّقْتَ الرُّؤْیَا بدرستیکه خواب خود را راست کردی و شرط فرمانبرداری بجا آوردی ابراهیم کارد از دست نهاده متحیر وار ایستاده که جبرئیل در رسید و گوسفندی از بهشت بیاورد و گفت ای خلیل بزرگوار و ای صاحب قدم وفا حضرت عزت سلام میرساند و میگوید که بدعوت خلت بی علت قربانی فرزند گواه گذرانیدی دست ولای فرزند دلبند را از بند بگشای که دست دعوی داران تسلیم را بر چوب عجز بستی ابراهیم پای گوسفند به بست و دست فرزند بگشاد و گفت ای فرزند دلبند جبرئیل سلام ملک جلیل نیز آورده میگوید که وقت فرود که ای اسمعیل بر تیغ بلا سر تسلیم کردی در حکم تسلیم و اطاعت بجای آوردی دست دعا بردار و هرچه مراد تست بزبان آر تا صله عطا دهم من دعای تو ابراهیم اسمعیل دست برداشت و بنیاز تمام گفت بار خدایا هر کرا از امت پیغامبر آخر الزمان صلوات الله وسلامه علیه در حالت نزع جان تیغ زبان بشهادت توحید تو روان باشد گناه او را ببخش جواب آمد که ای اسمعیل ای پسر خلیل مراد تو بر آوردیم و گناهکاران را در کار تو کردیم مثنوی چون شدی از صدق دل قربان ما ٭ نقش پیچیدی تو از فرمان ما ٭ شد دعای تو در هم مستجاب ٭ عاصیانرا از تو باشد فتح باب ٭ از امام علی بن موسی الرضا رضی الله عنه منقول است که چون حق

تعالی گوسفندے برائے فدائے اسمٰعیل فرستاد و ابراہیم آنرا ذبح کرد بخاطر ابراہیم خطور نمود کہ اگر بدست خود
فرزند خود را قربان کردے عجب ثوابے عظیم یافتے و بقدم حرمت بدرجۂ رفیع شتافتے حق سبحانہ بوے وحی
فرستاد کہ از جملۂ خلقان کرا دوست تر میداری خلیل گفت محمد را صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کہ حبیب مصطفیٰ تست خطاب آمد
کہ او را دوست تر میداری یا خود را ابراہیم گفت او را از خود دوست تر میدارم باز فرمان رسید کہ فرزندان او را دوست تر
میداری یا فرزندان خود را خلیل جواب داد کہ فرزندان او را و نزد من دوست تر از اولاد من حق تعالیٰ وحی کرد
بدو کہ یکے از فرزندان بزرگوار او را بخواری و زاری از روئے جور و ستمکاری غریب و تنہا گرسنہ و تشنہ در دشت
کربلا شربت شہادت بچشانند ابراہیم چون این خبر بشنید قطرات حسرت از چشمہ سار چشم بر صفحات رخسار
فرو بارید خطاب رسید کہ اے ابراہیم ثواب گریستن تو بر حسین علیہ السلام کہ بکربلا رسید برابر آن ثواب ہست کہ بدست
خود فرزند خود را قربان میکردی عزیزان تامل فرمایند کہ ثواب گریستن در مصیبت حسینؑ چہ مقدار است از ائمہ اہل
بیت نقل کردہ اند کہ قطرۂ آبے کہ در ماتم حسینؑ از دیدۂ کسے فرو بارد آنرا در صدف شرف درے بسازند و در
قلادۂ عمل آنکس بکشند و قیمت آن در روز بازار قیامت بر خلق ظاہر خواہد شد قطعہ ہر قطرۂ آب دیدہ کہ در ماتم
حسینؑ + بریزی ز دیدہ دانۂ دُر است شاہوار + آنرا بہ رشتۂ عمل و رشتہ یکایک پس روز حشر پیش تو آرند
آشکار + و ندر دولت ہر گہرے جوہری بفضل + بر تو ہزار گوہر رحمت کند نثار شیخ سہل بن عبد اللہ تستریؒ
فرمود کہ روزی عاشورہ میگریستم و با خود میگفتم اگر آن روز حاضر بودمے کہ در پیش آن شاہ شہید تن خود بر تیرہا سپر کردمے
بارے در حسرت آن قطرۂ چند آب از چشم خود بریختم شبانہ حضرت رسالت را صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در واقعہ دیدم
کہ فرمود اے سہل بجلال حضرت ذو الجلال کہ یک قطرۂ آب کہ دیدۂ تو در مصیبت فرزند دلبند من حسین بن علی ریخت و
بدان گریہ کہ امروز کردی فردا ترا چندان ثواب دہند کہ محاسبان تختۂ خاک و مستوفیان دفترخانۂ افلاک از عہدۂ حصر
حساب ثواب آن بیرون نتوانند آمد قطعہ بیاد حسینؑ علی گریہ کن + کزین گریہ پیدا شود آب روئے + ہر آن نامہ
کز خطا شد سیاہ + بدین گریہ کردن توان شست شوئے + و در آثار آمدہ کہ حسینؑ روز قیامت در عرصات آید
با چہرۂ خون آلودہ و گوید رَبِّ شَفِّعْنِی فِیمَن بَکیٰ عَلیٰ مُصِیبَتِی خداوندا شفاعت دہ در حق کسیکہ بر مصیبت
من گریستہ است الٰہی ہر کہ بر جد بیابان شہیدی و غریبی و مجروحی و مظلومی و بیکسی و بیرگی و تشنگی و گرسنگی من گریہ
کردہ او را بمن بخش شفاعت آن سید بمحل قبول رسیدہ گریندگان حسینؑ را برات نجات ارزانی دارند -
بیت گر آب زنی بگریہ راہ شہدا + بخشند گناہ تو بشاہ شہدا + دیگر از زمرۂ انبیا و فرقۂ اصفیا ابتلائے
یعقوبؑ و رنج و بلائے یوسفؑ مشہور است و اکثر احوال ایشان در سورۂ یوسف مذکور و امام رکن الدین مسعود بن
محمد المشہور با امام زادہ در ترجمۂ سورۂ یوسف کہ مشتمل بر نکات شریفہ و محتوی بر حکایات لطیفہ است آوردہ کہ

در سبب نزول این سوره علمائے تفسیر اقوال ست و قولے چند بیان کرده و از جملہ وجہ نادر آورده که این سوره یوسف جہت تسلی حضرت رسالت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم نازل شده بعد از استماع واقعہ حسن و حسین رض و این وجہ بہمان عبارات امام زاده بانمک تغیرے اینجا بتحریر پیوستہ و در صحایف آثار و لطایف اخبار نوشتہ اند که روزے سید سادات و منشاء جمیع سعادات سرچیده و فخر کائنات شاه بیت قصیده موجودات علیہ افضل الصلوات و اکمل التحیات نشستہ بود و حسن و حسین رض را بر کنار نشانده و در عالم خوشتر ازین چہ باشد مقصود در کنار و قاصد از ان میانہ بر کنار دریائے رحمت موج زده بود و در شب افروز بر ساحل افتاده آن روز آفتاب و ماه از یک برج بتافت و قیامت نا آمده سر وَجُمِعَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ مشاہده میرفت ندانم تا کنار حضرت خواجہ را عدن گویم که پر در و مرجان بود یا آنرا چمن خوانم که پر گل و ریحان بود اگر عدن گویم پر در و مرجان رواست یَخْرُجُ مِنْهُمَا اللُّؤْلُؤُ وَالْمَرْجَانُ مراد حسن و حسین اند اگر چمن خوانم پر گل و ریحان سزاست هُمَا رَيْحَانَتَايَ مِنَ الدُّنْيَا سید عالم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم گاه لب بر لب حسن رض مے نہاد و گاه روے بر روے حسین میمالید ناگاه بفرمان آلہ جبرائیل امین در رسید و خطاب رب الارباب رسانید که اَتُحِبُّهُمَا آیا حسن و حسین رض را دوست میداری خواجہ فرمود که آرے اَوْلَادُنَا اَكْبَادُنَا چگونہ دوست ندارم دو پاره جگر اند و دو روشنائی بصر اند و دو فرزند رحمت اند و دو جگر گوشہ و لبند اند جبرائیل ع فرمود که اے سید کدام را دوست تر میداری خواجہ فرمود که ای برادر ہر دو در یک صدف اند ہر دو بدر یک آسمان شرف اند ہر دو پاسبان یک بنہ اند ہر دو بادبان یک سفینہ اند ہر دو سرو یک باغ اند ہر دو پرتو یک چراغ اند ہر دو گوہر یک درج اند ہر دو اختر یک برج اند ہر دو شگوفہ یک شاخ اند ہر دو برگزیده یک کاخ اند ہر دو جگر گوشہ رسول اند ہر دو توشہ دل بتول اند ہر دو شبل اسد اللہ اند ہر دو سبط رسول اللہ اند یا اخی جبرائیل ع ہر دو را دوست میدارم جبرئیل ع گفت اے سید ملک جلیل میگوید که اے حبیب من آگاه نہ از انکہ یکے را ازین دو فرزند رحمند تو بزہر قہر از پا در آرند و یکے را بتیغ بیداد سر بردارند خواجہ چون از جبرئیل ع قصہ زہر حسن رض و غصہ قہر حسین رض بشنید فرمود که مَنْ يَفْعَلُ بِهِمَا با جگر گوشگان من این بیرحمی که کند و سنگ این جفا در رگ فرزندان من که افگند جبرئیل گفت جمعے از امت تو و گروہے ہم از اہل بیت تو مہتر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمود اَيُؤْمِنُوْنَ بِي آیا این جماعت بمن ایمان آرند و بہ یَرْجُوْنَ شَفَاعَتِي و بشفاعت من امید وارند و يَقْتُلُوْنَ اَوْلَادِيْ و فرزندان مرا بکشند و جگر گوشگان مرا بکمند بلا در کشند گفت آرے بکشند و زار شان بکشند و سر شان بہ تیغ بردارند و قطره آب بحلق تشنہ ایشان دریغ دارند خواجہ فرمود که اے جبرئیل امت من بچہ جرم حسن رض مرا شربت زہر چشانند و بچہ گناه حسین رض مرا باد خنجر آبدار بسر بیفشانند جبرئیل گفت ہیچ ہیچ جنایتے این خیانت روا دارند و بے ہیچ خطائے از جور و جفا چیزے فرو نگذارند

ماه تابان چه گناه دارد که سگان کاهدانی در روپیش ولوله و علاله میکنند از گل پاکیزه روئے چه در وجود
آمده است که در کوزهٔ گلاب گر آتش مے انگنند **مثنوی** مه فشاند نور سگ عوعو کند + هر کسے بر خلقت
خود مے تند + مهتر عالم صلی الله علیه وآله وسلم از جفائے امت گریان شد غبار آزار ابے خردان بر روئے آئینهٔ دل
مبارکش نشست جبرائیل از برائے خورسندی دل خواجه صلی الله علیه وآله وسلم پیغام رسانید که نحن نقص
علیک احسن القصص از معاملهٔ العصاة امت عجب مدار و از واقعهٔ برادران یوسف بر اندیش اگر اینها
جفا کردند آنها برادران بودند اگر اینها بے خبرانند آنها از نسل پیغمبران بودند پس قصهٔ یوسف برائے تسلیهٔ دل حضرت
مصطفے صلی الله علیه وآله وسلم و آرامش خاطر بلاکشان کربلا نازل شده و وجه احسنیتش را نیز همین گفته اند **رباعی**
اصل این قصه چو درد و محن ست + موجب سوز و بکا و حزن ست + احسنش گفت خداوند که او + در تسلی حسین و
حسن ست + و ابتلاهائے این قصه دو نوع ست یکے آنچه به یعقوب رسید از درد مفارقت و یکے آنچه یوسف در
چاه و زندان کشید از محنت و بلیت و از هر یک دو سه کلمه بسبیل اختصار گفته میشود آورده اند که یعقوب علی
نبینا و علیه الصلوٰة والسلام دوازده پسر داشت و یوسف را از همه دوست تر داشتے و نظر تربیت و تقویت بحال
او گماشتے زیرا که هم بحلیهٔ جمال آراسته بود و هم به پیرایهٔ کمال پیراسته صورتش از کمال معنی خبر میداد و جمال معنیش در
آئینهٔ صورت جلوه میکرد **بیت** صورتت مے بینم و حیران معنی میشوم + تا چه معنی لطیفی تو که اینست صورتت +
برادران را ازین جهت نگار حسد بر آئینهٔ دل نشسته بود و رقم اشک و غیرت بر لوح سینهٔ ایشان نقش بسته تا
وقتے که یوسف در خواب دید که آفتاب و ماه و یازده ستاره از آسمان فرود آمده و او را سجده کردند این واقعه با
پدر تقریر کرد و برادران شنیدند و حسد ایشان رو بازدیاد نهاد خواستند تا جمال یوسف را از دل یعقوب محو کنند و سودا
او از سر پدر بیکبار فکنند از پدر درخواست نمودند که یوسف را با ایشان بصحرا فرستد و بسعی تمام یعقوب علیه السلام
دران مقام آوردند که بدین معنی رضا داد و بفرمود تا یوسف را جامهائے زیبا پوشانیدند و بنوعے که طریق آن زمان بود
بیاراستند و زبان قضا میگفت که آرایش برائے شب وصال باید امروز روز فراق ست آرایش بچه کار آید **بیت**
گذشت روز وصال و رسید شام فراق + مباد هیچ دلے مبتلا بدام فراق + القصه یعقوب یوسف را با برادران بسپرد
و فرمود که بروید و بیرون دروازهٔ کنعان در زیر شجرة الوداع توقف کنید تا من برسم و شجرة الوداع درختے بود که بیانیم
هر که بسفر رفتے یاران او را آنجا وداع کردندے و خویشان و دوستان تا بدان محل مشایعه رفتندے گویا بیخ آن
شجره با آب اندوه پرورش یافته بود و شاخ و برگش در هوائے محنت و بلا نشو و نما پذیرفته **بیت** نهالی کاشت
دهقان محبت در زمین دل + تنش درد و برش اندوه بیخش خون شاخش غم + پسران بفرمان پدر از شهر بیرون
آمده در سایهٔ آن درخت قرار گرفتند و یعقوب جامهٔ پشمینه پوشیده و عمامه هم از پشم بافته بر فرق مبارک

نهاد میان بر بسته و عصا در دست گرفته روے بدر وازه آورد چون هرگز رسم نبود که یعقوب بمشایعه فرزندان رود هر که آن صورت مشاهده نمود و تعجب و تحیر مے افزود از سر کار و حقیقت حال بیخبر بود و زبان حال یعقوب این نغمه او میسر بود و جز گوش هوش یوسف نمے شنود رباعی میان بعزم سفر بسته و بر سر راهت ترشک دیده من میرود که راه بگیرد + گه وداع بگیرم چنانچه سیل بخیزد + شب فراق بگویم چنانکه ماه بگیرد + اما چون نظر فرزندان بر یعقوب افتاد از جاے بر جستند و دست و پاے بوسیدند یعقوب بهیچ کدام التفات نکرد یوسف را در بر گرفت و روے بر رویش نهاد و گفت اے فرزندان مرا معذور دارید که از بوے پدر و جد میشنوم و از دیدن دیدار وے مطلقا صبر نمیشنوم بیت چه حسن ست این که گر هر دم رخش را صد نظر بینم + هنوزم آرزو باشد که یکبار دگر بینم + پس گفت اے یوسف اے روشنائی دیدهٔ پدر اگر تو امشب ترا برگردن گرفته بر روے و باز آوردے اما پدرت ضعیف و نحیف و منتظر و بیدار شر یقیت ز نهار شب در صحرا نباشی و دل دیدهٔ پدر را بناخن فراق مخراشی یابنی لو بقیت اللیلة لاحترقت اے پسر اگر امشب در صحرا مانی و باز نیائی بهم آنست که از آتش فراق بسوزم و هزار شعلهٔ جانسوز در کانون سینه بر افروزم یوسف پشت خم کرد تا پشت پاے پدر بوسه داد پدر سر مبارکش بر داشت و پیشانی نورانیش بوسید و گفت اے قرة العین زمانے مرا در کنار گیر و ساعتے در بغل من قرار گیر اللیل حبلی که دانند که فردا بر سر ما چه نوشته اند و نهال حال ما بدست تقدیر در کدام وادی کشته اند بیت نگاهدار زمانے زمام کشتی وصل + که بحر حادثه را کناره پیدا نیست + اے یوسف ترا چهار وصیت میکنم وصیتها ے پدر بشنو و نصب العین خاطر و سمیر ضمیر خود دار اول یابنی لا تنس الله بکل حال اے فرزند خداے را بهیچ حال فراموش مکن و در هر کار که باشی ذکر آفریدگار را از زبان و دل خویش دور مدار که هیچ قربتے در سفر و همنشینے در حضر برابر ذکر و شکر او نیست دوم واذا وقعت فی بلیة فاستعن بالله اگر ببلاے در مانی و عاقبتے از تو کرانه گیرد و هم یاری از فضل خداے جوئی که هر که سر رشتهٔ تدبیر از دست بداد اگر چنگ در حبل المتین کرم او نزند زود از پاے در آید سیوم واکثر من قول حسبی الله ونعم الوکیل و این کلمه بسیار گوئی که جدت خلیل را که در آتش مے انداختند این کلمه گفته حضرت بشیر بمنزد وے از وے منفع شد دود آن آتش بچهرهٔ عصمتش نرسید وصیت آخرین یابنی لا تنسانی اے پسر مرا فراموش مکن فانی لا انساک پس بدرستیکه من ترا فراموش نخواهم کرد تا سیل خون جگر خانهٔ دل را خراب نسازد و ساکن بتکدهٔ سینه ام سوداے وصال تو خواهد بود تا دست محنت بکلابهٔ اندوه لوح دیده را بشوید نقش اوراق پردهاے چشم خیال جمال تو بیت با مهر تو در خاک فرو خواهد شد + با عشق تو سر ز خاک بر خواهد کرد - آورده اند که یوسف را خواهرے بود دینا نام در ان ساعت که برادران به پدر مے رفتند او خفته بود ناگاه در خواب دید که ده گرگ یوسف

را از کنار پدر در ربودند از بیم آن واقعه از خواب در جست و پرسید که یوسف کجاست گفتند با برادران بصحرا رفت گفت پدر اجازت فرمود گفتند آری دختر گفت آه قضا کار خود کرد و قدر بتفریق یوسف دود از دل ما بر آورد پس سر و پای برهنه روی بدروازه نهاد تا بزیر درخت وداع رسید پدر را دید که با یوسف در زیر درخت او بزیر پای او در پای یوسف افتاد و مقنعه از سر برگرفته در گردن انگنده گفت ای عزیز برادر چنان انگار که من یکی پرستارم مرا با خود ببر تا هر کجا که دل کشی من آن خاک زمین را بجاروب مژگان بروبم و چون آب نوشی بر پای خاسته هر دو دست زیر جام دارم اگر طعام باید پخت من هیزم جمع کنم و اگر لابد خمیر می باید ای خورشید فلک خوبی و ای گوهر صدف یعقوبی زنهار تا روی دل این عاجزهٔ بیچاره را بدود فراق سیاه نسازی و جگر عجوزه این ضعیفه را باتش هجران نسوزی یوسف را سخنان خواهر بگریه درآورد و یعقوب از یکجانب میگریست و یوسف از یک طرف ناشکیب میزید و دینا از یک گوشه مینالید و میزارید و درین محل اطباق آسمانها را در باز نهاده بودند و حورا عینا ایستاده مقربان در جوش و روحانیان در خروش و زبان حکم ازلی میگفت ای یعقوب تو از مفارقت یکشبه میزاری و از فراق چهل ساله خبر نداری پس یوسف پدر و خواهر را وداع کرد بیت

میکند آن مه وداع دوستان خویش را + تازه داغی میدهد سینهای ریش را +

برادران روی براه نهادند و یعقوب آواز داد که من از اینجا از پشت شهر نخواهم رفت تا شما باز آیید درین محل گفت تو از همه اولاد من بزرگتری یوسف را بتو سپارم زنهار که از حال او غافل نشوی و اعتماد بر دیگر برادران نکنی روبیل قبول کرد و روی براه آوردند اما چون قدمی چند دور شدند یعقوب آواز داد که آهسته روید که حریف دامن گیر هجران گریبان دل گرفته بتقاضای جان التعجیل مینماید بیت

یک قدم آهسته ترنه زانکه بر دل میزنی + یک نفس آهسته تر رو زانکه با جان میروی +

ایشان میرفتند و آن پیر بزرگوار بر اثر ایشان آهسته آهسته قدم میزد و هر قدمی آبی از دیده میبارید و هر دمی آهی از سینه بر میکشید بیت

میرود آن ماه من از بیدلی + میدوانم در پیش گلگون اشک +

آورده اند که چون برادران قدمی چند برفتند و نزدیک بود که از نظر غایب گردند یعقوب آهی زد و گفت ای فرزندان یوسف مرا باز آرید تا یکبار دیگرش ببینم یوسف را پیش پدر آوردند در برش گرفت و گفت ای عزیز پدر راه بر داشتی و مرا در فراق بگذاشتی بیت

رفتی و بر دل از غم عشق تو داغ ماند + و آشفتگی زلف توام در دماغ ماند +

یوسف پدر را تسلی داد و باز گردانید یعقوب مراجعت نمود بزیر درخت وداع رسید از هر شاخی آواز الفراق شنید و دانست که در پردهٔ غیب رنگی دیگر آمیخته اند و نیرنگی دیگر انگیخته تا فرزندان در نظر پدر یوسف را از یکدیگر میربودند و بر دوش و بر گردن بلکه بر فرق سر می نهادند مثنوی

از چشم ان پدر تا میربودند + زیکدیگر بهرش میربودند + گهی آن بر سر و دوشش گرفتی +

گرای

گه این تنگ اندر آغوشش گرفتے * چو باد در دامن صحرا نهادند * بر دوست جفا کاری کشادند * ز دوشش
مرحمت بارش فگندند * میان خاره و خارش فگندند * پسران یعقوبؑ چون از نظر پدر غایب شدند یوسف
را بر زمین افگندند که چند باید تو گستاخ و شربت رشک تو چشیم پیاده روان شو در پیش یا میدید یوسفؑ بگریه
در آمد که ای برادران عزیز چه کردم که با من این خواری میکنید و مرا پیاده میدوانید گفتند ای صاحب رؤیائے
کاذب آفتاب و ماه که ترا سجده کردند از ایشان دخواه تا بفریاد تو رسند یوسفؑ قدمے چند برفت و باز درگشت
و بند نعلینش بگسیخت از ترس اخوان پائے برهنه بر خاره و خار روان شد حیث کف پائے که بود وش رگ گل
تنگ * ز زخم خاره و خار اگشت گلرنگ * هر یک هر برادر که دوید طپانچه بر روے وے زدے و برادرے از آن
هر برادر که در آویختے گریبانش گرفتے و دور افگندے * شوخی بزاری هر کرا دامن کشیدے * به بیزاری
گریبانش دریدے * بگریه هر کرا در پا فتادے * بخنده بر سر او پا نهادے * بدین منوال در صحرا میدوانیدند
تا وقتیکه آفتاب ارتفاع گرفت و هوا چون سینه یعقوبؑ سوزناک شد تشنگی بر یوسفؑ غلبه کرد روے بروبیل
آورد که ای برادر تو از همه بزرگتری هم مرا پسر خاله و هم برادری پدر مرا تو بجهه وجهات من بیهوده بکرمت که
تو کرد تو بپاس بزرگی کن و بر خوردی من رحم نماے روبیل بسخن وے التفات نکرد و طپانچه بر رخسار نازکش
چنان زد که برگ گلش چون بنفشه کبود شد نزد شمعون آمد که مشربه مرا بده که از تشنگی جانم بلب رسیده تا
مے آب در کشم و خود را از بادیه عطش فراتر کشم و آن مشربه بود که یعقوبؑ از بهر یوسفؑ قدرے آب مقدار
شیر بهم آمیخته بود و در آنجا ریخته و بشمعون سپرده که هنوز از دهن لب یوسفؑ بوے شیر مے آید او را طاقت
تشنگی نخواهد بود چون تشنه شود او را ازین مشربه شربتے بچشان چون یوسفؑ از شمعون آب طلبید شمعون
هر چه در مشربه بود بر زمین ریخت و آن آب و شیر با خاک برآمیخت آن شربت بخاک داد و بدان پاک نداد
حسینؑ را نیز در آخر یوسفؑ افتاده بود و جفائے بد کیشان میکشید و یوسف از خویشان رنج میدید این
جماعت آب بر خاک میریختند و به برادر نمیدادند آن جفا کاران بر لب فرات سگان را سیراب میساختند و شیر
بچگان بیشه امامت و کرامت را با آتش تشنگی میسوختند **نظم** سوز دل مبارک لب تشنگان بپرس * زان
ریگها که فرش بیابان کربلاست * در خون ناب غرقه لب تشنه حسینؑ * لعلیست آبدار که در کان کربلاست *
او جان سپرده تشنه و ما از روے شوق * جان تشنه محبت سلطان کربلاست * القصه یوسف
گفت اے شمعون این آب را چرا ریختی گفت ما داعیه آن داریم که خون از حلق تو بریزیم چه جائے آنست
که آب در حلق تو ریزیم تو تشنه آبی و ما بخون تو تشنه ایم یوسف چون حدیث کشتن بشنید بر خود بلرزید و
از بیم جان آب و نان فراموش کرد و دران محل یوسفؑ را از تشنگی کام و زبان چون لاله آتش بار شده بود و حدقه

چون دیدهٔ نرگس آب گرفته بیطاقت شد و از پاے در افتاده آغاز ناله کرد **مثنوی** چو شد نومید از ایشان ناله
برداشت * ز خون دیده بر رخ لاله میکاشت * گہے در خون گہ در خاک مے خفت * زاندوه دل صد
چاک مے گفت * کجائی اے پدر آخر کجائی * ز حال من چنین غافل چرائی * آیا یعقوبؑ کجا بودی که تا فرزند خود
را دیدی پاے از رفتن آبله کرده و روے از طپانچهٔ برادران کوفته گشته ایا مصطفےٰ صلی اللہ علیہ وآلہ
وسلم کجا بودی تا جگر گوشهٔ خود را مشاهده کردی لب آبدار از تشنگی خشک شده و رخساره چون گلنار از زخم شمشیر
خونخوار غرق خون گشته مخدرات حجرات عصمت از سوز حسرت او و کربت غربت خود در خروش آمده و دریاے
فتنه و غوغا براے استیصال آل عبا در جوش آمده **نظم** یا رسول اللہ بر آر از روضهٔ پاکیزه سر تا به بینی آنچه
واقع در زمین کربلاست * یا رسول ایدگذر فرما بدشت کربلا * خود تو میدانی که خاک کربلا کرب و بلاست *
جعد مشکین حسینؓ آغشته اندر خاک و خون * اینچه محنتهاست یارب اینچه اندوه و عناست * اما چون یوسف
را قصد برادران محقق شد روے بقبلهٔ دعا آورد و گفت اے خداوندیکه جد پدرم را از ضرر شرر آتش نمرود
خلاص دادی و پدر پدرم را مژده وَبَارَكْنَا عَلَيْهِ وَعَلَىٰ إِسْحَاقَ فرستادی بر پدر پیر من رحمت کن
و مرا از کشتن نجات ده یهودا که این مناجات استماع کرد عرق اخوت در حرکت آمد عرق مروت بر جنبش
نشست روے به یوسفؑ کرد که اے برادر دل فارغ دار که تا جان در تن من ست نگذارم که کسے بجان تو
قصد کند **مصرع** در رسد کار بجان از سر جان برخیزم * برادران چون دیدند که یهودا یوسف را در زیر دامن
حمایت خود جاے داد و دست تعدی در آستین ادب کشیده از سر کشتن او درگذشتند وَأَجْمَعُوا أَن يَجْعَلُوهُ
فِي غَيَابَتِ الْجُبِّ و راے ایشان بران قرار گرفت که وے را در چاہے افگنند و بر سه فرسنگے کنعان چاہے بود
عمیق و از طریق جاده دور افتاده و بر سر آن چاه کشیدند یوسفؑ چنگ در دامن هر یک میزد و خاید هم
کرد و گاه بزرگی پدر و گاه خوردی خود را شفیع مے آورد و سود نمیداشت از ابر دیدهٔ آب حسرت مے بارید
اما از زمین همت برادران گیاه وفا نمیرست نسیم آه از گلشن لبش میدمید و گلے در روضهٔ شفقت ایشان
غنچهٔ مهر نمے شگفت یوسفؑ در پاے ایشان مے افتاد و بزبان حال مضمون این سخن ادا مینمود **نظم**
یاران غم خورید که بے یار مانده ام * در خار زار هجر گرفتار مانده ام * یاری دهید کز در او دور گشته ام * رحمے
کنید کز غم او زار مانده ام * یوسفؑ چون دید که از سر آن بیداد در نمیگذرند و بنظر رحمت بحال زار او نمے
نگرند فرمود که مهلتم دهید تا دو رکعت نماز گذارم گفتند تو نماز گذاردن چه دانی گفت آخر پیغمبر زاده ام و
و با پدر بسیار در محراب طاعت بر پاے ایستاده ام یهودا برادران را در خواست کرد تا یوسف را بگذاشتند
و دست از گریبان او باز داشتند تا دو رکعت نماز گذارد و بعد از نماز روے بر خاک نهاد و گفت خدایا

خود را بتو سپرده ایم و زمام مهام خود بقبضهٔ تقدیر تو باز داده ایم **بیت** ما بنده ایم و مصلحت ما رضای
تست + خواهی ببخش و خواه بکش رای رای تست + چون از مناجات فارغ شد برادران گفتند پیراهن
بیرون کن گفت هیهات هیهات زنده را عورت بپوشاند باید و مرده بی کفن نشاید پیراهن بگذارید اگر بمیرم
بی کفن نباشم و اگر زیم ستر عورتی باشد گفتند البته پیراهن بیرون کن غرض ایشان آن بود که پیراهن
خون آلوده پیش پدر برند و گویند او را گرگ از هم بدرید و اینک پیراهن خون آلوده گواه حال است
یوسف بدو دست گریبان گرفته بود و ایشان بعقوبت دست وی دور کردند و پیراهن از سرش برکشیدند
و رسن بر میان او بسته بچاه فرو گذاشتند **قطعه** میانش را که بودی موی مانند + به پیچش ریسمان دادند
پیوند + کشیدند از بدن پیراهن او + چو گل از غنچه عریان شد تن او + فرو آویختند آنگه بچاهش + بچاه انداختند
از نیمهٔ راهش + همین که یوسف را برادران بچاه فرو گذاشتند گفت ای برادران هر چه کردنی بود کردید
و هر چه خواستید از جفا بجای آوردید من شما را نصیحتی میکنم بگوش جان بشنوید و از سخن من
بیرون مروید گفتند چه نصیحت میکنی گفت آن میگویم که پدرم را نیکو دارید و جانب او فرو مگذارید و چنان
مسازید که او داند که شما با من چه کردید که اگر بداند بر شما خشم راند و شما را عقوبت کند اگر شما را قوت آن هست
که با من جفا کنید مرا طاقت آن نیست که شما به عقوبت پدر در مانید روبیل ازین سخن بگریست و رسن کشیده کارد بزد و رسن
ببرید یوسف در نیمهٔ راه چاه بود که رسن بریده شد یوسف گفت که دریغ که دیدار پدر نادیده رشتهٔ امید از
زندگی منقطع شد و در تنگ چاه فنا افتادم دل از جان بر داشت و خود را بتجلی حق واگذاشت ندا رسید بجبرئیل
که ادرک عبدی دریاب بندهٔ مرا جبرئیل بیک پریدن از سدرة المنتهی بمیانهٔ چاه رسید یوسف را
در هوا بگرفت یوسف بیهوش شده بود آهسته آهسته او را بتک چاه رسانید و بر بالای سنگی خوابانید خطاب
آمد که ای جبرئیل از جامهای بهشت ببر و در وی پوشان و از شربتهای انهار جنت او را بنوشان و سر او را
بردار و اندر کنار خود نه و پر با فر خود را در جراحتهای وی بمال تا بهتر گردد و چون بهوش باز آید سلام ما
بوی برسان و بگوی هیچ غم مخور که ما ترا برای تخت جاه آفریده ایم نه برای تخت چاه جبرئیل گفت
الهی اجازت ده تا خود را بصورت یعقوب بوی نمایم تا زمانی بدان تسلی یابد فرمان خداوند در رسید که چنان
کن جبرئیل بصورت یعقوب بر آمده سر یوسف بر کنار نهاد و یوسف بهوش باز آمد و سر خود را در کنار پدر دید
بر جست و هر دو دست در گردن روح الامین کرد و فریاد بر کشید که یا ابتاه کجا بودی که برادران با من
جفا کردند و مرا از خدمت تو جدا کردند و ترا نیز بفراق من مبتلا کردند مرا سر و پای برهنه در بیابان مهلک دوانیدند
و آنچه از جور و ستم ممکن بود بمن رسانیدند و آب و نان از من باز داشتند مرا گرسنه و تشنه بگذاشتند خسارهٔ مرا بزخم

طپانچه پرخون کردند گیسوی مرا بخاک وخون برآمیختند پیراهنی که تو بدست خود در من پوشیده بودی از سرم برکشیدند رسن خواری بر میانم بستند اکنون بیدادی بر پشتم زدند سرنگون بچاه درآویختند ای پدر در روی من نگر و زخم طپانچه ببین در پشت و پهلوی من نگر و اثر جراحت ملاحظه کن یوسف این میگفت و از دیوارهای چاه آواز ناله آمد و جبرئیل متحیر و شیدا و ملائکه میگریستند آخر جبرئیل بی طاقت شد و گفت ای یوسف من یعقوب نیستم روح الامینم فرستاده رب العالمینم پس سلام الهی بدو رسانید و مژده خلاص و نجات بگوش هوش او فرو خواند و خواست که بمقام خود رود و مقربی از حضرت عزت در رسید که ای جبرئیل دو سه روز در تنگ چاه قرار گیر و سر یوسف در کنار گیر که غریب است و تنها از یار و دیار دور افتاده و دل بر کربت غربت و حرقت فرقت نهاده بیت نه او را مونسی نه غمگساری نه غمخواری نه دلداری نه یاری * آورده اند که فرزندان یعقوب آن شب بکنعان نرفتند و یعقوب همه روز بانتظار یوسف در زیر شجرة الوداع نشسته بود با خواهر یوسف سخن شوق خود در پیوسته تا نماز شام در آمد و اثر آمدن فرزندان پیدا نشد و دود از نهاد یعقوب برآمد بیت آمد نماز شام و نیامد نگار من ای دیده پاس دار که خوابت حرام شد * یعقوب گفت ای دینا برادرانت را چه شد که دیر آمدند و سبب چیست که ماه رخسار یوسف من از مطلع وصال طالع نمیشود و شمع جمالش چرا کلبه تاریک فراق مرا بلوامع انوار خود روشنی نمی بخشد ای دختر از تخیل مفارقت یوسف و تصور مهاجرت او آتش حسرت در التهاب آمده و سفینه آرام و قرار در گرداب اضطراب افتاده بیت یا رب چه شد امروز که آن ماه نیامد * جان رفت ز تن آن شمع دلخواه نیامد * دینا پدر را تسلی میداد و انواع سببها و عذرها ترتیب میکرد القصه یعقوب شب هم آنجا بسر برد و بامداد بیامد و بر پشته بلند که بران صحرا مشرف بود بنشست و دختر را نزدیک خود بنشاند و دیده بر راه فرزندان نهاد بیت من منتظرم که یار از راه رسد * جانی مژده دهم که یار ناگاه رسد * اینجا فرزندان یعقوب شب در سر ره بودند و خواب بر ایشان غلبه کرد یهودا در خواب نمیشد چون دید که برادران در خواب رفتند فرصت غنیمت یافت و تنها بسر چاه شتافت آواز داد که اخی یوسف ای برادر من یوسف اخی انت حی ام میت آیا تو زنده درین چاه یا مرده یوسف گفت تو کیستی که از حال بیچارگان میپرسی و از غریبان و بیکسان یاد میکنی گفت منم برادر تو یهودا ای برادر بیچاره حال تو چیست یوسف گریان شد که ای برادر چون بود حال کسی که از کنار مهر پدر جدا بود و در تنگ چاه در صدد فوت و فنا بود و تن برهنه و لب تشنه و شکم گرسنه و دل خسته نه مونسی نه یاری نه تیماری نه غمگساری نه بر روی زمین از زندگان و نه در زیر زمین از رفتگان یهودا از درد دل یوسف در خروش آمد و بر خوردی و غریبی و بیکسی وی بسیار بگریست یوسف از قعر چاه آواز داد که برادر رفتی و چیست مدت نه هنگامه تعزیت

یهودا گفت چه وصیت داری یوسفؑ گفت وصیت من آنست که چون نماز شام با برادران بخانه روید از بیکسی من براندیشید و بوقت طعام خوردن از گرسنگی من یاد آرید و چون بامداد سر از بالین بر داشته جامه پوشید از برهنگی من فراموش مکنید و در وقت شادی و جمعیت که با هم گفتگوے کنید تنهائی و پریشانی مرا بخاطر گذرانید **بیت** چو در میان مراد آورید دست امید + ز عهد صحبت ما در میانه یاد آرید + وجه شبهت این وصیت بوصیت شهید کربلا که در نوبت آخر که بمیدان میرفت فرزند ارجمند خود زین العابدین را طلبید و در کنار گرفت و گفت اے عزیز پدر و اے غریب پدر و اے یتیم پدر بعد از من بصالحان امت جدم و دوستداران پدر و مادرم بگو که حسینؓ شما را سلام رسانیده و فرموده که یاران و هواداران هر جا که ذکر غریبے شنوید از غریبی و بیکسی من یاد آرید و هر وقت که شهیدے از نام برید شهادت مرا پیش خاطر دارید و چون شربت آبے بنوشید از تشنگی جگر تفتیده و خشکی لب و زبان من فراموش مکنید **قطعه** چون آب خوش خورید بحسرت کنید یاد + از سوز سینه و جگر خون چکان من + در جوئے دیده چشمه خونین روان کنید - از بهر آب دادن سبزه روان من + از آسمان عمامه خورشید بر زمین + آمد که غرق گشت بخون طیلسان من + القصه یهودا از شنودن آن وصیت خروش بر کشید و او مرد بلند آواز بود آواز بگوش برادران رسید برجستند و بر اثر آواز روان شدند چون رسیدند دیدند که بر سر چاه نشسته و میگرید گفتند اے یهودا چرا میگریی گفت بر حال این غریب آواره بیچاره میگریم و چگونه نگریم **قطعه** آنهم از دیده روانست و خیال قد او + همچو سرویست در آن آب روان پیوسته + زلفش از دست بدادیم و ز دل خون بچکید + گوئی آن زلف رگے بود بجان پیوسته + برادران یهودا را ملامت کردند و سنگے بر سر چاه نهاده روئے بکنعان آوردند و پیراهن یوسفؑ را بخون گوسفندے آلوده ساخته با خود بردند تا روز دیگرے بود که بحوالی آن پشته رسیدند که یعقوبؑ بر آن بالا بود همه روز انتظار برده و دیده ترصد براه نهاده ناگاه گردے در آن راه هوا پیدا شد یعقوبؑ دختر را گفت این چه گرد است گفت عجب نه که برادران من مے آیند گفت نیکو بنگر که ایشان هستند یا نے دید و نگریست لرزه بر اعضائے وے افتاد یعقوبؑ پرسید اے دختر ترا چه رسید گفت اے پدر برادران مے آیند و یوسفؑ با ایشان نیست یعقوب از استماع این خبر آہے سوزناک از جگر بر کشید و گفت ایشان را آواز ده تا بالائے این پشته بیایند دینا نعره زد که اے ابنائے یعقوبؑ بیائید که پدر بزرگوار شما اینجاست و انتظار شما چون فرزندان بشنیدند که پدر ایشان آنجاست از بطن وادی دست بزدند و چون صبح کاذب گریبان چاک زدند و چون خروس سحری خروش بر آوردند که وَا حَبِيبَاهُ وَا أَخَاهُ وَا يُوسُفَاهُ یعقوبؑ گفت اے دختر این چه فریاد است که مے آید این چه صیحه است که رگ خون از دیده میگشاید این چه شور است که از تاثیر آن آتش هجرت در کانون سینه مے افروزد و این چه

خروشی ست که از استماع آن آب حسرت از فوارهٔ دیده میریزد. نظم: موج زن می بینم از هر دیده طوفان غم + میرسد در گوشم از هر لب صدای ماتمی + اهل عالم را نمی دانم چه حال افتاده است + وین قدر دانم که در هم رفته کار عالمی، دینا گوش فرو داشت و از مضمون فریاد حضرت یعقوب ع خبردار شد و مقارن استماع این خبر بیصبر از پای درافتاده بیهوش رفت و دینا نعره بزد که ای برادران بشتابید و پدر پیر خود را دریابید که حال او دیگرگون شد و عنان از کف اختیار بیرون شد ایشان شتاب کنان برسیدند و پدر را بدان حال دیدند فریاد از نهاد ایشان برآمد و روبیل بدوید و سر پدر در کنار گرفت و دست بر دهان مبارکش نهاد تا اثر نفس دید خروش برکشید یهودا گفت ای برادران این چه بود که با خود کردید پدر را ضایع ساختید برادر را بچاه انداختید زبان ملامت خلق بر خود دراز کردید و درهای تعرض آشنا و بیگانه بر روی خود باز کردید پردهٔ خود بدست خود بدریدید و رشتهٔ پیوند خویش به تیغ قطیعت ببریدید پس نعره زنان فریاد کنان پدر را برداشتند و بخانه بردند یعقوب همچنان بیهوش بود تا صبح صادق بدمید و نسیم سحرگاهی از مهب لطف الهی بوزید یعقوب چشم باز کرد و گفت نور چشم من کو ایشان پیراهن خون آلود در دست گرفته حدیث گرگ در میان آوردند باز یعقوب بیهوش شده دختر به بالین آمد گریبان گریان دست بر فرق مبارک وی نهاده نعرهٔ وَاوَیْلَاهُ وَامُصِیْبَتَاهُ برکشید قطره از آب دیدهٔ او بر چهرهٔ اسرائیل چکید دیده باز کرد و گفت أَیْنَ أَنَا من کجایم گفتند در منزل کرامت و مقر سعادت خود میان فرزندان و عترت خود گفت یوسف من اینجاست گفتند نی فرزندان دیگر هستند گفت چه حاصل بیت: گل و بنفشه همه هست و یار نیست چه سود + بت شکر لب من در کنار نیست چه سود. القصه یعقوب در فراق یوسف چندان آه کرد که همه فرشتگان بفریاد آمدند گفتند الهی یوسف را به وی باز ده و یا یعقوب را خاموش گردان یا ما را اجازت ده تا بزیر رویم و با یعقوب در آه و ناله موافقت کنیم هر بامداد یعقوب بصحرا بیرون آمدی و بر حوالی کنعان میگشتی و میگفتی یَا بُنَیَّ ای فرزند دلبند من یَا قُرَّةَ عَیْنِی ای نور دیده و مردم دیدهٔ من یَا ثَمَرَةَ فُؤَادِی ای میوهٔ باغ دل پر داغ من یَا فِلْذَةَ کَبِدِی ای گوشهٔ جگر خون شدهٔ من فِی اَیِّ بِئْرٍ طَرَحُوْکَ آیا ترا در کدام چاه انداخته اند بِاَیِّ سَیْفٍ قَتَلُوْکَ آیا ترا بکدام تیغ هلاک ساخته اند فِی اَیِّ بَحْرٍ غَرَّقُوْکَ آیا ترا در کدام دریا بغرقاب فنا افگنده اند بِاَیِّ اَرْضٍ دَفَنُوْکَ در کدام بقعه از زمین برای دفن تو قبر کنده اند سرگشته در آن وادیها میگشت و آب حسرت از دیده میبارید و بسوزی که آتش در گنبد افلاک زدی میزارید جبرائیل در رسید که ای یعقوب اَبْکَیْتَ بِبُکَائِکَ الْمَلٰئِکَةَ فرشتگان آسمان را بگریه خود بگریانیدی و مقدسان ملأ اعلی را بناله در آوردی یعقوب جواب داد که ای جبرئیل چکنم که نگریم بیت: جانا غم فرسوده ام چون ننالم آه آه + درد آلوده ام چون نگریم زار زار

القصه یعقوب در فراق یوسف چندان بگریست که چشمش سفید شد چنانچه حق سبحانه فرمود وَابْیَضَّتْ عَیْنَاهُ. در اخبار آمده که امام زین العابدین علی بن الحسین بعد از واقعهٔ کربلا بسیار میگریست گفتند یا ابن رسول الله بسیار میگریی و ما از بسیاری گریه بر تلف تو میترسیم گفت ای یاران مرا معذور دارید یعقوب پیغامبر خدای بود دوازده پسر داشت یکی از ایشان از نظر او غایب شد چندان بگریست که چشم او خلل پذیر شد مرا که در پیش نظر من پدر بزرگوار مرا با برادران من و اعمام و پسر اعمام و خویشان و دوستان و متعلقان من شهید کرده باشند چگونه نگریم در فراق یک کس آن مقدار گریه واقع ست در مفارقت هفتاد و دو تن شهدا حال چگونه باشد. رباعی

بی درد فراق در جهان کیست بگو + بدتر ز فراق در جهان چیست بگو + ما را گویید در فراقش نگری + آن کیست که در فراق نگریست بگو +

دیگر ابتلای یوسف ذل بندگی بود که چون یوسف از چاه خلاص یافت برادران را خبر شد بیامدند و در وی آویختند که این بنده خانه زاد ماست و از ما گریخته بود و او را اینجا یافتیم و بعد از گفتگوی بسیار به هفده درم قلبش بفروختند بشرط آنکه غل در گردنش نهند و دست و پایش در زنجیر کشند که گریزپاست و او را برهنه و گرسنه و تشنه دارند که غلام متمرد و سرکش ست تا رام گردد یوسف در برادران میدید و سخنان غضب آمیز ایشان می شنید سامان سخن گفتن نه و قوت راز نهفتن نه. بیت

این طرفه گلی نگر که ما را بشگفت + نه رنگ فشان نمود و نه بوی نهفت +

مالک که یوسف را خریده بود بکسان خود گفت تا غل و زنجیر حاضر کردند یوسف را که چشم بر غل و زنجیر افتاد فغان برداشت مالک گفت ای غلام اضطراب مکن بندگان گریزپا را از ذل غل و تشویر زنجیر چاره نیست یوسف گفت که من نه از این غل و زنجیر بفغان آمده ام از آن حالت یاد کردم که ملک تعالی زبانیهٔ دوزخ را فرماید که بگیرید این بندهٔ عاصی را و غل بر گردن وی نهید که گردن از طوق خدمت ما پیچیده است و پایش در زنجیر کشید که قدم از دایرهٔ فرمان ما بیرون نهاده است مالک از این گفتار متحیر شد آهسته بدو گفت ای غلام من ترا در نظر خواجگان تو بند میکنم دل خوش دار که چون از ایشان بر گذریم بند از پای و غل از گردن تو برداریم پس در حضور برادران. بیت

ز آهن بند بر سیمش نهادند + بگردن طوق تسلیمش نهادند +

پلاس کهنه اش پوشانیدند و انواع وعید و تهدیدش شنوانیدند فرزندان یعقوب خاطر جمع کرده روی بکنعان نهادند یوسف دیگر باره گریه آغاز کرد مالک گفت ای غلام چرا اضطراب مینمایی و در صبر و سکون بر خود نمیگشایی گفت ای مالک تحمل فراق ندارم مرا دستوری ده تا بروم فرزندگان خود را ببینم و ایشان را پدرود کنم مالک گفت ای غلام من از ایشان اثر مهر و محبتی نسبت تو مشاهده نکرده ام و جز نفرت و وحشت از تو چیزی دیگر از ایشان در نیافته ام ترا چه رغبت است که بدیشان

یهودا گفت اگر ایشان را از من نفرت ست مرا به ایشان رغبت ست و اگر ایشان مرا دوست نمیدارند من ایشان را دوست میدارم تو کرم بجای ایشان را بگو تا توقف کنند مالک آمد او که ای جوانان آهسته باشید که این غلام میخواهد که از شما یکی طلبد و یوسف را دستوری داد که برو خواجگانت را وداع کن یوسف بجیر گریان نزد برادران آمد و گفت ای عزیزان هر چه کردید تحمل کردم و توقع دارم که در وقت گریه پدرم او را تسلی دهید بهر نوع که توانید مراعات او بجا آرید و من غریب مبتلا را از یاد مگذارید یهودا بگریه در آمد و یوسف را در کنار گرفت و گفت جان برادر مردانه باش و کار خود با خدا حواله کن پس شتر آوردند و یوسف را با پلاس و غل و زنجیر بر بالای آن شتر افگندند و غلامی زشت روی درشت خوی را بر وی موکل ساختند و کاروان بجانب مصر روان شد یوسف از عقب نگاه میکرد و میگفت ای پدر پدرود باش و معذورم دار که بمحنت غریبی و ذل بندگی گرفتارم ای خواهر از من فراموش مکن که من شفقتهای دلسوز بهای ترا یاد دارم کاروانیان همه شب میراندند سحر بود که بمقابر آل اسحق رسیدند یوسف در نگریست قبر مادر خود را دید بی اختیار خود را از بالای شتر بر مشهد مادر افگند از تربیت عهد کودکی یاد کرد و مهر و شفقت مادری بخاطر آورد و قطرات عبرات چون باران نیسانی بر روی ارغوانی ریختن گرفت آواز داد که یا اماه ای مادر مهربان ارفعی رأسک سر از خاک بردار و پرده خاک از پیش نظر دور کن وانظری الی ابنک و نظر کن بحال فرزند دلبند خود و انا ابنک المغلول منم پسر تو که غل بر گردنم نهاده اند و اسیر وار پلاس پوشانیده دست و پایم بزنجیر بسته بتهمت بندگی مرا فروخته دل پیر پدرم با آتش هجران من سوخته از گور صیحه بر آمد که یا ولدی یا قرة عیننا ای فرزند و ای نور هر دو دیده اکثرت همی بسیار گردانیدی غم مرا و زدت حزنی و افزون ساختی اندوه مرا ای فرزند ناز پرورد غمان مرا بسیار کردی و جانم به تیغ درد افگار کردی فاصبر پس درین صبر کن ان الله مع الصابرین بدرستیکه یاری و مددگاری خدا با صابران ست در وقت ورود سهام بلا سپر صبر در روی کش تا علم ظفر در میدان مراد بر توانی افراشت نظم صبر و ظفر هر دو دوستان قدیمند + چونکه کنی صبر نوبت ظفر آید + بگذرد این روزگار تلخ تر از زهر + بار دگر روزگار شکر آید + اما چون روز روشن شد غلامی که موکل یوسف بود نگاه کرد یوسف را بر شتر ندید باز پس دوید او را یافت بر سر قبری نشسته زار زار میگریست زخم جفا از روی قهر طپانچه بر روی عزیز یوسف زد که رخساره نازکش از زخم آن طپانچه بشگافت و روی مبارک خراشیده خون آلوده شد پس گفت ای غلام خواجگانت راست میگفتند که تو گریز پا بوده یوسف هیچ نگفت اما چنان بنالید که غلغله در عرش جبروت افتاد فی الحال تند بادی پدید آمد گرد و غبار بر خاست صاعقه پی ابر در هوا پدید شد غرش رعد و سوز برق بی سحاب فضا پر گشت کاروانیان گفتند یا از خود درین روز چه گناه تا زده که نمی بینیم که موجب این عقوبت

باشد آن غلام سنگدل بیاید که این محنت بشومی معاملت من ست که این ساعت طپانچه بر روی این غلام عبری زدم و او آب در دیده بگردانید و بدرد دل ناله کرد مقارن این حال این صورت واقع شد مالک گفت ای غلام سبب این بی ادبی چه بود گفت او خود را از شتر بینداخته بود و داعیهٔ گریختن داشت مالک گفت این نامعقول می نماید که کسی با غل و زنجیر تواند گریخت پس پیش یوسف ع آمد گفت ای جوان قصد گریختن داری گفت ای مالک من سر تیز و پای گریز ندارم نجات تا در هم رسیدم صبر و تحمل از من رمیده شد رشتهٔ طاقتم به تیغ اضطراب بریده گشت مادرم هرگز اندیشه نکرده بود که من با غل و زنجیر بر سر خاکش خواهم رسید یا داغ بندگی بر رخ جگر گوشهٔ او خواهند کشید چون قبر او بدیدم بی اختیار خود را از بالای مرکب در انداختم غم دل با او میگفتم قصهٔ غصهٔ خود میخواندم که این غلام بیامد و بی جهتی طپانچه بر روی من زد و من نفرین نکردم همین بود که آهی از دل پردرد برآوردم کاروانیان بگریه درآمده آغاز تضرع و زاری کردند که ای جوان عالیشان این گردی که برانگیخته از نشان یوسف ع بود اگر بیست و لب بجنبانید فی الحال باد بیارامید و هوا صافی شد مالک که این حال مشاهده کرد در زمان بفرمود تا غل از گردن و بند از دست و پای یوسف ع برداشتند و جامهای نیکو پوشانیده بر راحله تیز رو نشاندند یوسف قبر مادر دید تحمل نداشت و از گریه و زاری هیچ دقیقه فرو نگذاشت آیا مخدرات حجرهٔ رسالت و معظمات حجلهٔ ولایت در دشت کربلا چون سرهای بی تن شهدا بر سر نیزها دیده باشند و تنهای بی سر ایشان بخاک و خون آغشته مشاهده کرده باشند حال ایشان گریه و زاری و ناله و بیقراری ایشان چگونه باشد. آورده اند که بعد از شهادت حسین رض و اولاد و اصحاب وی عمر سعد بفرمود تا سرهای کشتگان بر سر نیزه کردند و تنهای ایشان در خاک میدان افتاده بگذاشتند و حکم کرد تا حرم حسین رض و خواهران و دختران وی را بر آن حریگاه بگذرانند چون خاتونان تتق عصمت و پردگیان سرادق طهارت و عفت بمیدان حرب رسیدند آن تنهای بی سر را دیدند بی اختیار ناله برداشتند و ولوله و افغان بجانب قبهٔ خضرا برافراشتند زینب که خواهر حسین رض و دختر فاطمه رض بود فریاد برکشید که یا محمداه ای جد بزرگوار و ای سید نامدار هذا حسینک بالعرا این حسین تو که درین صحرا سرش بریده اند و پردهٔ حرمتش دریده است و جراحت در بدن مزمل بالدما این نور دیدهٔ تست که بدن مبارکش که بر کنار تو پرورش یافته بود در خاک و خون افتاده منقطع الاعضا و این ریحانهٔ باغ نبوت ست که اعضای وی را پاره پاره ساخته اند راوی گوید که از گفتار زینب همه لشکریان بگریستند و سرشک خونین از دیده بباریدند ای عزیز دشمنان از حال شهدا و رنج آل عبا گریه می آید اگر دوستان و محبان در ماتم و مصیبت ایشان بگریند هیچ عجیب و غریب نیست

غزل | لایق بود درین جهان زار گریستن | بر عترت نبی علیه السلام گریستن

اے دوستان تہان کشیدہ آہ سوزناک
لازم بود بران شہ بزار گریستن
محض وفاست بہر حبیبان عصر را
بر غرفہ ہاے جنت ماوا گریستن
بے نالہ و خروش مباشید یک نفس
کامد زبان نعرہ و بیہدہ گریستن
عین صفاست شیعہ داران عہد را
بر فوت نور دیدہ زہرا گریستن
مادر نبود و جد و پدر روز ماتمش
قانع چرا شوید بہ تنہا گریستن
پیران باوقار و جوانان حسن را
در ماتم خدیجہ کبرا گریستن
حوران ز بہر فاطمہ آغاز کردہ اند
باید بجاے این ہمہ مارا گریستن

ابتلاے دیگر یوسف آنکہ باوجود ورود بہجران رنج زندان بود دردے چنین کہ عزیز مصر یوسف را اجر بدو زلیخا پابستہ دام عشق او شد ہرچند حیلہ انگیخت نتوانست کہ یوسف را مقید قفس ہوا گرداند و زنان و مردان مصر زبان ملامت بر زلیخا کشادند چون عشق او مجازی بود تحمل ملامت نداشت باوجود آن ہمہ دبدبہ شوق و طنطنہ عشق چون کار بہ تہمت رسید با آنکہ خود گنہگار بود تہمت بہ یوسف حوالہ کرد و گفت از من عیبے نبودہ عیب از جانب یوسف ظہور نمودہ من بندہ نکرد و گفت بزندانش کنم تا حکایت تہمت و شکایت ملامت از من دفع شود آیا نمیدانست کہ ملامت نمک خوان عاشقان ست بیت این کوے ملامت ست و میدان بلا + گر مرد ملامتی بدین کوے درآ + القصہ چون زبان مردم در عرض زلیخا دراز شد و از ہر جانب ملامتے بر روئے او باز شد آہنگر را بخواند و گفت بند گران بساز و سلسلہ محکم ترتیب کن تا بر دست و پاے این غلام عبری نہم و روزے چندش در زندان گوشمال دہم آہنگر را کہ نظر بر دست و پاے یوسف افتاد گفت اے ملکہ او خورد ست طاقت بند گران و قوت رنج زندان ندارد زلیخا بانگ بر وزد کہ بر وے رحم میکنی و بر زندانیان رحم نیست آہنگر بند و زنجیر ترتیب داد و بر دست و پاے یوسف نہاد زلیخا فرمود کہ او را با بند و سلسلہ بر ستورے نشانند و در بازار مصر بگردانند و منادی زنند کہ ہر کہ در حرم عزیز خیانت کند سزاے او اینست و خود جامہ مجہول پوشیدہ بیامد و بر سر راہ یوسف بایستاد تا او چہ خواہد گفت پس یوسف را بر مرکب سوار کردند و دست بر گردن بستہ و بند گران بر پاے نہادہ و یوسف بنالید کہ الٰہی تو از سر حالم آگاہی از غم پدر با نالہ و فغانم و از جفاے برادران در غربت سرگردانم و بر سر بازارے گرفتار بند و زندانم جز استغاثہ بحضرت تو چارہ نمیدانم نظم بزرگوار خدایا اسیر حیرانم + شکستہ حال و دل آزردہ و پریشانم + تو یار باش کہ یاری ز کس نمے بینم + تو چارہ ساز کہ من چارہ نمیدانم + ببارگاہ تو آوردہ ام رخ امید + بفضل خویش کہ نومید وا مگردانم + جبرائیل آمد کہ اے یوسف از بند و زنجیر غم مخور کہ مصرع سلسلہ بند ست و شیرانرا بگردن زیور ست + زینہار کہ از تنگہاے حبس اندیشہ نکنی و از جفاے قید اندوہ نخوری کہ نزول در زوایاے سجن موجب طراوت ریاحین ریاض دولت خواہد بود چہ گل احمر در تنگہاے نکہت جان پرور کسب میکند و مشک از قرار بستگی نافہ شامہ عطر گستر میباید قطعہ

تنگنای گوشهٔ زندان ترا میفزاید رتبهٔ عز و شرف قیمت گوهر از آن باشد که او پرورش یابد بزندان صدف
اما ای یوسف زلیخا آمده است و برا گذار تو نشسته تا نظاره کند که تو چگونه جزع خواهی کرد و کرا برای
خلاص خود شفیع خواهی آورد و زنهار ای یوسف تا روی ترش نکنی و گره برابرو نزنی و سر از پیش بر نیاری
و بجیب فرو راست و پیش نگری خندان باش و تبسم کنان و خود را آن سیار که ترا از گلستان بزندان
میبرند تا من آن زندان را بر تو چنان کنم که هزار گلستان بسلام آستان خانهٔ زندان تو آید بیت مخور
غم که چون جا بزندان کنی ز روی خود آنرا گلستان کنی چون یوسف را از در سرای عزیز بجانب بازار
بردند صد هزار زن و مرد بنظاره بیرون آمدند مردان سنگ بر سینه میزدند و زنان موی تا ناخن میخراشیدند خروش
از اهل مصر بر آمده بود یکی میگفت مظلوم ست و بیچاره یکی میگفت محروم ست و آواره یکی نعره میزد که آه
از درد این غریب کنعانی یکی ناله میکرد که دریغ از این اسیر زندانی آن فریاد میکرد که اینچه بی رحمی و دل آزاری ست
آن طعنه میزد که این چه بیداد و ستمگاری ست گردنی را که دست حوران زیبا روی بجای حمایل او نشست و زنجیر
با طوق چکار و سینه را که گردن دلبران مشکین موی در آرزوی آن مقید قید حیرت ست به بند و زنجیر چه
نسبت هر گز انظر بر جمال یوسف افتاده فی الحال دیوانه و شیفتهٔ عشق گشته دل از دست بداده و بزبان
حال بدین نغمه مترنم گشته بیت بزنجیر ار چه سیداری رقیب آن سرو دلجو را مرا زنجیر میباید که من دیوانهٔ
ام اورا . راوی گوید که چون یوسف برابر زلیخا رسید بر زبان منادی جاری شد که هٰذَا غُلَامٌ
مِنْ كِنْعَانَ این غلامی ست کنعانی عبری زبان وَالْعَزِيزُ عَلَيْهِ غَضْبَانُ و عزیز مصر برو خشمناک
ست و از و نبال و جبرئیل آمد که ای یوسف جواب منادی بازده و بگو هٰذَا اَخَيْرٌ مِنْ غَضَبِ الرَّحْمٰنِ
این خواری بهترست از غضب یزدانی وَمَعْصِيَةِ الدَّيَّانِ و این نافرمانی خوبتر باشد از عصیان
سبحانی وَدُخُوْلِ النِّيْرَانِ و رسیدن با آتش سوزان وَسَرَابِيْلَ الْقَطِرَانِ و پوشیدن لباس قطران تا ما
بکمال قدرت آواز ترا بگوش زلیخا رسانیم و هیچکس دیگر از اهل مصر نشنوند حضرت یوسف جواب داد زلیخا شنید و
بر خود بپیچید و برخاست و بخانه باز آمد و پیغام فرستاد با میر زندان که این غلام را در جای تنگ و تیره باز دارد
و آب و نان او را باز گیرد یوسف را بزندان آوردند و هفت سال در زندان بماند شب و روز میگریست تا
بحدیکه زندانیان به تنگ آمدند گفتند ای غلام بروز گریه میکنی و شب خاموش میباش تا ما را آرام شبی باشد
یا شب میگری و روز بیارام تا ما را آسایشی بود زلیخا را ازین حال اخبار نمود تدبیر فرمود تا در زندان موضعی
خالی کردند و دریچه بر شارع عام ساختند و حکم کرد تا یوسف را در پیش آن روزنه نشاندند تا بدیدن مردم مشغول
شده گریه نکند و زندانیان را آرامی پدید آید قضا را روزنه بر شارع کنعان واقع شده بود چون شب شدی

یوسف ع و پیش آن روزنه بنشستی آغاز گریه کردی و هر بادی که از طرف کنعان وزیدی بزبان حال از یعقوب پرسیدی و هر نسیمی که بطرف کنعان رفتی پیغام درد خود فرستادی بیت بیا نظاره کن ای باد حال زار مرا + ز حال زار خبر دار ساز یار مرا + شبی نشسته بود و دیده بر راه انتظار نهاده ناگاه شخصی در راه پدید آمد از آنجانب بود که اعرابی بر شتر سوار ره میخواست که براه بادیه رود شتر سر از پی در میکشید و بطرف زندان میرفت اعرابی او را میزد و مهار او می پیچید و تمکین نمیکرد القصه اعرابی به تنگ آمده پیاده شد شتر زمام از دست او درکشیده بسوی دیوار زندان رفت و پیش روزنه که یوسف ع آنجا بود بایستاد و بزبان فصیح بر یوسف ع سلام کرد و گفت ای سمن چمن خوبی و ای گلبن گلشن یعقوبی از کنعان بمصر آمده بودم و حالا از مصر بکنعان میروم بدان پیر محنت زده هیچ پیغامی داری و برای پدر فراق دیده الم کشیده هیچ خبری میفرستی یوسف ع چون نام پدر و ذکر کنعان شنید خروش و فریاد برداشته زار زار بگریست بیت باز باد صبح بوی گلستان می آورد + عندلیبان قفس را در فغان می آورد + ناگاه اعرابی آمد پی شتر برسید با عصا کشیده و خواست که بر شتر زند زمین او را بگرفت تا نیمه ساق اعرابی فرو ماند یوسف ع آواز داد که یا اخا العرب زمانی باش تا با تو سخن گویم اعرابی گفت من ایستاده ام و زمین خود مرا نمیگذارد تو چه پرسی گفت من این شتر از کجا می آری گفت از کنعان یوسف ع پرسید که شتر تو در کدام چراگاه میبوده گفت در صحرای آل یعقوب چریده و آب از چشمه سار کنعان چشیده یوسف فرمود که بزمین کنعان هیچ درختی دیدی که آنرا دوازده شاخ بود و یکی از آن شاخها گم شده و اکنون چند سال است تا بیخ آن درخت در فراق شاخ خود بنالد و حال آن شجر و آرزوی فرع خود در روزگار میگذراند اعرابی گفت اینکه تو میگوئی صورت حال یعقوب ع پیغامبر است که دوازده پسر داشت یکی از ان دوازده غائب شده و مدتی ست در فراق او میگرید و بیزار و بر سر چهار راهی خانه ساخته و بیت الاحزان نام نهاده و هر که از ان راه میگذرد حال گم شده خود میپرسد و کسی از نام و نشان او خبر نمیدهد رباعی از یار گم شده خود نشان نمی یابم هر دم بشد زکف دولستان نمی یابم مرا جهان بچه کار آید ای مسلمانان چو آنچه میطلبم در جهان نمی یابم + یوسف ع را از استماع این خبر درد بر درد افزود گفت ای اعرابی از اینجا عزم کجا داری گفت بادیه میروم که متاعی ناسا اینجا خریده ام آنرا بفروشم و بعد از آن بکنعان روم یوسف فرمود که درین معامله چند سود طمع داری گفت صد درم یوسف ع گفت با تو قرار میدهم که بیست هزار دینار زر دهم از اینجا باز گرد و بکنعان رو و چون شب در آید بدان بیت الاحزان رو و بگوی ای پیغامبر خدا من سلام از غریبان و مهجوران و زندانیان در آن وقت که درد تو بنهایت رسیده باشد و سوز فراقت به نهایت انجامیده دست نیاز بحضرت بی نیاز بر دار و ما را بدعا یاد آر چنانچه ما از تو فراموش

نکرده ایم تو نیز از ما فراموش مکن اعرابی گفت چه نام داری گفت مرا دستوری نام گفتن نیست اما در روی من
نگاه کن و صفت و حلیهٔ من بر ورق دل ثبت نمای و حرف حرف از صفت روی و موی بر صفحهٔ خیال رقم زن
ازین علامات آن پیر صاحب کرامت اثر نمای و اگر از خالی که بر رخسارهٔ راه راست داشته ام خبر پرسد بگو آن
مظلوم محروم گفت که آن نقطه بر راهگذار آب دیده افتاده بود از بسکه در فراق تو مصرع خون جگرم ز دیده بر
رخ پالود + آن خال محو شد مصرع حال من این است و خواهد بود حالا همچنین + ای اعرابی سلام من غریب
و پیام من اسیر بدان پیر رسان تا از شادی که بدل او رسد برکت لب یار روی خواهد نمود ای اعرابی چون بخدمت
کلبهٔ یعقوب ع رسی چندان صبر کن که پاسی از شب بگذرد و غوغای هنگامهٔ دنیا فرو نشیند و نفس حیوانی رخت
حواس از بساط استیناس بر چیند و یعقوب ع اندرون خویش فارغ گردد تو بدر کلبهٔ او در رو و بگو اَلسَّلَامُ عَلَیْکَ
اَیُّهَا الْمَظْلُوْمُ سلام بر تو باد ای خورندهٔ غمهای دمادم مِنَ الْغَرِیْبِ الْمَهْمُوْمِ از غریبی مبتلا بانواع هم و
غم و بگو آن مظلوم میگوید که از خدمت تو محروم مانده ام از گریه و ناله نیاسوده ام و تا جمال ترا نبینم بر بساط راحت
و فراش آسایش و فراغت ننشینم ای اعرابی بیاد این یاقوت قیمتی از من بستان از یعقوب ع هم دعا که
میخواهی درخواه که دعای آن پیر دردمند بدرگاه خداوند مستجاب است اعرابی گفت ای جوان چگونه پیش
خواهیم که مرا زمین گرفته یوسف گفت که اندیشهٔ زدن شتر از دل بیرون کن تا زمین تو را رها کند این شتر را مرحبا ان
کراد مرا از حال این مکروب بیت الاحزان خبر داد و مرا از من بیخبر گردانید بیت گفتم خبر تو پرسم از باد صبا +
با بوی تو بود بیخبر کرد مرا + اعرابی گفت از شتر درگذرانیدم فی الحال پایش از زمین بر آمد نزد یوسف ع دوید هم از
شعاع رویش نشانها که میبایست بدید و یاقوت را از دست مبارکش فرا گرفته راه کنعان برگرفت یوسف ع
از عقب اعرابی می نگریست و زار میگریست و میگفت یَا لَیْتَ ... کاشکی براحیل مرا
نزادی تا دل من در ورطهٔ چنین غمی نیفتادی بیت چون بی تو خواست بود مرا عمر کاشکی + هرگز نبودمی
و ز مادر نزادمی + پس اعرابی بکنعان آمد و صبر کرد تا مقداری از شب بگذشت بدر بیت الاحزان آمد و گفت
اَلسَّلَامُ عَلَیْکَ یَا نَبِیَّ اللّٰهِ یعقوب را از آن ندا راحتی بدل رسید برجست از خانه بیرون آمد و گفت وَ
عَلَیْکَ السَّلَامُ یَا عَبْدَ اللّٰهِ چه کسی و از کجا می آیی گفت پیغامی آورده ام بیت مرحبا قاصد فرخ پی که
فرخنده پیام + خبر مقدم چه خبر یار کجا راه کدام + رسول کیستی و پیام که داری گفت من رسول غریبانم و پیک
مهجورانم و قاصد زندانیانم از زمین مصر می آیم و تمام قصه باز گفت یعقوب ع چون آن حکایت استماع نمود فریاد
بر آورد که اگر تو رسول غریبانی من نیز در فراق غریبانم و اگر تو سفیر مهجورانی من نیز سوختهٔ آتش هجرانم
و اگر تو فرستادهٔ زندانیانی من نیز ساکن بیت الاحزانم ای اعرابی مژده دادی که از آن بوی وصال بشامم

میرسید خبری آوردی که بدان گره حسرت از دل میگشاید عزیز و گالی چه میخواهی گفت یا نبی الله آنچه مقصود بود
از دو جهت ام از تو توقع دعای دارم یعقوب گفت الهی سکرات مرگ برین بنده آسان گردان شتر اعرابی
بفریاد آمد که بسبب این پیغام من بوده ام و اعرابی را بدین نشان من راه نموده ام و در گذاردن این رسالت مرا
نیز شرکتی هست طمع دعا میدارم یعقوب فرمود که الهی این شتر را با ناقه سازند تا ناقهای بهشت اعرابی گفت
ای برگزیده بندهای آن غریب زندانی را نیز دعا گوی گفت اللهم اطلقه عنته ما یا و ورا از آن بند خلاصی
ده وصله یا و حاسبه و او را بخویشان او پیوستگی کرامت فرمای ای عزیز پیوستن بخویشان پیرایه راحت
ست و جدا ماندن از ایشان سرمایه حسرت یکی در حال شهید کربلا نظر کن که یکایک از اقربا و دوستانش در نظر
شریعت مے شربت هلاک میچشیدند و رشته صحبت به تیغ مفارقت میبریدند تا وقتیکه آنحضرت غریب
در میدان کربلا بماند از هر طرف که نگاه میکرد تنی پاره میدید و دلداری نمونه میافت نه غمگساری از یاران
ارجمند و برادران دلبند و خویشان مهربان و فرزندان دلستان یاد میکرد و آه سوزناک از سینه گرم بر می آورد
و بر رفتن دوستان و عزیزان و تنها ماندن خود حسرت میخورد **نظم** هزار حیف که یاران همنشین رفتند
دریغ زانکه حریفان نازنین رفتند + بباغ عمر شگفتند چند روز چو گل + وزین چمن بدر و تنها انتشین رفتند
تبی سعادت صاحبدلان که با غم و درد + بزیستند و چو رفتند با یقین رفتند + آورده اند که چون حسین تنها ماند
مناجات کرد **شعر** اِلٰهِی عِترت مَهمُوماً فَرِیداً + قَتِیلَ الطَّفِّ مَغمُوماً وَحِیداً آه خدایا مانده ام تنها
و سرگردان بکار خود + بحسرت کشته گشته دور از یار و دیار خود + اهل بیت رسالت و مخدرات حجرات طهارت و
جلالت چون سخن شاهزاده شنیدند و تنهائی و بیکسی و غریبی و حیرانی او را بدیدند دود محنت از دلهای ایشان
بر آمد و آتش غم در جان آن پاکیزگان افتاد دختر حسین چهره بخون دل مے آلود که وا ابتاه خواهرش
جامه حیرت بدست حسرت چاک میزد که وا اخاه حرم محترمش مینالید که دریغا گل رخسار این گلبن گلشن ولایت از
شاخسار حیات فرو خواهد ریخت فرزند دلبندش زین العابدین میزارید که افسوس که دست روزگار غبار یتیمی بر فرق من خواهد بیخت زبان حال
ز باد جود و قساوت بر حال آن مظلومان رحم مے آمد و جان سخت دل را آن همه بیرحمی بر آن مجروحان دل میسوخت فلک زبان حسرت میگشت
جیب وا حسرتا که رشته دولت گسسته شد و پشت اهل بیت از بار مصیبت خمیده شد و زمین از زبونی ناله میکرد که بیت تو غافل که در سوگ
میکنند بیاد بین که عالم عزا میکند حسین با اهل بیت تسلی میداد و بصبر میفرمود که کلید در نجات ست
بیت آیا به هستی از حوادث در حرج و صبر کن والصبر مفتاح الفرج + اما سرگردانی موسی کلیم و گریختن او از فرعون
لئیم و آزارها یافتن از قوم خویش و شنیدن سخنان نالایم از کم و بیش اشتهار تمام دارد و فرار شاهزاده
حسین از جفای حکام شام و مهجور ماندن از زیارت جد بزرگوار خود علیه الصلوة والسلام و سرگردانی در

کربلا و مبتلا شدن از بیوفائی امت بانواع کرب و بلا در محل خود ازین کتاب قلم تحریر بدوست تحریر خواهد یافت
مصرع هر سخن وقتی و هر نکته مقامی دارد و یکی از پیغامبران علی نبینا و علیهم الصلوٰة والسلام ایوب علیه السلام مشهورست
و صبر او در آن بلا بر همه زبانها مذکور آری شکر نعمت که در مسند درگاه برگزیدگان طلب است فرود آید لطیفهٔ بیاد محنت که بیا
زاویهٔ آشنایان جوید و در آنجا نزول فرماید ای شنیدار آن شمار النعمت سور و در خورست اما دوستان را بهاد اشمار رحمت
دستور خوشترست و در یکی از کتب سماوی مسطورست که ای فرزندان آدم بدانید که آسمان خزینهٔ فرشتگانست و بهشت خزینهٔ
حور و غلمانست و دریا جای درهای آبدارست و کوه معدن گوهرهای با قیمت و مقدارست و سینهای احرار مخزن اسرار
قدم است و دلهای دوستان من خزینهٔ اندوه و غمست و در بلا شکستگی است و من دل شکسته را دوست دارم که انا عند المنکسرة
قلوبهم ، در محنت هجوم اندوه است و من اندوهگیران را بمقام محبت فرود آرم که رباعی هر که دارد راه درد
در دیدن راه ، سوز او بیحال او باشد گواه ، گر دولت وصل دیبایدت ، درد خواه و درد خواه و درد خواه ،
ایوب صبور علی نبینا و علیه السلام پیش از محنت چهل سال در نعمت بسر برده بود و دوازده پسر رسید
داشت و چهار صد غلام شبانان و ساربانان تحت رشته بودند هر یک بارمه گوسفندان و
قطار شتر و چهل باغ و بوستان بودش همه با درختان رسیده میوه دار روزی جبرئیل امین نزد وی آمد که ای
ایوب مدتی شد که در نعمت بگذرانی حالا حکم شده است که حال تو منقلب گردد و نعمت بمحنت مبدل شود و توانگری
بدرویشی بیاید تندرستی رخت بندد و بیماری در ملک وجود خیمه زند ایوب فرمود که باکی نبود چون رضای
دوست این است ما نیز نقش ما در دادیم هر چه آید دوست چون مطلوب دوست است عنایت بیاو تنکیست
بیت پیکان آبدار که آید ز دست دوست ، بر عاشقان سوخته باران رحمت است ، ایوب منتظر بلا بود
تا روزی نماز بامداد گزارده بود و پشت بمحراب نبوت باز نهاده بتسبیح و تهلیل مشغول بود که ناگاه فریاد
از در مسجد بر آمد و جمعی شبانان از در در آمدند که ای ایوب سیلی از کوه در آمد و رمهها بدریا فرو رفت و شبانان
درین حکایت بودند که یکی از ساربانان در رسید که یا نبی الله سمومی پیدا شد که اگر بر کوه زدی سنگ را گداختی و اگر
بر خورشید وزیدی سیه کردی [illegible] بر شتران وزید و همه را هلاک کرد باغبانان بیامد جامه چاک کرده که ای ایوب
[illegible] برگ درختان را [illegible] ایوب این سخنان می شنید و ذکر حق بر زبان میراند که ناگاه
فرزندان در آمد سنگ بر سینه زنان و نوحه کنان که ای پیغامبر خدا یازده پسرت در خانهٔ برادر مهتر مهمانی
رفته بودند سقف خانه بر ایشان فرود آمد بعضی را لقمه در دهان و بعضی را کاسه در دست فرو گرفت و همه
غبار فنا بر چهرهٔ حیات نشست حاصل ناله و گریه خواست که بر آید ایوب ابتلا یافت ایوب خود را دریافت و بسجده
در افتاد و گفت بلکی بیت چون او دارم همه چیز دارم ، اگرم هیچ نباشد نه بدانم نه [illegible]

[illegible]

تو دارم همه دارم دگرم هیچ نباید + چون مال و منال و فرزندان رفتند انواع بیماری و بلا روی بوی آورد تا در خبر آمده که چهار هزار کرم در بدن مبارک او جای کرد تا اعضای شریف او مجروح شدند و دندان بالاش بیرون آورده رخنه در دیوار قالب وی افگندند و جز دل و زبان هیچ عضو دیگر بسلامت نماند کرمان آهنگ دل و زبان وی کردند ایوب ع فریاد برآورد که اِنّیْ مَسَّنِیَ الضُّرُّ بدرستیکه مرا رنج میرسد تا این لشکر طلسم جسم من شکسته صبر میکردم اکنون قصد خانه محبت و خزینه معرفت تو دارند که دل است و میخواهند که آن را تاراج کنند و زبان را که دست افزار مناجات است داعیه کرده اند که از گفتگوی بر طرف سازند رحمی فرما وَاَنْتَ اَرْحَمُ الرّٰحِمِیْنَ و تو مهربان تر مهربانانی بیت دل مخزن مهر است و زبان جای ثنا + وین هر دو از آن تست رحمی فرما + حق سبحانه و تعالی بر ایوب بخشید و آنچه از وی گرفته بود با اضعاف آن بوی ارزانی داشت ای عزیز چهار هزار کرم در نهاد ایوب بود و بر الم آن صبر میکرد و شاه کربلا بیست و دو هزار تیغ بران و نیزه جانستان و چوبه جان شکار و تیر سینه گذار حواله وجود با وجودش کرده بودند همان سپر صبر در روی کشیده و زره شکیبائی پوشیده تنالیدی و از هیچکس استغاثه نکرد و پناه جز بحضرت الله نبرد و مناجات میکرد که رَبِّ اَحْکُمْ خدایا حکم کن بَیْنِیْ وَ بَیْنَ قَوْمِیْ میان من و میان قوم من فَکَذَّبُوْنِیْ وَخَذَلُوْنِیْ که ایشان یعنی کوفیان با من دروغ گفتند که بیا و سخن ایشان آمدم پس مرا فرو گذاشتند و حرمت جدم مصطفیٰ صلی الله علیه و آله و سلم و پدرم مرتضیٰ و مادرم فاطمه زهرا نگاه نداشتند می بینم که سپر قناعت شوخ چشمی در پیش روی آورده اند و شمشیر قطیعت و تیر بی حق حواله سینه بی کینه ما کرده از بی وفائی کوفیان مصرع چندان قدح درد چشیدم که مپرس + و از بیحیائی شامیان مصرع چندان الم و غصه کشیدم که مپرس + حالا بجز صبر چاره ندارم و کار خود را بحق سبحانه تعالی میگذارم بیت من نگویم جز بحق حال دل افگار خود + کار از آن اوست با او میگذارم کار خود + و از جمله انبیا ابتلاے یحیی و زکریا اشتهاری تمام دارد آورده اند که چون زکریا حق سبحانه مناجات کرد که الهی ضعف من قوت گرفت و سستی پیری بر من مستولی شد فَهَبْ لِیْ مِنْ لَّدُنْکَ وَلِیًّا یَّرِثُنِیْ پس بخش مرا از نزدیک خود فرزندی که تو او را دوست داری و او ترا دوست دارد حق تعالی او را فرزندی داد یحیی نام و یحیی بغایت خدا ترس بود و حق سبحانه و تعالی او را در کودکی علم و حکمت ارزانی فرموده آورده اند که در وقتی که سه ساله بود کودکان محله بدر خانه زکریا رفتند و آواز دادند که ای یحیی از خانه بیرون آی تا بازی کنیم یحیی از درون خانه جواب داد که مَا لِلَّعِبِ خُلِقْنَا ما برای بازی آفریده نشده ایم و بجهت لغو و لهو و لعب بدین عالم نیامده ایم و یحیی از رقت قلبی و دقت فهمی خدا ترسی بود که چون از احوال قیامت چیزی استماع کردی فی الحال از آتش مضطرب شدی و مرغ روحش در اهتزاز آمدی از لباسها به پلاس قناعت

ابتلاے یحیی ع

شود

نموده بود و از طعام رهبانان خشکے لب بند کرده **نظم** از پے شوق و ذکر حق بار اورده عالم دل و زبانے بس +
و ز طعام و لباس اهل جهان ، کهنه دلقے و نیم نانے بس ، و در چهار سالگی توریت را حفظ کرده بود و در ده سالگی
بر جمله احکام شرع وقوف یافته با چندین رتبت و چنین قدر و منزلت چندان گریسته بود که گوشت و پوست
از رخساره مبارکش فرو ریخته همچون رگ و پے و استخوان مانده بود و بس مادرش از سر شفقت دو پارهٔ پشمینه
بر غرآب دیده وے نهاده بود و هر لحظه آنرا بر داشتے و بفشردے و باز با جائے نهادے روزے زکریا گفت الهی
فرزندے خواستم که سرور سینه باشد این فرزند سرور از سینهٔ من بیرون برد و لب بندے طلب کردم که دلم را
از و شادی بود این جگر گوشه داغ عنا بر جانم نهاد و دیگر تحمل گریه و نالهٔ او ندارم خطاب رسید که تو از من فرزندے
ولی طلبیدی و صفت اولیا گریستن و نالیدن باشد بلکه بار محنت کشیدن باشد آن روز که بساط محبت بگسترد ند
و علم شوق در عالم عشق بر پاے کردند همه مراد ها در احتمال آتش زدند و تخم حسرت و نا امیدی بر زمین دل
انبیا و اولیا و رهروان راه خدا بپاشیدند و آب اندوه و باران بلا پرورش دادند بناے راه محبت بر ضربت
قهر است و غذاے مهمان عاشقان شربت زهر است اے زکریا هنوز کجائی باش تا پسرت را به تیغ جفا بر حلق
تا زمین نهند و ترا از فرق تا قدم باره ستم به دو نیم باز برند میان همت در بند و بلا را به قدم رضا استقبال
نماے و با درد و ما درساخته و یکبار نام درمان مبر **نظم** چون خدا دل خستگی و درد میخواهد ترا خسته را مرهم مساز
درد را درمان مکن + آتش او هر زمان جان دگر بخشد ترا + با چنین آتش حدیث چشمهٔ حیوان مکن + القصه
خوف یحیی علیه السلام بمرتبه بود که در مجلسے که حاضر بودے زکریا از عقوبات الهی کلمه نگفتے و جز شرح آثار رحمت نامتناهی
نکردے چه یحیی را قوت استماع آیات خوف و وعید ربانی نبودے و اگر ازان باب شمهٔ شنیدے از گریه بهلاکت
نزدیک رسیدے روزے زکریا علیه السلام بمنبر بر آمد و از چپ و راست نگاه کرد یحیی را ندید یحیی خود در پس ستونے
نشسته بود گلیمے در خود پیچیده چون یحیی را نظر وے در نیامد سخنے از وعید الهی در افگند و گفت در دوزخ کوهے
هست از آتش نام آن غضبان بمجلس از آنجا نگذرد مگر بگریستن از خوف خدا یحیی که این کلمه شنید برجست
و گلیم از دوش بیفگند و قدم از مسجد بیرون نهاد و فریاد میکرد که الویل لمن دخل غضبان . واے بر
آنکس که غضبان جاے وے و این کوه نصیب آن باشد واے وے بود نعره میزد و ناله میکرد تا از شهر بیرون
رفت زکریا از منبر فرود آمد و بخانه رفت مادر یحیی را گفت من ندانستم که پسرت در مسجد است یک شمهٔ از
وعید بیان کردم او سر و پاے برهنه از مسجد بیرون رفت شنیدم که رو بصحرا نهاده است بیا تا از پے او برویم
مبادا که از بیخودی در جاے افتد از عقب یحیی روان شدند و سه شبانه روز کوه و دشت و صحرا را در طلب
بپیمودند هیچ جا اثر یحیی ندیدند و خبر او نشنیدند **بیت** اے نگارین چند لعبت جا بجا پیدا شدی + پنهان در چشم

بلبل جبیل چرا شدی و صباح روز چهارم شبانی پیر رسید گفت ای یحیی هیچ خبر داری گفت نی او را
چه افتاده است گفت مادرت از خوف خدای سر و پا برهنه از شهر بیرون آمده و سه شبانه روز است که او را
میطلبیم و هیچ خبری از وی نیافته ایم شبان گفت من هم او را ندیده ام اما سه شب است که ازین کوه ناله
زاری بیرون می آید که گوسفندان من بسبب آن ناله از چرا باز مانده گوش بر آن ناله نهاده آیا ندیده باشند بیت
عیبت از سوز فرقت یار آنچنان بنالم زار که هر که بشنود آن ناله در خروش آید زکریا گفت این نشان ناله
یحیی است پدر و مادر روی بدان طرف نهادند و در بر کوه یحیی را دیدند در گوشه بسجده افتاده و چندان گریسته که خاک سجده گاه از آب چشمش
گل شده بود و مادرش سر یحیی از میان خاک و گل بر داشته بر کنار نهاده یحیی دیده برهم داشت خیال کرد که ملک الموت است بقبض روح وی
آمده گفت ای عزرائیل مرا پیر و مادر پیر چند بمان که ایشان را بحال کنم و خشنودی ایشان بدست آرم مادرش زار خروشید که ای جان مادر
عزرائیل نیست و مادرت است یحیی دیده باز کرد و مادر را دید برجست و خواست که بگریزد مادرش پستان مبارک
در دست گرفت و گفت ای یحیی بحرمت شیری که ازین پستان خورده که با من بخانه آئی دید حالت او را با شیر رسید
و مبالغه تمام یحیی را بخانه آورد و سه شبانه روز بود که یحیی طعام نخورده بود قدری آش عدس پختند
یحیی قدری تناول نمود و میل خواب نمود و در خواب دید که آینده بیامد و گفت ای یحیی ما را فراموش
کردی که سیر خوردی و بخسبیدی یحیی بیدار شد و برجست و باز بصحرا نهاد و یحیی معصوم که در مدت عمر گناه نکرده
بود و اندیشه گناه بخاطر نیاورده با وجود این حال از خوف ذو الجلال مصرع از مویه چو موی شد و از ناله چو
نالی آورده اند که روز عرض اکبر دو بار منادی ندا کند چنانچه اهل محشر بشنوند نوبت اول ندا کند که ای
محشریان سر بر آرید تا ببینید بنده را که هرگز گناه نکرده است و نه اندیشیده حرمان
نگاه کنند یحیی را بینند که میاید و گناهکاران همه از خجالت سر پیش افگنند دیگر باره ندا کنند که یا اهل
المحشر غضوا ابصارکم ای محشریان چشم فرو خوابانید هم مردان و هم زنان که دختر رسول خدا میگذرد
[illegible] ایشان را محمد مصطفی است که فاطمه
زهرا [illegible] پیراهن حسین [illegible] بر دوش راست افگنده
باشد [illegible] آلوده [illegible] در دست گرفته روی بعرصه آورده
چنان [illegible] از هیبت [illegible] گریه آغاز کنند و فاطمه
دست [illegible] فریاد [illegible] خروش [illegible]
عالم [illegible]
[illegible]

عرش آید و گوید ای فاطمه و ای نور دیدهٔ فرزند پسندیده ای دوست پدر ای عزیز پدر امروز روز فریاد رسیدن
ست نه روز فریاد برکشیدن امروز روز نواختن ست نه روز گداختن امروز روز برداشتن ست نه روز
فرو گذاشتن من مطلوبان را شفاعت میکنم و تو طالبان را شفاعت میکنی فاطمه گوید ای پدر چکنم پیراهن خون آلود
حسین مے بینم جگرم میسوزد و در واقعهٔ زهر آلود حسن نگرم دلم کباب میشود سید فرماید که ای جان پدر پیراهن
خون آلود بردار و بگو خدایا بحق خون بناحق ریختهٔ حسین که هر که فرزندان مرا دوست داشته و تخم محبت
ایشان در مزرعهٔ دل بکاشته و از واقعهٔ ایشان ملول گشته و در مصیبت ایشان گریسته گناه او را ببخش بابا جان
پدر که به نزدیک ترازو رویم هزار هزار درویش مفلس و عاصی بیکس و تها در پا بسته اند و در انتظار نشسته آنجا
رویم تو جامهٔ خون آلود در دست گیر تا من گیسوئے خاک آلود بر کف نهم تو با دل خسته ناله میکن تا من بدل
شکسته شفاعت میکنم تا بود که ارحم الراحمین بیچارگان و گناهکاران امت من رحمت کند بیت از کرم عذر
گناه عاصیان خواهد بحشر * هیچ امتے از عصیان عذر خواهے کس ندید * مجرمان آرند سوئے درگهش روئے
امید * زانکه در عالم ازین بهتر پناهے کس ندید * اما قتل یحیی را سبب آن بود که ملک آن زمان را زنے بود و آن
زن از شوهر اول دخترے داشت بغایت جمیله و خود پیر شده بود میخواست که دختر خود را بشوهر خود دهد ملک
درین باب با یحیی استشارت کرد یحیی فرمود که دختر بر تو حرام ست ملک ترک این معنی گرفت و آن زانیهٔ فاجره
ازین صورت برنجید و صبر کرد تا روزیکه ملک مست بیخود بود دختر را برآراسته در نظر او بجلوه درآورد ملک قصد
دختر کرد زنش گفت این صورت میسر نشود تا یحیی را نکشی چه شیر بهائے دختر من سر یحیی است ملک کشتن
یحیی اشارت نمود علمائے وقت را خبر شد گفتند اگر قطرهٔ از خون یحیی بر زمین ریزد دیگر گیاه نروید ملک امر کرد
که تا سرش را در طشت برند و آن خون را در چاهے ریزند پس کسان بطلب یحیی فرستادند و کسے از مقربان
ملک گفت که پدرش مستجاب الدعوات ست اول ورا بقتل باید رسانید تا بر کشتهٔ فرزند خود دعائے بد نکند ملک
حکم کرد که بدین موجب عمل کنید چاکران ملک بخانهٔ زکریا درآمدند پدر و پسر در نماز بودند یحیی را از پهلوئے
پدر بکشیدند و بر بستند و قصد زکریا کردند وا از پیش ایشان فرار کرد و جمعے در عقب او روان شدند و گروهے یحیی
را بدر قصر ملک بردند آنها که در قفائے زکریا بودند بوے نزدیک رسیدند زکریا بدرختے ملاقی شد در آن صحرا درختے
بود ندا شنید بدان درخت که درخت شگافته شد و زکریا بدرون درخت درآمد ابلیس گوشهٔ ردائے زکریا گرفت و بیرون
درخت بداشت درخت فراهم آمد کفار در رسیدند ابلیس را بصورت پیرے دیدند و پرسیدند که بدین صفت
مردے پیش شما مے رفت کجا شد ابلیس ایشان را دلالت کرد و بوسه و گفت آن مرد در درون این درخت است
و گوشهٔ ردا نشانی بدیشان نمود گفتند ای پیر او را چه تدبیر از میان درخت بیرون آریم گفت او را چیرا

بیرون می آمد گفتند برای آنکه او را هلاک کنیم شیطان گفت هم اینجا نیز هلاک میتوان کرد و تعلیم داد تا اره
دو سر بساختند و بر سر درخت نهاده خواستند که بدو نیم ببرند از سرادقات غیبی ندای بزکریا رسید که اگر بنالی و
آه بنکنی که نامت از جریدهٔ صابران محو کنیم اگر دشمنانت از سرای وجود بیرون کنند و از حجرهٔ شهود بگذارند
پس چون اره بفرق زکریا رسید گفت خدایا هزار شکر که خون من بر سر کوی تهمت محبت تو میریزند بیت
بجرم عشق تو ما را اگر کشند چه باک ، هزار شکر که بارے شهید عشق توایم ، صبر کرد و آهی نکرد و دران وقت اره را بدو
نیمه بریدند اگر کسی از وی سوال کردی که چه خواهی از اجزای ذرات وی نعرات عشق بر آمدی که آن میخواهیم
که تا قیامت این اره میراندند و بدو باز میبریدند و دیگر باره پیوند میکنند آری هر که لذت بلا یابد از هیچ محنتی و مشقتی
رو نه برنتابد رباعی در بلا لذتیست پنهانی ، تا نچشیده کسی کجا داند ، و آنکه او لذت بلا دریافت ، از حد
بهتر از دوا داند ، اما شهیدی که یحیی را به نزدیک ملک بردند چون به بارگاه رسیدند فرمان در رسید که هم در
بیرون بقتل رسانید و سر او را بیارید آن سنگین دلان جفا کار یحیی معصوم مظلوم را بیاوردند و سر مبارک درا
در طشتی بریدند و خونی که دران طشت جمع شد در چاهی ریختند آن خون دران چاه بجوش آمد و حق سبحانه
بخت نصر بابلی یا طیطوس رومی را بر ایشان گماشت تا هفتاد هزار کس از گروه بنی اسرائیل بکشت تا خون یحیی از
جوش فرو نشست در شواهد از امام زین العابدین نقل کرده که در وقت توجه بکوفه در هیچ منزلی فرود نیامدیم
و کوچ نکردیم مگر که امیر المؤمنین حسین رض ذکر یحیی بن زکریا کرده باشد یکروز فرمود که از خواری و بی اعتباری
دنیا است که سر یحیی بن زکریا علیهما السلام بهدیه نابکاری از نابکاران بنی اسرائیل بدیه فرستادند سعید بن
جبیر از ابن عباس رض روایت کرده است که وی گفت که برسول صلی الله علیه و آله و سلم وحی آمد که بجهت قتل یحیی
بن زکریا هفتاد هزار کس را کشتیم و برای فرزند تو دو بار هفتاد هزار کس را بکشیم و در روایتی دیگر است که برای
خون جگر گوشهٔ رسول علیه الصلوٰة و السلام هفتاد بار هفتاد هزار کس بکشتیم و چنین بود آنچه مختار بن ابی عبیده
ثقفی و مسیب بن قعقاع خزاعی و ابراهیم اشتر نخعی و هفتاد و سه تن که خروج کردند هر یک از ایشان چندین
شامی و کوفی را از یزیدیان کشتند و در آخر صاحب الدعوت الدوله ابو مسلم مروزی چندین مروانی را هلاک
کرد و در استیصال و تخم مروانیان بر آورده و حضرت خاقانی صاحب قرانی قطب السلطنة الدنیا و الدین امیر
تیمور گورگان که جد اعلی حضرت سلطنت پناهی مرشدی ست بطریقه انتقام با اهالی شام صورتی پیش برد که
رقم آن بر صفحهٔ روزگار بسیار مسطور خواهد بود چنانچه در تاریخ آنحضرت مذکور ست و این شاهزاده عالی مقدار را
نیز خاطر دولت همت بلند و نهمت ارجمند بر همان انتقام مصروف ست و عنان عنایت بصوب رفع
جمعی از بقیه و تتمهٔ آن ظالمه معطوف ست مصرع میسر باد این دولت بتوفیق خداوندی ، و در عیون الرضا

خبرے ایراد فرمود که مضمونش بشرست از آنکه مهدی آل محمد صلی الله علیه و عترته و ذریته قتلهٔ حسین رضی الله عنه بقتل خواهد رسانید پس هنوز انتقام این خون باقی ست تا خروج مهدی اے عزیز دلهاے محبان از خیال این خون ناحق ریخته ورد سوار و که جز گریه تدارک او و سلئه نیست و سینهاے دوستان از اندیشهٔ این واقعه بلیه جراحتے یافته که جز بالهٔ آه مرهم شفائے نه **بیت** اینچه زخم ست که جز ناله ندارد مرهم * وین چه درد ست که جز گریه ندارد درمان عَظَّمَ اللّٰهُ اُجُوْرَنَا وَرَزَقَنَا شَفَاعَةَ جَدِّهٖ وَ شُهَدَآءِ سَیِّدِ الْکَوْنَیْنِ عَلَیْهِ وَعَلٰی عِتْرَتِہٖ وَ صَحْبِهٖ صَلَوٰتُ رَبِّ الثَّقَلَیْنِ

باب دوم

در جفائے قریش و سایر کفار با حضرت سید ابرار علیه صلوات الملک الجبار و شهادت حمزه و جعفر طیار رضی الله عنهما حضرت رسالت صلی الله علیه و آله وسلم میفرماید که اِنَّ عِظَمَ الْجَزَآءِ مَعَ عِظَمِ الْبَلَآءِ بدرستیکه بزرگی جزا مترتب بر بزرگی بلاست هر کرا ابلائے او عظیم تر تحفهٔ جزائے او جسیم تر هر کرا جگر از زخم تیغ عنا ریش تر مرهم راحت جراحتش از دار الشفائے عطا بیشتر اے عزیز یکے از نفحات عواطف ربانی و فتوحات مواهب سبحانی آنست که بنده را بشرف محبت خود بنوازد و پرتو التفات از مطلع عنایتهم بر دل بے غل وے اندازد و نشانهٔ دوستی آن بنده ابتلاست بصنوف بلیات و امتحان بضروب محن و آفات یحیےٰ معاذ رازی قدس سره در مناجات خود میگفت الٰهی هر که از اهل دنیا کسے را دوست دارد و خواهد که او را نوازش نماید ابواب نعمت و راحت بروے بکشاید و تو هر کرا دوست داری خواهی که بانواع بلا ابتلا سازی و بآتش محنت و عنا بگدازی باران مشقت بروے بارانی و غبار عسرت و ملال بر فرق احوال او افشانی ها تفے آواز داد که بنده ما نشستهٔ که نصیب دوستان ما آتش جانسوز ست بهر محبان ما از کمان قضا ناوک لدوز هر کرا دوست داریم عساکر نوایب و مصایب بر و گماریم تا روئے توجه او از مخلوق برگردانیده بسوے خود آریم تا چون متوجه حضرت ما شود محرم خلوتخانهٔ اسرار کبریا شود و چون از ساغر محبتش جرعهٔ بدهیم فی الحال نام ولایت بر و نهیم **رباعی** ما بلا بر کسے عطا نکنیم * تا که نامش ز اولیا نکنیم * این بلا گوهر خزینهٔ ماست * ما بهر کس گهر عطا نکنیم * پس باید دانست که محنت ازین روے محض راحت ست و نکبت بدین وجه عین دولت در مثنوی فرمود **مثنوی** رنج گنج آمد که رحمتها درو ست * مغز تازه شد چو بخراشید پوست * ظاهر کار تو ویران میکند * لیک خانهٔ را گلستان میکند * پس ریاضت را بجان شو مشتری * چون بلا ها دل نهد با جان بری * و در بعضے از کتب سماوی آمده که اے آدمی چون راه بلا بر تو گشاده شود در اسباب رنج و محنت براے تو زیاده گردد و نقد عَجَبًا پس روشن ساز چشم خود را و شادمان شو که آن طریق انبیاست که بتو مینمایند و ابواب فتوح اولیاست که براے تو میگشایند و چون محقق شد که سلوک سبیل بلا صفت انبیا و سیرت اولیاست و هر چند که بلا بزرگتر ست عطا بیشتر ست این نکته نیز تحقیق باید

کرد که از جملهٔ انبیا هیچ نبی آن مقدار جفا نکشید که حضرت مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم کشید و از زمرهٔ اصفیا
هیچ صفی را آن محنت و بلا نرسید که پیغامبر ما را رسید اگر خرقهٔ میپوشید بران بخیهٔ قهرے بود و اگر لقمهٔ مینوشید
در آن تعبیهٔ زهرے بود و زبان قال مصطفوی باشارت مَا اُوْذِیَ نَبِیٌّ مِثْلَ مَا اُوْذِیْتُ فِی الله ندا
میکرد و بیت کانچه ما دیدیم از جور و جفا کس ندیده + انچه ما خوردیم از زهر بلا کس نخورد + آن نه بلا بود
که زکریا را باره باره ببریدند و آن نه محنت بود که یحیی را بتیغ سر برداشتند بلا و محنت این ست که بر ما
ریختند ما را بر اهل آسمان و زمین مقدم ساختند زمام مهمات ایشان بدست اهتمام ما باز دادند معصیت امت
را بر دامن شفاعت ما بستند امیرسید وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهٖ شبها بر سر خوشخن مفلسان امت
بعرض رسان بعوض خفتگان فراش غفلت تو بیداری کش بجای غافلان عشرتخانهٔ راحت تو اشک
از دیده ببار اکنون کارهائے کاهلان ما را میباید کرد عذر مجرمان ما را میباید خواست از یکطرف کار دوستان
میباید ساخت از یکجانب آزار دشمنان میباید کشید گاه ما را بر مسند قاب قوسین نشانند و گاه بآستانهٔ جفائے
ابوجهل فرستند گاه بشیر و نذیر و سراج منیر لقب دهند گاه شاعر و ساحر و مجنون نام نهند گاه قلعهٔ خیبر بدست
یکے از ملازمان ما بگشایند گاه دندان ما به سنگ ناگرویدگان بشکنند این همه برائے آنست تا بر عالمیان
روشن گردد که درین راه دریاهائے بلا در موج ست آتشهائے عنا در اشتعال ست اگر کسے برگ این راه دارد
درآید و اگر نه زحمت خود دور دارد قطعه راه عشق او که اکسیر بلا ست + درد بر درد و فنا اندر فنا ست +
فانی مطلق شو از خویشتن + هر دلے کو طالب این کیمیا ست + اول تحفهٔ بلا که بدان حضرت فرستاد +
آن بود که پدرش را از پیش بر داشتند تا نام پدر نه بیند و بر کنار مهر او ننشیند هنوز آنحضرت در شکم مادر
بود که پدرش وفات کرد و داغ یتیمی بر دل مبارکش نهاد و در خبر آمده که در آن وقت ملائکه دریتیم خواندند و بر در
یتیمی او اشکها از دیدها افشاندند بیت گر یتیمی چه شد که در تعظیم + بیش باشد بهائے دُرِّ یتیم + حق تعالے با
ندائے خطاب کرد که اگرچه حبیب من یتیم ست اما من نگهبان و ولی و حافظ و وکیل ویم شما بر وے صلوات فرستید
و مادر مبارک وے چون سید عالم صلی الله علیه وآله وسلم شش ساله گشت مادرش نیز وفات کرد و دوباره سمت
یتیمی بران حضرت کشیدند بیت چون در اگر یتیم شد بیش بود بهائے او + زانکه خرد فزون نهد در یتیم را بها
آورده اند که چون آنحضرت شش ساله شد مادرش او را بمدینه برد بزیارت پدرش عبد الله که آنجا وفات یافته
بود و در وقت مراجعت با بوا رسید مادرش بیمار شد روزے رسول صلی الله علیه وآله وسلم بر بالین مادر نشسته
در روئے مادر مینگریست و بر تنهائی و غربت و بیکسی خود میگریست بیت سخت دشوار ست تنها ماندن از
دلدار خود + با که گویم حال تنها ماندن دشوار خود + آمنه خاتون بیهوش بود ناگاه بهوش باز آمد و در روئے رسول صلے

اللہ علیہ وآلہ وسلم نگریست دیدۂ اشک آلود او دید و آہ دردآلود را شنید بیتے چند براے تسلی فرزند دلبند خود برخواند و این ابیات از آنجملہ است شعر بَارَكَ اللّٰهُ فِيكَ مِنْ غُلَامٍ + اِنْ صَحَّ مَا اَبْصَرْتُ فِي الْمَنَامِ + فَاَنْتَ مَبْعُوثٌ اِلَى الْاَنَامِ + مِنْ عِنْدِ ذِي الْجَلَالِ وَالْاِكْرَامِ + یعنی خداے برکت دہد ترا اے پسر اگر من آنچہ در خواب دیدہ ام در بارۂ تو و از ہاتف غیبی شنیدہ راست و درست ست پس تو پیغمبر انگیختہ بسوے آدمیان از نزدیک خداوند جہان آنگاہ از آن گفت اے پسر ہر زندہ میرندہ است و ہر نوے کہنگی پذیرندہ ہر کہ از کتم عدم قدم بر بساط وجود نہاد و نہایت کار او آنست کہ بخنجر اجل بریدہ شود و ہر کہ در محفل زندگانی شربت با حلاوت حیات چشیدہ غایت مہم او آنست کہ زہر مرارت ممات بچشد قطعہ درین سراے مصیبت کہ غیر ماتم نیست + دلے کجاست کہ در زیر شکنجۂ غم نیست + لباس عمر نکو کسوتے ست لیک چہ سود + کہ آستین بقاش از دوام معلم نیست + اما اے پسر اگر من بمیرم ذکر من زندہ خواہد بود و نام من از صفحۂ روزگار محو نخواہد شد زیرا کہ چون تو پاکیزہ نہالے زادہ ام و مانند تو نیکو کارے یادگار گذاشتہ ام بیت زندہ است کسے کہ از تبارش + مانند خلفے بماند یادگارش + مرویست کہ چون آمنہ خاتون وفات کرد آواز نوحۂ جن مے آمد کہ بر وے میگریستند و میگفتند شعر نَبْكِي الْفَتَاةَ الْبَرَّةَ الْاَمِيْنَةَ + اُمَّ رَسُوْلِ اللّٰهِ ذِي السَّكِيْنَةِ + بیت ما ہمے گرییم بہر این زن نیکو شعار + مادر پیغمبر دین پرور صاحب وقار + و چون آنحضرت ہشت سالہ شد جدش عبد المطلب کہ کافل مہم وے بود وفات کرد و از اعمامش ابوطالب سپرد و بعد از بیست سالگی پنج سال شبانی میکرد و در بیست و پنج سالگی خدیجہ خاتون را رضی اللہ عنہا بخواست و در چہل سالگی وحی بدو فرود آمد و در چہل و سہ سالگی آغاز دعوت کرد و دہ سال در مکہ از اہل کفر و ضلال انواع بے ادبی و سفاہت و اصناف ضرر و مشقت دید و کشید و اولاد میان دو ہمسایہ خانہ داشت کہ بدترین دشمنان بودند یکے ابولہب دوم عقبہ بن ابی معیط در زلال الصفا آوردہ کہ در اوایل حال آنحضرت را صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم دو جار جابر بود و دو خلیفہ ضاہر و خود بین خود کامہ و دو بازنام سیہ نامہ و دو ہمسایہ گران سایہ و دو زبان کار بے سرمایہ شب و روز در ایذاے آنحضرت کوشیدندے و جوشن جفاے وے پوشیدندے انواع اروات و الواث بیاوردندے و در رہگذر آن پاک پراگندہ کردندے تا شاید کہ دامن پاک وے بدانہا آلودہ گردد و در بعضے تفاسیر آمدہ کہ ام جمیل کہ زن ابولہب بود روزہا پشتہاے خار و دستہاے خاشاک جمع کردے و شب آوردے و بر سر راہ پیغامبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ریختے تا خارے در دیدۂ ہمتش آویزد و یا در پاے مبارکش خلد آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کہ بنماز بیرون آمدے آنہارا از سر راہ برگرفتے و بطریق ملایمت و ملاطفت گفتے اینچہ نوع ہمسایگی ست کہ با من میکنید بیت مے ریختند در رہ تو خار و با ہمہ + چون گل شگفتہ بود رخ دلستان تو + قطعہ

بن عبدالله گوید و پیش از اسلام بسوق مجاز رفتم و یکی بازارهای عرب است مردی را دیدم حله سرخ پوشیده
بزبان فصیح و بیان ملیح میگفت قولوا لا اله الا الله تفلحوا بگوئید کلمه شهادت تا رستگاری یابید
و یکی را دیدم بر پی او میرفت و میگفت سخن او مشنوید که او دروغ گوست و سنگ بروی می انداخت چنانکه پاشنه و
کعب او را خونین کرده بود من پرسیدم که اینها چه کسانند یکی گفت آن جوان که لباس سرخ دارد محمد قریشی
صلی الله علیه و آله وسلم که خلق را بخدای آسمان دعوت میکند و آنکه در عقب او سنگ بروی می اندازد و تکذیب میکند
عم وی ابولهب است و اکثر صنادید قریش درین قضیه با ابولهب متفق بودند هر کس که در موسم و غیر موسم
بحج آمدی او را از صحبت سرور عالم صلی الله علیه و آله وسلم تحذیر میکردند و از مکالمه با وی تنفیر مینمودند و سخنان
مختلف در باب آنحضرت صلوات الله وسلامه علیه میگفتند گاه وی را بسحر نسبت میدادند و گاهی شاعر میگفتند زمانی
منسوب بکهانت میداشتند و وقتی نام مجنون بروی می نهادند و سید رسل را ازین اقوال غبار ملال بر خاطر عاطر
می نشست و حضرت ذو الجلال برای تسلی دل کامل او آیتها می فرستاد و مضمون آنکه هیچ پیغامبری بقومی
نفرستادیم الا که معاندان قوم او را ساحر و دیوانه گفتند و آن پیغامبران بر جفای قوم تحمل میفرمودند و طریق
مصابرت بقدم اجتهاد می پیمودند فاصبر کما صبر اولوا العزم پس تو هم شکیبائی ورز چنانچه
رسل اولو العزم ورزیدند پس هر چند اضرار و ایذا از ان قوم و عناد بآنحضرت بیشتر میرسید ثبات قدم می ورزید و مصابرت
نموده ترک دعوت نمی فرمود بیت از ثبات خودم این نکته خوش آمد که بجور * بر سر کوی تو از پای طلب ننشستم
و در روضة الاحباب آورده که عروة الزبیر از عبدالله بن عمرو بن عاص پرسید که از ان ایذاها که تو دیدی که قریش
بحضرت پیغامبر صلی الله علیه و آله وسلم رسانیدند کدام زیاده تر بود گفت روزی اشراف قریش در حجر جمع شده
بودند و من آنجا حاضر بودم سخن وی در میان آوردند و گفتند ندیدیم ما هرگز چو در آنکه صبر کرده باشیم بر هیچ امر
مثل صبری که نموده ایم بر آنچه ازین مرد یعنی محمد بما میرسد عاقلان ما را سفیه شمرد و پدران ما را دشنام داد و دین ما را
عیب گفت و جماعت ما را متفرق ساخت و سب آلهه نمود و با این همه وی را گذاشته ایم و هیچ نمیگوئیم درین سخن
بودند که ناگاه سید عالم صلی الله علیه و آله وسلم بحرم در آمد و استلام رکن بجای آورد و بطواف خانه مشغول
شد و چون در اثنای طواف برایشان بگذشت وی را بناسزا التعرض رسانیدند و سخن سخت گفتند چنانچه اثر
کراهیت آنرا در روی آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم مشاهده کردم در طواف دوم و سیوم نیز مثل آن گفتند در نوبت
سیوم آن سرور بایستاد و فرمود که بشنوید ای گروه قریش بخدائی که جان محمد در قبضه قدرت اوست که آورده ام
برای شما ذبح یعنی اگر سخن مرا نشنوید و متابعت نمائید هیچ گوسفند تیغ بر گلوی شما خواهم نهاد و شما را بخواهم
کشت مپندارید که از چنگ من رایگان بیرون خواهید شد چون آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم این سخن

بگفت گوئیا گلوئے ہمہ ایشان بگرفت و لرزہ بر اعضاے ایشان افتاد بعد ازان بتملق در آمدند و آنکس
که پیش ازین در سب و طعن او ہمہ زیادت بود وی را تسکین میداد به بہترین کلامے و نرم ترین سخنے و میگفت یا
ابا القاسم باز گرد و براہ خود برو بخدا که تو جهول نیستی یعنی در کار خود دانائی و ہرچہ میکنی از روئے دانش ست
پس رسول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم باز گشت و طواف خود تمام کرد روز دیگر ہمان جماعت در ہمان محل جمع شدند
و من با ایشان بودم بعضے با بعضے گفتند آن ہمہ دیروز طعن و سب محمد نمودیم چون برما ظاہر شد و مارا دشنام
داد ہیچ نتوانستیم گفت و خاموش شدیم چنانچہ گوئی زبانہاے ما گنگ شدہ بود د اینچہ بود که ما کردیم اگر این
نوبت وی را یابیم دانیم که با وے چہ باید کرد درین سخن بودند که حضرت رسالت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم پیدا شد و طواف
خانہ آغاز کرد چون وی را دیدند از غایت غضب و غیظ که داشتند ہمہ بیکبار بر سر آنحضرت ریختند و گفتند توئی
که در حق ما و بتان ما سخنان میگوئی فرمود که آرے منم که آنہا گفتم و میگویم ہر حرفے را دیدم گوشہ ردائے وی را
گرفت و در گردن آنحضرت پیچید چنانچہ راہ نفس بر وے تنگ شد ابوبکر صدیق رضی اللہ عنہ حاضر بود فریاد
بر آورد و در گریہ افتاد و میگفت آیا میکشید مردی را که میگوید پروردگار من اللہ ست و معجزہاے روشن بشما
مینماید آن قوم دست از پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بداشتند و روے بابوبکر صدیق رض نہادند و ریش وی را
گرفتند و چندان بروے زدند که سرش شکستہ شد القصہ حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم مثل این جفاہا میدید بدین
نوع عناہا میکشید و میدانست که بلا ارتکاب شکیبائی را سببے کلی ست در رنج و عنا مباشرت مصابرت را
موجبے اصلی و بوادی خفض حضیض را باقدام صبر پیمودن نتیجہ زوائد فوائد ثواب ست و در بوادی بلایا و رزایا
ثبات قدم پیمودن مثمر جوائد اقترابے بدرگاہ رب الارباب مصرع ولله في ضمن البلايا لطائف
بلیت بزیر غصہ نہان خود نہادہ شادیہاست • بسے لطیفہ که در ضمن نامرادیہاست + ابن عباس آوردہ
که قریش اتفاق کردند بر آنکہ این بار که محمد را ببینیم او را زندہ نگذاریم و بہیچ وجہ دست از قتل او باز نداریم
فاطمہ رضہ را خبر شد بخدمت پدر آمد قطرات عبرات بر صفحات وجنات روان کردہ بیت بر چہرۂ خویش اشک
گلگون میریخت • خون جگرش ز دیدہ بیرون میریخت • حضرت که فاطمہ را گریان دید فرمود ما يبكيك
اے جان پدر ترا چہ چیز بگریہ آوردہ است و موجب گریستن چہ چیز شدہ است فاطمہ گفت یا ابتاہ اے
پدر بزرگوار ان القوم عزموا على ان يقتلوك یعنی پدر ستی که قوم عزم جزم کردہ اند بر کشتن تو و ہر کس نصیب
خود از خون تو با خود تخمین نمودہ اند حضرت فرمود که باکے مدار قدرے آب بیار تا سلاح الوضوء سلاح
المؤمن در پوشم و زرہ عصمت نماز در بر افگنم پس وضوے تمام بساخت و قدم در مسجد الحرام نہاد و آن گروہ از
ہیبت او چشم نکشادند بلکہ از مہابت او دیدہ بر ہم نہادند خواجہ عالم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم قبضہ سنگریزہ بر

گرفت و در روی ایشان انداخت و گفت شَاهَتِ الْوُجُوْہُ یعنی زشت باد رویهای شما به هیچکس از آن سنگریزه
نیامد الا در روز بدر کشته شد و همچنان در ضلالت به نَارُ اللّٰہِ الْمُوْقَدَۃُ رفت و در روز القاسمیه
ابوجهل و عتبه و شیبه و ابی امیه و عماره را دعای بد کرد و هر کرا او دعا نام برده همه کشته شدند و در روز بدر بدست
انصار دین هلاک گشتند و قصه محاربان کربلا هم چنین بود که از آن بیست و دو هزار کوفی و شامی که با حسین رضی الله عنه در
روز عاشورا در آمدند از آن لشکر یک کس زنده نمانده بود چه آنها که مقابله نمودند و چه آنها که سیاهی لشکر بودند و چگونه
چنین نباشد که حسین نور دیده مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم و فرزند پسندیده مرتضی و جگر گوشه بتول عذرا
و برادر باجان برابر حسن رضا بود و در کنز الغرایب از ابوجعفر هانی نقل کرده است از ابو عبدالله قاضی بصره
که آشنائے دیدم نابینا گفتم تو پیش ازین بینا بودی و دیدهای تو روشن بود چشم ترا چه شد گفت ایها القاضی
من در لشکر یزید بودم بکربلا چون واقعه هایله واقع شد و بوطن خود باز گشتم شبی نماز خفتن بگذاردم و تکیه
گرفتم خواب بر من غلبه کرد و در واقعه دیدم که یکی بیامد و گفت اجابت کن رسول خدای را صلی الله علیه وآله وسلم
من در عقب وی روان شدم تا بخدمت آنحضرت صلواة الله وسلامه علیه رسیدم دیدم که در مسجد پیش محراب
نشسته است ندانستم که مسجد آنحضرت است یا مسجد دیگر و بر یمین و یسار او صحابه کبار نشسته اند و بر حوالی
ایشان مردم بسیار ایستاده و حسین رضی را دیدم در پیش آنحضرت بزانو در آمده و جامه خون آلود پوشیده و آهسته
باخود سخنی میگوید و یک یک از کشندگان حسین و اولاد و اخوان و اقربا و اصحاب وی را می آرند و حضرت رسالت
صلی الله علیه وآله وسلم میفرماید از روی غضب اِضْرِبُوْہُ بِالسَّیْفِ وَاَحْرِقُوْہُ بِالنَّارِ اول شمشیر میزنید بآتش بسوزانید
شمشیر بر ایشان میزنند و چون شمشیر بر یکی زوندی آتش بجستی و در وی افتادی و او را بسوختی و باز زنده شدی و باز شمشیر بروی
زوندی من چون آن حال مشاهده کردم بترسیدم و از جای خود برجستم و نزدیک حضرت رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم
گفتم اَلسَّلَامُ عَلَیْکَ یَا رَسُوْلَ اللّٰہِ آنحضرت نظری از روی هیبت بر من انداخت و جواب سلام من باز نداد و ساعتی درهم
کرد و گفت یَا عَدُوَّ اللّٰہِ حرمت مرا فرو گذاشتی و ادب من نگاه نداشتی عترت مرا بکشتی و از رسالت
من یاد نکردی و از غضب من نه اندیشیدی گفتم یا رسول الله بخدای که شمشیر در روی هیچ یک از حسین رضی و
اصحاب او نکشیدم و به نیزه و طعنه بر هیچ یک نزدم و تیر در لشکرگاه وی نه انداختم همین بود که از لشکر خصم بودم
و نظاره میکردم فرمود که راست میگوئی شمشیر نزدی و نیزه نرسانیدی و تیر نیفگندی وَلٰکِنْ کَثَّرْتَ
السَّوَادَ ولیکن سیاهی لشکر بودی و تکثیر سواد خصمان مینمودی بیا نزدیک من آی چون پیشتر رفتم
طشتی دیدم پر از خون نزدیک وی نهاده گفت این خون جگر گوشه من است پس میلی از آن برداشت و بر چشم
من کشید و از هول آن بیدار شدم نابینا بودم قاضی گفت تا کسی این عقوبت دنیاست و که داند که فردای

نظم بروز واقعه اے ظالم خدا ناترس + بیا به بین که چها کرده بجاے حسینؓ + خداست حاکم و دعوے گرست پیغامبر + چگونه میدهی انصاف تا جزاے حسینؓ + روا بود که بخاک و بخون کنی غرقه + رخ منور و گیسوے مشکساے حسینؓ + آمدیم بقیهٔ ابتلاے حضرت رسالت صلی الله علیه و آله و سلم محمد اسحق رحمه الله گوید که کفار بسبب حمایت ابوطالب بر حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم دست نداشتند و کبار صحابه را نیز بواسطهٔ حمایت قوم و قبیلهٔ ایشان ایذا نمیتوانستند کرد پس هر جا عاجزے فقیر که او را قبیله و عشیره نبود می یافتند بتعذیب او اشتغال میکردند بعضے را بگرسنگی و تشنگی عذاب کردندے و بعضے را زره پوشانیده در آفتاب باز داشتندے و میفرمودندے که بیائید و از دین محمدؐ برگردید و از جمله امیه بن خلف بلالؓ حبشی را هر روز به بطحاے مکه بردے و او را برهنه در میان ریگ گرم بخوابانیدے و سنگ بآفتاب گرم شده را بر سینهٔ وے نهادے و گفتے اے سیاه از دین محمد برگرد و بلالؓ بعزتے ایمان آن بلالؓ گفتے احدًا احدًا خداے یکتا را مے پرستم و همچنین صهیب و جناب و عامر بن فهیره و اشباه ایشان را بانواع عقوبت تعذیب مینمودند و آن فارسان میدان دین و راهروان طریق یقین آن بلاها را بقدم رضا استقبال مینمودند و میگفتند بلا عطاست پس از عطا نا البدن خطاست مجاهدهٔ ابدان صیقل آئینهٔ جان ست و خرابی آب و گل سبب معموری خانهٔ دل **رباعی** بر رنج که از حضرت جانان آید + زنگ غم از آئینهٔ جان بزداید + گر راه سلامتش به بندد لیکن + صد در ز کرامت برخش بگشاید + القصه کار بدان کشید و فهم بدان انجامید که دست بقتل مومنان بر کشادند و عمر من عمر پدر و مادر عمار یاسر را ببادِ هلاکت بر دادند بضرورت جمعے کثیر از اصحاب باشارت و اجازت حضرت سید احباب صلوات الله و سلامه علیه بجانب حبشه هجرت نمودند و چون یاران رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم کم شدند کفار در آزار آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم بیش سعی کردند روزے سید عالم صلی الله علیه و آله و سلم بجانب مقبره حجون میرفت گذرش بر جمعے از صنادید عرب واقع شد چون ابوجهل و عدی بن حمرا و امثال ایشان که بر سر آن راه نشسته بودند چون خواجه را دیدند بایذاے او برخاستند و از سخنان ناخوش هیچ باقی نگذاشتند آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم بحکم وَاِذَا خَاطَبَهُمُ الْجٰهِلُوْنَ قَالُوْا سَلٰمًا سر مبارک در پیش انداختند بے مجادله و مقاوله از ایشان بگذشت و در موضعے از گورستان ملول و محزون بنشست ابوجهل بیامد و چنانچه بقول قبیح آنحضرت را آزرده بود بفعل شنیع نیز متصدی آزار او شد چنانچه بعضے از زن و مرد بران مطلع شدند و دران محل عم او حمزهؓ در شکار بود و قضارا سه روز بود که در کوه و صحرا گشته و شکارے بدست نیاورده گرسنه و تشنه و خشم آلود بدروازهٔ مکه در آمد کنیزک عبد الله جدعان در وے نگریست و گفت اے حمزهؓ ترا شکار بچه کار آید و این عار بکجا بری که برادرزادهٔ ترا گردند چنانچه کردند حمزه از این سخن متغیر شد و لے مجال استفسار نداشت بخانه

خود آمد و طعام طلبید زنش سفره بینداخت و طعامی که داشت حاضر ساخت حمزه رض نگاه کرد زن خود را گریان دید گفت چرا میگریی جواب داد که ای ابا عماره چگونه نگریم که یتیمی را از یتیمان شما بلکه رضیعی را از رضیعان شما کسی این جفا روا ندارد که با نور دیده هاشم و سرور سینه عبد المطلب واقع شد حمزه رض گفت روشن‌تر بگو گفت چگویم آنچه ابوجهل با برادرزاده تو محمد صلی الله علیه و آله و سلم کرد حمزه رض گفت چه حال عارض شد و چه صورت وقوع پذیرفت ام عماره گفت ای سید ابوجهل با جمعی از سفها او را گرفتند و چندان زدند که از پیشانی مبارکش خون روان شد و ماه رخسارش که آفتاب از رشک آن میسوزد بر زمین مالیدند حمزه گفت وا بلاه عمش ابوطالب کجا بود گفت بشعب خود رفته بود و گوسفند میچرانید و ازین حال خبر نداشت گفت ابولهب آنجا نبود گفت آن سنگدل بیحاصل نشسته بود و میگفت بزنید و بکشید این ساحر کذاب را گفت عباس کجا بود گفت عباس همچو پروانه گرد بر گرد شمع گرد و بر حوالی آن حضرت میگردید و فریاد میکرد که رحم کنید بر سید خود و کسی از آن شقیان بسخن وی التفات نمیکرد حمزه زار زار بگریست و با آنکه از سه روز باز طعام و شراب نخورده بود از سر سفره برخاست و گفت طعام و شراب بر خود حرام ساختم تا غایتی که از آزارنده فرزند برادر خود انتقام نکشم پس بطلب رسول صلی الله علیه و آله و سلم روان شد در مسجد الحرام نشان دادند چون بحرم درآمد آنحضرت را صلی الله علیه و آله و سلم دید در پیش خانه کعبه نشسته و سر بزانو نهاده حمزه نزدیک آمد و گفت اَلسَّلَامُ عَلَیْکَ یَا ابْنَ اَخِیْ ای برادرزاده اینک عم تو آمد تا داد تو از دشمن بستاند حضرت سالک گوهر از صدف دیده فرو ریخت آه سرد از دل پر درد برآورد و گفت بگذار بیکسی را که نه پدر دارد و نه برادر و نه عم دارد و نه یار و نه مونسی نه دلداری نه غمخوار نه غمگساری نه ناصر نه مددگاری نظم

آه که اندر زمانه محرم نیست ** هیچکس را ز حال من غم نیست ** دم نیارم زدن ز سوز درون ** که کسم غمگسار و همدم نیست ** دردمندی و غصه بسیار است ** هیچ چیز از بلا مرا کم نیست **

حمزه گریان و خروشان شده سوگندهای غلیظ یاد کرد که ای فرزند من برای نصرت تو آمده‌ام حضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که بحق آن خدای که مرا برسالت بخلق فرستاده است که اگر بشمشیر آبدار دمار از مشرکان خاکسار برآری و برای حمایت من ختا نه نمائی تا خود را بخون بیالائی ترا از درگاه حق سبحانه جز دوری نیفزاید و از آن محاربه کارزار هیچ نگشاید مگر بوحدانیت حق و رسالت من اقرار کنی ای عم اگر میخواهی که مرا شربت لطفی دهی و مرهم راحت بر جراحت دل ریش من نهی بگوی لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ مُحَمَّدٌ رَّسُوْلُ اللّٰهِ حمزه گفت ای جان عم اگر من این کلمه بگویم تو خوشدل میشوی گفت آری رضای من و خشنودی من دل ای وابسته بدین کلمه است حمزه رض کلمه شهادت بر زبان راند و بعد از آن از مسجد بیرون آمده بانتقام ابوجهل روان شد چون بدر خانه ابوجهل رسید در مسجد نشسته بود و جمعی از اشراف عرب با او بودند و کمانی در دست حمزه

بود بی محابا بر سر ابوجهل زد چنانچه سرش بشکست و خون روان شد و گفت تو محمد را ایذا میکنی و دشنام میدهی یکی از آن قوم برخاست لیکن ابوجهل با عماره غضب آلوده ساخت صبر کن تا آخر پشیمان نشوی حمزه گفت چرا پشیمان شوم من گواهی میدهم که خدا یکیست و محمد صلی الله علیه وآله وسلم رسول اوست بحق و ازین ملت باز نمیگردم و ازین قول رو نمیگردانم **بیت** لشاد دیش چو در راه عشق بیایم ؛ بهیچ حال ازین راه رو نمیتابم + قریش که این سخن شنودند در غم و ملال بیفزودند و دین را قوتی و اسلام را عزتی پدید آمد و درین اوقات عمر خطاب رضی الله عنه بشرف اسلام دریافت و آن صورت نیز مدد و تقویت و تشیید مسلمانان شد اما چون کفار دیدند که اسلام روز بروز قوت میگیرد و کار آنحضرت رونق می پذیرد بغی و حسد ایشان زیاده شد و داعیهٔ هلاک آنحضرت نموده با ابوطالب مجادله بسیار کردند و مهم را بر محاربه و مقاتله قرار دادند ابوطالب بنوهاشم و بنو المطلب را جمع کرده در محافظت آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم اتفاق نمودند و صدان عشیرهٔ ایشان هرچه بودند الا ابو لهب که با ایشان متفق نشد و بعد ما که این قوم حریف قتال قریش نبودند بشعب ابوطالب در آمدند با کوچ و بنه خود و حضرت رسالت را صلی الله علیه وآله وسلم پاسبانی مینمودند و قریش عهد کردند که با آن طایفه مخالطت و مناکحت و مکالمه نکنند و هیچ چیز بدیشان نفروشند و نخرند و اگر کسی از شعب بجهت مهمی بیرون آمدی اورا بزدندی و ایذا کردندی و در موسم هم که بیرون می آمدند نمیگذاشتند که کسی چیزی بدیشان فروشد سه سال برین منوال دران شعب گرفتار بودند تا کار باضطرار رسید و شبها از گریه و زاری اطفال و ضعفای اهل شعب مردم مکه در خواب نمیرفتند و بعد از سه سال که حق سبحانه ایشان را خلاصی داد از شعب بیرون آمدند و بعد از هشت ماه و بیست و یک روز ابوطالب وفات یافت و حضرت صلی الله علیه وآله وسلم از فوت او بسیار ملول و محزون گشت بعد از آن بسه روز یا یکماه و پنج روز خدیجه کبری در گذشت و در خبر است که سید عالم صلی الله علیه وآله وسلم بوقت رحلت خدیجه بحجره طاهره در آمد خدیجه از شدت مرض شکایت میکرد خواجه بگریست و اورا دعای خیر گفت و فرمود که ای خدیجه بهشت مشتاق دیدار تست خدیجه گفت یا رسول الله من از مرگ باکی ندارم ولی بر مفارقت از صحبت تو حسرت میخورم **بیت** ز مرگ بیم ندارم ولی از آن ترسم ؛ که من بمیرم و تو جان دیگران باشی + یا رسول الله من از دختران خود خاطر جمع کرده ام چه هر یک سامانی و خانمانی دارند اما فاطمه من هنوز سرانجامی ندارد و اورا بتو می سپارم و توقع میدارم که دست شفقت از سر او بر نداری و مهم او را بجوی منتقل شده بدیگری نگذاری حضرت صلی الله علیه وآله وسلم بحضور وی فاطمه را طلبید و در بر گرفت و گفت فاطمه پاره جگر منست اما چون فاطمه مادر بزرگوار خود را در سکرات دید فریاد برکشید و روی در روی مادر میمالید و زار زار در مفارقت وی بینالید و چگونه از فراق کسی ناله نکند و از سوز هجران نعره بیخودانه نزند چه مفارقت دوستان بنای صبر را

برمے انداز دود دود ما بہرت یاران روزگار باز ماند کانرا تیره میسازد **نظم** روز ما را ساخت چون شب
تیره آن ماه از فراق + چند نالیم از فراق آه از فراق آه از فراق + آگهند از ماه تا ماهی که هر شب میرود + آب
چشم تا بماهی آه تا ماه از فراق + در کتاب مبکیات امام ابوبکر وقار رحمة الله مذکورست که چون خدیجه خاتون
را رضی الله عنها عمر بپایان رسید و دانست که وقت رحیل ست به سید عالم صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که یا رسول الله
دمے پیش من بنشین تا دیدار آخرین تو به بینم و شوق لقائے ترا توشه راه آخرت سازم و بزبان نیاز وداع آخرین
عرض کنم حضرت صلوات الله و سلامه علیه پیش وے بنشست خدیجه گفت یا رسول الله عمر در خدمت
تو بسر بردم و حالا ع پیک اجل آمد و من میروم + ملتمس من آنست که در قیامت مرا از جوئی و سخن من با
حق سبحانه بگوئی و مرا در خواست کنی و چهم من بشفاعت راست کنی و اگر در خدمت تقصیرے از من در وجود آمده
باشد عفو فرمائی و مرا بحل کنی و دیگر فاطمه من خورد ست وے مادر نیاید دیرا نیکو داری آنگاه گفت کلمه بزرگ
با تو میتوانم گفت با فاطمه بگویم تا بعرض شما رساند سید عالم صلی الله علیه و آله و سلم گریان از سر بالین وے
برخاست و بحرم درآمد و استلام رکن بجاے آورد و بطواف خانه مشغول شده و فاطمه پیش او در نشست
خدیجه گفت اے دختر پدرت را بگوئی که مادرم میگوید که چون من بمیرم رداے مبارک خود را که بوقت نزول
وحی بر فرق همایون مے انداختی کفن من کن باشد که ببرکت آن خداے بر من رحمت کند فاطمه بیامد و این سخن
را بعرض سانید مهتر عالم گریان شد و ردا بفاطمه داد که برو و بمادرت بنماے تا دل وے خوش شود فی الحال جبرئیل
امین در رسید که یا محمد خداے تعالی ترا سلام میرساند و میگوید تو رداے خود نگهدار که خدیجه آنچه داشت در راه ما
فدا کرد کفن وے بر کرم ماست ما او را بلباس کرم خود پوشیده گردانیم و از بهشت پاکیزه سرشت کفن وے بفرستیم و
اگر این نقل بصحت رسد ارسال کفن او از بهشت یکے از خصایص وے باشد رضی الله عنها و بوفات او حضرت
خواجه عالم صلی الله علیه و آله و سلم بغایت متالم شد **رباعی** جان در عنا بماند که آرام دل نماند + دل از الم بسوخت
که مطلوب جان برفت + اکنون چه حاصل از قفس تنگ روزگار + کان طوطی شکر شکن از بوستان برفت
آورده اند که بعد از موت ابوطالب و فوت خدیجه قریش دست طغیان از آستین عدوان بیرون کردند و هر چه
از جفا میتوانستند به نسبت سید عالم صلی الله علیه و آله و سلم بجاے آوردند و هم بدان رسید که آنحضرت صلوات
الله و سلامه علیه در مکه نتوانست بود و بجانب طایف رفت و آنجا نیز از سفهاے قوم آزارهاے عظیم یافته باز
بمکه آمد حاصل آنکه ده سال حبیب ملک متعال در مکه جفاے اهل کفر و ضلال میکشید تا امر الهی بهجرت در رسید
و چون بمدینه تشریف فرمود آنجا نیز یهود کمر عداوت بر بستند و منافقان در کمین گاه حیله و کید نشستند و
مشرکان و عبده اصنام در صدد محاربه و مقاتله اهل اسلام در آمدند و حرب اول که حضرت صلی الله علیه و آله و سلم

دران حاضر بود غزوهٔ بدر است و دران غزا از اهل بیت آنحضرت پسر عم وے عبیده بن حارث بن عبد المطلب شربت
شهادت چشیده و او مرد کهن سال بود و او را شیخ المهاجرین میگفتند و حضرت صلی الله علیه و آله وسلم او را بسیار
دوست میداشت و اول کسے که رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم برائے او لوا بدست مبارک خود بربست او بود و صورت
شهادت وے چنان است که چون هر دو لشکر بر سر چاه بدر صف بر کشیدند و علمها بر پائے کردند لشکر کفار نهصد و
پنجاه مرد جنگی بودند و صد اسپ و هفتصد شتر در میان ایشان بود و بیشتر ایشان سلاح داشتند و لشکر اسلام سیصد
و پنجاه نفر بودند اکثر ایشان بے سلاح و در میان ایشان هفتاد شتر بود و دو اسپ و شش زره و هشت شمشیر بعد از
تسویهٔ صفین سه کس از کفار بمیان میدان در آمدند و مبارز طلبیدند یکے عتبه بن ربیعه دوم شیبه برادر او سوم
ولید پسر عتبه و از لشکر اسلام سه جوان انصاری در برابر ایشان رفتند ایشان پرسیدند که شما چه کسانید گفتند ما
از انصاریم مبارزان قریش گفتند ما را با شما کارے نیست ما ابنائے اعمام خود میطلبیم و یکے از ایشان ندا کرد که اے
محمد از اکفائے ما برائے ما بیرون فرست حضرت صلی الله علیه و آله وسلم فرمود که اے عبیده اے حمزه اے علی شما بمیدان
ایشان روید این سه مرد دانه و این سه شجاع فرزانه در میان آن سه شقی دین بیگانه در آمدند و عبیده مرد پیر بود
در مقابله عتبه رفت که او هم مرد سال یافته بود و حمزه میان سال بود قسیم شیبه شد که او نیز در سن کهولت بود و علی
که جوان بود در برابر ولید آمد که نوخاسته و نورسیده بود و علی و حمزه هر دو خصم خود را بقتل رسانیدند و عبیده و عتبه یکدیگر را
مجروح ساختند عتبه زخمے بر ساق عبیده زد که استخوانش بشگافت و مغز بیرون آمد و عبیده از پا در افتاد حمزه و علی
که چنان دیدند روئے بعتبه آوردند و بیک تیغ بگذرانیدند و عبیده را برداشته بنظر انور سید رسانیدند و مغز از ساق وے
بیرون میریخت عبیده بیهوش چون چشم باز کرد بر جمال خواجهٔ عالم صلی الله علیه و آله وسلم افتاد گفت یا رسول الله
ألستُ شهیداً آیا من شهید نیستم حضرت فرمود بلے تو از شهدائی و سرفتر سعدائی عبیده گفت اگر ابو طالب زنده
بودے انصاف دادے که من احق ام بآنچه او در نظم آورده شعر ونسلمه حتی نصرع حوله ونذهل عن ابنائنا والحلائل
مضمون بیت راجع بآنست که ما در سلامت پیغمبر و محافظت او از آفتها بکوشیم تا وقتیکه هلاک کرده شویم بر گرد او و غافل
شویم و فراموش کنیم از زنان و فرزندان خود یعنی خود را و همه کسان خود را فدائے او سازیم آورده اند که حضرت صلی الله علیه و آله وسلم
در تصدیق گرد و دعا گفت و او بوقت مراجعت از بدر در منزل روحا بدار القرار انتقال یافت رضوان الله علیه و شهید
دوم از اهل بیت حمزه بود که در حرب احد مرتبهٔ شهادت یافت و غزوهٔ احد اجمال بران وجه بود که مشرکان بعد از
جنگ بدر بکینهٔ اسلام کمر بسته خواستند که جهت صنادید و اشراف ایشان که کشته گشته بودند انتقام کشند
لشکرے جمع کردند و با سه هزار مرد که هفتصد از ایشان زره پوش بودند و دویست اسپ و سه هزار شتر در میان ایشان
بود بمدینه آمده در احد لشکرگاه بزدند و حضرت رسالت صلی الله علیه و آله وسلم با هفتصد مرد در مقابلهٔ ایشان باستاد و

بر وجهیکه کوه احد بر قفا و مدینه در پیش روی و کوه عینین بر یسار ایشان واقع شده و کوه عینین شگافی داشت
که محل خطر بود که دشمنان از انجا کمین کرده بر سر لشکر اهل اسلام آیند حضرت صلی الله علیه وآله وسلم عبد الله جبیر را با
پنجاه تیرانداز انجا فرود اشت و مقرر کرد که شگاف کوه را نگاه دارند و نگذارند که کسی از مشرکان بدان راه در آید
و فرمود که شما بهیچ وجه از جای خود نجنبید و این مرکز را از دست مدهید خواه غالب شویم و خواه مغلوب
و بعد از تسویه صفوف و بر افراشتن الویه علمدار از قریش طلحه بن ابی طلحه بمیدان آمده مبارز خواست و علی
بمبارزت وی بیرون رفته تیغی بر فرق وی بزد که تا بمغزش رسید و هلاک شد برادرش بمیدان آمد بر دست حمزه
کشته شد القصه علمداران قریش هلاک شدند و علم کفر نگونسار شد و مسلمانان غلبه کرده کفار را از لشکرگاه ایشان
بیرون کردند و بغنیمت گرفتن مشغول شدند چون نگاهبانان شگاف عینین فرار کفار و اخذ غنیمت دیدند آن
مرکز را گذاشته روی بلشکرگاه نهادند هر چند عبد الله جبیر مبالغه کرد که خلاف امر رسول خدای مکنید نشنیدند و
ابن جبیر با معدودی چند آنجا بایستاد و کفار چون آن امر را معاینه دیدند روی بدان صوب نهادند و ابن جبیر را
با یارانش شهید کردند و از عقب لشکر اسلام در آمده صف ایشان از هم بپاشیدند و بشامت مخالفت پیغمبر
صلی الله علیه وآله وسلم که از آن قوم شد شکست بر مسلمانان افتاد و بعضی کفار که پشت داده بودند روی
بمعرکه نهادند و اهل اسلام را در میان گرفتند و درین حال لشکر اسلام سه قسم شدند قسمی بهزیمت رفتند بحوالی
مدینه یا بشهر در آمدند و قسمی از ملازمت آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم مفارقت نمودند چون مرتضی علی
و سعد وقاص و طلحه و قسمی سراسیمه و حیران در میان میدان میگشتند و برخی از ایشان بسعادت شهادت
فایز شدند و برخی آخر بخدمت حضرت خواجه عالم صلی الله علیه وآله وسلم شتافتند و در روضة الاحباب آورده که منقول
ست که در روز احد چون مسلمانان روی بهزیمت نهاده حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم را تنها گذاشتند
آنحضرت خشمناک شده دران حال بنگریست علی را دید که بر پهلوی وی ایستاده است گفت ای علی چون
که بدیگر یاران ملحق نشدی گفت یا رسول الله اِنَّ لِی بِکَ اُسوَةً بدرستیکه مرا بتو اقتدا است مقتدی از نزدیک
مقتدا کجا رود بیت جان دهد عاشق و از کوچهٔ جانان نرود * بلبل سوخته هرگز ز گلستان نرود * صفت عاشق
صادق بحقیقت آن ست * که گرش سر برود از سر پیمان نرود * ناگاه جمعی متوجه آنحضرت گشتند فرمود که ای
علی مرا ازین جمع نگاهدار علی فی الحال متوجه آن قوم گشت و دمار از روزگار شان برآورده همه را متفرق ساخت
و بعضی را بدوزخ فرستاد و جماعتی دیگر پیدا شدند نبی بولی اشارت کرد مهم آن گروه نیز کفایت شد دران حال
جبرئیل با پیغامبر صلی الله علیه وآله وسلم گفت که این کمال مواسات و جوانمردی ست که علی بجای می آرد حضرت
فرمود که اِنَّهُ مِنِّی وَاَنَا مِنهُ بدرستیکه علی از من ست و من از ویم جبرئیل گفت اَنَا مِنکُمَا و من از شما

هر دو امام شنیدند که گوینده غیبی میگفت لَا فَتٰی اِلَّا عَلِیٌّ لَا سَیْفَ اِلَّا ذُو الْفِقَار و در درج الدرر روح
الصدور مؤلفه درین محل ذکر کرده که باید بی شبه تصدیق نمائی و بی شائبه تصور فرمائی که سلطان اولیا علی
مرتضی را کسب این دولت عظمی و درک این سعادت کبری و نزول برین مرتبه اسنی و عروج برین مقصد اقصی
ببرکت اقتدا بافضل اصفیا و بواسطه انتما باکمل اتقیا یعنی محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم حاصل شده بود کما قال
الناظم و لقد اجاد فیما افاد نظم آنکو بسر مرتبه لا فتی رسید ٭ از دولت متابعت مصطفی رسید ٭ آن پردلی
که بر سر عدا بذو الفقار ٭ همچون کلیم بود که با اژدها رسید ٭ با مهر او ز تفرقه ها دل خلاص یافت ٭ زر گشت کار
قلب چو با کیمیا رسید ٭ آورده اند که چهار کس از کفار قریش با یکدیگر معاهده نمودند بر آنکه رسول خدا صلی الله علیه و آله
و سلم را بقتل آرند ابن شهاب و ابن قمیه و ابن حمید و عتبه بن ابی وقاص پس درین محل که اشرار غلبه کردند و ابرار متفرق
شده هر یک بگوشه افتاده بودند حضرت رسالت صلی الله علیه و آله و سلم با معدودی چند در موقف افتاده
بود آن سنگین دلان سختدل میدان آرزو را اسپ اقدام یافته دست جرأت از آستین وقاحت بدر آوردند و سنگها
حواله آن معدن جواهر رسالت و جلالت کردند ابن قمیه سنگی چند حواله آن حضرت کرد و یکی از آن بر آئینه
نورانی پیشانی آنحضرت که محراب قاب متوجهان حرم صدق و صفا و طاق ابروی مشکبوی آن کعبه حلم و وفا
آمد و بغایت آنرا مجروح ساخت چنانچه خون روان شد قطرات بر محاسن مبارک وی فرو می آمد و حضرت آنرا
بردای اطهر خویش پاک میساخت و نمیگذاشت که بر زمین چکد و میفرمود که اگر قطره ازین خون بر زمین
افتد هر آینه عذاب از آسمان بر اهل زمین نازل شود و ابن شهاب سنگی بر بازوی آنحضرت صلی الله علیه و آله
و سلم زد و آنرا مجروح ساخت و ابن ابی وقاص سنگی بر لب و دندان مبارک آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم زد
و آنرا مجروح ساخت چنانچه لب لطیفش بشکافت و هر آینه آن بی نوای خارستان حسد که بسنگ کینه رطب
تازه نخل جویبار قدس را خسته گردانید نهال عیش در روز جزا بهر ثمره اِنَّ شَجَرَةَ الزَّقُّوْمِ طَعَامُ الْاَثِیْمِ
بارور خواهد بود بیت آن سنگدل که سنگ جفا بر لبش فگند ٭ جز خار خار ازان رطبش نیست حاصلی ٭ و هم از
اثر ضرب آن سنگ دندان رباعیه وی از طرف شیب شکسته شد و یکی ازان گوهرهای شب چراغ که ماه را
داغ سیاه از آتش سودای صفای آن در دل ست از درج یاقوتی بیرون افتاد و از بی حیائی آن مردود
که بر تخته خاک دیگر ناچیز نماید نبود کسر بدان عقد صحیح راه یافت مثنوی نداشت از دندانش در بحر پر
دندان درج درج سی و دو در ٭ بود عقد صحیح لیک دران ٭ کسری افگند سنگ بدگهران ٭ گوئیا سنگ شکل
معتبر را بجهت دفع سودا مفرحی درکار بود که بجهت تمام دردها هوای شکست یاقوت رمانی بیسود بیت
کی شدی آن سنگ مفرح گری ٭ گر نشدی در شکن لعل سای ٭ با آن سخت دل سیاه چهره همچو است

که چون عقیق یمنی درخشان گردد از شعشعه سهیل با آتش اقتباس رنگے میبود **مثنوی** بود لعلش سهیل رخشنده
سنگ را رنگ لعل بخشنده + چون سهیلش رفیق سنگ آمد + سنگ در دم عقیق رنگ آمد + درین محل که آنحضرت
را چندین جراحت رسید ابن قمیه شمشیر حواله آنحضرت کرد و سید عالم صلے الله علیه وآله وسلم از شمشیر
احتراز نمود و در مغاکے افتاده رخساره آفتاب آثارش از نظر ابرار و اشرار نهان گشت روز روشن بر دیده
دوستان چون شب مظلم تیره و چشم روزگار از مشاهده آثار چشم زخم اغیار خیره شد **بیت** ناله دلها بعیوق
رسید + وز مژها سیل بدریا رسید + ابن قمیه ملعون پنداشت که خورشید شرع بعین جامه فنا غروب کرد
و ماه اوج کمال بعقرب فوت و زوال متواری شد قوم خود را مژده داد که کار محمد را بساختم و دل از مهم او بپرداختم
ابلیس از زبان او فرا گرفته آوازه در انداخت الا ان محمدا قد قتل بدانید بدرستیکه محمد کشته شد آواز از مهیر
بمدینه رسید و بیک لحظه این خبر دلسوز میان دوست و دشمن انتشار یافت اهل شرک ازین خبر شادمان شده
بگرفتن غنیمت مشغول شدند و سید عالم صلے الله علیه وآله وسلم بعد از ساعتے ازان مغاک برآمده بجانب شعب
توجه نمود و برخے اصحاب بوے پیوستند و درین غزوه حمزه ع جرعه از جام شهادت چشید + و بروضه
زاهره یرزقون فرحین رسید و صورت شهادت حمزه رض برین وجه بود که جبیر بن مطعم که مهتر زاده مکه یکے
از اشراف عرب بود غلامے داشت حبشی که او را وحشی گفتندے مردے مبارز و دلیر و گربز بود و پیوسته
بزوبین جنگ کردے چون لشکر قریش عزیمت مدینه کردند جبیر وحشی را طلبید و گفت اے غلام دانسته که
مسلمانان در روز بدر عم من طعمه بن عدی را بچه زاری و خواری بکشتند و من یک عم داشتم و حالا محمد دو عم
دارد حمزه رض و عباس رض عباس خود در مکه است و حمزه رض در مدینه اگر درین حرب حمزه رض را بقتل رسانی ترا آزاد سازم
و بمال وافر دل ترا شاد گردانم وحشی التزام آن کار در عهده اهتمام گرفت و هند که زن ابوسفیان بود و در قبایل
عرب بحسن و جمال شهرتے بکمال داشت پدر او عتبه هم در روز بدر در چاه هلاک افتاده بود وحشی را طلبید
و گفت اگر محمد را بزبان زوبین جواب کشتن پدرم باز دهی کامے که ترا باشد بحصول موصول باید و من ترا تربیت
بر قاعده کنم و منقول است که دختر حارث بن عامر نیز با وحشی گفت پدر من در بدر کشته شده بود و در
لشکرے که عزیمت محاربه با ایشان دارید جز سه کس را کفو پدر خود نمیدانم محمد و علی و حمزه رض اگر یکے ازین سه
تن را مقتول سازی من ترا بشادی و آزادی برسانم وحشی جواب داد که من بر قتل محمد قادر نیستم چه اصحاب
در محافظت او بکوشند و اما حمزه بحلے که اگر او را در خواب یابم از هیبت و سطوت او در بیداری نتوانم
کرد و اما چون علی نو رسیده است و کارزار نادیده و بمیدان حرب کم رسیده شاید که در حرب توانم انداخت
پس وحشی بشادی آزادی و وعده هند و خیال تربیت دختر حارث عزم کشتن یکے ازین شیران بیشه

اسلام درست کرد و چون روز حرب بکمین گاه ترصد درآمده تفحص تمام بجای آورد دید که سرداران مهاجران
و جان بازان انصار در ملازمت سید اخیار اند از آنجا نا امید شده بجستجوی علی رض درآمده دید که مبارز میدان
لافتی و مبارز ایوان هل اتی در حرب مهارتی تمام دارد و از جوانب و اطراف خود باخبر است و دانست که برو
دستی ندارد و باز گشت و بجانب حمزه رض متوجه شد دید که حمزه رض چون شیر مست بمیان قوم درآمده و صفوف
لشکر قریش برهم میزند و روایتی هست که حمزه رض دران روز بهر دست شمشیری داشت و بهر دو حرب کنان از
دقایق کارزار چیزی فرو نمیگذاشت و سطوت شجاعت و دست بردی مینمود که اگر سام نریمان زنده بودی بمشاهده او
از پای درافتادی و اگر رستم دستان ملاحظه پایداری و دستکاری او نمودی بوسه بر نعل سمند او دادی
قطعه سالها لعب نماید فلک چوگان قدر + تا چنین شاه سواری سوی میدان آرد + از ره چستی و چالاکی اگر
قصد کند + بدمی گوی فلک در خم چوگان آرد + اتفاقاً به سباع بن عبد العزی رسید وی بی تعلل او را بمقر
سقر فرستاد و رجز گویان مبارز طلبید از جماعت قریش هیچکس در برابر وی نیامد حمزه در غضب رفت و
بی تحاشی خود را در میان جمعی انداخت و بضرب شمشیر آبدار ایشان را متلاشی و متفرق ساخت و عزم بر
لب آورده پروای حفظ اطراف نداشت و وحشی در کمین گاه نشسته فرصتی میطلبید که ناگاه فرس حمزه رض بسر آب
و در روایتی آنست که پیاده بود و پایش بلغزید برآمد و بر پشت افتاده و شکمش برهنه شد وحشی از کمین گاه زوبین
بسوی وی انداخت بر عانه اش آمد که از طرف دیگر بیرون آمد حمزه رض برخاست و بسوی کمین گاه توجه نمود تا
بنگرد که این زخم که زد نتوانست رفتن بروی درافتاد و پیشانی مبارک بر زمین نهاده کلمه شهادت بر زبان راند
و جان سید الشهدا بعالم بالا رفت و وحشی صبر کرد تا مردم از نزدیک وی دور شدند بیامد و بحربه که داشت شکم وی را
بشگافت و جگرش بیرون آورده نزد یک هند برد که اینک جگر حمزه رض قاتل پدرت هند آنرا فراستد و در دهان برد و
بخایید پس بینداخت و پیرایه و زیوری که در گردن داشت و در دست و پای بوی بخشید و گفت چون بمکه
رسیم ده دینار زر سرخت بدهم پس پرسید که حمزه را کجا کشتی بمن نمای وحشی او را آورد تا بسر حمزه رض رسیدند هند
کارد برکشید و گوش و بینی و بعضی دیگر از اعضای وی ببرید و در رشته کشیده آن بزرگوار را مثله کرده در میان
خاک و خون بگذاشت **قطعه** در خاک و خون فتاده روا کی بود تنی + کو در غزا بدشمن دین کارزار کرد + جانها فدای
عم محمد که در احد + جان را برای دین الهی نثار کرد + آورده اند که چون آوازه قتل آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم
بمدینه رسید هیچ زنی قرشیه و هاشمیه نماند الا که میگریستند و مخدرات حجرات طهارت قصد احد کردند فاطمه رض در پیش همه
استاده بود و یکی از منهزمان لشکر میگذشت فاطمه خواست که با او سخن گوید و حال پدر بزرگوار خود پرسد از شرم
داشت و یکی از مردم محله بنی ... را دید پرسید که خبر چیست گفت چه میپرسی بهیبت احوال درون خانه گفتن

توان + خون به در آستانه می بین دم پیرس + فاطمه را از مضمون این خبر دود از سینه مبارک برآمد و بدماغ رسیده
سیل اشک از دیده روان شد و در اندیشه دور و دراز افتاد که ناگاه کسی دیگر برسید و میگفت ای مسلمانان
خدای فرزند دلبند شمار الشهادت پیغامبر شما فاطمه که این خبر استماع نمود بیهوش شد جماعتی زنان که آنجا حاضر بودند
آب بر روی مبارک وی زدند تا بهوش باز آمد و فریاد برکشید که یا ابتاه و یا صفیاه پس چادر عصمت بر سر
افگنده از دروازه مدینه بیرون آمد و حضرت عائشه و صفیه و ام ایمن رضی الله عنهن و جمعی دیگر از زنان اتفاق نموده
بزودی بکوه احد روان شدند راوی گوید که فاطمه آه میزد و لیکن هیچ احدی را طاقت استماع آن نبود
و ناله میکرد که هیچکس طاقت شنیدن آن نداشت **بیت** این چه آه است که تا اوج ثریا برود + کوه اگر
بشنود این ناله ام از جا برود + فاطمه هر دو قدم که میرفت می افتاد **مصرع** نه قوت ره رفتن و نه روی
توقف + ناگاه زنی از بنی ذبیان برسید و گفت ای دختر خیر البشر بکجا میروی گفت میخواهم پیش
پدر روم اما قوت رفتار ندارم زن گفت ای سیدة النساء تو همچنان ساکن باش تا من بروم و برای تو
خبری بیاورم که اگر پدر بزرگوارت ترا بدین حال ببیند تحمل نتواند کرد فاطمه در سایه دیواری قرار گرفت اما دلش
بیقرار بود حالت این غم و سوزش چنین الم سخت زده داند که بدست هجران عزیزی گرفتار شده باشد **بیت**
آنرا که غمی چون غم من نیست چه داند + کز دست غمش دل بچه سان میگذرانند + پس فاطمه فرمود که ای زن چون
چشمت بجمال جهان آرای پدرم افتد سلام و نیاز من برسان و حال من بدین سان که مشاهده میکنی عرض
ده و بوقت فرصت بگو **قطعه** ای آفتاب من که شدی غائب از نظر + آیا شب فراق ترا کی بود سحر + ای نور چشم
عالم و چشم و چراغ دل + یکبار سوی چشم رحمت و در حال من نگر + تا ظلم چرخ از غصه و بادم بود بدست + سوزم
چو شمع در غم و دردم رود بسر + آن زن برفت و فاطمه قطرات حسرت بر رخسار می بارید و بدرد تمام میگفت
ای پدر مرا به غربت آوردی و در غریبی داغ یتیمی بر جگر نهادی ای دریغا مادرم خدیجه زنده بودی تا درد بیکسی و
یتیمی مرا دوا کردی و زخم تنهائی و غریبی مرا مرهمی نهادی + همچنان فاطمه در ناله و زاری جانب احد میرفت و حیدر روی
به لشکر نهاده میدوید و هر کرا میدید خبر سید عالم صلی الله علیه وآله وسلم می پرسید و لو برادر و پدر پسر سید در عقب
پیغامبر صلی الله علیه وآله وسلم به لشکر رفته بود و قضا را چون به لشکرگاه رسید کشته را دید افتاده نگاه کرد برادرش
بود شهید شده و آنجا بخاک و خون آغشته دید در هم نهاد و بگذشت و با خود میگفت حرام است بر من دیدن روی
او تا روی پیغامبر علیه الصلاة والسلام را نبینم چون قدری دیگر برفت پدر را دید جان داده و در خاک افتاده از او
نیز در گذشت بعد از آن پسرش در نظرش در آمد و هنوز از حیات رمقی باقی داشت چون از پدر و برادر گذشته بود در خاطرش آمد که
آن زخم رسیده از تو بودم زمانی پیش من منشین و ساعتی در بر من باش اگر تا نگذری

دم جان دادن سست شربت دیدار بباید اگرچه بر تو دشوارست بارے بر من آسان کن + زن گفت
اے عزیز ما در ولے شهید مادر ما در در فراق تو گریان ست و بر آتش اشتیاق تو بریان اما دختر رسول را صلی الله
علیه و آله وسلم جاے بنشانده ام و با ستخبار حال پدرش آمده و من هنوز از سید عالم صلی الله علیه و آله وسلم خبر ندارم
و فاطمه انتظار مے برد معذور م دار که قوت نشستن ندارم پسر را نیز بگذاشت و بیامد تا بپاے کوه احد و رنجاے سید
که سید عالم صلی الله علیه و آله وسلم از شعب بیرون آمده بود و در پاے علم ایستاده و صحابه گرد اگرد آنحضرت صلی الله
علیه و آله وسلم صف کشیده زن بپیش آمد و در قدم رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم افتاد و گفت یا رسول الله پدر و پسر
و برادرم و جد و قبیله و تمامی عشیره ام فداے تو باد سلام فاطمه آورده ام و حالات بحضرت تو عرض مے کنم حضرت
فرمود تو او را کجا گذاشتی زن تمام قصه را شرح داد و رسول صلی الله علیه و آله وسلم گفت اے زن زود باز گرد و
بشارت حیات من بدو رسان و بے انتظارش نزد من آر زن باز گشت و مژدهٔ سلامت خواجه عالم بفاطمه
رسانید و گفت که بجاے که پدرت او بدم ایستاده و علم بر سر او بداشته فاطمه فرمود که مرا به پدر برسان و مژدگانی
از من بستان زن او را بپیش گرفته به احد آورد و چون حضرت فاطمه پدر را بدید پیش او باز رفت و در کنار گرفت و
فاطمه بسیار بگریست حضرت صلوٰة الله و سلامه علیه او را تسلی داد و بنواخت گفت اے پدر من از این زن
مژدگانی قبول کرده ام سید عالم صلی الله علیه و آله وسلم از آن زن پرسید که از فاطمه چه توقع داری گفت
یا رسول الله چشم آن دارم که فرداے قیامت مرا دست گیرد و از من فراموش نکند فاطمه فرمود که یا رسول الله دستوری
فرماے که بر کشتگان خود روم که بیکس اند حضرت صلی الله علیه و آله وسلم او را اجازت داد پس روے باصحاب کرد که ما
فعل عمی آیا چه کرد عم من حمزه و حال او چگونه است و چرا او را نمی بینم حارث بن صمه از نزد آن سرور روان
شد تا خبر حمزه بیارد برفت و دیر مے آمد علی مرتضیٰ از عقب او برفت و بحارث رسید در زمانے که او بر بالین
حمزه ایستاده بود چون علی حمزه را بدان حال بدید در گریه شد و به نزد پیغامبر صلی الله علیه و آله وسلم آمده او را از آن
خبر دار گردانید بیت آه این چه خبر بود که دلها خون شد + جانها همه سوخت دیدها جیحون شد سید عالم
صلی الله علیه و آله وسلم به نفس نفیس خود برخاست و بیامد و بر سر بالین حمزه بایستاد و عم بزرگوار خود را کشته و
مثله کرده دید بسیار اندوهناک شد و بگریه در آمد چه حمزه را بسیار دوست میداشت زیرا که هم عم وے بود و هم برادر
رضاعی و درین محل صفیه عمه آنحضرت که خواهر حمزه بود از دور پیدا شد پیغامبر صلی الله علیه و آله وسلم با پسر وے
زبیر فرمود که برو و مادر را باز گردان تا اینجا نیاید و برادر خود را بدین حال نه بیند که شاید طاقت نیارد
و زیاده از حد جزع کند زبیر پیش مادر باز رفت و گفت کجا می آئی خاطر رسول چنان میخواهد که تو باز گردی صفیه گفت الحمد لله شنوده ام که برادرم حمزه را شهید کرده اند
و مثله ساخته اند و میدانم که این در راه خدا و خوشنودی او بوده است ما را نیز آمده ام تا او را ببینم شاید که نیز مرا صبر و دولت رضا دهد بپیر آمد

سخن باو بعرض پیغامبر صلی الله علیه وآله وسلم رسانید حضرت ویرا دستوری داد تا آمد و برادر را دید بستر جامع
نمود و بجهت آنکه از حق سبحانه وتعالی آمرزش طلبید با خود را از گریه نتوانست داشت رسول صلی الله علیه وآله وسلم
از گریهٔ او بگریه در آمد و فاطمه هم میگریست حضرت صلی الله علیه وآله وسلم فرمود که لَنْ اُصَابَ بِمِثْلِكَ اَبَدًا
هرگز مصیبت زده مثل تو نخواهم شد یعنی مصیبت هیچکس نزد من برابر مصیبت تو نخواهد بود و مقرر است که در
مصیبت چنین جز بجا این بظهور نرسد و جز گریه و ناله نشاید قطعه هنگام چنین مصیبت ای دل + گو
نالهٔ و آه و بیقراری ای دیده تو اشکهای خونین + از بهر کدام روز داری + پس با فاطمه و صفیه گفت که بشارت
باد مر شما را که جبرئیل آمده و میگوید حمزه را در میان اهل هفت آسمان اسد الله و اسد رسول الله نوشته اند و در
از روایات آمده که رسول صلی الله علیه وآله وسلم بر شهدای احد نماز گذارد و اول بر حمزه و دیگر جنازهٔ هر که آوردی
پیش حمزه می نهاد و نماز میگذارد و تا در آن روز هفتاد بار بر حمزه نماز گذارد و در نور الائمه خوارزمی آورده که حمزه شهید
اول بود از اهل بیت و حسین شهید آخر بود از خاندان ما تا سید عالم صلی الله علیه وآله وسلم خبر کرده بودند که هفتاد کس
را با حسین شهید کنند و کس نباشد که بر آن غریبان شهید و غریبان بیکس نماز گذارد در شهر بشیر صلوات الله و
سلامه علیه هفتاد بار بر جنازهٔ حمزه نماز گذارد یکی برای وی و باقی برای شهدای کربلا یعنی تا حق
ثواب آن نماز را بارواح شهدا رساند بعد از شهادت ایشان و ثواب شهیدان خود از حد شمار بیرون ست
از حیز حساب افزون در خبر آمده که چون شهید از پای در افتد حور العین از کنار خود برای سر او بالین آماده کرده
باشند قطعه وقت غزا تیغ زنان غیور + جان که کنند از تن مردانه دور + سینه شیرین و حلق زیادت کنند +
کز پی اعلای شهادت کنند + لاجرم آن تیغ که بر سر خورند + شربتی از چشمهٔ کوثر خورند + راوی گوید که پیغامبر
صلی الله علیه وآله وسلم فرمود که حمزه را همچنان در جامهٔ خونین دفن کردند و از احد باز گشتند بمدینه آمدند از
اکثر خانها آواز گریهٔ زنان شنیدند الا از خانهٔ حمزه فرمود لٰكِنَّ حَمْزَةَ لَا بَوَاكِيَ لَهُ یعنی اما حمزه را در این
شهر زنانی که گریه کنند نیست یعنی او غریب ست و غریبان را در غربت کسی که بر ایشان شفقت ورزد و در
مصیبت ایشان بگرید کمتر میباشد حال غریبان عجیب است و هر جا که ایست نصیب غریب ست گفته اند
که در وقت دو کس را موجب حسرت ست اول بامداد مریض را که از خواب برخیزد و حال بدینه بیند و نماز شام
غریب را که از هر طرف نگرد آشنای بنظر در نیاید قطعه نماز شام غریبان چو گریه آغازم + بمویه های غریبانه
قصه پردازم + بیاد یار و دیار آنچنان بگریم زار + که از جهان ره و رسم سفر براندازم + آورده اند که یکی از مشاهیر
شعرا بلایه پرسید که ای قابض ارواح چندین هزار مسرت که هر جا آدمیان است بهی ذات همه شهرستانها اهل
ما بالمیان بیدی هرگز بر کسی رحم میکنی عزرائیل گفت ای بیچاره بعد از خدایتعالی رحم را از دل من برکنده است

مراد قبض روح بر هیچکس رحم نیست الا بران غریب ممتحن جدا مانده از شهر و وطن آن ساعت که خواهم امانت روح از وی استرداد کنم پنجه مطالبه در دامن جانش زنم آن بیچاره نداند که چه پیش وی آمد در چپ و راست نظر کند نه زن بیند و نه فرزند نه خویش مشاهده نماید و نه پیوند پدر و مادر نه که با ایشان غم دل گوید برادر و خواهری که با ایشان سر ضمیر خود در میان نهد یاری مشفقی نه که یتیم خود را بدو سفارش نماید یاری مهربانی نه که جبینش بجای آرد و در آن ساعت آب حسرت در دیدهٔ او بگردد و قطرهٔ چند باران ندامت از سحاب چشم وی بچکد مرا درین حال بروی رحم می آید و روح او را بعد از قبض کنم رباعی هر شب برود در سینه آرام غریب ÷ و از شربت غم تلخ شود کام غریب ÷ گویند که از مرگ بتر نیست غمی ÷ شک نیست کز آن بتر بود شام غریب ÷ القصه چون انصار شنیدند که حضرت صلی الله علیه و آله وسلم فرمود که حمزه رض درین شهر گریندگان ندارد بجایهای خویش رفتند و زنان خویش را گفتند اول بخانه حمزه رض عم رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم روید و بروی بگریید بعد از آن بخانه خویش باز آئید و بر کشتگان خود بگریید زنان انصار همه بخانه حمزه آمده و تا قریب نیم شب بروی میگریستند و سید عالم صلی الله علیه و آله وسلم بخواب رفته بود چون بیدار شد آواز گریهٔ زنان از خانهٔ حمزه شنید پرسید که این چه آواز است گفتند زنان انصاراند که بر عم تو میگریند حضرت صلوات الله و سلامه علیه فرمود که خدای خوشنود باد از شما و از اولاد شما و اولاد اولاد شما ای عزیز در قصهٔ کربلا همین ملاحظه کن که حسین رض و اولاد و اصحاب وی غریب بودند و دران بادیه کسی نبود که بر ایشان بگرید لاجرم آسمان بر ایشان بگریست و امام محی السنه در تفسیر معالم التنزیل از سدی رحمه الله نقل کرده که چون حسین رض را شهید کردند آسمان بگریست و گریهٔ او سرخی اطراف اوست و در تفسیر ثعلبی آورده که محمد بن سیرین رحمه الله فرموده که پیش از قتل حسین رض حمرتی که حالا از شفق مشهود میگردد نبود و بعد از قتل حسین ظهور نموده و درین باب گفته اند بیت این سرخی شفق که برین چرخ بیوفاست ÷ هر شام عکس خون شهیدان کربلاست ÷ و در شواهد مذکورست که معمر و زهری رحمهما الله در مجلس عبدالملک بن مروان بودند ولید پسر عبدالملک پرسید که کدام از شما میدانید که در روز قتل حسین رض حالهای سنگهای بیت المقدس چه بود زهری رحمه الله فرمود که چنین بمن رسیده است که دران روز هیچ سنگی را از مسجد اقصی و حوالی او بر نداشتند مگر که در زیر آن خون تازه یافتند و از دیگری می آرند که چون حسین رض شهید شد از آسمان خون بارید و هر چیز که مارا بود همه پر خون شد و آسمان چند روز در چشم ما چون خون بسته می نمود و در عیون الرضا در حدیث ریان بن شبیب مذکورست که سلطان علی بن موسی رضی الله عنه با وی گفت که یا ابن شبیب شنیدی که جدم را شهید کردند آسمان خون بارید و تراب احمر ازو افتاد بجانب زمین رسید یا ابن شبیب بدرستیکه چهار هزار فرشته برای نصرت او از محیط افلاک بمرکز خاک فرود آمدند در جنگ وی دست نصرتی نیافتند

بر سر روضه مقدس او قرار گرفته با موی ژولیده و روی گردآلود میگریند و میباشند تا روز قیامت **غزل**

اندرین ماتم ملایک دمبدم بگریسته + جن و انس و علوی و سفلی ز غم بگریسته + کرسی از جا رفته و سدره ز پا افتاده زپای + عرش نالان گشته و لوح و قلم بگریسته + مهر عالم تاب با سوز جگر نالیده زار + چرخ گردون هر زمان با پشت خم بگریسته + زین عزا بهر رضای خواجه رکن و مقام + ناله کرده زمزم و بیت الحرم بگریسته + شهید

سوم از شهدای اهل بیت جعفر بن ابی طالب بود برادر مرتضی علی و او در اول حال با جماعتی از اصحاب بحبشه هجرت کرد و نجاشی بر دست او مسلمان شد و از حبشه بیرون آمده در روز فتح خیبر بخدمت حضرت پیغامبر صلی الله علیه وآله وسلم رسید و آنحضرت صلوات الله وسلامه علیه بنهایت شادمان شده فرمود که نمیدانم بکدام ازین دو امر شادمان ترم بقدوم جعفر یا بفتح خیبر و حضرت صلی الله علیه وآله وسلم او را بسیار دوست داشتی و درباره او فرموده که اَشْبَهْتَ خَلْقِی وَخُلُقِی تو مشابه منی در صورت و سیرت و این نهایت شرفست وصفش آورده اند که در سال هشتم از هجرت که آنحضرت لشکری نامزد فرمود بحرب شرجیل غسانی زید و جعفر نیز در آن سریه بود و چون بموته رسیدند آن موضعست نزدیک ببلقا ولایت شام بالشکر کفر روبرو افتادند سریه حضرت رسالت صلی الله علیه وآله وسلم سه هزار کس بودند و لشکر شرجیل صد هزار سوار و پیاده بلکه ازین عدد نیز زیاده مبارزان معرکه جهاد و یکجهتان پاک طینت پاکیزه اعتقاد از بسیاری دشمنان اندیشه نا کرده دست اعتصام در دامن توکل استوار داشتند و پای ثبات در رکاب وقار آورده عنان اختیار بقبضه مشیت آفریدگار گذاشتند **بیت** در دست ما چو نیست عنان اراده + بگذاشتیم تا کرم او چه میکند + و مردانه روی بکارزار کفار آوردند و در اثنای قتال که زید بن حارث رضی الله عنه شهید شد جعفر بن ابی طالب علم برداشت و از مرکب پیاده شده اسپ را پی کرد و اول اسپی که در اسلام پی کردند آن بود و آنگه بمحاربه مشغول شد ضربتی بر دست راستش زدند چنانچه از تن او جدا شد علم را بدست چپ گرفت دست چپ او را نیز بینداختند علم را ببازوی خود نگاهداشت ضربی از رومیان او را زخمی زد که از پای درآمد و در صحاح اخبار وارد شده که حق تعالی پیغامبر خویش را بر احوال اهل موته اطلاع داد و زمین را مرفوع گردانید تا معرکه محاربه ایشان را دید و یاران را خبر داد از اهل موته و فرمود که زید بن حارث علم برداشت و شربت شهادت چشید پس جعفر بن ابی طالب رایت فرا گرفت و بمرتبه شهادت رسید پس از آن ابن رواحه لوا برداشته جرعه فنا نوشید این سخن میفرمود و قطرات آب از دیده مبارکش میبارید و میفرمود که جعفر به بهشت در آمد و حق تعالی دو بال از یاقوت سرخ بعوض دو دست که انداخته بودند بوی ارزانی داشت که هر کجا که میخواهد طیران مینماید و از مرتضی علی منقول است که رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم فرمود که جعفر را دیدم در بهشت

بر مثال ملکے کہ پرواز میکرد آوردہ اند کہ او را بخواب دیدند کہ در جنت با مرغان بہشتی پرواز میکند ہر جا کہ میخواہد
ازین جہت ویرا جعفر طیار گفتند و مرتضی علی در شعرے چنین فرمودہ شعر وَجَعْفَرُ الَّذِیْ یُضْحِیْ وَ
یُمْسِیْ + یَطِیْرُ مَعَ الْمَلَائِکَۃِ ابْنُ اُمِّیْ یعنی آن جعفر یکہ بامداد و شبانگاہ با ملائکہ طیران میکند پسر مادر منست
یعنی برادر من و در بعضے از قصص آوردہ اند کہ جعفر را دران جنگ پنجاہ زخم رسیدہ بود و در طرف پیش او
ہمین کہ دران معرکہ ہفتاد و پنج کس از کافران بواسطۂ ہیبت و سطوتے کہ از و مشاہدہ میرفت گرد او نیارستند
گشت تا سر ویرا ببرند جمعے حملہ کردہ او را بہ نیزہ از زمین در ربودند درین محل سید عالم صلی اللہ علیہ آلہ وسلم در مدینہ بر
منبر بود و رفع حجاب شدہ آن معرکہ را مشاہدہ میکرد و ہمین کہ جعفر را بہ نیزہ از زمین بر داشتند روئے مبارک
بآسمان کرد و گفت الٰہی پسر عم مرا رسوا مساز حق سبحانہ در ہمان ساعت او را دو بال بخشید تا از سر نیزہاے
کافران پرواز نمودہ بر روضۂ فردوس پرید ازین ست کہ او را طیار گویند و ہرگاہ کہ عبد اللہ بن عمر رضی اللہ
عنہما تحیت پسر او بجائے آوردے گفتے اَلسَّلَامُ عَلَیْکَ یَا ابْنَ ذِی الْجَنَاحَیْنِ منقول ست کہ حضرت
رسول صلی اللہ علیہ آلہ وسلم بعد از مشاہدۂ حال جعفر رض بخانۂ وے آمد و اسماء بنت عمیس را کہ زن جعفر رض بود
طلبید و پرسید کہ کودکان جعفر کجا اند ایشان را بہ نزد من آر اسماء گوید کہ ایشان را بنزد وے بردم بوسید و
و ببوئید و در بر ایشان گرفت و در کنار خود نشاند و آب از دیدۂ آنحضرت میچکید اسماء گفت یا رسول اللہ فرزندان
جعفر را چنان مینوازی کہ یتیمان را بنوازند و با ایشان آن معاملہ میکنی کہ با بے پدران کنند مگر از جعفر رض
خبرے آمدہ است و او را حالے افتادہ حضرت فرمود کہ آرے او را شہید ساختند اسماء از غایت بیخودی فریاد
کرد و زنان بر و جمع شدند و آغاز گریہ و زاری کردند رسول صلی اللہ علیہ آلہ وسلم ایشان را تسلی داد و بصبر فرمود و
آوردہ اند کہ حضرت صلوات اللہ و سلامہ علیہ از انجا برخاست و با چشم پر آب بمنزل فاطمہ تشریف فرمود دید
کہ فاطمہ میگرید و میگوید وا عماہ پیغامبر صلی اللہ علیہ آلہ وسلم فرمود کہ علی مثل جعفر فلتبک الباکیۃ
یعنی اگر گریندہ بگرید باید کہ بر مثل جعفر بگرید رباعی حیران شدہ ام کہ در غمت چون گریم + از ابر بہار
بارے افزون گریم + گر دیدہ زہر دیگران گرید آب + بہر تو ز خستہ جگر خون گریم + و از عبد اللہ جعفر رض
مرویست کہ گفت من یاد دارم کہ آن سرور بخانۂ ما آمد و تعزیت رسانید و دست بر سر من و برادرم فرود
آورد و بوسہ بر روے ما نہاد و اشک از چشمش روان بود بحیثیتیکہ بر محاسن مبارکش متقاطر میشد و فرمود
کہ بارخدایا جعفر بہ بہترین ثواب رسید اکنون تو خلیفۂ وے باش در ذریت وے بہ بہترین خلافتے کہ با
بندگان بجائے آری و بعد از سہ روز باز بخانۂ ایشان رفت و فرزندان جعفر را بنواخت و دلداری نمود
و حلاق را طلبید تا سر ایشان را بتراشید و فرمود اما محمد بن جعفر بہ عم من ابی طالب شبیہ است و اما عون بن

جعفر در خلق و خلق به پدر خود میماند و دعای خیر در شان عبد الله تقدیم رسانید آورده اند که مادر ایشان
میگریست و از یتیمی ایشان یاد میکرد و از بیکسی ایشان مینالید حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم فرمود
أَتَخَافِیْنَ عَلَیْهِمْ وَاَنَا وَلِیُّهُمْ فِی الدُّنْیَا وَالْاٰخِرَةِ   آیا می ترسی بر فرزندان جعفر و حال آنکه من یار و
مددگار و متولی کار ایشانم در دنیا و آخرت و جعفر را هشت پسر بود و دو تن از ایشان که عون و محمد اصغر بودند در
کربلا با پسر عم خود حسین شربت شهادت نوش فرمودند چنانچه بعد ازین در واقعهٔ جانسوز غم اندوز کربلا که
سبب بکا و موجب اندوه و عناست مذکور خواهد شد قطعه سوراخ میشود دل چون گل حسین + آنجا که ذکر
واقعهٔ کربلا رود + آخر روا بود که ز سنگین دلان شام + بر اهل بیت این همه جور و جفا رود + و دیگر ابتلای آنحضرت
صلی الله علیه و آله و سلم بوفات فرزندش ابراهیم بود و ابراهیم در مدینه بسال هشتم از هجرت در ذوالحجه متولد
شد از ماریهٔ قبطیه و قابلهٔ او سلمی آزاد کردهٔ رسول خدا بود صلی الله علیه و آله و سلم شوهر خود ابو رافع را خبر
گردانید ماریه پسری آورده ابو رافع بشارت بحضرت رسول صلوات الله و سلامه علیه رسانید و آنحضرت
بمژدگانی خبر بنده با بو رافع بخشید و هم دران شب ابراهیم نام نهاد و جبرئیل آمد و گفت اَلسَّلَامُ عَلَیْکَ یَا
اَبَا اِبْرٰهِیْمَ و حضرت بدین سبب شادمان گشت و دایه برای وی مقرر فرمود و ابراهیم قریب یکسال و نیم
بزیست و در سال دهم از هجرت وفات یافت و پیغامبر صلی الله علیه و آله و سلم از موت وی بسیار گریان و اندوه
ناک گشت و بصحت رسیده که چون خبر بنزد آن سرور آوردند که ابراهیم در سکرات ست آن سرور متردد بسوی وی
آمد و عبد الرحمن بن عوف همراه پیغامبر بود صلی الله علیه و آله و سلم و ابراهیم در کنار مادر بود حضرت علیه الصلوة
والسلام وی را فرا گرفت و در کنار خویش آورد و چون بآن حالش بدید اشک در چشم مبارکش روان شد عبد الرحمن
بن عوف گفت یا رسول الله تو نیز میگریی نه نهی میکردی از گریه بر میت حضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که ای
پسر عوف من نهی کرده ام از روی و موی کندن و جامه پاره کردن و طپانچه بر رخساره زدن اما آب چشم
اثر رحمت ست و هر که رحم نکند بر وی رحم نکنند آنگاه فرمود که ای ابراهیم اگر نه آن بودی که موت امریست حق
و وعدهٔ صدق و آخر ما عنقریب باول ملحق خواهد شدن هر آینه که بر تو ازین بیشتر حزین میشدیم آنگه فرمود
اَلْعَیْنُ تَدْمَعُ دیده اشک میبارد وَالْقَلْبُ یَحْزَنُ و دل اندوهناک میشود وَلَا نَقُوْلُ اِلَّا مَا یُرْضِیْ
رَبَّنَا و نمیگوییم سخنی مگر آنچه پسند پروردگار ما و اِنَّا بِفِرَاقِکَ یَا اِبْرٰهِیْمُ لَمَحْزُوْنُوْنَ و ما بفراق تو ای
ابراهیم هر آینه اندوهناکیم و چگونه کسی در فراق جگر گوشه خود اندوهناک نبود و چرا در حزن نیست از دل این و در
قطع جزو هر آینه کل را کلال و ملال رسد بیت دل ز پیوند کسان بر داشتن آسان بود + لیک از پیوند جان خود
بریدن مشکل ست + در شواهد النبوة و دیگر کتب مذکور ست که روزی رسول صلی الله علیه و آله و سلم حسین را بر ران

راست خود نشانده بود و پسر خود ابراهیم را بر ران چپ جبرئیل علیه السلام فرود آمد و گفت یا حبیب خدای
تعالی این هر دو را برای تو جمع نخواهد کرد یکی را از تو باز خواهد ستد اکنون تو اختیار کن هر کدام را که خواهی
تا خدایش بجوار رحمت خود برد رسول صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که اگر حسین وفات کند بر فراق او هم جان
من بسوزد و هم دل علی ملول شود و هم دل فاطمه ریش گردد و هم دل ایشان را اندوه رسد و اگر ابراهیم بمیرد
بیشتر الم بر جان من بود من الم خویش را اختیار کردم بر الم ایشان و بعد از سه روز ابراهیم وفات کرد هرگاه که
حسین رض پیش پیغامبر صلی الله علیه و آله و سلم آمدی وی را بوسیدی و گفتی مرحبا بکسی که فرزند خود ابراهیم را فدای وی کردم پس با حسین کسی چنان جفا ارتکاب کردن
چگونه روا باشد و در کنز الغرائب آورده که روزی شاهزاده حسین پیش رسول صلی الله علیه و آله و سلم بود و میخواست که بخانه رود و باران بسیار بود حضرت حسین رض از آن غمگین گشت و او را
ملول دید فرمود که چرا ملولی گفت مرا عزم بجانب خانه است و مادر میکشد و آرزوی دیدار ایشان دارم و باران مرا از رفتن باز میدارد حضرت صلی الله علیه و آله و سلم دعا فرمود
تا باران بایستاد و حسین بخانه باز رفت آن حضرت صلوات الله و سلامه علیه قطرات باران بر جگر گوشه خود روا نمیداشت تیر باران بر آن وجود نازنین او
چگونه روا بود قطعه گلبرگ سینه ای را از آسیب نازنین + مانند جیب غنچه شده چاک ای دریغ + از خاک ره سرو
ناز بر آید کشیده قد + سرو قدش فرو شده در خاک ای دریغ + دیدند غرقه خون رخ او را ملائکه + نعره شد در
صوامع افلاک ای دریغ + ای دریغ و درد تا قیام قیامت در میان ماتم زدگان این مصیبت باقی خواهد بود
و هر سال که ماه عاشورا در آید مصیبت داران حسین را درد بر درد خواهد افزود حق سبحانه و تعالی غم دوستان
را سبب شادی آخرت گرداناد و روح مقدس شاهزاده و سایر شهدا از ما خوشنود باد رباعی یا رب نظر
لطف عطا کن ما را + درد دل خسته دوا کن ما را + هر چند گنهکار و پریشان حالیم + در کار شهید کربلا کن ما را +

باب سوم در وفات حضرت سید المرسلین علیه افضل

صلوة المصلین و علی عترته و عشیرته اجمعین بر خواطر زاکیه عقلای عالم و ضمایر صافیه بنی آدم وضوح تمام
و ظهور لا کلام دارد که لباس حیات آدمیان مستعار است و اساس عمر ایشان بغایت ناپایدار لیالی
و ایام منازل مسافران راه وجود و راه عدم است و شهور و اعوام مراحل گذرندگان بادیه خونخوار دنیا ساحت ربع
مسکون منهل خداع است و محدود چار دیوار فلک نیلگون منزل وداع بساط بسیط گیتی دامگاه فناست نه
آرامگاه بقا مخادع غرور است نه مراتع سرور قنطره عبور است نه منظره حبور مخاوف فراق است نه موافقت قرار
در کامن بوار است نه اماکن مسافران منزلهاست بقاع او مراحل گذر است و مخیمات رباع او منازل سفر است
قطعه گنج امان نیست درین خاکدان + مغز وفا نیست درین استخوان + آنچه درین بادیه خرگهی ست + کاسه
آلوده نادستی است + باز که خورد از دهانش بسوخت + وانکه ازو گفت زبانش بسوخت + ای عزیز
گل این جهان بیخ خار است و نوشش قرین خمار گنجش بمار پیوسته نوشش بنیش باز بسته راحتش با جراحت

پیمانه محنتش با محنت در یک کاشانه قرینش با کربت آمیخته مسرتش با مضرت در آویخته نوش لذتش با نیش
قهرستان شربتش با ضرر زهر ست ثقافش با نفاق بهم وثاق ست تلاقش را با افتراق اتفاق ست عشرتش
بی عسرت وجود نگیرد فرحتش بی ترح وقوع نپذیرد نظم جهان از هر گلی بر نوک خاری است + خرابی از پی هر نو
بهاری است + دهان غنچه بی خار جفا نیست + چراغ لاله بی باد فنا نیست + جهان گر گنج دارد مار با اوست +
وگر خرما نماید خار با اوست + گر از وی لطف جویی قهر یابی + وگر تریاق خواهی زهر یابی + نه سروی در چمن
چنین نه شمشاد + که او از آزاده هست آزاد + کدام سروی سهی در چمن وجود بالا کشید که باد فوات سر و شاخش
را بر خاک هلاک نینداختند و کدام نهال تازه در گلشن حیات نشو و نما یافت که به تیر ممات بیخ او از اصل منقطع نساخت
بیت کدامی سرو را داد او بلندی + که بادش خم نکرد از دردمندی + هر که از دروازه عدم قدم در فضای
صحرای وجود نهاد بی شبه او را از رخنه بیرون باید رفت و هر که رخت آمال و امانی بکشور زندگانی کشید
بالضرورة متاع جان بی بدل را به تمغاچی اجل باید سپرد رباعی آن کیست که دل نهاد و فارغ بنشست
پنداشت که مهلتی و تاخیری هست + گو میخ مزن که خیمه میباید کند + گو بار منه که رخت میباید بست + هر سحرگاه
منادیان کارگاه قضا ندای دل گزای كُلُّ حَيٍّ سَيَمُوتُ بگوش هوش عالمیان فرو خوانند
و هر صبحدم داعیان بارگاه قدر صلای مشقت انتمای وَكُلُّ مَرْزُوقٍ سَيَفُوتُ باسماع جهانیان میرسانند
یعنی هر آفریده شده زود باشد که بمیرد و هر روزی خورنده اندک زمانی را سمت فوت و فنا پذیرد پس ای
خفتگان زمانه بیدار شوید که مرگ در کمین ست ای مستان شبانه هشیار گردید که رجوع به حضرت رب العالمین
ست ای مغرور شدگان بسرور ایام زندگانی گوش بخود وا دارید که هر کمالی را زوالی و در عقب هر سرگشتگان
تبیل آمال و امانی بگوش بتن آرید که ایام حیات را زمان ممات در قفا ست بیت که می نهد قدم اندرین سرای
کون و فساد + که باز روی براه عدم نمی آرد + هیچ خانه دیده که از روزنها او دود مرگ بر نیامد و هیچ ایوانی
شنیده که شرفه شرفاو بقهر اجل از پای در نیامد هیچ مجلسی وصلی نبوده که آیت لَقَدْ تَقَطَّعَ بَيْنَكُمْ بر وی
نخوانده اند و هیچ مجمعی دست نداده که آوازه هٰذَا فِرَاقُ بَيْنِي وَبَيْنِكَ بدان نرسانیده اند نیل
رحیل كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ بر چهره او نزده و اقضای کشیده اند و غبار كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ بر مفارق اسافل
و اعالی فشانده اند همه را بار فوات کشیدنی ست و جمله را شربت فنا چشیدنی خاقان و امیر و سلطان و
وزیر و منشی و دبیر و غنی و فقیر و صغیر و کبیر و جوان و پیر و عالم و جاهل و عاقل و غافل و ناقص و کامل و نائم و قائم
و هابط و صاعد و خفته و بیدار و دوست و دشمن و قوی و ضعیف و وضیع و شریف و موحد و ملحد و مقر
و جاحد و فاسق و زاهد و کامل و جاهل همه بقبضه این جلاد چنگال بر نشان می یابند بیت در بارگاه حشر

چه سلطان چه بینوا + بر آستان مرگ چه دربان چه پادشا + اگر درین جهان کسے را حیات ابد میسر و بقاے سرمد متصور بودے آن خلعت باقیمت بر قامت استقامت انبیا و رسل که هادیان مسالک و سبل اند راست آمدے و اگر اجل کسے را مهلت دادے و باب بقا بر روے کسے کشادے بایستے که سید انبیا و سند اصفیا که منشور کرامت بے غایتش بطغراے عزاے اَنَا سَیِّدُ وُلْدِ اٰدَمَ موشح بود و نشان عالی شان مناقب بے نهایتش بتوقیع وقیع وَلٰکِنْ رَّسُوْلَ اللّٰهِ وَخَاتَمَ النَّبِیّٖنَ موقع و مرشح جام فوات ننوشیدے حق سبحانه جهت تسلیه این امت عالی همت رقم موت بر صحیفه شریفهٔ حیاتش کشید که اِنَّکَ مَیِّتٌ وَّاِنَّهُمْ مَّیِّتُوْنَ و بواسطهٔ دفع توهم بقا در دنیا و خا این خطاب مستطاب بگوش هوشش رسانید که وَمَا جَعَلْنَا لِبَشَرٍ مِّنْ قَبْلِکَ الْخُلْدَ یعنی ماندادیم و مقرر نکردیم هیچ بشرے را پیش از تو رتبهٔ جاوید بودن در دنیا تمامی انبیا و ازکیا و اولیا و اصفیا و غیر ایشان که پیش از تو بوده اند شربت مرگ چشانیده ایم و نداے قُلْ یَتَوَفّٰکُمْ مَّلَکُ الْمَوْتِ الخ به ایشان شنوانیده اَفَاِنْ مِّتَّ فَهُمُ الْخٰلِدُوْنَ آیا اگر تو بمیری این دیگران که هستند باقی خواهند ماند نے کُلُّ نَفْسٍ ذَآئِقَةُ الْمَوْتِ هر نفسے چشندهٔ مرگ ست

رباعی گیرد قرار در رحم خاک عاقبت + هر نطفه که آمده از صلب آدم ست + کاخ فلک پرست ز ذکر گذشتگان + لیکن کسیکه گوش کند این ندا کم ست + پس ارباب مصائب و رزایا و اصحاب نوائب و بلایا اگر در واقعهٔ هایلهٔ انتقال سید المرسلین و در حادثهٔ نازلهٔ فوت و ارتحال خاتم النبیین علیه افضل صلوات المصلین لحظهٔ تامل نمایند و دل و جان در دهند روح روان مستمندِ ایشان با صبر و رضا قرین و با اطمینان و تسلی همنشین گردد و اندیشهٔ مرگ و خوف فنا بر ایشان آسان شود **شعر** وَلَوْ کَانَ اِنْسَانٌ یَّدُوْمُ بَقَاؤُهٗ + لَمَا مَاتَ خَیْرُ الْمُرْسَلِیْنَ مُحَمَّدٌ + اندیشه ز مرگ مصطفیٰ باید کرد + شادی و طرب جمله رها باید کرد + چون سید سر کون جاوید نماند + ما را طمع خام چرا باید کرد + اے عزیز چون ایام غم انجام عاشورا محل ماتم و بکاست اگر دو سه کلمه از وفات حضرت سید کاینات علیه افضل الصلوٰة بزبان قلم بر صحیفهٔ بیان سمت تحریر یابد دور نماید آورده اند که در سال دهم از هجرت که آنحضرت حجة الوداع ادا فرمود در روز عرفه در ساخت عرفات این آیت فرود آمد اَلْیَوْمَ اَکْمَلْتُ لَکُمْ دِیْنَکُمْ امروز دین شما را براے شما کامل گردانیدم وَاَتْمَمْتُ عَلَیْکُمْ نِعْمَتِیْ و نعمتهاے خود را بر شما تمام ساختم پیغامبر را صلی الله علیه وآله وسلم از مضمون این آیت بوے انتقال بروضهٔ دار الوصال بمشام جان رسیده چه هر چیز که رقم کمال بروے کشیده اند آفت زوال در عقب دارد و بیت چو آفتاب بنصف النهار یافت کمال + مقرر ست که روے نهد بصوب زوال + آورده اند که در آن وقت آن خطبه که میخواند فرمود که فرا گیرید از من مناسک خود را که شاید نه بینم شما را بعد ازین سال و منقول ست که

در خطبهٔ روز عرفه فرمود که شما از من پرسیده خواهید شد یعنی فردای قیامت از شما خواهند پرسید که محمد چگونه
زندگانی کرد با شما شما در جواب چه خواهید گفت گفتند گواهی خواهیم داد که ادای رسالت و امانت کردی و آنچه
شرط ارشاد و نصیحت بود بجای آوردی پس آنحضرت انگشت مسبحهٔ خود را بجانب آسمان برداشت و بسوی
زمین فرود آورد و گفت اَللّٰهُمَّ اشْهَدْ اَللّٰهُمَّ اشْهَدْ بار خدایا گواه باش و بار خدایا گواه باش و بعد
از آنکه از حج مراجعت فرمود در اثنای طریق منزلی فرود آمد که آنرا غدیر خم میگفتند و در نواحی جحفه واقع است
آنجا نماز پیشین در اول وقت ادا فرمود بعد از آن روی بیاران کرد و گفت اَلَسْتُ اَوْلٰی بِالْمُؤْمِنِیْنَ
مِنْ اَنْفُسِهِمْ آیا من نیستم سزاوارتر بمومنان از نفسهای ایشان همه گفتند بَلٰی یَا رَسُوْلَ اللّٰهِ همچنین است
که میفرمائی و تو اولی از مائی گفت مَنْ کُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِیٌّ مَوْلَاهُ هر که من مولای اویم پس علی
مولای اوست و در روایتی آنست که فرمود که خدایتعالی مولای من است و من مولای جمیع مومنانم بعد از آن
دست علی بگرفت و فرمود هر که من مولای اویم پس علی بن ابی طالب مولای اوست پس از آن پنج دعا در شان مرتضی
علی بتقدیم رسانید گفت اَللّٰهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ بار خدایا دوست دار هر که علی را دوست دارد وَعَادِ
مَنْ عَادَاهُ و دشمن دار هر که علی را دشمن دارد وَاخْذُلْ مَنْ خَذَلَهُ و فروگذار هر که علی را فروگذارد وَانْصُرْ
مَنْ نَصَرَهُ و یاری ده هر که علی را یاری دهد وَاَدِرِ الْحَقَّ مَعَهُ حَیْثُ کَانَ و حق را با او دار هرجا
که باشد مرویست که عمر رضی الله عنه برخاست و دست مرتضی علی کرم الله وجهه گرفت و گفت بخ بخ یا ابن
اَبِیْ طَالِبٍ نیکوئی و خرمی باد ترا ای پسر ابو طالب اَصْبَحْتَ مَوْلٰی کُلِّ مُؤْمِنٍ وَّمُؤْمِنَةٍ بامداد کردی
و مولای همه مومنین و مومناتی و درین محل این سه بیت را از روضة الاحباب اینجا نقل افتاد **ابیات**
روا نبرای سر دین خویش تاجی ساز + ز خاک پای جوانمرد وال من والاه + ز دل عداوت او دور دار تا
نخوری + ز تیغ لفظ نبی زخم عاد من عاداه + گواه پاکی اصلت ولای شاهی دان + که بر کمال معانیش لا
فتی است گواه + و بوقت نقل این حدیث در درج آمده که از فحوای این خبر معتبر معلوم میشود که دوستی
مهر سپهر لافتی یعنی علی مرتضی در کمال ایمان دخل تمام دارد و بغض او عیاذاً بالله شخص را در سلسلهٔ مالکان
می شمارد و لعمری که **قطعه** هر کرا هست با علی کینه + در سخن حاجت درازی نیست + نیست در دوستش
آستین پدر + دامن مادرش نمازی نیست + و در روایتی آنست که همین وقت در غدیر خم فرمود که گوئیا
مرا بعالم بقا خوانند و من اجابت نمودم بدانید که من در میان شما دو امر عظیم میگذارم و یکی از دیگری
بزرگتر است قرآن و اهل بیت من بپیتید و احتیاط کنید که بعد از من با آن دو امر چگونه سلوک خواهید نمود
و رعایت حقوق آن بچه کیفیت بجای خواهید آورد و آن دو امر از یکدیگر جدا نخواهند شد تا در لب حوض

کوثر من رسد بزرگ فرمودہ کہ حضرت رسالت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم امت را الحوض کوثر وعدہ میداد و بعضے
ازین امت جگر گوشگان ایشان را گرسنہ و تشنہ بشربت زہر و ضرب قہر ہلاک کردند **غزل** اے بجائے
تو من وفا کردہ + تو مکافات آن جفا کردہ + بودہ بیگانہ و ترا باحق + بہ نصیحت من آشنا کردہ + من
ترا چون بحشر تشنہ شوی + وعدہ شربت صفا کردہ + در مکافات تو حسین مرا + بغم آب مبتلا کردہ +
آن حسینے کہ جبرئیل اورا + ہر کجا دیدہ مرحبا کردہ + فاطمہ از برائے تربیتش + صد سحرگاہ ربنا کردہ +
در مقتل نور الائمہ آوردہ اند کہ وقتیکہ حسین با کودکان در محلۂ از محلات مدینہ بازی میکرد خواجۂ عالم صلی اللہ
علیہ وآلہ وسلم از گوشۂ در آمد و قصد کرد تا حسین را بگیرد حسین میان کودکان میگریخت و خواجہ از پئے او و میتاخت
و او خود را بجیب راست مے انداخت حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم گفت حسینا این چہ گریز پائی ست حسین رض
گفت تا شاہا میگریزم تا جستجوے مے آرم آرے معشوق کہ از جویندہ پرہیز میکند نہ فکر گریز میکند بلکہ
عاشق را در طلب تیز میکند القصہ خواجہ او را بگرفت و تنگش در کنار گرفت و دست دعا بر آورد کہ اَللّٰھُمَّ اِنِّیْ
اُحِبُّہٗ فَاَحِبَّہٗ وَاَحِبَّ مَنْ یُّحِبُّہٗ بارخدایا من حسین را دوست میدارم تو ہم او را دوست دار و دوست دار
کسے را کہ دوست وا دارد او را در ان ساعت از عالم غیب پیام رسید کہ حبیب من این جگر گوشۂ تو بر تابہ
کربلا بریان خواہد شد و آب این ریحانۂ گلشن نبوت بار خواہند گرفت بر ورگاہ مالب تشنہ دوست دارند و در راہ مار خسارہ
بخون آلودہ طلبند مقربان ما سوگند بسر ہائے بریدۂ محبان خورند لاجرم او و پدر و برادر او بسعادت شہادت
بدرگاہ ما خواہند آمد علی بحربتے و حسن بشربتے و حسین بضربتے **نظم** آن یکے را ضربت تیغ بلا بر فرق سر +
وان دگر را شربت زہر عناد در کام دل + دیگرے با حلق تشنہ خوردہ تیغ آبدار + خاک دشت کربلا از خون او
گشتہ گل + آوردہ اند کہ در ایام منا در حجۃ الوداع سورۂ کریمۂ اِذَا جَآءَ نَصْرُ اللّٰہِ فرود آمد حضرت رسالت صلے
اللہ علیہ وآلہ وسلم با جبرئیل گفت اے برادر گوئیا مرا خبر دار میگرداند کہ ازین عالم میباید رفت جبرئیل گفت یا
رسول اللہ وَلَلْاٰخِرَۃُ خَیْرٌ لَّکَ مِنَ الْاُوْلٰی ہر آئینہ عالم بقا ترا بہتر ست از دار فنا آنحضرت صلی اللہ علیہ
وآلہ وسلم بعد از نزول این سورہ در کار آخرت بیشتر از بیشتر جد و جہد میفرمود و کلمات سُبْحَانَکَ اللّٰھُمَّ
وَبِحَمْدِکَ اَللّٰھُمَّ اغْفِرْلِیْ اِنَّکَ اَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِیْمُ تکرار میفرمود گفتند یا رسول اللہ چون ست
کہ این کلمات را بسیار میگوئی فرمود کہ بدانید و آگاہ باشید کہ مرا بعالم بقا خواندہ اند و در گریہ شد گفتند اے سید
و سرور از مرگ میگوئی و بتحقیق کہ آمرزیدہ است حق سبحانہ وتعالی گذشتہ و آئندہ ترا فرمود کہ کجاست ہول
اطلاع بر فوت و تنگی قبر و تاریکی لحد و اہوال قیامت یعنی این ہمہ میباید دید و میباید کشید و مقرر ست کہ این
سخن برائے ارشاد و تنبیہ سایلان میفرمود و اگرنہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ازین خطرات سالم و ایمن

بوده و منقول ست که چون سید [illegible] و آ[illegible]ے سوره نصر و مضمون آیت اَلْیَوْمَ اَکْمَلْتُ
لَکُمْ دِیْنَکُمْ وَاَتْمَمْتُ عَلَیْکُمْ نِعْمَتِیْ خبر ارتحال ازین عالم بے ثبات سریع الزوال دریافت و شعشعه
آفتاب شوق رب الارباب و ذوق مراجعت بمحل اصلی و خیر المآرب از مطلع اِرْجِعِیْ اِلٰی رَبِّکِ بر نفس
مقدس او تافت بیکماه پیش از آنکه وفات کند خواص اصحاب را بخانه عایشه رض طلبید و چون نظر مبارکش
برایشان افتاد قطرات عبرات از چشمه چشم مبارکش کشاده و ہمانا که این گریه از غایت رحم و شفقت آنحضرت
بوده صلی الله علیه و آله وسلم بر یاران که ایشان را تحمل بار ہجران و طاقت وداع آن جان جہان چگونه تواند بود
نظم وداع یار و دیارم چو بگذرد بخیال ÷ شود منازلم از آب دیده مالامال ÷ میان آتش سوزنده ممکن ست
آرام ÷ ولے در آتش ہجران قرار و صبر محال ÷ پس از سر اہتمام تمام بجہت حضار مجلس بساط دعا گسترانید
و فرمود حَیَّاکُمْ فراخی عیش و دوام نعمت و کمال جمعیت شما را حاصل باد وَحَیَّاکُمُ اللّٰہُ بِالسَّلَامِ
و تحیت گوید خداے شما را بالسلام که دلیل سلامت و وسیله کرامت ست جَمَعَکُمُ اللّٰہُ جمع دارد خداے
شما را و از تفرقه محفوظ دارد رَحِمَکُمُ اللّٰہُ رحمت کناد خداے مر شما را و مہربانی درباره شما پاینده دارد
حَفِظَکُمُ اللّٰہُ شما را از آفات و مخافات نگه دارد جَبَرَکُمُ اللّٰہُ شکستہاے شما را بدرستی مبدل کناد
نَصَرَکُمُ اللّٰہُ و در ہمه احوال یاری و نصرت دہاد رَفَعَکُمُ اللّٰہُ منزلت شما رفیع گرداناد وَفَّقَکُمُ اللّٰہُ
توفیق رفیق شما سازاد قَبِلَکُمُ اللّٰہُ شما را شرف قبول ارزانی دارد هَدَاکُمُ اللّٰہُ شما را براه ہدایت بدارد
آوَاکُمُ اللّٰہُ در کنف لطف و پناه فضل خود جاے دہاد وَقَاکُمُ اللّٰہُ نگہدار و حمایت کننده شما باد وَسَلَّمَکُمُ
اللّٰہُ از ہرچه نباید و نشاید بسلامت دارد رَزَقَکُمُ اللّٰہُ از خزینه افضال بے زوال شما را روزی دہاد و
وصیت میکنم شما را بتقوی و پرہیزگاری و ترسکاری از حضرت باری و شما را بخداے مے سپارم و حقتعالے را
بر شما خلیفه میگردانم و میترسانم شما را از عقاب رب الارباب بدرستیکه من از و نذیر مبینم میباید که در طریق
کبر و علو بر بندگان غلو ننمائید و در بلاد او در فتنه و عدوان نکشائید که حق تعالی فرموده که سراے آخرت یعنی نعیم
او را آماده کرده ایم براے کسانیکه نخواہند تکبر و سربلندی در زمین و نه تباہی و طغیان و عاقبت پسندیده
مر متقیان راست اصحاب را ازین کلمات بابرکات چنان مفہوم شد که سید عالم صلی الله علیه و آله وسلم یاران را وداع
میفرماید و این ہمه مبالغه بواسطه قرب سفر آخرت مینماید گفتند یا رسول الله وقت رحلت تو کے خواہد بود و اجل مسمے
کدام زمان روے خواہد نمود فرمود که ہنگام فراق نزدیک رسید و زمان بازگشتن ست بخدا و وصول بسدرة
المنتہی و جنت المأوی و رفیق اعلی گفتند یا رسول الله غسل ترا که بجا آرد و بدان وظیفه که قیام نماید فرمود که مردان
اہل بیت من آنکس که بمن نزدیکتر ست گفتند در چه جامه ترا کفن کنیم فرمود که درین جامہا که پوشیده ام

اگر خواهید یا جامهای مصری یا حلّهای یمنی یا جامهای سفید گفتند یا رسول الله که بر تو نماز گذارد و همه در گریه افتادند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله وسلم بگریه در آمد و گفت صبر کنید و جزع منمائید رحمت خدای بر شما باد و گناهان شما را بیامرزاد و شما را از قبل پیغمبر شما جزای خیر دهاد و چون مرا بشوئید و کفن کنید همچنان بر جنازه درین خانه بر کنار قبر بگذارید و همه بیرون روید و باید که اول کسے که بر من نماز گذارد دوست من جبرائیل خواهد بود پس میکائیل آنگه اسرافیل و بعد از ایشان ملک الموت با گروه انبوه از ملایکه پس از ایشان شما فوج فوج در آئید و بر من نماز گذارید و ابتدا به نماز بر من مردان اهل بیت من کنند بعد از ایشان زنان اهل بیت آنگه سایر اصحاب گفتند یا رسول الله که شما را در قبر دارد فرمود که اهل بیت طیبین با گروهے از ملایکه مقربین که ایشان شما را ببینند و شما نه بینید پس حاضرانرا بخیر یاد کرد و گفت سلام من برسانید بدان جماعت از یاران که غایب اند و هر کس که پیروی دین من کند تا روز قیامت و السلام از من مخصوص سازید و به تحفهٔ تحیت همه را بنوازید بیت

روزیکه ز تو سلام باشد ما را + آن روز فلک غلام باشد ما را +

بعد از تمهید قواعد وصیت سید عالم صلی الله علیه و آله وسلم مترصد میبود که آیا کے باشد که ایام فانی این جهانے بانجام رسد و نفس مطمئنه را از حضرت جلال احدیت مژدهٔ فَادْخُلِی فِی عِبَادِی پیغام رسد تا در شب چهار شنبه بیست و هشتم ماه صفر در سال یازدهم از هجرت بزیارت گورستان بقیع توجه فرمود و گویند ابو مویهبه دران شب ملازم آنحضرت بود ابو مویهبه گوید که آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم بجهت اهل مقبرهٔ بقیع زمانے طویل استغفار نمود و چندان دعاے خیر کرد برایشان که آرزو بردم که کاش من از اهل آن گورستان بودمے تا شرف آن دعا دریافتمے آنگاه روے بمن کرد و گفت اے ابو مویهبه خزاین این دنیا را بر من عرض کردند و مرا مخیر ساختند میان آنکه در دنیا باقی باشم و بعد از ان به بهشت روم و لقاے پروردگار خود را بعد از بهشت بینم گفتم یا رسول الله پدر و مادرم فداے تو باد خزاین دنیا و بقا در ان و بعد از ان بهشت را اختیار کن فرمود نے لقاے پروردگار خود و بهشت را اختیار نمودم منقول است که رسول صلی الله علیه و آله وسلم شبے مامور شد که برود به بقیع و جهت اهل آن مقبره استغفار کند حضرت چنان کرد و باز گشت و در خواب شد و باز بار دوم گفتند برو و برائے اهل بقیع استغفار کن باز برفت و طلب آمرزش نمود و باز آمد و باستراحت مشغول گشت بار سوم گفتند برو و برائے شهداے احد دعا کن حضرت باحد رفت و در شان شهداے احد دعاے خیر بتقدیم رسانید و بعضے هست که بر شهداے احد نماز گذارد و بعد از هشت سال که از واقعهٔ احد گذشته بود مراد آنست که ایشان را دعاے خیر کرد و آمرزش طلبید و درین اوقات گوی وداع احیاء و اموات میفرمود و روز دیگر آنحضرت را صلی الله علیه و آله وسلم صداع طاری گشته سر خود را بعصابه بربست و آن روز نوبت میمونه بود و چون مرض اشتداد یافت زوجات مطهرات همه آنجا جمع شدند حضرت صلی الله علیه و آله وسلم فرمود که اَیْنَ اَنَا غَداً من فردا کجا خواهم بود و این سخن را مکرر میفرمود فاطمه رض زهرا با امهات مومنان گفت

که پیغامبر صلی الله علیه وآله وسلم را شفقت خواهد که هر روز بخانهٔ یکے از شما تردد کند همه بر یک خانه راضی شوید ایشان بر خانهٔ عائشه رض راضی گشتند پس آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم از خانهٔ میمونه بیرون آمد دستے بر دوش علی و دستے بر دوش فضل بن عباس رض نهاده پایهاے مبارک در زمین میکشید تا بحجرهٔ عائشه رض آمد و در آنجا بستر مرض بینداخت و سایر زوجات آن سرور آنجا بخدمت و قیام مینمودند و مرض ایشان روے بشدت و صعوبت نهاد و تپ عظیم طاری شد عبد الله بن مسعود رضی الله عنهما گوید در آمدم نزد رسول صلی الله علیه وآله وسلم در حالتے که تپ داشت دست بروے نهادم چنان گرم بود که دستم تحمل آن حرارت نکرد گفتم یا رسول الله تپے بغایت گرم داری فرمود آرے بدرستیکه تپ من چنان ست که دو مرد از شما را تپ گیرد گفتم پس ترا دو اجر باشد فرمود که آرے بخداے که نفس من بید قدرت اوست که هیچ احدے بر روے زمین نبود که ویرا اذیے از مرض و غیر آن بدو رسد الا آنکه خدا تعالی گناهان او را بریزاند از وے چنانکه درخت برگهاے خود را بریزاند و منقول ست از ابو سعید خدری رضی الله عنه که گفت در آمدم نزد آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم و قطیفهٔ بر خویش پوشیده بود و حرارت تپ ویرا از بالاے قطیفه دریافتم و دست تحمل آن نداشت که بواسطه به بدن سرور رسانم از روے تعجب سُبحَانَ اللّٰه میگفتم فرمود هیچ احدے را بلاے سخت تر از بلاے انبیا نیست و چنانچه بلاے ایشان مضاعف ست اجر ایشان نیز مضاعف ست بعضے از ایشان را حق تعالی مبتلا ساختے بفقر و درویشی تا بحدیکه از ملبوس قادر نبودے بر غیر یک عبا که شب و روز بهمان پوشیدے و فرح انبیا به بلا زیاده بودے از فرح شما بعطاے محبان راه و مقربان درگاه را هر جفا که از دوست رسد مرهم ست و المیکه بجاے دوست کشد عین عطا و کرم

قطعه
الم که زبراے دوست کشم + راحت جان مبتلاے من ست + زخم او مرهم ست بر دل من + درد او شربت دواے من ست + و درین باب گفته اند

رباعی
من خار غمش بصد گلستان ندهم + خاک قدمش باب حیوان ندهم + دردے که مرا در غم او حاصل شد + آن درد بصد هزار درمان ندهم +

مادر بشر بن البراء گوید که برسول خداے در آمدم در مرض الموت و تپے در غایت حرارت داشت گفتم یا رسول الله هرگز بر هیچکس مثل این تپ گرم که بر بدن تست نیافته ام فرمود براے آن چنین سخت ست که اجر ما مضاعف ست اے ام البراء مردم در باب مرض من چه میگویند گفتم میگویند مرض این حضرت ذات الجنب ست فرمود که سزاوار لطف و کرم الهی نیست که آن مرض را بر پیغمبر خویش مسلط کند چه آن زحمت از همزات شیطان ست و شیطان را بر من ابتلا نیست و لیکن این مرض من اثر آن گوشت زهر آلود ست که با بسر تو در خیبر خورده ام و بهر چند وقت اثر آن بر من تازه میشود و این زمان وقت انقطاع رگ حیات ست گویا حکمت در آن این بود که پیغمبر را صلی الله علیه وآله وسلم از مرتبهٔ شهادت نصیبے باشد و در روح الارواح آورده که عجب سریست معدن فتوت بصفحهٔ نبوت قرین شده

دُرِ شاهوار پدید آمد که یَخْرُجُ مِنْهُمَا اللُّؤْلُؤُ وَالْمَرْجَانُ هر یکے میراث پدری بر داشتند پدر بزرگتر مصطفیٰ
بود صلی الله علیه وآله وسلم باثر زهر از عالم رحلت فرمود و پدر دیگر علی مرتضیٰ بود بضرب تیغ توجه بسفر آخرت نمود
حسنؓ هم فرزند بزرگتر بود باتفاق مصطفیٰ صلی الله علیه وآله وسلم شربت زهر چشید حسین فرزند دیگر بود بموافقت
مرتضیٰ الم زخم تیغ کشید سالها گذشت و هنوز ضرر آن زهر هیچ تریاقے مندفع نگشته و قرنهاے برآمد و هنوز
زخم آن تیغ را مرهمے پدید نیامده و دیدهاے دردمندان از اثر آن زهر گریان ست و سینهاے مستمندان
از شرر آن تیغ بریان **قطعه** چون چراغ دیدهٔ زهرا بکشتندش بزهر + زهره را دل بر چراغ دیدهٔ زهرا بسوخت +
چون روان کردند خون از قرة العین رسول + چشم عیسیٰ خون ببارید و دل نه برا بسوخت + آورده اند که حضرت
رسول صلی الله علیه وآله وسلم چهارده روز بیمار بود و در آن ایام قضایا متحقق گشته و با بعضے ازان از کتاب
روضة الاحباب بے غیر آن اینجا آورده ایم اول آنست که بصحت رسیده از عایشه صدیقه رضی الله عنها که گفت
ندیدم من هیچ احدے را مانند برسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم از فاطمه زهرا از روے حسن سیرت و استقامت
منظر و سکینه و وقار در قیام و قعود و چون فاطمهؓ بر پیغامبر صلی الله علیه وآله وسلم در آمدے آن سرور برخاستے و
متوجه و مستقبل وے شدے و او را بوسیدے و بر جاے خود بنشاندے و حضرتؐ چون بخانهٔ وے رفتے او نیز با پدر
بزرگوار همان طریقه مرعی داشتے دران خستگی فرستاد و فاطمهؓ را بخواند و چون بیامد فرمود که مَرْحَبًا یَا بُنَیَّتِیْ
و او را بر پهلوے خود بنشانید و بعد از ترتیب ضوابط تفقد و تهذیب روابط تعهد و تمهید قواعد معاطفه و تشیید
مبانی ملاطفه با وے سخنے بطریق مساره فرمود فاطمه گریان شد باز با وے بر سبیل نجوی سخن گفت این نوبت فرحان
و خندان گشت عایشهؓ گوید با فاطمهؓ گفتم اے دختر خیر البشر ندیدم من هیچ فرح را بدین حزن نزدیکتر مثل
امروز و نشنیدم غمے را بشادمانی قرین تر از آنچه از تو دیدم فاطمهؓ دران روز آن سر را با عایشهؓ نگفت اما
بعد ازان گفته بود که نوبت اول که با من مساره کرد مضمونش این بود که بدان و آگاه باش که هر سالے از سنوات
سابقه جبرائیل امین جهت درس قرآن مبین یک نوبت بحضرت زمین آمدے امسال دو نوبت براے ضبط آن
مهم نازل شده گمان نمیبرم مگر آنکه اجل من نزدیک رسیده و شوق من نیز بعالم قدس بنهایت انجامیده و
عنقریب ازین منزل فانی بجوار رحمت سبحانی رحلت خواهم کرد صحبت مرا غنیمت دار تا بتوانی دست از دامن
وصلم باز مدار **مصرع** کابد روزے که خواهی و نتوانی + از استماع آن خبر موحش تالم بسیار و توجع بے شمار
بخاطر من رسید و قطرات عبرات بصفحات جناب من فرو دوید چون پدر بزرگوار من آن حال دید دیگر بار مرا
نزدیک خود طلبید و بطریق اشتفاق گفت اے نور دیده و اے فرزند برگزیده غم مخور که ترا دو مژده ارزانی دارم
و زنگ الم از خاطرت بردارم و نگذارم یکے آنکه در روضهٔ رضوان سیدهٔ زنان اهل این نعم خواهی بود و دیگر آنکه

پیشتر از سایر اهل بیت من با من ملاقات خواهی نمود من بیا من آن تریاق تجرع زهر فراق را بر مذاق فراق خود شیرین ساختم و بشکرانه سماع آن خبر مسرت اثر به بهجت و تبسم پرداختم و در روایتی است که حضرت صلی الله علیه و آله وسلم فرمود که ای فاطمه جبرائیل مرا خبر داد که نیست هیچ زن از زنان مسلمانان که ذریت او اعظم باشد از ذریت تو پس باید که صبر تو از باقی زنان کمتر نبود و درین سخن ارشادی بود فاطمه را تا که در مفارقت آن سرور باید که جزع نماید و صبر کند چه بر خاطر عاطر آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم واضح بود که شکیبائی از ملاقات و مصاحبت آنحضرت بر فاطمه بغایت دشوار خواهد بود نظم روزیکه چشم ما ز جمالت جدا بود ✦ چشمان که چشم کار کند اشک ما بود ✦ گفتی دلی که فارغ و صابر بود کراست ✦ دور و در دلبری چو تو اینها کرا بود ✦ دیگر از قضایا آن بود که چون مرض آنحضرت اشتداد یافت فرمود که آب بر من ریزید از هفت مشک سر نا گشوده که از هفت چاه پر کرده باشند که شاید خفتی یابم و بیرون روم و مردم را وصیت نمایم پس بدستوری که فرموده بود مرتب ساختند و ویرا در طشتی بزرگ نشانیده آب از آن مشکها بروی ریختند تا وقتیکه بدست مبارک اشارت فرمود که بس آنچه گفته بودم بجای آوردید پس وی را خفتی حاصل شد بیرون رفت و با مردم نماز گذارد و خطبه خواند و بعد از حمد و ثنای خداوند تعالی و استغفار برای شهدای احد فرمود که انصار خاصه من و محل سر من اند با ایشان هجرت کردم و مرا جای دادند نیکان ایشان را گرامی دارید و از بدان ایشان در گذرید مگر در حدی از حدود الله و در روایتی آنست که چون انصار دیدند که مرض آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم روز بروز زیادت میگردد در خانهای خود آرام نداشتند و سراسیمه و حیران گرد مسجد نبوی میگشتند عباس رض درآمد و حضرت را از حال انصار اعلام فرمود آنگاه فضل بن عباس درآمد و حال انصار بعرض رسانید پس مرتضی علی بیامد و مثل آن کلمه معروض گردانید حضرت صلی الله علیه و آله وسلم دست خود برداشت و فرمود که یاران آنحضرت که مدد دادند تا بنشست و فرمود که انصار چه میگویند علی رض گفت یا رسول الله میگویند میترسیم که پیغامبر صلی الله علیه و آله وسلم از دنیا نقل فرماید و نمیدانیم که بعد از وی حال ما چون شود پس سید عالم صلی الله علیه و آله وسلم برخاست و دستی بر دوش علی و دیگری بر دوش فضل انداخت و بمسجد آمد و به پایه اول از منبر نشست و عصابه بر سر مبارک بسته بود و مردم بر وی جمع شدند خطبه خواند و بعد از حمد و ثنا مهاجر و انصار را بیکدیگر سفارش نمود و در باب قریش نیز سخنان گفت و ذکر آنها بتطویل میکشد روایت کرده اند از فضل بن عباس رض که گفت رسول خدای صلوات الله و سلامه علیه در ایام مرض روزی دست مرا گرفته از خانه بیرون آمد و بر منبر نشست و عصابه بر سر مبارک بسته بود و بلال را بخواند و فرمود که مردم را آواز کن تا همه جمع شوند که میخواهیم ایشان را وصیت کنم و بگو این آخر وصیت است مر شما را بلال حسب فرموده عمل نمود و در بازارها و محلهای مدینه منادی کرد و تمام

مردم از خورد و بزرگ چون نوا شنیدند روی بمسجد نهادند تا وصیت پیغامبر صلی الله علیه وآله وسلم بشنوند پس آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم بمسجد تشریف فرمود و بمنبر برآمد و خطبهٔ بلیغ ادا فرمود و گفت ای گروه مردمان بدانید که اجل من نزدیک رسیده است و گویا که می‌بینم شما را که از من جدا شده اید و من از شما جدا شده ام چون از من جدا شوید به تنها بدلها جدا مشوید ای مردمان خدای را هیچ پیغامبری نبوده است که جاوید در دنیا مانده باشد تا من نیز بمانم و مرا اشتیاق بلقای الهی دریافته است و در روایتی آنست که گفت ای یاران من چگونه پیغامبری بودم شما را نه جهاد کردم در میان شما و دندان مرا شکستند و رخسارهٔ مرا خون آلود ساختند در رنج و بلا کشیدم و از جاهلان قوم سختیها دیدم و از گرسنگی سنگ بر شکم بستم گفتند یا رسول الله براستیکه تو در راه خدا صابر بودی و ما را بحق راه نمودی و از بدیها باز داشتی خدای تعالی ترا از ما جزا دهد فاضلترین جزای رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم فرمود که شما را نیز جزای خیر دهاد و آنگه گفت پروردگار من حکم کرده و سوگند خورده که از ظلم هیچ ظالم نگذرد و پس بخدای بر شما سوگند میدهم که هر کس که من او را زده باشم بر خیزد و مرا قصاص کند و اگر شتمی نموده و قصوری بعرض او رسانیده ام مکافات آن از من طلب نماید و اگر مال کسی برده باشم نزدیک من بیاید و حق خود بستاند و نگوید که من بترسم که اگر قصاص بستانم رسول با من عداوت پیدا کند باید که عداوت از طبیعت من نیست و من آن را دوست‌ترین شما بمن آنکس است که اگر حقی بر من داشته باشد استیفای حق خود از من نماید یا مرا احلال کند تا بخداوند خود طیب النفس و پاک اصل شوم و چنان گمان میبرم که یک نوبت کافی نیست شما را یعنی این معنی را مکرر خواهم ساخت تا هر کس را بر من حقی باشد استیفای حق خود نماید پس از منبر فرود آمد و نماز پیشین بگذارد و باز بر منبر رفت و آن مقاله را اعاده کرد مردی برخاست و گفت که یا رسول الله مرا نزد تو سه درم است حضرت صلی الله علیه وآله وسلم فرمود که ما تکذیب نمیکنیم هیچ قایل را و سوگند نمیدهیم ولیکن این سه درم بر من از چه مر است گفت یا رسول الله روزی درویشی مسکینی بر تو بگذشت و سوال کرد مرا فرمودی که سه درم بوی ده من بوی دادم و عوض بمن ندادی حضرت صلی الله علیه وآله وسلم بروی الفضل بن عباس کرد و گفت سه درم بوی ده و در سیر امام شهید امام اسمعیل خوارزمی رح و در روضة الاسلام قاضی سدید الدین جبرفتی رح مذکور است که در آن مجلس عکاشه بن محصن اسدی برخاست و گفت یا رسول الله اگر نه آنست که مبالغه کردی من با بی والامی این سخن نگفتمی اما چون تکرار فرمودی و بسیار مبالغه نمودی اگر نگویم عاصی شده باشم تو در سفر تبوک تازیانه برآوردی تا بر ناقه عضباء زنی بر کتف من آمد و از آن الم بسیار بمن رسید اکنون قصاص آن میطلبم حضرت رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم فرمود جَزَاكَ اللّٰهُ خَيْرًا يَا عُكَّاشَةُ خدای ترا جزای خیر دهاد ای عکاشه که این خصومت را با قیامت نگذاشتی و من قصاص کشیدن در دنیا دوست‌تر میدارم از قصاص آخرت که انبیا و اصفیا و شهدا

حاضر باشند و فرشتگان و مقربان درگاه کبریا ناظر اند ای عکاشه دانستی که کدام تازیانه بود گفت آری چوب
وتی ست ممشوق از خیزران بافته و دراو سیم گرفته باشند تازیانه حضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که ای سلمان آن
تازیانه در خانه فاطمه است برو و بستان و بیار سلمان بیرون رفت و ندا میکرد که ای مردمان کیست که انصاف از
نفس خود بدهد پیش از آنکه بقیامت ازو بستانند * بیت * انصاف ده امروز که فرصت داری بهتر ز آن
بود که بستانند * پس چون بدر حجره فاطمه رض رسید در بزد و گفت السلام علیک یا سیدة النساء پدرت
تازیانه ممشوق میطلبد فاطمه رض گفت ای سلمان پدرم تب دارد چه سامان زدن و رکوب دارد سلمان گفت
پدرت بر منبر است و خلق را وداع میکند و داد از حقوق میدهد و میگوید هرکرا بر من حقی ست باید که طلب کند مگر
روزی این تازیانه را بر شتری زد که بر کتف کسی آمده است حالا آن کس از آنحضرت قصاص میطلبد فاطمه رض
خروش بر آورد و گفت ای سلمان بحق الله ترا سوگند دهم که بر پدرم رحم کند که رنجور و ضعیف حال
است سلمان بازگشت و فاطمه فرمود که حسن و حسین را بخوانند و گفت جانان مادر جد شما در مسجد است
شخصی میخواهد او را تازیانه زند بروید تا بعوض جد شما هر یک از شما را صد تازیانه بزنند که آنحضرت بیمارست و
طاقت تازیانه ندارد و ایشان روی بمسجد نهادند اما چون سلمان بیامد و تازیانه بمسجد در آورد و فریاد و فغان
از صحابه برآمد حضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که ای عکاشه برخیز و تازیانه بردار و چنانچه من زده باشم بزن امیرالمؤمنین تازیانه برداشت هر یکی از اکابر صحابه
میگفتند که بعوض یک تازیانه ده تازیانه برما زن که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم رنجور است ازو قصاص مکن و آنچه بر ما زیاده و عباس بن عبدالمطلب بر طرف ما
حضرت صلی الله علیه و آله و سلم ایشانرا عذر خواهی نمود و فرمود که قصاص بمن واجب است تازیانه بر شما زدن مرا چه فایده رساند آخر حسن و حسین گریان و خروشان
بمجلس آمدند یا عکاشه بگذار پیغمبر را خروش برآمد شما هر دو کان گوش جد بزرگوار ما شنیدیم که ... از تو قصاص میطلبد ایم تا هر یک
یکصد تازیانه بخوریم حضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که ای جانان چند تازیانه من زده باشم شما چگونه
قصاص کشید ای عکاشه برخیز و قصاص کن عکاشه گفت یا رسول الله آن زمان کتف من برهنه بود و آن خواهم که تو
نیز کتف مبارک خود برهنه کنی رسول صلی الله علیه و آله و سلم دست دراز کرده و دراعه حشمت بر دوش افگند خروش از
ملائکه برخاست فغان از صحابه برآمد اما چون عکاشه را نظر بر کتف آنحضرت فتاد و مهر نبوت بنظر وی در آمد
در جست آن خاتم مشکین را بوسه داد و روی بر میان دو شانه آنحضرت نهاد و گفت یا رسول الله غرض
من قصاص نبود مراد من آن بود که مهر نبوت را ببینم و بعضی از اعضای مبارک ترا مس کنم که شما فرموده
بودید لمن مس جلدی لن تمسه النار هر که پوست مرا مس کند آتش دوزخ ویرا مس نکند بعد از آن
سید عالم صلی الله علیه و آله و سلم از منبر فرود آمد آخرین موعظه که گفت این بود دیگر آنکه چون بیماری آنحضرت
صلی الله علیه و آله و سلم روی بازدیاد داشت او نهاد و صدای این معنی که بیت جانا غریبان چند بین

نه بماند کس + باز آئے که در غیرت قدر تو نداند کس + از عالم قدس بسمع عالی آن نقطه دایره معالی رسید روزی جبرئیل
بفرمان حضرت ملک جلیل بیامد و گفت ای سید بدرستی و راستی که پروردگار تو سلام فرستاده و بر تو میگوید
اگر میخواهی ترا شفا دهم ازین مرض خلاصی بخشم واگر خواهی ترا بمیرانم و مستغرق دریائے مغفرت گردانم
حضرت صلے الله علیه وآله وسلم در جواب گفت ای جبرئیل من امر خود را به پروردگار خود باز گذاشته ام تا هر چه خواهد
بکند فَاِنْ شَاءَ اَحْیَانِیْ وَاِنْ شَاءَ اَتْلَفَنِیْ **قطعه** اگرم خلاص جوئی وگرم هلاک خواهی بسر شبلی تجدد منت
بنهم که پادشاهی + بکسے نمیتوانم که حکایت تو گویم + همه جانب تو خواهند تو آن کنی که خواهی + دیگر آن
بود که هر روز بلال حضرت را صلے الله علیه وآله وسلم باوقات نماز اعلام نمودے و آنحضرت صلے الله علیه وآله وسلم
بیرون آمدے و نماز با مردم بگذاردے در آخر مرض سه روز بیرون نتوانست آمد نماز خفتن بود که بلال بر در حجره
رسول صلے الله علیه وآله وسلم آمد و گفت اَلصَّلٰوةُ یَا رَسُوْلَ اللهِ رسول صلوات الله وسلامه علیه ثقیل بود و طاقت
بیرون رفتن نداشت فرمود که برسانید یا بلال ندایت فرود داد بلال اندک زمانے درنگ کرد و گفت
اَلصَّلٰوةُ یَا رَسُوْلَ اللهِ خواجه عالم صلی الله علیه وآله وسلم جامه از روئے خود باز کرد و گفت برسانید یا بلال
خدائے بر تو رحمت کناد بلال زمانے دیگر توقف نمود صدائے الصلوة درداد خواجه عالم صلی الله علیه وآله وسلم در
غش بود جوابش نداد بلال گفت آه خواجه ترک جماعت کرد از بسیاری زحمت پس گریان گریبان روئے
بسجد نهاد و گفت وَاغَوْثَاهُ وَانْقِطَاعُ رَجَاهُ وَانْكِسَارُ ظَهْرَاهُ آه که بفریاد من رسد که رشته امید من
گسسته شد و پشت تمنائے من شکسته گشت چه بودے که مرا مادر نزادے وچون مرا بزاد چه بودے که پیش
ازین بمردے واین حال از حبیب حضرت ذو الجلال مشاهده نکردے **قطعه** یا من فلک ار جفا نکردے چه شدے
وز یار خودم جدا نکردے چه شدے + چون آخر کار بے تو میباید زیست + اول بتو آشنا نکردے چه شدے +
القصه شخصے خبر دبلال آمد و گفت بحکم نبوی چنین نفاذ یافته که ابوبکر رض امامت قوم بجائے آورد بلال نزدیک
صدیق رض آمد و صورت حال باز گفت ابوبکر رض برخاست وچون نظرش بر محراب افتاد و آن محل را از قبله اہل الیقین
خالی دید نتوانست که خود را نگاه دارد گریه بر وی غلبه کرد و صحابه فریاد برکشیدند **رباعی** زان روز که قد تو بمحراب
ندیدیم + بر چهره بجز اشک چو خوناب ندیدیم + بے موئے تو یک لحظه قرارے نگرفتیم + بے روئے تو در دیده
خود خواب ندیدیم + درین محل که حضرت رسالت پناهی صلی الله علیه وآله وسلم با هوش آمده بود از فاطمه زهرا پرسید که
اے دختر این چه فریاد است گفت یا رسول الله اصحاب تو اند که از غم مفارقت تو میگریند و مینالند پس علی کرم
الله وجهه وفضل بن عباس رض را طلبید و تکیه بر ایشان انداخته از خانه بیرون رفت و نماز گذارد و دیگر آنکه در بعضے
از کتب آورده اند که روزے در ایام مرض ام سلمه رض برابر آنحضرت بود و حضرت صلے الله علیه وآله وسلم لب مبارک

می جنبانید ام سلمه رض گوید گوش فرا داشتم که چه میگوید با حق سبحانه مناجات میکرد و میگفت الٰهی امت مرا از آتش دوزخ نجات ده و حساب قیامت بر ایشان آسان گردان من گفتم یا رسول الله شما را چه حال ست فرمود که ای ام سلمه بیرون باش از من که اندک زمانی بگذرد که تو آواز من نشنوی ناگه مرتضی علی رض از در در آمد و گفت یا رسول الله در واقعه دیدم که زرهی پوشیده بودم ناگاه آن زره از من جدا شد و من بی زره بماندم حضرت صلی الله علیه و آله وسلم فرمود که یا علی آن زره که پناه تو بود من بودم حالا وقت آنست که من بگذرم و تو تنها بمانی ای علی بعد از من بسی امور مکروه بتو خواهد رسید باید که تنگدل نشوی و طریق مصابرت پیش گیری و چون بینی که مردم دنیا اختیار کنند باید که تو آخرت اختیار کنی و بدانکه اول کسیکه بر لب حوض کوثر بمن رسد تو خواهی بود ناگاه فاطمه در آمد و گفت یا رسول الله در خواب دیدم که ورق مصحفی دارم و از آنجا قرآن میخوانم ناگاه آن ورق از چشم من غایب شد حضرت صلی الله علیه و آله وسلم فرمود که ای فرزند دلبند آن ورق منم که از چشم تو غایب خواهم شد و تو از من دور خواهی ماند و در اثنای این حال حسن رض و حسین رض در آمدند و گفتند ای جد بزرگوار ما یکی از ما چنان در خواب دیدیم که تختی در هوا میرفت و ما در زیر آن تخت سر و پا برهنه میرفتیم حضرت رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم فرمود که ای جانان جد آن تخت تابوت من ست که بردارند و شما در زیر آن تابوت قدمهای مبارک برهنه کرده و گیسوهای مشکین پراگنده ساخته میروید ام سلمه رض میگوید که ازین واقعات و تعبیر بدیهیات علیه افضل التحیات خروشی از اهل بیت بر آمد و دیدها از اثر هجران گریان شد و جانها از شرر حرمان بریان گشت

غزل

جانها در آتش ست که جانان همیرود + آدم وداع سایهٔ طوبی همیکند + خضر از کنار چشمهٔ حیوان همیرود + دردا که گوهریست گرانمایه صحبتش + دشوار دست داده و آسان همیرود +

دیگر آنکه مرویست که قبل از فوت آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم بسه روز جبرئیل آمد و گفت پروردگار ترا سلام میرساند و مرا بتو فرستاده از جهت اکرام خاص تو و چیزی از تو میپرسد که وی داناترست با آن میپرسد که خود را چگونه می یابی پیغامبر صلی الله علیه و آله وسلم فرمود یا امین الله خود را خراب و مکروب و مغموم و دردناک می یابم باز روز دیگر آمد و همین پرسش نمود و همین جواب شنود و در روز سوم نیز بر همین منوال واقع شد آورده اند که در روز سوم ملک الموت بیامد و ملکی دیگر اسمعیل نام که بر صد هزار ملک حاکم ست که هر یکی از ایشان بر صد هزار ملک دیگر حاکم اند با وی همراه بود پس جبرئیل گفت یا رسول الله این ملک الموت ست بر در ایستاده و دستوری میطلبد هرگز از هیچ آدمی پیش از تو بقبض روح وی اذن نطلبیده و بعد از تو هم نخواهد طلبید حضرت فرمود که ای جبرئیل دستوریش ده تا در آید ملک الموت بعد از آنکه دستوری یافت در آمد و سلام کرد و گفت یا رسول الله حق تعالی مرا بتو فرستاده است امر فرموده که فرمان تو بجای آرم اگر فرمائی روح تو قبض کنم و بجای خود بالا بروم و اگر گوئی باز گردم حضرت بطرف جبرئیل نگاه کرد جبرئیل گفت ای سید بدرستیکه

حق تعالے مشتاق لقائے تست پس حضرت فرمود اے ملک الموت بکاری کہ داری مشغول شو کہ من نیز شوق لقاے حق سبحانہ دارم گویا از سرادقات غیبی ہاتف عالم لاریبی بگوش آنحضرت فرو میخواند **قطعہ** تو باز دروۂ نازی مقیم پردۂ رازی + قرارگاہ چہ سازی درین نشیمن فانی + تو مرغ عالم قدسی حریف مجلس انسی + دریغ باشد اگر تو درین مقام بمانی + و از ابن عباسؓ منقول ست کہ در روز وفات آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم حق سبحانہ امر فرمود ملک الموت را کہ بزمین رو بنزد حبیب من محمدؐ و سیر نیز از آنکہ بے اذن شے بر شے در آئی و از آنکہ بے دستوری قبض روح شے کنی ملک الموت با ہزار ہزار ملک از اعوان خود بر اسپان ابلق سوار جامہائے منسوج بدر و یواقیت پوشیدہ بدرخانۂ آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم آمدند و در دست عزرائیل نامہ بود از پروردگار عالمیان پس از برون خانہ بر صورت اعرابی بالستاد و گفت اَلسَّلَامُ عَلَیْکُمْ یَا اَھْلَ بَیْتِ النُّبُوَّۃِ وَمَعْدِنِ الرِّسَالَۃِ وَمُخْتَلِفِ الْمَلٰئِکَۃِ دستوری دہید مرا کہ از راہ دور آمدیم تا بحجرہ در آئیم فاطمہ بربالین رسول بود جواب داد حالا ملاقات میسر نیست کہ پیغامبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بحال خود مشغول ست بار دیگر اذن طلبید و ہمان جواب شنید نوبت سوم دستوری خواست با واز بلند چنانچہ ہر کس در ان خانہ بود از ہیبت آن آواز بلرزید حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بہوش باز آمد و دیدہ مبارک بکشاد و پرسید کہ شما را چہ میشود فاطمہ گفت یا رسول اللہ مردے غریب با صورتے مہیب و صوتے عجیب بیرون در ایستادہ اذن میطلبد سہ نوبت عذر خواہی نمودیم ونمیشنود حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمود کہ اے فاطمہ دانستی کہ او کیست فاطمہ گفت خدا و رسول او دانا تراند پیغمبر صلوات اللہ وسلامہ علیہ فرمود کہ این شکنندۂ لذات ست و قطع کنندۂ آرزوہا و مراد ات ست جدا کنندۂ جماعات ست یتیم کنندۂ فرزندان ست بیوہ کنندۂ زنان ست حریفے ست کہ پیش طلبید درکشاید بے حریۂ جان ربایہ اگر در بروے ببندند از دیوار در آید و دود مرگ از ان دودمان بر آید این ملک الموت ست بقبض روح بدرت آمدہ است حرمت آستانۂ ما نگاہ میدارد و گرنہ اجازت خواستن و رخصت طلبیدن داب و عادت او نیست درش بکشاے فاطمہ کہ این سخن بشنید گفت وَاُمَّی بَنَتَاہُ خَرِبَتِ الْمَدِیْنَۃُ اے دریغ مدینہ خراب شد کہ صاحب سکینہ از آنجا عزم سفر دارد حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم دست فاطمہ را گرفت و او را البسینہ بے کینہ خود ضم کرد و زمانے نیک چشم مبارک خود برہم نہاد چنانچہ گفتند مگر روح مقدس حضرت از جسد مطہر مفارقت کرد فاطمہ سر فرا پیش برد و گفت یَا اَبَاہُ جواب نشنید گریان گریان گفت **مصرع** اے پدر جان من فدا تو باد + بمن نگاہے کن و یک سخن با من بگو حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم دیدہ بکشاد و گفت اے دختر من مگری کہ حملۂ عرش از گریۂ تو میگریند و بدست مبارک اشک از چہرۂ فاطمہ پاک میکرد و او را بشارتہا میداد و دلداریہا میفرمود و میگفت بار خدایا او را در مفارقت من صبرے کرامت فرماے پس گفت اے فاطمہ چون روح مرا قبض کنند بگو اِنَّا لِلّٰہِ

وَاِنَّا اِلَیْهِ رَاجِعُوْنَ بدرستیکه هر آینه ما نیز از هر مصیبتی عوضی هست فاطمه گفت یا رسول الله از تو کدام
کس و چه چیز عوض تواند بود و بعد از آن چشمها برهم نهاد فاطمه گفت واکرباه حضرت صلی الله علیه وآله وسلم
فرمود که بعد از امروز هیچ کربی و اندوه بر پدر تو نخواهد بود یعنی کرب و اندوه این دنیا بواسطهٔ علایق جسمانی
میباشد و جهت تعلقات و تفرقهای که لازم طبیعت بشری ست اکنون چون قطع علاقه خواهد شد و انتقال
بعالم وصال ملک متعال خواهد بود حسرت و ملال و اندوه و کلال چرا باشد بیت مرگ ست که دوست را
رساند بر دوست * آن کیست که او بمرگ شادان نبود * آورده اند که درین محل امهات مومنان حاضر شدند
ایشان را بتقوی و طاعت وصیت فرمود آنگاه فاطمه را گفت پسرانت را پیش آر فاطمه کس بطلب حسن رض
و حسین فرستاد تا بتعجیل بیایند ایشان گفتند و اویلاه هرگز ما را بدین شتاب نطلبیده اند تا سبب این
طلب چیست شاهزادگان بسرعت تمام روان شدند چنانچه عمامها از سر ایشان بیفتاد و هر که از زن و مرد
ایشان را بدان صفت میدید بخروش و فغان در میآمد چون ایشان نزدیک آنحضرت آمدند سلام کردند و
در برابر جد بزرگوار بنشستند و چون حضرت خواجه را صلی الله علیه وآله وسلم بدان حال دیدند گریه آغاز نهادند و
چنان زار بگریستند که از گریهٔ ایشان هر که دران خانه بود بگریست و جماعتی گفته اند که اهل زمین و آسمان و جنیان
و فرشتگان در مصیبت سید آخر الزمان می زاریدند و در وداع آن محبوب جان اشک از دیدها میباریدند
آیا کدام دل ست که تحمل این فراق تواند داشت و کدام گوش را قوت استماع نام این وداع تواند بود قطعه
دوستان روز وداع ست فغان درگیرید * دل بیکبارگی از جان و جهان برگیرید * شمع خورشید بآه سحری
بنشانید * و ز تف سوز جگر یاد دگر در گیرید * آورده اند که حسن رض روی خود را بر روی مبارک آنحضرت صلی
الله علیه وآله وسلم و حسین سر را بر سینهٔ با سکینهٔ آن سرور نهاد و آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم دیدهٔ مبارک گشاده
در ایشان نگاه میفرمود و از راه لطف و شفقت بدیشان می نگریست و ایشان را می بوسید و می بویید
و در باب تعظیم و احترام و محبت و مودت ایشان وصیت فرمود و در مقتل نور الایمه هست که آنحضرت صلی الله
علیه وآله وسلم آهسته میگفت دریغ ازین رویهای شما که غبار یتیمی بران خواهد نشست و افسوس ازین مویهای
شما که بگرد غریبی آلوده میگردد ندانم تا جفاکاران امت با شما چه خواهند کرد و بعد از من حال شما بکجا خواهد رسید
شاهزادگان میگفتند ای جد بزرگوار بسیار بوسه بر رخسار ما دادی و بسیار سینهٔ ما را بسینهٔ خود باز نهادی
پس از تو پناه ما که باشد و غمگساری و دلنوازی ما که کند فاطمه رض میگفت ای پدر اگر مرا غمی باشد با که گویم و
اگر حسن و حسین را آرزوی باشد از که جویند ای مونس غریبان و ای نوازندهٔ یتیمان و ای ملجای بیکسان
ولی و دستگیر بیچارگان تا بفراق تو چگونه صبر توانیم کرد و بی پرتو دیدار مبارک چه سان توانیم بود قطعه

در غم آباد جهان بی یار بودن مشکل ست + غم ز حد بگذشت بی غمخوار بودن مشکل ست + رفت دلدار و دل
خون گشته را با خود ببرد + ای عزیزان بی دل و دلدار بودن مشکل ست + راوی گوید که بعضی از خواص اصحاب
که بر در حجرهٔ حضرت صلی الله علیه و آله وسلم بودند از گریهٔ حسن و حسین بگریستند چنانچه آواز گریهٔ ایشان بگوش
هوش آن سرور رسید وی نیز بگریست ام سلمه گفت یا رسول الله گناهان گذشته و آینده تو مغفور گشته
موجب گریه چیست فرمود که انما بکیت رحمة لامتی یعنی گریهٔ من نیست مگر از برای رحم و شفقت بر امت
خود که آیا بعد از من حال ایشان بکجا رسد آنگاه گفت بخوانید برای من برادر من علی را علی بیامد و بر بالین
وی بنشست حضرت صلی الله علیه و آله وسلم سر خود را از بستر برداشت امیر زیر بغل وی در آمد و سر مبارکش
بر بازوی خود نهاد و آن سرور بعضی وصیتها که داشت بوی فرمود و از مرتضی علی نقل کرده اند که حضرت
هزار باب از علم در من آموخت از هر بابی هزار باب دیگر بر من مفتوح شد آورده اند که چون ملک الموت آمد در
صورت اعرابی و دستوری طلبید حضرت صلی الله علیه و آله وسلم وقوف یافت و اهل بیت را خبردار گردانید که اوست
فرمود که بگوئید تا در آید پس عزرائیل در آمد و گفت السلام علیک ایها النبی بدرستیکه خدای تعالی ترا
سلام میرساند و مرا فرموده که قبض روح تو نکنم مگر باذن تو آن سرور فرمود که ای ملک الموت مرا با تو حاجتی
ست عزرائیل گفت یا رسول الله آن چه حاجت ست فرمود که آن میخواهم که روح مرا قبض نکنی تا زمانی که
برادرم جبرئیل بیاید ملک الموت فرمود فرمانبردارم پس حق تعالی مرا فرمود بمالک دوزخ که روح مطهر حبیب من
محمد را باسمان خواهند آورد آتش دوزخ را فرو نشان و بمیان وحی کرد برضوان که بجای روح مقدس
صفی من بهشت را آراسته گردان و پیغام رسید بحور عین که خود را بیارائید که روح دوست من میرسد و ملائکه
ملکوت و سکان صوامع جبروت را خطاب آمد که برخیزید و صف و صف بایستید که روح محمد صلی الله علیه و آله
وسلم می آید و جبرئیل را فرمان آمد که برو نزدیک حبیب من محمد و سندسی از سندس بهشت برای وی ببر جبرئیل
گریان گریان نزد پیغامبر صلی الله علیه و آله وسلم آمد آن سرور فرمود ای دوست من در چنین حالی مرا تنها
میگذاری جبرئیل گفت یا رسول الله بکارهای تو مشغول بوده ام و حال البشارتها آورده ام و خبرها دارم که محبوب و
مرضی تست فرمود که آن کدام بشارت ست جبرئیل گفت اِنَّ النِّیرانَ قَدْ خَمِدَتْ بدرستیکه آتش
دوزخ را فرو نشانده اند وَالْجِنانُ قَدْ زُخْرِفَتْ و بهشت پاکیزه سرشت را بیاراسته اند وَالْحُورُ الْعِینُ
قَدْ تَزَیَّنَتْ و حور عینا بزیب و زیور محلی شده اند وَالْمَلٰئِکَةُ قَدْ صَفَّتْ و فرشتگان صفها بر کشیده اند
لِقُدُومِکَ و حلهٔ از برای رسیدن روح تو نظم حجلهٔ قدس برای تو بیاراسته اند + خوش خرامان گذری
تماشاگه ناز + قدمی پیش نه و قدر فلک را بفروز + برقع از رخ فگن و حجلهٔ ملکوت بنواز + حضرت رسول صلی الله

علیه وآله وسلم فرمود که ای برادر این همه بشارتها نیک است ولیکن مرا خبری گوی که چشم من بآن روشن شود و دل من بدان شاد گردد جبرئیل گفت بهشت حرام است بر جمیع انبیا و امم ایشان تا زمانیکه تو و امت تو بدانجا در آیند حضرت صلی الله علیه وآله وسلم فرمود مرا مژده ازین والاتر و خبری ازین عالی‌تر برسان گفت یا رسول الله مقرر گشته که فردای قیامت در عرصه گاه حسرت و ندامت اول کسیکه تاج شفاعت بر فرق همایون او نهند و اول شفیعی که بشنوند و افسر در قبول بر سرش نهند تو باشی حضرت صلی الله علیه وآله وسلم گفت ای سفیر وحی و ای مبلغ امر و نهی بشارتی بمن رسان که گره ملال از دلم بگشاید و زنگ اختلال از لوح ضمیرم بزداید جبرئیل گفت ای مقتدای انبیا و رسل و ای پیشوای مناهج و سبل بیان کن که در غم چیستی و در فکر کیستی که این همه خبرهای فرح افزای باز آنده از دلت بر نمیدارد و جواب داد که ای برادر همواره هم و اندیشه من بجهت امت بوده و اکنون بیشتر از پیشتر برای ایشان مغموم و مهمومم که آیا در دنیا بعد از من طالبان دقایق و مستخرج جواهر زواهر حقایق از بحار اسرار قرآنی بکه رجوع نمایند و روزه داران ماه مبارک رمضان بی من چگونه روزه گشایند و حاجیان بیت الحرام بی من بمنازل و مناسک چه سان بر آیند و در عقبی سر انجام مهام و عاقبت کار و کردار ایشان بکجا رسد جبرئیل گفت ای سید و سرور خرم دل باش و شادمان که حق سبحانه امروز امتان ترا در پناه خود خواهد داشت و فردای قیامت چندان از امت تو بتو خواهد بخشید که تو راضی شوی حضرت فرمود الان دلم خوش شد و چشم من روشن شد ای ملک الموت پیشتر آی و بآنچه مامور شده قیام نمای ملک الموت بقبض روح اطهر آن سرور مشغول شد و آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم در آن حالت در سقف خانه میدید و دست خود را بر میداشت و میگفت بالرفیق الاعلی که ناگاه دست مبارکش مایل شد و بعالم وصال ارتحال فرمود

مثنوی

رفت آن طاوس عرشی سوی عرش ✦ چون رسید از مشامش بوی عرش ✦ شاه باز سی این قفس در هم شکست ✦ رفت و خوش بر ساعد سلطان نشست ✦ و در روایتی آنست که ملک الموت در حضور جبرئیل روح مطهر آنحضرت را قبض نمود و با علی علیه السلام بر دو میگفت واحمداه یا رسول رب العالمین و از علی بن ابیطالب منقول است که من از جانب آسمان می‌شنودم واحمداه و صحبت رسیده چون آن سرور صلی الله علیه وآله وسلم ازین عالم انتقال نمود فاطمه سر ابتدا بگریه و زاری کرد و گفت یا ابتاه ای پدر بزرگوار اجاب ربا دعاه اجابت کرد پروردگار را که او را بحضرت خود خواند یا ابتاه ای پدر مهربان من جنة الفردوس ماواه آنکس که جنت الماوی قرارگاه اوست یا ابتاه ای پدر عزیز الی جبرئیل ننعاه خبر تعزیت او بجبرئیل گوییم و اجر صبر بر مصیبت او از ملک جلیل جوییم و گویند بعد از پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم کسی هرگز فاطمه را خندان ندیدند تا وقتیکه وفات فرمود بلکه شب و روز گریان بود و بعضی از گریه و زاری کمی آسوده نیست

کار او فتاده بی تو مرا باگریستن + عیب است عیب در غم تو ناگریستن + شب تا بروز کار من و روز تا بشب
نالیدن ست در غم تو باگریستن + و دیگر مراثی که فاطمه زهرا و بعضی از ازواج مطهرات و جمعی از صحابه کبار در
تعزیت آنحضرت گفته اند زیادت ازین اوراق مجال میطلبند و مضمون آن همه دریغ و افسوس و حسرت و سوز
و ناله و اندوه و حیرت ست **نظم** شعلهٔ آتش هجران تو جان میسوزد - وز فراق تو دل پیر و جوان میسوزد + این چه
دردیست کز و خون بجگر میریزد + وین چه سوزیست کز و جان و جهان میسوزد + شرح این غم چه نویسیم که قلم
می شکند + وصف این حال چگوییم که زبان میسوزد + و یکی از اکابر صحابه فرمود که هر چشمی که بر حضرت رسالت
صلی الله علیه و آله وسلم گریست آتش دوزخ نه بیند و این مخصوص باهل زمان آنحضرت نبوده بلکه جمیع امت اجابت تا
قیام قیامت چون از فوت آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم متاثر و متحیر شوند و از درد فراق وی بگریند بدین حکم داخل
اند زیرا که فوت آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم مصیبت همه امت ست و همه را در آن مصیبت گریه امری لازم
باشد و اندوه حکم متحتم بلکه جن و ملک و زمین و افلاک و ثابت و سیاره و جبال و احجار و نباتات و اشجار و وحوش و
هوام و سباع و سوام و مرغان هوا و ماهیان دریا همه درین تعزیت مشارک و مساهم اند و از گریه و ناله محزون و
متالم **غزل** ای ز هجرت زمین و آسمان بگریسته + سینه و دل خون شده روح و روان بگریسته + کون
و مکان چون قالب اند و تو چو جانی لاجرم + در عزای تو تمامی کون و مکان بگریسته + نی همین با خاکیان بهر تو
ماتم داشتیم + بلکه رضوان نیز در باغ جنان بگریسته + خون گری ای دیده بهر سیدی کز ماتمش + جبرئیل اندر
افلاک با قدسیان بگریسته + آدم و نوح و خلیل و موسی و عیسی بهم + در عزای سید آخر زمان بگریسته +
اهل بیت آدم که گریان گشته از بهر رسول + سنگ خارا بر دل پر درد شان بگریسته + اَعْظَمَ اللّٰهُ اُجُوْرَنَا
بِمَصَائِبِنَا بِحَضْرَتِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَآلِهٖ وَسَلَّمَ وَارْزُقْنَا شَفَاعَتَهُ الْکُبْرٰی وَاَدْخِلْنَا جَنَّتَ
لِدَایَةِ الْاَعْظَم

باب چهارم در بعضی از احوال فاطمه رضی الله عنها از وقت ولادت تا زمان وفات

بباید دانست که حضرت رسالت را صلی الله علیه و آله وسلم از خدیجه کبری رضی الله عنها دو پسر و چهار دختر بوده اند
پسران یکی قاسم بود که آنحضرت را صلی الله علیه و آله وسلم بدو کنیت کرده ابو القاسم گفتند و دیگر عبدالله که طیب و
طاهر لقب او ست و در زمان اسلام متولد شده بود اما دختران زینب بود و فاطمه و ام کلثوم و رقیه و خورد تر
همه بقول اشهر فاطمه است و گویند رقیه و همه فرزندان در زمان حیات آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم وفات
یافتند الا فاطمه و در ولادت فاطمه اختلاف بسیارست بعضی بر آنند که ولادت وی در سالی که نبی صلی الله علیه وسلم بوده از
واقعه فیل به پنج سال پیش از نبوت و بقول دیگر در سال چهل و یکم از فیل ... ابو محمد بن الخشاب در کتاب موالید

از امام محمد رض باقر نقل کردہ کہ ولادت فاطمہ رض بعد از بعثت بودہ بپنج سال و شیخ مفید در روضة الواعظین آوردہ کہ چون خدیجہ بفاطمہ حاملہ شد حضرت رسول صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم فرمود کہ اے خدیجہ جبرئیل مرا خبر دادہ کہ این فرزند دختر است فاطمہ نام کہ ویرا نسلے باشد پاک و پاکیزہ و بابرکت و خجستہ اما چون ولادتش نزدیک رسید خدیجہ کس باقرباے خود فرستاد از قریش کہ بیائید و از من کفایت کنید آنکہ زنان از یکدیگر کفایت میکنند ایشان جواب باز دادند کہ اے خدیجہ تو در ما عاصی شدی و قول ما قبول نکردی و زن یتیم ابوطالب شدی و درویشی بر توانگری اختیار کردی برائے آن یتیم و شغل تو کفایت نمیکنیم خدیجہ ازین سخنان ملول شد کہ ناگاہ چہار زن بروے ظاہر شدند گندم گون و دراز بالا چنانچہ گوئی زنان بنی ہاشم اند خدیجہ چون ایشان را بدید بترسید یکے از ایشان گفت اندوہ مدار اے خدیجہ و مترس کہ ما بخود راہ مدہ کہ خدا تعالیٰ ما را بتو فرستادہ است ما خواہران توئیم من سارہ ام و این دیگرے مریم بنت عمران است و سوم کلثوم خواہر موسےٰ و چہارم آسیہ زن فرعون و ایشان ہمہ رفیق تو خواہند بود در بہشت پس یکے از راست وے بنشست و دیگرے از جانب چپ و یکے از پیش روے و دیگرے در عقب و فاطمہ متولد شد طاہرہ و مطہرہ چون بزمین آمد نورے از وے درخشان گردید چنانچہ بجاہائے مکہ احاطہ کرد و بشرق و غرب ہیچ جائے نماند الا کہ بدان نور روشن گردید **بیت**

بر آسمان رسالت ہلالے از نو تافت ❊ ببوستان نبوت گلے ز نو شگفت ❊ چمن دولت احمدی صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم نہالے برومند و گلشن سعادت محمدی صلوات اللہ وسلامہ علیہ غنچہ ولیسد آراستہ شد و ریاحین ریاض عصمت و بساتین قدس و طہارت بنسیم جمال و شمیم کمال پیراستہ گشت **بیت** تبارک اللہ ازین اختر خجستہ کہ گشت ❊ ز نور طلعت او برج منزل نورانی ❊ مرویست کہ حق سبحانہ دہ حوری از بہشت بحجرۂ طاہرہ حضرت رسالت صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم فرستاد و با ہر یکے طشتے و ابریقے و دران ابریک آب کوثر بود پس آن زن کہ در پیش روئے خدیجہ بود فاطمہ را فرا گرفت و بدان آب بشست و خرقہ اسفیدے بیرون آورد و لیاقت خوشبوے دو ویرا دران خرقہ بپیچید و رقعہ دیگر پاکیزہ بار بحیۂ طیبہ بطریق مقنعہ بر سرش افگند و گفت بگیر اے خدیجہ رض ویرا پاک و پاکیزہ کہ برکت کردہ اند بروے و بر نسل وے و دیگر زنان نیز تہنیت گفتند خدیجہ ویرا فرا استد شاد و خندان و حضرت رسالت صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم در آمد خدیجہ فاطمہ را در کنار پدر نہاد و حضرت صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم اورا فاطمہ نام کرد و کنیت او ام محمد ست و لقبش راضیہ و مرضیہ و میمونہ و زکیہ و بتول و زہرا و ویرا افضایل بسیار ست و مناقب بیشمار و در روضة الاحباب آمدہ کہ از عایشہ رض پرسیدند کہ از زنان کہ دوست تر بود بر رسول صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم گفت فاطمہ گفتند از مردان گفت شوہر وے و بہ ثبوت پیوستہ کہ روزے حضرت رسالت صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم در جمیع صحابہ فرمود کہ زنان را چہ بہتر یاران ندانستند کہ جواب چہ گویند مرتضیٰ علی بخانہ آمد

وآنچه در مجلس گذشته بود با فاطمه باز گفت فاطمه گفت چرا نگفتی که زنان را آن بهتر ست که مردان نه بینند
و مردان ایشان را نه بینند پس علی بمجلس حضرت مراجعت نموده جواب را بآن سرور بگفت فرمود از که تعلیم گرفتی
گفت از فاطمه حضرت فرمود که بِضْعَةٌ مِنِّی اوپاره ایست از من و بصحت پیوسته که خدای تعالی
خشم گیرد بخشم فاطمه و خشنود شود بخشنودی او و آیا فاطمه از کشندگان فرزند خود خشمناک خواهد بود یا خشنود
آن خود محال ست که بتول زهرا از قاتلان اولاد پاک خود خشنود باشد و بیشک بر ایشان غضب خواهد داشت و
غضب فاطمه سبب غضب خداوندست پس آن ظالمان بخشم خدای گرفتار خواهند بود و عذریکه درین باب
گویند عذر قبول نخواهد یافت **بیت** قتل اولاد نبی آنگاه عذر + بیشک آن عذریست بدتر از گناه + و در
اخبار آمده است که روزی سید انبیا صلوات الله و سلامه علیه بغزوه‌ای رفته بود مرتضی علی را با خود برده و
حسن و حسین طفل بودند مگر حسین از خانه بیرون آمده بخرماستانهای مدینه افتاده بود و هر طرف میگشت
و درختان را تفرج میفرمود ناگاه یهودی که نام او را صالح بن رقعه میگفتند آنجا بگذشت و نظرش بر حسین
افتاد فی الحال او را بگرفت و بخانهٔ خود برده جای پنهان ساخت روز دیگر رسید و حسین پیدا نشد دل
خاتون قیامت بجوش آمده زبان مبارکش در خروش راوی گوید که سیدة النساء پیش و حجره هفتاد بار آمده بود
و باز گشته و کسی پیدا نشد که او را بطلب حسین رض فرستد آخر روی بحسن کرد که ای جان مادر برخیز و طلب برادر
کن که دل مجروح من در فراق او میسوزد و هر دم شعلهٔ اندوه در کانون سینهٔ بی کینهٔ من بر می‌افروزد حسن رض
برخاست و از مدینه بیرون آمده گرد خرماستانها میگشت و میگفت یَا حُسَیْنَ بْنَ عَلِیٍّ وَ قُرَّةَ عَیْنِ النَّبِیِّ
أَیْنَ أَنْتَ تو کجائی و چرا دیدهٔ عزیز خود به برادر نمی‌نمائی **بیت** دل ما تمام بردی رخ خود نمی‌نمائی +
بکجات جویم ای جان زکه پرسمت کجائی + حسن نعره میزد و جوابی نمی‌آمد ناگاه آهوئی پیدا شد فی الحال
بزبان حسن جاری گشت که یَا ظَبْیُ هَلْ رَأَیْتَ أَخِی حُسَیْنًا ای آهو برادرم حسین را دیدی آهو بفرمان
حضرت اله و به برکت و میمنت سینهٔ محمد رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم بسخن در آمد و گفت ای نور دیدهٔ پیغمبر و سرور
سینهٔ زهرا جدّیه را أَخَذَهُ صَالِحُ بْنُ رُقْعَةَ الْیَهُودِیُّ او را صالح بن رقعه یهودی گرفته است وَ أَخْفَاهُ فِی
بَیْتِهِ و در خانهٔ خود پنهان کرده این گنج در ویرانهٔ اوجست و این جوهر را در خزانهٔ او طلب شاهزاده حسن رض خرامان
بدر خانهٔ صالح آمد و آواز داد صالح بیرون آمد حسن گفت ای صالح برادرم حسین رض را از خانه بیرون آر و بمن سپار
و اگرنه مادرم را بگویم تا بیک یارب سحرگاهی از حضرت الهی درخواهد تا جهودی بر روی زمین زنده نماند و پدرم
را بگویم تا بزخم تیغ آبدار دمار از یهود نابکار بر آرد و از جدم درخواست کنم تا تیر دعا از جعبهٔ اخلاص بیرون کشیده در
کمان یقین پیوندد و بهدف قاب قوسین اندازد و ناحق سبحانه اجابت نموده تمام یهودی بیجان شوند صالح

ازان گفتگوی متحیر و دران جستجوی متعجب شده و فرمانده گفت ای پسر مادر تو کیست گفت مادرم زهرهٔ زهرا در روضهٔ
خضرا و صفوت خانوادهٔ رسالت و اسطر قلادهٔ عزت و جلالت درهٔ صدف عصمت غرهٔ چهرهٔ علم و حکمت نقطهٔ
دائرهٔ مناقب و مفاخر لمعهٔ ناصیهٔ محامد و مآثر وجود مبارکش از سیب بهشت سرشته و در قبالهٔ او آزادی عاصیان
نوشته مادر سادات مجمع سعادات چشم بر هم نهاده انهٔ زهرا دل عرصات بتول عذرا فاطمه زهرا صالح گفت مادر
را دانستم پدرت کیست گفت پدرم شیر یزدان و شاه مردان و بدو شمشیر حرب کننده در میدان و بدو نیزه طعنه
زننده بر اهل انکار و عدوان و بدو قبله با مصطفی نماز ادا کرده و شب غار جان خود را برای سید انس و جان فدا
کرده و جبرئیل بجوا مردی او از آسمان ندا کرده خدا ایش علی نام کرده و رسول بتعظیمش اهتمام کرده سید غالب
محور فلک مواهب علی بن ابی طالب کرم الله وجهه صالح گفت پدرت را هم دانستم جدت کیست گفت در بیست امهٔ حق
شرف خلیل میوه ایست از درخت بهشت آیین نوریست فروزان از قندیل بجیل آوجه از فرده عرش
ملک جلیل رحمه نماز خفتن گذارده و در مسجد اقصی سنت ادا کرده در زیر عرش نماز وتر قباه نموده حق سبحانه بر و
سلام فرموده از عرش مجیدش بگذرانیده بمقام قاب قوسینش رسانیده رسول الثقلین امام عالمین سید کونین
انتظام دارین مقتدای اهل حرمین پیشوای اهل مشرقین و مغربین جد سبطین سید من حسن رض و برادرم حسین رض
شاهزاده این مناقب را بمنزله صیقل زنگ زدایش غبار کفر از آئینهٔ دل صالح میزدود و آب ندامت از دیده میبارید
و بدیده حیرت در روی حسن رض می نگرید بیت ای آفتاب عالم جان ماه در روی تو ای صد دل اسیر سلسلهٔ مشکبوی
تو کردی سخن ادا و صدف وار گوش من پر در شاهوار شد از گفتگوی تو پس گفت ای جگر گوشهٔ رسول ص
خدا و ای نور دیدهٔ علی مرتضی و ای سرور سینهٔ فاطمه زهرا پیش از آنکه برادرت را بتو تسلیم کنم مهر پدر بزرگوار
خود بنگین دل من نگار و کلمهٔ شهادت بر من عرضه فرمای تا احکام اسلام را گردن نهم و منقاد فرمان قرآن شوم
حسن اسلام بروی عرض کرد و صالح از روی اخلاص مسلمان شد و بخانه در رفت و دست حسین گرفته بیرون
آورد و بدست حسن داد و طبقی زر سرخ و سفید بر سر ایشان نثار کرد و حسن دست برادر گرفته بخانه باز آمد و فاطمه را
دل [illegible] از آرام گرفت بیت رخ نمودی و دل را فرحت روی نموده آمدی و زخدمت جان تنم باز آمد
روز دیگر صالح با اعتقاد تمام از قوم خویش مسلمان شده بدر خانه فاطمه آمد آواز شهادت برکشید محاسن سفید
در آستانهٔ خانهٔ زهرا مالید و [illegible] و نیاز تمام بنالید و بگفت ای دختر مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم بد کردم
که فرزندترا باز زدم ازان حرکت پشیمان شدم کفر را بگذاشتم و مسلمان شدم از سر گناه من در گذر فاطمه رض بوی
پیغام فرستاد که من از حصه خود در گذشتم و نصیب خویش عفو کردم اما ایشان فرزندان مرتضی اند از و عذر باید
خواست صالح صبر کرد تا مرتضی از غزو باز آمد صالح بدر را [illegible] صورت حال باز نمود علی فرمود که ای صالح

من خشنود گشتم واز سر گناه تو در گذشتم اما ایشان ریحان روضهٔ رسالت اند و نهال حدیقهٔ جلالت اند جگر گوشگان
سید عالم اند و نور دیدگان خواجهٔ اولاد آدم اند برو به نزد آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم و از و عذر خواه صالح گریه کنان
به نزد رسول خدای صلوات الله وسلامه علیه آمد و گفت یا سید المرسلین و یا رحمة للعالمین صالح خطا کرد و با جگر گوشه
تو جفا کرد و کراوا بے اجازت مادر و برادر بخانه برد و چون واقف شد فی الحال به برادرش سپرد و اکنون کمر اسلام
بربست و بر عقبهٔ متابعت شرع و سنت نشست توبه و انابت پیش آورد و بر آنچه کرده بود حسرت بسیار خورد و
هیچ روی آن ندارد که بروی رحم آری و از گناه وی درگذری حضرت صلی الله علیه و آله وسلم فرمود که ای صالح من
از بهرهٔ خود درگذشتم اما ایشان برگزیدگان خدا اند اگر وی از تو خشنود گردد زیانهای تو همه سود گردد صالح
بیچاره روی در صحرا نهاد و تضرع و زاری میکرد که خدایا زیان کرده ام و حال خود را تباه کرده ام و نامهٔ عمل خود را
بدین بے ادبی سیاه کرده ام رباعی یارب بدر تو عذر خواه آمده ام + هر چند تبه بوده ام براه آمده ام + اکنون
زپئے عذر گناه آمده ام + بپذیر که با حال تباه آمده ام + هفده شبانه روز میگریست و در صحرا میگشت و ناله و شبها
از منزل ثریا میگذشت روز هژدهم جبرئیل امین از حضرت رب العالمین در رسید که ای سید خدایت سلام میرساند
و میفرماید که آن پیر مجروح را باز خوان که ما توبهٔ وی قبول کردیم و گناهان او را قلم عفو در کشیدیم و نام او را در جریدهٔ
دوستان ثبت نمودیم عزیز من در این معنی نظر کن که کافری این مقدار خطا کرد که حسین را بخانه برد و پنهان ساخت
نه او را طپانچه زد و نه در روی وی سخن سخت گفت بعد از آن از کردهٔ خود پشیمان شد کفر را بگذاشت و مسلمان
شد این همه تضرع بایستی کرد تا حق سبحانه از وی خشنود گردد آن ستمگاران که جگر نور دیدهٔ پیغمبر را بزهر جفا دو پاره
ساختند و فرزند پسندیدهٔ مرتضی را به تیغ بیدریغ با هفتاد و دو تن در بوتهٔ کربلا بآتش کرب و بلا بگداختند تا حال
ایشان چگونه خواهد بود نظم ای کمر بسته بجور تو زپی اولاد رسول + هیچت آخر ز خداوند جهان شرم نبود + هیچ اندیشه
نکردی که رسول الثقلین + از پئے حرمت ایشان چه وصیت فرمود + آه از آن دم که کند فاطمه از جور تو داد + مصطفی
بر تو خشمناک و علی خشم آلود + آمدیم باز کر بعضی از مناقب فاطمه رض در اخبار وارد شد که حذیفة بن الیمان گفت
روزے مادر من از من پرسید که چند گاه ست که پیغامبر را صلی الله علیه و آله وسلم ندیده گفتم چندین وقت ست مرا
خواری کرد و دشنام داد گفتم بگذار تا بروم و با آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم نماز شام بگذارم و از برای تو و خود التماس
کنم که طلب آمرزش نماید دستوری داد و برفتم و با حضرت رسول صلوات الله وسلامه علیه نماز شام و خفتن گذاردم
چون از نماز فارغ شد برخاست و متوجه حجرهٔ طاهره شد من از عقب وی روان گشتم دیدم که در راه شخصے وی را
پیش آمد و بطریق مساره با وی سخنے گفت و غائب شد آن سرور روان شد و من از پئے می رفتم آواز پائے مرا
شنود و فرمود این کیست حذیفه است گفتم آری پرسید که حاجت تو چیست گفتم آنکه برائے من و مادر من آمرزش

طلبی فرمود که غفر الله لک ولامک پس گفت این شخص که مرا در راه پیش آمد دیدی گفتم بلی یا رسول الله
فرمود که ملکی بود هرگز پیش ازین بزمین نیامده از پروردگار خود دستوری خواسته که بر من سلام
کند و بشارت دهد مرا که فاطمه سیدهٔ زنان اهل بهشت و حسن و حسین سید جوانان اهل بهشت خواهند بود و
در حدیث انس بن مالک آمده که حضرت صلی الله علیه و آله وسلم فرمود بس ست ترا از زنان عالمیان یعنی
ازانها که بصفت مناقب و معالی آراسته اند مریم بنت عمران و خدیجه بنت خویلد و فاطمه بنت محمد و آسیه زن
فرعون بنت مزاحم و ابن خالویه در کتاب آل از امام حسن عسکری نقل میکند که چون حق سبحانه و تعالی آدم و
حوا را در بهشت متمکن ساخت ایشان در روضهٔ فردوس میخرامیدند و خود را در غایت عزت و احتشام میدیدند
گفتند آدم و حوا گفت که خدایا از تو نیکوتر نیافریده است بر لوح وجود هیچکس شخصی زیباتر از تو ندیده حق
سبحانه وحی کرد بجبرئیل که ایشانرا بفردوس اعلی بر چون آدم و حوا بفردوس اعلی درآمدند نگاه کردند دختری
دیدند بر بساطی از بساطهای بهشت نشسته و تاجی از نور بر سر و دو گوشواره از نور در گوش و ساحت
بهشت از نور روی وی درخشان گشته ع تو رخ نمودی و عالم تمام نور گرفت + آدم گفت ای جبرئیل
ای دوست من این دختر چه کس ست بدین زیبائی که ریاض جنان از نور روی وی چنین نورانی گشته
جبرئیل گفت این فاطمه است دختر محمد صلی الله علیه و آله وسلم که از فرزندان تو پیغمبر آخر الزمان خواهد بود گفت
آن تاج چیست بر سر وی گفت شوهر وی علی ست گفت آن گوشوارها چیست در گوش وی گفت فرزندان او
حسن و حسین اند آدم گفت ای جبرئیل ایشان پیش از من آفریده شده اند جبرئیل گفت ای آدم ایشان موجود
بودند در غامض علم الهی پیش از انکه تو آفریده شوی بچهار هزار سال قطعه آدم که تاج بر سر وی تو شاهم آدم هنوز
محرم نبد بدین شیوه + آدم که ما بیار کرامت در آمدیم + جبرئیل بر شهر اند رحمت امین بود + و از عائشه رض بصحت
رسیده که گفت بیرون رفت پیغمبر صلی الله علیه و آله وسلم و بر وی کسائی بود پشمین حسن پیش آمد وی را در زیر آن کسا
درآورد و حسین نیز بیامد او را جای داد و علی و فاطمه بیامدند ایشانرا نیز در آن کسا درآورد پس گفت اِنَّمَا یُرِیْدُ اللّٰهُ
لِیُذْهِبَ عَنْکُمُ الرِّجْسَ اَهْلَ الْبَیْتِ وَیُطَهِّرَکُمْ تَطْهِیْرًا یعنی جز این نیست که خدای میخواهد که ببرد
از شما رجس را ای اهل بیت و پاکیزه گرداند شما را پاکیزه گردانیدنی و در شان این چهار کس فرمود که اَنَا حَرْبٌ
لِمَنْ حَارَبَکُمْ وَسِلْمٌ لِمَنْ سَالَمَکُمْ ملخص سخن آنست که من جنگ کنم با کسی که با ایشان حرب کند و صلح
دارم با کسی که با ایشان صلح ورزد و حضرت فاطمه هشت سال در مکه ملازم پدر بود و از آنحضرت کرامات بسیار
منقول ست یکی آنکه در بعضی کتب آورده اند که روزی حضرت سید عالم صلی الله علیه و آله وسلم در مسجد الحرام نشسته بود
و پشت بدیوار کعبه باز نهاده جماعتی از خواتین قریش خرامان در لباس ناز و عیش و شادان در مفاخرت و طیش

نزد آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم بیامدند و گفتند ای محمد اگرچه ما از تو بیگانه ایم اما بنسبت قرابت یگانه و یک شهر و هم خانه ایم میخواهیم که بعلی سر رشتهٔ رحم از تو بریده نگردانیم امروز ترتیب عروسی داریم و کار زنان فانی می سازیم و فلانه را که خویش تست بفلان کس میدهیم دختر خود فاطمه را بفرست تا عروسی ما را تماشا کند و رسم خویشاوندی بجای آرد و بقدم خود منزل ما را رونقی بخشد و محفل ما را زیب و زینتی ارزانی فرماید خواجه تعالی فرمود آنگاه سر برآورد و گفت نیکو باشد شما بروید تا من فاطمه را بفرستم ایشان برفتند و حضرت صلی الله علیه وآله وسلم پیش فاطمه آمد و گفت ای جان پدر ما را فرموده اند که بر خلق خلق ورزیم و جفا و آزار و دشنام ایشان را تحمل کنیم زهر نفاق ایشان را بشکر شکر مقابل سازیم بیت جنگ باید و پیکار باید صلح + زهر باید خورد و انگارید قند + امروز خاتونان عرب نزد پدرت آمده بودند و درخواست کرده که بخانهٔ ایشان روی و در عقد و زفاف ایشان حاضر گردی و من قبول کرده ام که ترا بفرستم تو چه میگوئی فاطمه فرمود که حکم خدا و رسول او راست من بندهٔ فرمانم و از حکم تو سر پیچیدن نمیتوانم بیت مرا تو جان عزیزی و شاه محترمی + بهرچه حکم کنی بر وجود من حکمی ای پدر بفرمان تو بمجلس و محفل ایشان میروم اما متحیرم که کدام جامه بپوشم و چه لباس سازم که هم ایشان جامهای زیبا پوشیده باشند و خود را بالبسهٔ قیمتی بیاراسته مباد اگر چون مرا بجامهٔ خلقان و چادر کهنه ببینند طعنه و طنز پیش آرند و باستهزا و افسوس در من نگرند زن عتبه و دختر شیبه و خواهر ابوجهل با رعنایان فضول پیشه و بی ادبان کج اندیشه آنجا حاضر اند ای پدر تو لاف و گزاف دختران عرب را نیکو شناسی حمالة الحطب که خار در راه تو می انداخت و هنده زن ابوسفیان که از غیبت شما هیچ کاری دیگر نمی پردازد در آن مجلس اند ای پدر بر ضمیر منیر شما روشن است که اینها همه بآستین آستانهٔ خانهٔ مادرم خدیجه میرفته اند و برسم ملازمت بسر برده دایم بدر خانهٔ او میرفتند جمله با دیباهای رومی و خز مصری و برد یمنی و حلهٔ عراقی نشسته باشند و زیورهای بتکلف بر بسته تاجهای مکلل بجواهر بر سر نهاده بر بالشهای زربفت تکیه زده من با چادری که چند جا از لیف خرما بند بر نهاده ام و با پشمینه که چندین رقعه بر آستین و گریبان او دوخته ام بدان مجلس در آیم چون مرا ببینند بگویند که این دختر را چه افتاد عقد مادرش که در روز عقد بر گردن داشت خراج مملکتی بود کجا شد اکنون دختر جامهٔ پلاس میپوشد سبب چیست ای پدر بزرگوار ایشان را دیدهٔ معنی کشاده نیست که بدانند رشتیکه از بوستان نبوت رسته است و نهالی که از جویبار رسالت سر بالا کرده بجامهٔ دیبا و زیور زیبا بلکه بتمامی متاع غرور دنیا فریفته و شیفته نشود ایشان همه نظر بر صورت دارند و دیدهٔ بصیرت بر جانب معنی نمیگمارند بیت وه که آن صورت پرست از حال ما آگاه نیست + آری آری اهل صورت را بمعنی راه نیست + ای پدر چه بودی که مادرم خدیجه حاضر بودی تا ایشان را این داعیه پیدا نشدی و این خیال از خاطر سر نزدی اکنون او بجوار رحمت حق

پیوسته و من دختران فراقش چون عندلیب بر بوی گلزار می نالم و از خانها خاتونان عرب که بحضور انفعال
شد و به هجران مادر زار زار می نالم قطعه هر گه که دلم از غم دلدار بنالد + از ناله زارم در و دیوار بنالد عیبم مکن
ای دوست اگر زار بنالم + کانرا که فراق تو ست بناچار بنالد + فاطمه رض این میگفت و قطرات حسرت بر رخساره
میبارید حضرت رسول خیر صلی الله علیه و آله و سلم بگریه درآمد و گفت ای جان پدر ملول مشو و اندوهناک مباش لباسهای
فاخره و زیورهای مکلل بجز و ماقدر و قیمتی ندارد و به هر تاج بر سر دارد گو میدار که رائحه کریه او مشام را ایذا
میکند و طاوس لباس ملمع میپوشد گو میپوش که پایهای سیاه او را رسوا میسازد امروز آنها که چون گل لباس
زر دوخته پوشیده و در چمن تکبر جلوه میکنند فردا با متخارهای بی قیمت بجز آتش دوزخ خواهند بود و خواهر بوجهل
بر جهل اگر امروز طوق زرین در گردن دارد فردا غل آتشین بر گردن خواهد داشت دختر عتبه اگر در دنیا بر
متکای عشرت تکیه میزند در آخرت بر عقبهٔ عذابش باز خواهند داشت ای دختر ما فخر بگلیم فقر است که موسی کلیم با گلیم
محرم درهٔ طور و مقرب قبهٔ نور شد قطعه ما و گلیم فقر که تاری از آن به است + از حلهای یمانی و دیبای ششتری +
ما و پلاس عجز که در دیده خرد + زیباتر از ملابس خز است و عبقری + ایشان درین سخن بودند که جبرئیل از حضرت ملک
جلیل در رسید و گفت یا رسول الله خدای ترا سلام میرساند و میفرماید که فاطمه را بگو تا در آن عروسی حاضر شود که آنجا
بمقدم او رمزی عجیب و حالی غریب ظاهر خواهد شد و بعضی از آن زنان صید او خواهند گشت و ببرکت قدوم او از
قید کفر خلاصی خواهند یافت پس خواجه عالم صلی الله علیه و آله و سلم گفت ای جگر گوشه من اینک امین وحی رسانید
قواعد امر و نهی طاوس ملائکه از آشیانه سدرة المنتهی رسید و فرمان حضرت عزت میرساند که فاطمه را بگو تا بدان محفل
رود فاطمه فرمود که ای پدر ای سید بشر شفیع روز حشر من نافرمانی نمیکردم این اندیشه پیش من آمده بود که دنیا
سرای ماتم است و سرای ماتم تماشای عروس عجیب مینماید این زمان که حکم خداوند در رسید توقف را مجال نماند
پس حضرت بتول عذرا مقنعه شفقت بر سر افگند چادر عصمت بپوشید و از خانه پدر چون خورشید انور تنها بی خادمه و
حاجبه روان گشت مصرع الشَّمْسُ بِجِبَاهِ السَّمَاءِ فَرِيدَةٌ آفتاب در میان ستارها بر آسمان یگانه است
بیت چه غم خورشید تابان را اگر تنها رود در ره + چه غم سرو خرامان را اگر تنها برون آید + آورده اند که حضرت
عزت بحفظ عصمت دامن خلقان او را از نظر خلقان پوشیده میداشت دختران قریش همه چشم نهاده و خاتونان
عرب مجموع گوش کشاده که همین ساعت دختر محمد صلی الله علیه و آله و سلم درآید با خرقه کهنه و مقنعه پشمینه چون حلی
و حلل ما ببیند و لباس و پیرایه ما بنظر وی درآید سر افگنده از رشک آن آب شود و از دیده وی روان شود و از حسرت
آتش غم در دلش علم زند ایشان درین اندیشه که آوازی برآمد که اینک فاطمه رض آمد همین که زهرا قدم در آستانه خانه
نهاد چهار دیوار خانه از شعشعه جمالش چون چشمه خورشید روشن و درخشنده گشت فاطمه نه برسم جاهلیت بلکه

بطریقه اسلام بر اهل مجلس سلام کرد بیت کردی سلام و فوق سلامت بدل بیار * وین خانه از سلام تو دار
السلام شد * حاضران آن محفل را از حیرت مجال جواب نبود اما دیدند که دختر خیر البشر خرامان خرامان می آید
دامن حله که چشم روزگار چنان جامه ندیده در پا میکشد تاجی مرصع بدر شاهوار و یاقوت آبدار و لعل درخشنده
و فیروزه رخشنده و زمرد تابنده که دیده از مشاهده جواهر آن خیره شود بر سر و دست برنجن انداخته که کسی در کان
دنیا چنان زر خالص ندیده و دست تصرف هیچ زرگر بدان نرسیده و در دست رشتهای مروارید از اطراف
جامه اش در آویخته زیبائی حله و حلیه او آب روی همه پیرایه ها ریخته حوران بهشت و کنیزان پاکیزه سرشت در
خدمتش روان شده یکی شقه چادر مطهرش بدست ادب بر داشته تا از غبار زمین آلوده نگردد یکی دامن مقنعه
پاکیزه اش بطریق احترام بر گرفته تا گرد بر وی ننشیند دیگری مروحه صفا در دست گرفته او را باد میکرد یکی مجمره عود
در پیش آورده تا رایحه آن مشام عالمیان را معطر سازد یکی جهت دفع چشم اعدا اسپند میسوخت دیگری برای
سلامت حال و ستایش دعا میکرد و بدین عظمت و دبدبه و دارات موکب فاطمه دران خانه در آمد و زبان زمان
میگفت **غزل** تو از هر در که باز آئی بدین خوبی و زیبائی * دری باشد که از رحمت بروی خلق بگشائی * زیورها
بیارایند وقتی خوبرویان را * تو سیمین تن چنان خوبی که زیورها بیارائی * ملامت گوی بیحاصل ترنج
از دست نشناسد * در آن ساعت که چون یوسف جمال از پرده بنمائی * چشم خواتین عرب که بر آن گوهر صدف
خلق و ادب افتاد دیده ایشان خیره و آئینه عقل و فهم ایشان تیره گشت از جای خود برجستند با یکدیگر میگفتند آیا
این دختر کدام سلطان است و حرم محترم کدام خاقان است **قطعه** این کیست این این کیست این در حلقه ناگاه آمده
این نور الهیست این از نزد الله آمده * این بخت و دولت را نگر این لطف و رحمت را نگر * در چاره بد اختران
با روی چون ماه آمده * این کدام خاتون است که نور چهره او آفتاب و ماه را غلبه میکند این جامها از کجاست
که در خزاین ملوک عرب چنین لباس نباشد مگر این جامها را حریر بافان مصر و اسکندریه بافته اند و پود و تار
را استادان روم و فرنگ تافته ایشان ندانستند که آن البسه از جامه خانه غیب بود و دیبا جامهای فاطمه
در نظر ایشان اطلس و دیبا نمود و چون دانستند که فاطمه است لرزه بر اعضای ایشان افتاد و پیشگاه صدر را
با فاطمه گذاشتند و هر یک در گوشه سر انفعال در پیش انداختند **بیت** سر نازنین که بر مه و خور حسن میفروخت *
چون تو در آمدی پی کار دگر گرفت * جمیع کافرات که مدد توفیق از ایشان منقطع بود از آن مجلس فرار نمودند
آن صورت را بحضرت رسالت صلی الله علیه و آله و سلم حمل کردند و جماعتی دیگر که آنجا قرار داشتند زبان بعذر
خواهی گشاده گفتند ای دختر مصطفی ما ترا تکلیف کردیم مبادا که غباری بر خاطر عاطرت نشسته باشد حکمی
فرمای که ما بدان قیام نمائیم که سبب خوشنودی تو گردد از طعامها چه پیش آریم از شربتها کدام مهیا سازیم فاطمه فرمود که خوشنودی

من الطعام و شراب نیست گرسنگی صفت من و پدر من ست که فرمود اَجوعُ یومین و دو روز گرسنه میباشم
و اَشبعُ یوماً و یک روز سیر میشوم اگر خوشنودی من میخواهید اول پدر من بالله رضا حضرت ذو المنن قدم از ظلمتکده
کفر بیرون نهاده بفضای روشنائی فرمای ایمان آئید و با یگانگی خداوند آشنا شده از بیگانگی شرک بگذرید
جمعی از ایشان که سخن فاطمه شنیده بودند و آنچنان کرامتی معاینه دیدند جامها چاک زده مقنعها از سر کشیدند و کلمه طیبه
لا اله الا الله محمد رسول الله بر زبان رانده از قدم مبارک فاطمه بیان دولت و سعادت رسیدند

بیت آرام دل و زندگی جان تو هم اوست ٭ هر جا که نهد پای صفا در قدم اوست ٭ و در شواهد النبوة وقوع
این صورت را در مدینه نقل میکند یا همین حکایت ست که یک راوی آنجا دانسته و دیگری اینجا یا خود کرامتی
دیگر بوده مر فاطمه را و در خبر ست که چون یکسال از هجرت حضرت رسالت صلی الله علیه و آله و سلم برآمد فاطمه بروایت
اهل بیت نه ساله شد و بقولی چهارده ساله و بروایتی بیست ساله و غیر ازین نیز گفته اند و بر سر تقدیر بروایتی رجب
سال دوم از هجرت یا در ماه صفر از همان سال یا در ماه رمضان ویرا بعلی دادند و در باب تزویج فاطمه بعلی روایات
بسیار ست و اینجا بنقل اشهر از کتب معتبر ایراد کرده میشود مرویست که هر که از اکابر صحابه فاطمه را خواستگاری میکرد
سید عالم صلی الله علیه و آله و سلم میفرمود که در باب تزویج فاطمه انتظار وحی میکشم در کتاب مناقب ابو المؤید خوارزمی
مذکور ست که خبر کرد مرا حافظ ابو العلاء همدانی باسناد خود از حسین بن علی که روزی رسول صلوات الله و سلامه
علیه در خانهٔ ام سلمه بود که بر وی فرود آمد ملکی که او را بیست سر بود و بر هر سری هزار زبان داشت و بهر زبانش
بلغتی تسبیح و تقدیس میگفت مر حق تعالی را که بلغت زبان دیگر نمی مانست و گشاده تر بود از هفت
آسمان و هفت زمین حضرت رسالت صلی الله علیه و آله و سلم پنداشت که جبرئیل ست گفت ای برادر تو هرگز بدین
صورت نمودی من نیامدی آن فرشته فرمود که یا رسول الله من جبرئیل نیستم مرا صرصائیل گویند حضرت حق سبحانه مرا
بحضرت تو فرستاده برای تزویج نور به نور حضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرمود ای صرصائیل که را بکه میباید
داد گفت فاطمه را بعلی پس حضرت صلوات الله و سلامه علیه فاطمه را بحضور شهود بعلی داد و گواهی جبرئیل
و میکائیل و شیخ زرندی در کتاب نظم درر السمطین روایت میکند از انس بن مالک که گفت من نزد رسول خدا
صلی الله علیه و آله و سلم نشسته بودم که آثار وحی در بشرهٔ مبارک وی ظاهر شد و چون وحی منجلی گشت فرمود ای انس
هیچ میدانی که جبرئیل برای من از نزد خدای چه پیغام آورده بود گفتم یا رسول الله پدر و مادرم فدای تو باد چه
پیغام گفت پیغامش اینست که اِنَّ اللهَ تعالی یأمُرُکَ اَن تُزَوِّجَ فاطمةَ مِن علیٍّ بدرستیکه حق
تعالی امر میفرماید که فاطمه را بزنی بعلی دهی ای انس برو و اشراف مهاجر را چون صدیق و فاروق و ذی النورین
و طلحه و زبیر رضی الله عنهم و جماعتی اکابر از انصار چون سعد بن معاذ و سعد بن عباده و اسید بن

حنیفہ را بگوے کہ رسول خدا ے شما را میخواند من بموجب فرمودہٴ آنحضرت صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم رفتم و آن گروہ را بخواندم
چون جمع شدند و علی نیز حاضر گشت حضرت رسالت صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم خطبہ بلیغہ خواند مشتمل بر حمد و ثنائے حق
جل جلالہ و ترغیب بنکاح آنگاہ فرمود کہ حق تعالیٰ مرا امر فرمود کہ فاطمہ را بزنی بعلی دہم و او را بزنی بعلی دادم بر مہر
چہار صد مثقال نقرہ راضی شدی اے علی گفت راضی شدم یا رسول اللہ در روایتے آنکہ علی را فرمود تا خطبہ
بخواند پس حضرت صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم دعائے خیر در شان فاطمہ و علی بتقدیم رسانید و گفت جَمَعَ اللّٰہُ شَمْلَکُمَا
جمع کند خدا ے پراگندگیہاے شما را وَاَسْعَدَ جَدَّکُمَا و بسعادت قرین سازد بخت شما را وَبَارَکَ عَلَیْکُمَا
و برکت دہد شما را وَاَخْرَجَ مِنْکُمَا اَوْلَادًا کَثِیْرًا طَیِّبًا و از شما ہر دو بیرون آرد ذریت بسیار و اولاد بسیار ہمہ
پاک و پاکیزہ روزگار و در کتاب مناقب خوارزمی درین باب حدیث طویل واقع شدہ خلاصہ ہمہ آنکہ جبرئیل نزدیک
حضرت رسالت صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم آمد و قدرے از سنبل و قرنفل بہشت بیاورد حضرت صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم آنرا
فرا ستد و ببوئید و گفت اے جبرئیل سبب آوردن این سنبل و قرنفل چیست جبرئیل حضرت صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم را
خبر داد کہ حق سبحانہ وحی کرد بہ بہشت کہ خود را بیاراے پس بہشت آراستہ شد و فرمود درخت طوبیٰ را کہ بار برآر
از حلی و حلل و حکم شد تا حور عینا خود را بیاراستند و ملایکہ را فرمان رسید تا در حوالی بیت المعمور جمع شدند و آنجا
منبر یست از نور کہ آدم علی نبینا و علیہ السلام بروے خطبہ خواندہ در روز عرض اسما بر ملایکہ و امر آلہی بہ راحیل کہ یکے از
ملایکہ حجاب بارگاہ ربوبیت ست رسید کہ بران منبر بالا رود و خطبہ خواند و در میان ہمہ ملایکہ شیرین کلام تر از و
نیست پس راحیل بران منبر برآمدہ حق تعالیٰ را بانواع محامد ستایش فرمود چنانکہ اہل آسمانہا فرحان و مسرور
گشتند پس وحی آمد بوے کہ عقد کن فاطمہ دختر حبیب مرا بہ علی پس راحیل عقد کرد و ملایکہ گواہ گشتند و کاتبان
دیوان قضا این مہم را بر ہمین و نیز ثبت نمودند آنگاہ جبرئیل قطعہ حریر بحضرت رسالت صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم
نمود کہ این صورت درین وصلہ حریر نوشتہ شدہ بفرمان خدا ے بر تو عرض کردم و من این را بختام مشک مہر
خواہم کرد و برضوان خادم بہشت خواہم سپرد و چون مہم عقد باتمام رسید اشجار فردوس سنبل و قرنفل ایثار کردند و
من تحفہ قدرے برائے شما آوردم آنگہ حکم شد کہ درخت طوبیٰ آنچہ بر داشتہ بود نثار کند طوبیٰ آن حلہا و حلیہا
نثار کرد و حور العین بر داشتند و بدان مفاخرت میکنند تا قیامت و نقلے آنست کہ درخت طوبیٰ رقعہا
نثار کرد و بعدد دوستداران اہل بیت از زمان آنحضرت تا قیامت و در ہر رقعہ نام یکے از دوستداران اہل بیت
نوشتہ از مردان و زنان و ہر ملکے کہ حاضر بودہ ازان یک رقعہ بر داشتہ و نگاہ میدارد تا در قیامت آن رقعہ
بدان کس دہد کہ نام او در آنجا مذکور ست و مضمون رقعہ این باشد کہ فلان یا فلانہ از آتش دوزخ آزاد ند و این از
برکت فاطمہ و میمنت علی ست **مثنوی** دوستانرا رسد برات نجات ۔ دشمنان خوار ماندہ در درکات

دوست شوتا بموجب الحوا فیض یابی زوال من والاه بگذر از دشمنی که تا ناگاه بخوری تخم عاد من عاداه
پس جبرائیل فرمود که حق تعالی میفرماید که تزویج کن تو هم در زمین فاطمه را بعلی چنانچه در آسمان تزویج واقع شده
پس سید عالم صلی الله علیه و آله وسلم فاطمه را بعلی داد و ام سلمه را گفت که دختر را بخانه علی ببر و بد و لب بسیار دعا دگر تعجیل
نکنند تا من بیایم و ایشانرا بکلمه یکدگر ببینم و چون نماز خفتن بگذارد در کوزه آبی بدست و نزد ایشان آمد و آب
دهن مبارک در آنجا انداخت و معوذتین و دیگر ادعیه آن خواند آنگاه فرمود یا علی از ین آب بیاشام و وضو ساز
و با فاطمه گفت تو هم بیاشام و وضو ساز و در روایتی آنکه مقداری از آن آب بر سر فاطمه و میان هر دو پستان وی
پاشید و گفت اللهم انی اعیذها بک و ذریتها من الشیطان الرجیم بار خدایا به پناه تو در می آرم
او را و فرزندان او را از شر دیو رانده یعنی شیطان آنگاه مقداری دیگر از آن آب بر سر علی و میان هر دو شانه او
پاشید و همان دعا گفت درباره وی آنگاه فرمود اللهم انهما منی بار خدایا این هر دو از منند و انا منهما
و من از ایشانم اللهم بار خدایا کما اذهبت عنی الرجس همچنان که از من رجس را بردی و طهرتنی
و مرا پاک و پاکیزه گردانیدی فطهرهما پس ایشان هر دو را پاک ساز آنگاه فرمود برخیزید و بجای خواب خود
روید که خدای تعالی میان شما الفت دهاد و در نسل شما برکت کناد و خود برخاست تا از خانه بیرون رود فاطمه در
گریه افتاد حضرت رسالت صلی الله علیه و آله وسلم فرمود که ای دختر من چه چیز ترا در گریه می آرد و بتحقیق من ترا
بکسی داده ام که اسلام وی از همه پیش و حلم وی از همه بیش و خلق وی از همه بهتر و عرفان وی بخدای تعالی از همه
زیاده است و در روایتی آنست که چون رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم بکای فاطمه را مشاهده نمود بطریق
تلطف فرمود که ای جان پدر در حق تو تقصیر نکردم کسی را شوهر تو گردانیدم که بهترین اهل بیت منست و سوگند
میخورم بخدائی که جان من در قبضه قدرت اوست که ترا بکسی داده ام سید است در دنیا و آخرت و مقرر است که گریه
فاطمه از جهت آن بوده که از خدمت پدر دور می افتد چنانچه جمعی خیال بسته اند که گریه او از آن بود که علی مال
و متاعی چندان نداشت چه فاطمه را همت از دنیا در کشیده بود و از پدر بهمه مراسم و قواعد فقر دیده و شنیده و میدانست
که پدر بزرگوار او را فخر و مباهات به فقر است قطعه مژده الفقر فخری در طریق معرفت هست از بهر تسلی دل
ارباب فقر را میوه مقصود بار آرد گلزار مراد هر نهال دل که دارد تازگی از آب فقر در اخبار آمده که جهاز حضرت
فاطمه از ثیاب و متاع و اثاث البیت دو جامه برد بوده و دو بازوبند نقره و قطیفه که تمام بدن او می پوشید
و قدحی و یک آسیائی و دستی آرد بیزی و دو سبو و مشک آبی و مشربه و دو نهالی از کتان سطبر که حشو یکی
از لیف خرما و حشو دیگری از تراشه سختیان بود و چهار عدد بالش که دو تا از آن از پشم و دو دیگر را به لیف خرما پر کرده
بودند اما سیف النظر ابوبکر طوسی رح در کتاب معین الجامع للطالبات الساکنین آورده که یکی از منافقان مدینه علی را در

خواستن فاطمه ملامت کرد و گفت ای علی تو معدن فضل و ابی و شجاع ترین مبارزان عرب چرا زنی خواستی
که چاشتش بشام نمیرسید اگر دختر مرا بخواستی من چنان ساختمی که از در خانه من تا در خانه تو شتر در شتر کشیدمی پر از
جهاز دختر من علی فرمود که این کار به تقدیر است نه بتدبیر الحکم لله العلی الکبیر ما را نظر بر مال و متاع
دنیای غدار نیست مقصود ما جز رضای آنحضرت پروردگار نیست افتخار ما باعمال است نه باموال و مباهات ما بکردار است
نه بدرهم و دینار **بیت** همت ما را نظر بر درهم و دینار نیست + مقصد و مقصود ما جز پرتو دیدار نیست + چون مرتضی
رضای خود را بحکم قضا ظاهر ساخت در سرش ندا کردند که ای علی سر بردار تا قدرت خدا بینی و جهاز دختر مصطفی
بینی و قدر و حرمت فاطمه زهرا بینی علی سر مبارک بالا آورد از بالای سر خود تا عرش عظیم حجابها دید در نوردیده و در
زیر عرش میدان وسیع در نظرش آمد تمام آن میدان پر از ناقهای بهشت بار ایشان در و گوهر و مشک و عنبر
بر سر هر شتری کنیزکی چون آفتاب تابان و زمام هر شتری در دست غلامی چون سرو خرامان ندا میکردند
هٰذا جهاز فاطمة بنت محمد ص این جهاز فاطمه بنت محمد است صلی الله علیه و آله و سلم مرتضی علی از مشاهده آنحال خوش
وقت شده روی از منافق بگردانید و بحجره آمد که فاطمه را خبر دهد خود پیش از آن فاطمه را خبر داده بودند چون امیر بخانه
در آمد فاطمه گفت یا علی تو میگوئی یا من بگویم علی گفت تو بگو فاطمه فرمود که اگرچه سرزنش منافقان شنیدی
اما جهاز ما را العین عیان دیدی **قطعه** ما اگر چشم از نعیم این جهان بر دوختیم + دولت باقی و ملک جاودانی
آن ماست + بی سر و سامان مبین ما را که در ملک دو کون + هر سر و سامان که بینی از سر و سامان ماست + در معارج
آورده که روزی حضرت خواجه صلی الله علیه و آله و سلم میفرمود که سلیمان پیغمبر علی نبینا و علیه السلام برای دختر خود جهاز
ترتیب کرده بود بسیار و نیکو و برای داماد تاجی ساخته و بهفتصد گوهر مکلل و مرصع گردانیده مرتضی علی این خبر را
از سید البشر شنیده بخانه آمد و پیش فاطمه تقریر کرد فاطمه را در خاطر عاطر گذشت که شاید علی را بر ضمیر منیر گذرد که
سلیمان پیغمبر بزرگوار بود و حضرت پیغامبر ما صلی الله علیه و آله و سلم از و بزرگوار تر و عالی مقدار تر است دختر آن پیغامبر
را آن همه جهاز و پیرایه و دختر این پیغامبر چنین نادار و بی سرمایه آن داماد را تاجی بدان مشابه و این داماد را احتیاج
بدین مرتبه **مصرع** تا اندرین قضیه خدا را چه حکمت است + فاطمه این سر را در دل نگاه میداشت و با هیچکس آشکارا نکرد
تا وقتیکه در گذشت شبی مرتضی علی او را در واقعه دید در صدر بهشت بر تختی مکلل بجواهر نشسته و حور عین بر حوالی
تخت او برای خدمت کمر بسته و دختری در غایت حسن و جمال و نهایت غنج و دلال با زیورهای شایسته و پیرایهای
بایسته و طبقی بجهت نثار بر دست گرفته در پیش سریر ایستاده منتظر آنکه فاطمه در روی نظر کند علی پرسید که ای
فاطمه این دختر کیست گفت دختر سلیمان پیغامبر علیه السلام است که حق تعالی او را بخدمت من باز داشته آن روز
که حکایت جهاز او از زبان پدرم نقل کردی اندیشه او در خاطر من خطور کرد امروز او را در پایه خدمت من از برای

اعزاز و حرمت من تعیین کرده اند و عوض تاجی که سلیمان برای داماد خود ترتیب داد لواء الحمد برای تو مقرر شده و لواء الحمد علمی ست که خاصهٔ حضرت رسالت صلی الله علیه و آله و سلم ست و ارتفاع آن لوا مقدار هزار ساله راه ست و قبضهٔ آن از نقرهٔ بیضا ست و سنان او از یاقوت احمر و زجهٔ آن از زمرد اخضر و او را سه ذوابه است یکی در مشرق و یکی در مغرب و سوم در مکه و بر هر شقه سطری نوشته شده بر یکی بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ و بر دیگری اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ و بر سوم لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ مُحَمَّدٌ رَّسُوْلُ اللّٰهِ این لوا را در فضای عرصات حاضر گردانند و منادی ندا کند که کجاست نبی امی رسول حرمی سید عربی خواجهٔ هاشمی رهنمای تهامی پیشوای حرمی مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّٰهِ سَيِّدُ الْمُرْسَلِيْنَ وَخَاتَمُ النَّبِيِّيْنَ خواجه پیش آید و آن لوا را مبارک بدست گیرد و بعد از آن تمام انبیا از آدم تا عیسی صلوات الله و سلامه علی نبینا و علیهم اجمعین با سایر صدیقان و شهیدان و صالحان و کافهٔ مومنان از اهل عرفان و ایقان در زیر آن لوا جمع شوند چنانچه فرموده آدَمُ وَمَنْ دُوْنَهٗ تَحْتَ لِوَائِيْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَلَا فَخْرَ بیت آدم و من دونه تحت اللوا ÷ آمده چون تو علم افراخته ÷ پس تاجی از نور بیارند و بر فرق سلطان انس و جان نهند و لباس حریر اخضر در بدن مبارکش پوشانند و براق حاضر سازند تا شهسوار میدان اَسْرٰی بِعَبْدِهٖ سوار شده و برای هر یک انبیا نیز براقی و حله و تاجی بیارند و آن گروه روی به بهشت آرند و چون حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم سوار گردد علم بدست مرتضی علی بدهد و او پیش پیش میرود و گویند آن بهیئت تاجی باشد بر سر علی و بر سر او ندا کنند که ای علی این تاج بهتر یا تاج داماد سلیمان که بحضور فاطمه از روی تعجب تقریر میکردی مصرع ببین تفاوت ره از کجاست تا بکجا ÷ امام نجم الدین عمر نسفی رح در تفسیر فاتحه خویش روایت میکند که روزی پیغامبر صلی الله علیه و آله و سلم بخانهٔ فاطمه درآمد که فاطمه ملول و محزون نشسته و میگریید از وی پرسید که چرا میگریی و بچه جهت اندوهناکی گفت یا رسول الله بر سبیل حکایت نه بطریق شکایت میگویم سه روز ست که در منزل ما طعام نیست و حسن و حسین بیطاقت شده از غایت جوع میگریستند مرا از گریستن ایشان گریه آمد و علی هم میگریست و ما از شما پنهان میداشتیم امام امروز از حسن و حسین سخنی شنودم که طاقت من طاق شد میگفتند که آیا هیچ کودکی اینچنین گرسنه باشد که مائیم جهان بر چشم من تاریک گردید ای پدر چه گوئی اگر بنده با خدای خود خواهد که در مناجات گستاخی کند عیبی نباشد سید عالم صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که سخن ای فرزند خدا تعالی گستاخی بندگان را دوست میدارد و فاطمه بخانه درون رفت و دو رکعت نماز گذارد و چون از نماز فارغ شد دستها برداشته بزبان نیاز مناجات آغاز نهاد و گفت خداوندا تو میدانی که زنان را بمقدار پیغامبران قدرت و قوت نیست اگر حضرت ترا با پدرم سری هست که نبوت اَبِيْتُ عِنْدَ رَبِّيْ يُطْعِمُنِيْ وَيَسْقِيْنِيْ تحمل گرسنگی هست مرا طاقت آن سر نیست یا مرا طاقت ده یا از این اندوه راحت بخش این بگفت و بیهوش شد جبرئیل آمد که یا رسول الله

برخیزد حضرت صلی الله علیه وآله وسلم فرمود که چه بوده گفت ای فاطمه فرشتگان از دو جنبش آمده‌اند یا خواجه صلی الله علیه وآله وسلم بیامد فاطمه را بیهوش افتاده دید نشست و سر مبارک وی را از زمین برداشته در کنار گرفت ای جگرگوشه حضرت صلی الله علیه وآله وسلم مشام وی بوی بهوش آمده برخاست و سر در پیش افکنده بایستاد

حضرت دست بر سینهٔ وی نهاد و گفت خدایا وی را از گرسنگی ایمن گردان فاطمه فرمود که بعد از آن دعا من بوده‌ام هرگز دیگر گرسنه نشدم ای عزیز نه پنداری که ایشان را اگر دنیا بایستی با ایشان بدادندی اما ایشان باختیار خود طریق ریاضت سلوک می‌نمودند و الا دعای آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم در حق ایشان بدرگاه الهی مستجاب بود و در معارج آورده که روزی حضرت مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم بخانهٔ فاطمه درآمد و پرسید که ای دختر چگونه می‌گذرانی گفت ای پدر بزرگوار من و اولاد من با پدر فرزندان سه روزست که از طعام دنیا نچشیده‌ایم بلکه بوی از مطعومات نشنیده حضرت دست مبارک برآورد و دعا فرمود که اَللّٰهُمَّ اَنْزِلْ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَّ اَهْلِ بَیْتِهٖ کَمَا اَنْزَلْتَ عَلٰی مَرْیَمَ بِنْتِ عِمْرَانَ خدایا روزی فرو فرست بر محمد و اهل بیت وی چنانچه فرو فرستادی بر مریم بنت عمران بعد از آن فرمود که ای فاطمه در مخدع خود درآی و نگاه کن که چه می‌بینی فاطمه روان شد و حسن و حسین از عقب وی در رفتند دیدند کاسهٔ دیدند مکلل بجواهر و در آن کاسه ثرید و قطعهٔ گوشت پخته بر بالای آن نهاده و از وی بوی می‌دمید بر مثال بوی مشک فاطمه کاسه را بیرون آورد و پیش پدر بزرگوار خود نهاد حضرت پیغامبر صلی الله علیه وآله وسلم فرمود که کُلُوْا بِاسْمِ اللّٰهِ مُحَمَّدٍ بخورید بنام خدای محمد صلی الله علیه وآله وسلم پس نبی و داماد و دختر و هر دو سبط پیغامبر صلی الله علیه وآله وسلم از آن طعام تناول فرمودند و در روایتی آمده که هفت شبانه روز آن طعام بر آن منوال در آن خانه نهاده بود و درین مدت اهل بیت سید انام علیه الصلوٰة والسلام چاشت و شام از آن می‌نوشیدند و ذره کم نمی‌شد روزی شاهزاده حسن از خانه بیرون آمد و لقمهٔ از آن گوشت در دست داشت زن یهودی آن بدید پس گفت ای اهل بیت جوع شما را این گوشت از کجا رسیده حسن فرمود که این را از عالم غیب بما حواله کرده‌اند یهودیه درخواست که این نواله را حوالهٔ من کن از آنجا که کرم جبلی شاهزاده بود دست دراز کرد تا آن لقمه را بدان زن دهد آنرا از دست وی در ربودند و کاسه را نیز از خانه بالا بردند حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم فرمود که اگر اظهار این معنی نمی‌شد تا مدت حیات این طعام انقطاع نمی‌یافت و در بعضی از تفاسیر آمده که روزی حضرت رسالت پناه صلی الله علیه وآله وسلم بخانهٔ فاطمه درآمد و فرمود که ما خوردنی هیچ در خانهٔ تو هست که پدرت سه روزست که طعام نخورده و در حجرات طاهرهم هیچ نبوده فاطمه گفت یا رسول الله ما را نیز همین حال واقع است حضرت از آنجا بیرون آمد فاطمه آغاز دعا کرد که الهی از غیب طعامی برسان که دل مرا از بند اندوه پدرم باز رهان متعاقب دعای فاطمه کسی بر در نعره زد خادمهٔ فاطمه بر در رفت کسی را دید که هرگز ندیده بود دو تا نان و مقداری گوشت بوی داد که این هدیه است بنزدیک فاطمه رسان چون خادمه آن تحفه را آورد و نزدیک فاطمه نهاد بتول عذرا اسباب مهمانی مهیا دیده آنرا در جفنه نهاد و سرپوشید و حسن بن ابی طالب را روان گردانید و در روایتی آنست که جفنهٔ خالی نزدیک فاطمه نهاده بود چون دعا کرد دید که بجای

از آن جفنه بوے آمد که یک نظر کرد آنرا مملو دید از طعام سر آنرا پوشیده و حسن را نیز در آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم فرستاد
شاهزاده حسن از عقب سید عالم صلی الله علیه وآله وسلم دوان شد و بانگ زنان میخواست که نیست حجره مادر سبطین بیا بود
حضور وافر السرور آن البشر تمام داد و **بیت** دمید صبح سعادت که یار باز آمد ٭ زغم چه باک که آن غمگسار باز آمد ٭ و
چون حضرت پیغامبر صلی الله علیه وآله وسلم بر مسند حشمت قرار گرفت فاطمه جفنه طعام پیش آورد و برسم خدمت ایستاد
و بهاین که انگشت ماه شکاف آن آفتاب بدر مشاف سرپوش از روے جفنه برداشت ظرفی بود پر از نانهای
و مملو از گوشتهای لذیذ لطیف فاطمه زهرا مشاهده آن حال متحیر شده دانست که وقوع آن صورت جز برکت الهی و میمنت
حضرت رسالت پناه صلی الله علیه وآله وسلم نیست و ظایف حمد او جل ذکره و عم بره و مراسم درود احمد صلوات الله و سلامه علیه بتقدیم رسانید حضرت خاتم الانبیا صلی الله
علیه وآله وسلم بدین عبارت ازیشان پرسید انّی لکِ هذا ای فاطمه این از کجا آورده سید عندلیب زبان هر ای بتول علی النور بزبان مشکبار قبول ترجم این جواب علیهم شد که هو من
عند الله این از نزدیک خداوند است انّ الله یرزق من یشاء بغیر حساب بدرستیکه خدا روزی
میدهد هر کرا میخواهد از خزانه غیب بیشمار از جهت کثرت بیان و استماع این کلام گل رخسار سید انام از شادی برافروخت
و فرمود که سپاس مر خدایرا که از راه فضیلت ترا بسیدهٔ زنان بنی اسرائیل یعنی مریم بنت عمران مانند گردانید که هرگاه
حضرت الله او را روزی فرستادے و زکریا از وی پرسیدے که این از کجاست همین جواب دادے که هو من عند الله
پس رسول خداے صلی الله علیه وآله وسلم فرمود که تا علی و حسن و حسین را حاضر گردانیدند و مجموع از آن مائده مبارک تناول
فرموده و سیر شده نصیب ازواج طاهرات نیز فرستادند راوی گوید که تمام اهل بیت و متعلقان از آن خوردنی حظ
کامله محظوظ شده بودند و هنوز آن جفنه از طعام مملو بود پس فاطمه همسایگان را نیز باقسام وافیه بهره مند گردانید و
فایدهٔ آن طعام باغلب خاص و عام رسید **نظم** از مقدم مبارک سلطان کاینات ٭ اضعاف این چنین کرمها غریب نیست
در منزل مبارک زهرا و مرتضی ٭ این صورت ار وقوع پذیرد عجیب نیست ٭ و چون فضایل بتول عذرا و مناقب فاطمه
زهرا ع نه محیطے ست که پایان و کنارے دارد بتحریر شمه از وفات آنحضرت اشتغال کنیم و از آن قصه
مشتمل بر غصه و سه کلمه بیاریم راویان صادق الراویه و مخبران ظاهر الدرایه آورده اند که مجلس را الم مفارقت
حضرت رسالت صلی الله علیه وآله وسلم حیات در نیافته بود که فاطمه را در آن زمان که حضرت رسالت صلوات الله
و سلامه علیه در گذشت فزعے در مدینه افتاد و آسمان بگریه و زمین بلرزه در آمد ناله بی پایان بگوش آدمیان رسید فغان ملائکه از ذروه
عرش مجید بر گذشت اهل مدینه را از زنان و مردان جگرها از این غصه چاک شد و دل از وقوع این قصه غرقه خوناب گشت
الم فراق سید عالم صلی الله علیه وآله وسلم اساس طرب از دل اصحاب برانداخت و مشرب صافی اهل بیت را حزین و غمناک
اندوه و تعب مکدر ساخت **رباعی** آن سرو خوش خرام چو اندر چمن نماند ٭ بر طرف باغ زیب گل و یاسمن نماند ٭
یعقوب وار دیدهٔ نرگس سفید شد ٭ از درد آنکه یوسف گل پیرهن نماند ٭ درین محل مرتضی علی نزدیک فاطمه آمد که

ای دختر خیر البشر امروز در مدینه قیامت ست اگر خواهی تا من از تو خشنود باشم آواز خود کسی را مشنوان گفت چگونه
کنم گفت صبر کن تا شب در آید آنگاه بسر تربت آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم برو و زیارت کن فاطمه آنچنان کرد
چون شب در آمد و مردمان بیارامیدند و مسجد خالی شد علی بخانه آمد فاطمه را دید بیهوش افتاده زمانی صبر کرد تا
بهوش آمد چون چشمش بر علی افتاد گفت یا ابا الحسن از شب چه وقت ست گفت ثلثی یا بیشتر گذشته است گفت
اکنون دستوری هست تا برون آییم علی گفت بیرون آی اما بآواز بلند مگری فاطمه خواست که بپای خیزد نتوانست
بیفتاد علی دستش گرفت و بسر روضهٔ مقدسه آورد فاطمه را چون نظر بر آن مشهد منور و مرقد مطهر افتاد بنالید و
گفت مَا لَکَ وَلِلتُّرَابِ ای گوهر پاک ترا با حفرهٔ خاک چه کار **بیت** در خسوف دل خاک آن رخ چون ماه
دریغ آفتابی بزوال آمده ناگاه دریغ پس خود را بر تربت پدر انداخت و روی بر خاک میمالید و مینالید و زبان
حالش بدین مقال مترنم میبود **نظم** زین مصیبت شبی غم دل و جهان یک جان کجاست و در همه روی زمین یک
دیده بی طوفان کجاست عالمی همچون سکندر در سیاهی مانده اند ای خضر بنمای ره کان چشمهٔ حیوان کجاست
علی گفت ای فاطمه چندین مگری فاطمه گفت ای پسر عم ملامتم مکن که درد فراق صعب است خصوصا مفارقت چنین
پدری و از قصیده که فاطمه در مرثیهٔ پدر گفته یک بیت این ست **شعر** صُبَّتْ عَلَیَّ مَصَائِبٌ لَوْ اَنَّهَا صُبَّتْ
عَلَی الْاَیَّامِ صِرْنَ لَیَالِیَا یعنی بر من ریخته اند چندان مصیبت که اگر آنرا بر روزها ریختندی همه از اندوه چون
شب تیره شدندی و نقلی آنست که فاطمه چون بزیارت پدر بزرگوار آمد قبضهٔ از خاک آنحضرت صلی الله علیه و آله
وسلم برداشت و بر چشمهای مبارک نهاد و گریه آغاز کرد **نظم** نوبهار من کجا شد آن گل سیراب کو بیتوان و بدن
بجوابش ای دریغا خواب کو هر گه بگریم ور بخندم هیچ انکارم مکن گریه را صد وجه دارم خنده را اسباب کو و بصحت رسیده
که فاطمه را کسی بعد از وفات پدر خندان ندید بلکه شب و روز گریه کردی و بسوز دل بنالیدی و گریه او بمرتبه رسید که
اهل مدینه از آن بتنگ آمدند گفتند ای دختر مصطفی بروز بگری و بشب بیارام تا ما را هم آرامشی باشد یا بشب
گریه کن و بروز خاموش تا ما را آسایشی باشد فاطمه بعد از آن شبها بمقابر شهدا رفتی و چندانچه خواستی بگریستی
و از امام جعفر صادق نقل کرده اند که گریندگان در عالم پنج تن بوده اند که کسی از ایشان زیاده نگریسته سه تن از
پیغمبران بوده اند و دو تن از اهل بیت ما از انبیا اول آدم که در فراق بهشت چندان بگریست که دو رود در رخسار
وی پیدا شد دوم یعقوب که در فراق یوسف چندان گریه کرد که چشمش سفید شد یوسف که در زندان شب و روز
گریستی تا همه اهل زندان بتنگ آمدند و بزلیخا پیغام فرستادند زلیخا فرمود تا غرفهٔ علیحده برای وی
ترتیب کردند تا آنجا میرفت و میگریست و آواز بزندانیان نمیرسید اما از اهل بیت یکی فاطمه بود که در فراق پدر
چندان بگریست که اهل مدینه بوی پیغام کردند که ای فاطمه لقد اذیتنا بکثرة بکائک بدرستی که ما را رنج

میرسانی بگریه خود حضرت بتول و بقبار شهدا میرفت و میگریست دوم امام زین العابدین بن حسین بن علی رض
بود که بعد از واقعهٔ کربلا چهل سال بزیست و هیچ بار طعامی پیش وی نیاوردندی مگر چندان بگریستی که آن طعام
در آب چشم مبارکش غرق شدی و آنحضرت را غلامی بود مفلح نام روزی باوی گفت یا ابن رسول الله چند میگریی
میترسم که از گریه هلاک شوی فرمود که ای مفلح چکنم هرگاه که بر اندیشم از صحرای کربلا که پدرم را با برادرانم و اعمامم و جماعتی
از خویشان و گروهی از دوستان در حضور من شهید کردند نمیتوانم که خود را از گریه نگهدارم و اگر بقدر اندوهی که در
دل من ست بگریم هیچ احدی را طاقت مشاهدهٔ آن نباشد غزل گر بقدر سوزش من چشم من بگریستی + مرغ و
ماهی از غم من زین بهر تن بگریستی + صد هزاران دیده بایستی دل ریش مرا + تا بهر یک خویشتن بر خویشتن بگریستی +
دیدهای بخت من بیدار بایستی کنون + تا بدیدی حال من بر حال من بگریستی + آنچه از من گم شده گر از سلیمان
گم شدی + بر سلیمان هم پری هم اهرمن بگریستی + آورده اند که چون دو ماه و نیم و بقولی سه ماه و پنج روز و بروایتی
شش ماه از وفات سید کاینات علیه افضل الصلوات و اکمل التحیات بگذشت فاطمه را هیچ رنجی نبود جز غم فراق بدیع
المی نداشت روزی مرتضی علی بحجره در آمد فاطمه را دید که قدری آرد خمیر کرده بود تا نان پزد و مقداری گل ترتیب ساخت
تا سر فرزندان شوید و ساز شستن جامهٔ اولاد امجاد بزرگوار عالی مقدار خود میکرد علی از آن حال متعجب شد از روی
تحیر بگفت ای مخدومهٔ دو جهان و ای معصومهٔ آخر الزمان ای حنهٔ دوم و ای یحیای اول ای مریم دوم عیسی و ای بلقیس حجرهٔ تقدیس
و جلال و ای آسیهٔ عالم تکمیل و کمال ای زهرای مرضیه و ای حورای انسیه ای مادر دو مظلوم و ای دختر یک معصوم ای
عروس کم جهاز و ای خاتون حجلهٔ اعزاز و ای سیارهٔ راه قبول و ای ستارهٔ جلوه گاه رسول ای بضعهٔ احمد و ای بضاعت
محمد شعر یا زهرة الزهراء فی افق العلی + والدرة البیضاء فی صدف النهی +
نظم ای تو در برج نبوت گوهر عالم فروز + وی تو در برج ولایت زهرهٔ روشن جبین + ای برفعت مریم ثانی که عهد عفت ست +
از شرف جای دار و بر سر چرخ برین + ای نهال روضهٔ عصمت که هست از روی قدر + سایهٔ جاهت پناه قاصرات الطرف عین +
ریشهٔ از شجر عصمت شعارت آمده + حوریان گلشن فردوس را حبل المتین + ای چراغ اهل بیت مصطفی ای فاطمه +
مادر سبطین و نور چشم خیر المرسلین + درین مدت هرگز از تو مشاهده نکرده ام که دیگر روز و کار دنیا پیش گرفته باشی امروز
می بینم بسیار کار اشتغال مینمائی درین چه حکمت ست فاطمه که این سخن استماع نمود قطرات عبرت از دیده بارید و گفت
ای تاجدار سورهٔ هل اتی و ای شهسوار عرصهٔ لافتی ای خطیب منبر سلونی و ای وارث مرتبهٔ هارونی ای طراز حلهٔ صفا
و ای راز دار حضرت مصطفی ای شیر بیشهٔ شریعت و ای کشتی لجهٔ طریقت ای شگوفهٔ باغ ابوطالب و ای نواخته
لقب اسد الله الغالب نظم ای ولی سابقه والِ من والاه + وی عدو سوز عاد من عاداه + کاتب نقش نامهٔ تنزیل
خازن گنج نامهٔ تاویل + بهتر و بهتر زمین و زمن + معدن جوهر حسین و حسن + حق فراقی بینی و بینک

دولت وصال بسر آمد و نوبت فراق در آمد روز مواصلت بآخر رسید شب مهاجرت روی نمود رباعی هنگام
وداع و افتراق ست امروز + با درد فراق اتفاق ست امروز + ای دیده جمال وصل دیدی یکچند + خونبار که نوبت
فراق ست امروز + ای علی دوش پدرم را بخواب دیدم بر سر بالای ایستاده هر طرف می نگرد چنانچه گوئی منتظر کسی ست
فریاد برکشیدم که یا ابتاه تو کجائی که از فراق تو دلم سوخته و تنم گداخته شد گفت ای فاطمه من اینجایم و انتظار
میبرم گفتم یا رسول الله منتظر کیستی فرمود که منتظر تو ای فاطمه زمان فراق از حد گذشت و مرا از شوق تو طاقت
بطاق رسید وقت ست که قفس تن در هم شکنی و دل از علایق بدنی برکنی و خیمه از مضایق سفلی بفضای
عالم علوی زنی و روی از زندان محنت آباد دنیا ببوستان عشرت افزای عقبی آری ای فاطمه بیا که تا نیائی من
نمیروم گفتم ای پدر من نیز آرزومند لقای توام و همواره تمنای من آن بوده که بدولت دیدار تو برسم حضرت صلی الله
علیه و آله و سلم فرمود که پس بشتاب ای فاطمه تا فردا شب نزد من باشی من از خواب در آمدم و اشتیاق آن عالم بر من
غلبه کرده میدانم که در آخر این روز یا در اول شب آینده رحلت خواهم کرد نان از برای آن می پزم که فردا که تو بمصیبت
من مشغول باشی فرزندان من گرسنه نمانند جامهٔ فرزندان بجهت آن میشویم که میدانم که جامهٔ فرزندان من بعد از من کسی نشوید
و رضا دل یتیمان من که جوید میخواهم که سر فرزندان شانه کنم که معلوم نیست که پس از من غبار از موی ایشان که بیفشاند
فاطمه از غباری که بر موی ایشان نشسته اندیشه ناک بود آیا اگر بدیدی که مویهای دل آویز عنبر بیز ایشان بخاک آلوده
و رویهای دلکش آفتاب وش ایشان بخون آغشته چگونه تحمل کردی و چه سان طاقت مشاهده آن داشتی
نظم روی گرد آلوده و رخسار پرخون حسین + گر بدیدی فاطمه در عرصه گاه کربلا + آنچنان بگریستی کز گریهای
زار او + ساکنان آسمان بگریستندی بر ملا + اما چون امیر از فاطمه سخن فراق شنید آب حسرت از دیده فرو ریخت
و گفت ای فاطمه هنوز از داغ فراق پدرت بر نیاسوده ام و از جراحت رحلت آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم نفرسوده ام
اینک نوبت مفارقت تو هم رسید و داغی دیگر بر بالای آن داغ پدید آمد قطعه هر دم زمانه داغ غمم بر جگر نهد +
یک داغ نیک ناشده داغی دگر نهد + هر داغ کاورد قدمی زو به بهتری + آن داغ را گذارد و داغ بتر نهد +
فاطمه فرمود که ای علی در آن مصیبت صبر کردی درین تعزیت نیز شکیبائی پیش آر و زمانی غائب مشو که نفسم بشما
افتاده است و وعدهٔ دیدار بدار القرار این ساعت و جامهٔ شاهزادگان تر میکرد و در رخساره مبارک ایشان نظر میکرد
آه حسرت از دل بر میکشید و آب اندوه از دیده میبارید و میگفت کاشکی بدانمی که بعد از من با شما چه خواهد رفت و
سرانجام کار شما بکجا خواهد رسید حسن و حسین از سخن مادر بگریه در آمدند فاطمه فرمود که ای جانان مادر زمانی بگورستان
بقیع روید و مادر خود را دعا کنید ایشان برفتند و فاطمه بر بستر تکیه زد و علی را گفت بنشین که وقت وداع ست
علی گفت آه و حسرتا بیت دلها کباب میشود از آتش وداع + یا رب که بر فتند ز جهان رسم انقطاع + آه

دو رخ یاران با موافقان احمد در مقام مساوات ست و با فرج اکبر در رتبه موازات پس مرتضی علی بنشست و فاطمه اسما بنت عمیس را طلبید و گفت طعامے مهیا ساز که فرزندان من چون باز آیند تناول نمایند و چون بخانه در آیند و فلان موضع بنشانان و طعام پیش ایشان بنه تا بخورند و مگذار که پیش من آیند و مرا بدین حال مشاهده نمایند و چون زمانے بر آمد شاهزادگان بیامدند اسما پیش ایشان باز آمده و در آن موضع که فاطمه فرموده بود ایشانرا بنشانید و طعام حاضر کرد شاهزادگان فرمودند که اے اسما هرگز دیده باشی که بے مادر طعام خورده باشیم این چه معنی دارد که مارا از هم جدا میسازی اسما فرمود که مادر شما اندک ملالے دارد شما طعام تناول کنید ایشان گفتند اے اسما مارا بے مادر طعام گوارا نیست برخاستند و بحجره در آمدند و مادر را دیدند تکیه فرموده و مرتضی علی بر زبر سر او نشسته چون مادر ایشانرا دید گفت اے علی یکزمان ایشانرا بسر روضه پدرم فرست تا با خدا اے راز گویم و نیاز عرضه دارم علی فرمود که جانان پدر لحظه بزیارت جد خویش روید که مادر شما رنجور ست تا قدمے بیاساید ایشان بیرون رفتند پس فاطمه فرمود که اے علی ساعتے قرار گیر و سرم در کنار گیر که از عمر چند لمحه نمانده بیت بیمار غمت را نفس باز پس ست این + پاس نفسش دار که آخر نفس ست این + مرتضی علی فرمود که اے فاطمه مرا قوت شنیدن این مقال و طاقت دیدن این حال نیست فاطمه گفت اے علی راهے پیش آمده که بضرورت بباید رفت و غمے در دل جوش زده که بهر حال میباید گفت دمے بنشین و سخن من گوش کن و شربت فراق مرا بناکام نوش کن رباعی بنشین بگر از دلم غمے برداری + یا از سر آتشم دمے برداری + جانم ز فراقت بعدم خواهد شد + هان تا بوداعش قدمے برداری + علی بنشست و سر فاطمه بر کنار گرفت فاطمه دیده مبارک فراز کرد ناگاه از باران غم و سیلاب دیده پرنم امیر قطرها بر گلزار رخسار فاطمه باریدن آغاز کرد فاطمه دیده باز کرد و علی را گریان دید گفت یا علی وقت وصیت ست نه هنگام تعزیت علی گفت یا سیدة النساء چه وصیت داری فاطمه فرمود که اے علی چهار وصیت دارم اول آنکه اگر از من نسبت بتو صورتے صادر شده باشد که غبار ملالے بر خاطر طاهر نشسته باشد آنرا عفو فرمائی و مرا بحل کنی علی گفت که حاشا درین مدت هرگز بقول و فعل از تو چیزے واقع نشده که موجب آزار دل من بوده باشد تو همیشه دلدار من بوده نه دل آزار من و غمگسار من بوده نه آفت روزگار من و ترا وفادار یافته ام نه جفا کار و در صفت گل دیده ام نه بشوکت خار وصیت دیگر فرمائے گفت وصیت دوم آنست که فرزندان مرا عزیز داری و جانب جگر گوشگان مرا فرو نگذاری و دست شفقت از سر ایشان بر نگیری و عذر گستاخی اگر از ایشان صادر شود در پذیری سوم مرا بشب دفن کنی تا چنانچه در حال حیات هیچ بیگانه را نظر بر قد و بالائے من نیفتاده در حین مرگ نیز چشم کسے بر جنازه من نیفتد چهارم آنکه پاے از زیارت من باز نگیری که من با تو انس و آرام داشته ام و مونس اوقات صبح و شام من تو بوده و حالا بناکام از تو در میروم بیت اے بناکام مرا از رخ تو مهجوری + خود که باشد که

بگماه از تو گزیده ورزی ◦ مرتضیٰ این سخنان بشنید فریاد از نهادش برآمد و بلسان الحال مضمون این مقال بادا رسانید رباعی ◦ دلدار ز ناکرانه مے طلبد ◦ در کوئے فراق خانه میطلبد ◦ تیرے ز کمان هجر مے اندازد ◦ وز سینه ما نشانه میطلبد ◦ آنگه علی گفت اے فاطمه قبول دارم که بوصیتهائے تو قیام نمایم اما تو هم کرمے فرمائے و وصایائے من بشنو فاطمه گفت چه وصیت ست گفت اول آنکه اگر در خدمت تو تقصیرے واقع شده باشد عفو نمائی دوم چون بروضهٔ پدرت برسی سلام من فراق دیده هجران کشیده بوے رسانی سوم از من بآنحضرت شکایتے نفرمائی فاطمه فرمود که حقا که در مدت مواصلت از تو چیزے ندیده ام و سخنے نشنیده ام که موجب شکایت بوده باشد بلکه همه مردی و مروت و جوانمردی و فتوت و حسن مقال و لطف فعال مشاهده کرده ام بیت اے ز سر تا پا چو چشم خویش عین مردمی ◦ چون تواند بود چندین لطف در یک آدمی ◦ ایشان درین سخن بودند که بیک ناگاه خروش و اویلاه و ناله و امصیبتاه از در حجره برآمد حسن و حسین میگفتند اے پدر اے در مدینه علم رسول خدا اے در حجره بر روئے ما بگشاے اے پدر بزرگوار ما را بخانه در آر تا دیدار بازپسین مادر خود به بینیم و وداع بکنیم علی خود برخاست و در خانه باز کرد و شاهزادگان را در برگرفت و نوازش بسیار نمود و گفت جانان پدر شما چه دانستید که مادر شما درین وقت از دنیا بخواهد رفت گفتند اے پدر مهربان فرموده بودی که بر روضهٔ جد خود روید همین که بروضه رسیدیم خروشے بگوش ما رسید و آوازے شنیدیم که اینک ابراهیم خلیل میگوید یتیمان فاطمه زهرا آمدند اینک اسمعیل ذبیح میگوید شفیعان فرود آمدند اینک محمد حبیب صلی الله علیه و آله وسلم میفرماید که جگرگوشگان ما آمدند چون بروضه آمدیم و سلام کردیم از مرقد حضرت صلی الله علیه و آله وسلم آواز آمد که اے فرزندان من و اے نور دیدگان من بازگردید تا دیدار بازپسین والدهٔ خود دریابید که ما باستقبال مادر شما آمده ایم و جمیع انبیا علیهم السلام از گشتیم و بیامدیم پس خود را بر او افگندند که حضرت فاطمه تکیه داشت و در دست و پاے وے افتادند و روے در زمین مے غلطیدند و بزاری تمام مینالیدند و در کف پاے مادر مے مالیدند و میگفتند اے مادر چشم مبارک باز کن و با ما سخنے آغاز کن یتیمان خود را یک لحظه دیگر بنواز و از گفتار شکربار خود بهره ور ساز بیت نظرے کن که فراقت دل ما را خون ساخت ◦ سخنے گو که ز هجرت جگر ما بگداخت ◦ چون آواز ایشان بگوش فاطمه رسید دیده باز کرد و دست بگشاد و ایشان را در برگرفت و گفت اے جانان مادر و اے مظلومان مادر ندانم که بعد از من حال شما بکجا رسد و از دشمنان بشما چه جفاها رسد پس دختران را طلبید و به برادران سپرد و همه را دیگر باره به مرتضیٰ علی سفارش کرد و در روایتے آنست که علی رض و حسن رض و حسین رض را فرمود که شما یکبار دیگر بروضهٔ پدرم روید ایشان برفتند و فاطمه ام سلمی را طلبید و گفت برائے من آبے مهیا ساز تا غسل کنم ام سلمی گوید آب ترتیب نمودم و فاطمه غسلے فرمود که هرگز ندیده ام که کسے بدان خوبی غسل کند پس گفت جامهائے پاک مرا بیاور بیاوردم در پوشید آنگه فرمود که فراش مرا در میان خانه بنه آنجا بنهادم و آنحضرت بیامد و بران فراش تکیه گرفت و بر پهلوے راست خسپید روے بقبله و دست مبارک زیر رخسار راست نهاد پس اسما

بنت عمیس را طلبید و گفت ای اسما روزی جبرئیل نزد پدرم صلی الله علیه و آله وسلم آمد در وقتیکه مریض بود و قدری
کافور بهشت بجهت حنوط وی بیاورد و پدرم آنرا البته بخش کرد یک بخش خود برداشت و دو بخش بمن داد و گفت یک
قسم از آن تست و یکی از آن علی ای اسما آن کافور در فلان موضع نهاده است آنرا بردار چهل مثقال است بیست
مثقال که بخش منست مرا بدان حنوط ساز و باقی که قسم علیست آنرا محفوظ بدار اسما بموجب فرموده آنحضرت عمل
نمود دیگر باره فاطمه فرمود که ای اسما بیرون رو و مرا تنها بگذار تا اندک زمانی با خدای عز و جل راز گویم و امیدی که در دل
دارم با قاضی الحاجات باز گویم اسما بیرون آمد و ساعتی انتظار برد آواز گریه فاطمه شنید بخانه در آمد و دید که فاطمه سر بسجده
و با حق سبحانه مناجات میکند اسما گوید گوش فرا داشتم میگفت خداوندا بحرمت پدرم مصطفی و بشوقی که بدیدار من
داره و بدرد دل مرتضی که در مفارقت من مینالد و میزارد و بسوز دل حسن و حسین که در مصیبت من خواهند داشت
و بتفزع دختران نارسیده من که در ماتم من هیچ دقیقه باقی نخواهند گذاشت که بر گناهکاران امت پدرم رحمت کن
و از سر گناه عاصیان بیچاره درگذر درین محل گریه بر من غلبه کرد فاطمه باز نگریست اسما را دید گفت ترا نگفتم که زمانی
مرا تنها بگذار برو و بیرون منتظر باش و بعد از یک ساعت مرا بخوان اگر اجابت کردم فبها و الا بدانکه من نیز بپروردگار
خود رفتم و به پدر بزرگوار خود ملحق گشتم پس اسما از خانه بیرون آمد زمانی انتظار برد آنگاه آواز داد که یَا قُرَّةَ
عَیْنِ الرَّسُوْلِ هیچ جواب نیامد دیگر باره گفت یَا سَیِّدَةَ النِّسَآءِ یَا اِبْنَةَ الْمُصْطَفٰی ندای اجابت
نشنید در آمد و جامه از روی مبارکش در کشید و دید که از حجره عنا و کلبه فنا بحجله بقا و روضه لقا انتقال کرده و وجه
توجه ازین مضیق با وحشت و کلال بنزهت آباد قرب و وصال آورده اسما از پای در افتاد و روی بر کف پای مبارکش
نهاد و میگفت ای بتول عذرا چون بروضه پدرت رسی از من سلام و نیاز برسان درین محل حسن و حسین از در
در آمدند و گفتند ای اسما مادر ما چون ست اسما را تحمل نماند دست کرده مقنعه از سر در کشید شاهزادگان بر صورت
حال وقوف یافته گریان گریان روی بمسجد نهادند و علی با اشراف صحابه آنجا بودند چون آواز گریه سبطین بگوش
مرتضی رسید دانست که بر فوت مادر میگریند مرتضی بیهوش شد صحابه حیران شده بیامدند و آب بر روی علی افشاندند
تا بهوش آمد پیش حسن و حسین باز آمدند که ای مخدوم زادگان شما را چه میشود و چرا میگرید گفتند چگونه نگرییم و برای
چه ننالیم بیت دل بشد از دست دوست را چه جوییم + نطق فرو بست حال خود بکه گوییم + و درین وقت میزبان
جان عزیز زبده زهرا و بتول عذرا از مهمانخانه قالب تشریف میل دعوت سمعی وَاللّٰهُ یَدْعُوْا اِلٰی
دَارِ السَّلَامِ فرموده هودج روح بزرگوارش بجاذبه اِرْجِعِیْ اِلٰی رَبِّكِ از شاهراه کُلُّ نَفْسٍ ذَآئِقَةُ الْمَوْتِ
بمعموره ساکنان صوامع قدس برین و مقصوره متوطنان مجامع اعلی علیین بخدمت حضرت سید المرسلین
صلوات الله و سلامه علیه پیوست مصرع دوست بر دوست رفت و یار بر یار + اصحاب بزرگوار از صورت حال

وقوت یافته مراسیم گریه وزاری بجای آوردند و مصیبت حضرت رسالت را صلی الله علیه وآله وسلم تازه کردند و مرتضی
را رضی الله عنه در مرثیه آنحضرت ابیات است از جمله مصرع لِکُلِّ اجْتِمَاعٍ مِنْ خَلِیْلَیْنِ فُرْقَةٌ + یعنی هر اجتماع
را میان دو دوست افتراقی در پی است و هر گل وصلی را خار هجری باشد ع وَکُلُّ الَّذِیْ دُوْنَ الْفِرَاقِ
قَلِیْلٌ + و هر بلا که باشد بغیر بلای فراق اندکیست و به نسبت شدت مفارقت از هزار یکی مصرع
وَاِنَّ افْتِقَادِیْ فَاطِمًا بَعْدَ اَحْمَدٍ + بدرستی که گم کردن من فاطمه را بعد از هجران حضرت رسالت صلی الله علیه وآله
وسلم ع دَلِیْلٌ عَلٰی اَنْ لَا یَدُوْمَ خَلِیْلٌ + دلیل ظاهر و علامت باهر ست بدانکه هیچ دوست در عالم دایم
نیست و هیچ قاعده صحبت تا قیام قیامت قایم نه بلکه عادت روزگار غدار و سیرت زمانه ناپایدار آنست که
پیوسته به تیغ مفارقت رشته مصاحبت جمعی را انفصال دهد و داغ فراق بر جگر دوستان قدیمی و مصاحبان
دیرینه نهد مثنوی فلک را غیر ازین خود نیست کاری + که اگرداند جدا یاری ز یاری + بهر جا دوستان
ببیند هم آواز + همانند م نغمه دوری کند ساز + و بروایت اهل بیت وفات آنحضرت شب سه شنبه بوده سوم ماه مبارک
رمضان سنه احدی عشر من الهجرة و در روضه مدفون ست

باب پنجم در طرفی از اخبار مرتضی علی رضی الله عنه از زمان ولادت تا هنگام شهادت

در شواهد النبوة آورده که امیر المؤمنین علی رض امام اول ست از ائمه اثنا عشر و شمایل و فضایل وی از ان بیشتر ست
که به تقریر زبان و تحریر بیان استقصای آن توان کرد امام احمد حنبل رحمه الله فرموده است که از هیچ یک از صحابه
کرام رضی الله عنهم آن قدر فضایل بما نرسیده که از امیر المؤمنین علی رض رسیده است ولادت وی بمکه بوده است
بعد از عام الفیل بسی سال روز جمعه سیزدهم ماه رجب شیخ مفید رحمه الله آورده است که درین مرد بود روی توجه بمحراب
عبادت آورده و بجد و تقوای در زهادت پشت بر دنیای دنی و متاع فانی آورده بیت بکوه رفته و بکنج
گرفته + ز چشم خلق چون گنج نهفته + نام وی مثرم بن دعیب الشعبانی زاهدی مشهور بود صد و نود سال از عمر وی
گذشته درین مدت از طاعت و عبادت نفور و ملول نگشته وقتی در مناجات گفت الهی از بزرگان حرم محترم خود
کسی بمن نمای تیر دعای پیر بهدف اجابت رسید و ابوطالب که بسفر یمن رفته بود بزیارت وی
توجه نمود مثرم چون وی را دید بتعظیم تمام کرده برخاست و در پهلوی خود بنشاند آنگه استفسار کرد که تو کیستی و از کجایی
گفت مردی ام از تهامه مثرم گفت از کدام تهامه گفت از مکه دیگر پرسید که از کدام قبیله گفت از قبیله بنی هاشم بن
عبد مناف زاهد دیگر باره برخاست و سر و روی ابوطالب ببوسید و گفت الحمد لله که حق سبحانه دعای من رد نکرد
و مرا مرگ نداد تا یکی از مجاوران حرم شریف خود بمن نمود پس گفت نام تو چیست گفت ابوطالب گفت نام پدرت
چه بود گفت عبد المطلب زاهد گفت که خوانده ام که عبد المطلب را دو نبیره باشد یکی نبی خدا و پدر او را عبد الله نام

باشد و دیگر ولی خدا و نام پدر او ابوطالب بود و چون نبی خدا سی ساله شود ولی خدا متولد گردد ای ابوطالب آن
نبی بوجود آمده است گفت آری محمد متولد شده است و بیست و نه سال از عمر وی گذشته است گفت ای ابوطالب
بشارت باد ترا که امسال فرزندی از صلب تو بیرون آید که امام متقیان و پیشوای مومنان باشد ای ابوطالب
چون بمکه باز روی آن برادرزاده خود را بگو که مثرم ترا بندگی بسیار میرساند و گواهی میدهد که خدای یکیست و
بجز از وی خدای نیست و تو که محمدی رسول وی بحقی و چون پسر تو متولد شود او را هم سلام من برسان و بگو آن پیر
که دوست و هوادار تو بود چنین گفته است که تو ولی پیغمبری با حضرت نبوت تمام گردد و بتو ولایت آشکارا شود و
او خاتم نبوت باشد و تو فاتح ولایت باشی ابوطالب گفت ای شیخ من حقیقت آنچه تو میگوئی بچه دریابم مگر برهانی
روشن و دلیلی هویدا بمن نمائی مثرم گفت که چه خواهی تا از خدای درخواهم تا اجابت فرماید و ترا درین موقع صدق
سخن من روی نماید ابوطالب نگاه کرد درخت انار بود بر در آن غار خشک شده گفت خواهم که مرا ازین درخت
خشک انار تازه دهی زاهد دست بدعا برداشت و گفت الهی اگر آنچه از سر منی و ولی تو گفتم راست گفتم ما را ازین
درخت انار ده فی الحال بقدرت حضرت ذوالجلال آن درخت سبز شد و برگ پدید آورد و گلنار وی پیدا شد و
انار لطیف بدست دهم در دم پخته گشت زاهد انار را باز کرده و پیش ابوطالب نهاد و چون بشگافتند دانهای
او چون لعل رمانی سرخ بود ابوطالب دانه چند از آن تناول نمود و رنگ آن نطفه سرایت کرد و سرخی در روی امیر
از آن بود القصه ابوطالب شاد و خندان از مجلس زاهد بیرون آمد و چون بمکه رسید نطفه علی از صلب وی برحم فاطمه
بنت اسد منتقل شد و چون مدت حمل بگذشت فاطمه رض روایت میکند که در طواف خانه کعبه بودم که اثر مخاض بر من
ظاهر گشت در شوط چهارم حضرت رسول صلی الله علیه وسلم مرا دید گفت ای مادر ترا چه بوده است که رنگت متغیر شده است
صورت حال بعرض رسانیدم گفت ای فاطمه طواف تمام کردی گفتم نه گفت طواف تمام کن اگر آنست که وقت ولادت گردد در خانه کعبه
رو که سزاوار است در کتاب بشائر المصطفی از یزید بن قعنب نقل میکنند که من با عباس بن عبدالمطلب و جمعی از بنی عبدالعزی
به ازاء بیت الحرام نشسته بودیم که فاطمه بنت اسد بمسجد در آمد و حال آنکه حامله بود بعلی و از حمل وی مدت نه ماه گذشته
بود و بطواف اشتغال نمود ناگاه اثر طلق و علامت زادن بر وی ظاهر شد و مجال بیرون رفتن از مسجد نماند گفت ای
خداوند خانه بحرمت بانی این خانه که این ولادت را بر من آسان کن راوی گوید دیدم که فی الحال دیوار خانه کشاده شد
و فاطمه بخانه درون رفت و از چشم ما غایب گشت ما خواستیم که بخانه در آئیم میسر نشد و روز چهارم بیرون آمد علی
را بر دست گرفته امام ابوداود سجستانی آورده که پیش از علی و بعد از علی هیچکس را این شرف نبوده که وی در خانه کعبه
متولد شده باشد و درین معنی گفته اند شعر وَلَدَتْهُ فِي الْحَرَمِ الْمُعَظَّمِ اُمُّهُ ✦ طَابَتْ وَطَابَ وَلِيدُهَا
وَالْمَوْلِدُ ✦ بیت گوهر چو پاک بود و صدف نیز پاک بود ✦ آمد میانه حرم کعبه در وجود ✦ کعبش ز فیض کسب صفا

داشت لاجرم بپرورش سید دو جهان جلوه ها نمود + فاطمه چون با علی از حرم بیرون آمد ویرا بخانه آورده در مهد
نهاد و با ابوطالب بشارت داد ابوطالب بی‌اراده بیامد و در پیش مهد تا رخسار علی را به بیند علی دست از بند بیرون کشید
و دست پدر را بگرفت و گفته اند روی ویرا بخراشید و در روایتی آنست که مادر خواست که پستان در دهان وی نهد
نگذاشت و روی مادر را نیز خراشید ساخت ابوطالب گفت ای فاطمه این پسر را چه نام نهاده که پنجه او درست
به پنجه شیر میماند گفت او را بنام پدر خود اسد تسمیه کرده ام ابوطالب گفت من او را زید نام کردم بنام قصی که جامع
قبایل قریش بود پس فاطمه دست او را فرو بست و بمهمی مشغول شد چون باز نگریست دید که بندهای گهواره گسیخت
و دستها بیرون کرده اما چون خبر ولادت علی بحضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم رسید پرسید که ویرا چه نام نهاده اند
بعرض رسانیدند که پدر زید نام نهاده و مادر اسد حضرت صلوات الله وسلامه علیه فرمود که نام خوشش علی عالی همت
میباید نهاد و فاطمه که این سخن شنید گفت بخدا که من از هاتفی شنودم که نامش علی نه اما پنهان میکردم و در روایتی
هست که میان پدر و مادر در تسمیه وی مجادله میرفت باتفاق در شبی بدر حرم آمدند و فاطمه روی بآسمان کرد
و در جزوی آغاز فرمود که یک بیتش این ست شعر بَيِّنْ لَنَا بِحُكْمِكَ الْمَرْضِيِّ + مَاذَا تَرَىٰ فِي اسْمِ
ذِي الصَّبِيِّ + یعنی الهی حکم کن آنچه خواهی در نام این کودک از بام خانه رجزی شنودند که کسی میخواند در جواب
ایشان که یک بیتش این بود شعر فَاسْمُهُ مِنْ شَامِخٍ عَلِيٌّ + عَلِيٌّ اشْتُقَّ مِنَ الْعَلِيِّ + پس برین نام
قرار دادند بیت کام دهن و زیب زبان ست این نام + آرام دل و راحت جان ست این نام + و آورده اند
که رسول صلی الله علیه وآله وسلم بخانه ابوطالب آمده نزدیک مهد شد تا علی را ببیند فاطمه بنت اسد گفت ای فرزند
دلیرانه نزدیک گهواره مرو که این فرزند شیر خصلت ست روی پدر و چهره مرا بخراشید مبادا که نسبت بشما نیز جرأتی
کند سید عالم صلی الله علیه وآله وسلم گفت ای مادر علی با من هرگز این شیوه پیش نبرد آنگاه فرا پیش مهد شد و در روی
علی نگریست و علی در خواب بود چون رایحه گیسوی مشکین معنبر آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم بمشام علی رسید دیده
باز کرده بزبان حال مضمون این مقال ادا مینمود بیت بوی جان می آید از باد صبا این بو چه بوست + مشک
را این حد نباشد نکهت گیسوی اوست + و چون نظر علی بر جمال با کمال سید کاینات علیه افضل الصلوات افتاد
در روی مبارک آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم بخندید بیت اندرین ساعت که دیدم نازنین خویش را + یافتم
خرم دل اندوهگین خویش را + آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم ویرا از گهواره بیرون آورده و بر کنار گرفته روی بر
روی وی نهاد و زبان در دهن وی کرد و علی مدت مدید زبان آنحضرت را صلی الله علیه وآله وسلم میمکید
و از رشحات لعاب آن دهن که سرچشمه اسرار وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ بود شربت هَلْ لُعَابُ رَسُولِ اللهِ
فِي فَمِي می چشید و گفته اند نکته در آنکه ابوطالب اسد نگذاشت که ویرا برادر او آن بود که اول دست مردی که بوی

رسد حضرت رسالت باشد صلی الله علیه وآله وسلم وآنکه شیر باد نگرفت بجهت آن بود که در مهد حال آب حیات از
سرچشمهٔ دهان سید دو جهان صلی الله علیه وآله وسلم بنوشد علیت مفرح بجگر خستگان عشق رسان از کیمیای
سعادت که در دهن داری وپس رسول صلی الله علیه وآله وسلم طشت در آفتاب طلبید و علی را در طشت نهاد و بدست
مبارک خود وی را می‌شست چون جانب راست وی شسته گشت علی در طشت برگشت بی آنکه کسی وی را برگرداند
حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم که این حال مشاهده فرمود بگریست فاطمه گفت ای سید سبب این گریه چیست خواجه
فرمود که گویا می‌بینم که این پسر مرا غسل میدهد و من هم پیش وی میگردم بی آنکه کسی مرا بگرداند و در روز اول علی
من او را شستم و در روز آخر من او مرا خواهد شست چنان بود که در محلی که آن سرور صلوات الله وسلامه علیه
از دار الغرور در بستر سرور انتقال فرمود علی مباشر غسل آن سرور بود و چنان مینمود که آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم
از دستی بدستی میگردید بی آنکه کسی او را بگرداند و در شواهد آورده که آنحضرت صلوات الله وسلامه علیه تربیت علی
میفرمود و پیوسته از وی خبر میگرفت و او در ظل کنار رسول پرورش یافت و چون قریب به پنج سالگی رسید در آن
وقت تنگی و بی برگی در میان قریش پیدا آمده بود و بجهت خشکسالی مردم بعسرت تمام میگذرانیدند و ابوطالب
عیال مند بود روزی حضرت رسالت صلی الله علیه وآله وسلم با عم خود عباس گفت تو توانگری و ابوطالب
فقیر است و عیال بسیار دارد و مردم به بلای غلا و قحط درمانده‌اند مصرع پیش آی و رحم کن که محل ترحم است بیا تا
برویم و هر یک فرزندی از آن او برداریم تا یکبار شود و مؤنت او تخفیفی یابد عباس قبول فرمود با حضرت
رسول صلی الله علیه وآله وسلم بخانهٔ ابوطالب آمدند و صورت حال با او باز گفتند جواب داد که عقیل را از پسران من با من بگذارید
باقی هر چه خواهید پس حضرت صلوات الله وسلامه علیه علی را قبول کرد و عباس جعفر را و از آن وقت علی در کفالت حضرت
رسول صلی الله علیه وآله وسلم میبود تا وقتیکه آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم مبعوث شد وی ایمان آورد و همچنان
بملازمت ایشان قیام مینمود تا آن هنگام که فاطمه زهرا را بوی داد و حجره جهت ایشان تعیین فرمود اما کنیت علی
ابوالحسن بود و ابوتراب و این کنیت را خوشتر آمدی و در سبب تکنیهٔ علی بدین لفظ چند قول واقع شده در
شواهد آورده که روزی رسول الله میان من و وی چیزی واقع شد خشم کرده بیرون رفت و نزد من قیلوله نفرمود
رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم کسی را فرمود که ببین که وی در کجاست آنکس آمده گفت یا رسول الله وی در مسجد در
خواب است رسول صلوات الله وسلامه علیه بخانه رفت وی را دید خفته ردای او از دوش او افتاده و دوش مبارکش
خاک آلود شده رسول صلی الله علیه وآله وسلم آن خاک را بدست مبارک خود از دوش او دور میکرد و می‌گفت
قم یا ابا تراب قم یا ابا تراب در روضة الاحباب فرموده که در سال دوم از هجرت که غزوهٔ ذو العشیرة واقع شد
پیغامبر صلی الله علیه وآله وسلم علی مرتضی را ابوتراب کنیت نهاد عمار بن یاسر میگوید در غزوهٔ ذو العشیره من و علی ع

در پاے درخت خرماے بخواب رفته بودیم و در زمین ریگستان حضرت صلوات الله و سلامه علیه بر بالین ما آمد و ما را بیدار کرد و با علی گفت قم یا ابا تراب بعد ازان فرمود که اے علی ترا خبر دهم که بدبخت ترین مردمان کیست علی گفت آرے یا رسول الله رسول صلی الله علیه و آله وسلم فرمود که بدبخت ترین مردمان دو کس اند یکے آنکه ناقهٔ صالح پیغامبر را علیه السلام پے کرد و دیگرے آنکه روے ترا و محاسن ترا بخون رنگ کند این میگفت و دست حق پرست را بر سر و روے وے میکشید و کنیت دیگر مراو را ابو الریحانتین ست در مناقب ابن مردویه از جابر رض نقل میکند که شنیدم از حضرت رسالت صلی الله علیه و آله وسلم بسه روز پیش از وفات که علی را گفت یا ابا الریحانتین وصیت میکنم ترا بنگاهداشت دو ریحانهٔ من مراد حسن و حسین بوده اند و بدرستیکه نزدیک شد که دو رکن تو در هم شکسته دار جابر رض چون حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم وفات کرد امیر فرمود که هذا احد رکنی یک رکن من این بود که بر جاے نماند و بعد از وفات فاطمه گفت هذا الرکن الثانی این رکن دوم بود که در هم شکست در اخبار آمده است که مرتضی علی فرمود که من محنت بسیار دیدم و مشقت بیشمار کشیدم و سخت ترین بلاها بر من بود یکے وفات حضرت سید کاینات علیه افضل الصلوات که هادی راه و پشت و پناه من بود چون آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم در گذشت دل من بر آتش حیرت بریان و دیده ام از غایت حسرت گریان گشت و زبان حال بدین مقال تکلم نمود

رباعی اے همنفسان آه که بے یار بماندم + در دست غم هجر گرفتار بماندم + آن بحر رسالت چو شد از دیدهٔ من دور + من با صدف چشم گهربار بماندم + دوم وفات حلیلهٔ جلیلهٔ من یعنی فاطمه رضی الله عنها که تسلی دل غمدیدهٔ من و روشنی دیدهٔ پرنم و مونس روزگار و یار وفادار غمگسار من بود و بفوت وے جراحت مصطفی تازه شد و دست فراق داغے دیگر بر بالاے آن داغ نهاد **رباعی** زنهار ز دست فلک بے بنیاد + هرگز گره کار کسے را نکشاد + هرجا که دلے دید که داغے دارد + داغے دگرش بر سر آن داغ نهاد + سوم خبر شهادت جگر گوشهٔ من حسین که رسول صلی الله علیه و آله وسلم ازان مرا خبر داد + در شواهد آورده که مرتضی علی در بعضے از سفرهاے خود بصحراے کربلا رسید و گریان گریان ازانجا بگذشت پس گفت والله این ست محل خوابانیدن شتران ایشان و موضع مردن ایشان اصحاب گفتند یا امیر المومنین این چه موضع ست فرمود که این کربلاست اینجا قومے را بکشند که بیحساب در بهشت در آیند بعد ازان مصیبت قلوب اهل اسلام شمع وار در لگن ضجرت سوخته است و موقد حیرت در کانون سینهاے امت سید انام آتش قلق و اضطراب برافروخته **قطعه** شد بساط خرمی سطے در جهان زین واقعه + زیر و بالا شد زمین و آسمان زین واقعه + هست شبها بر کنار آسمان رنگ شفق + خون که آید ز چشم روشنان زین واقعه + اما القاب مرتضی علی بسیار ست

چون امیر النحل و بیضة البلد و یعسوب الدین و کرار غیر فرار و اسد الله الغالب و امثال این حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم او را سید و سید دست داده در حجرو سلیع در مسند امام احمد حنبل مذکور ست که حضرت رسالت صلی الله علیه و آله وسلم دست حسن و حسین را گرفته فرمود که هر که مرا دوست دارد و این هر دو را و پدر و مادر ایشان را دوست دارد

با من باشد روز قیامت در درجهٔ من و در فردوس الاخبار از معاذ بن جبل نقل کرده است که دوستی علی رض حسنه
ایست که با آن سیئه ضرر نکند و دشمنی علی سیئه ایست که با آن حسنه نفع نرساند و در خبر آمده است که روزی حضرت
رسول صلی الله علیه وآله وسلم نشسته بود علی بیامد حضرت صلی الله علیه وآله وسلم او را در کنار گرفت و میان دو چشم او را
بوسه داد و عباس بن عبد المطلب حاضر بود گفت یا رسول الله این کس را دوست میداری گفت ای عم نعم او را دوست
میدارم و بسیار دوست میدارم و نمیدانم که کسی او را از من بیشتر دوست دارد بدرستیکه حق سبحانه ذریت هر
پیغامبری را در صلب وی نهاده و ذریت مرا در صلب علی ودیعت فرموده امام ترمذی رح در سنن خود آورده که سلمان
را رضی الله عنه گفتند چه بسیار دوست میداری علی را گفت من از حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم شنودم که هر که
علی را دوست دارد پس بدرستیکه مرا دوست دارد و هر که علی را دشمن دارد بدرستیکه مرا دشمن داشته باشد و حضرت
رسالت صلوات الله وسلامه علیه بارها او را دعا فرمود که خدایا دوست دار هر که علی را دوست دارد و دشمن دار هر که علی را
دشمن دارد و در حدیقه مذکور است نظم دوستی علی بحق خداست + دوست گیرم تو نیز دوسترا + بهر او گفت مصطفی با آله که اللهم
وال من والاه + بغض او موجب زیانکاریست + سبب خواری و نگونساریست + دشمنی وی فگند در چاه + هم بهر جان
عاد من عاداه + در شواهد از دلایل امام مستغفری رح نقل کرده که یکی از صالحان این امت گفت شبی قیامت را در
خواب دیدم که قایم شده است و همه خلایق را در حسابگاه حشر کرده اند بصراط نزدیک رسیدم و از آنجا درگذشتم ناگاه
دیدم که رسول صلی الله علیه وآله وسلم بر کنار حوض کوثر است و حسن و حسین مردمان را آب میدهند پیش ایشان رفتم که مرا
آب دهید ندادند پیش حضرت رسالت صلوات الله وسلامه علیه آمدم گفتم یا رسول الله ایشان را بگوی که مرا آب دهند
رسول صلی الله علیه وآله وسلم فرمود که ترا آب نخواهند داد گفتم چرا یا رسول الله میترسم که قصد هلاک من کنند و مرا استطاعت
آن نیست که منع وی توانم کرد رسول صلی الله علیه وآله وسلم کاردی برهنه بمن داد و فرمود برو و ویرا بکش من در خواب ویرا بکشتم
و پیش رسول صلی الله علیه وآله وسلم آمدم و گفتم یا رسول الله آنچه فرموده بودی کردم پس رسول صلی الله علیه وآله وسلم فرمود که ای
حسن ویرا آب ده امیر المومنین حسن مرا آب داد و من کاسه از دست مبارک وی گرفتم و نمیدانم خوردم یا نه بعد از آن
از خواب بیدار شدم بسیار ترسناک پس وضو ساختم و بنماز مشغول گشتم تا آن زمان که صبح بدمید ناگاه آواز مردم برآمد
که فلان کس را بر جامهٔ خواب بکشته اند گماشتگان حاکم آمدند همسایگان را بیگناه گرفتند من با خود گفتم سبحان الله این
خوابیست که من دیده ام و خدای تعالی آنرا راست ساخته است برخاستم و پیش حاکم رفتم و گفتم این کاریست که من
کرده ام و مردم ازین بیگناه اند و الحق حاکم راست میگفت که گناه آن ناکس بود که ابن عم و داماد مصطفی را صلی الله
علیه وآله وسلم ناسزا گفت بیت ناسزا هر که گفت و هر که شنید + به سزای جزای خویش رسید + و هم در شواهد از
حسین بن علی بن الحسین رضی الله عنهم آورده اند که وی فرمود که ابراهیم بن هشام المخزومی والی مدینه بود و هر روز جمعه بر منبر

منبر جمع میکرد و خود بر منبر برآمده و در امیر المؤمنین علی مے افتاد و ناسزا میگفت در یکے از ان جمعها آن مقام از مردان
پر برآمده بود و من بپهلوے منبر افتاده بودم در خواب شدم و دیدم که قبر مبارک حضرت صلی الله علیه و آله و سلم بشکافت و از آنجا
مردے بیرون آمد جامه سفید پوشیده مرا گفت اے ابو عبد الله ترا اندوهگین نمیسازد آنچه این شخص میگوید گفتم بلے گفت
چشمان خود بگشاے و ببین خدا تعالے باوے چه میکند چون چشم بگشادم شنیدم که مذمت علی میکرد از بالاے منبر بیفتاد
و هلاک شد **نظم** ناکسے کز جام بغض مرتضے یک جرعه خورد * دست ساقی فنا زهر بلا کش میدهد * حال او امروز از ین
نوع ست فردا روز حشر * من نمیدانم که از خشم الٰهی چون رهد * و چنانچه حضرت رسالت صلی الله علیه و آله و سلم او را
دوست میداشت حق سبحانه و تعالی نیز او را دوست داشته چنانچه در غزوهٔ خیبر منقول ست که حضرت رسول صلی الله
علیه و آله و سلم فرمود که من فردا این رایت بدست کسے دهم که یُحِبُّ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ دوست دارد خدا و رسول او را
وَيُحِبُّهُ اللّٰهُ وَرَسُوْلُهٗ و دوست دارد خداے و رسول وے او را و مرتبهٔ قرب امیر المؤمنین علی بدرگاه الٰهی جلت
عظمته و علت کلمته ازین حدیث معلوم توان کرد که در روضة الاحباب از جابر بن عبد الله انصاری رضی الله عنهما روایت کرده
که رسول صلی الله علیه و آله و سلم در حین محاصرهٔ طایف علی بن ابی طالب را بطلبید و با او بطریق راز و خفیه سخنان گفت
و زمان نجواے آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم با علی امتداد یافت فرمان گفتند عجب دراز و دور راز با پسر عم خویش
گفت رسول صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که مَا انْتَجَيْتُهٗ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ انْتَجَاهُ یعنی من بجو با وے راز نمیگفتم الله
تعالی با وے نجوے مینمود و این حدیث در صحیح نسائی مذکور ست و ترمذی نیز آورده و ذکر کرده که خداے با وے نجوے
میفرمود یعنی امر کرده بود مرا که با او راز گویم و محرمیت راز الٰهی نشانهٔ قرب حضرت پادشاهی ست **مثنوی**
محرم او بوده کعبه جاز از محرم او گشته سر یزدان را * کاتب نقش نامهٔ تنزیل * خازن گنج نامهٔ تاویل * ابن عم نبی و
هم داماد او جان بخبر از جلالش شاد * اما صفات حمیده و سمات پسندیدهٔ آنحضرت از قیاس فهم افزون و از حیز
ادراک و هم بیرون ست و شمهٔ از حقیقت حال و حال حقیقتش بر ضمایر صافیهٔ عقلا و خواطر زاکیهٔ عرفا و فضلا لایح و پیدا
و واضح و هویدا است **بیت** در شرح حسن او چه تصرف کند کسے * مرآت آفتاب چه محتاج صیقل ست * فضایل
ذات ساطعة اللوامع و مفاخر صفات لامعة السواطع آنحضرت در همه افکار و اذهان کضوء النهار و نور الاسفار قرار
یافته پس ایراد و اثبات آن از مقولهٔ تحصیل حاصل خواهد بود **مصرع** وَالشَّمْسُ تَكْبُرُ عَنْ حُلِيٍّ وَعَنْ حُلَلٍ +
قطعه قدم نهاد قلم تا بقدر شرح کند * ز وصف صورت و حسن نکات معنی او * خرد گرفت عنانش که زین سخن بگذر +
بماهتاب چه حاجت شب تجلی او * اما بحکم فما لا يُدْرَكُ كُلُّهٗ لا يُتْرَكُ كُلُّهٗ دو سه کلمه از هر جا آورده میشود و
از جملهٔ شرف نسب عالیش از خبر معتبر عَلِيٌّ مِنِّي وَاَنَا مِنْهُ معلوم ست و حسب وافیش از کلام مبینت انجام اَنْتَ مِنِّي
بِمَنْزِلَةِ هَارُوْنَ مِنْ مُوْسٰى محقق و مفهوم اما علم او بر همه علماے عالم روشن شده و کیفیت آنش آواز نکته

کاملهٔ اَنَا مَدِیْنَةُ الْعِلْمِ وَعَلِیٌّ بَابُهَا معیّن گشته حکیم سنائی فرماید بیت خوانده در دین و ملک مختارش + هم
در علم و هم عملدارش + در شرح تعرف آورده که علی بن ابی طالب را امتحانست که کسی پیش از وی نگفته و بعد از وی نیز
کسی مثل آن نیاورده تا بدانجا که روزی بمنبر برآمده گفت که سَلُوْنِیْ عَمَّا دُوْنَ الْعَرْشِ بپرسید از من مادون
عرش هر چه میپرسید پس بدرستیکه در میان دو پهلوی من علمها بسیارست و این لعاب رسول خداست صلی الله علیه و آله
وسلم در دهان من و این آن چیزیست که زقه کرده است یعنی چشانیده است مرا حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم بخدا
که جان من در قبضهٔ قدرت اوست که اگر فرمان رسد مر توریت و انجیل را که سخن گویند هر آینه بسن و ساده وضع کنم و
بر آن نشسته خبر دهم بدانچه در آن هر دو کتابست و آن هر دو کتاب مرا در آن تصدیق نمایند و شک نیست
در آنکه این علم در مکتب ادب از ادیب لبیب وَعَلَّمَکَ مَا لَمْ تَکُنْ تَعْلَمُ در آموخته بود چنانچه فرمود که رسول
صلی الله علیه و آله وسلم هزار باب از علم در من آموخت که از هر بابی هزار باب دیگر بر من منکشف شد شیخ عطار فرموده
مثنوی نبی در گوش او یک علم در داد + ز آن اندر دلش صد علم بگشاد + چو شهر علم در بن منبر آمد + در آن
شهر بیشک حیدر آمد + از آن آب حیات دل که جان خورد + ز دست ساقی کوثر توان خورد + اما عبادتش بمرتبه
بود که شبی از خلوت او هزار تکبیر احرام میشنودند و راستی تکبیرات فرایض و سنن اما حلمش از این وجه نقل کرده اند که
غلامی در پس دیوار ایستاده بود امیر او را بخواند با نعره زد و او جوابی نداد بالآخر امیر در عقب دیوار نگه کرد او را دید گفت
ای غلام آواز مرا نشنودی گفت آری فرمود که مرا چرا جواب ندادی گفت میخواستم که ترا بخشم آرم گفت من
آنکس را بخشم آرم که ترا بر آن میداشت که مرا بخشم آری یعنی شیطان را پس فرمود که برو ترا آزاد کردم در راه خدای
و تا زنده باشم مؤنت تو بر منست و این غایت بردباری و نهایت نیکوکاریست بحلیت آراسته بود جانش
از زیور علم + بر فرق سر مبارکش افسر حلم + و از تواضعش حکایت کرده اند که در زمان خلافت از افریقیهٔ مغرب تا سواد سمرقند
در تصرف وی بود پیاده در بازار کوفه میگذشت و مردم به معاملات خود مشغول شده از مرور وی خبر نداشتند
و بر ممر وی انبوهی میکردند وی میفرمود که راه دهید امیر خود را مردم آواز مبارکش میشنودند و راه بر وی خالی میکردند و
در روایتی آمده که روزی بعضی از حوایج خانه خریده بود و خود برداشته یکی از خدام عقب وی پیش آمد که یا امیر المؤمنین
این بار را بمن ده تا بردارم فرمود که اَبُو الْعِیَالِ اَحَقُّ اَنْ یَحْمِلَهُ پدر عیالان سزاوارترست به برداشتن بار
ایشان خادم گفت تو خلیفهٔ زمانی و امام جهانی این صورت با حال تو نسبتی ندارد جواب داد که لَا یَنْقُصُ
الرَّجُلُ مِنْ کَمَالِهِ مَا یَحْمِلُهُ اِلَی عِیَالِهِ از کمال مرد هیچ کم نکند باری که برای عیال میکشد اما سخاوتش
در مرتبه اشتهار بر جمیع صغار و کبار هیچ مخفی نمانده و بر همه چون روز روشن است + امام واحدی در اسباب
نزول آورده که مرکز دایرهٔ مناقب ابو الحسن علی بن ابی طالب کرم الله وجهه از متاع دنیا چهار درم داشت احتیاج لابد

خود باز گرفته در راه رضاے حق تعالے بر درویشان نفقه کرد یکے بظاهر یکے در سر یکے در روز نورانی و یکے در شب ظلمانی حق تعالی این آیت فرستاد وَالَّذِيْنَ يُنْفِقُوْنَ اَمْوَالَهُمْ بِالَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَّعَلَانِيَةً فَلَهُمْ اَجْرُهُمْ وعلی را به تشریف این خدمت تعریف کرده به تقدیم این عمل بر تخت بخت جلوه داد حضرت مصطفےٰ صلی الله علیه وآله وسلم پرسید که اے علی ترا چه برآن داشت که بدین نوع تصدق نمودی جواب داد که طریق صدقه را بیرون از چهار ندیدم جهت طلب رضاے ربانی جمیع آن طرق را التزام نمودم و تمناے من آنکه یکے ازینها شرف قبول یافته بموقع رضا رسد و مقصود من که خشنودی معبود من ست حاصل آید حضرت رسالت صلی الله علیه وآله وسلم فرمود که یَا ابْنَ اَبِیْ طَالِبٍ اَلَا اِنَّ ذٰلِكَ لَكَ اے پسر ابو طالب آنچه مقصود تو بود یافتی و بدانچه مے جستی واصل شدی و قصه روزه و ایثار وے و اہل بیت وے طعام خود را از مضمون وَيُطْعِمُوْنَ الطَّعَامَ عَلٰی حُبِّهٖ مِسْكِيْنًا وَّيَتِيْمًا وَّاَسِيْرًا بر همه عالمیان واضح ست اما زهادت مرتضی علی و ترک دنیا و ترتیب اسباب امور عقبی و توجه بانوار مشاهده صفات حضرت مولی درجه قصوی داشت چنانچه جابر انصاری رضی الله عنه فرموده که ندیدم در دنیا زاهد تر از علی بن ابی طالب که مطلقاً دیده همت از متاع دنیا فانی فرو بسته بود و بر مرصد ریاضت منتظر شهود و تجوع تزکی نشسته در اخبار آمده است که مدتها سه روز متوالی از نان جو سیر نخوردے و میگفت حَسْبِیْ مِنَ الطَّعَامِ مَا يُقِيْمُ ظَهْرِيْ یعنی بس ست از طعام مرا آن مقدار که پشت مرا راست دارد و مرا از عبادت پروردگار من مانع نیاید آورده اند که در زمان خلافت روزے به بیت المال درآمد و در آنجا زر و نقره بسیار جمع آمده بود و بدانها نگاه کرده زمانے تأمل فرمود آنگاه گفت یَا صَفْرَاءُ وَيَا بَيْضَاءُ غُرِّیْ غَيْرِيْ اے زر زرد رخسار و اے نقره سفید عذار غیر مرا غره دهید و غیر مرا بفریبید که من فریفته جلوهٔ دل فریب و شیفتهٔ شیوهٔ شیرین شما نمیشوم و بدرستیکه من شما را سه طلاق داده ام که رجعت من درآن محال ست و دست تصرف بدامن شما رسانیدن بزه و وبال قطعه چگونه عشوهٔ دنیا مرا فریب دهد + چو بدیدهٔ همت در آن نمینگرم + چو گرد خرمن من خوشه چین بود پروین + بمزرعه که مزرع دنیا بنیم جو نخرم + اما کرامات وے از حد حصر زیاده است در شواهد آورده که بروایات صحیحه ثابت شده است که چون پاے مبارک بر رکاب مے نهاد افتتاح تلاوت قرآن میکرد و چون پاے دیگرش بر رکاب میرسید بروایتے بالاے مرکب راست مے ایستاد ختم تمام میفرمود و هم در شواهد نقل فرموده که اسما بنت عمیس از فاطمه رضی الله عنها روایت کند که گفت در شبے که علی با من زفاف کرد از وے ترسیدم زیرا که شنیدم که زمین با وے سخن میگفت بامداد آنرا با حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم حکایت کردم آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم سجده دراز کرد پس سر برآورد و گفت بشارت باد ترا اے فاطمه بپاکیزگی نسل بدرستیکه خداے تعالی فضیلت نهاد شوهر ترا بر سایر خلایق و زمین را فرمود که با وے بگوید اخبار خود را و آنچه بر روے زمین خواهد گذشت از مشرق تا مغرب و هم درآن کتاب مذکور ست که در وقت توجه بصفین اصحاب وے را آب محتاج شدند و هرچند از چپ و راست شتافتند آب

نیافتند حضرت امیر ایشان را ازانکه از جاده بگردانید دیرے ظاهر شد در میان بیابان جمعے رفتند و از ساکن آن دیر سوال
آب کردند گفت ازینجا تا آب دو فرسنگ است اصحاب گفتند یا امیر المومنین اجازت ده تا بدانجا رویم شاید پیش از آنکه
هیچ قوت نماند بآب رسیم امیر فرمود که حاجت بآن نیست و عنان بغله خود را بجانب قبله تافت و بجائے اشارت
کرد که آنرا بکاوید چون مقدارے خاک برداشتند سنگے بزرگ پیدا آمد که هیچ آلتے بران کار نیکرد امیر فرمود که این
سنگ بر بالاے آبست جهد کنید و آنرا بکنید هر چند اصحاب مجتمع شدند و جهد کردند نتوانستند که آنرا از جائے بجنبانند
چون حضرت امیر آنرا بدید از مرکب خود فرود آمد و آستین از ساعد باز در نوردید و انگشتان مبارک زیر آن سنگ در آورد
و زور کرده آن سنگ را از بالاے چشمه دور انداخت آبے ظاهر شد بغایت صافی و شیرین و خنک که در آن سفر بهتر از آن
آب نخورده بودند همه اصحاب آب خوردند و آن مقدار که خواستند برداشتند پس آنحضرت امیر آن سنگ را برداشت و
بر بالاے چشمه نهاد و فرمود که آنرا بخاک بینباشتند چون راهب آن دیر آن حال را مشاهده کرد از دیر فرود آمد و پیش
حضرت امیر بایستاد و پرسید که تو پیغامبر مرسلی فرمود که نے پس گفت تو فرشته مقربی گفت نے پس گفت تو چه
کسی فرمود که من وصی و داماد پیغمبر مرسلم محمد بن عبد الله خاتم النبیین صلوات الله وسلامه علیه راهب گفت دست بیار که مسلمان
میشوم مرتضی علی دست بوے داد پیر دیرانی گفت اَشْهَدُ اَنْ لَّا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَ اَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا رَّسُوْلُ
اللّٰهِ بعد از ان امیر از وے پرسید که سبب چه بود که بعد از انکه مدت مدید بر دین خود بودی امروز ایمان آوردی گفت
اے امیر المومنین بناے این دیر براے کنندهٔ این سنگ است و پیش از من بسیار کس درین دیر بوده اند و در کتب
خود دیده ایم و از علماے خود شنیده که درین موضع چشمه ایست و بر بالاے آن سنگے که آنرا ندانند و کندن آنرا نتوانند مگر
پیغامبرے یا داماد پیغمبرے پس چون من دیدم که تو آن کردی من بآرزوے خود رسیدم و آنچه انتظار آن میبردم
یافتم چون حضرت امیر آنرا بشنید چندان بگریست که محاسن مبارکش از آب دیده تر شد بعد از ان گفت سپاس
مر خدا برا که من نزدیک وے منسی نبودم و در کتب او مذکور شدم پس آن راهب ملازم امیر شد و در پیش وے با اهل شام مقابله
کرد چندانکه شهید شد و امیر بر وے نماز گذارد و وے را دفن کرد و براے وے از خداے تعالی آمرزش طلبید و غیر ازین
از کرامتهاے ایشان مصرع از دایرهٔ شرح و بیان بیرون ست ، اما جلوهٔ جرأتش بر هیچ بیناے مخفی و سطوت شجاعتش
بر هیچ داناے مختفی نیست آنچه در غزوهٔ بدر و احد بتوفیق ملک احد از امیر شد از معاونت سید مختار و مقاتلت با
زمرهٔ کفار در آن باب همین نکته کافیست که لَا فَتٰی اِلَّا عَلِیٌّ لَا سَیْفَ اِلَّا ذُو الْفَقَارِ و در حرب خندق عمرو بن
عبد ود را که روے زمرهٔ احزاب بود بیک حمله بر خاک تیره انداخت و مرحب یهودی را در جنگ خیبر بیک ضربت شمشیر
دو نیمه ساخت و بر کندن در خیبر اثریست از ولایت حیدر که تا قیامت بر لوح دلهاے آدمیان مسطور ست و بر زبان
کافهٔ عالمیان مذکور رباعی اے جان سخن ز دست دل بوتراب کن ، آباد ساز کعبه و خیبر خراب کن ، با هر چه آنجناب

گر وقت انس انس گیر و ز هر چه اجتناب بود اجتناب کن + وَهَلُمَّ جَرّاً مصرع صداقی اوصاف چنین خواهد بود +
و چون مطاوی این اوراق گنجایش تفصیل صفات مرتضوی ندارد و مقصد اصلی از تالیف این کتاب ذکر احوال شهدای
اهل بیت است برین قدر اختصار افتاد بیت هر چه گفتیم در اوصاف کمالیت او + همچنان هیچ نگفتیم که صد چندان
ست + و حال شهادت ایشان بر آن وجه بوده که چون بر سریر خلافت تمکن شد و واقعه جمل و صفین که تفاصیل
آن در تواریخ رقم ثبت یافته واقع گشت و قصه حکمین بوجود گرفت چهار هزار کس از عباد و زهاد کوفه از لشکر
امیر المؤمنین علی بیرون رفتند و گفتند لَا حُکْمَ اِلَّا لِلّٰهِ و هشت هزار کس دیگر بدیشان پیوستند و بحرورا منزل
ساخته ابن الکوا را بر خود امیر ساختند و این طایفه را خوارج میگویند مرتضی علی ابن عباس را نزد ایشان فرستاد تا
ایشان را نصیحت نموده باز آرد بهیچ وجه سخن او را قبول نکردند و گفتند علی بحکمین راضی شد ما از دین برگشتیم ابن عباس
باز آمد و علی خود سوار شده نزد ایشان رفت و با ایشان آغاز سخن فرمود عمرو بن یربوع و حرقوص بن زهیر گفتند
یا علی گناه بزرگ کرده توبه کن و سپاهی ترتیب ده تا بحرب شامیان رویم امیر گفت من حکمین نکردم شما مبالغه کردید
که ترک حرب کن و اکنون خود آمده اید و اعتراض میکنید یکی از خارجیان گفت با تو حرب خواهیم کرد علی گفت تا با
من حرب نکنید من با شما حرب نکنم القصه ایشان بهر شهر کسی فرستادند و مدد طلب کردند و نهروان را موعد ساختند
و امیر خبر ایشان می‌شنید و التفات نمی‌فرمود و لشکری ترتیب مینمود که بشام رود با آخر خبر رسید که خوارج فساد میکنند
و بقتل و غارت مسلمانان اقدام مینمایند و میگویند چون علی بشام رود ما برویم و کوفه را غارت کنیم سپاه امیر گفتند یا امیر
المؤمنین کار خوارج را نخست باید ساخت که اگر متوجه شام شویم نباید که ایشان خانمان ما غارت کنند و زن و
فرزند ما را باسیری ببرند مرتضی علی لشکر ظفر پیکر بجانب ایشان کشید و دیگر باره عبد الله عباس را نزد ایشان فرستاد
مهم بجایی نرسید امیر خود نزدیک ایشان رفت و ایشان را پند داد و از عذاب خدای تخویف نمود هشت هزار
کس روی بامیر نهاده اَلتَّوْبَةَ اَلتَّوْبَةَ میگفتند و بزاری و نیاز میگریستند تا به لشکر اسلام پیوستند و ابن الکوا که
امیر خوارج بود او نیز با ده کس از خواص خود از مذهب خوارج رجوع کرده نزدیک مرتضی آمد و خوارج عبد الله بن وهب
راسبی و حرقوص بن زهیر را که ذو الثدیه گفتندی امیر خود ساخته روی بنهروان نهادند امیر در عقب ایشان روان
شد و حضرت رسالت صلی الله علیه و آله و سلم از حرب علی با این طایفه خبر داده بود و ایشان را مارقین خوانده در شواهد آورده
که حضرت رسول صلوات الله و سلامه علیه مر علی را رضی الله عنه خبر داده بود که محاربه خواهی کرد با جماعتی مارقین از دین یعنی
خوارج که در میان ایشان شخصی باشد که بجای یک دست وی پاره گوشت باشد بر سر دوش وی چون پستان زنان
و بر آن گوشت پاره موی چند باشد چون دم یربوع و آن ذو الثدیه بود مهتر خوارج و شریک بن وهب راسبی امام
ابو الشیخ اصفهانی در دلایل خود روایت کرده است باسناد درست از ابو سعید خدری که گفت نزدیک رسول خدا صلی

الله علیه وآله وسلم بود کیم واو چیزی قسمت میکرد مردی از بنی تمیم که او را ذوالخویصره گفتندی بیامد وگفت یا رسول الله عدل
کن حضرت رسول صلوات الله وسلامه علیه فرمود که ویحک کیست که عدل کند اگر من عدل نکنم فاروق اعظم گفت
یا رسول الله مرا دستوری ده درین کس تا گردن او بزنم حضرت صلی الله علیه وآله وسلم فرمود که ای عمر بگذار او را که او را
یارانند که هر یک از شما حقیر شمارد نماز خود را با نماز ایشان وروزه خود را با روزه ایشان قرآن خوانند واز حنجره ایشان تجاوز
ننماید بیرون روند از اسلام بسرعت همچنانکه تیر از کمان بیرون رود نشان ایشان مردی باشد سیاه یکی از دو
بازوی وی مثل پستان زنان وبیرون آیند بر بهترین فرقه آدمیان ابوسعید خدری رض میگوید گواهی میدهم
که من شنودم این سخن را از رسول خدای صلی الله علیه وآله وسلم وگواهی میدهم که امیرالمؤمنین علی کارزار کرد با این گروه
ومن با وی بودم پس بفرمود تا آن مرد را که پیشتر وصف ایشان بود بجویند وبیارند چنان کردند چون حاضر شد نظر کردم بر
همان صورت بود که حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم صفت کرده بود بیت زبان مصطفی معجز نشان بود خبر
هر چه میداد آنچنان بود آورده اند که لشکر امیر در راه نهروان بر دیری میگذشتند پیری ترسا بر بالای دیر بود نعره
زد که ای لشکر اسلام پیشوای خود را بگوئید که نزدیک من آید خبر بامیر رسانیدند عنان مرکب بدان طرف مصروف
گردانید چون بدیر نزدیک شد پیر دیرانی گفت ای سردار لشکر کجا میروی گفت بحرب دشمنان این میروم پیر گفت
همین جا توقف کن ولشکر خود را فرود آر ومتوجه حرب مخالفان مشو که این زمان ستاره مسلمانان در هبوط است
وطالع اهل ملت اسلام ضعیف چند روزی صبر پیش آر وشکیبائی پیشه گیر تا آن کوکب هابط روی بصعود نهد وطالع
مسلمانان قوتی یابد علی فرمود که تو دعوی علم آسمانی میکنی مرا از سیر فلان ستاره خبر ده پیر گفت حقا که من هرگز نام
این ستاره نشنوده ام سوالی دیگر کرد پیر جواب آن ندانست مرتضی فرمود که در احوال آسمانی وقوفی چندان نداری از حالات
ارضی چیزی پرسم آنجا که ایستاده میدانی که در زیر قدم تو چه چیز مدفون است گفت نمیدانم امیر فرمود که ظرفی ست مسین
عدد و دنانیر در و مسکوکه ونقش سکه او برین منوال ست پیر گفت تو این سخن از کجا میگوئی گفت رسول صلی الله علیه وآله وسلم
مرا خبر داده ودیگر فرموده که تو با این قوم حرب میکنی واز لشکر تو کم از ده کس کشته گردند واز لشکر ایشان کم از ده کس
زنده بگریزند وبیرون روند پیر ازین سخنان متحیر فرو ماند وبفرمود تا زیر قدم وی را بکاویدند آن ظرف بیرون آمد ودینار
ها او همان عدد که امیر گفته بود پیر فی الحال از دیر بیرون آمد وبر دست امیر مسلمان شد وامیر روی به نهروان آورد
با سطوت تمام وشوکت مالا کلام بیت تائید بر یمین وی وفتح بر یسار اقبال بر رکاب وی وبخت هم عنان
در شواهد آورده که جندب بن عبد الله الازدی گوید که در حرب جمل وصفین با علی بودم ومرا هیچ شک نبود در آنکه حق
بجانب وی است اما به نهروان فرود آمدیم شکی در خاطر من افتاد که آن جماعت که با ایشان حرب میباید کرد همه زاهدان
ونیک مردانند کشتن ایشان کاری بس عظیم ست وبامدادی از میان لشکرگاه بیرون آمدم وبا خود مطهره آب داشتم جائی

نیزه خود را بزمین فرو بردم و سپر خود را بآن باز نهادم و در سایهٔ آن بنشستم ناگاه مرتضی علی بدانجا رسید و پرسید
که هیچ آب همراه داری مطهره که داشتم پیش آوردم بستد و چندان دور رفت که از نظر من پنهان شد بعد از آن پیدا
آمد و وضو ساخته در سایهٔ آن سپر بنشست ناگاه دیدم که سوارے از حال وے میپرسید گفتم یا امیر این سوار ترا چه میگوید
گفت وی را بخوان بخواندم آمد و گفت یا امیر المومنین مخالفان از نهروان بگذشتند و آب را بریدند فرمود که کلا
که ایشان نگذشته باز آن سوار گفت وَاللّٰهِ که گذشتند امیر گفت کلا که ایشان نگذشته اند درین سخن بودند که
دیگرے آمد که مخالفان گذشتند حضرت امیر گفت نگذشته اند آن شخص گفت واللّٰه من نیامدم تا ندیدم رایات ایشان
بدان جانب آب امیر فرمود که وَاللّٰهِ که نگذشته اند و چون گذرند که محل افتادن و جائے ریختن خون ایشان آنجاست
بعد از آن برخاست و من نیز برخاستم و با خود گفتم الحمد للّٰه که میزانے بدست من افتاد که حال این مرد را بشناسم یا آنست
که او مدعی ست دلیر و هر گونه سخن میگوید یا او را بینه ایست از خدای تعالی در کار خود یا از رسول صلی اللّٰه علیه و آله وسلم
خبرے شنوده است پس گفتم بار خدایا با تو عهد کردم که اگر بینم که مخالفان از نهروان گذشته اند اول کسیکه باین مراد
محاربه کند من باشم و اگر نگذشته باشند همچنان بر محاربه و قتال اهل خلاف ثبات ورزم چون از صفوف بگذشتیم
دیدیم که رایات ایشان همچنان بحال خود ایستاده است و یک کس از آب نگذشته است ناگاه امیر پس پشت مرا
بگرفت و بجنبانید و گفت اے جندب حقیقت کار بر تو روشن شد گفتم بلے یا امیر المومنین فرمود که بکار خود مشغول باش
یک تن را از ایشان بکشتم و دیگرے را هم بکشتم پس با دیگرے در آویختیم من وے را زخمے زدم و وے مرا زخمے زد و هر دو بیفتادیم
اصحاب من مرا برداشتند و ببردند و با خود نیامدم جز آن وقت که محاربه باخر رسیده بود راوی گوید که چون سپاه شاه مردان
که بوقت طعن و ضرب در سر بازی روے از شمشیر آبدار نتافته و بهنگام قتال و حرب از روے ارادت بمیدان محاربت
و مضمار مبارزت شتافتند بیت همه چو گوهر شمشیر غرقه در آهن + دلیر و صفدر و رزم آزمای و قلب شکن + با لشکر
ابتر خوارج که از راه ضلالت خویش را در بادیهٔ طغیان و هاویهٔ عصیان انداخته بودند و از غایت ادبار مورد صافی انقیاد و
اطاعت را بشوائب هر گونه معایب مکدر ساخته بیت با سرے پر جوش از سودائے خام + با دماغے پر بخار انتقام +
در مقابله آمده راه مقاتله کشودند بیت چو ابر و هوا در هم آمیختند + چو باران ز تن خون فرو ریختند + مخالفان هر
مقدمه که ترتیب کرده بودند نقیض مطلوب نتیجه داد و قضیه که تصور نموده بودند منعکس گشت بیت برداشتند دل
ز آسیبے که داشتند + بر برنداشتند ز تخمے که کاشتند + لشکر امیر را از مهب وَاللّٰهُ يُؤَيِّدُ بِنَصْرِهِ مَنْ يَشَاءُ
نسیم عنایت بوزید و گل مراد از گلشن فَقَدْ جَاءَكُمُ الْفَتْحُ بدمید بیت صبح ظفر از مشرق انوار برآمد + اصحاب
غرض را شب سودا بسر آمد + از آن چهار هزار ناکس سه هزار و نه صد و نود و یک تن عرصهٔ تلف شدند و نه کس گریخته
جان از آن ورطهٔ بیخوار بیرون بردند و از لشکر مرتضی علی نه تن شربت شهادت چشیدند و باقی لشکر نصرت

زندگانی از ان دریای خون بساحل سلامت کشیدند امیر فرمود که والله پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم از و نشان
داده بود بجوئید بسیار بجستند و نیافتند جمعی گفتند شاید کشته نشده باشد و از معرکه حرب فرار نموده حضرت امیر سوگند
خورد که والله من دروغ نمیگویم و با من دروغ نگفته اند و راست میاید دیگر باره او را بجستند در زیر چهل تن از
کشتگان یافتند بهمان صورت که ولی از نبی صلی الله علیه وآله وسلم روایت کرده بود پس مرتضی علی فرمود که کیست
که بکوفه رود و خبر فتح با کوفیان رساند ابن ملجم مرادی پیش آمد که یا امیر المؤمنین من بروم و این مژده باهل کوفه رسانم
امیر فرمود که برو که کار خود خواهی ساخت اهل تواریخ بر آنند که اصل ابن ملجم از مصر بود و او همراه آن مردمان که به قتل
ذی النورین رضی الله عنه آمده بودند آمده بود و پس از ان بکوفه افتاده و در لشکر مرتضی علی بود و در روایتی آنست که
امیر در وقت توجه بحرب خوارج از همه جا مردم طلبیده بود و از یمن ده تن آمده بودند و ابن ملجم با ایشان بود مردی
بود بغایت زشت صورت و سهمگین با هیکل مهیب بیت از ین ناخجسته روی تیره رائی ¤ وزین بد طلعتی
ناخوش لقائی ¤ و هر یک از ایشان تحفه و تبرکی بنزد امیر می آوردند و امیر قبول میفرمود ابن ملجم شمشیری داشت
بغایت قیمتی پیش امیر آورد مرتضی علی روی از وی بگردانید و تحفه او در معرض قبول نیفتاد عاقبت ابن ملجم بخلوت
پیش امیر آمد و گفت یا امیر المؤمنین چگونه است که از یاران همراهان من هدیه قبول میکنی و دست رد بر پیشانی من مینهی
و این چنین شمشیری قیمتی که شاید در عرب ده شمشیر دیگر مانند این نبود از من نمیستانی امیر فرمود که چگونه این شمشیر
از تو ستانم و حال آنکه مراد تو از من بدین شمشیر حاصل خواهد شد ابن ملجم در زمین افتاد و جزع بسیار کرد و گفت یا امیر
المؤمنین هیهات هیهات هرگز مباد که این صورت در خیال من گذرد یا این فکر محال در خاطر من خطور کند من بعشق
ملازمت تو ترک وطن و مسکن گرفته ام و دل از احباب و اصحاب برداشته محبت این حضرت عالی رتبت نقش دوستی ما سوی
از لوح دلم فرو شسته است و سلطان مودت ملازمان این جناب مستطاب بر صدر دلم متمکن نشسته رباعی حاشا که دلم
از تو جدا خواهد شد ¤ یا با کس دیگر آشنا خواهد شد ¤ از مهر تو بگسلد کرا دارد دوست ¤ وز کوی تو بگذرد کجا خواهد شد ¤ امیر
گفت این صورتی است مرتفع شدنی و درین خلافی متصور نیست امریست بودنی و از ان تجاوز ممکن نی و تو غبار
وحشت بر آئینه الفت خواهی بیخت و از مقام وفاق ببادیه نافرجام نفاق خواهی گریخت بیت آئین مهر و رسم
وفا عادت تو نیست ¤ هر چند شرط و عهد کنی باز بشکنی ¤ ابن ملجم گفت ای امیر اینک من در پیش تو ایستاده ام بفرمای
تا هر دو دستم ببرند و اگر تحقیق فرموده که از من این صورت واقع خواهد شد حکم کن تا بقصاص رسانند مرتضی فرمود که چون
ترا قصاص کنم و از تو امری صادر نشده است که مستحق قصاص شوی با مخبر صادق مرا خبری داده است میدانم که قول
او راست سخن او حق است و قول آنست که ابن ملجم از خوارج بود و بوقت توجه آن قوم به نهروان او مجال بیرون
رفتن نیافته و در لشکر امیر بمانده و بر سر تقدیر است چون امیر از حرب خوارج فارغ شده متوجه کوفه گشت ابن ملجم اجازت

طلبید کاره پیش بر دو خبر مژده فتح و نصرت امیر باهل کوفه رساند او چون بکوفه رسید گرد بازار و محلات میگشت و
بآواز بلند خبر فتح امیر با مردم میگفت و مضمون این کلام بمسامع خاص و عام میرسانید نظم خورشید ظفر از افق فتح
برآمد + وز پرتو وی نوبت ظلمت بسر آمد + در آینه تیغ شهنشاه ولایت + رخسار دل آرای ظفر جلوه گر آمد + ناگاه
در محله بدر سرائی رسید آواز دف و نی شنید که از خانه بیرون می آید بر در آن خانه بایستاد و با خود گفت ساکنان
این خانه را ازین منکر نهی کنم و بعذاب الهی و عقوبت پادشاهی تخویف نمایم پس نعره زد و اهل آن خانه را از غنا و سرود
منع کرد عجب حالتی که اول کارش نهی بود از زمر و آخر عملش شرب بود از خمر و بسبب آن اختیار کرد صعب ترین کاری
و زشت ترین امری و منشور احوال خود بتوقیع شقاوت ابدی و خسران سرمدی موشح گردانید بیت ز نفس نابکار
و طبع منحوس + بزندان شقاوت ماند محبوس + القصه جمعی عورات دید که از آن خانه بیرون می آمدند با جامهای ملون و
پیرایهای گوناگون و در میان ایشان زنی بود بسیار جمیله نام او قطام و در عرب بحسن و جمال او مثل میزدند چون چشم
ابن ملجم بر آن زن افتاد شعله عشق او در کانون سینه پر کینه اش بر افروخت و خرمن صبرش بشراره برق محبت او
بسوخت بیت شد آتش عشق و دلم ترک جان گرفت + صبرم گریز پای سر اندر جهان گرفت + آخر بدست وقاحت
پرده حیا از پیش بر داشته نزد قطام آمد و گفت ای دلارام نازنین از کدام قوم و قبیله جواب داد که از تیم الرباب و
آن قبیله خوارج بودند حضرت امیر در نهروان جمعی از ایشان بقتل رسانیده بود و پدر و برادر قطام و دوازده تن از
خویشان او از جمله آن قتلی بودند القصه ابن ملجم گفت أَأَیِّمٌ أَنْتِ أَمْ ذَاتُ بَعْلٍ یعنی تو بیوه یا شوهر داری گفت
شوهر ندارم گفت رغبت میکنی بشوهری که ترا هیچکس بدان ملامت نکند و از فتنه او ایمن باشی قطام گفت
دیرگاه هست که به چنین شوهری محتاجم و نمیابم ابن ملجم گفت اکنون که یافتی اجابت کن از آنجا که بسبب جنسیت بود
دل قطام بجانب وی مایل شد بیت ذره که اندر همه ارض و سماست + جنس خود را همچو کاه و کهرباست + گفت
همراه من بیا تا با اولیای خود مشورت کنم آن ملعون با آن ملعونه برفت تا بدر سرای وی رسید قطام بمنزل خود در آمد
و فرمود تا در سرای را فرو بستند و جامهای به تکلف پوشیده پیرایها بر خود بست و خود را بیاراست بیت
تو بی پیرایه دلها می ربودی از کسان دین و دم + که این پیرایه بستی قصد جان بیدلان داری + پس جلوه کنان
به بالای غرفه بر آمد و بکرشمه حسن و جمال و شیوه غنج و دلال ابن ملجم را یکبارگی گرفتار خود گردانید چون دید که تیر
عشق او بر نشانه آمد آغاز ناز کرد و گفت اولیای من رغبت نمیکنند که در عقد نکاح تو آیم الا بمهر گران و مشکل که تو از
عهده آن بیرون توانی آمد ابن ملجم گفت تعیین مهر نمای تا در آن باب تأملی کنم قطام گفت که مهر من سه چیز است
یکی آنکه سه هزار درهم نقد ادا کنی دوم کنیزک جمیله مغنیه بیاری سوم قتل علی بن ابی طالب اختیار نمائی ابن ملجم گفت
قصه درهم و کنیزک را قبول دارم اما کشتن علی کاری است بغایت صعب و مشکل ای قطام که قادر تواند بود بر کشتن

علی که شهسوار مشرق و مغرب و شکننده گردن سرکشان عرب ست **نظم** چو او برکشد ذوالفقار از غلاف * ز هیبت فتد لرزه بر کوه قاف * چو در دست او نیزه گردان شود * بلای دلیران دگرگون شود * قطام گفت من مال و کنیزک نیز بتو بخشم اما از سر قتل علی نمیگذرم و تا کینهٔ پدر و برادر از وی نخواهم آرام ندارم این زمان کابین من کشتن علی ست اگر وصال من میخواهی این کار را قبول کن و گرنه **مصرع** پندار که هرگزم ندیدی * ابن ملجم که این سخن بشنود آتش نفاق او شعله کشید و رگ حمیت جاهلیتش بجوش آمد و گفت والله که سخن علی راست ست و آنچه مرا میگفت اینک آن پدید آمد و گویا من بدین شهر نیامده ام الا بکشتن علی ع پس گفت ای قطام برین عزیمت بایستادم و کمر قتل او بربستم و اگر بیک ضربت که برو زنم از من راضی شوی زود این مهم را کفایت کنم قطام گفت روا باشد و من نیز جماعتی را طلب کنم که درین کار یار و مددگار باشند من بدین مقدار راضی شدم اکنون شمشیر خود بدین سخن نزدیک من بر زمین نه تا از سر شرط نگذری و زود باز آئی ابن ملجم شمشیر خود بدو داد و روی بخدمت امیر نهاد و در آن محل اهل کوفه باستقبال رفته بودند و امیر بکوفه در آمده مردمان تهنیت میگفتند و مبارکباد میکردند **بیت** الحمد لله که مقصود ز در باز آمد * مرهم چشم جهان بین ز سفر باز آمد * الحمد لله که از وصل مسیحا نفسی * بتن خسته دلان جان دگر باز آمد * اما امیر میراند تا بدر مسجد کوفه رسید عنان مرکب باز کشید و پای از رکاب بیرون کرده پیاده شد و قدم مبارک در مسجد نهاده دو رکعت تحیت المسجد ادا فرمود فرزندان امیر و محبان و اشراف و اعیان کوفه همه آنجا حاضر بودند مرتضی علی کرم الله وجهه ببالای منبر بر آمد و خطبه مشتمل بر حمد الهی و نعت حضرت رسالت پناهی صلی الله علیه و آله و سلم خواند و مردمان را از عقوبت الهی بترسانید و بمثوبت جاودانی امیدوار گردانید پس بر جانب راست منبر نگاه کرد امیر المومنین حسن را دید نشسته گفت یَا بُنَیَّ کَمْ مَضٰی مِنْ شَهْرِنَا هٰذَا از این ماه ما چند روز گذشته است و آن ماه مبارک رمضان بود شاهزاده فرمود که سیزده روز یا امیر المومنین پس بجانب چپ منبر نگریست امیر المومنین حسین حاضر بود فرمود یَا بُنَیَّ کَمْ بَقِیَ مِنْ شَهْرِنَا هٰذَا از این ماه ما چند روز مانده است گفت هفده روز یا امیر المومنین پس علی دست بمحاسن مبارک خود فرو آورد و گفت درین ماه محاسن مرا از خون سر من خضاب کند بدبخت ترین این امت و بیتی ادا کرد که مضمونش این ست که قتل من میخواهد نام وی از قبیلهٔ مراد و من با او نیکوئی میخواهم آورده اند که چون این سخن بسمع ابن ملجم رسید هیبتی عظیم بروی غلبه کرد بیامد و در پیش امیر بایستاد و گفت پناه میبرم بخدای یا امیر المومنین از آنچه بمن گمان میبری از تو درخواست میکنم که بفرمائی تا دستهای مرا قطع کنند یا مرا بزشت ترین وجهی قتل کنند امیر گفت ناکشته را قصاص نتوان کرد لیکن رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم مرا خبر داده است که کشندهٔ تو مردی از قبیلهٔ مراد باشد و ترا از برای مراد تو ضربتی زند و او بمراد خود نرسد ابن ملجم همچنان استبعاد میکرد و استغاثه مینمود امیر گفت من ترا از سری خبر دهم که تو بران مطلع باشی و دایهٔ تو در مجلس دیگر از آن توقف

ندارد بخدای بر تو سوگند که تربیت کننده تو در طفولیت آن جهودی بوده گفت آری امیر فرمود که روزی آن جهود
از تو در غضب شده بود گفت آری ابد بخت تر از آن کسیکه ناقه صالح را پی کرد همچنین بود گفت آری و سر در پیش
انداخت امیر بگریست گریستنی که محاسن مبارکش تر شد و حضار مجلس نیز بگریستند پس گفت ای قوم مپندارید که
من از مرگ میترسم نه بلی من همیشه آرزومند مرگ بوده ام و انتظار شهادت خویش برده ام زیرا که ؏ مثنوی
مرگ مارا زندگی دیگرست ٭ زهر مرگ از شهد شیرین خوشترست ٭ مرگ سازد مغز را صافی ز پوست ٭ تا رساند
دوست را نزدیک دوست ٭ اما گریه من برای فرزندان مظلوم و جگر گوشگان محروم منست که حالا بدرد غریبی
مبتلا اند و بعد از من بسوز یتیمی نیز گرفتار خواهند شد پس فرمود که ای حاضران بغائبان برسانید که چون فرزندان مرا
شهید کنند و خبر آن بشما رسد در مصیبت ایشان بگریید و از حسرت ایشان بنالید که گریه شما بر اولاد من ضایع نخواهد بود
پس ای عزیزان درین ایام ماتم انجام جهد کنید تا قطره چند آب از دیده بیارید که آب دیده آتش غضب باری را فرونشاند
هر که درین روزها از سر لذت نفس برخیزد و بماتم فرزندان رسول صلی الله علیه و آله و سلم بنشیند گل اندوه در باغ سینه
بشگفاند و مرغ ندامت بر شاخسار ملالت بنغمه در آرد امید هست که فردا در ریاض بهشت پاکیزه سرشت ریاحین
مرادش از بساتین امید شگفتن گیرد و در خساره حالش بخط نجات و خال رفع درجات زیب و بها پذیرد ؏ نظم
هر کرا مرد ابتلای آن شهیدان غم خورد ٭ باشد از اندازه بیرون شادیٔ فردای او ٭ ای عزیزان یکره از حال حسن
یاد آورید ٭ کشته تلخ از زهر دشمن لعل شکر خای او ٭ پس براندیشید از قتل حسین بن علی ٭ وز غم اولاد پاک عترت والای
او ٭ تشنه لب خسته جگر مجروح تن پر غصه دل ٭ در میان خاک و خون پنهان رخ زیبای او ٭ القصه امیر از منبر فرود آمد
و شبی در خانه حسن افطار میکرد و شبی در منزل حسین و زیاده از سه لقمه تناول نمیفرمود گفتند یا امیر چرا زیاده طعام
نمی نوشید فرمود نزدیک رسیده که بدرگاه حق باز گردم میخواهم که چون امر حق در رسد آلوده نباشم پس ابن ملجم در میان
شب بخانه قطام رفت و قطام وردان تیمی را پیدا کرده بود و از قبیله خود و ابن ملجم با شبیب بن بجیره اشجعی سخن گفته
بود و او را بمعاونت خود بر قتل علی راضی ساخته پس هر سه خارجی در آن شب بحضور قطام بر قتل امیر بیعت کردند و ابن
ملجم بفرمود تا شمشیر او را بزهر آب دادند و منتظر فرصت میبودند تا در شب نوزدهم رمضان در آمد امیر همه شب بطاعت
مشغول بود و مطلق خواب نفرمود هر ساعت بمیان سرای آمدی و در آسمان نگریستی و گفتی صَدَقَ رَسُوْلُ
اللّٰهِ والله که هرگز رسول خدای صلی الله علیه و آله و سلم دروغ نگفت پس چه چیز باز میدارد کشنده مرا از کشتن من و بر
همین منوال میگذرانید تا وقت آن آمد که بمسجد رود وضو تازه کرد و میان در بست و در حال میان بستن فرمود ؏ مصرع
حَیَازِیْمَکَ لِلْمَوْتِ فَاِنَّ الْمَوْتَ لَاقِیْکَا میان را سخت دربند برای مرگ که مرگ بتو ملاقات خواهد کرد ؏ مصرع
وَلَا تَجْزَعْ مِنَ الْمَوْتِ اِذَا حَلَّ بِوَادِیْکَا و جزع مکن از موت چون بوادی تو فرود آید که رقم حلول بر صحیفه حال

هیچ مخلوقی نکشیده اند و شربت حیات جاودانی هیچ احدی را از موجودات نه چشانیده بیت آری اساس
خانهٔ عمر استوار نیست + دار فنا محل ثبات و قرار نیست + پس چون امیر عزیمت بیرون رفتن فرموده بمیان سرای
رسید مرغابی چند که دران خانه بودند پیش آمدند و فریاد در گرفته دامن آنحضرت را گرفته نمیگذاشتند که بیرون
رود و خدمتگاران امیر خواستند که ایشانرا دور کنند امیر گفت که دست از ایشان بدارید که ایشان نوحه کنندگانند بر من
و در روایتی آمده است که فرمود هن صوایح تتبعها نوایح حالا اینها فریاد کنندگانند در فراق من و بعد ازین
نوحه کنندگان از پی در خواهند آمد برای مصیبت من آن شب امیر در خانه حسن افطار کرده بود چون امیر این کلمه
بگفت شاهزاده فرمود که یَا اَبَتَاه این چه فال است که میزنی و این چه حدیث است که میکنی که دلهای ما دردمند و
جانهای ما مستمند شد گفت ای فرزند این فال نیست اما دلم گواهی میدهد که درین ماه از جملهٔ کشتگان خواهم بود
پس یک یک از فرزندان را بسبیل وداع کلمه میگفت و گوئیا از در و دیوار آواز اَلْفِرَاقُ اَلْفِرَاقُ استماع می افتاد
مثنوی رخت بربستیم و دل برداشتیم + صحبت دیرینه را بگذاشتیم + وقت شد کز غصه و غم وارهیم + بر غم و
شادی عالم پا نهیم + تا بکی با درد و تاوان کشیم + تا بکی خونابه زین و آن چشیم + صدر جنت بهر ما آراسته + ما درین
زندان به محنت کاسته + پس امیر روی بمسجد نهاد و گفت شعر خَلُّوا سَبِيْلَ الْمُؤْمِنِ الْمُجَاهِدِ +
فِي اللّٰهِ لَا يَعْبُدُ غَيْرَ الْوَاحِدِ + یعنی راه دهید مومن جهاد کننده را در راه خدای که غیر معبود یکتا را پرستش نکرد
و چون بدر مسجد رسید بانگ نماز گفت و مردمان برای نماز آواز داد و قدم در مسجد نهاده بنماز ایستاد اما آن سه
خارجی شب همه شب در خانه قطام شراب خورده بودند و در انوقت مست خراب افتاده چون قطام آواز بانگ نماز
امیر شنید ابن ملجم را بیدار کرد و گفت برخیز که وقت رسید و اینک علی بمسجد آمده و دم بدم است که مردم روی بمسجد
خواهند نهاد و زود برو و حاجت من روا کن و زود باز آی و در فراق مرا هم بشربت وصال من روا کن ابن
ملجم برخاست و تیغ زهر آلود خود را برگرفت و گفت بروم تن هلاک و بدبخت و باز آیم بدیده آنچه نتوان دید که
من و برو و از علی شنیدم که گفت رسول صلی الله علیه و آله وسلم فرمود که بدبخت ترین پیشینیان قدار بن سالف بود که
ناقه صالح را پی کرد و بدبخت ترین پسینیان کشندهٔ علی بن ابی طالب خواهد بود و این بگفت و روی بمسجد نهاد و خود را
درمیان خفتگان انداخت اما چون مرتضی علی از ادای تحیت المسجد فارغ شد گرد مسجد برآمد و خفتگان را برای نماز
بیدار میکرد ابن ملجم بروی خفته بود امیر سر پای بروی زد که قُمْ وَصَلِّ یعنی بیدار شو و نماز گذار و از وی درگذشت
و باز پیش محراب آمد و در نماز ایستاد ابن ملجم برخاست و دست بار خود را گرفت و گفت برخیز که فرصت فوت میشود
و در تاریخ طبری و در بعضی کتب مذکور است که امیر هنوز بانگ نماز میگفت که آن سه خارجی بدر مسجد آمدند شبیب و
وردان هر دو بر در مسجد بنشستند هر یکی از طرفی و گفتند هر دو شمشیر بزنیم اگر یکی خطا شود دیگری بجای رسد ابن ملجم

را گفته تو بدرون مسجد برو و اگر ما را کاری بر نیاید تو کار خود بکن اما چون امیر از اذان فارغ شد قدم در مسجد نهاد شبیب شمشیر بزد بر طاق در مسجد آمد و بشکست و وردان هم تیغ فرود آورد و بر دیوار آمد ایشان هر دو بجستند ابن ملجم گفت وَا فَضِیحَتَاه همین زمان مردم در رسند و ما را بگیرند شمشیر برکشید و پیش محراب آمد و امیر در نماز بود صبر کرد تا سجدهٔ اولی بجای آورد و همین که سر از سجده برداشت آن شقی شمشیر فرود آورد و قضا را بر آن موضع آمد که روز حرب خندق عمرو بن عبدود زخم زده بود چون این ضربت بر محل آن ضربت رسید تا مغز سر مبارکش بشگافته شد و آوازی از امیر بر آمد که فُزْتُ بِرَبِّ الْكَعْبَة یعنی باز رستم و فیروزی یافتم بخدای کعبه ابن ملجم که این صدا شنید از مسجد برون گریخت و آوازه در افتاد که قُتِلَ اَمِیْرُ الْمُؤْمِنِیْنَ اهل کوفه بیکبار روی بمسجد نهادند و حسن و حسین که این خبر شنیدند جامهٔ صبر چاک کرده عمامهٔ شکیبائی از سر برداشته بمسجد آمدند پدر بزرگوار خود را دیدند در پیش محراب افتاده در قدم پدر افتادند و کف پای مبارک وی بر دیدهٔ روشن می نهادند و امیر بدست خود خون سر خویش فرا میگرفت و در روی و محاسن میمالید و میگفت بدین حالت رسول خدای را صلی الله علیه و آله و سلم ببینم بدین صفت با فاطمه زهرا ملاقات کنم بدین هیئت عم حمزه سید الشهدا را مشاهده نمایم بدین صورت برادرم جعفر طیار را بنظر در آرم حسن و حسین میگریستند و اعیان و اعاظم کوفه وَا وَیْلَاه وَا مُصِیْبَتَاه میگفتند

قطعه
افغان که راحت دل و آرام جان برفت + شاه زمان و قدوهٔ خلق جهان برفت + غم شد محیط مرکز عالم ز هر طرف + کان مرکز محیط کرم از میان برفت +

یکی گفت یا امیر المومنین که با تو این معامله کرد فرمود که صبر کنید که همین ساعت از در در آید درین سخن بودند که شبیب که اول قصد کرده بود سراسیمه سرگردان از در مسجد در آمد ویرا گفتند مگر تو ضربت زده خواست که گوید نی بی اختیار گفت آری مردمان وی را در روی افگندند و لگد بر وی میزدند تا هلاک شد و ابن ملجم گریخته بسرای ابن عم خود شد و سلاح از تن باز میکرد که پسر عمش در آمد وی را مشوش دید گفت مگر قاتل علی توئی خواست که گوید لا بر زبانش رفت که نعم پسر عم گریبانش گرفته کشان کشان بمسجد آورد و قولی آنست که شبیب را پسر عمش بمسجد آورد و ابن ملجم از مسجد بیرون جسته میرفت یکی از قبیلهٔ همدان بوی رسید و دید که شمشیر کشیده میرود و آن مرد قطیفه در دست داشت بر روی ابن ملجم افگند و او را فرو گرفت و مردم مدد کردند و دست و گردنش بر بسته بمسجد آوردند و امیر المومنین فرزند خود حسن را فرمود که تا با مردم نماز بامداد بگذارد اما چون ابن ملجم را بمسجد در آوردند امیر چشم بر وی افتاد گفت یَا اَخَا مُرَاد مگر من امیری بنو دم شما را گفت مَعَاذَ اللهِ یَا اَمِیْرَ الْمُؤْمِنِیْنَ گفت پس ترا چه برین داشت که فرزندانم را یتیم ساختی و رخنه در ارکان خاندان من انداختی نه من با تو نیکوئی کرده بودم گفت بلی واقع شد آنچه واقع شد وَكَانَ اَمْرُ اللهِ قَدَرًا مَقْدُوْرًا امیر فرمود ویرا بزندان برید و تا من زنده ام از مطعومات و مشروبات هر چه من میخورم ویرا نیز همان بدهید و خورش اینست

باز میگفت پس اگر من بمیرم هرچه رای من در باب وی تقاضا کند بجای آرام واگر درگذرم او را یک ضربت بیش مزنید که مرا یک ضربت بیش زیادت نزده است پس امیر را بر گلیمے خوابانیدند و یک سر گلیم حسن بر دوش گرفت و سر دیگر حسین چون از مسجد بیرون آوردند صبح دمیده بود جهان روشن شده امیر فرموده که مرا روی بجانب مشرق بدارید چنان کردند فرمود که وَالصُّبْحِ اِذَا تَنَفَّسَ اے صبح بدان خدائے که بفرمان او بر آمدی و بحکم او نفس زدی که روز قیامت از تو گواهی در خواهم خواست و باید که چون صادق براستی گواهی دهی که از آن روز باز که با رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم در اول جوانی خود نماز کرده ام تا امروز هرگز مرا تو خفته نیافته و من ترا تا آمده یافته ام انگاه سجده کرد و گفت بارخدایا تو گواه باش وَكَفٰى بِاللّٰهِ شَهِيْدًا که فردائے قیامت صد و بیست و چهار هزار پیغامبر حاضر باشند و ملایکه و صدیقان و شهیدان بعرش عظیم ناظر باشند گواهی بدهی که از آن ساعت که بدست حبیب مصطفی تو ایمان آورده ام هرچه فرموده سبحان قبول کرده ام و هرچه از آن نهی کرده مباشر آن نگشته ام و خلاف سخن تو و سخن پیغامبر تو بنده نشنیده ام و در خاطر نگذرانیده ام بزرگان کوفه که حاضر بودند خروش بر آوردند و فغان از کافهٔ کوفیان بر آمد **نظم**

دلها تمام ز آتش حسرت کباب شد + جانها اسیر سلسلهٔ اضطراب شد
لب تشنگان بادیهٔ اشتیاق را + دریائے صبر و بحر سلامت سراب شد

اما چون امیر را بخانه در آوردند خروش از دختران فاطمه زهرا و سایر فرزندان بر آمد و ناله دَ اَبَتَاهُ وَاَهْلِيَاهُ از روی زمین بپلای چرخ برین رسید **رباعی**

شاید ار شور در جهان فگنیم + غلغلے در جهانیان فگنیم
رستخیزے ز جان برانگیزیم + گریه بر پیر و بر جوان فگنیم

یک یک از فرزندان امیر مے آمدند و در دست و پائے پدر مے افتادند و بوسه بر قدم مبارک او میدادند و میگفتند اے پدر این چه حال ست که مشاهده میکنیم اے کاشکے مادر ما فاطمه زهرا زنده بودے تا ما را درین محنت تسلی دادے کاشکے مادر مدینه بر سر تربت جد خود میبودیم تا درد دل خود بر سر روضه لشرح باز میگفتیم این چه حالت ست که ما را افتاده غریبی و یتیمی باهم جمع شده راوی گوید از گریه و زاری فرزندان امیر آتش حسرتے بر افروخته شد که دلهائے حاضران بسوخت و هر که ناله ایشان مے شنید خون از دیده میبارید **بیت**

هر کرا بینیم ازین سوز و الم میگرید + هر کرا یابیم ازین آتش غم میسوزد

امیر یک یک از ایشان را در بر میگرفت و بوسه بر سر و روی ایشان میداد و میگفت صبر کنید و شکیبائی پیش آرید که نزدیک جد شما مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم و نزد مادر شما فاطمه زهرا رضی الله عنها میروم و من درین شب ها حضرت مصطفی را صلی الله علیه وآله وسلم در خواب دیدم که بآستین مبارک غبار از روی من پاک میکرد و میگفت یا علی آنچه بر تو بود بجای آوردی این خواب دلالت بران میکند که نقاب جسم از پیش چهره روح من بر خواهند داشت تا جلوه کنان منظر قدسیان بر آید **بیت**

حجاب چهره جان میشود غبار تنم + خوش آن دمے که ازین چهره پرده بر فگنم

زمانے بر آمد عمرو بن نعمان جراح را خبر کردند و در آوردند چون دیده جراح بر جراحت امیر افتاد عمامه از سر بر گرفت و جامه بر تن چاک زد و گفت وا

دیگاه این شمشیر را بزهر آب داده بوده اند و این جراحت مرهم پذیر نیست دریغ چون تو مقتدائے و دریغ چون تو پیشوائے
دریغ چون تو عالمے دریغ چون تو حاکمے **بیت** دریغ چون تو امیرے دریغ چون تو امامے + برائے شرع
مشیرے برائے ملک نظامے + دیگر باره فریاد از خاندان امیر برآمد و در روایتے آمده که پیش از آمدن جراح بسر
بالین امیر ام کلثوم پدر آن خانه رفت که ابن ملجم محبوس بود و گفت اے شقی تو در دام افتادی و امیر را ازان زخم
هیچ باک نیست ابن ملجم گفت اے دختر برو و گریه را ساز کن که من آن شمشیر را بهزار دینار خریده بودم و هزار درهم
صرف کرده ام تا بزهر آب داده ام و اگر فرضاً این زخم بر همه اهل کوفه واقع شدے یک تن جان نبردندے
آخر یک کس با چنین زخمے چه کند و این صورت در شب آدینه نوزدهم ماه رمضان واقع شد و امیر در شب یکشنبه
بیست و یکم درگذشت و در آن دو روز وصیت نامه نوشت و فرزندان را وداع فرمود و چون شب یکشنبه در آمد
فرمود تا ویرا بحجرهٔ خاص بردند و ام کلثوم را گفت يَا بُنَيَّةُ عَلَيْكِ عَلَى بَابِكِ الْبَابَ اے دختر من در را برروئے
پدر خود ببند کن ام کلثوم از خانه بیرون آمد و در را ببند کرد حسن و حسین بر بیرون در نشستند ناگاه آواز هاتفے آمد که أَفَمَنْ
يُلْقَى فِي النَّارِ خَيْرٌ أَمْ مَنْ يَأْتِي آمِنًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ و شنیدند که هاتفے دیگر گفت در جواب که بَلْ مَنْ يَأْتِي
آمِنًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ راوی گوید چون امیر را دران حجره بردند در فراز کردند ناگاه آواز لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ شنیدند
شاهزادگان را طاقت نرسید در باز کردند و بدان حجره در آمدند امیر بجوار رحمت ملک کبیر پیوسته بود و در شواهد وارد
که امیر المؤمنین حسن روایت کرده که چون حضرت امیر وفات یافت شنیدم که قائلے میگوید که بیرون روید و این
بندهٔ خدائے را بالا گذارید بیرون رفتیم از خانه آواز آمد که محمد مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم درگذشت و داماد او شهید شد
نگاهبانی امت که تواند کرد و دیگرے گفت هر که بسیرت ایشان رود و پیروی ایشان کند چون آواز ساکن شد در آمدیم و ویرا دیدیم
غسل داده و در کفن پیچیده برائے نماز گذاردیم و در روایتے هست که امیر فرمود که چون من از دنیا بروم از زاویهٔ خانه
لوحے پدید آید مرا آنجا خوابانید و بشوئید و از آستانهٔ خانه کفن و حنوط پدید آید مرا کفن کنید و در تابوت نهید
و تابوت را در میان خانه وضع کنید و فرزندان را بیارید تا پدر خود را وداع کنند و یکبار حسن رض بر من نماز
گذارد و یکبار حسین و چون پیش تابوت از زمین برخیزد شما پس تابوت را بردارید هر که سر تابوت بزمین آید تابوت
مرا آنجا بگذارید و بکنید تابوتے از ساج پدید آید مرا آنجا دفن کنید و در شواهد آورده است که امیر حسن و حسین رض
را وصیت کرده بود که چون درگذرم مرا بر سریرے نهید و بیرون برید و بغریین برسانید که آنجا سنگ سفیدے
خواهید یافت که از وے نور درخشان باشد آنرا بکنید که وے آنجا گشادگی خواهید یافت مرا در آنجا دفن کنید پس بحکم وصیت
حضرت امیر را به شب در همین موضع که حالا به نجف مشهور است دفن کرده قبر مبارک وے را مستور ساختند تا زمین
هموار ساختند و کسے بر آن اطلاع نداشت مگر جمعے از اهل بیت و همچنان پوشیده مانده بود تا در زمان خلفائے

بنی عباس روزے هارون الرشید شکارکنان بناحیهٔ ساخت غریین رسید آنجا پشته بود آهوان پناه بدان پشته
بردند هر چند چرغ برایشان انداختند وسگان برایشان سر دادند باز گشتند وبسر آهوان نیامدند هارون ازان صورت
متعجب شده بفرمود تا پیرے را از مردم آن دیار از سر آن معنی پرسیدند پیر گفت از پدران ما بما چنین رسیده است
که قبر امیر المومنین اینجاست هارون ترک شکار گرفته آن موضع را زیارت فرمود وتا زنده بود هر سال زیارت
آن مقام لازم الاحترام مے آمد القصه چون شاهزادگان امیر را بشب برداشتند از کوفه بیرون بردند و
در موضعے که وصیت فرموده بود دفن کرده باز گشتند جمعے از محبان وموالیان که خبر یافته از عقب میرفتند
چون دیدند که حسن وحسین مے آیند سرها برهنه کرده در پاے ایشان مے افتادند ومیگفتند اے مخدوم زادگان
امیر المومنین را چه کردید وامام المتقین را کجا گذاشتید صاحب ذوالفقار کو شاه دلدل سوار کو نظم شهر بیت
پر ز حسرت وغم شهریار کو + کار بیست بس خراب خداوندگار کو + هفت اختر وچهار گهر در مصیبت اند + واحسرتا
خلاصهٔ هشت وچهار کو + او روزگار دولت ور روز امید بود + آن روز خوش کجا شد وآن روزگار کو + پس آن
جماعت بسیارے تاسف خوردند وهر چند دران صحرا گشتند از تربت امیر نشان نیافتند راوی گوید که در آن
وقت که حسن وحسین از دفن پدر بزرگوار باز گردیدند وبدر شهر کوفه رسیدند از میانهٔ ویرانها نالهٔ زاری شنیدند
بر اثر ناله برفتند غریبے ضعیفے نحیفے را دیدند دران ویرانه تنها برخاک افتاده وخشتے زیر سر نهاده ومینالید ومیریزید
واشک حسرت از دیده میبارید گفتند چه کسی که چنین زار مینالی گفت مردے غریبم ومهجور وعاجز وحزین ورنجور
بهر کارے درمانده واز همه کس باز مانده ونه مادرے دارم ونه پدرے ونه خویشے دارم ونه برادرے نه نسبے دارم
فرزندے نه غمخوارے نه پیوندے گفتند پس تیمار تو که میکند گفت یکسال است که من درین شهرم هر روز مردے میآمد
وبر بالین من نشستے چون پدر مشفق مرا تیمار داشتے وچون برادر مهربان غمخوارگی من کردے گفتند نام آن کس میدانی
گفت نے دانم گفتند هیچ بار ازوے نه پرسیدی گفت آرے پرسیدم گفت ترا با نام من چه کار است من تعهد
حال تو از بهر خدا میکنم نه از بهر شهرت وریا میکنم گفتند اے پیر رنگ روے وهیأت او چگونه بود گفت من نابینایم
ازان نشان نتوانم داد اما سه روز است که نزد من نیامده وتعهد حال من نکرده نمیدانم تا ویرا چه افتاد گفتند اے پیر
هیچ نشانے از گفتار وکردار او میدانی گفت نشانی او آنست که پیوسته تهلیل وتسبیح کردے وچون آواز تسبیح
برداشتے گویا درهاے آسمان بگشادندے وصداے تسبیح وتهلیل مے شنیدم وچون نزد من نشستے گفتے
مسکین جالس مسکینا ودرویشے ست که با درویشے همنشینی میکند غریب جالس غریبا غریبے ست که
با غریبے مجالست میکند شاهزادگان درهم نگریستند وزار زار بگریستند گفتند این نشانهٔ بابا ما علی بن ابی طالب
کرم الله وجهه پیر گفت آنحضرت را چه شد که درین سه روز پیدا نیست گفتند اے پیر بدبختے او را ضربتے زد واز دار

غور فبراے سرور انتقال فرمود و ما حالا از دفن وے مے آئیم پیر بعد از استماع این واقعه بخروشید و خود را بر زمین میزد و میگفت مرا چه محل آنکه امیرالمؤمنین علی شهید حال من کند حسن و حسین آن پیر غریب را تسلی میدادند و او اضطراب بسیار میکرد و میگفت قطعه نمیدانم چه کار افتاد ما را + که آن دلدار ما را زار بگذاشت + درین ویرانه این پیر حزین را + غریب و عاجز و بے یار بگذاشت + پس گفت اے مخدومزادگان بحق جد بزرگوار شما صلی الله علیه و آله وسلم و بروح مقدس پدر شما سوگند بر شما که مرا قبر امیر بنمائید تا زیارت وے کنم حسن برخاست و دست راست آن پیر را بگرفت و حسین دست چپ وے را بیاوردند تا بسر قبر مقدس امیر آن پیر بر روے قبر در افتاد و زاری بسیار کرد و گفت الٰہی بحق صاحب این روضه که جانم بستان که من طاقت فراق وے ندارم دعاے پیر موافق حکم قضا افتاد فی الحال بر سر روضهٔ امیر النحل جان شیرین بداد بیت ذره بود بخورشید رسید + قطرهٔ بود بدریا پیوست + حسن و حسین رضی الله عنهما بسیار بر وے بگریستند و به تجهیز او قیام نموده در حوالی روضه اش دفن کردند بعضے روایات آنست که امیر در آنوقت شصت ساله بود و ازین زیاده و کم نیز گفته اند اما روز دیگر حسن علی در مسجد کوفه بمنبر برآمد و خطبهٔ بلیغ ادا نمود و گفت اے مردمان هر که مرا داند داند و هر که نداند بداند که اَنَا ابْنُ الْبَشِیْرِ النَّذِیْرِ منم پسر پیغامبر بشارت دهنده و بیم کننده یعنی محمد مصطفے صلی الله علیه و آله و سلم و فرزند علی مرتضی امام و مادرم فاطمه زهراست جدم شما را براه راست دعوت میکرد و پدرم شما را بدین خداے میخواند و من نیز شما را بهمان میخوانم پس عبدالله بن عباس رضی الله عنهما برخاست و گفت اے مردمان این حسن پسر پیغامبر شما و فرزند امام و امیر شماست با وے بیعت کنید و به امامت وے اقرار دهید و عهد کنید که از وے نگردید مردمان همه گفتند سَمِعْنَا وَاَطَعْنَا شنودیم و فرمان مے بریم پس دست بدادند و با امیرالمؤمنین حسن بیعت کردند آنگاه کس فرستادند تا ابن ملجم را از زندان بیاوردند و در پیش منبر بداشتند آنگه گفت اے بدبخت ترین این امت این چه بود که کردی و رخنه در دین افگندی ابن ملجم سر برآورد که اے حسن رفتنی رفت و بودنی بود مصرع کنون ناله و آه و افغان چه سود + مرا مکش تا حاکم شام که دشمن تو بوده و حالا دشمن تست بکشتم حسن او را سخن نگذاشت و شمشیر بکشید و نوک شمشیر بسینه وے فرو برد فرا پیش چند تن کشیده ضربتے بر گردن وے زد که سرش ده قدم از تنه دور افتاد پس مردمان وے را از مسجد بیرون برده در میان بوریا پیچیده آتش در وے زدند تا بسوخت و شاهزادگان بتعزیت مشغول گشتند و مردمان مے آمدند و اهل بیت را تعزیت میگفتند نظم زین مصیبت جاے آن دارد که چشم آفتاب + دامن گردون ز اشک گرم آلاید بخون + لیک با حکم قضا جان را چو مے افتد رجوع + مرجع دل نیست جز اِنَّا اِلَیْهِ رَاجِعُوْن +

باب ششم در بیان فضایل امام حسن رضی الله عنه و بعضے احوال وے از ولادت تا شهادت

در شواهد آورده که وی امام دوم است از ائمهٔ اثنا عشر کنیت وی ابو محمد است و نقش تقی و سید و ولادت وی
در مدینه بود نیمهٔ رمضان سنه ثلث من الهجرة و جبرئیل نام وی را بهدیه پیش رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم آورد
بر قطعهٔ از حریر بهشت نوشته و در صحیفهٔ رضویه مسطور است که اسماء بنت عمیس رضی الله عنها حدیث کرد که من قابلهٔ
فاطمه بودم بحسن و حسین در وقتی که اختر تابندهٔ وجود امام حسن از برج ولایت طلوع نمود و گوهر رخشندهٔ ذات
صافی صفاتش از درج عصمت و طهارت ظهور نمود قطعه مهی گشت از افق طالع که پیش طالع سعدش فلک چون
تو امان پست است خورشید جهان آرا + ملک تا مهد اطفال فلک را میدهد جنبش + بخواب ناید ازین ماه درین گهوارهٔ مینا
خبر بحضرت رسالت صلی الله علیه و آله و سلم رسید فی الحال بیامد و گفت ای اسما بیار فرزند مرا پس من شاهزاده را در
خرقهٔ زرد پیچیده بیاوردم و در کنار آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم نهادم آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم خرقهٔ زرد را
بدور افگند و فرمود که نه با شما عهد کرده ام که فرزندان مرا در خرقهٔ زرد مپیچید من برفتم و خرقهٔ سفید بیاوردم و امام
حسن را بر داشته در آن خرقه پیچیدم و بر کنار حضرت نهادم پس سید عالم صلی الله علیه و آله و سلم بانگ نماز در گوش
راست وی گفت و اقامت در گوش چپ وی و از علی پرسید که وی را چه نام نهاده علی گفت یا رسول الله من
که پیشی گیرم بر شما بتسمیهٔ فرزند اما در خاطر میگذرانیدم که اگر اجازت رسید ورا حرب نام کنم در روایتی آنست
که وی را باسم عم خود حمزه گردانم حضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که من هم نمیتوانم که سبقت کنم بر حکم خدای تعالی بنام
نهادن او درین حال جبرئیل فرود آمد و گفت یا محمد حضرت العلی الاعلی ترا سلام میرساند و میگوید علی از تو بمنزلهٔ
هارون است از موسی الا آنکه بعد از تو پیغمبری نخواهد بود پس این پسر را بنام پسر هارون مسمی گردان پیغمبر
صلی الله علیه و آله و سلم از جبرئیل پرسید که نام پسر هارون چه بود گفت شبر حضرت صلوات الله و سلامه علیه فرمود که
جبرئیل زبان من عربی است و این لغت عبری است گفت معنی شبر بعربی حسن است پس وی را حسن نام نهاد و در روز
هفتم عقیقه کرد از وی بدو کبش املح و ران کبش را بقابله داد و سر او را بتراشید و بوزن آن نقره تصدق
داد امام حسن شبیه ترین مردمان بود برسول صلی الله علیه و آله و سلم از سینه تا بفرق سر و از انس بن مالک رضی الله
عنه منقول است که گفت نبود هیچکس مانندتر برسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم از امام حسن بن علی رضی الله عنهما و
مرویست که روزی در مرض الموت آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم فاطمه دست حسن و حسین گرفته نزد رسول صلی الله
علیه و آله و سلم آورد و عرض نمود که هٰذَانِ ابناکَ اینان فرزندان تواند فَوَرِّثْهُمَا شَیْئًا پس ایشان را میراث ده
چیزی حضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرمود امام حسن را بهرهٔ سیرت و سیادت من است و نصیب امام حسین جود و شجاعت
من و در صحیحین مذکور است مرفوع به براء بن عازب که دیدم حضرت رسالت را صلی الله علیه و آله و سلم و حسن بن علی رضی
الله عنهما بر دوش وی بود و آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم میفرمود اَللّٰهُمَّ اِنِّی اُحِبُّهُ فَاَحِبَّهُ بار خدایا من

اورا دوست میدارم پس تو نیز وی را دوست دار و در روایتی آنست که او را دوست میدارم و دوست میدارم کسی
را که وی را دوست میدارد و از ابو هریره رض منقول ست که هرگز امام حسن بن علی رضی الله عنهما را ندیدم الا که از شادی
تعالی او آب از چشم من ریزان شد بجهت آنکه روزی با حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم بسوی قینقاع رفته
بودیم و بعد از مراجعت بمسجد در آمدیم حضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که لکع را بخوانید زمانی بر آمد امام حسن در رسید
و خود را در کنار آنحضرت صلوات الله و سلامه علیه افگند و دست بدرون محاسن مبارک آنحضرت صلوات الله و
سلامه علیه در می آورد و سید عالم صلی الله علیه و آله و سلم دهان مبارک در دهان وی می نهاد و میگفت اَللّٰهُمَّ
اِنِّیْ اُحِبُّهٗ وَاُحِبُّ مَنْ یُّحِبُّهٗ شیخ عطار قدس سره در کتاب گل و هرمز آورده **مثنوی** امامی کو امامت را
حسن بود + حسن آمد که جمله حسن ظن بود + همه حسن و همه خلق و همه حلم + همه لطف و همه جود و همه علم + شب از موی
سیاهش تیره مانده + ز روی ماه روشن خیره مانده + لبش قایم مقام حوض کوثر + که بودی چشمهٔ نوش پیمبر +
چنان نوشی بزهر آلوده کردند + دلش خون و جگر پالوده کردند + ز زهرش چون جگر شد پاره پاره + ز غصه
گشت خونین سنگ خاره + و در سنن ترمذی مرفوع با ابن عباس رضی الله عنهما مروی ست که حضرت رسول صلی الله
علیه و آله و سلم حسن را بر دوش خود نشانده بود مردی گفت نِعْمَ الْمَرْکَبُ رَکِبْتَ یَا غُلَامُ نیکو مرکبی ست که سوار شده
ای پسر حضرت صلوات الله و سلامه علیه فرمود وَنِعْمَ الرَّاکِبُ هُوَ و او نیز نیکو سواری ست در شواهد آورده که
روزی رسول صلی الله علیه و آله و سلم بمنبر بر آمد و حسن با وی بود گاهی بمردمان نظر میکرد و گاهی بسوی وی
میگفت این پسر من سید ست و نزدیک باشد که خدای تعالی صلح کند بواسطهٔ وی میان دو گروه از مسلمانان و احادیث
صحیحه در مناقب حسن و حسین رضی الله عنهما بسیار ست و همین یک نکته که هُمَا رَیْحَانَتَیَّ مِنَ الدُّنْیَا مستبصر
متامل را کافی ست و خبر اَلْحَسَنُ وَالْحُسَیْنُ سَیِّدَا شَبَابِ اَهْلِ الْجَنَّةِ دلیل فضلی وافر و ابو علی الفضل بن
حسن الطبرسی در کتاب اعلام الوری آورده منقول از ابن عباس رضی الله عنهما که با نزدیک رسول خدای بودیم
صلی الله علیه و آله و سلم که فاطمه بیامد گریان و حضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که چه چیز می گریاند ترا گفت یا رسول
الله حسن و حسین از حجره بیرون رفته اند و تا این وقت باز نیامده اند و علی اینجا نیست و من کسی ندارم که بطلب
ایشان فرستم و نمیدانم که ایشان کجا باشند حضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که مگری ای فاطمه که خدای که
ایشان را آفریده است بدیشان مهربان تر ست پس آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم دست بدعا برداشت و گفت
بار خدایا اگر در صحرا باشند ایشان را نگاهدار و اگر در دریا اند بسلامت بکناره آر فی الحال جبرئیل آمد که یا احمد هیچ غم مخور و
اندوهگین مباش که ایشان فاضلانند در دنیا و بزرگانند در آخرت و پدر ایشان بهتر ست از ایشان و ایشان
حالا در حظیرهٔ بنی نجار اند و حق سبحانه و فرشته بدیشان موکل ساخته تا نگاهبانی ایشان میکند ابن عباس رض

گویا آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بر پاے خاست و ما با او برخاستیم تا بحظیرہ بنی النجار رسیدیم حسن و حسین رضی اللہ عنہما را
دیدیم دست در گردن یکدیگر کردہ و فرشتہ یک بال خود را فراش ایشان ساختہ و دیگر بال ایشان را پوشیدہ پس رسول
خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم حسن را بر داشت و آن فرشتہ حسین را و مردم چنان میدیدند کہ رسول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
ہر دو را بر داشتہ است ابو ایوب انصاری پیش آمد و گفت کہ یا رسول اللہ یکے ازین ہر دو را من بر دارم تا تو سبکسار
شوی گفت بگذار کہ ایشان بزرگانند در دنیا و در آخرت و پدر ایشان بہتر ست از ایشان و ہر آئینہ امروز مشرف سازم
ایشان را بآن چیزے کہ خدا تعالی شرف ارزانی داشتہ ایشان را پس خطبہ ادا فرمود و گفت ایہا الناس خبر دہم
شما را بہ بہترین مردمان از جہت جد و جدہ گفتند بلے یا رسول اللہ گفت حسن و حسین اندکہ جد ایشان رسول اللہ ست
و جدہ ایشان خدیجہ بنت خویلد پس گفت خبر دہم شما را بہ بہترین مردمان از جہت پدر و مادر گفتند آرے یا رسول
اللہ فرمود کہ حسن و حسین اندکہ پدر ایشان علی بن ابیطالب ست رضی اللہ عنہ و مادر ایشان فاطمہ بنت محمد صلی اللہ
علیہ وآلہ وسلم اے مردمان خبر دہم شما را بہ بہترین مردمان از جہت خال و خالہ گفتند بلے یا رسول اللہ گفت حسن و
حسین اندکہ خال ایشان قاسم بن رسول اللہ و خالہ ایشان زینب بنت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم آیا خبر دہم
شما را بہ بہترین مردمان از جہت عم و عمہ گفتند آرے یا رسول اللہ گفت حسن و حسین اندکہ عم ایشان جعفر بن ابی طالب
ست و عمہ ایشان ام ہانی بنت ابی طالب ع کجاست در ہمہ عالم بدین شرف نسبے + و چہ نیکو گفتہ اند **مثنوی**
ہست بر اہل معرفت روشن + وصفت حضرت حسین و حسن + آن یکے اختریست تابندہ + وان دگر گوہریست رخشندہ +
آن یکے نور دیدہ نبوی + وان دگر شمع جان مرتضوی + روے آن صاف تر ز لمعہ بدر + گیسوے این نمونہ شب قدر +
آن یکے ماہ آسمان کمال + وان دگر سرو بوستان جمال + و امیر المومنین حسن را فضایل بسیار و مناقب بیشمار ست +
از جملہ آنکہ روزے با یکے از اولاد زبیر رضی اللہ عنہ در سفرے ہمراہ بودند و در نخلستانے کہ درختان او خشک شدہ بود نزول
فرمودند خادمان برائے امیر المومنین حسن در پاے یک نخلہ خشک فرش بینداختند و بر آنجا قرار گرفت و پسر زبیر ہم در پاے
آن نیز در پاے نخلہ دیگر فرود آمد نزدیک بحسن و گفت کاش برین نخلہ خرمائے تر بودے تا تناول کردیمے حسن فرمود کہ خرماے
تر میخواہی پسر زبیر گفت آرے شہزادہ دست بدعا بر داشت و در زیر لب چیزے گفت کہ کس ندانست فی الحال آن
نخلہ سبز شد و برگ بر آورد و بخرمائے تر بار ور شد شتربانے کہ با ایشان بود گفت واللہ کہ این سحر ست پسر زبیر گفت
این سحر نیست لیکن دعائیست مستجاب کہ از فرزند پیغامبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم واقع شدہ است پس بآن نخلہ بالا رفتند
و آنچہ بار آوردہ بود ببریدند ہمہ را کفایت کرد و آنچہ در مناقب وے از علم و عبادت و کرم و جود و جز آنہا از مکارم
اخلاق در کتب اکابر مسطور ست و بصحت رسیدہ نہ بر وجہیست کہ استقصاے آن توان کرد لاجرم در تفاصیل آن خوض
شروع نمودہ بر چند بیتے کہ صاحب ترجمہ مستقصی ایراد کردہ اختصار نمودہ مے آید **مثنوی** اگر عمرے بیابم سخن را +

نشاید نظم من نعت حسن را + سخن گیرم که جز دُرِّ عدن نیست + سزای وصف اخلاق حسن نیست + سخن گر بگذرد از
چرخ اخضر + شود از وصف او باشد فروتر + کمالش گرچه تر واست ظاهر + زبان ما زمدح اوست قاصر + وجود گیتی
را وجودش زیب و زین ست + نظیر او اگر جوئی حسین ست + ارباب اخبار گویند که چون مرتضی علی بجوار رحمت ایزدی
انتقال فرمود حسن علی بمنبر برآمد و خطبه در غایت فصاحت و نهایت بلاغت ادا کرد و گفت ای مردمان امشب
از میان شما مردی بیرون رفته است که متقدمان مثل وندیده اند و متاخران مانند او نخواهند دید و در شب متوجه
حضرت عزت و قاصد بارگاه صمدیت شد که موسی بن عمران شب وفات یافته و عیسی بن مریم در آن شب
عروج بر آسمان اتفاق افتاده و این امت را بدین خدا دعوت میکرد و من هم بطریق ۸ ما نحو اهم القصه مردم بدان
حضرت بیعت کردند اول کسیکه دست اعتصام در دامن مبایعت وی زد و قدم اخلاص در راه متابعت او نهاد قیس بن
سعد عباده انصاری بود و بعد از وی دیگران نیز بیعت کردند و قریب چهل هزار کس بدولت بیعت او رسیدند
چون خبر شهادت امیر المؤمنین علی کرم الله وجهه بحاکم شام رسید با شصت هزار مرد بر عزم تسخیر ممالک عراق عرب
روان شد و امام حسن برین حال اطلاع یافته با چهل هزار کس از کوفه بیرون آمد و بدیر عبد الرحمن نزول فرمود و قیس
بن سعد را با دوازده هزار سوار امداد مقدمهٔ لشکر تعیین فرمود و چون بساباط مداین رسیدند در آن موضع توقفی
واقع شد تا چهارپایان آسوده شوند از توقف شاهزاده جمعی از لشکریان چنان فهم کردند که او داعیهٔ حرب ندارد و
بارها میفرمود که مرا با کسی منازعتی نیست و امن و سلامت و جمعیت و فراغت مسلمانان و اصلاح ذات البین نزد من
دوست تر ست از تفرقه و پریشانی مردم و فتنه و تشویش خلق بدین سبب سپاه بروی بشوریدند و بسرا پردهٔ وی
در آمده هر چه یافتند غارت کردند حتی بساطی که بر آن نشسته بود از زیر پای وی کشیده و ردای وی را از گردنش
بیرون کرده بردند آنحضرت سوار شده روی بمداین نهاد و در اثنای راه جراح بن قبیصه اسدی که در کمین نشسته بود
بیکبار بیرون تاخت و خنجری بر ران مبارک آنحضرت زد که تا استخوان رسید و عبد بن فضل طائی با یکبار دیگر
خنجر از دست جراح بیرون کرده او را پاره پاره ساختند و آنجناب بمحفه دنالان در قصر ابیض مداین نزول فرمود
جراحان بمعالجهٔ زخم وی اشتغال نمودند تا شفا یافت امام حسن چون دید که کوفیان با پدرش چه کرده بودند و با
وی چه کردند دلش از ایشان سرد شد و با معاویه بشرطی چند که تفاصیل آن طولی دارد صلح فرمود و هر چند از اطراف
و جوانب طرح فتنه انگیزی کردند بجائی نرسید و از ملامت مردم اندیشه نافرموده و همه را ناشنیده انگاشته با خواص
خدم و حشم روی بمدینه نهاد و در خبر ست که روزی در مدینه علی بن بشیر همدانی با وی گفت یا ابن رسول الله با والی
شام صلح نمی بایست کرد حسن فرمود که خاموش باش که ما خازنان گنجینهای خدائیم نه بر روسیم و لکن بر اسرار علیم
او و ما دانیم آنچه خبر ما آن را نداند و من مصالحه که کردم غرض آن بود که خون دوستان من ریخته نگردد زیرا که اینها

ونهادن ایشان در قتال بدم و یقین دانستم که اگر صلح نکنم جمیع شیعهٔ من در معرض تلف آیند و ترا معلوم ست که اهل کوفه که لشکر من بودند پدر مرا کشتند و بارگاه مرا غارت کردند و مرا بزخم خنجر مجروح گردانیدند و بجدل سوگند که اگر با تمام حیال و اشجار بجنگ معاویه میرفتم عاقبت این امر را بدو تفویض میبایست کرد چنانچه خواب حضرت جدم صلی الله علیه و آله وسلم بر آن دلالت میکرد و در شواهد آورده که امیر المؤمنین حسن فرمود که خدا یتعالی ملک بنی امیه را برسول صلوات الله وسلامه علیه نمود و دید ایشان را که بر منبر وی بالا میروند یکی بعد از دیگری این معنی برسول الله صلی الله علیه و آله وسلم دشوار آمد خدا یتعالی سورهٔ اِنَّا اَعْطَیْنٰکَ الْکَوْثَرَ فرو فرستاد یعنی ترا جوی عطا کردیم در بهشت که آنرا کوثر گویند و دیگر سوره اِنَّا اَنْزَلْنٰهُ فِیْ لَیْلَةِ الْقَدْرِ نازل گردانید و فرمود که لیلة القدر بهتر ست از هزار ماه مراد او بالف شهر ملک بنی امیه است راوی میگوید که مدت ملک ایشان بالحساب کردم هزار ماه بود تا چون از زمان مصالحه روزی چند منقضی شد امرای شام صلاح وقت در آن دیدند که امام حسن رضه بسر منزل حیات قدم در بادیهٔ فوات نهند بتهیهٔ اسباب آن اشتغال نمودند و اول جمعی را از اوباشان بصره برانگیختند تا بر طایفه از ملازمان حسن رضه که در آن بلده بودند شبخون آوردند و سی و هشت تن از ایشان بقتل رسانیدند و گروهی که باقی ماندند گریخته بشاهزاده التجا کردند و چون صورت حال بموقف عرض رسید و آنحضرت از نقض عهد اهل شام اشتمال نمود با عبد الله عباس رضی الله عنه از مدینه متوجه دمشق شده بهر جا که میرسید مردم استقبال نموده طریق خدمت مرعی میداشتند تا بشهر موصل نزول اجلال واقع شد و رئیس موصل عاصم مختار بود و او را اسعد موصلی گفتندی فی الحال که از قدوم امام حسن خبر یافت با تردد و علاقه بسیار بخدمت شتافت و در پای آنحضرت افتاده وظایف نیاز بعرض رسانید و گفت آیا این چه سعادت ست که مساعد سعد شد رباعی شد بخت نکو مساعد این بیدل • گوگشت بموصل وصالت واصل • گفتم که بوصل با تو بسیار دل • اینک من و جان بکف ولی اینک موصل • و بعد از چند روز متوجه دمشق شده با حاکم آنجا ملاقات فرمود و شکوه که از سرهنگان و عیاران بصره داشت باز نمود و جوابهای شافی که مرضی خاطر مبارکش بود استماع کرد و باز متوجه مدینه شده گذرش بر موصل افتاد و او را در موصل دوستی بود که دعوی یکجهتی و هواداری کردی و لاف فرمانبری و هواخواهی زدی حسن رضه در خانهٔ وی نزول کرد و قبل از وصول آنحضرت ابن معاویه او را بمال دنیا فریب داده بود و شیشهٔ زهر قاتل بوی فرستاده تا بوقت فرصت در مطعومی یا مشروبی کرده بخورد حسن رضه دهد آن بی سعادت برای حطام فانی نظر از نعیم باقی بر دوخته و دین درست را بنا درستی چند بی ثبات و بی اعتبار بفروخته آن کار را قبول کرده بود و چون امام حسن بخانهٔ وی نزول کرد میان بخدمتگاری بربسته سه نوبت از آن زهر بوی خورانید و کارگر نیامد شاهزاده هر بار رنجور میشد و چیزها در خاطر مبارکش میگذشت و بر بیوفائی میزبانی دلایل روشن مشاهده مینمود و بزبان حال مضمون این مقال ادا مینمود نظم از کس وفا مجو که درین عالم وفا نماند • همنشین غریب و از

کہ یک آشنا نماند و حرمت کرانہ کرد وفا از میان برفت و زین ہر دو دل ببر کہ در ایام ما نماند و چندانکہ بنگری بجہان
گزاف کار و جز رنج و درد و محنت و جور و جفا نماند، القصہ ہر بار کہ شاہزادہ رنجور شدے دعا فرمودے و خداوند
تعالی شفا ارزانی داشتے میزبان درماندہ بباعث آن قضیہ نامہ نوشت کہ من سہ بار ویرا زہر دادم کارگر نیامد
این نوبت نامہ بوے نوشتند و مقدارے سم ہلاہل فرستادہ در نامہ ذکر کردند کہ سعی نماے تا ازین زہر قدرے
بوے چشانی کہ اگر قطرۂ ازین در دریائے محیط افتد ہمہ جانوران آبی بیجان شوند قضارا آورندۂ نامہ بپای درختے
رسیدہ از شتر فرود آمد و طعامے تناول کرد و درد شکم بروے مستولی شدہ بیخود گردید درین محل گرگ سیاہ گرسنہ
از بیابان برآمد و او را ہلاک کرد و شترش خواست کہ گریزد مہارش بر درختے پیچیدہ بود ہمانجا بماند متعاقب
این حال ملازم امام حسن رض از جائے آمد بدین موضع رسید و این حال مشاہدہ نمود شتر را از درخت باز کرد
و متاع صاحبش را جستجوے میفرمود این نامہ و شیشۂ زہر بیرون آمد فی الحال برداشتہ بموصل آمد و نامہ و شیشہ
را نزد شاہزادہ نہاد آنجناب نامہ را مطالعہ کرد و تا کسے بران مطلع نگردد و موجب خجالت میزبان نشود
در زیر مصلی نہاد و بکس ننمود اما رنگ مبارکش برافروختہ شدہ بود و تغیرے عظیم در روے پیدا آمدہ و ہر چند حضار
مجلس استفسار نمودند کہ این چہ نامہ و این شیشہ چیست حسن جواب ایشان باز نداد و حدیثے از جد بزرگوار خود
صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم نقل میکرد و مردم را بدان مشغول میداشت و خود ہم بدان مشغول شدہ بود کہ سعد موصلی آہستہ دست
در زیر مصلی آنجناب کرد و نامہ را بیرون آورد و بعد از مطالعہ برخود بلرزید و از جائے برجستہ دست و پای حسن را
ببوسید و گفت یا ابن رسول اللہ مارا دستوری دہ تا ازین میزبان تو بپرسم کہ صورت این واقعہ چگونہ است حسن رض
فرمود کہ من این عمل نمی پسندم جہت آنکہ سبب خجالت و انفعال وے میشود و من نمیخواہم کہ بعد از چندین خدمت کہ ازو
واقع شدہ شرمندگی از جہت من بدو رسد سعد درین باب مبالغہ از حد گذرانید و بے اجازت امام حسن او را طلبید و گفت
یا فلان از تو سوالے دارم مرا جواب دہ گفت بگوے تا چہ میپرسی سعد پرسید کہ حضرت رسول صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم
با تو چہ جفا کردہ است آنکس گفت کہ من بخدمت آنحضرت صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم نرسیدہ ام و حاشا کہ از وے بمن جفا
رسیدہ باشد گفت امیر المومنین علی را دیدۂ و از وے چہ رنج کشیدۂ و در بارۂ تو از وے چہ جور صادر شدہ گفت
مدتے ملازم وے بودم و ہرگز غبار ملالے از وے بخاطر من ننشست گفت چرا با فرزند و جگر گوشۂ مصطفی و مرتضی رض
اینچنین بدیہا میکنی و با وے این قصد ہا مے اندیشی اینک خط تو کہ بشام نوشتۂ کہ سہ بار ویرا زہر دادم و کارگر
نیامد و اینک جواب خط تو و شیشۂ زہر ہلاہل کہ فرستادہ اند آن شخص انکار کرد و گفت معاذ اللہ من ازین خبر ندارم فی
الحال ملازمان سعد او را گرفتند و میزدند تا ہلاک شد و امام حسن رنجور و نالان از موصل بیرون آمد و بمدینہ رفت و ولی
مدینہ در آن وقت مروان حکم بود و او بسیار امام حسن را حرمت داشتے و بظاہر دقیقہ از دقایق خدمتگاری فرو گذاشتے

القصه مروان در مقام دفع وی بوده در هلاک وی میکوشید و تدبیرها می اندیشید تا روزی کنیزکی رومی الیسونیه نام که در
مدینه دلالی کردی و بهمه خانها آمد و شد نمودی بمنزل مروان درآمد مروان ویرا پرسید که ای الیسونیه بخانه حسن
بن علی آمد و شد میکنی و با زن او جعده بنت اشعث آشنائی داری گفت آری و این جعده در مدینه به اسما مشهور بود
مروان گفت با تو رازی در میان خواهم نهاد اگر سر مرا نگاه داری و راز مرا آشکارا نکنی هزار دینار بتو دهم و پنجاه ق
مصری برای تو بستانم و اینک پیمانه صد دینار زر بستان الیسونیه چون زر دید و وعده جامه شنید سوگند آن غلاظ
شداد خورد که افشای راز مروان نکند و هر مهمی که ویرا فرماید در اتمام آن بجان کوشد پس مروان گفت میخواهم که دل اسما
را از حسن بگردانی و گوئی که آوازه حسن و جمال و فطنت غنج و دلال تو بشام رسیده است و یزید که پسر حاکم شام است بر تو
عاشق گشته و از غم تو نزدیک بهلاکت رسیده رباعی نادیده ترا کسی بنام تو شنید + دل نامزد تو کرد و مهر تو گزید +
با نقد غمت صبر و خرد را بفروخت + جان و دل خود بداد و مهر تو خرید + پس او را بگوی که اگر زن یزید شوی عراق
و شام در تحت و تصرف تو آید و ملکه عالم باشی اگر بینی که اسما بدین کار در می آید مرا خبر ده تا درین باب فکری کنم
الیسونیه گفت منت دارم پس از آنجا بیرون آمده روی بخانه شاهزاده نهاد و قضارا امام حسن با برادران بمنزل عقیق
رفته بودند و جعده تنها در خانه نشسته بود الیسونیه درآمد و از هر جا سخنی در میان آورد و از آنجا که مکر زنان و تدبیر افریبنده
ایشان باشد سخن را بسر حد مطلوب کشید مثنوی زنان نافرین واز فسانه خویش + فروزند نوش صافی از نیش +
گه از دم فریبی از دم گرم + همی سازند سنگ خاره را نرم + ز نیرنگ سخن صد رنگ سازند + بیک شاه دو عاشق نقش بازند +
وفاداری مجوی از خوی ایشان + وفا را نیست ره در کوی ایشان + یکی از اکابر علما فرموده که مکر شیطان رجیم در
کتاب کریم بصفت ضعیف مذکور است که اِنَّ کَیْدَ الشَّیْطَانِ کَانَ ضَعِیْفًا و مکر زنان بی دین در کلام مبین
عظمت مسطور است که اِنَّ کَیْدَکُنَّ عَظِیْمٌ نظم شیطان زند از عصیان هر لحظه ره مردان + در مکر و حیل اما
شاگرد زنان باشد + از مکر زنان دون بسیار کسان بینی + کین جامه دران گردون وان نعره زنان باشد + القصه
الیسونیه بمقدمه افسون آتش فریب برافروخت و برشته و بدبه وصله دل اسما را بر جامه محبت یزید دوخت و قصه
عشق یزید و وعده مملکت و تصرف در خزاین بگوش هوش او فرو خواند اسما بسودای ملک و مال جام دوستی یزید
نوش کرد و حق صحبت دیرینه حسن و حسن معاشرت او فراموش کرد بیت مبادا کس که از زن مهر جوید + که از شوره
بیابان گل نروید + الیسونیه چون دید که اسما در دام مکر او گرفتار گشت از آنجا بیرون آمده صورت حال با مروان با
گفت و مروان دیگر باره پیغام فرستاد که تا امام حسن بن علی در حیات است این مهم منتشی نمیتواند شد اسما گفت
من طریق دفع او نمیدانم در مجاهرت برین صورت اقدام نمودن نمیتوانم القصه قدری زهر بدو فرستادند و او
بهر بنت قتل جگر گوشه مصطفی را صلی الله علیه و آله و سلم با خود تصمیم داد و از آن زهر قدری با عسل آمیخته بو خورانید

و مضمون این سخن بر منصهٔ ظهور بجلوه آمد **رباعی** ای دل قدح زهر دمادم میکش + گر نیش رسد بلا و گر غم میکش + چون
نیست شکر جام بلا اهل منوش + چون دست نمیدهد فرح غم میکش + پس حسن از خوردن آن عسل شب همه شب قی مینمود
و درد شکم میکشید و چون صبح بدمید بسر روضهٔ مقدس حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم که دار الشفای دردمندانست
توجه نموده خود را در عتبهٔ علیه مالید و شفای کلی یافته بمنزل شریف باز آمد و در حق جعده بدگمان شده دیگر در خانهٔ او
چیزی نمیخورد بلکه از خانهٔ مادر قاسم یا از خانهٔ حسین طعام چاشت و شام میآوردند تا روزی بخانهٔ اسما در
آمد اسما گفت ای سید از خرمای نخلستانهای حوالی مدینه قدری رطب آورده اند اگر میل دارید بیارم شاهزاده
بخرما ترمیل تمام داشت فرمود که بیار اسما برفت و طبق رطب آورد و بعضی را بزهر آلوده و علامتی که همین خود
میدانست بر آن کرده و بعضی را همچنان بر حال خود بگذاشته چون طبق رطب حاضر شد حسن فرمود که اسما تو هم در خوردن
رطب موافقت کن اسما خرمای بی زهر آلوده میخورد و شاهزاده ملاحظه نانموده از هر دو نوع تناول مینمود تا هفت
خرمای زهر آلود نوش فرمود دل مبارکش بهم بر آمده دست از آن باز کشیده بخانهٔ خود در آمد و باز آن شب تا بروز
فریاد میکرد و چون روز شد دیگر باره بسر روضهٔ مطهره رفت **بیت** پادشاها در گهت دار الشفای رحمت ست
دردمندانیم اینجا بهر درمان آمدیم + بار دیگر ببرکت روحانیت جد بزرگوار خود صلوات الله وسلامه علیه شفا یافته
باز گشت و بخانهٔ اسما آمد و گفت ای جعده از دیروز که در خانهٔ تو آن رطب خورده ام در خود حالهای عجب مشاهده میکنم
اسما بهم بر آمد و گفت ای سید من سر طبق پوشیده بودم و با شما نیز در خوردن مشارکت نمودم ندانم حال چیست حسن
خشم آلوده برخاست و از آن خانه بیرون آمد و به لسان حال میگفت **رباعی** بس ناخوش و تیره روزگاری دارم +
بس در هم بسته کار و باری دارم + غرقه شده ام میان گرداب بلا + با آنکه من از جهان کناری دارم + پس برادران
را طلبید و گفت ای عزیزان دو سال ست تا من درین شهرم یک روز تندرست نبوده ام حالا میخواهم که دو سه روزی
بموصل روم و آب و هوا را تبدیل کنم باشد که صحتی روی نماید و چند وقتی دلم از کید اعدا باز رسته بیاساید پس با
ابن عباس رضی الله عنه و جمعی از خواص خدم خود روی بموصل نهاد اما چون اهل شام خبر وصول آنجناب بموصل شنیدند
اولیا بتهیج و نازان و اعدا محزون و گدازان گشتند آورده اند که در دمشق نابینایی بود بغایت دشمن اهل بیت چون
شنید که امام حسن بموصل آمد با خود گفت این دشمن و دشمن زادهٔ من ست و من جز بقتل وی راضی نیستم و کسی بمن گمان فتنه
نمیبرد و هیچ به ازان نیست که بموصل روم و با او طرح دوستی فگنم و بوقت فرصت کاری که مقدر من باشد بکنم پس
سنان عصای که داشت بفرمود تا بزهر آب دادند و برداشته روی بموصل نهاد و چون برسید بمسجدی آمد که
امام حسن آنجا نماز میگذاردی و اظهار خلوص عقیدت کرده هر روز آمدی و در عقب حسن نماز گذاردی و حدیث
وی استماع نمودی و دعاهای بگریستی و پیوسته درین اندیشه بود که آیا کی باشد که من این سنان زهر آلوده را از عصای

می‌رسانیده باشم و آن زهر در بدن وی نفوذ کرده باشد و اگر هزار جان داشته باشد یکی نیز نماند روزی شاهزاده نماز دیگر گذارده و از مسجد بیرون آمده بود و بر دکانی در مسجد نشسته پای راست بر بالای پای چپ نهاده و با یاران سخن مشغول شد آن کور بی بصیرت از مسجد بیرون آمد و حسن را دعا یا گفت و سر عصا بر زمین می‌نهاد قضا را آن سنان بر پشت پای حسن رسید و کور دریافت که سر عصا بر پشت پای اوست بقوتی هر چه تمام‌تر آن سنان را بپای وی فرو برد حسن آهی کرد و بیفتاد و فی الحال پای مبارکش ورم کرد و خون از سر زخم روان شد عبید الله عباس و دیگران آن کور را بگرفتند تا بکشند امام فرمود که دست از وی بدارید که همچنانچه بچشم ظاهر کور است بدیدهٔ باطن نیز نابیناست و روز قیامت نیز بکوری مبعوث خواهد شد اما کور را بگذاشتند بشتاب رفتن گرفت و از چشم مردم غایب گشت و شاهزاده اندر دم آغاز فریاد کرد و میگفت خواستم که دو سه روزی از محنت بلا و مشقت و عناد کید اعدا و جور اهل جفا برهم خود هر جا که میروم محنت قرین است و رنج و بلا همنشین **رباعی** غم می‌خرند بی قدم ما قدمی ◆ سبحان الله زهی وفادار غمی ◆ امروز چو خود سوخته‌ای طلبم ◆ تا بر دو بدرد دل بنالیم دمی ◆ پس جراح را آوردند چون تفتیش بر آن زخم افکند گفت این آهن را بزهر آب داده‌اند و صاحبش این زخم را بقصد زده است سعد گفت یا ابن رسول الله نگذاشتید تا آن کور را بجزا و سزا برسانیم حسن گفت که او خود مکافات عمل خود خواهد یافت وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئُ إِلَّا بِأَهْلِهِ **بیت** بد کنش را بکردگار سپار ◆ تا از و داد انتقام بستاند ◆ القصه جراح مردانا بود و بمعالجه مشغول گشت و آن زهر را از عروق شاهزاده بکشید و یاران در طلب آن نابینا بودند و او جای پنهان شده بود تا چهارده روز بگذشت و صبح پانزدهم بیرون آمده براه دمشق میرفت قضا را عباس علی در آن وقت متوجه خانهٔ سعد موصلی بود و دید که آن کور بهمان عصا در دست گرفته میرود چشم عباس بروی افتاد از خشم بلرزه در آمد و عصا را از دست وی بستد و بسر در وی میزد تا پاره پاره گشت پس غلامان را فرمود تا سرش باز بریدند و آوازهٔ قتل آن شقی در موصل افتاد و سعد با برادر زادهٔ خود مختار بیامد و مقدار هیمه بیاوردند و آن کور دل را بسوختند و شاهزاده باز متوجه مدینه شد و در روایتی آنست که بشام رفت و با والی آنجا سخنان گفت و برو حجتها ثابت کرده بازگشت و بمدینه آمد و همچنان رنجور بود و بخانهٔ اسما آمد و شد میکرد و دیگر بار البسونیه مقداری الماس سوده و عقد جواهر از پیش مروان نزد اسما آورد و آتش او تیزتر گردانید و گفت یزید از غم تو رنجور است و پیغام فرستاده که تو ای آرزومندی بر وجهی اشتغال یافته که جز بزلال وصال تسلی نشود و هوادار اشتیاق بنوعی در هیجان آمده که جز بشربت ملاقات تسکین نیابد **بیت** شبها که در هجر تو ای ماه میکشم ◆ تا روز ناله میکنم و آه میکشم ◆ زودتر همی بساز و از کار حسن باز پرداز تا نسیم راحت از گلشن عشرت در وزیدن آید و صبح مراد از افق آرزو دمیدن گیرد و دولت ملاقات و سعادت مقالات دست دهد **بیت** ادراک

وصال تو که مطلوب من است * بر وفق مراد دل محصل گردد * ای اسما جهد کن تا این الماس مقداری در آب یا جلاب
بوسه دهی که بیشک از دغدغهٔ او باز رهی اسما چون درج جواهر دید و این کلمات مهر انگیز شوق آمیز شنید در کار خود
فریفته تر گشته بتدبیر قتل آن امیر کبیر مشغول گردید اما هرچند میکوشید و حیله می‌اندیشید فرصت نمییافت و مجال
نمیدید زیرا که بجهت وی منظری ساخته بودند که شب و روز آنجا بودی تا یکبار در شب دوشنبه بیست و ششم صفر اسما
قدری الماس برگرفته روی بدان منظر نهاد و با خود گفت اگر کسی مرا ببیند و پرسد گویم که مرا بیش ازین طاقت
هجران حسن نمانده بود بخدمت وی آمدم و اگر کسی مرا نبیند کار خود بسازم و باز گردم پس به بالای آن منظر برآمد
و نگاه کرد دید که شاهزاده تکیه گرفته است و در خواب رفته و دختران و خواهران پیرامن وی و کنیزکان در پایان
پای ایشان خفته اند و همه در خواب رفته پس چیده آهسته آهسته بیامد و کوزهٔ آبی که بر سر بالین حسن بود برگرفت
دید که سر کوزه را بر کرتنی بسته اند و مهر کرده آن الماس را بر آن رکوه ریخت و با انگشت بمالید تا بر کوه فرو شد و
مهر را هیچ خللی نرسید آنگاه از منظر فرود آمده بمنزل خود رفت و کسی او را ندید اما اندک زمانی را حسن از خواب
در آمد و خواهر خود زینب را آواز داد و گفت یا اختاه حالی جدم مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم و پدرم مرتضی و
مادرم فاطمه زهرا را در خواب دیدم قدری آب بیار تا وضو سازم و خود دست فراز کرد و آن کوزه آب را که بر سر
بالین وی بود برگرفت و نگاه کرد بمهر وی بود دمی آب در کشید و گفت آه این چه آب بود که از سر حلقم تا بنافم پاره
پاره شد پس کس فرستاد و حسین را بخواند و چون حسین بیامد حسن بغل باز کرد و ویرا در کنار گرفت و گفت پدرود
باش که دیدار با قیامت افتاد رباعی ما بار فراق بر نهادیم و شدیم * صد چشمه ز خون دل گشادیم و شدیم *
کام دل ما تو بودی اندر عالم * ما کام بناکام بدادیم و شدیم * ای برادر حالی جد و پدرم و مادرم را در خواب
دیدم که دست من گرفته بودند و در ریاض بهشت میگردانیدند و حوری قصور و قصور و انوار نور بمن مینمودند و
جدم میگفت که ای فرزند شاد باش که از دست دشمنان خلاصی یافتی و از رنج اعادی برکران شده فردا شب
نزد ما خواهی بود بیدار شدم و ازین کوزه نیز آبی بیاشامیدم از حلق تا ناف من برهم برید حسین کوزه برداشت
و گفت تا من بچشم که این چگونه آبیست حسن کوزه از دست وی بستد و بر زمین زد تا بشکست و آبها
بریخت و آن موضع که آب بدو رسیده بود بجوش آمده شاخ شاخ بشگافت آنگاه شاهزاده را شکم مبارک درد گرفت و
در زمین می غلطید تا آفتاب برآمد قی بروی افتاد و طشتی در پیش وی نهادند و پاره پاره جگر و احشا از حلق مبارکش
بر می آمد و در طشت می افتاد تا هفتاد پاره جگر و بقولی صد و هفتاد پاره در طشت افتاد و ابن حسام فرماید
غزل که ریخت سوزش الماس ریزه در قدحش * که زهر گشت ازان آب خوشگوار حسن * در اندرون صد و
هفتاد پاره شد جگرش * همه زراه گلو ریخت در کنار حسن * و برنگ گونهٔ الماس شد زمرد فام * مفرح لب یاقوت آبدار

حسن چون جگر سوخته شوق را چو لاله داغ آتش دل از حسرت جگر خسته فگار حسن و لبش که مایهٔ تریاک بود شد پر ز زهر و فغان ز تلخی آن زهر شد شکایت آمیز و ستاره خون یکی ز تیر چشم آگاه بیند از جراحت جگر و چشم اشکبار حسن و با باغ عترت پیغمبر از خزان ستم پر محنت لالهٔ دلسرین ز نوبهار حسن و بنفشه بین سر حسرت نهاده بر زانو ز موی غالیه بوی بنفشه زار حسن اما چون آفتاب بلند شد رنگ مبارک حسن سبز گشت حسین پرسید که ای من سبحه رنگ برآمده است گفت به سبزی میل کرده حسن روی بحسین کرد و گفت ای برادر حدیث معراج ظاهر شد حسین گفت آری دو دست در گردن برادر کرد و روی بر روی او نهاد و هر دو برادر بگریه درآمدند و خروش از حاضران برآمد گفتند یا ابن رسول الله ما را از حدیث معراج خبر دهید حسن فرمود که جد ما صلی الله علیه و آله و سلم ما را خبر داد که شب معراج که مرا به روضات الجنات درآوردند و منازل و درجات هرکس از اهل بهشت بمن نمودند دو کوشک دیدم پهلوی یکدیگر بیک اندازه و بریک قانون یکی از زمرد سبز که شعاع آن چشم مرا خیره میکرد و دیگری از یاقوت سرخ که صفای آن چون شعاع آفتاب جهانتاب لامع و ساطع مینمود من از رضوان پرسیدم که این کوشکها از آن کیست گفت یکی از حسن است و دیگری از حسین گفتم چرا هر دو بیک رنگ نیست رضوان خاموش شد حضرت فرمود که چرا جواب نمی‌گوئی جبرئیل گفت یا رسول الله او شرم میدارد که بگوید قصر سبز از آن حسن است که او را زهر دهند و در دم آخر رنگ رویش سبز گردد و کوشک سرخ از آن حسین است که او را شهید کنند و در روز آخر رخسارهٔ او بخون سرخ شود حسن چون این بگفت و حسین را تنگ در برگرفت و روی در روی هم مالیدند و بوسه بر جبین یکدیگر میدادند و چنان بزاری میگریستند که هیچکس را طاقت مشاهدهٔ آن نبود حاضران نیز باتفاق ایشان گریه میکردند و گویا در و دیوار در آن گریه و زاری موافقت مینمودند و اشجار و احجار چون سحاب اشکبار گریان بودند بیت بگذار تا بگریم چون ابر در بهاران کز سنگ گریه خیزد روز وداع یاران و الحق در مثل این وقایع گریه را منع نتوان کرد و در ماتم این مصایب گریه را منع نتوان داشت و آیا کدام دل تحمل کشیدن این بار گران تواند بود و کدام دیده از عهدهٔ اشک ریزی این مصیبت جانسوز بیرون تواند آمد غزل گر بقدر سوزش من چشم من بگریستی مرغ و ماهی در غم من تن بتن بگریستی زهره کو تا زهر جام دشمن آورد به یاد و ز سر حسرت چو زهرا بر حسن بگریستی نال یاقوت لبش کز زهر شد زنگار رنگ از جام گر بدانستی عقیق اندر یمن بگریستی لعل اگر آن خوردهٔ الماس دیدی بر لبش خون شدی و ز سوز آن فخر زمن بگریستی زان جگر کو پاره پاره گشت اگر آگه شدی مرغ زاری کردی و بر بادشان بگریستی در شواهد آورده است که در وقت وفات امام حسن برادرش حسین بر سر بالین وی بود فرمود که ای برادر بر که گمان داری که ترا زهر داده است گفت برای آن میپرسی تا ویرا بکشی گفت آری فرمود که اگر آنکس باشد که من گمان میبرم غضب و نکال خدای با او از همه سخت‌تر است و اگر نباشد دوست نمیدارم که بیگناهی را برای من بکشند و

وحضرت خواجه پارسا در فصل الخطاب آورده که امیر المؤمنین حسن را شش بار زهر دادند پنج بار کار نکرد بروی و
در بار ششم کارگر آمد حسین ببالین برادر حاضر شده گفت ای برادر اگر دانی که ترا زهر داده است مرا خبر ده تا اگر
ترا کاری افتد با وی خصمی کنیم گفت ای برادر پدر ما علی غماز نبود و مادر فاطمه زهرا رض غمز نکرد و جد ما حضرت
محمد صلی الله علیه وآله وسلم غمازی نفرموده و جدهٔ ما خدیجه کبری رضی الله عنها بغمز شهرت نداشت از اهل بیت ما غمز
نیامده و از ما غمازی نیاید و نشاید **بیت** رفتیم و غم عشق تو در سینه نهفتیم + با هیچ کسی حال دل خویش نگفتیم + اما در
خبر آمده است که اسماء را در خلوت طلبید و گفت ای بانوی ناسازگار من و ای یار بیوفای جفا کار من بدانکه
کرم ورزیدم و فرزندان و برادرانم را از حال و کردار تو واقف نگردانیدم و پرده از روی کار تو بر نداشتم و
هم ترا به محکمهٔ قیامت گذاشتم از خدای بترس هیچ شرمت نیامد و از من هیچ آزرمت دامن گیر نشد آخر دوستان
اما دوستان این کنند و با چو من یاری وفادار بی سببی چه جفا چنین کنند رباعی ای یار کسی بی سببی یار کشد + هرگز چو منی یار وفادار کشد
تو دوست نگو دشمن خود گیر مرا کز دشمن خویش کس چنین زار کشد + پس روا زو گریه‌ها نمود و گفت برو که دم آخر از زهر تو مقصود و مطلوب که داری نیابی پس حسین را از در
آواز داد و همه فرزندان و برادران را طلبید و بتقوی و طاعت وصیت فرمود و نقلی هست که ام کلثوم را گفت
ای خواهر نامدار من و یادگار مادر بزرگوار من فرزندم قاسم را حاضر گردان ام کلثوم بفرمود تا قاسم را آوردند حسن رض
او را در بر گرفت و روی بر روی وی نهاده بهای های بگریست بعد از آن دست قاسم بگرفت و بدست
حسین داد و گفت ای برادر فلانه دختر ترا نامزد پسر خود قاسم کردم چون وقت آید بوی سپاری و از وی نظر
پدری و شفقت باز نداری پس چون شب پنجشنبه بیست و نهم صفر در آمد حال بر آنحضرت بگردید و دیدهٔ مبارک
برهم نهاد و برادران و خواهران و فرزندانش همه جمع بودند بر سر بالین وی چون دو پاسی از شب بگذشت چشم
مبارک باز کرد و گفت ای حسین برادران و فرزندان را بتو سپارش میکنم و ترا بخدای میسپارم و کلمهٔ شهادت
بر زبان مبارک راند و بنص وَمَا عِنْدَ اللّٰهِ خَيْرٌ لِلْأَبْرَارِ نصب العین خاطر داشته و در روایت وَإِنَّ لَهُ
عِنْدَنَا لَزُلْفَىٰ وَحُسْنَ مَآبٍ برافراشته **مصرع** دوست بر دوست رفت یار بر یار **نظم** و احسرتا که سرو
روان از چمن برفت + یعنی که نور دیدهٔ زهرا حسن برفت + از شوق گیسویش جگر نافه گشت خون + وز هجر رویش
آب رخ نسترن برفت + یعقوب وار دیدهٔ نرگس سفید شد + کز مصر ناز یوسف گل پیرهن برفت + برادران
به تجهیز و تکفین وی قیام نموده و بر سر برکرامت سر نهاده به بقیع بردند و نزد جده اش فاطمه بنت اسد دفن کردند
و عمر عزیز آنحضرت بقول اصح چهل و هفت سال بوده و باندک زیاده هم گفته اند اما بعد از مراسم تعزیت مروان
حکم با خود اندیشید که حسین بن علی مردی غیور است تحمل نخواهد کرد در پی قاتل برادر خود خواهد رفت و اگر اسماء را بگیرد
و اسماء از ترس خود گوید که زهر را بالتماس مروان فرستادم حسین خاموش نگردد و بنی هاشم در خروش آیند و این فتنه

گردد که هیچ تدبیر تسکین نتوان داد و آتشے افروخته شود که بآب دریاے محیط فرو نتوان نشاند پس باسما پیغام فرستاد که چه نشسته بر خیز و تا پاے داری بگریز که حسین در فکر تست اسما خود ترسیده بود و از عمل خود پشیمان گردیده اما پشیمانی سود نمیداشت فی الحال بگریخت و پناه بخانهٔ مروان برد و مروان اورا با دو غلام و سه کنیزک بشام فرستاد و نامه نوشت که البته البته این زن را پنهان کنید و زنهار زنهار او را جاے فرستید که کسے نبیند و ندانند که اگر رمزے ازین قصه فاش گردد فتنهٔ خفته دیگر باره بیدار شود و شمشیرهائے که در نیام آرمیده از غلاف بیرون آید پس فکر آن باید کرد که اسما این راز را آشکارا نکند و نهانی مارا بر ملا نیفگند اما چون نامه و اسما بدمشق رسید و خبر تعزیت شاهزاده پیش ازان رسیده بود و والی شام بفرمود تا دکانها را دربستند و درهاے دروازه شهر را سیاه کردند و خود با همه اعیان و اعاظم ولایت سیاه پوشیده و سه شبانه روز تعزیت بزرگان بهشت پس ازان اسما را طلبید و از کیفیت احوال باز پرسید اسما در ایستاد و هرچه کرده بود از اول زهر در طعام کردن تا آخر الماس در آب افگندن بتفصیل باز گفت و تقریر کرد که او را بجهت خوشنودی تو و محبت یزید چگونه بکشتم و خشم خداے و رسول و عذاب دوزخ اختیار کردم حاکم دمشق گفت لعنت خداے بر تو باد از خداے شرم نداشتی و از غضب رسول نه اندیشیدی و بر گیسوے تافته بافته مشکبار عنبر نثار او رحم نکردی و از رخسار چون ماه وے از روے سیاه و حال تباه خود یاد نیاوردی تو چه لائق مصاحبت یزید باشی تو آخر با جگر گوشهٔ رسول خداے صلی الله علیه و آله وسلم این نوع معامله کردی معلوم نیست که با یزید چها کنی رباعی

جز جور و جفا نیاید از تو + جز فعل خطا نیاید از تو + از تو طلب وفا محال است + البته وفا نیاید از تو +

آن بے دولت بخت برگشته ساعتے سر در پیش افگند و از روزگار مصاحبت حسن بر اندیشید و خلق و لطف و حلم و کرم و ملایمت و مجاملت او یاد آورد و زار زار بنالید و بگریه در آمد والی شام گفت که اکنون که خود را بدوزخ افگندی و خداے و رسول را بیازردی گریه میکنی تا چشمت از گریستن نابینا شود راوی گوید سه شبانه روز میگریست نه آب خورد و نه نان و میگفت واے بر من که دین از دست بدادم و دنیا خود بدست نیامد و نفرین شاهزاده درمن اثر کرد و رقم خَسِرَ الدُّنْیَا وَالْآخِرَةَ ذٰلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِیْنُ بر صفحهٔ حال من کشیده شد مصرع ازین غصه گر خون بگریم رواست بعد از سه روز چهار کس را فرمود که تا او را در دم اسپے بستند میبردند و میبردند حکم شد که او را بجزیرهٔ قبیل برند و دست پالیش بر بسته در دریا اندازند چون بیک فرسخے آن جزیره رسیدند طوفانے پدید آمد و بادے غبار آمیز ظاهر شد او در لور بود و بدان جزیره افگندند و دیگر کسے از و نشان نداد مصرع وانرا که چنان کند چنین آید پیش بیت

هر کو دین را بهر دنیاے دنی از دست داد — بیشکے محروم ماند از دولت دنیا و دین

باب هفتم در مناقب امام حسین رضی الله عنه و ولادت وی و بعضے از احوالش

بعد از وفات برادر بود در شواهد آورده که او امام سوم ست از ائمهٔ اهل بیت و ابو الائمه است کنیت او ابو عبد الله و
لقب وی زکی و شهید و سید و سبط و ولادتش در مدینه بود روز سه شنبه چهارم ماه شعبان و گفته اند پنجم ماه سنه اربع
من الهجرة و گویند مدت حمل وی شش ماه بوده است و هیچ فرزند شش ماهه متولد نشده که زیسته باشد مگر وی و یحیی
بن زکریا علیهما السلام و میان ولادت امام حسن و علوق فاطمه بامام حسین پنجاه روز بوده است پس شاهزادهٔ حسین
بهفت ماه و بیست روز از برادر بزرگوار خود بسن خوردتر بوده باشد و در وقتی که آن نهال حدیقهٔ ولایت بارادت
سبحانی بر طرف جویبار اَلْوَلَدُ سِرٌّ لِاَبِیْهِ بالا کشید و آن غنچهٔ چمن هدایت بمشیت ربانی در گلشن عصمت و طهارت
جاودانی بنسیم هَبْ لِیْ مِنْ لَّدُنْكَ وَلِیًّا بشگفت روایح ابتهاج بر جان پاک مرتضی او زید و بشارت فرح
و ابتهاج بدل جگر گوشهٔ مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم رسید قطعه طلوع کرد بتائید حق ز برج کمال مهی خجسته
رُخ و اختری مبارک فال + ازین نهال شرف تازه گشت گلشن دین + چنانکه تازه شود برگ گل ز باد شمال + مژدهٔ
قدومش بحضرت سید کائنات علیه افضل الصلوات رسید بخانهٔ فاطمه تشریف آورد و اسما بنت عمیس او را در خرقه
پیچیده بر کنار آنحضرت نهاد و سرور عالم صلی الله علیه و آله و سلم بانگ نماز در گوش راست و قامت در گوش چپ او
گفت و فرمود که یا علی این فرزند را چه نام نهادهٔ گفت مرا جرات آنکه بر حضرت شما سبقت کنم بنام وی نبود اما در خاطر
میگذشت که او را حرب نام کنم و قولی آنست که بنام برادر خود جعفر مسمی گردانم حضرت فرمود که من نیز در تسمیهٔ او بحق
سبحانه و تعالی سبقت نکنم مقارن این حال جبرئیل فرود آمد و گفت یا رسول الله آن پسر را بنام یک پسر هارون
نبی علیه السلام مسما گردانیدی این فرزند هم باید که همنام دیگر پسر او باشد حضرت صلی الله علیه و آله و سلم پرسید که پسر دوم
هارون چه نام داشت گفت شبیر گفت ای جبرئیل این لغت عبری ست مرا حق سبحانه لسان عربی مبین کرامت
فرموده چگونه فرزند خود را بلغتی دیگر نام نهم جبرئیل فرمود که یا رسول الله معنی شبیر بلغت عربی حسین پس آنحضرت
صلی الله علیه و آله و سلم او را حسین نام نهاد و در روز هفتم عقیقه کرد از وی بدو گوسفند چنانچه از برادرش کرده بود
و بفرمود تا سرش تراشیدند و بوزن آن نقره تصدق فرمود و آورده اند که چون حسین متولد شد حق سبحانه جبرئیل را
بفرستاد و گفت برو و حبیب ما را تهنیت برسان و بعد از آن خبر ده او را از قتل حسین و تعزیت آن هم بوی
برسان چون جبرئیل بیامد و حسین بر کنار رسول بود صلی الله علیه و آله و سلم و آنحضرت بوسه بر حلق او میداد پس جبرئیل
تهنیت فرمود و آغاز تعزیت رسانیدن نمود حضرت سوال کرد که سبب تهنیت معلوم ست موجب تعزیت چیست
گفت یا رسول الله این موضع از حلق این پسر که حالا بوسه گاه تست بعد از وفات مادر و شهادت پدر و برادر به تیغ
جفا مجروح خواهند گردانید و شمهٔ از واقعهٔ کربلا بعرض خواجه رسانید مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم گریان شد مرتضی
علی حاضر بود گفت یا سید المرسلین سبب این گریه چیست آنحضرت علیه التحیة و السلام خبر جبرئیل را باوی باز گفت

و علی را نیز سیلاب خون از فواره دیده ریختن گرفت و همچنان گریان و دریغ گویان بحجرهٔ فاطمه رض در آمد چون فاطمه رض علی رض را گریان دید گفت ای پسر عم وای سرور دل پر غم امروز روز شادی و بهجت ست نه زمان اندوه و محنت این گریه اگر از شادی ست بفرمای و اگر از غم ست موجب آن را باز نمای مرتضی رض فرمود که ای فاطمه رض گریه من از غم حسین ست که پدر بزرگوارت خبر قتل او از زبان جبرئیل خبر میدهد فاطمه رض که این سخن استماع فرمود خروشش بر آورده چادر عصمت بر سر افگنده بحجرهٔ پدر در آمد و فریاد برکشید که ای پدر علی رض مرا خبر داد که شما از قول جبرئیل چنین تقریر فرموده اید که جمعی از جفا کاران امت و بی رحمان دون همت که حلق نورانی حسین را که بوسه گاه ماست به تیغ جفا مجروح گردانند حضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که آری جبرئیل چنین گفت فاطمه رض ناله آغاز کرد که حسین رض من چه گناه کرده باشد که در طفولیت بر وی چنین ظلمی برود خواجه صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که ای فاطمه رض این صورت در سن کودکی و جوانی نخواهد بود بلکه در وقتی واقع خواهد شد که نه تو باشی و نه من و نه علی باشد و نه برادرش حسن فاطمه دیگر باره بخروشید که ای مظلوم مادر وای شهید مادر وای بیکس مادر چون در آن زمان نه پدر و مادر و برادر و برادر تو نباشند که باشد که بمصیبت تو قیام نماید و شرایط تعزیت تو بجای آرد کاشکی من زنده بودمی تا اقامت مراسم مصیبت تو نمودمی راوی گوید که هاتفی آواز داد که ماتم او را مصیبت زدگان تا آخر الزمان خواهند داشت که هر سال چون آن موسم در آید که او را شهید کرده باشند ایشان تعزیت وی را تازه گردانند و شرط مصیبت او را بجای آرند اشک ندامت از دیده بیارند آه جگر سوز از سینه بر کشند **بیت** زین مصیبت داغها بر سینهٔ سوزان ماست ٭ زین عزا صد شعلهٔ غم بر دل بریان ماست ٭ شیخ مفید آورده که در وقتی که جبرئیل به تهنیت ولادت حسین می آمد فرشته دید بر روی زمین افتاده و زار زار می نالید جبرئیل نزد وی آمد و او را بشناخت که از ملایکه آسمان سوم بود و مقدم هفتاد هزار ملک و فطرس نام داشت جبرئیل گفت ای فطرس این چه حال ست که بر تو مشاهده میکنم گفت ای روح الامین حق سبحانه مرا کاری فرموده اندک تهاونی در آن از من واقع شد برق غیرت در آمد و پر و بال من بسوخت دیروز بر مسند عزت بودم و امروز در مهلکهٔ مذلتم **بیت** دیروز کسی نه بد بزیبائی من ٭ و امروز کسی نیست برسوائی من ٭ ای جبرئیل تو کجا میروی گفت مرا بجلازمت سید عالم صلی الله علیه و آله و سلم فرستاده اند جهت تهنیت مولودی که او را واقع شده فطرس بنالید که چه شود که مرا با خود ببری شاید که آنحضرت مرا شفاعت کند و پر و بال من بمن باز رسد تا بمقام خود روم جبرئیل او را همراه بیاورد و بعد از ادای تحیت و تهنیت صورت واقعه بعرض رسانید و در آن محل حسین بر کنار رسول بود آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که ای فطرس بیا و خود را بر حسین بمال فطرس بیامد و خود را در وجود مبارک حسین مالید و پر و بال او تازه یافته پرواز نمود و بصومعهٔ عبادت خود باز رفت و بعد

شهادت بین چون بران قضیه مطلع شد گفت الهی چه بودی که مرا خبر شدی تا بر فیقان خود بزمین رفتمی و با دشمنان وی حرب کردمی خطاب رسید که اگر آن صورت وقوع نیافت حالا با سی هزار فرشته که تابع تو اند برو و بر سر قبر وی ملازم شو و هر صبح و شام بر وی گریه کنید و ثواب آن آب دیده خود را بدیشان که در مصیبت وی گریانند بخشید فطرس فرود آمد بزمین کربلا و بدانچه او را فرموده اند بدان مشغول است بیت زین واقعه دیده ملک گریان است ۞ زین غم دل مهر بر فلک بریان است ۞ در شواهد آورده که حسین را اجمالی بود که چون تاریکی نشستی از بیاض جبین و بریق رخساره وی پرتو راه بردندی و وی را از سینه تا پا مشابهت بود با حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم و حسن از فرق تا سینه مانندتر بوده بدان حضرت در سنن ترمذی روایت از یعلی بن مره رضی الله عنه مذکور است که شنیدم از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم که میفرمود که حسین از من است و من از ویم خدا دوست دارد آنکس را که حسین را دوست دارد حسین سبطی است از اسباط و آنحضرت صلوات الله و سلامه علیه حسین را بسیار دوست میداشت و آنکس را که دوست حسین بود هم دوست میداشت چنانچه در اخبار آمده که روزی رسول صلی الله علیه و آله و سلم با جمع یاران در کوچه میگذشت جماعتی کودکان بازی میکردند آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرا رفت و از آن میانه کودکی را بگرفت و بر پیشانی او بوسه داد و او را بر کنار نشاند برخی از یاران گفتند یا رسول الله این کودک را که بدولت نوازش سرافراز شد نمیدانیم این کیست و حالش چیست گفت ای یاران مرا ملامت مکنید که من روزی دیدم که این کودک با حسین من بازی میکرد و خاک قدم او برمیگرفت و بر چشم خود میمالید من از آن روز باز او را دوست گرفتم و فردا شفیع وی و پدر و مادر وی خواهم بود بحکم الهی فرماید قطعه پسر مرتضی امام حسین ۞ که چو او نبوده در کونین ۞ مصطفی مرورا کشیده بدوش ۞ مرتضی پرورید در آغوش ۞ عقل در بند عهد و پیمانش ۞ بوده جبرئیل مهد جنبانش ۞ شیخ کمال الدین ابن الخشاب رحمه الله آورده و در شواهد نیز هست که روزی حسن و حسین پیش حضرت رسالت صلی الله علیه و آله و سلم کشتی میگرفتند و فاطمه نیز آنجا حاضر بود رسول صلی الله علیه و آله و سلم مر حسن را گفت بگیر حسین را فاطمه فرمود که یا رسول الله بزرگ را میگوئی که خورد را بگیر آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم گفت که اینک جبرئیل حسین را میگوید که حسن را بگیر در عیون الریاض از حسین روایت میکند که روزی به نزدیک جد بزرگوار خود رفتم و ابی بن کعب رضی الله عنه نزدیک وی نشسته بود حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم گفت مرحبا بک یا ابا عبد الله یا زین السموات و الارض یعنی خوش آمدی ای آرایش آسمان و زمین ابی بن کعب گفت یا رسول الله کسی جز تو آرایش آسمان و زمین تواند بود حضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که ای ابی بدان خدای که مرا برانگیخته است به پیغامبری بحق که حسین بن علی در آسمانها بزرگتر از آن است که در زمین و او را در یمین عرش مصباح هدی و سفینه نجات نوشته اند و در تتمه این حدیث صفت اولاد حسین و اسماء و ادعیه ایشان است و ابن الخشاب باسناد خود از ابی عوانه نقل میکند که

حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم فرمود که حسن و حسین رض در گوشوارهٔ عرش اند و دران محل که حضرت عزت تعالی
شانه بهشت را بیافریدهٔ باوی خطاب کرد که تو مسکن فقرا و مساکین خواهی بود بهشت گفت یَا رَبِّ لِمَ
جَعَلْتَنِي مَسْكَنَ الْمَسَاكِين ای پروردگار من چرا مرا مسکن مسکینان و منزل درویشان گردانیدی ندا رسید
که آیا رَاضِي نِيسْتِي که ارکان ترا آراسته گردانم به حسن و حسین بهشت بدین صورت تفاخر کرد و مباهات نمود و گفت
رَضِيتُ رَضِيتُ خشنود شدم و خورسند گشتم اگر بهشت ست ارکان آن آراسته بحسن و حسین رض ست اگر
عرش مجید ست گوشوارهٔ آن حسن و حسین اگر دل مومن ست روشن بدوستی حسن و حسین ست یکی از عظمای
این امت فرموده **شعر** سِبْطَي رَسُولِ اللهِ صَدْرِي مَنْزِلُهُ * وَحُبُّهُمَا فِي جَنَّةِ الْقَلْبِ يَرْتَعُ * **قطعه**
بهر دو سبط نبی هست دیده ام روشن * بهوای هر دو مرا هست ... ال یاسین * دو دُر درج کرامت دو بدر برج
کمال * دو مهر اوج هدایت دو صدر مسند دین * فلک متابع این و ملک ثنا گر آن * جهان منور از آن و زمان
مزین از این * در کنز الغرائب آورده که اعرابی بحضرت رسالت صلی الله علیه و آله وسلم آمد و گفت یا رسول الله آهو بچه
صید کرده ام و هدیه بحضرت تو آورده ام خواجهٔ عالم صلی الله علیه و آله وسلم قبول فرمود ناگاه حسن ابن علی رض بمسجد
در آمد و آهو بچه را دید بدان میل کرد حضرت صلی الله علیه و آله وسلم آن آهو بره را بحسن رض داد زمانی برآمد حسین رض پیدا
شد دید که برادرش آهو بره دارد با او بازی میکند گفت ای برادر این آهو بره از کجا آوردی گفت جد من بمن
داده است حسین در مسجد دوید و گفت یا جداه برادرم را آهو بچه دادی و مرا ندادی این سخن را اعاده میکرد
و رسول خدای صلوات الله وسلامه علیه او را دلداری میداد و در تسلی خاطر او میکوشید تا کار بگریستن افتاد حسین
خواست که بگرید ناگاه غریوی از در مسجد برآمد نگاه کردند مادهٔ آهوئی دیدند که به تعجیل می آید و بچه با خود داشت پهلو
بر و میزد و او را میدوانید تا پیش آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم رسید و بزبان فصیح گفت یا رسول الله دو بچه
داشتم یکی را صیاد گرفت و نزدیک تو آورد و دیگری با من ماند بدو خورسند شدم و حالا او را شیر میدادم ندائی
بمن رسید که بزودی بچه خود را پیش انداز و بخدمت سید عالم صلی الله علیه و آله وسلم برسان که حسین در پیش وی
ایستاده است و برای آهو بره میخواهد که بگرید ملایکه بجهت نظاره او از صوامع طاعت سر برون کرده اند و اگر او بگرید
همه مقربان بگریه و فریاد می آیند لشتاب پیش از آنکه اشک بر رخسارهٔ مبارک او روان شود این بره خود را برای
وی ببر یا رسول الله مسافت دور قطع کردم و گویا زمین را در نوردیدند تا من زود برسیدم و بحمد الله که هنوز
اشک بر روی وی فرو نیامده است خروش از صحابه برآمد و رسول صلی الله علیه و آله وسلم آن آهو را دعا گفت و حسین
آن آهو بره را پیش کرده همراه برادر بحجره در آمدند و صورت واقعه مشرح بعرض فاطمه رسید ای عزیز ملایکه مقربین
و رسول رب العالمین نمیخواستند که اشک بچهرهٔ حسین روان گردد تا بهمه احوال تا یا که قطرات خون از فرق مبارکش

بر رخساره‌ٔ سے روان ساختند چگونه خواهد بود **نظم** رخے که بوسه گهٔ شاه انبیا باشد + بخاک و خون شده پنهان کجا روا باشد + کسے که چشمهٔ کوثر عطائے جد و لیست + بدشت کرب بلا تشنه لب چرا باشد + روا بود که جگر گوشه رسول خدائے + فتاده غرقه بخون سر ز تن جدا باشد + اما اخلاق ستوده و اوصاف پسندیده امام حسین رضی الله عنه دران مرتبه است که بدستیاری قلم تیز زبان پیرامن تحریر آن توان گشت و بپایمردی وهم سباک رو بجولانی بساط تقریرش توان گذشت **قطعه** خامه و وهم هوس کرد که تحریر کند + صورت مدحت او بر ورق گویائی + خردش گفت که آن پایهٔ رفعت که وراست + تو بدین فهم کے از عهده برون مے آئی + سخاوتش که بارنامهٔ حاتم رابط کرده بر دفاتر روزگار مسطور ست و شجاعتش که داستان رستم دستان را منسوخ ساخته و شمهٔ ازان در محاربه کربلا گذارش خواهد یافت در جرائد اخبار مذکور ست که آتش قهرش چون برافروختے بشرارهٔ تیغ برق آثار خرمن عمر دشمن خاکسار را صاعقه وار بسوختے و آب سرچشمهٔ لطفش چون ترشح نمودے غبار جرایم داوزار را از صفحهٔ حال هر گنهگار محو فرمودے و در باب حلم کامل و خلق عظیمش امام نجم الدین عمر نسفی رحمه الله حکایتے در تفسیر تیسیر آورده وقتے که معنی این آیت را بیان میکند که اُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِیْنَ یعنی بهشت آماده کرده شده است برائے پرهیزگاران اَلَّذِیْنَ یُنْفِقُوْنَ آنانکه نفقه میکنند فِی السَّرَّآءِ وَالضَّرَّآءِ در آسانی و سختی یا توانگری و درویشی وَالْکَاظِمِیْنَ الْغَیْظَ و فرو خورندگانند خشم را وَالْعَافِیْنَ عَنِ النَّاسِ و عفو کنندگانند از مردمان وَاللّٰهُ یُحِبُّ الْمُحْسِنِیْنَ و خدائے دوست میدارد نیکوکاران را مضمون این حکایت راجع ست باین که روزے آن نوباوهٔ بوستان ولایت و باکورهٔ حدیقهٔ هدایت سبط نبی و نخل ولی یعنی حسین بن علی با جمع میهمانان از اشراف عرب و عظمائے با علم و ادب بر سر خوانے نشسته بودند خادمش با کاسهٔ آش گرم بمجلس درآمد و از غایت دهشت پایش بجاشیه بساط برآمد و کاسه بر سر شاهزاده افتاده و بشکست و آش هابر سر و روئے مبارکش فرو ریخت شاهزاده از روئے تادیب از راه خشم و تعذیب در وے نگریست خادم از ترس بیهوش و متحیر مانده بود که ناگاه بر زبانش جاری شد که وَالْکَاظِمِیْنَ الْغَیْظَ حسین فرمود که خشم فرو خوردم گفت وَالْعَافِیْنَ عَنِ النَّاسِ حسین جواب داد که عفو کردم خادم تتمهٔ آیت برخواند که وَاللّٰهُ یُحِبُّ الْمُحْسِنِیْنَ سبط رسول صلی الله علیه و آله وسلم در مقابلهٔ آن گفت از مال خودت آزاد کردم و مونث معیشت تو بر ذمه کرم خود لازم گردانیدم **مثنوی** آنکه در روح و سیرت نیکو بود + آدمی از آدمیان او بود + نیکی مردم نه نکوروئی ست + خوئے نکو مایهٔ نیکوئی ست + حضار مجلس ازان خلق و خوئے متعجب شده بر زبان راندند که اَللّٰهُ اَعْلَمُ حَیْثُ یَجْعَلُ رِسَالَتَهٗ خدائے میداند که چه میباید داد و بکه میباید داد و جناب ولایت انتما خواجه محمد پارسا قدس سره در فصل الخطاب همین نقل را آورده و فرموده مناقب آن کسانیکه پارهٔ از پیغامبر صلی الله علیه و آله وسلم باشند و خدا تعالے درباره ایشان گفته باشد اِنَّمَا یُرِیْدُ اللّٰهُ لِیُذْهِبَ عَنْکُمُ الرِّجْسَ اَهْلَ الْبَیْتِ و

یُطَهِّرَکُمْ تَطْهِیرًا کی بپایان رسد ع کان دریا را کناره پیدا نیست * و چون مقصود از جمع این اوراق
ایراد بعضی از احوال آنحضرت ست درین محل بهمین قدر از ذکر محامد و فضایلش اختصار میرود و بعضی دیگر بجای
خود بسمت ذکر خواهد یافت آورده اند که چون شاهزاده حسن بن علی رخت زندگانی ازین منزل فانی بنزهت
سرای جاودانی کشید بیت آن والی خطهٔ ولایت گرفت * زین خانه بخانهٔ ازین بهتر رفت * و والی شام
خواست که پسر خود را ولی عهد خود گرداند پس از اهل شام و عراق بیعت بسی فراستد و داعیه نمود که اشراف حجاز
نیز درین معنی موافقت نمایند اهل مدینه و مکه توقف نمودند و قضایای عجیب درین محل روی نمود که تفاصیل آن از
کتب مبسوطه توان دانست القصه ضرورت شد که حاکم شام خود بمدینه آمد و مردم مدینه را راضی ساخته در جریدهٔ اهل
بیعت داخل گردانید اما چهار کس ازین صورت ابا نمودند یکی حسین بن علی دوم عبد الرحمن بن ابی بکر سوم عبد الله
بن عمر چهارم عبد الله بن زبیر و هر چند از روی عنف و غلظت کوشیدند بطریق شدت و رفق و ملایمت در
آمدند بجائی نرسید و رفقای اربعه از مدینهٔ طیبه روی بمکهٔ مبارکه زادها الله تعظیماً و تکریماً نهادند و والی شام
از عقب ایشان بمکه رفت و آنجا نیز مهم بیعت فیصلی نیافت و احوال بر همین منوال میبود تا وقتیکه والی شام
از جام عمر انجام کُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ جرعهٔ چشیده رخت از خاکدان دنیا بدار الجزا کشید مصرع
رفت و منزل بدیگری پرداخت * ارکان دولت معاویه اجتماع نموده یزید را بر سریر حکومت نشانیدند و مژده
امارت او باسماع خاص و عام اهل عراق و شام رسانیدند و درین اثنا جمعی از خواص وی بر سبیل نصیحت گفتند
اگر میخواهی که مملکت بر تو قرار گیرد و نعمت حکومت پایدار باشد همان چهار بزرگ حجاز را که در زمان حیات پدرت
از بیعت تو ابا کردند و با امارت و ایالت تو سر فرو نیاوردند بهر نوع توانی به بیعت خود درآور اگر در مقام عناد و جدال
باشند در دفع ایشان لوازم جد و جهد بتقدیم رسان یزید این سخن را بتلقی قبول نموده نامه نوشت بولید بن عتبه که
در آن ولا والی مدینه بود مضمون آنکه خلیفهٔ روی زمین عالم فانی را وداع کرده روی بسرای باقی آورده و مرا
در حال حیات خلیفهٔ خود گردانید و من از جرأت اولاد ابو تراب و سبکسریهای شیخ و شاب ایشان میترسم باید که چون از
فحوای این مکتوب واقف شوی از اهل مدینه بیعت من بستانی و در رقعهٔ دیگر نوشته بود مشعر بآنکه از حسین بن
علی و عبد الله بن عمر و عبد الرحمن بن ابی بکر و عبد الله بن زبیر بیعت بستان و درین باب اهمال منمای
که محل تسویف و هنگام تاخیر نیست نظم فرصت غنیمت ست در جهد برگشای * چون وقت فوت شد نتوان
اندر آن رسید * فرصت چو در گذشت و محصل نشد مراد * تا چند پشت دست بدندان توان گزید * و اگر از بیعت
من ابا نمایند سرهای ایشان را بدار الملک شام فرست اما چون نامه بولید رسید و بر مضمون آن اطلاع یافت گفت
اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَیْهِ رَاجِعُوْنَ مرا با پسر فاطمه چکار و از بیم فتنه بتعجیل تمام مردان را که در آن زمان در مدینه

ساکن بود طلبید و او را بر کیفیت حالات مطلع گردانیده بود و در آن باب با وی مشاورت کرد مروان حکم گفت هر یک
کس را فی الحال حاضر کن و بر بیعت تکلیف نمای اگر در مبایعت متابعت نمودند فهو المطلوب والا به تیغ تیز حکم خود را
بر ایشان روان گردان خصوصاً در طلب حسین و ابن زبیر تاخیر جایز مدار و پیش از آنکه خبر مرگ والی شام افشا یابد
بیعت آن دو کس خلافت یزید را مستحکم گردان ولید کس بطلب حسین و ابن زبیر فرستاد و ایشان در مسجد مدینه
با یکدیگر سخن میگفتند فرستاده ولید گفت امیر شما را میخواند اجابت کنید ایشان گفتند تو برو تا ما از عقب برسیم
فرستاده بازگشت و عبدالله بن زبیر از حسین پرسید که هیچ میدانی که ولید ما را چرا میطلبد حسین گفت بخاطر
من میرسد که حاکم شام مرده است چه من امشب در خواب دیدم که منبر وی نگونسار شده و آتش در سرای وی افتاد
حالا این خبر رسیده میخواهد که از ما بیعت یزید بستانند ابن زبیر گفت اگر حال برین نمط باشد تو چه خواهی کرد حسین
گفت من میشنوم که او خمار روزگار مست و ما بقیه آل رسولیم چگونه جایز باشد که متابعت چنین کس کنیم ایشان
درین سخن بودند که رسول ولید باز آمد که امیر انتظار شما میکشد حسین رض بانگ بر وی زد که این همه تعجیل چیست اگر هیچکس
نیاید من خود می آیم قاصد بازگشته صورت حال با ولید تقریر کرد مروان گفت ای ولید حسین عذر خواهد کرد و نخواهد
آمد ولید گفت خاموش باش که حسین غدار نیست هرچه کند بوفا مقرون گرداند مثنوی

کو ملکی بر صفت آدمی است
اوست که سر تا قدمش مردمی است
تاج وفا بر سر او افسر است
افسرش از فرق فلک برتر است

آورده‌اند که ولید مرد خدای ترس بود و حرمت اهل بیت رعایت مینمود و چون صفت وفاداری و پاکیزه روزگاری حسین رض
باز گفت مروان خاموش شد اما چون رسول ولید مراجعت نمود حسین متوجه منزل خود شد و سی کس از غلامان
و موالی خود مرتب و مسلح گردانیده فرمود که با من بدار الاماره آیید و بر در سرای ولید بنشینید اگر آواز من بلند بشنوید
بی تحاشی در آیید و تا بر شما روشن نشود که قصد قتل من دارند هیچکس را تعرض مرسانید پس آنحضرت عصای رسول
خدای صلی الله علیه و آله وسلم بدست گرفته روان شد تا بخانه ولید رسید و پیش از صحبت گذشته را با موالی خود مکرر ساخته
مردم بر در خانه در آمد ولید را دید با مروان نشسته چون شاهزاده برسید بتعظیم کردند و حسین بجای خود قرار گرفت و
گفت باعث بر طلب من چه بود و ایشان صورت حال از وفات پدر و بیعت پسر تمام در میان آوردند حسین رض
جواب داد که مناسب نیست که چون من کسی به پنهانی بیعت کند فردا که این خبر آشکارا گردد و عامه اهل اسلام
مجتمع گردند تا هرچه مصلحت باشد بتقدیم رسیده آید ولید گفت یا ابا عبدالله سخن سنجیده گفتی بسلامت بازگرد و
فردا تشریف حضور ارزانی دار مروان گفت ای امیر دست از حسین باز مدار که اگر او را بگذاری دیگر بر وی دست قادر
نگردی او را حبس کن تا بیعت کند و اگر امتناع نماید بفرمای تا سرش جدا کنند حسین ازوی در غضب شد بمروان نگریست
و گفت یا ابن الزرقا کرا زهره باشد که مثل این حرکت بنسبت من بر خاطر گذراند و تو امر میکنی که سر من بردارند هرکه

ساکن بود طلبید و او را بر کماهی حالات مطلع گردانیده بود و در آن باب با وی مشاورت کرد مروان حکم گفت مرحبا
کس را فی الحال حاضر کن و بر بیعت تکلیف نمای اگر در مبایعت متابعت نمودند فهو المطلوب والا به تیغ تیز حکم خود را
بر ایشان روان گردان خصوصاً در طلب حسین و ابن زبیر تاخیر جایز مدار و پیش از آنکه خبر مرگ والی شام افشا یابد
بیعت آن دو کس خلافت یزید را مستحکم گردان ولید کس بطلب حسین و ابن زبیر فرستاد و ایشان در مسجد مدینه
با یکدیگر سخن میگفتند فرستاده ولید گفت امیر شما را میخواند اجابت کنید ایشان گفتند تو برو تا ما از عقب برسیم
فرستاده بازگشت و عبدالله بن زبیر از حسین پرسید که هیچ میدانی که ولید ما را چرا میطلبد حسین گفت بخاطر
من میرسد که حاکم شام مرده است چه من امشب در خواب دیدم که منبر وی نگونسار شده و آتش در سرای وی افتاده
حالا این خبر رسیده میخواهند که از ما بیعت یزید بستانند ابن زبیر گفت اگر حال برین نمط باشد تو چه خواهی کرد حسین
گفت من می‌شنوم که او خمار و قمارباز است و ما بقیه آل رسولیم چگونه جایز باشد که متابعت چنین کس کنیم ایشان
درین سخن بودند که رسول ولید باز آمد که امیر انتظار شما میکشد حسین بانگ بر وی زد که این همه تعجیل چیست اگر هیچکس
نباید من خود می آیم قاصد بازگشته صورت حال با ولید تقریر کرد مروان گفت که ای ولید حسین عذر خواهد کرد و نخواهد
آمد ولید گفت خاموش باش که حسین غدار نیست هر وعده که کند بوفا مقرون گرداند مثنوی کسیکه بصفت آدمیست
اوست که سر تا قدمش مردمی است تاج وفا بر سر او افسر است افسرش از فرق فلک برتر است آورده‌اند
که ولید مرد خدا ترس بود و حرمت اهل بیت رعایت نمود چون صفت وفاداری و پاکیزه روزگاری حسین رض
باز گفت مروان خاموش شد اما چون رسول ولید مراجعت نمود حسین به منزل خود شد و سی کس از غلامان
و موالی خود مرتب و مسلح گردانیده فرمود که با من بدار الاماره آیید و بر در سرای ولید بنشینید اگر آواز من بلند بشنوید
بی تحاشی در آیید و تا بر شما روشن نشود که قصد قتل من دارند هیچکس به اندرون در نیاید پس آنحضرت عصای رسول
خدا صلی الله علیه و آله و سلم بدست گرفته روان شد تا بخانه ولید رسید پس جماعت گذشته را با موالی خود بر ساحت
بیرون خانه در آمد و ولید را دید با مروان نشسته چون شاهزاده برسید تعظیم کردند حسین بجای خود قرار گرفت و
گفت باعث بر طلب من چه بود ایشان صورت حال از وفات پدر و بیعت پسر تمام در میان آوردند حسین رض
جواب داد که مناسب نیست که چون من کسی به پنهانی بیعت کند فردا که این خبر آشکارا گردد و جماعه اهل اسلام
مجتمع گردند آنچه صلاحیت باشد بتقدیم رسیده آید ولید گفت یا اباعبدالله سخن سنجیده گفتی بسعادت باز گرد
و فردا انشاءالله بحضور ارزانی دار مروان گفت ای امیر فرصت از دست مده حسین را باز مدار که اگر او را بگذاری دیگر بر وی دست نیابی و قادر
نگردی او را حبس کن تا بیعت کند و اگر امتناع نماید بفرمای تا سرش بردارند حسین از روی غضب بمروان نگریست
و گفت یا ابن الزرقا کرا زهره باشد که مثل این حرکت به نسبت من بر خاطر گذراند و تو امر میکنی که سر من بردارند هر که

قصد من کند روی زمین را از خون او رنگ کنم پس با ولید خطاب کرد که تو میدانی که اهل بیت نبوت و معدن
رسالتیم و خانهٔ ما محل رحمت و مکان آمد و شد ملایکه است و یزید که شراب میخورد و علانیه انواع فسق از وی
ظاهر میشود چگونه بیعت کنیم فردا که مجلس منعقد گردد آنچه گفتنی باشد بگوییم و ببینیم که احق و اولی بخلافت کیست
و چون آواز حسین بلند شد و مردمی که بر در سرای بودند خواستند که پا در دار الاماره نهاده دست برد وی
نمایند آنجناب بتفرس این معنی کرده تعجیل از خانه بیرون آمد و موالی خود را از دخول مانع شده بمنزل شریف خویش
شتافت مروان با ولید گفت ای امیر سخن من قبول ننمودی و حسین از دست برفت بخدای سوگند که دیگر حکم تو بروی
جاری نگردد ولید گفت ویحک یا مروان مرا بکشتن حسین میفرمائی والله اگر شرق و غرب عالم
بمن دهند در خون او سعی ننمایم ای مروان فردای قیامت ترازوی اعمال کشندهٔ حسین از
حسنات خالی باشد و شخصی که خفت میزان او بدین مثابه بود هر آینه حق عز و علا یوم الحساب بنظر رحمت در وی ننگرد
و او را بعذاب الیم و عقاب عظیم معذب و معاقب گرداند قطعه روز جزا کشندهٔ فرزند مصطفی * جای شد لایق
درکات جهنم است * پس کور دل کسی که کند قصد سر و سری * کو نور چشم سید اولاد آدم است * مروان بعد از استماع
این سخنان خاموش شد و ولید کس بطلب عبد الله بن زبیر فرستاد و او در آمدن تعلل نمود تا شب درآمد و با
جمعی از خواص خود براهی که شارع عام نبود روی بمکه نهاد و کسان از عقب فرستادند و بدو نارسیده باز
گشتند و ولید صورت حال بیزید باز نوشت و جواب رسید که متمردان را بار دیگر دعوت کند و عبد الله بن
زبیر را دست باز دارد که هر جا که رود از تصرف ما بیرون نخواهد رسید و سر حسین را مصحوب جواب نامه بفرستید
و بجز اینجا امیدوار باشد که مناصب ارجمند بدو ارزانی خواهیم داشت و چون رقعه بولید رسید گفت لا حول
و لا قوة الا بالله العلی العظیم اگر یزید تمامت ربع مسکون را بمن دهد من در خون فرزند رسول خدای
صلی الله علیه و آله و سلم سعی ننمایم و هر ضرری که از مخالفت یزید بمن رسد باک ندارم آورده اند که ولید بدست محرمی
مضمون نامه را نوشته نزد حسین فرستاد و پیغام داد که یا ابن رسول الله زمان بزمان نامهٔ یزید میرسد و
پی در پی پیغام بقتل تو میفرماید و من درین قضیه حیران و در بادیهٔ این واقعه سرگردانم و عجب بحال خویش
فرو مانده در پریشانم و بیرون شدن از کار خود نمیدانم اما چون حسین ازین صورت آگاهی یافت صبر
فرمود تا شب درآمد بسر روضهٔ مصطفی صلوات الله و سلامه علیه رفته سلام کرد و گفت یا رسول الله منم فرزند فاطمه
و پسر دختر تو منم آن کس که در وقت رحلت امت را برعایت من وصیت فرمودی و شرف اولاد خود را بکلمهٔ اذکرکم
الله فی اهل بیتی بازنمودی ایشان فرمان ترا کان لم یکن انگاشتند و مرا ضایع و محروم و بی بهره و بیچاره
بگذاشتند این شکایتی بود از بیوفایی جفاکاران که گفتم و چون با تو ملاقات کنم صورت تعب مرا بتفصیل باز گویم

پس بسیارے بگریست و بعد از ان بنماز اشتغال نمود و پس از طلوع صبح بمنزل خود مراجعت فرمود شبے دیگر باز
بر سر تربت مقدس و مشهد معطر منور آنحضرت حاضر شد صحیح هزار جان گرامی فدائے روضهٔ او و بعد از ادائے
مناجات و رفع حاجات گریبان گریان سر خود را بر قبر اقدس آن سرور نهاد و بخواب رفت چنان دید که
حضرت رسالت صلی الله علیه و آله وسلم با فوج عظیم از ملائکه ظاهر گشت و سر حسین را بر سینهٔ خویشتن منضم ساخته
بر میان دو چشمش بوسه داد و گفت ای حسین گویا می بینم که عنقریب امت من در کربلا ترا بکشند و تو در آن حالت
تشنه باشی و ترا آب ندهند و با وجود این حرکت بشفاعت من امیدوار باشند و ایشان در قیامت از شفاعت
من محروم خواهند بود ای حسین پدر و مادر و برادر تو همه ملول و محزون نزدیک من آمدند و بدیدار تو اشتیاق
دارند و تو نیز مهموم و اندوهناک پیش من خواهی آمد و ترا در بهشت درجاتی ست که آنرا بدون شهادت
در نتوان یافت امیر المومنین حسین در خواب گفت یا جداه مرا بمراجعت دنیا احتیاج ندارم مرا بگیر و با
خود بقبر در آر آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم فرمود که ترا از رجوع بدنیا چاره نیست تا شهادت یافته ثواب
عظیم برسی حسین بیدار شد خیال جمال جد بزرگوار در نظر و بشارت شهادت و مژدهٔ وصول بدرجات اعلی
در گوش بمنزل شریف شتافت و از مدینه دل برکنده سفر مکه را با خود راست بداشت و اهل بیت خویش را جمع
کرده صورت واقعه تحریر نمود اقربا و احبا حزین و اندوهگین گشتند و حسین شبے دیگر بزیارت برادر خود امام حسن رض
رفت بمقبرهٔ بقیع و برادر را وداع کرده بسر تربت مادر بزرگوار خود آمد و گفت اَلسَّلَامُ عَلَیْکِ یَا اُمَّاهُ
حسین بوداع تو آمده است از بالائے روضه آوازے شنید که وَعَلَیْکَ السَّلَامُ ای مظلوم مادر و ای شهید
مادر حسین ایجاز ما نیز بگریست و وداع فرمود و در جوف اللیل بر مشهد مقدس حضرت نبوی صلوات الله و
سلامه آمد تا شرط وداع بجای آرد چون سلام گفت و طواف فرمود و نماز گذارد خواب بر وی غلبه کرد دیگربار
حضرت مصطفی را صلی الله علیه و آله وسلم در خواب دید که بیامد و سر برادر در کنار گرفت حسین گفت یا رسول الله از
جفائے امت بیچاره شده ام و بضرورت از زیارت حضرت تو محروم میمانم و چنان می بینم که دیگر بزیارت
تو نخواهم رسید حضرت فرمود که نزدیک شد که بمن رسی و می بینم که تشنه و گرسنه بر خاک کربلا افتاده تن نازنین تو
مجروح شده سر مبارک از تن جدا گشته ای حسین صبر پیش گیر و در کار خود مردانه باش که بسے نگذرد که تو نیز همچون
پدر مغموم و مانند برادر مظلوم و مثل مادر خود مهموم بمن رسی با من بر خوان بهشت بنشینی و میوه هائے مراد از نهال
عنایت خالق العباد بچینی حسین روایت میکند که در اثنائے این حال دیدم که روے گلناری رسول صلی الله
علیه و آله وسلم زعفرانی شد و موے مشکبار عنبر نثارش پر گرد و غبار گشت من بترسیدم و گفتم یا رسول الله
این چه حالتست که مشاهده میباید گفت ای نور دیده حسین من ای فرزند پاره نابدیده من این نشانه خاک کربلاست

پس حسین از خواب در آمد و بشہادت خود متیقن گشت و عزیمت حرم مکہ جزم کردہ و شب جمعہ چہارم شعبان سنہ ستین از مدینہ بیرون آمدہ از راہ راست و شارع اعظم متوجہ مکہ گشت و از سر گردانی حضرت موسیٰ کلیم اللہ و فرار او از مصر و خوف او از فرعون و قصد جماعت قبطیان بوے یاد فرمودہ این آیت میخواند فخرج منہا خائفا یترقب قال رب نجنی من القوم الظلمین پس جمعے از موالیان و ہواداران گفتند یا ابن رسول اللہ از سر تربت جد خود کجا میروی و ازین روضہ بہشت آئین کہ غیرت خلد برین است چرا میروی جواب داد کہ من باختیار نمیروم طبیب بکام عاشق بیدل ز کوے یار نرفت کسے ز روضہ جنت باختیار نرفت وکلامے کہ شاہزادہ درین باب میفرمودہ اند ترجمہ مضمون آن این سہ بیت است نظم برادر دل خود من بسر قبر نبی بسوئے ہیچ سفر دانکہ مقید نروم اگر خزاین سیم از لعل و زبرجد آرند من بدان لعل و زبرجد زبرجد نروم لیکن از جور اعادی ز چنین جا و مقام بایدم رفت و گرنہ بدل خود نروم و در بعضے از منازل عبداللہ مطیع کہ از مکہ مے آمد بوے رسید و گفت یا ابن رسول اللہ چہ نیت کردہ عزم سفر لطف خدا یار تو باد و فضل حق از ہمہ آفات نگہدار تو باد بسعادت و سلامت کجا میروی و چہ عزیمت داری حسین رض فرمود یا عبداللہ اکنون یارے از دست ظالمان از شہر خود بیرون آمدہ و وطن و مسکن آبا پدر رد کردہ و دل از صحبت احباب و اصحاب بر داشتہ روے بحرم و من دخلہ کان امنا آوردہ ام کہ ہر روز رنجے و غمے و ہر ساعت محنتے و المے بمن میرسد رباعی گردون ہمہ اسباب غمم میسازد وز من بکسے گرنمے پردازد ما ز خاک در بقید خودم دور انداخت چون باد بگرد عالمم میتازد حالا عزیمت مکہ دارم چون بدانجا رسم آنچہ مقتضائے وقت و صلاح روزگار باشد بران منوال عمل خواہم کرد عبداللہ گفت آثار صحت و سلامت و انوار عافیت و کرامت ملازمان خاندان این حضرت باد و بیت اقبال مطیع و بخت یار باد توفیق رفیق روزگارت بادا امراچیزے بخاطر رسیدہ اگر دستوری دہی بذروہ عرض رسانم حسین فرمود کہ تو دوست منی و سخن دوستان بسمع قبول اصغا باید نمود بگوے تا بشنوم گفت یا ابن رسول اللہ تو امروز سرور عالمی و بہتر و بہتر اولاد آدمی بمکہ در حرم بنشین کہ اہل حرم دیگرے را بر تو اختیار نکنند و زنہار کہ بگفتار کوفیان مغرور نشوی و بچاپلوسی ایشان فریب نیابی کہ پدر ترا در ان دیار شربت شہادت چشانیدند و با برادرت و خانہ کردہ انواع محنت بوے رسانیدند و من میدانم کہ ایشان ترا خواہند طلبید و اگر بروی ترا تنہا خواہند گذاشت و طریقہ وفا در دست عہدی نگاہ نخواہند داشت ع کہ در جبلت این کوفیان مروت نیست حسین رض سخن او را التصدیق فرمود و درباره وے دعا خیر کردہ وداع نمود و چون منازل و مراحل بپایان رسید و چشمش بر جبال مکہ افتاد ہم از حال موسیٰ علیہ السلام و رسیدن او بمدین یاد کردہ تلاوت این آیت ولما توجہ تلقاء مدین قال عسیٰ ربی ان یہدینی

سَوَاءَ السَّبِيلِ استقبال فرمود و چون اهل مکه از قدوم مبارکش خبر یافتند بطریق استقبال از روی اعزاز
و اجلال بشتافتند و بدیدار فرخ بزرگش استبشار نموده اظهار مسرت کردند و بزبان حال نغمهٔ این مقال بگوش هوش
ارباب وجد و حال میرسانیدند قطعه دولت وصل تو دائم زخدا میخواستیم کعبهٔ کوی ترا از راه صفا میخواستیم هر
سحرگاه باخلاص تمام از سر صدق دعا دست بر داشته بودیم و ترا میخواستیم اتفاق ابروی تو کان قبلهٔ مشتاقان
است گاه و بیگاه به محراب دعا میخواستیم و در منزلیکه نزول فرمود فوج فوج خلایق بملازمتش میرسیدند و چون خبر
رفتن حسین بن علی و ابن زبیر به یزید رسید ولید را بتهمت تقصیر در گرفتن ایشان از امارت مدینه عزل کرد
و ابن الاشدق را والی ساخت اما والی مکه سعید بن عاص بود و مؤذن حسین بر پنج وقت بانگ نماز در غایت
بلندی میگفت و قومی عظیم بر وی نماز میگذاردند سعید بترسید که ناگاه در موسم حج که مردم از اطراف و جوانب
جمع شوند هوا داری حسین او را هلاک کنند بگریخت و بمدینه برفت و بر یزید مکتوبی نوشت از آمدن حسین بمکه و میل
مردم بوی در آنجا یاد کرد اما چون اهل کوفه شنیدند که حاکم شام وفات کرده است و حسین بن علی رض از بیعت
یزید امتناع نموده و چون اقامت وی در مدینه متعذر بود بمکهٔ مبارکه عظمها الله رفته و آنجا مقیم شده هوا داران
امیر المؤمنین علی در خانهٔ سلیمان بن صرد خزاعی جمع شدند و سلیمان گفت ای یاران یزید حسین را به بیعت
خود میخواند و او ابا کرده بضرورت از وطن خود جلا کرده بمکه رفته است و شما شیعهٔ وی و شیعهٔ پدر وی اید
بیائید و وی را یاری دهید تا حق را در مرکز خود قرار دهد پس هفتاد تن از اشراف کوفه چون مسیب فزاری و
رفاعه بن شداد و حبیب بن مظاهر و محمد بشیر و براء عازب و محمد اشعث و عبد الرحمن بن مخنف و عبد الله عفیف
و طارق اعمش و اعمش طارق و مختار ابی عبیده و عمر سعد و امثال ایشان بر دست قاضی شریح سوگند
خوردند که در هوا داری آل علی تقصیر ننمایند و حسین را بامامت بر داشته مال و جان فدا کنند پس نامه نوشتند
از روی نیازمندی مضمون آنکه فلان و فلان تحیت بنهایت و سلام مالا کلام میرسانند و میگویند که پسر دشمن
پدرت میخواهد که بی مشاورت اهل ملت متصدی امر حکومت گردد و ما که دوستان تو و شیعهٔ پدر تو ایم بامامت
و خلافت وی راضی نیستیم و داعیهٔ آن داریم که در رکاب تو با دشمنان مقاتله کنیم و نفس و اموال خود را وقایهٔ
ذات شریف تو گردانیم پس بوجه اقبال متوجه ما شو بفرح و سرور که جمعیت جمهور که تو امام سدیدی و همام رشیدی
و سید مطاعی و خلیفهٔ واجب الاتباعی و حالا پیشوا و حاکم ما نعمان بشیر است و او مردی ضعیف و حقیر است نه بزرگی
از اهل کوفه بجمع او میروند و نه در روی سخن او میشنوند تنها در قصر امارت نشسته است و بغیر از عید و جمعه در بای
منزل او بسته اگر شما تشریف قدوم ارزانی میفرمائید و بقدم کرم بدین صوب تجشم مینمائید ما نعمان را از کوفه بیرون
میکنیم و با لشکر ساخته و پرداخته روی بشام می آریم قطعه زان پیش که دولت فراخت یزید لشکر بیکران ساختن

سپاهی چو تشنه بیابان مست همه نیزه و گرز و خنجر بدست چو با تیغ آهنگ خون آورند ز سنگ آب و آتش برون آورند چو تیر از کمان بر کمین افگنند سر آسمان بر زمین افگنند هر که از غایت سرکشی چون خیمه پای در دامن اطاعت آنحضرت نکشد با مثل میخ خیمه اش طناب در گردن افگنند و سر کوفته بر زمین فرو برند و هر که قلم مثال در طریق اخلاص کمر ملازمت آنحضرت بر میان جان نه بندد سیاهی سپاه ظفر پناه آب سیاه در چشمه چشمش آورده بند از بند جدا کنیم

نظم

آنجا که گردنان جهان سر بر آورند بجز تیغ آبدار تو مالک رکاب نیست دشمن که در قتال سوی اگر کند بجز زبان تیر تو او را جواب نیست

القصه مبالغه بسیار در طی آن طومار فرموده بودند و اظهار اشتیاق جمال باکمال شاهزاده نموده

قطعه

ای آرزوی دیده دل اندر هوای تست چه جانها اسیر سلسله مشکسای تست ما جان فدای خنجر تسلیم کرده ایم خواهی ببخش خواه بکش رای رای تست

پس آن نامه را به عبدالله بن سلع همدانی و عبدالله بن مسمع بکری دادند و ایشان را بملازمت آنحضرت فرستادند چون حسین نامه را مطالعه فرمود با رسولان از لا و نعم هیچ نگفت و جواب نامه نیز ننوشت و بنا بر آنکه رسولان دیرتر مراجعت نمودند اشراف و روسای کوفه بشیر بن مسهر صیداوی و عبدالرحمن بن عبید ارحبی را بطلب امام حسین فرستادند و مصحوب ایشان قریب پنجاه مکتوب که عظمای آن دیار ارسال نموده بودند نور الائمه خوارزمی آورده که اهل کوفه صد و بیست نامه بحسین فرستادند و هیچ کدام را جواب ننوشت کوفیان دیگر باره هانی بن هانی سبیعی و سعید بن عبدالله حنفی را با مکاتیب بسیار بمکه روان کردند و بعد ازین جماعت شبث بن ربعی و عروه بن قیس و عمرو بن الحجاج و جمعی دیگر که در کوفه اختیار و اقتدار تمام داشتند باتفاق نامه نوشته در صحبت سعید بن عبدالله الثقفی بجانب مکه فرستادند و این طایفه از پی یکدیگر بتقبیل عتبه علیه ولایت پناهی سرفراز گشته مکتوبات را تسلیم نمودند و مضامین همه مکاتیب قریب بمضمون مکتوب نخستین بود و ابو المفاخر خوارزمی در مقتلی که نوشته بیتی چند از منظومات خود از قبل اهل کوفه آورده و دو بیت از آن این است

قطعه

هیچ رای نیست ما را جز وصال روی تو هیچ روی نیست ما را جز خم گیسوی تو بر عدو بگشا کمین و ز دوستان نصرت طلب ای نهاده حق تعالی فتح در بازوی تو

ما چون ارسال رسل و رسایل کوفیان بسر حد افراط رسید امیر المومنین حسین در جواب ایشان نوشت که مکتوبات شما رسید و بر مضمون آنها که مشتمل بر اظهار محبت و منطوی بر آثار مودت شما بود و نسبت بمن اطلاع افتاد و غایت اشتیاق شما که بقدوم من دارید و نهایت انتظار شما که برای ملاقات من میبرید معلوم گشت بدانید که من در اسعاف مطلوب و انجاح مقصود شما اهمال و تاخیر جایز نخواهم داشت و حالا برادر و پسر عم خود مسلم بن عقیل را بآن صوب فرستادم تا کیفیت حال و صدق مقال شما را معلوم کند اگر بر سر حرف سابق باشید با او بیعت کنید و مرا از کیفیت شما اعلام دهد تا

چون وی متوجه آنجناب شوم در شما باد که مسلم را یاری دهید و جانب او را فرو مگذارید که امامی که بکتاب خدا
عمل نماید و عالم و عادل باشد با حاکمی که مصدر فسق و ظلم بود برابر نیست آورده اند که عبد الله عباس با حسین رض ملاقات
کرد و در باب مردم کوفه سخنان در میان آورد و حسین فرمود که ای پسر عباس تو میدانی که پسر دختر رسول
خدایم ابن عباس گفت اللهم نعم اللهم نعم من هیچکس را جز تو در عرصه عالم پسر دختر رسول خدای
نمیدانم و پسر دختر پیغامبر صلی الله علیه و آله وسلم بجز تو نبود و اکنون بر روی زمین غیر از تو هر کس که نبیره
پیغامبر صلی الله علیه و آله وسلم باشد نیست و نصرت و معاونت تو بر امت فریضه است حسین گفت یا ابن عباس
تو چه گوئی در حق جماعتی که مرا از خان و مان و منشا و مولد من بیرون کنند و از مجاورت زیارت جدم صلوات
الله و سلامه علیه مهجور سازند و قصد کشتن من داشته باشند تا در هیچ موضع از خوف ایشان قرار نتوانم گرفت
ابن عباس این آیت بخواند که یُخَادِعُونَ اللهَ وَهُوَ خَادِعُهُمْ تا آخر پس گفت یا ابن رسول الله
تو از زمره ابرار و فرقه اخیاری و من گواهی میدهم که از رسول خدای صلی الله علیه و آله وسلم شنودم که میگفت بدان
خدای که جان محمد در قبضه قدرت اوست که فرزند مرا در میان هیچ قوم نکشند که ایشان آنند که او را یاری
ندهند که خدای تعالی میان دلها و زبانهای ایشان خلاف افگند ای حسین هر که از تو اعراض نماید او را در جهان
هیچ حظی نباشد و نصیبی نبیند حسین گفت اللهم اشهد بار خدایا گواه باش ابن عباس گفت جان من
فدای تو باد سخن تو بیان میکند و از عاقبت خود خبر میدهی و از واقعه خویشتن مرا آگاه میگردانی و از من نصرت
و معاونت طلب مینمائی بخدای سوگند که اگر پیش تو شمشیر زنم تا هر دو دست من بیفتد هنوز حقی از حقوق
تو گذارده باشم و من حالا تو را بمدینه دارم و ترا نیز استدعا میکنم که بیائی در سر تربت جد بزرگوار خود صلی الله
علیه و آله وسلم قرار گیری حسین فرمود که مرا دشمنان کی گذارند که قرار گیرم و من اگر آنجا توانستمی بودن
هرگز بیرون نیامدمی ای از نزهتگاه وصال روی بمحنت خانهٔ فراق نهاده * قطعه * بیدلانرا نیست ره
در عشرت آباد وصال * بعد از این ما و فراق و گوشهٔ ویرانه * خان و مان گر گشت ویران شکر کز اقبال دوست *
بر سر کوی بلا داریم محنت خانه * ابن عباس گفت ای حسین چون التماس ما را در توجه بمدینه رد میکنی باری
برسل و رسایل کوفیان مغرور مشو و مهما امکن ایشان از حرم محترم بیرون مرو حسین بمقتضای رای خود
عمل نموده و در ارسال مسلم بن عقیل با کوفه عزیمت گشت و هر چند عبد الله عباس مبالغه کرد بجائی نرسید چه فایده
قضا زمام خاطر عاطر آنحضرت را باهل بیت بیت بجانبی میکشید که سعادت شهادت در آن سوی بود و قضا
باقتضای مشیت آنحضرت * با قدر بر ستیزه نتوان آمد * هر دری کز قهر گشاده شود * جز از آن در نتوان بیرون آمد * اما
راوی گوید که چون والی مکه گریخته بمدینه رفت و بسوی شام نامه فرستاد و از آمدن حسین بمکه و جمع مردم

بوسے اجابت نمود یزید را عرق عداوت اصلی و فرعی در حرکت آمد و تمامی همت و همگی نهمت بر دفع حسین گماشت و باهل رأی و تدبیر در آن باب مشاورت نمود در کنز الغرایب آورده که سبب عداوت یزید با حسین دو نوع بود صوری و معنوی معنوی تناکر ارواح ست در روز میثاق و صوری دو نوع است اصلی و فرعی و در حقیقت فروع تبع اصول باشند و صور تابع معانی و بواسطهٔ تناکر ارواح ست که اختلاف میان اشباح پدید آمده و ملخص این سخن آنست که ارواح انبیا و اولیا و مؤمنان و مطیعان و صالحان مظاهر لطف و رحمت حق اند بر تفاوت درجات ایشان و ارواح کفار و فجار و مشرکان و منافقان و فاسقان مظاهر قهر و غضب حق اند بر اختلاف درکات ایشان و هر طایفه را توجه باصل خود ست که کل شیء یرجع الی اصله پس ارواحی که مظاهر لطف اند و تناسب معنوی دارند مانند ارواح انبیا و اولیا و اهل ایمان بدان مقدار که بر وفق قرب مناسبت میانه ایشان در روز میثاق تعارف واقع شده درین دنیا میان اشباح ایشان الفت پدید مے آید بیکدیگر مستأنس میشوند و ارواحی که مظاهر قهر اند و مناسبت قرب بیشتر دارند اشباح ایشان را نیز بمقدار تعارف ارواح تألف و استیناس با یکدیگر هست که فما تعارف منها ائتلف اما چون میانه ارواح انبیا و اتباع ایشان از اهل ایمان و میان ارواح کفار اهل بغی و هوا قرب و مناسبت نبوده لاجرم در روز میثاق با یکدیگر ناشناخته اند و بر وفق آن تناکر امروز در میان ایشان اختلاف پدید آمده که ضد یکدیگر اند و ما تناکر منها اختلف و بسبب این اختلاف آنچه در هر طایفه مضمر ست بنسبت یکدیگر ظاهر میسازند (فی المثنوی المعنوی) دوستی و دشمنی از نهاد و هذا اختلاف روز میثاق و فساد ÷ چون جهان کون در هم بسته شد ÷ جنس با جنس اندرو پیوسته شد رومیان با رومیان را ما الیند ÷ زنگیان و زنگیان هم رنگ هم اند ÷ وانکه جنس هم نبود اندر نخست ÷ این زمان در دشمنی هستند چست ÷ و مخالفت کفار با انبیا و معاندت اشرار با اخیار و مشاجرت فساق با صلحا هم ازینجا ناشی شده و آن عداوت همیشه باقی ست لاجرم چون یزید با امارت نشست و قوت گرفت و فرصت یافت با حسین که ضد او بود کرد آنچه کرد و گفته شد که مخالفت صوری تابع مخالفت معنوی ست باز این صوری دو نوع بود اصلی و فرعی اصلی آنست که میان بنی هاشم و بنی امیه واقع بود و مجمل این قصه چنان ست که عبد مناف چهار پسر داشت و دو پسر او هاشم و عبد الشمس توامان بودند یعنی هر دو از یک شکم متولد شدند و پیشانی ایشان بهم چسپیده بود و هر چند سعی میکردند از هم جدا نمیشدند تا آخر الامر بشمشیر رویهاے ایشان را از یکدیگر جدا کردند این سخن بشخصے از عقلاے عرب رسید گفت بایستے بتیغ دیگر جدا کردندے چه بدین سبب همیشه میان اولاد ایشان عداوت خواهد بود و شمشیر مخالفت ایشان با یکدیگر در میان آرام نخواهد داشت و فی نفس الامر این معنی بتحقیق پیوست و آنچه میان هاشم و امیه پسر عبد الشمس بود در باب منافره واقع شد و هاشم او را از مکه اخراج فرمود و

آنچه در میان عبدالمطلب و حرب از مشاجرات پدید آمد و آنچه میان ابوسفیان و حضرت رسالت صلی الله علیه وآله وسلم
از محاربات وقوع یافت و آنچه میان معاویه و مرتضی علی بظهور رسید و آنچه یزید درباره حسین کرد همه نتیجه آن
عداوت صوری اصلی بود اما عداوت فرعی یزید با حسین دو سبب بود یکے آنکه حسین از بیعت او ابا نمود و امتناع
فرموده در زمان حیات پدرش قلم اطاعت بر صفحه جمال خود کشیده و نه بعد از وفاتش سخن بیعت او بسمع قبول و اجابت
شنید دوم آنکه عبدالله زبیر زنے داشت که در آن عصر بحسن و جمال و نشان بمیداد و خبر او به یزید رسید نادیده
دلش وابسته محبت او شد و پیوسته با خیال او بزبان حال میگفت که بیت بجز عاشق جمال تو ایم + لاجرم
طالب وصال تو ایم + القصه انواع حیلها ساختند و تدبیرها پرداختند تا ابن زبیر آن زن را بے جہتے طلاق داد
و از شام وکالت نامه یزید با بوموسے اشعری رسید که مطلقه ابن زبیر را برائے مے بخواہد ابوموسے روزے که بحکم
وکالت یزید بسوئے آن خاتون میرفت در راه عبدالله بن عمر رضی الله عنهما بوے رسید پرسید که کجا میروی گفت
بسوئے مطلقه ابن زبیر میروم تا او را خواستگاری کنم و در خطبه او وکالتے و اصالتے دارم و ندانم تا کدام را قبول
خواہد کرد عبدالله پرسید که وکالت کیست و معنی اصالت چیست گفت اصالت از آن من اگر قبول کند و وکالت
از آن یزید اگر بپسندد و راضی شود ابن عمر فرمود که بوکالت من هم سخن گوئی و اگر مقبول افتد بعقد من در آر گفت
چنین کنم و در راه امیرالمومنین حسین رضی الله عنه نیز با بوموسی رسیده و بر صورت حال اطلاع یافته فرمود که من هم ترا
وکالت میدهم تا بجهت من عقد کنی القصه ابوموسے نزد آن زن آمد و بعد از رسم تحیت و پرسش سخنان از طریق
رمز و کنایت در میان انداخت خاتون بگفت کنایت را بگذار و سخنے که داری بصریح در میان آر ابوموسی پرده از
روئے کار برداشت گفت چهار کس ترا خطبه کرده اند و من آمده ام تا هر کدام را بپسندی برضا دهی ترا بعقد او در آرم
پرسید که این چهار کس کیانند گفت اول من اگر قبول کنی دوم یزید سوم ابن عمر چهارم حسین بن علی خاتون گفت
من زن جوانم و مال بسیار دارم و مع هذا عبدالله زبیر مرا بے جنایتے طلاق داده است و سبب آن ندانستم اکنون
مرا تنها بودن مصلحت نیست و میل شوهر دارم اما تو مرد پیری و سالخورده و من جوان و نو رسیده میان ما و
تو مناسبتے نیست تو پای طمع از میانه بیرون نه و بے غرض شو تا با تو مشورت کنم ابوموسے فرمود که آنچه درباره
من گفتی راست گفتی و من این سودا از سر بیرون کردم و از این خیال در گذشتم مصرع تشریف وصال تو
باندازه من نیست ؛ زن گفت این زمان مرا ہمه خانه و بگوے که از این سه کس کدام سزاوارتر ند ابوموسی گفت
من عواقب امور ایشان با تو بگویم هر کرا اختیار کنی تو دانی گفت بگو گفت اگر ملک و سلطنت میخواہی و بجاه و جلال
میل داری و مطلوب تو استیفاے لذات و مباشرت ست یزید را اختیار کن و اگر جویائے زاهد و مردے با حسن و
جمال و متقی میجوئی ابن عمر مناسب ست و اگر در دنیا حسن خلق و لطافت خلق میطلبی و در آخرت نجات از نیران

و وصول بدرجات جنان و همنشینی فاطمه و سایر اهل بیت در روضهٔ رضوان اینک حسین که من از رسول صلی الله علیه و آله و سلم شنودم که فرمود که هر رنجی که در حبالهٔ حسین در آید و مساس او در یابد آتش دوزخ بر روی حرام گردد و اگر میخواهی که عروس فاطمه زهرا و خدیجه کبریٰ باشی خادم حرم حسین شو خاتون زبان به فکر کرد و گفت اما مال و جاه دنیا فانی است و آنچه مرا خدای عطا کرده تا آخر عمر من بس است و اگر جوانی و جمال است اینها به پیری و بیماری زایل میشود اما خدمت اهل بیت موجب دولت ابدی و سعادت سرمدی است پس ابو موسیٰ بحکم وکالت او را با حسین عقد بست و آن نیک بخت دنیا و آخرت ملازمت شاهزادهٔ دو جهان اختیار فرمود طوبیٰ آن بنده که خدمت او اختیار کرد او را خدای در دو جهان بختیار کرد چون این خبر بشام رسید عداوت حسین در دل یزید زیاده شد و گفت ما چندین مکر و حیله کردیم تا آن زن در حبالهٔ ابن زبیر بیاید حسین او را عقد کرده حرمت ما نگاه نداشت چون این عداوت بهانهٔ فرعی علاوهٔ عداوت اصلی شد کمر هلاکت حسین بر میان عزیمت بست و به تدبیرات اشتغال نمود تا آن نهال بارور حدیقهٔ رسالت در تیه کربلا از تشنگی پژمرده گشت و حالا آب از چشمهٔ چشم دوستان میطلبد نظم داریم ز جوی دیدهٔ ما آب میرود + بهر نهال تشنهٔ صحرای کربلا +
ای دل فغان برآر که درمانده گشته است + شهزادهٔ دو کون لب تشنهای کربلا +

باب ششم در شهادت مسلم بن عقیل بن ابی طالب و قتل بعضی از فرزندان او

روایت است از آن همای هوای سیادت بیضاء سمای سعادت دلیل سبیل شهادت رفیق طریق وصول به سر منزل حسنیٰ و زیادت مقتدای زمرهٔ مجاهدون فی سبیل الله پیشوای فرقهٔ فاتبعونی یحببکم الله و شهسوار معرکهٔ جاهد الکفار و المنافقین صف شکن میدان و اعرض عن المشرکین شاه ملک سپاه و ماه فلک پناه بیت ای حق ترا ستوده و احمد نهاده نام + جا بهاد لیک نام تو یا سید الانام + سلطان سریر اصطفا حضرت با نصرت محمد مصطفیٰ صلوات الله و سلامه علیه و علی المقربین الیه و المنتسبین الیه که ان العبد اذا سبقت له بدرستی که بنده از بندگان حق که پیشی گرفته باشد برای او من الله از نزدیک خدای منزلة لم یبلغها بعمله منزلت و مرتبه که بنده بعمل خود بدان نرسد یعنی سر بنده شایسته که در ازل منشور وصول بمنزلت بزرگ و نزول بدرجه رفیع بنام نامی او نوشته شده باشد و از فضل الهی عنایت نامتناهی آنچنان عزت و کرامت برای وی مقرر گشته و رفعت آن درجه و عظمت آن مرتبه از آن زیادت بود که بنده باقدام اقدام بر اعمال ستوده بدان تواند رسید پس بحکمت بالغه ابتلاه الله مبتلا گرداند خدای تعالیٰ آن بنده را برای یافتن آن منزلت و جهت رسیدن بدان مرتبت فی جسده در تن او یعنی تن او را بامراض

و اعراض و اسقام و آلام گرفتار گردانند فی ماله یا ابتلا دهد او را در مال و منال او که آفتی در عرصهٔ تلف گردانند و او را محتاج و بی برگ و نوا سازد او فی ولده یا آن امتحان در فرزندان او باشد یعنی میوهٔ باغ دلش را بخزان فنا از شاخسار زندگانی بریزانند و پرتو چراغ چشمش را بصرصر فوات و هلاک فرو نشانند ثم صبّره علی ذالک پس آن بنده را صابر گرداند برین بلیات و توفیق شکیبائی کرامت فرماید بر تحمل این اذیات حتّی یبلغه المنزلة التی سبقت له تا او را بواسطهٔ صبر و برکشیدن بار این محنتها برسانند بدان منزلت که از حکم ازلی برای او سبقت گرفته و در دیوان ارادت لم یزلی مقرر و مقدر شده ای عزیز منزلتهای رفیع و منصبهای منیع و درجهای بلند و مرتبهای ارجمند نامزد بلاکشان بادیهٔ محنت و نامردان زاویهٔ مشقت کرده اند فلا تو همچی هر بلائی را عطائی در پی ست هر کدورت را صفائی در پی ست + زیر هر رنج ست گنج معتبر + خار و بیدی چشم بگشا گل نگر + و نیز عجب ست که شرارهٔ آتش محنت در جانهای اولیا انداخته و بتاب شعلهٔ حسرت جگر جمعی نقبا را خون ساخته گلگونهٔ خون مدعیان معرکهٔ محبت بر سر میدان طلبیت تیغ غیرت میریزد و گاه سر زنان ممالک عشق و مودت بر چهارسوی سیاست بتار موی می آویزد پس مرد راه و عارف آگاه و جوینده قربانی درگاه آنست که هر کجا متاع خواری بیند بجز بداری بخرد و هر کجا طپانچهٔ بلا بیابد شود و خسارهٔ تسلیم پیش آرد و هر جا خنجر محنتی از نیام ریاضت بر کشند جان را باستقبال فرستد رباعی در راه هوای تو گرفتارم + غمهای ترا بجان خریدارم + جانبازی عشاق گرت هست هوس + اول که قدم نهد درین کارم + فاصبر لحکم ربک فانک باعیننا خوش بشارتی ست حسین منصور عارفی مشهور ست روزی در مناجات خود میگفته که خدایا بحق حقیقت تو سوگند بر تو که در خزانهٔ بلا بر من یکتائی و چهرهٔ محنتهای گوناگون بمن نمائی خلعت اندوه در من پوشانی و حریر غم و ملال بمن نوشانی بلاها را بر من مضاعف گردانی و تحفهٔ رنج و کلال و هر دم و در هر قدم بمن رسانی دلم را گوی میدان طلبیت سازی و بچوگان قهر بهر طرف که خواهی می اندازی و چون مرا هدف تیر محن و نشانهٔ سهام الم و حزن ساخته باشی بی نظری قربانی اگر دلم ذره از دوستی تو عدول کرده باشد حکم کن که حسین حلاج مرتد طریقت ست و در دعوی خود دروغ گفته بخدائی تو که اگر بمقراض ریاضت ذره ذره از اجزای وجودم قطع کنند جز در راه و یاد محبت نخواهم کوشید و جز کوس محبت بر سر کوی تمنا فرو نخواهم کوفت چیست آنجا که منتهای کمال ارادت ست + هر چند جور بیش محبت زیادت ست + جفوت الحبیب ذنبت شربت جفای دوست لب شیرین باشد و در روح الارواح آورده که عزیزی بعیادت درویشی رفت او را دید که بانواع بلاها مبتلا و باصناف محن ممتحن ست بسبیل التسلیه گفت ای درویش در دعوی دوستی صادق نیست هر که بر بلای دوست صبر نکند درویش گفت ای عزیز غلط کرده در محبت صادق نیست هر که از بلای دوست لذت نیابد ای عاشق آنست که اگر در هر نفسی هزار بلای گوناگون بدو

متوجه شود هر زمان شور عشق و ذوق وجد در دل او زیادت گردد مثنوی هر بلا کز دوست آید راحت ست
آن بلا بر دلم صد منت ست ٭ آن بلاهای تو آرام دلم ٭ حاصل از درد تو شد کام دلم ٭ درد عشقت را خریدارم
بجان ٭ منت از درد تو میدارم بجان ٭ جانم از درد و غمت شادان شود ٭ در بلایت سینه آبادان شود ٭ درد باشد
چارهٔ درمان ما ٭ درد می بخشد سر و سامان ما ٭ درد کان در عشق آن جانان بود ٭ درد نبود مایهٔ درمان بود ٭ غرض
ازین تشبیب اشارتیست از بلاکشی اهل بیت رسالت ست و ذکر مظلومی و محرومی و رنجوری و مهجوری ایشان عبد الله
مبارک رحمه الله نقل کرده است که وقتی بعزیمت حرم توجه نموده بر توکل میرفتم و تنها در بادیه قدم میزدم ناگاه
کودکی را دیدم تخمیناً در سن ده یازده سالگی باروئی چون ماه و گیسوئی سیاه پیاده و تنها میرفت گفتم سبحان الله
این چه کس باشد درین بادیه قطعه این کیست این این یوسف ثانی ست این ٭ یا نور ربانی ست
این یا فیض سبحانی ست این ٭ ابر لطف رحمت آمد ساحت این بادیه ٭ خضر یا الیاس این یا آسمانی ست این ٭ فرا پیش رفتم و سلام
کردم جواب داد گفتم تو کیستی گفت عبد الله من بنده خدایم گفتم از کجا می آئی گفت من عند الله از نزدیک خدا آمدم گفتم کجا میروی گفت الی الله بنزدیک
میروم گفتم چه میطلبی گفت رضاء الله خوشنودی خدا میطلبم گفتم زاد و راحلهٔ تو کو گفت زادی تقوای توشه
من تقوی ست وراحلتی رجلای و راحلهٔ من هر دو پای من ست گفتم بیابانی بدین خونخواری و تو نورسیده
بدین خردی چگونه میآئی جواب داد که هیچ کس را دیده که بزیارت کسی توجه کند و آن عزیز او را بی بهره و محروم گذارد
گفتم تو اگرچه بسال خوردی بمقال بزرگی نام تو چیست گفت یا ابن المبارک از محنت زدگان روزگار چه میپرسی از
نام ایشان چه نشان میجوئی قطعه منم در عشق بیدلی ناتوانی ٭ نه اسمی نه رسمی نه جسمی نه جانی ٭ ضعیفی نحیفی غمینی
راحتی ٭ بصورت خفیفی بمعنی گرانی ٭ گفتم اگر نام نمیگوئی باری بگو از کدام قوم و قبیله ای سر از جگر پر درد برکشید
و گفت نحن قوم مظلومون ما قوم ستمرسیدگانیم نحن قوم مطرودون ما گروهی از وطن و مسکن
راندگانیم نحن قوم مقهورون ما طایفه بدست قهر دشمن درماندگانیم گفتم مرا هیچ معلوم نشد بیان زیادت
کن بیتی چند خواند مضمونش این که ما آب دهندگانیم از حوض کوثر آیندگان که توجه بما نمایند بسعادت در دو جهان نزدیک
ما مستسعد گردند و هر که نجات یابد جز بوسیلهٔ ما بدان مراد نرسد و هر که بدوستی ما دم زند هرگز بی بهره نماند و هر که
حق ما را غصب کرده باشد روز قیامت در محکمهٔ جزا وعده گاه ما و او ست این بگفت و از نظر من غایب شد من بسی
تاسف خوردم که ندانستم که این کیست چون بمکه رسیدم روزی در طواف جماعتی مردم دیدم حلقه زده و غلبه میکنند
بر پای ایستاده فرا پیش شدم همان کودک را دیدم که مردمان برو جمع شده بودند و از وی مسایل حلال و حرام میپرسیدند
و دقایق قرآن و حدیث استفسار مینمودند و ایشان را جواب میداد و بزبان فصیح و بیان ملیح گره از مشکلات ایشان
میگشاد از یکی پرسیدم که این کیست گفت وعجباً این را نمی شناسی او آنکس ست که سنگریزهای بطحای مکه

اورا مے شناسند او آدم آل عبا و قرة العین شهید کربلا علی بن الحسین زین العابدین ست اما عبدالله مبارک این
سخن شنید برفت و دست و پاے شاهزاده را ببوسید و گریه کنان گفت یا ابن رسول الله آنچه از مظلومی و مقهوری
اهل بیت خود گفتی راست گفتی درین هست باہیچ جماعتے آن جفا نرفته که با اهل بیت حضرت رسالت صلی الله
علیه و آله وسلم روز و شب با رنج و تعب قرین بودند و مادام با غصه و الم همنشین اگر خرقه پوشیدند در و بخیه قهرے بود
و اگر لقمه نوشیدند دران تعبیه زهرے بود بعضے خسته زهر قهر شدند و برخے کشته تیغ بیدریغ گشتند در عراق
و خراسان تا اقصاے بلاد ترکستان آثار مشاهده و مقابر ایشانست در هر دیارے مزار شهریارے بر سر هر راهے مرقد
شاهے بیالاے هر پشته از اولاد پیغامبر صلی الله علیه و آله وسلم کشته و از جمله حکایات شهیدان اهل بیت قصه پرغصه مسلم
بن عقیل بن ابی طالب ست که پسر عم امیرالمؤمنین حسین بود و قبل ازین گذشت که چون شاهزاده دید که رسل کوفیان
در رسایل ایشان از حد اعتدال متجاوز شد حسین در جواب نوشت که این نامه ایست از من بگروه مومنان مسلمانان
اما بعد نامهاے شما رسید و هرچه نوشته بودید بدانستیم و گفته بودید که بدین جانب توجه کن که مارا امامے و پیشوائے
نیست من حالا پسر عم خود را که بزیور علم و حلم آراسته است و من او را بجاے برادر میدانم و میدارم بدان جانب
فرستادم اگر او مین نامه نویسد و از رغبت شما آگاهی دهد هرچند زودتر بیایم والسلام آنگاه مسلم را با
گروهے از آنها که از کوفه آمده بودند روان کرد هنوز یک منزل قطع ناکرده صیادے از دست راست ایشان در پے
آهوئے بیامد و او را بگرفت و ذبح کرد مسلم چون آن بدید بازگردید و نزد حسین آمد و گفت یا ابن رسول الله رفتن
من بکوفه مصلحت نیست که در راه چنین و چنین حالے دیدم و آنرا بفال بد پسندیدم حسین گفت یا ابن عم مگر بترسیدی
و اگر ترا رغبت نیست من کسے دیگر را بفرستم مسلم گفت هزار جان من فداے تو باد من این صورت که در
راه دیدم خواستم که بعرض تو رسانم و از ان ترسیدم که از حضرت تو دور مانم و اگر نه من چگونه قدم از دایره حکم
تو بیرون نهم و بچه وجه از اشارت عالی و فرمان جهان مطاع تو سر بپیچم قطعه نتابم سر ز مانت اگر تیغ زنی بر سرم +
مرا عید آن زمان باشد که قربان رهت گردم + من اول روز دانستم بمهمان خانه عشقت + که جز خون جگر خوردن
غذاے نیست در خوردم + یا ابن رسول الله میروم فاما مرا دلگیر انست و مظنه من چنانست که هرگز دیدار مبارکت
نخواهم دید باز گشتم تا یکبارے دیگر مصرع دیده روشن کنم از روے جهان افروزت + پس دست و پاے
حسین ببوسید و آغاز وداع کرد و گریان گریان گفت چنان میدانم که این دیدار باز پسین ست قطعه وداع میکنم
جانان وداع آخرین از دل + زکویت میروم در غصه دارم قصه مشکل + نیارم طاقت دوری ندارم تاب مهجوری +
عجب دردیست بے درمان عجب کاریست بیحاصل + بود حاصل مرادمن گر ببینم ولیے بیدل + چه سان آید ز مهجوری
بخون آغشته زیر گل + حسین نیز گریان شد و او را در بر کشید و بسیارے بنواخت و دعا کرد و مسلم روے براه آورده

میگریست و میرفت گفتند ای مسلم از مرگ میترسی که میگریی گفت نه از مفارقت حسین میگریم که با او خو گرفته بودم و هرگز از خدمت او دور نرفته بودم میترسم که دیگرش نبینم و از بوستان وصلش بی‌بهره مانم نظم

میروم وز سر حسرت بقفا مینگرم * خبر از پای ندارم که زمین می‌سپرم * میروم بیدل و بی یار یقین میدانم * که من بیدل بی یار نه مرد سفرم * پای می‌پیچم و چون پای دلم می‌پیچد * بار می‌بندم و از بار فرو بسته ترم +

سوز فراق سوخته داند که بداغ هجران یاری گرفتار شده باشد و درد فراق را کسی شناسد که از دیار دوستان جدائی سر بر بالین هلاک نهاده بود نظم تو ای که دور نهٔ درد من هر کسی شناسد که او از دوستانی دور مانده است * چگونه ز آتش حسرت نسوزد دلی که ز دلستانی دور مانده است القصه مسلم بمدینه شد و در شب تیره درآمد بروضهٔ حضرت پیغامبر صلی الله علیه و آله و سلم رفت و نماز زیارت گذارده در شب الیلطواف بجای آورده روی بمنزل خود نهاد و او را دو فرزند خرد بود که ایشان را بسیار دوست داشتی و بر مفارقت ایشان صبر نتوانستی کرد با خود همراه ساخت و سایر اهل بیت و عیال را بپدرود کرد و دو دلیل همراه گرفت تا او را از راه بادیه بکوفه رسانند قضا را دلیلان راه گم کردند و از تشنگی هلاک گشتند و مسلم با فرزندان بهزار مشقت با آب رسید اما از آتش هجران حسین میسوخت قطعه

میزنم هر نفس از درد فراقت فریاد * آه گر ناله زارم نرساند بتو باد * چکنم گر نکنم ناله و فریاد و فغان * که ز فراق تو جانم که بداندیش تو باد *

اما چون مسلم بکوفه رسید در سرای که بنام مختار مشهور بود فرود آمد دوستان خبر یافته نزد وی مجتمع گشتند و وی نامهٔ امام حسین بر ایشان خواند و آن جماعت بآواز بلند گریسته فریاد و شور تا بر کشیدند و روز بروز مردم کوفه بخدمت او میرفتند و اظهار اطاعت و انقیاد میکردند تا جمعی کثیر بارادهٔ بیعت وی آمدند و مسلم نامه نوشت بحسین که یا ابن رسول الله اهل کوفه رغبت بسیار مینمایند به بیعت و هژده هزار مرد جنگی بیعت کردند و این کار رونقی تمام دارد هرگاه که خاطر مبارک خواهد بدین صوب متوجه نماید که حضور ایشان را حالتی دیگر ست بیت لیکن خوشا آن روز که از الطاف رب العالمین * وصل او روزی شود و الله خیر الرازقین * اما نعمان بشیر که از قبل یزید حاکم کوفه بود ازین معنی آگاهی یافته بمسجد جامع رفت و با سخنان کوفیان فرمان داد و بعد از انعقاد مجلس بمنبر بر آمد و گفت ای اهل کوفه تا کی فتنه انگیزید و نفاق کنید آخر نمیدانید که هیچ فتنه موجب بلا و سبب شغب نباشد از خدای بترسید و بر خود رحم کنید من ابتدا بمجادله نکنم و فتنهٔ خفته را بیدار نمیگردانم و بیدار را نمی‌ترسانم اگر شما از جرایم خویش توبه کنید من چشم عفو شمار اشعار خود ساختم و اگر نه بالله الذی لا اله الا هو که شمشیر بکشم یا کشته شوم یا همه را بکشم القصه نعمان بجز تهدید سخنی التفات ننمود و از منبر فرود آمد و بدار الاماره رفت و جمعی از هواخواهان یزید که در کوفه بودند نامه بشام نوشتند و احوال مسلم و میل مردم کوفه به بیعت کردن بحسین و ضعف نعمان بشیر در وی درج کردند و این معنی را بیزید رسانیدند که اگر تو بکوفه احتیاج داری

مرد صاحب هیبت و سیاست را بامارت فرست که تواند در دفع دشمنان کمر اجتهاد بر بستن و در تنفیذ اوامر احکام
تو بر مرصد تقویت نشستن اما چون یزید بر مضمون نامه اطلاع یافت با سرجون رومی که مدبر مملکت و وزیر او بود
مشاورت نمود سرجون گفت از عهدهٔ این کار بغیر از عبید الله زیاد کسی بیرون نیاید و حالا از قبل تو در بصره
حاکم است و صلاح دران می بینم که منشور ایالت کوفه نیز بنام وی نویسی و فرمان دهی تا از کسان خود نایبی در
بصره گماشته بکوفه رود و این فتنه را فرو نشاند یزید این رای را پسندید و بپسر زیاد نوشت که مرا اعلام کرده‌اند
مسلم عقیل بکوفه آمده است و بجهت حسین بن علی بیعت می ستاند باید که بعد ازین بکوفه آری که امارت آن نیز
بتو ارزانی داشتیم و مسلم بن عقیل را طلب کنی و در ساعت بقتل رسانی و سرش نزدیک من فرستی و چون مطلقا عذر
تو پیش من مسموع نیست تعجیل نمای و توقف جایز مدار چون مکتوب یزید به پسر زیاد رسید بغایت شادمان شد و
به تهیهٔ رفتن بکوفه مشغول گشت و درین اثنا خبر بوی رسید که امیر المؤمنین حسین مکاتیب باشراف بصره نوشته
است و غلام خود سلمان نام را فرستاده و مضمون همه مکتوب آنست که من شما را باحیای معالم حق و اماتت مراسم
باطل دعوت میکنم اگر اجابت کنید راه راست یابید. قطعه هر که او راه راست میطلبید + گو بیا رو بجانب ما کن + قدمی
در حدیقهٔ دین نه + روضهٔ قدس را تماشا کن + و اینک من بجانب کوفه میروم باید که هواداران من متوجه آنطرف
شوند والسلام چون پسر زیاد برین امر مطلع شد کسان برگماشت تا سلمان را پیدا کردند و بوعده و وعید از وی اقرار
کشیدند که مکتوب از برای چه کسان آورده پس آن مردمان را طلبید و گفت رسول حسین با من گفت که مکتوب
بفلان و فلان آورده‌ام و شما میدانید که من پسر زیادم در سیاست و خون ریختن متابعت پدر مینمایم و اکنون
منشور ایالت کوفه بمن رسیده است و مرا فرموده‌اند که بدان جانب روم و مسلم بن عقیل و سایر هواداران حسین رض
را بقتل رسانم و من فردا عزیمت خواهم کرد و برادر خود را از قبل خود خواهم گذاشت باید که فرمان وی بسمع و
اطاعت او بجای آرید و اگر بسمع من رسد که یکی از شما طریق مخالفت سپرده است او را با همه کسان وی بسیاست رسانم
و بآتش قهر و غضب دود از دودمان او برآرم مثنوی بیک سو نهم مهر و آزرم را + بجوش آورم کینهٔ گرم را + کسی
کو درآید ز ره سرکشی + بمن بگذرد آن دم شمشیر تیز + اهل بصره چون این سخن بشنیدند از وعید آن ستمکار و
تهدید پسر زیاد بترسیدند و او فی الحال سلمان را طلبید و فرمود تا بقتل رسانیدند و روز دیگر از معارف بصره هر که حسین
بدو مکتوب نوشته بود همراه خود ساخته روی بکوفه نهاد و در تاریخ اعثم کوفی مذکور است که چون پسر زیاد نزدیک
کوفه رسید توقف نمود تا دو ساعت از شب بگذشت پس عمامهٔ سیاه بر سر بسته طیلسان بر سر و روی فرو گذاشت
و شمشیر حمایل کرده کمان در بازو افگند و ترکش در قربان بسته قضیبی در دست گرفته و بر اشتری سوار شده با اصحاب
و خدم و حشم روان گشت و از راه بیابان بکوفه درآمد و آن شب ماهتابی روشن میتافت و مردم کوفه شنیده

بودند که حسین بن علی خواهد رسید چون آن گروه دیدند گمان بردند که حسین است فوج فوج می آمدند و رسم
تحیت بجای می آوردند و می گفتند حیاک یا ابن رسول الله ای بهترین آدمی خیر مقدم آ
وردیت و دیده را صفا مرحبا ای چشم جان را نور بخشیدی و مردم را صفا عبیدالله زیاد جواب سلام ایشان میداد
و دیگر سخن نمیگفت اما از غضب دندان بر دندان میخائید راوی گوید که چون پسر زیاد بدار الاماره رسید نعمان بشیر
در را فرو بست و بر بام رفت و چون نظر بگماشت و آن کوکبه را مشاهده کرد پنداشت که حسین است گفت یا ابن
رسول الله بازگرد و فتنه مینگیز که یزید این شهر را بتو نگذارد امشب برو و منزلی دیگر نزول کن تا فردا ببینیم که
مهم بکجا می انجامد و مردم کوفه نعمان را دشنام میدادند که در باز کن که این فرزند پیغامبر است صلی الله علیه وآله وسلم آخر
پسر زیاد بانگ بر نعمان زد که ای اهل کوفه این امیر عبیدالله زیاد است پسر زیاد نیز طیلسان از سر باز کرده سخن گفتن آغاز کرد مردم او را بشناختند و پراکنده شدند و بدار الاماره
نزول فرمود تا در بگشادند و پسر زیاد دیگر روز بمسجد جامع رفت رعایا و اشراف کوفه را طلبید ایالت خود بر ایشان خوانده و مردم را
خوب داده امیدوار گردانید و دیگر بهم جمعی ساخت و درین روز قاعده تهدید را تمهید نمود و اهل کوفه را
بترسانید اما چون مسلم بن عقیل از آمدن پسر زیاد خبر یافت خوفی عظیم بر دل او مستولی گشت بشب از
سرای مختار بیرون آمده بخانه هانی بن عروه رفت و گفت ای هانی من درین شهر غریبم و تو مردم کوفه را امید
پناه تو آورده ام تمام حمایت کرده از شر دشمن نگاه داری هانی قبول فرموده و حجره در حرم خود برای او
مرتب داشت و گفت بسعادت در آی و بسلامت فرا گیر بیت رواق منظر چشم من آشیانه تست
کرم نما و فرود آ که خانه خانه تست • و چون شیعه را خبر شد که مسلم کجاست گروه گروه نزد او می آمدند و بیعت
امیر المؤمنین حسین از ایشان می ستاند و با ایشان عهد در میان می آورد که به بیعت وفا کنند و از غدر بپرهیزند و آن
جماعت سوگند خورده پیمان را بایمان غلاظ موکد میگردانیدند تا زیادت بیست هزار مرد به بیعت شاهزاده سرافراز گشتند
و در روایتی آنست که نام هژده هزار کس در جریده بیعت مرقوم شده بود و بیست دلیران گردافگن و شیر گیر
ترو شنده با جوشن و تیغ و تیر اما پسر زیاد در طلب مسلم بود و چندانچه سعی می نمود پی بمنزل مسلم نمیبرد آخر حیله
کرد و از دست داد و در عقب آن کار برفت و حیله آن بود که غلامی داشت معقل نام و بعضی گویند نام او دریه بود
آن روز بنزد خود خوانده و سه هزار درم بدو داد و گفت برو و با شیعه علی اختلاط کن و خود را از ایشان بنما و بگو که
یکی از دوستداران حسین بن علی ام و مبلغی زر برای مسلم آورده ام توقع آنکه مرا پیش او برید تا دیدار مبارکش ببینم
و آن زر بدست خود تسلیم وی نمایم تا اسپ و سلاح بخرد و با دشمنان اهل بیت کارزار کند و چون این عمل کنی منزل
مسلم را بیابی مرا خبر کن تا ترا از مال خود آزاد کنم و دل ترا بانواع رعایتها شاد گردانم معقل آن زر را در حوزه تصرف
آورده از نزد پسر زیاد بیرون آمده در مسجد اعظم رفت و در تفکر افتاد که چگونه در این امر شروع کند ناگاه نظرش بر شخصی

افتاد که جامهای سفید پاک پوشیده بود و بسیار نماز میگذارد و در نماز رعایت امر خضوع و خشوع بجا می آورد
با خود گفت که شیعه جامهٔ سفید پاک میپوشند و در نماز آثار سکینه غالب آنست که این شخص ازان طایفه باشد بیت
آن را که نشان عشق مولاست * بر چهرهٔ او چو نور پیداست * پس چندان توقف کرد که آن مرد از نماز فارغ
شد آنگاه نزدیک او رفته و سلام گفته بنشست و گفت جعلت فداک جان من فدای تو باد من مردی ام از
اهل شام و خدای تعالی بر من منت نهاده محبت اهل بیت و دوستی دوستان ایشان در دل من افگنده و سه هزار درم نذر
کرده ام که بدان دولتمند دهم که درین شهر آمده بدعوت حسین که فرزند پیغامبرست صلی الله علیه و آله و سلم اشتغال
مینماید اگر مرا بدو راه نمائی تا این مال را تسلیم نمایم غایت کرم باشد آن شخص گفت که از همه مردم که درین مسجد اند چگونه
مرا اختیار کردی و صاحب سر خود ساختی معقل گفت آثار خیر و فلاح و انوار رشد و صلاح در بشرهٔ تو دیدم و بخاطر رسید
که تو از محبان اهل بیت رسولی آن مرد ساده دل پاک طینت بود فرمود که ظن تو خطا نیست من دوستی از اهل بیتم
و نام من مسلم بن عوسجه است بیا با خدای عهد و پیمان کن که این سر را پیش هیچ کس فاش نکنی تا من ترا مقصود تو نشان
دهم معقل سوگند مغلظ خورد که هر سخن که سپاری امانت دارم و افشای آن نکنم مسلم بن عوسجه گفت امروز برو و فردا بمنزل
من آی تا ترا فردا نزد صاحب خویش یعنی مسلم بن عقیل برم و خانهٔ خود مراو را نشان داد و روز دیگر معقل بخانهٔ
وی رفت تا ابن عوسجه او را نزد مسلم بن عقیل برده صورت حال تقریر کرد و معقل در دست و پای مسلم افتاد و آن درمها
نزدیک وی نهاد و مسلم فرمود که مصحف بیارید تا وی را سوگند دهیم پس مصحف آوردند و معقل سوگند خورد که سر شما را فاش
نکنم و از مکر و حیله و غدر دور باشم پس بیعت کرد و آن روز تا شب در سرای هانی بود و بر کماهی احوال شیعه اطلاع
پیدا کرده از آنجا بیرون آمد و نزد پسر زیاد رفته بر جمیع حالات و اصحاب وقوف گردانید روزی دیگر
اسماء بن خارجه و محمد اشعث بمجلس ابن زیاد آمدند از ایشان پرسید که هانی بن عروه کجاست که چند روز شد که او را ندیدیم
گفتند می شنویم که او بیمار است ابن زیاد گفت شنیده ام که بیماریش زایل شده و بر در خانهٔ خود می نشیند اگر او را چیزی مانع ست که بسلام ما نمی
آید ما مشتاق دیدار ویم ایشان گفتند باز میرویم و اگر سوار تواند شد او را بخدمت شما آریم پس نزد هانی آمدند بمبالغه و الحاح تمام او را سوار کرده بدر
دار الاماره رسانیدند هانی چون نزدیک قصر رسید گفت ای یاران خوفی عظیم در دل من پیدا شد محمد اشعث و اسماء بن خارجه در تسکین وی
کوشیده گفتند این معنی از وساوس نفسانی و هواجس شیطانیست و هانی بتقدیر ربانی رضا داده مصحوب آن
دو شخص بمجلس ابن زیاد در آمد ابن زیاد کلمهٔ کنایت آمیز گفت هانی فرمود که ایها الامیر چه واقع شده گفت واقعه
ازین عظیم تر چه تواند بود که مسلم بن عقیل را بوثاق خود راه داده و خلقی انبوه را به بیعت حسین در آورده و تصور
تو چنان است که من از کید و غدر تو غافلم هانی انکار این معنی کرد پسر زیاد معقل را طلبید با هانی گفت که این شخص
را میشناسی هانی چون نظر کرد معقل را دیده دانست که وی جاسوس مکار بوده نه مخلص دوستدار ازین جهت انفعال

درینحالت در ناصیهٔ وی ... پیدا شد گفت ای امیر بخدا سوگند که من مسلم را بخانه خود نطلبیدم و در احداث فتنه سعی ننمودم اما او در شبی ناخوانده بخانه من آمد و زینهار خواست مرا حیا مانع آمد که او را ناامید سازم اکنون سوگند میخورم که مراجعت نمودم و او را از منزل خود عذر خواهم پسر زیاد گفت هیهات هیهات تا از پیش من بیرون نروی تا مسلم را حاضر نکنی هانی گفت این هرگز نکنم و در آیین شریعت و طریق مروت چگونه جایز باشد که زینهاری را بدست خصم دهم و قاعدهٔ وفاداری و عهد و پیمان را برطرف نهم بیت صفت عاشق صادق بحقیقت آنست + که گرش سر برود از سر پیمان نرود هرچند پسر زیاد و ندیمان او درین باب با هانی سخن گفتند بجایی نرسید و او را در کوشک محبوس گردانیدند اسما بن خارجه روی به پسر زیاد کرد که ای غدار تا کسی این مرد را باشارت تو آوردیم و تو در اول سخنان نیکو میگفتی و چون پیش تو آمد با وی خواری کردی و محبوس ساختی و عیب قتل میکنی این چه کردار ناصوابست که از تو صادر میگردد پسر زیاد در غضب شد و فرمود تا اسما را چندان بزدند که از حیات مایوس شد و گفت ای هانی خبر مرگ خود بتو میرسانم اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَیْهِ رَاجِعُوْنَ پس ابن زیاد دیگر باره هانی را طلبید و گفت ای هانی جان خود را دوست میداری یا جان مسلم بن عقیل را هانی گفت هزار جان من فدای مسلم باد و بیا لک ای پسر زیاد تو امیری و صاحب اختیار مسلم را طلب کن تا بیابی از من چه میطلبی گفت من مسلم را جستم در خانه تو یافتم اکنون بخدای که عقابین او را از پهلوی تو بیرون کشم یا خود را فدای وی کنی پس امر نمود تا تازیانه و عقابین بیاوردند و جامه از تن وی بیرون کردند هانی هشتاد و نه ساله بود و بصحبت رسول خدای صلی الله علیه و آله و سلم رسیده بود و تنها با مرتضی علی مصاحب بوده او را بر عقابین کشیدند و گفتند مسلم را بیار تا باز رهی هانی جواب داد که بخدای که اگر هر عقوبتی که از آن بدتر نباشد با من بکنی و مسلم زیر قدم من باشد قدم از وی برندارم و ترا ازو نشان ندهم تو ندانستی که روز اول که قدم در راه محبت اهل بیت محمد رسول صلی الله علیه و آله و سلم نهاده ایم محنتهای عالم را با خود راست کرده ایم و جانهای خود را بسم نثار بر طبق نهاده بیت ما بر سر سودای تو علم زده ایم که ما فراشیم بر سر کوی تو اول ما قدم خود زده ایم پسر زیاد بفرمود تا او را پانصد تازیانه بزدند هانی بیهوش شد ندما درخواست کردند که این پیر بزرگوار از اصحاب سید مختارست صلی الله علیه و آله و سلم بفرمای تا او را از عقابین فرود آرند پسر زیاد بفرمود تا او را فرود گرفتند و فی الحال برحمت خدا پیوست و در روایتی آنست که او را بر سر بازار برده گردن زدند و نعش بردار کردند و سرش پیش پسر زیاد بردند اما چون این خبر بمسلم رسید عرق عصبیتش در حرکت آمد و هم پسر خود را بخانه شریح قاضی فرستاد و ملازمان را فرمود تا ندا کردند که ای دوستداران اهل بیت همه جمع شوید قریب بیست هزار مرد مسلح مکمل مجتمع شدند و مسلم سوار شد و این جماعت در رکاب دولتش روان گشته روی بقصر امارت نهادند پسر زیاد با طایفه از اشراف کوفه که در مجلس او بودند و با جمعی از ملازمان و لشکریان که داشت در کوشک

متحصن شدند و مسلم با لشکر خود گرد اگرد قصر درآمده بین الفریقین جنگ جدال دست داد و نزدیک بدان رسید که
قصر را بگیرند ابن زیاد بترسید حکم کرد تا رؤسای کوفه مثل کثیر بن شهاب و محمد اشعث و شمر ذی الجوشن و شبث بن
ربعی بر بام کوشک برآمده اهل کوفه را تخویف نمودند کثیر گفت ای کوفیان وای بر شما اینک لشکر شام دمبدم میرسد
و امیر سوگند میخورد که اگر همچنین بر محاربت خود ثابت باشید روز دیگر دست یابم بیگناه را بجای گناهکار بگیرم و حاضر
را بعوض غایب عقوبت کنم ای مردمان بر خود ببخشائید و بر عیال و اطفال خود رحم کنید کوفیان که این کلمات شنودند
خوفی عظیم و هراسی بزرگ بر دلهای ایشان مستولی شد و بنا بر عادت قدیم رسم بیوفائی پیش آوردند و از خدا و
رسول او شرم نا داشته و عهد و پیمان را نا کرده و انواع سوگندان را نا خورده انگاشتند و روی بمنازل خود
آوردند مسلم را تنها گذاشتند هنوز آفتاب غروب نکرده بود که همه برفتند با مسلم سی کس بروایتی ده کس مانده بود پس مسلم
بازگشت و برای ادای نماز بمسجدی درآمد و چون نماز گذارده از مسجد بیرون آمد آن جماعت نیز رفته بودند مسلم
حیران بماند و گفت این چه حالست که من مشاهده میکنم و این چه صورتست که معاینه می بینم و دوستان را چه شد
که یکبارگی از راه وفا برتافتند و بقدم بیوفائی براه غدر و بی مروتی شتافتند ای عزیز که کوفیان از روش
راستی بهزار مرحله دور اند و از سلوک نهج وفا بهر روی ملول و نفور رباعی اندر اول خود تملی میکنند + و اندر
آخر بیوفائی میکنند + چون چنین جلد اند در بیگانگی + پس چرا آن آشنائی میکنند + پس مسلم سوار شد بدان
نیت که از کوفه بیرون رود ناگاه سعید بن احنف بن قیس بوی رسید گفت ایها السید کجا میروی گفت از
کوفه بیرون میروم تا در جائی استقامت کنم باشد که جمعی از شیعیان بمن پیوندند سعید بن احنف گفت زینهار زینهار
که همه دروازها را فرو گرفته اند و راه داران بر سر راهها نشسته ترا می طلبند مسلم گفت پس چکار کنم
گفت همراه من بیا تا ترا بجائی برم که در پناه گیرند پس مسلم را بیاورد تا بسرای محمد کثیر و او را آواز داد که اینک
مسلم بن عقیل را آوردم محمد کثیر پای برهنه بیرون دوید و دست و پای مسلم ببوسید و گفت این چه دولت
بود که مرا دست داد و این چه سعادتست که روی بمنزل من نهاد قطعه گر اندر افتاد بسر وقت کشتگان غمت +
هزار جان گرامی فدای هر قدمت + فگند سرو قدت بر من از کرم سایه + مباد از سر من دور سایه کرمت +
پس محمد کثیر مسلم را بخانه درآورد و در منزل نیکو بنشاندند و صحیح آنست که در زیر زمین خانه داشت و ورا آنجا پنهان
کرد و بواسطه غمازان این خبر به پسر زیاد رسید که مسلم در خانه محمد کثیر است ابن زیاد پسر خود خالد را با جمعی فرستاد
تا محمد کثیر و پسرش را گرفته بیارند و مسلم را در خانه او بجویند و اگر یابند بدار الاماره حاضر سازند خالد که پسر ابن زیاد
بود بیامد و ناگاه سرای ابن کثیر را فرو گرفت و او را و پسرش را بدست آورده نزد پدر فرستاد و هر چند در آن سرای
طلبیدند از مسلم نشان نیافتند اما چون پسر زیاد را چشم بر محمد کثیر افتاد آغاز سفاهت کرد و محمد کثیر بانگ بر وی زد که ای

ای پسر زیاد من ترا هیچ دشنام پدر ترا بشتم و ابوسفیان را بشتم ترا چه زهره آنکه با من سفاهت کنی ایشان درین
سخن بودند که از یک گوشهٔ شهر کوفه آواز کوس حربی و نالهٔ نای رزمی بر آمد و آن چنان بود که قوم و قبیلهٔ محمد کثیر
بسیار بودند چون بشنودند که ابن زیاد او را و پسر او را گرفته و در سلاح شدند و قریب دو هزار کس روی بکوشک نهادند
و غوغای عام با ایشان یار شدند کار بر پسر زیاد به تنگ رسید فرمود تا محمد کثیر و پسرش را بر بام کوشک نهادند
بدان مردمان نمودند و خیال آن مردم آن بود که مگر ایشان را کشته اند چون ایشان را زنده و سلامت دیدند دست
از جنگ باز داشتند و محمد کثیر را اجازت شد که بیرون آید و پسر را آنجا بگذارد و مردم را تسکین دهد محمد کثیر
بیرون آمد و قوم خود را باز گردانید و بمنزل خویش آمده از مسلم خبر گرفت آن شب سلیمان بن صرد و مختار بن عبید
و ورقاء بن عازب با جمعی از مهتران کوفه پیش وی آمدند و گفتند ای بزرگ دین فرما پسرت را از کوشک بیرون
آریم تا مسلم را بر داریم و از کوفه بیرون رفته بقبایل عرب بگردیم و لشکری عظیم جمع کرده بملازمت حسین رویم و
باتفاق وی محاربهٔ دشمنان بر میان جد و جهد بندیم برین اتفاق کردند قضا را اول بامداد بود که عامر بن طفیل
با ده هزار مرد از شام آمده با پسر زیاد پیوست و او بدان لشکر مستظهر گشته محمد کثیر را طلبید و ملازمان خود را فرمود تا همه
سلاح پوشیدند و محمد کثیر روی بدار الاماره نهاد و قوم او با غوغای عام قریب سی چهل هزار مرد گرداگرد قصر فرو گرفتند
چون محمد کثیر بیامد پسر زیاد روی بوی کرد که بگو جان خود را دوست میداری یا جان مسلم بن عقیل را جواب داد
که ای ابن زیاد باز پرس این حدیث رفتی جان مسلم را خدای نگاه دارد و جان من اینک با سی چهل هزار شمشیر است
که حوالی تو فرو گرفته اند ابن زیاد سوگند یاد کرد که بجان یزید که اگر مسلم را بدست من باز ندهی بگویم تا سرت از تن
بردارند محمد کثیر گفت یا ابن مرجانه ترا زهرهٔ آن نباشد که موئی از سر من کم کنی ابن زیاد منفعل شد و دواتی پیش
او نهاده بود برداشت و بینداخت بر پیشانی محمد کثیر آمد و بشکست ابن کثیر تیغ برکشید و قصد پسر زیاد کرد و مهتران
کوفه که حاضر بودند در آویختند و تیغ از دست او بیرون کردند و خون از پیشانی وی میچکید نگاه کرد معقل جاسوس
که بحیله و مکر حال مسلم را معلوم کرده آنجا ایستاده بود و تیغی حمایل کرده دست یازید و آن تیغ را برکشید و بر میان
آن ناکس غدار زد و چون خیار ترش بدو نیم کرد ابن زیاد از سر تخت برخاست و در خانه گریخت و غلامان
را گفت این کس را بکشید غلامان و ملازمان قصد وی کردند و او تیغ میزد تا ده کس را بینداخت آخر کار پایش
بشادروان در آمد و بیفتاد غلامان از گرد وی در آمدند و او را شهید کردند پسر محمد کثیر که آن چنان دید با شمشیر کشیده
غران و غریوان روی بدر کوشک نهاد و هر که پیش وی آمد فی الحال بصحرای عدم میفرستاد القصه بپای مردی و شجاعت
دستبردی نمود که هر کرا از دوست و دشمن میدید آفرین میکرد بیت تا جهان رسم دستبرد نهاد دست بردی
چنین ندارد یاد و تا بدر قصر رسید بسی سروران را از پای در آورده بود ناگاه غلامی از عقب وی در آمده

نیزه زد بر پشت او که سر سنان از سینه اش برون آمد آن نوجوان از پای در افتاد و ودیعت جان بقابض الارواح داد خروش از درون قصر برآمد و لشکر که در درون بودند بیرون آمده بر قوم محمد کثیر حمله کردند و ایشان پیش حمله آنها باز آمده در هم آویختند نظم چو دریای بی‌ساحل آمد بجوش + ز مردان جنگی برآمد خروش + ز خون دلیران و گرد سپاه + زمین گشت سرخ و هوا شد سیاه + قوم کوفه دلیروار میکوشیدند و لشکر شام در حرب ایشان خیره بماند پسر زیاد فرمود که جنگ ایشان برای محمد کثیر و پسر اوست سر هر دو را از تن جدا کرده در میان ایشان افگنید تا دل شکسته شده ترک کارزار کنند پس آن هر دو سر را از تن جدا کرده در معرکه افگندند چون کوفیان آن سرها را بدیدند در رمیدند و چون شب در آمد از ایشان دیار نمانده بود پس مختار دید که کار از دست بیرون رفت بر نشست و با قومی از بنی اعمام خود راه قبیله سعد پیش گرفت و سلیمان صرد خزاعی نیز بمحله بنی زید رفت و رفاعه بن عازب پناه بمحله شریح قاضی داد که در آن محله شیعه اهل بیت بسیار بودند اما چون مسلم خبر شهادت محمد کثیر و پسرش شنود بغایت ملول و محزون شده بشب از خانه ایشان بیرون آمد و سوار شده راه دروازه میطلبید که بیرون رود ناگاه در میان طلایه پسر زیاد افتاد و ایشان دو هزار سوار بودند و سپه سالار ایشان محکم بن الطفیل بود ناگاه مسلم را بدیدند یکی از وی پرسید که تو کیستی گفت مردی ام از عرب از قبیله فزاره میخواهم که بمیان قوم خود باز روم آنکس گفت بازگرد که این نه راه تست مسلم بازگشت و چون بدار الربیع رسید دید که خالد پسر ابن زیاد با دو هزار مرد ایستاده است از آن طرف برگشت چون بکناسه رسید حازم شامی را با دو هزار مرد آنجا دید دلیروار بگذشت روی ببازار دروگران نهاد و در آن محل صبح دمیده بود و هوا روشن شده حارس کناسه مسلم را دید بر اسب نشسته و نیزه در دست گرفته و دراعه پوشیده تیغ قیمتی حمایل کرده آثار شجاعت و سطوت از و ظاهر و امارت جرأت و شوکت از سواری او لایح و باهر نظم سواری چو برق باد پیما + که باد از رفتن او باز میماند + چو دیگ از آتش بیداد جوشان + هوا و کینه چون دریا خروشان + حارس را در دل آمد که این سوار نیست الا مسلم بن عقیل فی الحال بدر سرای پسر زیاد آمد و نعمان حاجب را گفت ای امیر من مسلم را دیدم که ببازار دروگران میرفت روی بدروازه بصره نهاده بود نعمان با سواری چند پیاده روان شد ناگاه مسلم باز پس نگریست جمعی سواران دید که از عقب او می آیند فی الحال از اسب فرود آمد و بانگ بر اسب زد اسب بر شارع عام بازار روان شد و مسلم روی بمحله نهاد و گمان میبرد که از آنجا راه بیرون میبرد و آن کوچه خود پیش بسته بود و مسلم بدان کوچه درون رفت و مسجدی ویرانه دید بدان مسجد در آمده در گوشه بنشست اما چون نعمان پی اسب گرفت و میرفت تا بمحله حلاجیان اسب را باز یافت و از سوار هیچ اثر پیدا نبود و نعمان حاجب خیره فرو ماند و اسب را گرفته بازگشت و پیش پسر زیاد آمده صورت حال باز نمود و ابن زیاد بفرمود تا دروازه ها را مضبوط کردند و در محله ها منادی زدند که هر که خبر مسلم یا سر مسلم اورا بیارد

از مال دنیا توانگر گردانند مردم در تکاپوی افتادند و قدم در راه جستجوی نهادند و مسلم در آن مسجد ویران بود گرسنه و تشنه تا شب در آمد و قدم از مسجد بیرون نهاد و نمیدانست که کجا رود و با خود میگفت که آه بیغ در میان دشمنان گرفتارم و از میان طالبان حسین برکنارم نه محرمی که با او غم دل بگذارم و نه همدمی که راز سینه و غم دیرینه با او در میان آرم نه پیکی دارم که نامه سوزناک درد آمیز من بحسین رساند نه یاری که پیغام غم زده محنت انگیز من ببارگاه ولایت پناه آنحضرت معروض گرداند قطعه نه قاصدی که پیامی بنزد یار برد + نه محرمی که سلامی بدان دیار برد + فتاده ایم بشهر غریب دیاری نیست + که قصه غریبی بشهر یار برد + مسلم سرگشته و حیران در آن محله میرفت ناگاه بدر سرای رسید پیرزنی دید آنجا نشسته تسبیحی در دست میگردانید و کلمه از اذکار الهی بر زبان میگذرانید و نام آن زن طوعه بود مسلم گفت یا امة الله هیچ توانی که مرا شربت آبی دهی تا حق تعالی ترا از تشنگی قیامت نگاه دارد که من بغایت سوخته دل و تشنه جگرم طوعه بطوع و رغبت جواب داد که چنان کنم و فی الحال برفت و کوزه آب خنک ساخته بیاورد مسلم آب بیاشامید و همانجا نشست که کوفته و مانده بود و دیگر اندیشه میکرد که چندین هزار کس او را میجویند مبادا که در دست کسی گرفتار گردد اما چون مسلم بنشست پیرزن گفت شهریست پر آشوب برخیز و تا فتنه که بیش ازین بیهوده باز رود که نشستن تو اینجا درین وقت موجب تهمت من شود مسلم گفت ای مادر من مردی ام غریب از خاندان عزت و شرف در غربت زده از یار و دیار خود دور افتاده نه منزلی دارم و نه جایی نه بقعه نه سرایی آری

رباعی
در کوی بلا ساخته دارم وطنی + در منزل درد خسته جانی و تنی +
هر چند بکار خویش در می نگرم + محنت زده نیست بعالم چو منی +

اگر مرا در خانه خود جایی دهی امید چنانست که حق سبحانه و تعالی ترا در روضه بهشت جایی دهد طوعه گفت چه نام داری و از کدام قبیله مسلم گفت ای محنت زدگان ستمدیده و غم پیمان جفا کشیده چه میپرسی طوعه مبالغه از حد در گذرانید و مسلم بضرورت اظهار فرمود که من مسلم بن عقیل ام که مردم حسین بن علی کوفیان با من بیوفائی کردند و مرا در ورطه بلا گذاشته جان بسلامت بیرون بردند و حالا درین حسد افتاده ام و دل بر هلاک خود نهاده و با این همه بیخبرم از یار حسین غافل غمیم ندانم که حال او با این مردمان بکجا انجامد طوعه چون دانست که او مسلم بن عقیل است در دست و پای وی افتاد و فی الحال او را بخانه در آورد و بستری پاکیزه جهت وی مهیا ساخت و از مطعومات و مشروبات آنچه داشت حاضر گردانید و با بهجت نامتناهی و حلاوت شکر الهی بر مشاهده لقای وی بتقدیم میرسانید و بزبان نیاز مضمون این مقال ادا مینمود قطعه مگر فرشته رحمت در آمد از در ما + که شد بهشت برین کلبه محقر ما + مقررست که فراش قدسیان امشب + چراغ خور فروزد و شمع منظر ما + مسلم طعامی بخورد و نمازهای گذشته را قضا کرده سر بر بالین آسایش نهاد اما چون پاره از شب بگذشت پسر آن پیرزن بخانه در آمد مادر را دید که در آن خانه درون و بیرون میرفت و میآمد و میگریست و میخندید گفت

ای مادر امشب ترا حالی عجب است و در این خانه تردد بسیار میکنی خیر است مادر گفت ای پسر خیر است تو بخود مشغول باش پسر ابرام نمود که البته مرا برین قصه اطلاع میباید داد مادر گفت بگویم با تو بشرط آنکه سوگند خوری که این راز را با کس نگوئی پسر سوگند خورد و قبول کرد که این سر با کس نگوید مادر گفت ای پسر مسلم بن عقیل است که پناه بما آورده و او را درین خانه نشانده ام و مراسم خدمت و لوازم ملازمت او بجای آورده و بدان از خدای تعالی ثواب جزیل طمع میدارم پسر خاموش شد و در خواب رفت و مسلم خفته بود ناگاه از خواب آشفته و بیدار شد و از هجران حسین و فراق اهالی و اولاد خود یاد فرمود و بگریه درآمد و از دیدهٔ غمدیده در باب گریه در کار و بار محنت روزگار مدد میطلبید **قطعه** بیار ای اشک تا بر روزگار خویشتن گریم ؛ چو شمع از محنت شبهای تار خویشتن گریم ؛ ندارم همدمی تا کند بر حال من گریه ؛ همان بهتر که خود بر حال زار خویشتن گریم ؛ القصه چون روز شد پسر پیرزن بمسجد نرفته بدر خانه پسر زیاد نهاد و در وقتی رسید که ابن زیاد با حصین بن نمیر میگفت که گرد محلات کوفه برآی و منادی کن که امیر میگوید که هر که خبر مسلم بمن آرد ده هزار درم بدو دهم و مرادات و حاجات آنکس بحسن وجه باجابت اقتران یابد و اگر کسی پنهان سازد و در خانهٔ او بیابند آن خانه را غارت کنند و صاحب خانه را بقتل رسانند چون پسر پیرزن وعده درم و وعید قتل شنود پیش دوید و صورت واقعه با محمد اشعث تقریر کرد ابن اشعث ترک پسر زیاد در رفته تمامی حال باز نمود و ابن زیاد خوشدل شد عمرو بن حریث مخزومی را گفت صد سوار از سرهنگان خاص من با محمد اشعث ده که او آن سرای را میداند تا بروند و مسلم را گرفته بیارند محمد اشعث سوار شده با آن سواره روی بسرای طوعه نهادند و بیکبار در و بام او را فرو گرفتند اما مسلم نماز بامداد گذارده بود و بر جای نماز نشسته که آواز سم اسپان بگوش وی رسید و دانست که بطلب وی آمده اند برخاست و سلاح برخود راست کرد و شمشیر کشیده از خانه بیرون آمد آن گروه بیکبار روی بوی نهادند و مسلم چون شیر خشمناک بر آن قوم حمله کرد و در آن حمله چند کس را بیفگند و این خبر پیش پسر زیاد بردند وی بمحمد اشعث پیغام داد که ترا با صد کس فرستادم تا یک تن را گرفته پیش من آری این چه عجز و ضعف است که تو داری اگرچه مردی دلیر است آخر یک تن بیش نیست ابن اشعث جواب فرستاد که ترا تصور آنست که مرا بگرفتن حلاجی یا جولاهه فرستاده والله که مرا بجنگ شیر ژیان و ببر دمان فرستاده این دلاوریست که بحسام انتقام خون مبارزان بر خاک هلاک میریزد و صفدریست که بضرب خنجر خاک معرکه را با مغز دلیران برمی آمیزد **بیت** چو بر شد از خشم چون تند میغ ؛ ور آب آتش انگیزد از برق تیغ ؛ عبید الله خبر فرستاد که او را امان داده نزدیک من رسان که جز بامان بر مسلم دست نتوان یافت و چون حدیث امان مسلم با ابن اشعث رسید با مسلم خطاب کرد که ای مسلم خود را در مهلکه میفگن و دست از شمشیر باز دار و نزد من آی که امیر ترا امان داده است مسلم گفت مرا بامان شما احتیاج نیست چه قول شما اعتماد را

نشاید واز کوفیان رسم وفا نیاید بیت ندیدم من از هیچ کوفی وفا * ز کوفی نیاید بغیر از جفا * این بگفت و بار
دیگر بر ایشان حمله کرد و چند کس دیگر را مجروح و مقتول ساخت لشکریان در ماندند و بعضی پیاده شده بپامها
بر آمدند و سنگ بجانب مسلم انداختن گرفتند و تن نازنین او را بسنگ کوفته و مجروح گردانیدند و او با خود می
گفت ای نفس مرگ را آماده باش که در دفع اعدا کوشیدن و شربت هلاک نوشیدن و خلعت شهادت
پوشیدن دولتیست جاوید و سعادتیست ابدی سرمدی بیت چون شهید راه او در هر دو عالم سرخ روست
خوش همی باشد که ما را کشته زین میدان برند * ناگاه حرامزاده سنگی بینداخت بر پیشانی مسلم آمد و خون بر
روی مبارکش فرو دوید بیت خون جگرم ز دیده بر رخ پالود * رخساره کجا برم چنین خون آلود * پس روی
بجانب مکه کرد و گفت یا ابن رسول الله خبر داری که با پسر عمت چه میرود و من در راه حق از اینها باک ندارم هر بلا
گر سنگ آید بمن چو باران ای دل * دست من و آستین جانان ای دل * یا گوی بسر برم ز میدان ای دل * یا
در سر کار دل کنم جان ای دل * ناگاه سنگی دیگر بیفگندند و بر لب و دندان مبارکش آمد و خون بمحاسن
شریفش فرو دوید مصرع دامن پاکش بخون آلوده گشت * و این معنی بزبان حال او جاری شد قطعه
پر نشان کرد خون دل بدامن چاک من است * پیش اهل دل دامن پاک من است * شد تنم آسوده زیر سنگ
جور کوفیان * کشته عشقم من این سنگها خاک من است * پس مسلم از بسیاری زخم که یافته بود پشت بر دیوار
سرای بکیر بن حمران باز نهاد و او از سرای بیرون آمده شمشیری حواله فرق مسلم کرد شمشیر فرود آمد و لب بالای
او را ببرید مسلم در همان گرمی تیغی بر بکیر براند و سرش را ده قدم دور انداخت و باز پشت بدان دیوار آورد
و میگفت بار خدایا مرا یک شربت آب آرزوست کوفیان بنظاره ایستاده بودند و آن سخن میشنودند و هیچکس
یارای آن نداشت که او را آب دهد آخر پیرزنی از خانه بیرون آمد و قدحی از آبگینه پر آب کرده بدست وی
داد چون مسلم آن قدح را بر لب نهاد پر خون شد بریخت باز پر آب کرده بدو داد دیگر باره پر خون گشت آنرا نیز
بریخت بار سوم که قدح بر لب نهاد دندانهای مبارکش در قدح بریخت مسلم قدح را از دست بنهاد و
گفت آب خوردن من با قیامت افتاد پس یکی از عقب مسلم در آمد و نیزه بر پشت مسلم زد که وی بروی
در افتاد و مردمان از اطراف و جوانب آمده او را بگرفتند و پیش ابن زیاد بردند و دارالعمل او در کوشک امارت بر
سریر بالا نشسته بود چون مسلم را در آوردند سلام نکرد گفتند چرا بر امیر سلام نکردی گفت زیرا که درین سلام نه سلامت
دنیا می بینم و نه سلامت عقبی مشاهده میکنم اما چون مسلم را در آوردند پسر زیاد سر در پیش انداخته بود آنگاه سر
بر آورد و گفت چرا بر امام زمان بیرون آمدی و این همه فتنه انگیختی مسلم گفت امام زمان حسین بن علی است و من
بفرمان وی بدین شهر آمدم و آنچه کردم در آن رضای حق جستم اما اهل شقاوت نگذاشتند که حق بمستحق رسد یا بن

مرجانرا یقین میدانم که بکشتن من امر خواهی کرد پیش از آن صورت کسے را بفرمائی که از قبیلهٔ قریش باشد تا نزد من
آید و وصیتے که دارم بشنود پس باز نگریست عمر سعد را دید ایستاده گفت اے پسر سعد بنا بر قرب قرابت که مرا با
تست سه وصیت میکنم ملتمس آنکه وصیتهائے مرا قبول کنی وصیت اول آنست که درین شهر هفتصد درم وام
دارم من نعمان حاجب وار داز دبستانی وسلاحے که بر دارم آنرا بفروشی سلاح مرا با اسپ من بفروشی و وام
من ادا کنی عمر سعد قبول کرد و پسر زیاد گفت اسپ و سلاح از آن تست هیچکس مانع نخواهد شد که از مال تو دین ترا باز دهند
پس فرمود وصیت دوم آنست که چون مرا شهید کنند میدانم که سر مرا بشام خواهند فرستاد تن مرا از پسر زیاد
درخواهی و در محلے که مناسب میدانی دفن کنی پسر زیاد که این سخن بشنید گفت چون ترا کشته باشیم هرچه با جسد
تو خواهند کو بکنند پس گفت وصیت سوم آنست که بحسین بن علی نامه نویسی و در آنجا ذکر کنی که کوفیان بیوفائی
کردند و پسر عمت کشته شد زینهار تا بکوفه نیائی و بقول این مردم فریب نیائی پسر زیاد گفت اگر حسین قصد ما
نکند ما نیز قصد او نکنیم و اگر متعرض ما در خلافت گردد خاموش نباشیم در روایتے آنست که گفت اگر حسین بار الطلبه منبر
و بیر الظالمیم وسخنان دیگر میان پسر زیاد و مسلم گذشته که گفتن و شنودن آن موجب ملال ست القصه ابن زیاد
آواز داد که از اهل مجلس من کیست که مسلم را بر بام کوشک برد و سرش از تن جدا کند پسر بکیر بن عمران گفت یا امیر
این کار من ست که امروز بیه مرا کشته پس دست مسلم گرفت و او را بالائے بام کوشک برد و مسلم چندانکه
میرفت بر حضرت مصطفےٰ صلی الله علیه و آله وسلم درود میفرستاد و میگفت اَللّٰهُمَّ احْکُمْ بَیْنَنَا وَبَیْنَ قَوْمِنَا
بِالْحَقِّ بار خدایا حکم کن میان ما و میان قوم ما براستی که ما را بخواندند و چون بیامدیم فروگذاشتند و ما براستی
سخن گفتیم و ایشان ما را دروغ گو پنداشتند پس چون بالائے بام رسید رو بجانب مکه آورد و گفت اَلسَّلَامُ
عَلَیْکَ یَا ابْنَ رَسُوْلِ اللّٰهِ آیا از حال مسلم بن عقیل رض هیچ خبرے داری و بیتے چند ادا فرمود که ترجمهٔ آن بفارسی
این ست قطعه اے باد صبا از روے یاری + سوے حرم خدا گذر کن + شهزاده حسین را چو بینی + بنشین و حدیث
مختصر کن + بهر بد از کوفیان بدیدی + فرزند رسول را خبر کن + برگوے که مسلم ستم کش + شد کشته تو چاره دگر کن +
مغرور مشو بقول کوفی + وز فتنهٔ شامیان حذر کن + پس گفت یا ابن رسول الله آرزوے من آن بود که یکبار دیگر
دیده محنت دیدهٔ خود را بدیدار مبارک تو روشن سازم خود عمرم امان نداد و وعدهٔ دیدار با قیامت افتاد بیت
جان دادم و بهواے لقاے تو در دلم + رفتم بخاک و تخم وفاے تو در گلم + نور الائمه خوارزمی در مقتل خود آورده که مسلم
از بام قصر فرو نگریست مردم بسیار دید از اهل کوفه ایستاده بودند و نظاره وے میکردند روے بدیشان کرد و
چند عربی ادا فرمود که ترجمهٔ آن این ست قطعه اے کوفیان چو سر ز تن من جدا کنید + یا تن مرا بسوے خاک ان
بسپرید + هر کاروان که جانب مکه روان شود + پیغام من بسوے آن کاروان برید + گوئید کز براے خدا یادگار +

نزد حسین جامه پرخون نشان برید + رحمے برآب چشم یتیمان من کنید + آن دم که یاد کشتن من بر زبان برید
چون طفلگان من خبر من طلب کنند + از من تحیتے سوئے آن طفلگان برید + و چون مسلم سخن تمام کرد دست
بدعا برآورد و گفت خدایا نصرت ده دوستان را و فرو گذار دشمنان را آنگاه کلمه بگفت و بر مقصد قتل بایستاد و
بکیر بن حمران خواست که تیغ بر مسلم براند دستش متخشک شد حیران فرو ماند خبر به پسر زیاد بردند او را طلبید و
سوال کرد که ترا چه شد جواب داد که یا امیر مردے را دیدم مهیب که در برابر من برآمد و انگشت خود را بدندان میگرفت
در روایتے آنست که لب خود را بدندان گرفته بود من از آن شخص چنان ترسیدم که به همه عمر خود از هیچ چیز نترسیده
بودم ابن زیاد تبسمے کرد و گفت چون بخلاف عادت خود خواستی کارے کرد دهشت بر تو استیلا یافته
خیالے بنظرت در آمده یکے دیگر را فرستاد و چون ببالائے بام رسید صورت مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم در نظر آمد
دید که آنجا ایستاده است زهره اش بترقید و بمرد و مرد شامی را فرستاد و بیامد و مسلم را شهید کرد و قول اصح آنست
که پسر بکیر احمر او را بقتل رسانید و سرش نزدیک پسر زیاد برد و تنش از بام کوشک بزیر انداخت غزل فغان از
عالم بالا برآمد + خروش از عرصه غبرا برآمد + غبار از ساحت آفاق برخاست + ببام قبه خضرا برآمد + بسے
دمهائے آتش بار کز غم + بجائے موج از دریا برآمد + از آن زاری که جان هر نفسے کرد + عزیزا از مرقد زهرا برآمد +
زبهر ماتم آل محمد + ز روح انبیا غوغا برآمد + آنگه پسر زیاد بفرمود تا تن مسلم و جسد هانی را در بازار قصابان از دار
در آویختند و سرهائے ایشان را بدمشق فرستاد از کماهی احوال که روے نموده بود اعلام کرد یزید نامه را
مطالعه کرده فرمود تا آن سرها را از دروازهائے دمشق در آویختند و جواب مکتوب ابن زیاد نوشت که تو نزدیک
من پسندیده و مخصوصی و بدلی نداری و هر چه از تو صادر یافته مرضی و مستحسن است و چنان شنودم که حسین بن علی
عزیمت عراق دارد باید که نیک احتیاط کنی و راهها را مضبوط گردانی و هر که از وی حیدر و فساد مشهود است
بقتل رسانی والسلام چون این نامه به پسر زیاد رسید خوشدل و خرم گردید آورده اند که بعضے از اعوان
پسر زیاد گفتند که مسلم را دو پسر درین شهر پنهانند چون چند هزار نگاه نماه شعاع روئے ایشان و از دو سنبل
تاب گیسوئے ایشان مے آرد بیت روئے چگونه روئے چو آفتابے + موئے چگونه موئے سر حلقه پیچ و تابے +
ابن زیاد بفرمود تا منادی کردند که پسران مسلم بن عقیل در خانه هر کس پنهان باشند و بیارد و بمن
سپارد و هر گاه معلوم گردد بفرمائیم تا آن خانه غارت کنند و آن کس را بخواری تمام بکشند و آن جوانان بخانه
شریح قاضی بودند که مسلم در روز جنگ ایشان را بدانجا فرستاده بود و در محافظت و مراقبت ایشان جد و مبالغه
داده بعد از قتل مسلم چون این منادی برآمد شریح ایشان را پیش خود طلبید و چون چشم بر ایشان افتاد بے اختیار
نعره زد و آغاز گریه کرد و آن دو شاهزاده از قتل پدر خبر نداشتند چون گریه شریح قاضی دیدند شکے در دل ایشان

آمد و گفتند ایها القاضی ترا چه شد که چون ما را دیدی فریاد برکشیدی و بدین سوز گریه میکنی و آتش حسرت در دل
ما غریبان میزنی قاضی چندانچه خواست که این راز مخفی دارد طاقت آن نداشت بیت ناله را چندانکه
میخواهم که پنهان برکشم + سینه میگوید که من تنگ آمدم فریاد کن + قاضی خروش در گرفت و گریه از سر گرفت
و گفت ای مخدوم زادگان قطعه بنیاد دین ز سنگ حوادث خراب شد + دلها بدرد و داغ جدائی کباب شد +
مهر شرف در ابر ستم گشت مختفی + بحر کرم ز صدمت دوران سراب شد + بدانید که خلعت شادی دنیا را طراز
غمست و شربت سور بی اعتبارش آلوده بزهر ماتم مشرب هر تهنیتی آمیخته بشوب تعزیتی و گلستان عیش و عشرتی
پیوسته بخار زار عسرتی بیت هیچ روشن دلی درین عالم + روز شادی ندید بی شب غم + اکنون بدانید که
پدر بزرگوار شما که اختر سپهر معالی بود از اوج اقبال بحضیض انحلال انتقال نمود و شهباز روح مقدسش ببال
شهادت جانب ریاض سعادت پرواز فرمود بیت یعنی بهشت و رحمت پروردگار یافت + در روضه بهشت
بجوار قرار یافت + حق سبحانه و تعالی شما را صبر جمیل و جزای جزیل کرامت کناد پسران مسلم که این سخنان
استماع نمودند سر در پیش بیفتادند و بعد از زمانی که باخود آمدند جامها پاره کرده و عمامها از سر برداشته
و گیسوان مشکین پریشان ساخته آغاز فریاد کردند که ای قاضی این چه خبر دلسوز و این چه سخن غم اندوز است
قطعه چه حالتست ندانم بخواب میبینم + که قصر دولت دین را خراب میبینم + بدرد دل ز لب شاه ما
می شنویم + ز سوز جان جگر دین کباب میبینیم + ناله وا ابتاه و خروش وا غربتاه برآوردند قاضی
فرمود که حالا محل این فریاد و فغان نیست که کسان عبید الله زیاد شما را میطلبند و منادی میکنند که ایشان در هر
منزلی که باشند اگر ما را خبر دهند آن منزل را غارت کنیم و صاحب آن منزل را بقتل رسانیم و من درین شهر بمحبت اهل
بیت متهم شده ام و دشمنان در تجسس و تفحص حال منند و من بر جان شما و جان خود میترسم اکنون فکری کرده ام که
شما را بکسی سپارم تا بمدینه رساند ایشان از ترس این بیداد از حال پدر فراموش کرده خاموش شدند و قاضی هر یکی را
پنجاه دینار زر بر میان بست و پسر خود اسد را گفت که امروز شنوده ام که بیرون دروازه عراقین کاروانی بوده
و عزیمت مدینه داشته اند ایشان را بر یکی از مردم کاروان که سیمای صلاح در جبین او ظاهر باشد بسپار تا بمدینه برند اسد
بشب تاریک ایشان را پیش گرفت و از دروازه عراقین بیرون برد فضا کاروان همان زمان کوچ کرده بودند
سیاهی ایشان بنمود اسد گفت ای جوانان اینک قافله مینماید زودتر بروید تا بدیشان رسید ایشان از پی کاروان
روان شدند و اسد باز گردید اما چون قدری راه برفتند سیاهی کاروان از نظر ایشان غایب شد و سرگشته راه گم
کردند ناگاه جمعی چند که گرد شهر میگشتند بدیشان باز خوردند و دانستند که فرزندان مسلم بن عقیل اند فی الحال گرفته بسته
و امیر عسسان درین خاندان بود ایشان را هم در شب پیش پسر زیاد آورد و ابن زیاد بفرمود که ایشان را بزندان برند

و هم در زمان نامه نوشت به یزید که پسران مسلم بن عقیل را که دو طفل اند در سن هفت و هشت سالگی بعد از قتل پدر ایشان گرفتم و در زندان محبوس ساختم و منتظر صدور فرمانم تا چه حکم صادر شود بکشم یا آزاد کنم یا زنده بخدمت فرستم والسلام و نامه بیکی داد و بجانب دمشق فرستاد اما راوی می گوید که زندان بان مردی بود نیک اعتقاد و دوستدار اهل بیت نام او مشکور چون آن دو شاهزاده را بزندان آورده بوی سپردند دانست که ایشان چه کسانند در دست و پای ایشان افتاد و معذرتهای نیکو بنشانده طعامی حاضر کرد تا تناول فرمودند و همه روز کمر خدمت بربسته بود و در مقام ملازمت ایستاده تا شب در آمد و غوغای مردمان فرو نشست ایشان را از زندان بیرون آورده بسر راه قادسیه رسانید و انگشتری خود بدیشان داد و گفت این راه راست بروید تا بقادسیه رسید آنجا برادر مرا طلب کنید و این خاتم را نشانی بوی دهید تا شما را بمدینه رساند ایشان مشکور را دعا گفتند و روی براه نهادند و چون بحکم لا رادّ لقضائه گره تقدیر را بسر انگشت تدبیر نمیتوان گشاد و بفحوای لا معقب لحکمه مقتضای قضا را بچاره گری تغییر و تبدیل نمیتوان داد بیت قضا به تلخی و شیرینی ای پسر رفتنی ست + اگر ترش بنشینی قضا چه غم دارد + و حق سبحانه چنان مقدر و مقرر کرده بود که آن دو یتیم غریب هر چند زودتر به پدر مظلوم محروم خود در رسند لاجرم باری دیگر راه گم کردند و آن شب تا روز میگردیدند و چون روز روشن شد نگاه کردند هنوز بر در شهر بودند برادر بزرگتر با خورد گفت ای برادر هنوز ما بر در شهریم مبادا جمعی بما رسند و بلای دیگر بقید ایشان گرفتار گردیم پس بنگریستند بر دست چپ ایشان خرماستانی بود روی بدانجا نهادند بر لب چشمه درختی دیدند سال خورده و میان تهی شده بمیان آن درخت در آمده قرار گرفتند چون وقت نماز پیشین در آمد کنیزکی حبشی سبوی در دست آفتابه در دست چون بلب چشمه رسید و نگاه کرد عکس صورت آن دو جوان در چشمه مشاهده نمود حیران بماند بیت دل صورت زیبای تو در آب روان دید + بیخود شد و فریاد برآورد که ماهی + کنیزک بالا نگریست چه دید مثنوی دو گل از گلشن لطف دمیده + دو سرو از باغ خوبی قد کشیده + دو ماه از برج زیبائی رخ نموده + ز دیده چشمه باران گشوده + یکی تابنده مهر از دلربائی + یکی چون آب خضر از جان فزائی + گل رخسارشان زیر گلاله + شده از گریه خون چون برگ لاله + لب آن گشته خشک از آتش غم + رخ این مانده تر از اشک ماتم + چون کنیزک را نظر بر جمال باکمال آن دو اختر فرخنده فال اوج عزت و اقبال افتاد بتماشای آن دو آفتاب برج هدایت و رشاد آفتابه از دست بنهاد و پرسید که شما چه کسانید و چرا در میان این درخت نهانید ایشان فریاد برکشیدند که ما دو کودک یتیم در یتیمی کشیده و دو محزون غم دیده و درد محنت غریبی چشیده از پدر دور افتاده راه گم کرده ایم و پناه بدین منزل آورده کنیزک گفت پدر شما که بود ایشان که نام پدر شنودند چشمهای آب حسرت از دیده گشودند بیت خدا را ای رفیق از منزل جانان مده یادم + که من در دواعی هجران ز حال خود بفریادم + کنیزک گفت گمان میبرم که شما فرزندان مسلم بن عقیل باشید ایشان فریاد برکشیدند

که ای جاریه آیا تو بیگانهٔ یا آشنا دوست باوفائی یا دشمن پرجفا کنیزک جواب داد که من دوستدار خاندان شمایم
و بی بی دارم که او نیز لاف محبت شما میزند و جان خود را نثار اهل بیت میکند شما بیائید با من تا نزدیک او روم
و نترسید و غم مخورید که هیچ خوف و غم نیست پس ایشان را برداشت و روی بمنزل نهاد و چون نزدیک رسید بخانه
درون دوید و بی بی را بشارت داد که اینک پسران مسلم بن عقیل را آوردم طبعت باغ را باد صبا پس خبر رنگین کرد
فرزوه آمدن یاسمن و نسرین کرد + بی بی مقنعه از سر برکشید و بمژدگانی پیش کنیزک انداخت و گفت ترا از مال
خود آزاد کردم پس سر و پای برهنه پیش پسران مسلم بازدوید و در دست و پای ایشان افتاد و بر خواری
مسلم جگر فگار نبی فرزندانش بگریست پس یک یک از ایشان را در بر گرفته بوسه بر سر میزد و نهاد و چون مادر
مهربان نوحه میکرد که ای غریبان مادر و ای یتیمان مادر و ای بیکسان مظلوم و ای بیچارگان محروم و ای بی
کسانیکه شما را بدرد فراق پدر مبتلا ساختند و در میدان کینهٔ اهل بیت رسالت علم عناد و افساد برافراختند آنگاه
ایشان را بخانه در آورد و طعامی که مهیا داشت حاضر کرد و کنیزک را گفت این راز را پنهان دار و شوهرم را
ازین قضیه آگاه مساز که او در حرم اهل فاحشم نیست + راوی قصه گوید چون مشکور زندانبان بجهت رضای
خدا و تولای آن دو مظلوم دربند مانده را از زندان رها کرد علی الصباح آن خبر به پسر زیاد رسانیدند مشکور را طلبید گفت
با پسران مسلم چه کردی گفت ایشان را برای رضای خدا آزاد کردم و خانهٔ دین خود را بدان عمل ستوده و کردار پسندیده
آباد کردم ابن زیاد گفت از من نترسیدی گفت هر که از خدای تعالی ترسد از غیر او نترسد گفت چه ترا برین داشت
مشکور گفت ای ستمگار ناهنجار پدر بزرگوار ایشان را بستم کشتی چه تقریب داشت آن دو کودک نارسیده بی گناه
را که داغ یتیمی بر جگر داشتند بخشت بند و زندان مبتلا ساختی من برای حرمت جد سید کونین و صدر ثقلین محمد
رسول صلی الله علیه و آله و سلم ایشان را از بند رهائی دادم و بدین چه کرده ام امیدوار شفاعت آن سرورم و دارم
و تو را از آن دولت محرومی پسر زیاد در غضب شد و گفت همین لحظه سزای تو بدهم گفت هزار جان من فدای ایشان
باد رباعی من ور نه او کجا بجان مانم + جان چیست که بهر او فدا نتوانم + یک جان چه بود هزار جان بایستی +
تا جمله یکبار بر او افشانم + پسر زیاد جلاد را فرمود تا او را به عقابین کشید و گفت اول پانصد تازیانه اش بزن
آنگه سر از تن جدا کن جلاد فرمان بجای آورد و تازیانهٔ اول که زد مشکور گفت بسم الله الرحمن الرحیم و چون دوم بزد
گفت خدایا مرا صبر ده و چون سوم بزد گفت خدایا مرا بیامرز و چون چهارم فرود آورد گفت خدایا مرا برای محبت
فرزندان رسول تو میکشند پنجم تازیانه که بزد گفت الهی مرا برسول و اهل بیتش در رسان آنگه خاموش شد و آه نکرد
تا پانصد تازیانه اش بزدند پس چشم باز کرد و گفت یک شربت آبم دهید ابن زیاد گفت آبش ندهید و گردنش
بزنید عمرو بن الحارث بجماعت و از اشفاعت کرد و بخانه برد و خواست که بعلاج او مشغول شود که مشکور دیده

از هم بگشاد و گفت مرا از حوض کوثر آب دادند این بگفت و جان بحق تسلیم کرد بیت جانش مقیم روضهٔ دار
السرور باد * گلشن سرای مرقد او پر ز نور باد * آورده‌اند که چون آن مومنه صادقه هر دو کودک را بسرای
خود آورد و خانهٔ پاکیزه برای ایشان ترتیب کرد و فرشهای پاک بگسترد و چون شب آمد ایشانرا خوابانید و انواع
میوه‌ها داد و بخواب رفتند پس آن زن از خانه بیرون آمد و بر جای خود قرار گرفت زمانی گذشت شوهرش از در درآمد کوفته
و نالان زن گفت ای مرد کجا بودی درین روز که بخانه در نیامدی گفت صباح بدر خانهٔ امیر کوفه رفته بودم منادی
برآمد که مشکور زندانبان پسران مسلم بن عقیل را از زندان آزاد کرده است هر کس که ایشانرا یا خبر ایشانرا بیارد وی را
اسپ و جامه دهد و از مال دنیا توانگر گرداند مردمان روی بجستجوی ایشان آوردند من هم در طلب ایشان
ایستادم و در حوالی و نواحی شهر میگردیدم و جد و جهد مینمودم آخر اسپم هلاک شد و مقداری راه پیاده برفتم و از
مقصود اثری نیافتم زن گفت ای مرد از خدای بترس ترا با فرزندان رسول خدای چه کارست گفت ای زن خاموش
باش که پسر زیاد مرکب و خلعت و درم و دینار بسیار وعده کرده است آنکس را که پسران مسلم را نزد وی برد زن گفت
چه ناجوانمردی باشد که آن یتیمان را بگیری و بدست دشمن سپاری و از برای دنیا دین را از دست بگذاری مرد گفت
ای زن ترا با این سخنان چکار طعامی اگر داری بیار تا بخورم زن بیچاره خوان بیاورد و آن بی سعادت طعام
بخورد و بر روی جامهٔ خواب چون بیهوشان بیفتاد و در خواب شد که تردد بسیار کرده بود و مانده و کوفته شده اما
چون از شب پارهٔ بگذشت آن برادر بزرگتر که نامش محمد بود از خواب بیدار شد و برادر کهتر را که نامش ابراهیم بود
گفت ای برادر برخیز که ما را نیز بخواهند کشت که درین ساعت پدر خود را در خواب دیدم که با مصطفی صلی الله علیه
وآله وسلم و مرتضی و فاطمهٔ زهرا و حسن مجتبی در بهشت میخرامیدند ناگاه نظر حضرت رسالت صلی الله علیه وآله وسلم
بر من و تو افتاد و ما از دور ایستاده بودیم حضرت روی به پدر ما کرد که ای مسلم چگونه دلت داد که این دو طفل مظلوم
را در میان ظالمان بگذاشتی پدرم باز نگریست و ما را بدید گفت یا نبی الله اینک در قفای من می آیند
و فردا نزدیک خواهند بود برادر خوردتر که این سخن شنید گفت ای برادر بخدا که من همین خواب دیدم پس هر دو
برادر دست در گردن یکدیگر کرده بگریستند و روی بهم نهادند و میگفتند وا ابتاه وا ویلاه وا مسلماه
وا مصیبتاه از آواز گریستن و خروش و افغان ایشان حارث بن عروه که شوهر آن زن مومنه بود بیدار شد
زن را آواز داد که این خروش و افغان چیست که درین خانه است آن عاجزه فرو ماند حارث گفت برخیز و
چراغ روشن ساز زن چنان بیخود شده بود که بدان کار قیام نتوانست نمود آخر حارث خود برخاست و چراغ
کرد و بدان خانه درآمد و کودکان را دید دست بگردن هم در آورده وا ابتاه میگفتند حارث پرسید که شما چه
کسانید ایشان تصور کردند که او از دوستان است گفتند ما فرزندان مسلم بن عقیلیم حارث گفت وقعتما ع یا عدوقا

و اگر در جهان میگردیدم ــ من امروز در طلب شما می تاختم تا حدی که اسپ خود را از تاختن هلاک ساختم و شما
خود در منزل من ساکن و مطمئن بوده اید ایشان که این سخن بشنودند خاموش شده سر در پیش افگندند و آن
بی رحم سنگین دل هر یکی را طپانچه بر رخسار نازنین زد و گیسوهای مشکین ایشان که حبل المتین متمسکان
عروة الوثقی دین بود ایشان را بهم باز بست و بیرون آمد و در خانه را مقفل ساخت آن زن فی الحال دست و پای
وی بیافتاد و سر خود بر قدم او می نهاد و بوسه بر دست و پای او میداد و زاری میکرد و می گفت ای شوهر
بیداد مکن برین یتیمان ــ لطفی بنمای چون کریمان ــ اینها بفراق مبتلا اند ــ در شهر غریب و بینوا اند ــ بگذر ز سر
جفای ایشان ــ پرهیز کن از دعای ایشان ــ نفرین یتیم محنت آلود ــ آتش بجهان درافگند زود ــ حارث
بانگ بر زن زد که ازین سخن بگذر و زبان در کش و الا ع هر جفا که ببینی همه از خود بینی ــ زن بیچاره خاموش
شد اما چون صبح بدمید و جهان روشن گشت آن تیره روی سیاه دل برخاست تیغ و سپر برداشت و آن
دو کودک را پیش انداخته روی بلب آب فرات نهاد و زن با پای برهنه از پی میدوید و زاری میکرد و درخواست
مینمود و چون نزدیک رسید آن مرد تیغ کشیده روی بدیشان نهاد و آن زن هم بر تیغ باز گشت و چون ایشان در
رفتند پسر بماند از پی پدر میدوید برین منوال میرفتند تا بلب آب فرات رسیدند حارث غلامی داشت خانه زاد
که با پسر او شیر خورده بود و غلام از عقب خواجه می آمد چون بلب دریا رسید حارث شمشیر برهنه بدست غلام داد که
برود این دو کودک را سر از تن جدا کن غلام شمشیر بستد و گفت ای خواجه کسی را دل میدهد که این دو کودک بیگناه
را بکشد حارث غلام را دشنام داد و گفت برو هر چه ترا میگویم چنان کن چه بنده را با این باتان کار نیست
پیش خواجه رفت گفتار نیست غلام گفت مرا یارای قتل ایشان نیست از روح مقدس حضرت رسالت صلی الله
علیه و آله وسلم شرم میدارم که کسانی را که منسوب بخاندان وی باشند هلاک کنم حارث گفت اگر تو سر ایشان بر نداری
من سر تو بر دارم غلام گفت که پیش از آنکه تو مرا بکشی من ترا بهمین شمشیر تو هلاک کنم حارث در غضب شد و دست برد
سوی سر غلام بگرفت غلام نیز دست فرا کرد و ریش او گرفته پیش کشید چنانچه حارث بر رو در افتاد و غلام خواست
که زخمی بر وی زند که حارث قوت کرد و تیغ از دست غلام بدر آورد و غلام تیغ خود را از نیام بدر آورد و بر خواجه
حمله کرد خواجه سپر پیش آورد و حمله او باره کرد و شمشیر برد و دست غلام بیفگند غلام بدست جیب گریبان
او را بگرفت و خود را به وی باز چسپانید نگذاشت که دیگر زخم بوی زند و هر دو بهم برآویخته بودند که ناگاه زن و پسر
وی در رسیدند پسر پیش دوید و میان غلام گرفت و او را باز پس کشید و گفت ای پدر شرم نداری این غلام مرا
برادر است و با هم شیر خورده ایم و او مرا بجای فرزند است زشت چه میخواهی حارث جواب نداد و تیغ کشیده و
بغلام آورد و ضربتی بر وی زد که هلاک شد پسر گفت سبحان الله من از تو هرگز سخت دل تر کسی ندیدم جفا کار

ترا نشنیده‌ام قطعه جفا کاران ببستند ما را بدین تندی جفا کاری که دیدست ‌ نداری پیشه جز آزار
دلها ‌ چنین شوخی دل آزاری که دیدست حارث گفت ای پسر سخن کوتاه کن که من گیرم این تیغ و بر دو سر دو اسیر
پسر گفت کلا والله هرگز این کار نکنم و ترا هم نگذارم که مرتکب این امر شوی و دامنش بگرفت و زاری میکرد که مکن و
خون این بیگناهان در گردن مگیر ایشان را زنده پیش پسر زیاد بر تا مقصودی که داری حاصل گردد و گفت اگر قبول نکنم
هواداران این مردم اند اگر من ایشانرا زنده پیش پسر زیاد برم تا که جوایز و خوفی گفتند و ایشانرا از من بستانند و رنج
ضایع کرده پس خود تیغ برکشید و آهنگ شاهزادگان کرد و ایشان میگریستند و میگفتند ای پیر بر یتیمی و غریبی
ما رحم کن و بر بیکسی و درماندگی ما ببخشا بیت سنگ را دل خون شود از ناله‌های زار ما وز دل فولاد تو پیکان زند
سوهان کیر بیت حارث گوش بسخن ایشان نکرد و پیش دوید تا یکی را از ایشان بگیرد و هلاک کند زن وی دست
کرده ای ناخدا ترس مکن و از جزای روز قیامت بیندیش حارث در غضب شد و شمشیر بر زن زد و او را مجروح ساخت تا
چون پسر دید که مادرش زخم خورد و حارث خواست که زخمی دیگر بروی زند فی الحال بجست و دست پدر گرفت
و گفت ای پدر با خود آی و آتش غضب را بآب حلم فرو نشان حارث تیغ حواله پسر کرد و بیک ضرب او را بکشت
اما چون زن پسر خود را کشته دید فریاد از نهاد او بر آمد و بواسطه زخمی که خورده بود قوت برخاستن نداشت همین
فریاد میکشید و هیچ جا نمیرسید بیت جانها رسید ناله که از آسمان گذشت ‌ با او هیچ جا نرسید این فغان ما
پس نزدیک کودکان آمد گفتند ای مرد ما را زنده نزدیک پسر زیاد بر تا او هرچه خواهد در باره ما بجا آرد گفت شما
را دعوی آنست که من بشهر در آرم و خونهای عام شما را از من بستانند و مالی که ابن زیاد وعده داده بمن نرسد
گفتند اگر مراد تو مال است گیسوان ما را ببر و بفروش و زر بستان آن ناکس حمیت جاهلیت افتاده گفت
البته شما را میکشم گفتند بر کودکی ما و ضعیفی ما رحم کن گفت در دل من هیچ رحم نیست گفتند بگذار تا وضو سازیم و دو
رکعت نماز بگذاریم گفت والله که نگذارم گفتند بدان خدای که آمرزش میداری بگذار تا او را سجده کنیم گفت نگذارم
گفتند هان این چه عداوت که میورزی و این چه بغض است که با ما ظاهر میکنی دریغ که درین گرفتاری نه کسی بفریاد
ما رسد و نه یاری و مددگاری نفسی برآر و چه حجت کی هم نفسی نیست بعالم ما را بفریاد رسی نیست درین غم ما را
پس حارث قصد سر کدام میکرد آن دیگری میگفت اول مرا بکش که من برادر خود را کشته نتوانم دید القصه سر برادر
بزرگتر را که محمد بود جدا کرد و تن او را در آب فرات انداخت برادر خورد تر که ابراهیم بود چون سر برادر را بگرفت و بر روی
بر روی او می‌نهاد و لب بر لب او میمالید و میگفت جان برادر تعجیل کن که من هم میرسم حارث سر او را نیز از بر او
بستاند و سر او را نیز از تن جدا کرد و تن او را در آب افگند در آن محل خروش از زمین و زمان بر آمد و فغان و غوغا در آسمان فتاد
وا فسوس ازان دو نونهال گلشن اقبال که در اول نو بهار جوانی بخزان اجل پژمرده شدند و حیف از رخسار

آن دو گل بوستان ناز که بخارستان حادثه جهان گداز خراشیده گشت قطعه دریغا که خورشید عهد جوانی + چو
صبح دوم بود کم زندگانی + دریغا که ناگه گل نو شگفته + فرو ریخت از تند باد خزانی + اما چون حارث جفا کار
سرهای آن دو شاهزاده نامدار از تن جدا کرد و در توبره نهاده و از فرط بی دینی عدا و بجنه روی بخانه عبیدالله زیاد
آورد و نیم چاشتی بود رسید و هنوز دیوان مظالم قایم بود که بقصر امارت در آمد و آن توبره را پیش پسر زیاد بر زمین
نهاد ابن زیاد پرسید که درین توبره چه چیزیست گفت سر دشمنان تست که به تیغ تیز از تن ایشان جدا کرده ام و بطمع
رعایت و عنایت تحفه پیش تو آورده پسر زیاد حکم کرد تا آن سرها را شسته و در طشتی نهاده پیش وی آوردند نگاه
کرد در و بیاد دید چون قرص ماه و گیسوها مشاهده کرد چون مشک سایه گفت این سرهای کیاست گفت از آن پسران
مسلم بن عقیل ابن زیاد را بی اختیار آب از دیدها روان شد و حضار مجلس نیز بگریستند پسر زیاد پرسید که ایشان را
کجا یافتی گفت ای امیر دی همه روز در طلب ایشان بودم و اسپ خود را هلاک کردم و ایشان خود در خانه من بودند
من خبر یافته ایشان را ببستم و صباح بلب آب فرات بردم و هر چند زاری کردند بر ایشان رحم نکردم القصه ایشان را
بکشتم و تن های ایشان را در فرات افگنده سر ایشان را اینجا آوردم پسر زیاد گفت ای لعین از خدای نترسیدی و از عقوبت
حق سبحانه نیندیشیدی و ترا بر رخسارهای و آن ویزه گیسوهای عنبرین ایشان رحم نیامد و من بیزید نامه نوشتم
که ایشان را گرفته ام اگر بفرمائی زنده بفرستم اگر حکم یزید در رسد که ایشان را بفرست من چگونه کنم آخر چرا ایشان را زنده پیش
من نیاوردی گفت ترسیدم که عوام شهر غوغا کرده ایشان را از من بستانند و طمعی که با امیر داشتم حاصل نشود گفت
چرا ایشان را جای مضبوط نساختی و خبر بمن نیاوردی تا کس فرستادمی و ایشان را پنهان نزد خود آوردمی
آن شقی خاموش شد پسر زیاد روی به ندیمان کرد و در میان ایشان شخصی بود مقاتل نام و از محبان قدیم اهل
خاندان نبوت و پسر زیاد عقیده او را نمیدانست با او تجاهل میکرد زیرا که مقاتل ندیمی قابل بود او را پیش طلبید و گفت این
شخص را بگیر و بلب آب فرات ببر و همانجا که این دو طفل را شهید کرده است بهر خواری و زاری که خواهی او را بقتل
رسان و این سرها را نیز ببر و همانجا که تنهای ایشان در آب افگنده است بنه مقاتل را نیز شفقت مقاتل بغایت شاد
شده دست او را گرفت و بیرون آورد با محرمان خود گفت بخدای که اگر عبیدالله زیاد تمام پادشاهی خود بمن ارزانی
داشتی مرا چنین خوش نیامدی که کشتن آن مردود را بمن فرمود پس مقاتل حکم کرد تا دستهای حارث را باز
پس بستند و سرش را برهنه کرده میان بازار کوفه برآوردند و آن سرها را بر وی نهادند غریو از خلق بر می آمد
و بر آن شخص لعنت میکردند و خار و خاشاک بر سر وی میریختند و بدین منوال مقاتل او را می آورد تا بموضعی
که تن های ایشان بود و نکالها دید و بر وی جرم افتاده و جراحت چون آن سرها را گشته شده و غلامی همه اعضا او را
پاره کرده و آن تن را نوحه میکرد و بر فرزندان مسلم که دو پسر نوجوان تا از تن جدا شدند میگفت هیهات ای دریغ آن هر دو

آن دو گل بوستان ناز که بخارستان حادثهٔ جانگداز خراشیده گشت قطعه دریغا که خورشید روز جوانی چو صبح
دودم بود و کم زندگانی ... دریغا که ناگه گل نو شگفته فرو ریخت از تند باد خزانی ... اما چون حارث جفاکار سرهای
آن دو شاهزادهٔ نامدار از تن جدا کرد و در توبره نهاده و از قربوس زین در آویخته روی بخانهٔ عبید الله زیاد
آورد و نیم چاشتی بود رسید و هنوز دیوان مظالم قایم بود که بقصر امارت در آمد و آن توبره را پیش پسر زیاد در زمین نهاد
ابن زیاد پرسید که درین توبره چه چیز است گفت سر دشمنان تست که به تیغ تیز از تن ایشان جدا کرده ام و بطمع
رعایت عنایت تحفه پیش تو آورده پسر زیاد حکم کرد تا آن سرها را شسته و در طشتی نهاده پیش وی آوردند نگاه
کرد دو دید چون قرص ماه و گیسوها مشاهده کرد چون مشک سیاه گفت این سرهای کیانست گفت از آن پسران
مسلم بن عقیل ابن زیاد را بی اختیار آب از دیدها روان شد و حضار مجلس نیز بگریستند پسر زیاد پرسید که ایشان را
کجا یافتی گفت ای امیر دی همه روز در طلب ایشان بودم و اسپ خود را هلاک کردم و ایشان خود در خانهٔ من بودند
من خبر یافته ایشان را بستم و صباح بلب آب فرات بردم و هر چند زاری کردند بر ایشان رحم نکردم القصه ایشان را
بکشتم و تن ایشان را در فرات افگنده سر ایشان را اینجا آوردم پسر زیاد گفت ای لعین از خدای نترسیدی و از عقوبت
حق سبحانه اندیشیدی و ترا بر رخساره های دل آویز و گیسوهای عنبر بیز ایشان رحم نیامد و من به یزید نامه نوشتم
که ایشان را گرفته ام اگر بفرمائی زنده بفرستم اگر حکم یزید در رسد که ایشان را بفرست من چگونه کنم آخر چرا ایشان را زنده
پیش من نیاوردی گفت ترسیدم که اهل شهر غوغا کرده ایشان را از من بستانند و طمعی که با میر داشتم حاصل نشود گفت
چرا ایشان را جای مضبوط نساختی و خبر بمن نیاوردی تا کس فرستادمی و ایشان را پنهان نزد خود آوردمی
آن شقی خاموش شد پسر زیاد روی بندیمان کرد و در میان ایشان شخصی بود مقاتل نام و از دل و جان دوستدار
خاندان بود پسر زیاد عقیدهٔ او را میدانست اما تجاهل میکرد زیرا که مقاتل نیکی قابل بود او را پیش طلبید و گفت این
شخص را بگیر و بلب آب فرات ببر و همانجا که این دو طفل را شهید کرده است بهر خواری و زاری که خواهی او را بقتل
رسان و این سرها را نیز ببر و همانجا که تنهای ایشان در آب انگنده است اینها را نیز بفگن مقاتل بغایت شادمان
شده دست او را گرفت و بیرون آورد و با محرمان خود گفت بخدای که اگر عبید الله زیاد تمام پادشاهی خود بمن
ارزانی داشتی مرا چنین خوش نیامدی که کشتن این مردود را بمن فرمود پس مقاتل حکم کرد تا دستهای حارث
باز پس بستند و سرش را برهنه کرده بمیان بازار کوفه بر آوردند و آن سرها را بر دوان همیبردند و غریو و آواز از خلق بر می
آمد و بر آن شخص لعنت میکردند و خاشاک بر سر وی میریختند برین منوال مقاتل او را می آورد تا بموضعی
که مقتل ایشان بود نگاه کرد زنی دید مجروح افتاده و جوانی چون سرو آزاد کشته شده و غلامی همه اعضایش را
پاره کرده و آن زن نوحه میکرد و بر فرزندان مسلم و بر پسر نوجوان نازنین خود میگفت بیت ای ضیع آن سرو

باغ زندگی من کم شد + در جوانی همچو گل پیراهن عمرش قبا + مقاتل پرسید که چه کسی گفت زوجه این بدبخت بودم و ازین
کار او راضی نبودم و پسر و غلام من با من درین کار متفق بودند آخر الامر پسر و غلام مرا بکشت و مرا زخم زد و مجدد اینکه
کفر درین آن طفلان بیگناه در وی رسید پس روی بشوهر کرد که ای لعین برای طمع دنیا پسران مسلم را بکشتی
و دین را بدین قتل ناحق که عمداً از تو صادر شد از دست دادی مصرع نه دین داری و درین صورت نه دنیا +
پس حارث مقاتل را گفت که دست از من بدار تا در خانه خود پنهان شوم و ده هزار دینار نقد بتو دهم مقاتل گفت اگر
مال همه عالم از آن تو باشد و تمام بمن دهی دست از تو باز ندارم و ناچار چون تو بر ایشان رحم نکردی من نیز بر تو
رحم نکنم و ترا هلاک سازم و از حق تعالی ثواب عظیم امید دارم پس مقاتل از مرکب فرود آمد و چون چشمش بر خون فرزندان
مسلم افتاد فریاد برآورد و بسیاری بگریست و خود را در خون ایشان غلطانید و دست بدعا برداشته از حق سبحانه
آمرزش طلبید و آن سرها را نیز در آب انداخت راوی گوید بکرامتی که اهل بیت رسول را صلی الله علیه و آله و سلم میباشد
آن تنها از آب برآمدند و هر سر به تن خود چسپید و دست در گردن یکدیگر آورده باب فرو رفتند و در روایتی که هر دو
را از آب بیرون کرده و در آن ساحل قبر کرده تا امروز زائران زیارت کنند آنگاه مقاتل غلامان را فرمود تا اول دستهای
او را بریدند آنگاه پایهایش را و پس هر دو گوشش قطع کردند و هر دو چشمش برکندند و شکمش بشگافتند اعضای
بریده وی را در آن نهادند و به چوبی بستند با سپهر انداختند زمانی برآمد آن آب موج در آمد و او را بر کنار انداخت
تا سه بار این صورت واقع شد گفتند آب او را قبول نمیکند چاهی بکندند و او را در آن افگندند و بر خاک و سنگ کردند
مدتی قرصی از زمین بر زد او را بروی افگند و تا سه نوبت این معنی مشاهده افتاد گفتند خاک نیز آن مردود را قبول
نمیکند پس بدان خرما ستونها نهفتند و هیزم خشک شده از خرمابنان آوردند و آتشی برافروختند و وی را در آن انداختند تا بسوخت
و خاکسترش بباد بردادند پس دو جنازه حاضر کردند و پسر پیرزن و غلامش را بران خوابانیده بدر شهر بردند و آنجا
که باب بنی خزیمه است با جامه پر خون دفن کردند و سواران اهل بیت به پنهانی ماتم شاهزادگان بداشتند قطعه

دریغ و درد که آن هر دو نوجوان رفتند + بصد ملامت و حسرت ازین جهان رفتند + چه چند نسیب سر دگر کنیم ناله زار +
کنون که یاسمن و گل ز بوستان رفتند + غم یتیمی و غربت نبود شان در خور و + بجانب پدر خویشتن روان رفتند +

باب نهم در رسیدن حسین رضی الله عنه بکربلا و محاربه نمودن با اعدا

و شهادت آنحضرت و اولاد و اقربا و سایر شهدا رضوان الله علیهم اجمعین حقا که شرح این حکایت پر نکایت بمرتبه ای نسبت
که با عانت قوت تقریر در مکان امکان نگنجد و ثبت این قصه منطوی بر غم و غصه بمثابه که بوسیله صورت تحریر

بچه ظهور در نیاید نه قلم زبان را طاقت اظهار ست و نه زبان قلم را قوت گفتار قطعه همی ترسم که اندر وقت تقریر + زبان از آتش حسرت بسوزد + و گر تحریر خواهم آن زبان هم + قلم انگشت و کاغذ بسوزد + نه سامع را قوت شنودن اخبار استیلای نوایر این حکایات ست و نه قایل را استطاعت بیان استیلای شدائد این روایات عیبت فریاد که یارای سخن نیست زبان را + پیوست غم و عقده ره نطق نبازار + اعلام صورتیکه بضیق صدر دمی نتیجه اوست و اخبار از واقعه که و لا ینطلق لسانی خاصیتی متفرع برو بچه وجه بر منصهٔ تبیین تفصیل ظاهر و هویدا تواند شد قطعه ز دست گریه کتابت نمی توانم کرد + که می نویسم و مغسول می شود فی الحال + ز آه ناله حکایت نمی توانم کرد + که صد گره بزبان می فتد بوقت مقال + آری شهادت حسین اندک واقعه نیست و مصیبت اهل بیت کم حادثهٔ نی حضرت رسالت صلی الله علیه و آله وسلم از آن صورت خبر داده بودند و قبل از وقوع داغ این مصیبت بر دل زهرا و مرتضی رض نهاده و در کنز الغرایب آورده که جبرئیل امین پنج نوبت بحبیب رب العالمین از شهادت حسین رض خبر داده بود اول در روز اول که متولد شده بود و جبرئیل به تهنیت و تعزیت نزول نموده و شمهٔ از آن در اوراق سابقه مذکور شده دوم در چهار ماهگی و چنان بود که از ام الفضل بنت الحارث رضی الله عنها روایت کنند که فرمود شبی در خواب دیدم که پارهٔ از تن مبارک حضرت رسالت صلی الله علیه و آله وسلم بریدند و در کنار من نهادند از خواب آمدم ترسان و هراسان و نزد سید عالم صلی الله علیه و آله وسلم رفتم و گفتم یا رسول الله خوابی مهیب دیده ام که از هول و هراس آن آرام از دل من رفته است و صورت خواب را تقریر کردم آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم تبسم کنان گفت ای ام الفضل نیکو خوابی دیدهٔ فاطمه من حامله است به پسری و آن پسر پاره ایست از من چون او متولد شود او را به سازم و او در کنار تو نهم بعد از چند روز حسین رض متولد شد او را بام الفضل سپردند و بر رضاع او مشرف شد ام الفضل گوید روزی سرور عالم صلی الله علیه و آله وسلم بخانهٔ من در آمد ع و ز مقدم او کلبهٔ من خلد برین شد + پس گفت بیار جگر گوشهٔ مرا من حسین رض را بر کنار پیغامبر صلی الله علیه و آله وسلم نهادم حسین اراقه کرد و قطرهٔ از آن بر جامهٔ آنحضرت چکید آنحضرت روی بر حلق شریف الید و بوسه بر روی وی می نهاد و بعد از زمانی من لعبت او را از رسول خدا فرا ستدم چنانچه حسین بگریست رسول صلی الله علیه و آله وسلم فرمود مَهْلاً یا اُمَّ الفَضْلِ مَهْلاً آهسته باش ای ام الفضل که این قطره با آب پاک گردد و این رنج که بجگر گوشهٔ من رسید چه چیز بر خیز و جبرئیل فرود آمد که ای سید تو طاقت گریستن حسین رض نداری وقتیکه حلق تشنهٔ او را بخنجر آبدار بریده باشند و جسد نازنین او را غرقه خون ساخته حال چون خواهد بود حضرت خواجه صلوات الله و سلامه علیه ازین حال محزون شد و بغایت اندوهگین گردید پس هر که درین مصیبت اندوهناک باشد مقرر ست که با حضرت رسالت صلی الله علیه و آله وسلم موافقت نموده و از جمله گفته اند که ارواح انبیا علی نبینا و علیهم السلام بجهت موافقت با آنحضرت شاید در واقعه حسین رض محزون و مغموم گشته غزل آن قوم درین

عزا غم و غصه مبتلاست + کشتی نوح غرقهٔ طوفان ابتلاست + هان ای خلیل آتش نمرود دیده + این شعله بین که
در جگر شاه کربلاست + رنگین چراست پیرهن موسوی ز نیل + و ز دست غصه جبهٔ عیسی چرا قباست + گویا برای
ماتم سلطان دین حسین + چندین خروش و ولوله در خیل انبیاست + اینها غم از برای دل مصطفی خورند + آن خود
چه حسرتست که در جان مصطفی ست + گر مرتضی بگرید ازین غصه در خورست + ور فاطمه بنالد ازین حالها رواست +
شورش نه بر زمین بود و بس که بر فلک + در هر که بنگری همین داغ مبتلاست + و این حکایت ام الفضل در کتاب مطالب
السئول فی مناقب آل الرسول از کمال الدین ابن طلحه منقولست و در شواهد از ام الحارث نقل کرده و الله اعلم سوم خبر
شهادت حسین در سه سالگی واقع شد و این حکایت را امام طبری در سیر کبیر آورده که یکی بوده از یاران رسول صلی الله
علیه و آله وسلم که او را دحیه کلبی گفتندی جوانی زیبا روی نیکو خوی بود و بعضی اوقات او بتجارت میگذشت و
هرگاه که نزدیک آن سرور صلی الله علیه و آله وسلم آمدی او را گرامی داشتی و هر بارے که بیامدی دست تهی نبودی بلکه
از جهت حسن و حسین میوه هائے که در آن زمان بودی بیاوردی و شاهزادگان چنان خو کرده بودند که چون دحیه
بیامدی هر دو برادر بمسجد یا بحجرهٔ آن حضرت تشریف فرمودندی و دلیر وار بر کنار وی نشستندی و دست
بگریبان و آستین وی در آوردندی اما جبرئیل امین علیه السلام گاه گاه بصورت دحیه که جمال با کمال داشت نزدیک
آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم می آمد روزی جبرئیل بصورت دحیه با پیغامبر صلی الله علیه و آله وسلم بر در مسجد نشسته
بود که حسن و حسین آمدند و جبرئیل را بصورت دحیه دیدند چنان تصور فرمودند که دحیه است گستاخانه در آمده بر
کنار وی نشستند و دست در آستین وی میکردند و بگریبان وی دست می آوردند روی مبارک آنحضرت صلی الله
علیه و آله وسلم برافروخت و از جبرئیل شرم داشت و خواست که ایشانرا دور کند جبرئیل فرمود که ای سید انبیا
هیچ مگو پیغامبر صلی الله علیه و آله وسلم فرمود که ای جبرئیل چون هیچ نگویم و ایشان ترا نمیدانند و حرمت بجای نمی آرند
و ترا دحیه می پندارند از آن گستاخی مینمایند جبرئیل گفت ای سرور عالمیان بسیار بوده که فاطمه نماز تهجد گذارده بود
و در خواب رفته و ایشان در گهواره بیدار شده اند و خواسته اند که بگریند از آفریدگار عالم فرمان رسید که ای جبرئیل
بتعجیل برو و گهوارهٔ ایشانرا بجنبان که فاطمه غنوده است تا زمانی بیاساید یا رسول الله من گهوارهٔ ایشانرا
بسیار جنبانیده ام و صدای شُهِرتِی فِی الْجَنَّةِ نَحْنُ ابْنَی عَلِیٍّ حُسَیْنٌ وَ حَسَنٌ + بگوش
ایشان رسانیده ام ای سید من بسی دستاس فاطمه گردانیده ام که او از ماندگی دستاس کشیدن در خواب بوده و
چون من دستاس کش و گهواره جنبان ایشانم اگر بر کنار من آیند عجب نباشد اما درین حیرانم که در گریبان و آستین
من چه میجویند حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم فرمود که چون ایشان ترا دحیه پنداشتند و هرگاه دحیه اینجا آمدی
برای ایشان میوه یا چیزی دیگر در گریبان و آستین خود داشتی ایشان از تو چیزی و میوه میجویند جبرئیل دست

بیاورید به بهشت و یک خوشهٔ انگور و اناری از اشجار بهشت باز کرده پیش ایشان نهاد و چون خواستند که تناول
فرمایند سایلی بر در مسجد آمد که ای اهل بیت مرا از آنچه میخورید بدهید به تخصیص ازان انگور که در دست است و آرزوی
آنم حضرت پیغامبر صلی الله علیه و آله وسلم خواست که ازان انگور قدری بوی دهد جبرئیل دست آنحضرت گرفت
و گفت یا رسول الله این ابلیس است آمده تا از میوهٔ بهشت بخورد و این بروی حرام است آنا چون ابلیس دانست
که او را بشناختند ناامید بازگشت پس شاهزادگان میوه میخوردند و پیغامبر صلی الله علیه و آله وسلم در ایشان
می نگریست جبرئیل گفت این دو میوهٔ باغ ترا و این دو چشم و چراغ ترا شربت شهادت خواهند چشانید یکی را از زهر
قهر مقتول خواهند گردانید و دیگر را به تیغ بیدریغ بخواهند گذرانید و مصیبت ایشان ترا سبب زیادتی شفاعت است
این حسام گوید بیت به روز حشر به بینی بدست پیغمبر ٭ کلید گنج شفاعت بخونبهای حسین ٭ و در مصابیح القلوب
آورده که جبرئیل از بهشت اناری و سیبی و بهی فراگرفت و بدیشان داد و ایشان شاد شدند و حضرت رسول
صلی الله علیه و آله وسلم فرمود که این میوه را پیش پدر و مادر خود برید و با یکدیگر بخورید و از هر یک چیزی باقی بگذارید
چنان کردند روز دیگر که باسر آن رفتند درست شده بود و بحال خود باز رفته پس هرگاه که ازان چیزی بخوردندی
و قدری باقی گذاشتندی روز دیگر درست شده بودی تا چون فاطمه از دنیا رحلت کرد آن انار گم شد
و چون امیر را شهید کردند بهی نیز ناپیدا شد اما سیب نزد حسین رض بود و پیوسته با خود داشتی چون در کربلا تشنگی
بروی غلبه کردی آن سیب را ببوئیدی تشنگی او کمتر شدی و چون حسین رض را شهید کردند آن سیب نیز غایب شد
اما بوی آن سیب از تربت مقدسهٔ او میشنوند از امام زین العابدین روایت است که هر آن مومن مخلص که در
موسم حسین رض را زیارت کند بوی آن سیب از تربت وی میشنود و بوی تربت آنحضرت خود سزاوار تر از
مشک اذفر و طیب عنبر خوشتر است مصرع سلامٌ علی التُرب الّذی ضمّ جسمه ٭ قطعه اگر بر مرقد
جنت پناهش بگذری یابی ٭ شمیمش در مشام جان ز بوی مشک تر خوشتر هوای مشهدش چون روضهٔ فردوس
روح افزا ٭ فضای آستانش چون سرای خلد جان پرور ٭ چهارم خبر شهادت او در چهار سالگی وقوع یافته و آن
چنان بود که جبرئیل نزد پیغامبر صلی الله علیه و آله وسلم آمد و آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم حسین رض را در کنار داشت و
بوسه بر روی و حلق او میداد و سر مبارک او در سینهٔ با سکینهٔ بی کینهٔ خود بازمی نهاد جبرئیل پرسید که یا رسول الله
این نوبادهٔ باغ نبوت و این باکورهٔ حدیقهٔ ولایت را دوست میداری فرمود که نعم اولادنا اکبادنا راوی
گوید که تعویذی بر رشته وابسته در گردن حسین بود و اثر آن رشته بر گردن نازنینش مانند خطی پدید آمد جبرئیل
در آن خط مینگریست و میگریست حبیب سید انبیا صلی الله علیه و آله وسلم فرمود که ای برادر بسبب در اثر آن رشته
می نگری جبرئیل گریان گریان گفت یا رسول الله روزی باشد که در کربلا اثر همان رشته گردنش خون آلود گردد

و جانهای اهل بیت بمصیبت آن شهید مظلوم غمزده و محنت فرسوده گردد رباعی تنگ را جهان ازین آتش
بسوزد + فلک از آه جگر زین غم بسوزد + میدان سان آتش نشسته گردد فروزان + که از یک شعله اش آدم بسوزد + پنجم
اعلام از واقعه هائله و حادثهٔ نازلهٔ شاه شهیدان در پنج سالگی بوده آورده اند که صباح عیدی بود که شاهزادگان
بحجرهٔ سید عالمیان در آمدند و گفتند ای جد بزرگوار امروز روز عید است و بزرگ زادگان عرب را می بینیم که جامهای
نو پوشیده و در تزیین لباسهای رنگارنگ کوشیده و مارا لباس نو نیست روی بجانب تو که تاج لعمرک
بر سر و خلعت یا ایها المدثر در بر داری آورده ایم تا عیدی ما بستانیم و عیدی ما جز جامهٔ نو نمیخواهیم خواجهٔ
عالم صلی الله علیه و آله و سلم تامل فرمود جامهٔ که مناسب ایشان باشد در خانه نبود و نا امیدی و محرومی ایشان نیز لایق
نمی نمود متوجه بارگاه احدیت شده و سر خود را بحضرت صمدیت فرستاد فی الحال جبرئیل آمد و دو حلهٔ سفید دو
مناسب قد و قامت ایشان از حلل بهشت بیاورد و گفت ای سید دل ملول مباش و این لباس فرزندان عزیز
خود بپوش حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم شاهزادگان را طلبید و گفت اینک جامها که خیاط قدرت فراخور قد و قامت
شما دوخته از غیب رسید بیت خلعت قدر که خیاط کرامت آراست + بر قد و قامت اقبال شما آمده است
اما چون حسن و حسین آن خلعتها را سفید دیدند دیگر باره بزبان نیاز گفتند ای جد دلنواز همه کودکان عرب جامهای
رنگین دارند ما را نیز هوای لباس لون است حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم متفکر شد جبرئیل گفت یا رسول
الله خاطر جمع دارید که استاد کارخانهٔ صبغة الله این مهم را فی الحال بسازد و دل جگر گوشگان ترا بهر رنگی
که خواهند بنوازد بفرمایید تا طشت و ابریق بیارند پس حضرت بفرمود تا طشت و ابریق آب بیاوردند جبرئیل
گفت یا رسول الله من آب برین جامها میریزم و تو دست مبارک در آن میمالی تا هر رنگی که مطلوب ایشان باشد
بظهور رسد آن سرور یک حله را در طشت نهاد و جبرئیل آب ریختن آغاز کرد و پیغامبر صلی الله علیه و آله و سلم روی بجانب
حسن آورده فرمود که ای نور دیده جامهٔ خود را بچه رنگ میخواهی گفت برنگ سبز آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم دست
در یک حله مالید بقدرت الهی لونی چون زمرد سبز گرفت آنرا بیرون آورد و بحسن داد تا در پوشید و دیگر حله را
در طشت نهاده روی بحسین کرد و او در آن وقت پنج ساله بود و گفت ای جان جد تو بکدام رنگ مایلی گفت برنگ
سرخ فی الحال باز دست خواجهٔ انبیا صلی الله علیه و آله و سلم آن حله برنگ یاقوت رمانی برآمد و حسین آنرا در بر کرد و
جبرئیل بعد از مشاهدهٔ این حال گریان شد شاهزادگان شاد شده و جامها پوشیده روی بحجرهٔ مادر نهادند و سید
عالم صلی الله علیه و آله و سلم جبرئیل را گفت درین وقت که فرزندان من شاد گشته تو چرا اندوهگین شدی گفت ای
سید بدانکه قصه بهشت و قصرها که بنام حسن و حسین ساخته بودند بر جامهای مبارک نماند که کوشک حسن از زبرجد سبز بود
و از آن حسین از یاقوت سرخ اینجا نیز اختیار هر یک از ایشان رنگی را موافق آن محل است البته حسن را زهر

دهند و در آخر عمر رنگ مبارکش از اثر سم سبز شود و حسین رض را شهید کنند و رخسارهٔ دلفریبش از خون سرخ
گردد بیت سبزه روید بر خاک بلا از غم حسن رض * لاله گون گردد شفق از خجلت خون حسین رض * و در شواهد از عایشه رض
نقل میکنند که روزی رسول صلی الله علیه و آله وسلم با جبرئیل نشسته بود حسین بن علی درآمد جبرئیل پرسید که این کیست
فرمود که پسر من است و او را بر کنار خود بنشاند جبرئیل گفت زود باشد که وی را بکشند رسول صلی الله علیه و آله وسلم
پرسید که وی را که کشد گفت جمعی از امت تو و اگر خواهی من ترا بگویم که وی را در کدام زمین خواهند کشت پس جبرئیل
اشارت کرد بجانب کربلا و قدری خاک سرخ برگرفت و بحضرت رسالت صلی الله علیه و آله وسلم نمود و گفت این
خاک مقتل وی است و بخون او رنگین خواهد شد نظم خاک را از خون آن شهزاده رنگین کرده اند * جمله حوران سرمه
چشم جهان بین کرده اند * کوه خارا سنگها بر سر زند گر بشنود * آنچه آن سنگین دلان با آل یس کرده اند * وه
چرا بر خاک میدان غرق خون افتاده اند * شهسواری که فتح قاعدهٔ دین کرده اند * راویان این اخبار جگرسوز و ناقلان
این حکایات غم اندوز بدین وجه نقل فرموده اند که در مبدء حال که مسلم بن عقیل بکوفه رسید و اشراف و اعیان
بدو رجوع نموده قاعدهٔ بیعت را مهید دادند و هژده یا بیست هزار مرد جرار کرار نامدار سر اطاعت بر خط هواداری
و متابعت نهادند و کتابتی بحضرت شاهزاده فرستاد و صورت حال بموقف عرض رسانید که مستدعی قدوم
شریف ایشان نموده مضمون این کلام مبالغه تمام ادا کرد بیت همای اوج سعادت بدام ما افتد * اگر ترا گذری
بر مقام ما افتد * چون این مکتوب بحسین رض رسید آهنگ رفتن عراق ساز کرد و در تهیهٔ اسباب سفر آمد و
دوستان و هواداران در این صورت موافقت ننمودند اما هر چند آن جناب را از رفتن منع فرمودند مدعای خویش را
باقامت دلایل و براهین مؤکد ساختند مفید نیفتاد و بآخر عبدالله بن عباس رض بخدمتش شتافته گفت یا ابن عم می‌شنوم
که عزیمت کوفه داری فرمود که آری ابن عباس گفت یا ابن رسول الله از مکه بیرون مرو و مفارقت حرم خدا اختیار
مکن که پدرت ترک حرمین کرده بعراق توجه فرمود شنیدی که بوی چه رسید و اهل کوفه همان مردم اند که قصد برادرت
کرده جهات وی را غارت کردند زخم بروی زدند تو از ایشان ایمن مباش و بر قول ایشان اعتماد مکن که سخن ایشان وثوق
را نشاید و از ایشان وفا و عهد نیاید بیت وفا مجوی از ایشان دگر نمی‌شنوی * بهرزه طالب سیمرغ و کیمیا میباش
حسین فرمود که این قضیه بآنها نسبتی ندارد چه مسلم بن عقیل این نامه فرستاده و از بیعت بیست هزار مرد انها
خبر داده و مردم کوفه مکاتیب بسیار نوشته اند و التماس نموده که متوجه آن جانب شوم شاید که کار حق تثبیت یابد
مهم باطل درهم شکند و حالا بر من حجتی لازم شده که اگر نروم فردا بایشان چه جواب توانم گفت ابن عباس فرمود که هنوز
والی یزید در شهر است و آن مملکت در تصرف کسان او است اگر ایشان حاکم خود را از شهر اخراج کنند و ولایت
را متصرف شوند بدان صوب توجه نمودن صواب است و اگر چنین نکنند ترا هر آئینه با لشکر یزید جنگ باید کرد

ومبادا که از ایشان دران واقعه صورت نصرت ظهور نیابد و شما بکس فریادرس نرسید. حسین رضی الله عنه فرمود که درین
سخن اندیشه کنم و فردا جواب باز دهم. ابن عباس برفت و حسین برای رفتن کوفه از مصحف فال کشاد این
آیت برآمد که كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَإِنَّمَا تُوَفَّوْنَ أُجُورَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حسین گفت که صدق الله
وصدق رسول الله سخن جد بزرگوار خود که در خواب شنیدم و کلام پروردگار خود که بفال گشودم هر دو مؤید
شهادت من اند و مرا ازان چاره نیست ع وقع التقدیر بتدبیر نتوان کردن. روزی دیگر ابن عباس باز آمد
و گفت یا ابن رسول الله چه فرمودی گفت عزیمت سفر عراق را تصمیم داده ام و دل بر قضای ربانی و حکم
سبحانی نهاده ع آنچه مراد حق بود هست رضای ما همان. عبدالله بن عباس گفت ای حسین اگر البته میل سفر
داری توجه بولایت یمن کن که مملکت عریض و عرصهٔ فسیح است و حصون و قلاع بسیار دارد و قبیلهٔ همدان تمام
شیعهٔ پدر تواند و دیگر دوستداران و هواخواهان اهل بیت دران نواحی بیشمار است و چون دران ولایت قرار
گیری و اعیان خود را باطراف و اکناف ممالک روان سازی تا خلایق را به بیعت تو دعوت کنند و لشکری درهم
بندند آنگاه هرچه مدعا باشد بدان قیام نمایی. حسین فرمود که ای پسر عم کمال شفقت ترا در بارهٔ خود میدانم
و خلوص نصیحت ترا بنسبت خود می‌شناسم اما عزیمت من بسوی کوفه مصمم گشته است و بهیچ نوع
فسخ آن صورت نمی‌بندد و درین سفر سری هست که بظهور خواهد آمد و من میدانم که مرا چه واقعه در پیش است
و از جد و پدر خود شنوده ام و تو میدانی که پدرم بارها بر سر منبر می‌فرمود که او ثبت علم المنایا والبلایا اکنون
آن کتاب پیش ماست و مبلغ اعمار و آجال اهل بیت را می‌دانیم و دیگر درین باب مبالغه منمای و در فسخ این عزیمت
الحاح مفرمای که بجای سخن میرسد و من درین سفر بی اختیارم و زمام امور من بدست دیگریست قطعه بارها
گفته ام و بار دگر میگویم ٭ که من دلشده این ره نه بخود میپویم ٭ من اگر خارم اگر گل چمن آرائی هست ٭ که از ان
دست که میپروردم میرویم ٭ عبدالله ابن عباس گفت اگر البته این عزیمت را امضا خواهی رسانید و
ترک رفتن عراق نخواهی کرد باری زنان و فرزندان را همراه مبر. حسین فرمود که ایشان را کجا بگذارم و بکه سپارم
اولی آنکه با من باشند ابن عباس گفت یا ابن رسول الله مراد حبیبه بود که در رکاب تو باشم اما قاید قضا
عنان عزیمت من بجانب مدینه می‌کشد و شاید که چون در کوفه قرار گیری من بملازمت تو رسم میدانم که با
مفارقت چگونه تو اهم کشید و جام غم انجام مهاجرت بکدام قوت توانم چشید قطعه تو میروی و من خسته باز
میمانم ٭ و در آنکه بی تو بمانم عجب همی مانم ٭ تو بادپای عزیمت چو باد میرانی ٭ ز دیدهٔ گلگون چو آب
میرانم ٭ پس امیرالمومنین حسین برادران و خویشان و هواداران خود را جمع کرده بر اشتران اطفال و محملها ترتیب
داد و در روز سوم ذی الحجه که قضای مسلم بن عقیل در کوفه بروز قتل رسیده بود از مکه بیرون آمده روی براه ٥

نهاده آورده اند که یکی از دوستان مخلص و محبان خالص ایشان گفت یا ابن رسول الله بسوی کوفیان رفتن
مصلحت نیست که قول ایشان از وفا دور و وفاء ایشان را بقا نیست حسین جواب داد که الزام حجت ایشان اندیشه
مندم و اینجا از بیم اعادی در گذرم بدین جهت بار سفر می بندم که گفته از غیب چه را فگنده اند دمی گرفتار
آن کمندم بیت حکیم من حکیم من که گرفتار کمندم ٭ زین سوی برندم گه از آن سوی کشندم ٭ اما چون بمنزل
صفاح رسید فرزدق شاعر را دید که از جانب عراق می آید چون فرزدق را دیده بر جمال جهان آرای
حسین افتاد فی الحال از مرکب پیاده شده رو در دامن و رکاب حسین بوسید حسین گفت ای فرزدق
از کوفه می آئی گفت آری یا ابن رسول الله گفت مردم کوفه را چون گذاشتی جواب داد که دلهای
ایشان با تست که راه حق تو داری اما شمشیرهای ایشان با بنی امیه است که مال دنیا ایشان دارند حسین
فرمود که راست میگوئی پس فرزدق وداع کرده بجانب حرم رفت و چون حسین ببطن الرمه رسید
مکتوبی بقیس بن مسهر داده او را بکوفه فرستاد و مضمون آنکه نامه مسلم بن عقیل بمن رسید مشتمل بر اتفاق
شما بخلافت من و تشویق و آرزومندی شما بقدوم من باعث استبشار جزاء خیر باد دوستی شما را و حق این صنایع مکرر باد و
این صحیفه از بطن الرمه بشما ارسال یافت و من عنقریب در عقب مکتوب خواهم رسید والسلام قیس نامه آنحضرت
گرفته روی بکوفه نهاد و چون بقادسیه رسید حصین بن نمیر با جمعی از لشکر شام در آن مقام آرام داشت و سبب
آن بود که چون حسین بمکه رسید بیرون آمد جمعی از اعادی با پسر زیاد نوشته او را از عزیمت شاهزاده اخبار
کرده پسر زیاد تمام سر راهها بمردان کاری و دلیران کارزار سپرده بود و حصین بن نمیر از ایشان از این کار
آگاهی نداشته چون قیس بقادسیه رسید حصین او را گرفته بکوفه فرستاد و ابن زیاد با وی غلظتها کرده عاقبت
فرمود که او را از بالای قصر بزیر انداختند و هلاک شد و نور الائمه آورده که رسالت نامه بکوفه از کربلا بود و عنقریب
آن نقل سمت ذکر خواهد یافت و چون حسین بذات عرق رسید بشر بن غالب را دید که می آید پرسید که ای بشر از
کوفیان چه خبر داری بشر گفت یا ابن رسول الله شنیده که الکوفی لا یوفی فرمود که راست گفتی و از آنجا
درگذشت بمنزل زرود رسید از یک جانب خندقی دید خیمه زده پرسید که این خیمه کیست گفتند
زهیر بن القین البجلی حاجی بود و درین وقت از مکه آمده حج گذارده و از مناسک آن فارغ گشته بکوفه میرفت امام حسین
بوی اعلام داد اول تعلل نمود و بعد از آن تمام بخدمت فرزند خیر الانام علیه الصلوة والسلام توجه فرمود حسین
گفت ای زهیر چه خبر داری که مرکب مجاهدت در میدان محبت می تازی و با تیغ شمشیر بیدار آتش فتنه
اهل فساد را منطفی سازی و پروانه وار بر حوالی شمع شهادت پرواز نمائی و دمی از خود شعله وقتی سوخته بود
دل بگشائی مصرع زبان بگشاد که ای جان رحمی از سر شادی برافروخت آنچه تو فرمائی

شد که یا ابن رسول الله قطعه سری که پیش تو بر آستان خدمت نیست در سر نیست آنکه سزاوار تاج عزت نیست
چو پیش اهل اخلاص کم بود زر پدا اند و دلی که سوخته آتش محبت نیست بد نیست که مقصد ازین دولت و شرف قرب
این سعادت شده بود مقصود منت خدای را که رسیدم بکام خویش پس از نزد حسین بیرون آمده فرمود
تا خیمه او را برکشیدند در قریب خیمه امام مقام و منزل کردند پس با اصحاب خویش گفت که از شما هر که آرزوی
شهادت دارد باید که با من موافقت و مرافقت نماید و هر که میل وطن دارد و شهادت را کاره است از من
مفارقت اختیار نماید اغلب یاران زهیر از وی اعراض نموده روی بکوفه نهادند آنگاه زن خود را طلبید
گفت ای یار غمگسار جدایی بخدم وفادار من بخدمت حسین میروم تا جان سپاری کنم تو از مال من حق خود بردار
و مرا بحل کن قولی آنست که زن را طلاق داد و او را همراه برادر بکوفه فرستاد و در روایتی دیگر چنان است
که زن گفت ای مرد مردانه و ای صاحب همت فرزانه تو میخواهی که در خدمت پسر مرتضی باشی من
نیز میخواهم که ملازم دختران فاطمه زهرا باشم پس هر دو باتفاق کمر خدمتگاری اولاد رسول بر میان بسته و طریق
هواداری اخلاص قبول اختیار فرموده اجر از سعادت بر دو سر انمودند هیچ دین کار دولت است خدا تا کرا دهد
پس از انجا برفتند تا بشقوق رسیدند و شخصی از کوفه می آمد حسین تنها نشسته او را طلبید و از احوال آن طرف
استفسار نمود آن شخص گفت بخدای که از کوفه بیرون نیامدم تا ندیدم مسلم بن عقیل و هانی بن عروه
را بکشتند و تنهای ایشان را بر دار کشیده سرهای ایشان را بدمشق فرستادند حسین که این خبر بشنود
گفت اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ رَاجِعُوْنَ پس آن مرد برفت و غیر از حسین کسی برین حال وقوف نیافت راوی
گوید مسلم دختری داشت سیزده ساله که حسین او را با بنعه اتتی و مصاحب دختران حسین بود و درین منزل که فرود
آمده بود آن دختر بعادت خود پیش حسین آمد شاهزاده او را نوازش کرد و مراعاتی فرمود که هرگز مثل آن
واقع نشده بود لب بسیار در روی او می نگریست و دست مبارک بر سر وی میکشید دختر را شکی در دل پدید
آمد و لفراست چیزی معلوم کرد گفت یا ابن رسول الله امشب با من بالطفی می نمائی و رعایتی می فرمائی
که غرا خور یتیمان باشد مگر پدرم شهید شده است حسین را تحمل نماند بگریه در آمد و گفت ای دختر دلتنگ مکن
که من پدر تو باشم و زینب خواهر من مادر تو و دختران من خواهر تو و پسران من همه برادر تو دختر فریاد
برکشید مضمون این سخن رحیمی که واب عرب بود او اگر و نظم ای کاشکی نخست نزادی مرا مادرم تا این
ث پدر ندادی ای کاشکی تا شناختمی خوابگاه او تا سر چو خاک در قدم او نهادمی ای
یا یتیم شدی راست کار من تا چو بهار چشمه چشم کشادمی چون فریاد و فغان آن دختر
بدر پسران مسلم بن عقیل بران حال مطلع شدند بناله و فغان در آمده عمامها از سر برداشتند و از زاری

از بیقراری دقیقه فرو نگذاشتند و هریکی از ایشان بسوز دل میگفت بیت من خود از درد دل بفریادم +
از حال مسلم چه میدهی یادم + امام حسین از مصیبت مسلم بسیار متاثر شده بود و از وعده و عهد معامله اهل کوفه بی حد متفکر
گشته بسبب زخم خنجر مفارقت مسلم و داغ بیوفائی کوفیان آب از فواره دیده مبارک شاهزاده روان
شد و زبان حالش بدین گفتار در ترنم آمد قطعه بدل دردی عجیب دارم همیشه ام که چون گریم از آن خون شود
که تا بر حال خود یک لحظه خون گریم + تنم پر زخم کاری سینه ام پر داغ بیباری + گهی از زخم بیرون گاه از
درون گریم + آورده اند که بعضی از رفقاء امام حسین را سوگند دادند که بر خود و اهل بیت خود رحم کن از رفتن
کوفه درگذشته بوطن خویش مراجعت نمائی که مردم کوفه برین وجه روی نموده دیگر در کوفه یاری و مددگاری نیست
فرزندان و خویشان عقیل که همراه بودند گفتند یا ابن رسول الله ما را بعد از مسلم زندگی بچه کار آید یا ما نیز کشته گردیم
یا انتقام خود بکشیم یا از آن شربت که پدر ما چشیده ما هم بچشیم حسین نیز فرمود که لا خیر فی العیش بعد هؤلاء
پس از ایشان در زندگی هیچ لذتی نباشد بیت زندگی بهر دیدن یار است + یار چون نیست زندگی عار است + و چون
از آن منزل کوچ کرده بزباله رسیدند قاصد عمر بن سعد برسید و مکتوبی که شاهزاده نوشته بود رسانید مضمون
آنکه اهل کوفه چنانچه شیمه و شیمه ایشان است عذر و بیوفائی نموده مسلم را تنها گذاشتند تا رسید بدو آنچه رسید و هانی
بن عروه نیز به تیغ ستم کشته شد حسین را از مکتوب عمر و سعید یقین شد که مسلم بدرجه شهادت رسیده چون این خبر
در اردوی شاهزاده شیوع یافت و مردم را بر آن اطلاع حاصل شد جمعی که از اطراف بدو پیوسته بودند مفارقت
را بر موافقت اختیار کرده متفرق شدند و چون از آن منزل رحلت فرمود بقصر بنی مقاتل رسید خیمه سراپرده دید
زده و نیزه بر زمین فرو برده شمشیری از آن آویخته و اسپی بر آخر بسته امام حسین پرسید که صاحب اینها کیست
گفتند عبید الله بن الحر الجعفی که از اعیان کوفه است و از مبارزان زمان و دلیران دوران بقوت و شوکت سرآمد
اکفا و اقران بیت در آهنگ چون شیر غران بود + بگه جنگ شمشیر بران بود + حسین حجاج بن مسروق جعفی را
که از قبیله وی بود بطلب او فرستاد و حجاج سلام و پیام آنحضرت بوی رسانید عبید الله گفت ای حجاج
حسین مرا چرا می طلبد گفت تا با او همراه باشی اگر در دفع اعدا سعی کنی ثواب عظیم یابی و اگر ترا بکشند درجه
شهادت علاوه آن گردد عبید الله گفت من از میان اهل کوفه بجهت آن بیرون آمده ام که مبادا حسین بدان
دیار رسد و کشته شود و من در میان کشندگان وی باشم و بدان ای حجاج که اهل کوفه بنا بر محبت دنیا از
خاندان نبوت برگشته به یزید پیوسته اند و مال فانی را بر نعیم باقی گزیده و من نه طاقت حرب ایشان
دارم و نه موافقت ایشان معذرت فرو می آرم حجاج بازگشته صورت حال بدو عرض رسانید امام حسین
خود برخاست و بوثاق وی قدم رنجه فرمود ابن حر شرایط التعظیم و لوازم تبجیل و ما یکون من هذا القبیل

بجای آورده آنحضرت را بجای نیکو بنشاند و خود در خدمت ایشان بایستاده حسین فرمود که معارف شهر تو بمن نامها نوشته رسولان فرستادند که ما همه اعوان و انصار و یار و هوادار توئیم با اموال و مسئول آنکه بر جناح تعجیل متوجه این جانب شوی تا ما بشرایط جانسپاری قیام نمائیم و اکنون می‌شنوم که روی از راه هدایت برتافته ببادیهٔ ضلالت و غوایت شتافته‌اند و تو میدانی ای عبیدالله که هرچه میکنی از خیر و شر بدان مثاب و معاقب خواهی شد و من امروز معاونت و مناصرت تو می‌خواهم و اگر اجابت کنی فردای قیامت شکر تو پیش جدم مصطفی صلی الله علیه وسلم بگویم عبیدالله جواب داد که مرا بیقین معلوم است که هر که متابعت تو نماید در آخرت بهرهٔ او از مثوبات کامل و نصیب او وافر و شامل خواهد بود اما چون کوفیان با تو در مقام معاداتند و در آن دیار ناصری و معاونی نداری و با تو معدودی چند بیش نیستند غالب ظن من آنست که تو مغلوب خواهی شد و لشکر یزید بسیار است و من یکتنم پیداست که از یاری من چه آید مرا معاف دار و این مادیان من که ملحقه نام اوست قبول فرمای و بخدا سوگند که این اسپی است که از عقب هر جانورے که تاخته‌ام بدو رسیده است و هر که از پیے من تاخته گرد مرا نیافته و این شمشیر من هم سیفی صارم است و از مبارزان عرب کم کسی اینچنین سلاحی باشد توقع میدارم که بقبول این تحفه مفتخر و منت بر جان من نهی مصرع پاے ملخ ز مور سلیمان قبول کرد + شاهزاده برخاست و گفت من بطمع اسپ و شمشیر پیش تو نیامده بودم بلکه از تو توقع معونت و مظاهرت میداشتم تو قبول نکردی + مرا بمال کسی که جان خود را از من دریغ دارد التفاتی نیست اما راوی گوید که بعد از واقعه آنجناب عبیدالله جعفی بر تقصیر خویش تاسفها خورده و در آن باب ابیات درد آمیز گفت چنانچه در تواریخ ابوالمؤید موفق بن احمد مکی مسطور است و چون در مسودهٔ تالیف این اوراق مقرر شده که متصدی ایراد ابیات عربی نگردد مگر آنچه ذکر آن ضرورت بود چه استماع آن جماعتی را که اخبار فارسی زبان را سبب نوع تضجیر میباشد لاجرم باثبات ابیات جعفی اشتغال نرفت و مضمون آن شعر اینست نظم حسرتی

که چون شاه شهیدان + مرا گفتا قدم در نه بیاری + چرا همراه آنحضرت نرفتم + نورزیدم طریق حق گذاری + اگر در کربلا می‌کشتم آنروز + شهید راه او در دوستداری + بسی بودی بفردای قیامت + مرا از لطف او امیدواری + کنون از حسرت من از روے تقصیر + بمانده در مقام شرمساری + بصد زاری دمادم می‌کشم آه + دلی هوشی ندارد آه و زاری +

آورده‌اند که در سفر یکے از منازل کوفه که آنرا ثعلبیه خوانند حسین فرود آمده بود و سر در کنار خواهرش زینب نهاده در خواب شده ناگاه بیدار گشت و آب از دیدهٔ مبارکش می‌ریخت خواهرش ام کلثوم گفت ای جگر گوشهٔ مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم و ای نور دیدهٔ مرتضی و ای سرور سینهٔ زهرا چرا میگریی دیده تو گریان مباد الا بخیر حسین فرمود که درین ساعت جدم مصطفی را صلی الله علیه وآله وسلم در خواب دیدم که میگریستند و میگفت

ای حسین رسیدن تو بما زود خواهد بود رسول الله را دیدم که پیش من ایستاده و میگفت که شما نیز بشتابید
و مرگ برادر شما ای شاهزادگان نزدیک رسیده و مرا از گریه بیخود گردید دست دادم کلثوم نیز گریبان شقه کرد و گیسوان
حرم عصمت بمصلوب و محزون گشته می گریستند ازمیانه علی اکبر برپای خاست و گفت ای پدر ما بر حقیم گفت
بخدا بر حقیم و با حق ایم و حق با ماست پس گفت باکی نبود اگر با جگر گرسنه بمیریم یا مرگ بما رسد چه مشفقانیم که
لباس حیات مستعار است و اساس عمر بیثبات ناپایدار لاکن جمله لباسهای عالم بشریت بحکم تحقیق
خیالات الی وجهه مقرر است و مسافران منازل بادیهٔ دنیا را بر حکم اینما تکونوا یدرککم الموت راه گذر
قطعه بر رحمت تخم امانی بکشت زار جهان و که برق حادثه آتش قهر منش بفکنند که هم در خدا اقبال سر کشید به هیچ
کز صرصر اجلش عاقبت ز بیخ نکند + ای پدر با گلشن فنا از نفحات ریاحین و کل ذالک الجنة خضر آراسته
بیعیم و نگار از شهادت را اشتیاق حقایق یبذکون فرهین مزین و منور می یابیم پس ما را از مرگ باکی باشد مثنوی
مرگ برگ آمد که راحتها در وست + مرگ سازد مغز را پیدا ز پوست + مرگ بر دارد حجاب ما ز پیش + تا شویم
از فرع سوی اصل خویش + مرگ جانها را سوی جانان کشید + بلبلان را جانب بستان کشد + پس از آن
منزل رحلت فرموده بموضعی رسیدند که آنرا قطقطانه خوانند شاهزاده درین منزل لشکر خود را گفت ای
مردمان شما از من بطلبید شما را دستوری دادم باز گردید و هر کجا که خواهید بروید که کوفیان با ما بیوفائی کردند و مسلم
بن عقیل را بقتل آوردند و این کار مرا افتاده است و بر شما حرجی نیست هر که خواهد باز گردد و جمعی که در راه وفا
ثبات قدمی نداشتند ملازمت آنحضرت را بگذاشتند و حسین ماند با فرزندان و برادران و خویشان و جمعی اندک
از موالیان حسین فرمود که ای دوستان مرا از خویشان و خویشان را از من گریز نیست شما را اجازت است
عنان برگردانید و حالا که مجال است بهر طرف خواهید متوجه شوید آن وفاداران حق گذار و هواخواهان سید
مختار علیه الصلوة الملک الجبار یکبار زبان اخلاص برگشوده و اظهار صدق نیت و صفای طویت نموده گفتند
یا ابن رسول الله هزار جان ما فدای خاک پای تو باد که تو سپهر ولایت را ماهی و مسند امامت و پادشاهی هر که ما
روی از تو بگرداند فردا بلدام دیده در روی تو نگریستن نتواند رباعی ای قبلهٔ هر که مقبل آمد کوی تو +
روی همه مقبلان عالم سوی تو + امروز کسی که تو بگرداند روی + فردا بدام دیده نبیند روی تو + یا ابن رسول الله
ما چه حجت دست اعتصام از دامن نامی تو باز داریم و از ملک خدمت و ملازمت تو که سبب پادشاهی
جاوید است روی بادم مملکت آریم بلکه ملک آنرا و نیم که سلطانش تو ئی و جان را از آن دوست داریم که
جانانش تو ئی قطعه خوشا ملکی که سلطانش تو باشی + خوشا جانی که تا جانش تو باشی + خوشا روئی که در
روی تو باشد + خوشا چشمی که انسانش تو باشی + بدر دول بسر بریم عمری + بیوسی آنکه درمانش تو باشی

ای ریحان روضهٔ رسالت و شاخ یاسمن گلشن جلالت ما را از بوستان وصال خود بخارستان فراق حواله مکن که اگرچه
همه عالم پر گل و گلزار است با خار خار عشق جمالت آنها همه در نظر ما خار است قطعه با خار غم عشقت آویخته از
دامن کوته نظری باشد رفتن بگلستانها گر در طلبت ما را رنجی برسد غم نیست چون عشق حرم باشد
سهل است بیابانها ای پسر رسول الله ما بحقیقت ترا شناخته ایم و لوای هواداری تو بر سر میدان مخالصت
برافراخته ایم و مرکب حق شناسی در مضمار متابعت تو تاخته ایم و رسم بیوفائی و پیمان شکنی که در مذهب
فتوت و آئین مروت روا نیست برانداخته ایم اگر تو آستین ملال بر ما افشانی با دامن صحبت از ما در چینی
ما دست از دامن تو باز نداریم و اگر از در برانی از دیوار در آئیم بیت گر تو صد بار دامن افشانی ننگذاریم
دامنت از دست بعد از آنکه نعمت خدمت تو دریافته باشیم طریق شکر گذاری و وظیفه سپاسداری
اقتضای آن میکند که تا زنده ایم پیمان نعمی از دست ندهیم و بوعدهٔ بِالشُّکرِ تَدُومُ النِّعَم سر ارادت
بر خط انقیاد و اطاعت نهیم بیت دامن دولت جاوید گریبان امید حیف باشد که بگیرند و دگر بگذارند
موالیان در اثنای این سخنان گریه میکردند و حسین نیز میگریست و ایشان را دعای خیر میگفت اما
راوی گوید ابن زیاد جاسوسی بمکه فرستاده بود که چون حسین بیرون آید و متوجه کوفه شود مرا خبر کن درین
وقت جاسوس در رسید و خبر رسانید که شانزده روز است که حسین از مکه بیرون آمده و امروز در قبیلهٔ بنی
سکون است پسر زیاد که این سخن بشنید حر بن یزید ریاحی را با هزار سوار بفرستاد که بهر وجه که باشد حسین
را بکوفه رساند و نگذارد که بطرفی دیگر برود و حر راه بادیه در پیش گرفت و حسین را می طلبید اما امام
حسین از آن قبیله بیرون آمده روی بکوفه نهاده میرفت که شخصی از بنی عکرمه در راه پیش آمد حسین از حال کوفه
سوال کرد آنکس گفت که ابن زیاد لشکر بالطف تا حد بادیه سرگردان کرده است و از قادسیه تا عذیب
همه صحرا سپاه فرو گرفته است انتظار تو می کشند مصلحت آن است که مراجعت نمائی و بخدا سوگند که تو نمیروی
مگر بجانب تیرها و شمشیرهای ایشان و یقین شناس که بر اقوال و افعال کوفیان اعتمادی نیست
چه اکثری از ایشان که بدست تو بیعت کرده بودند حالا در محاربهٔ ملازمان این حضرت با لشکر شام
اتفاق کرده اند حسین رض فرمود که جَزاکَ اللهُ خَیراً که شرط نصیحت بجا آوردی حقتعالی ترا جزای خیر دهد
پس حسین از وی بگذشت و میرفت تا بمنزل شراف رسید شب آنجا بیتوته فرمود و علی الصباح روان شد
و چون آفتاب بوسط السما رسید لشکری را دید که در آن صحرا فرود آمده بودند و در سایهٔ اسپان خود نشسته
چون سیاهی سپاه حسین را دیدند سوار شده و در پیش راه ایشان صف برکشیدند حسین کس فرستاد که بپرسد این جماعت
کیستند حر بن یزید پیش آمد و نام و نسب خود بگفت حسین فرمود که بامداد ما آمده یا بحرب ما

حر گفت که بحرب شما حسین گفت لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيْمِ آنگه گفت ای حر چه خیال داری
گفت مرا پسر زیاد فرستاده که ترا رها نکنم که باز گردی و نگذارم که بطرف دیگر روی بلکه ملازم تو باشم تا در دار الاماره
کوفه حسین باز نگریست وقت نماز پیشین بود گفت ای حر وقت نماز است فرود آی و تو با قوم خود نماز
گذار تا من بقوم خود نماز گذارم حر گفت یا ابن رسول الله تو فرا پیش رو و ما هر دو لشکر در پی تو نماز گذاریم که تو
پیشوای زمانی و امام اهل جهانی و مضمون این بیت ادا کرد نظم من و اقتدا با تو در هر نمازی همین است
تازه ام نیت من بجز اینکه بر دیت ارزو نیارم کجا در پذیرد خدا طاعت من حسین او را دعا گفت
و فرود آمده نماز پیشین گذارد پس برخاست و بر شمشیر خود تکیه فرموده خطبهٔ فصیحانه ادا کرد و گفت ایها
الناس من روی بدین صوب نیاوردم و عزیمت این جانب نکردم تا رسولان شما متعاقب نیامدند و نامها
شما پی در پی بمن نرسید که بسرعت هر چه تمامتر متوجه دیار ما شو که ما هیچ ندانیم که اقتدا بوی کنیم اگر تو در میان ما
باشی مهمات دنیا و آخرت ما انتظام می پذیرد و من بسخن شما آمدم اگر بر عهود و مواثیق خویش را ستجید
بتجدید آن پردازید تا من از سر اطمینان قدم در شهر شما نهم و اگر از مبایعت و متابعت من پشیمانید عنان مراجعت
برتافته بهر جا خواهم بروم حر گفت ای حسین سوگند بخدای که من از این مکتوبات خبر ندارم حسین فرمود که جمعی
درین لشکر تو اند که نامهای ایشان با من است پس فرمود که مکاتیب را آوردند و چون خوانده شد بعضی
از آن مردم سر در پیش انداختند و خجل زده و منفعل شدند پس حسین برخاست و نماز دیگر نیز بجماعت ادا
کرد ناگاه شتر سواری در رسید و نزد حر آمده مکتوب ابن زیاد بوی داد مضمونش آنکه در هر موضع که این نامه
بتو رسد حسین را در آنجا موقوف دار و او را در منزلی که از آب و گیاه دور باشد فرود آر حر نامه را فرو خواند
و با امام حسین داد که اینک بنگر که پسر زیاد چه مبالغه دارد و در گرفتن تو و من حیران فرو مانده ام اگر چنین نکنم از پسر
زیاد می ترسم و اگر مباشر حرب شوم از خدا و رسول شرم میدارم پس پنهان از سپاه خود با حسین گفت یا ابن رسول الله
دست حر بریده باد اگر بر تو تیغ کشد و دیده اش بر کنده باد اگر بخیانت در تو نگرد و من درین راه که می آمدم
بهیچ سنگی و کلوخی نگذشتم الا که آوازی از ایشان بگوش هوش من میرسید مرا به بهشت بشارت میدادند
و من با خود میگفتم وَیلَکَ وای بر تو ای حر بحرب پسر رسول خدای میروی این چه بشارت است اکنون
مخالفان با من همراه اند و بضرورت مرا با تو می باید بود اگر صلاح باشد با یکدیگر سوار شویم و مقداری راه برانیم
و چون فرود آئیم شما بهانه آنکه حرم همراه است دور تر فرود آئید و آنگه که مردمان بخواب روند برخیزید و راه
بگردانید و از هر طرف که خواهید بروید و چون روز شود و مردم من بیدار گردند و معلوم شود که شما رفته اید ما
پاره در بیابان بگردیم و در قفای شما بهانه سازیم و مراجعت نمائیم حسین او را دعا گفت و سوار شده هر دو

لشکر بایکدیگر میراندند تا دو دانگ از شب بگذشت فرود آمدند و چون لشکر حر بخفتیدند و بخواب غفلت فرو رفتند
حسین برخاست و با مردم خود روی براه نهاد و شبی بود بس تاریک و نمی دانستند که کجا میروند تا وقتیکه سفیده
صبح بدمید هیبت صبح آمد و علامت خود آشکار کرد + آفاق را از رنگ شفق لاله زار کرد + اسپ حسین بزمین
هولناک رسید و بایستاد و هر چند شاهزاده تازیانه میزد گام از گام برنمی گرفت حسین پرسید که هیچکس میداند که این چه
زمین است یکی گفت این را ارض ماریه گویند حسین گفت شاید نامی دیگر داشته باشد گفتند آری این موضع را کربلا
خوانند حسین گفت اَللّٰهُ اَکْبَرُ اَرْضُ کَرْبٍ وَبَلَاءٍ وَسَفْکِ دِمَاءٍ این زمین کرب و بلاست این جای ریختن
خونهای ماست این محط رحال آل عباست + غزل + گر نام این زمین بیقین کربلا بود + اینجا نصیب ما همه
کرب و بلا بود + اینجا بود که تیغ بر آل نبی کشند + اینجا بود که ماتم آل عبا بود + کار مخدرات من اینجا تبه شود +
پشت مبارزان من اینجا دوتا بود + ریزند در مصیبت من آب چشم خویش + هر مرغ و ماهی که در آب و هوا بود + علی
اکبر پیش آمد که ای پدر بزرگوار این چه فال است که میگیری و این چه مقال است که میگوئی گفت ای جان پدر من با حضرت
مرتضی علی در وقت عزیمت صفین بدین موضع رسیدیم که کربلا می گویند امیر فرود آمد و در کنار برادرم حسن نهاده
و من بر بالین وی نشسته بودم ناگاه از خواب در آمد گریان گریان برادرم گفت یا ابتاه ترا چه شد گفت در واقعه
دیدم که دریائی از خون در صحرا بود و حسین من در آن دریا افتاده و دست و پا میزد و فریاد میکرد و هیچکس بفریاد
او نمیرسید آنگه روی بمن کرد و گفت یا اباعبدالله ترا درین صحرا واقعه ها پیش خواهد داد چه خواهی کرد گفتم
صبر کنم و جز صبر و شکیبائی چه چاره دارم امیر گفت همچنین کن که مرد صبر کنندگان در شمار می آید که اِنَّمَا یُوَفَّی
الصَّابِرُوْنَ اَجْرَهُمْ بِغَیْرِ حِسَابٍ خدا یار صابران است و با متمسکان بحبل ید فرموده است پس حسین
بفرمود که رحال اشتران اینجا نهید و بارها باز کنید و خیمها بزنید نور الائمه فرموده قطعه یار بگشائید کاینجا خون ما خواهند
ریخت + آبروی ما بخاک کربلا خواهند ریخت + کودکان جعفر طیار را خواهند کشت + گرد بر رخسار آل مصطفی خواهند
ریخت + آن سگان از حیله روباه بازی دیده ام + خون نور دیده شیر خدا خواهند ریخت + آنگه حسین با جمیع مرکب
بگردید بنده همانجا فرود آمد و اما چون قدم حسین بخاک کربلا رسید خاک را رنگ زرد شد و از غبار برخاست که گیسوی
حسین بر گرد شد ام کلثوم گفت ای برادر عجب حالی مشاهده میکنم و این بادیه هولی عظیم بدل من میرسد هیبت
وادی عشق که جز تشنه و رنجور نایاب است در ریگش از خون دل آغشته لبان سیر السبقه حسین حج الحرام را وسیله باز دارد
للبیت وصیت کرد که ای یار دلنواز وادی غمگسار کار ساز چو این پاره ...
و هم شکسته دل از زخم تیغ و تیر و نیزه ... زبهار تا سر سوی ... و سینه و دست ...
شما ... عظیم ترین مصیبتی است اما چون اهل بیت این سخن بشنیدند ... آن مرد گفتند ای سید

سر در این چه خبر دلسوز و جان گداز است که میدهی و این چه درد و غم اندوه و ملال است که بر سینهٔ ما مینهی و غم بیان می نهی

بیت این سخن چیست که دلها همگی خون گردد * دیدها از غم دل جمله چو جیحون گردد * شاهزاده فرمود که چون

چنین خواهد بود چاره چیست بجز آنکه صبر کنید و پناه بخدای برید آنگاه حسین بآنجا فرود آمده بفرمود تا کسان او

خیمه زدند و نزدیک بآب فرات قرار گرفتند نور الائمه آورده که امام حسین از کربلا رقعه نوشت بسلیمان بن صرد خزاعی

که تو نامه نوشتی و مرا استدعای آمدن کردی و من اینک آمده ام اگر مرا یاری کنی و عهد خود را بوفا رسانی خود قاعده

مروت بجای آورده باشی و اگر بیوفائی کنی این صورت از اهل کوفه غریب نیست که با پدر و برادر و پسر عمم همین کردند

حالا لشکر مخالف سر راهها بر من گرفته اند اگر یاری کنید نیکو و الا من تن برضای خدای داده و بر هر صدمه که رسد تا

والقصه لو یا الله الا حفظ بقدم اطاعت ایستاده صحیح در میان ما بحکم رضا او نشسته ایم + پس نامه

را بقیس اعرابی داد و قیس روی بکوفه نهاد و در راه داران او را گرفته پیش پسر زیاد بردند چون چشمش بر پسر زیاد افتاد نامه

را از بغل بیرون کرده بدرید عبید الله زیاد گفت این چه کاغذ بود که بدریدی گفت نامه بود که من برنده

آن بودم گفت از کجا آورده بودی جواب داد که از پیش امام حسین گفت چرا بدریدی گفت تا تو نخوانی که اسرار

محبان بر دشمنان فاش کردن شرط نیست پسر زیاد گفت ترا از دو کار یکی باید کرد تا از چنگ من رهائی یابی

یا نامهای آنکسان که نامه بدیشان آورده بودی با من بگوئی یا بر منبر روی و حسین را و برادر و پدرش را ناسزا گوئی و

مرا و یزید را ستایش کنی قیس گفت اظهار نام اهل نامه خود ممکن نیست اما این کار دیگر بکنم قوم را در مسجد

جامع حاضر کن و مرا بر منبر فرست تا آنچه دانم بگویم پس منادی کردند تا خلایق بمسجد جامع حاضر شدند و منبر در

صحن مسجد بنهادند و قیس ببالای منبر بر آمده خدای را بالصفات ستایش کرد و بر حضرت رسالت صلی الله

علیه وسلم درود فرستاد و از ابتلای حق سبحانه مر انبیاء و اولیا را حدیثی چند فرو خواند پس گفت ای قوم بدانید

که من رسول امیر المومنین حسینم و مرا فرستاده تا این ولایت را بوی دهید که او از یزید بهتر و او را است بخلافت زیرا که

فرزند رسول خدا است صلی الله علیه وآله وسلم پس اسباب زید و یاری وی کنید که در کربلا باندک مردی چند فرود آمده و لشکر

مخالف بسیار است خوشا حال صاحب دولتی که از هجوم بلا اندیشه ناکرده رو بکربلا آرد بیت فراز و شیب بیابان

عشق دام بلا است * کجاست شیر دلی کز بلا نپرهیزد * پس وی را ایستاده مذمت یزید و ابن زیاد آغاز کرد خروش

از اهل کوفه برآمد و خبر به پسر زیاد رسید کسی فرستاد تا او را از منبر زیر آورد و ببالای کوشک بردند و شربت شهادت

چشانیدند و چون خبر قتل وی بحسین رسید بسیار بگریست و او را دعای خیر گفت و چون پسر زیاد شنید که حسین در

کربلا فرود آمد نامه نوشت که مضمونش آنکه یزید بمن نامه نوشته که ای پسر زیاد اگر حسین بن علی را باخبر او بشنودی بیشتر زم

نچشی فرمان در آب بسیر نخوری تا او را بیعت من در آری و اگر او انکار کند سر وی بر داری و نزد من فرستی اکنون ای حسین

من ترا نصیحت میکنم بیا به بیعت یزید در آمی و اگر چنین نمی کنی جنگ را آماده باش چون نامه بحسین رسید برخواند
و بینداخت و گفت بد احوال قومی که رضای مخلوق را بر غضب خالق اختیار می کنند چیست زود بدنیا آورند
و پشت بر عقبی کنند خلق را خوشنود سازند و خدا را خشمناک ایلچی رسول عبید الله زیاد گفت جواب نامه بنویسید
حسین فرمود مَالَهُ عِنْدِی جَوَابٌ فَقَدْ حَقَّتْ عَلَیْهِ کَلِمَةُ الْعَذَابِ نامه او را نزدیک من جواب
نیست و سزای او جز کلمهٔ عذاب نیست آن رسول پیش پسر زیاد آمد و خبر نامه انداختن و جواب نانوشتن بیاورد غضب
او زیادت شد روی بحضار مجلس خود کرد و که کیست از شما که متصدی حرب حسین گردد و هر بلده از بلاد عراق که طلبد
بوی ارزانی دارم هیچکس جواب نداد نوبت دوم سوم نیز کس اجابت نکرد و الفصه عمر سعد را پیش طلبید و گفت
مدتی شد که میشنوم که تو آرزوی حکومت ری داری و فی الواقع آن ولایت وسیع است عرصهٔ فسیح دارد و
مداخل اموال و بسیار و بیشمار است حالا می خواهم که منشور ری و طبرستان بنام تو نویسم و این آرزوی ترا از خلوت قوت
بصحرای فعل آرم عمر سعد خدمت قبول کرد و ابن زیاد بفرمود تا منشور حکومت ری و ایالت طبرستان بنام او نوشته
بیاوردند و او را خلعت تشریف پوشانید مرکبی با ساخت زر پیش وی کشیدند پس گفت ای عمر من ترا سپاه سالاری
لشکر میدهم و حالا حاکم ری شدی و پنجاه خروار زر از خزانه نقد بتو می بخشم و این همه بشرط آنست که بکربلا روی
و حسین را به بیعت یزید در آری یا سر او و متابعانش برداری عمر سعد گفت ای امیر این کار بزرگ است مرا
تفکر و تدبر و چنین کاری شروع نتوان کرد مرا دستوری ده تا بروم و با اولاد و اصحاب خود مشاورت کنم پسر زیاد
گفت برو و زود خبری بمن رسان عمر سعد جامهٔ خاصهٔ ابن زیاد پوشیده و بر مرکب جنیبی سوار شده و منشور حکومت
ری در دست گرفته بخانه آمد چون فرزندان او را بدان صورت دیدند گفتند ای پدر این اسپ و جامه از کجاست و این
کاغذ که در دست داری چیست گفت ای فرزندان دولتی بجانب روی آورده است که با یالش پدید نیست و سعادتی در
طالع ما اثر کرده که نهایتش هویدا نی رباعی امروز بخت نیک بشارت رسان ماست اقبال رو نموده مراد
ما روا است روزیست اینکه دل بمراد از عاشق جست عهدیست اینکه جان بهزار آرزوش خواست دانید که
امیر عبید الله زیاد سپه سالاری لشکر خود بمن داد و تشریف خاص و اسپ جنیبی بمن ارزانی فرمود و منشور امارت ری
و طبرستان بنام من نوشت بشرط آنکه بروم و با حسین محاربه کنم پسر کهترش که این سخن بشنید گفت هیهات این
چه اندیشه است که کردی و این چه سودای بیحاصل است که بسویدای دل آورده هیچ میدانی که بحرب که میروی
و کمر دشمنی کدام خاندان میبندی حسین بن علی جگر گوشهٔ مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم و نور دیدهٔ مرتضی و ثمرهٔ سینه
فاطمه زهراست پدر تو که سعد وقاص بود جان فدای جد ایشان میکرد و تو حالا قصد جان ایشان میکنی و از خدا
بترس و از شرمساری روز قیامت براندیش و جواب حضرت رسالت صلی الله علیه و آله و سلم آماده کن که چه میگوید اگر

تو پرسد که چرا با فرزندم خصومت کردی و تیغ در روی او کشیدی چه حجت خواهی آورد و چه عذر خواهی گفت و دیگر
آنکه سه نامه بدست خود نوشته بدو فرستادی و او را خوانده و او سخن ترا اجابت کرده بقبول تو روی بدین جانب
آورده تو اکنون قصد کشتن وی میکنی مردمان ترا غدار و بیوفا گویند و دوستان اهل بیت تا قیام قیامت بد
تو گویند ع کمن کمن که نکو محضران چنین نکنند عمر سعد روی از وی بگردانید و پسر مهتر را گفت تو چه میگوئی
گفت آنکه برادرم میگوید اگرچه راست است لیکن نسیه است و آنچه پسر زیاد میدهد نقد است هیچ عاقل نقد را به نسیه
ندهد و عمر را بر غائب اختیار نکند قطعه نقد را رایگان ز دست مده + وز پی نسیه روزگار مبر + گفت صوفی که آبجامه
نقد + از عسلهای نسیه نیکوتر + عمر سعد گفت ای پسر راست میگوئی حالا ما دنیا را اختیار کرده ایم تا حال آخرت چون شود پس
روز دیگر عمر سعد بدار الاماره رفت و گفت راضی شدم بحرب حسین ابن زیاد شادمان شد و پنج هزار کس بوی داد
و با شب کربلا نقل کرد چون از شهر بیرون آمد یکی گفت یا ابن سعد بحرب فرزند رسول خدا میروی گفت آری اگرچه حرب
حسین در دنیا موجب عار است و در آخرت موصل بنار است اما حکومت ملک ری نیز سبب ذوق و خشنودیست و واسطه
عیش و سرور عمر سعد اینجا بیتی چند میگوید که ابو المتأخر ترجمه آنرا برین وجه آورده غزل مرا بخواند عبید الله از میان
عرب + همی بید بر دلم از خواندنش هزار تعب + مرا امارت ری داد و گفت حرب حسین + قبول کن که از و ملک ری راست
شور و شغب + بملک ری دل من مایل است و می ترسم + بکینه چون بکشم پادشاه ملک عرب + چگونه تیغ کشم در رخ
کسی کو راست + شجاعت و نسب و علم و حلم و فضل و ادب + سزای قاتل او دوزخ است میدانم + ولی ز حکم حسین عجل آید
خدای را غضب + ولیکن توهمی نکرم در ری و حکومت آن + همی ز روز دلم خوف نار ذات لهب + آورده اند که حمزه
بن مغیره که خواهرزاده عمر سعد بود و چون دید که خالش عزم محاربت با حسین جزم کرده نزدیک وی آمد و گفت ای خال
توجه بحرب حسین یکی از گناهان بزرگ است مستلزم قطع رحم و موجب نهایت بیعهدی و بیوفائی تو مرتکب این امر
چرا شوی عمر سعد گفت ای فرزند اگر چنین نکنم ایالت و حکومت ری بمن نمیرسد حمزه گفت بخدا سوگند که ترک ایالت
و خروج از دنیا بهتر از آن است که نزد خدای روی و خون حسین در گردن تو باشد پسر سعد در اندیشه دور و دراز فرو ماند
خواست که عزیمت را فسخ کند عاقبت حب جاه دیده بصیرت او را پوشانیده در چاه افتاد و با پنج هزار سوار و
پیاده روی بکربلا نهاد و در برابر امیر المؤمنین حسین فرود آمد و کس بوی فرستاد که سبب آمدن تو بدین ولایت
چیست حسین در جواب فرمود که تو و اقران تو بمن مکتوبها نوشتید و متعاقب رسولان فرستادید و در التماس قدوم
من مبالغه از حد درگذرانیدید من بکلمات شما اعتماد کرده براه آوردم و شما نقض پیمان کردید و پسر عمم را باد می
دادید تا بزاری کشته شد و حالا من میخواهم که باز گردم اگر کسی مانع من نشود عمر سعد ازین جواب خوشدل شد و
گفت شاید میان حسین و پسر زیاد صلحی برگذرد و حسین باز گردد و بحرب احتیاج نیفتد پس مکتوبی بابن زیاد نوشت

و از ملتمس امام حسین او را آگاهی داد ابن زیاد بدو نوشت که بیعت یزید بر حسین عرض کن اگر قبول نماید بمن اعلام
نمای و الا منتظر فرمان من باش عمر بن سعد دانست که پسر زیاد باجابت حسین راضی نمی شود آن نامه را بعینه
پیش حسین فرستاد و آنجناب بعد از مطالعه فرمود که من هرگز سخن پسر زیاد قبول نکنم و فرمان او نبرم و چون خبر ابای
امتناع حسین به پسر زیاد رسید غضب برو مستولی گشته حصین بن نمیر و شبث بن ربعی و شمر ذی الجوشن را
با جمعی سوار و پیاده بمدد عمر بن سعد فرستاد و پیغام داد که حسین و اتباع او را از تصرف در آب فرات مانع آیند تا
تن در بیعت یزید در آید پس عمر سعد عمرو بن حجاج را با پانصد سوار جهت ضبط آب تعیین فرمود و حسین و مردم او را
از لب آب دور کردند شاهزاده خیمه بجانب بادیه زد و این صورت بسه روز پیش از شهادت امام مظلوم بود اما چون
تشنگی بر ملازمان حسین غلبه کرد برادر خود عباس علی را با سی سوار و بیست پیاده بطلب آب فرستاد و عباس
با عمرو محاربه کرده غالب آمده مشکها پر آب کردند و به لشکرگاه خود بردند شبی دیگر حسین کس نزد عمر بن سعد فرستاد
که میخواهم که امشب با من ملاقات کنی عمر سعد قبول کرد و با بعضی از خواص خود از لشکرگاه بیرون آمد و حسین
با برادر خود عباس و پسر خود علی اکبر سوار شده در برابر عمر بن سعد بایستاد و گفت ویحک ای عمر از خداوندی که
بازگشت همه بدوست نترسی که با من در مقام مقابله و مقاتله آئی و تو میدانی که من پسر کیستم ازین اندیشه ناصواب درگذر
و باز عمارت دنیا غدار که با هیچکس پایدار نیست مغرور مشو مثنوی گنج بقا نیست درین خاکدان ✦ مغز وفا نیست
درین استخوان ✦ آنچه برین مائده خرگهیست ✦ کاسه آلوده و دستنا تهیست ✦ هر که ازو گشت ز بالش بدوخت
وانکه ازو خورد دو بالش بسوخت ✦ اینچنین بدنامی بخود مپسند و دل در عروس عشوه نمای جهان بایکی دنیا مبند بیت
مصرع که این عجوزه عروس هزار داماد است ✦ عمر بن سعد گفت یا با عبدالله هر چه گفتی حق و صدق ا
اما می ترسم که اگر بخدمت تو در آیم منازل مرا در کوفه خراب کنند امام فرمود که عمارتهای دنیا چنان محبوبی نیست کی این
همه تعلق باو توان ورزید القصه با بند نیز الیست سازند کوشکهای رفیع در جنت برای تو بنا کنند و مع هذا اگر با من
باشی سرایی بهتر از آن تو دهم گفت مرا در ولایت کوفه ضیاع و عقار بسیار انتفاع است از آن می اندیشم که ابن
زیاد آنرا متصرف گردد حسین فرمود که اگر آن ضیعت ضایع شود من ترا در حجاز مزرعه بخشم که صد از آن زر ده عمر سعد
سر در پیش انداخت و هیچ گونه جواب نداد حسین گفت برو که بفضل خداوند وثوق دارم که بعد از من بمراد نرسی
و آنچنان بود که بزبان آنحضرت گذشت چه اندک زمانی مختار ابو عبیده او را و پسرش حفص را که چنان کرد که پدر را
بر حسین تحریض و بر حکومت ری ترغیب میکرد بقتل رسانید و چون شاهزاده بازگشت بریر بن حضیر همدانی
که یکی از جمله زهاد و عباد زمان بود پیش آمد که ای فرزند رسول خدای چه کردی گفتم مر او را نصیحت کردم
از قبول آن ابا کرد بریر گفت فردا من بروم شاید که پنبه غفلت از گوش وی برکشم و موعظه مرا بسمع رضا اصغا نماید

امام حسین فرمود که به صواب دید تو کسی را اعتراض نیست بریر چون اجازت یافت علی الصباح بلشکرگاه عمر سعد
شتافت و او در خیمه بود که برای او نصب کرده بودند بریر همدانی بی اجازت در آمد و سلام نکرد خشم عمر بن
در غضب شد و گفت یا اخا همدان ترا چه چیز مانع شد که بر من سلام نکردی مگر من مسلمان نیستم بریر گفت که حضرت
رسول صلی الله علیه وآله وسلم فرموده که اَلْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُوْنَ مِنْ لِسَانِهٖ وَیَدِهٖ مسلمان کسی است که مسلمانان
از زبان و دست او بسلامت باشند اینجا آب بر اهل پیغامبر صلی الله علیه وآله وسلم بسته و زبان و دست ایشان گشوده
با فرزند رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم داعیه حرب کرده و لشکر در برابر عترت پیغامبر صلی الله علیه وآله وسلم آورده
از خلق و خدا هیچ ترا شرم و حیا نیست عمر سعد زمانی نیک سر در پیش انداخت پس سر برآورد و گفت
ای بریر یقین میدانم که هر که با ایشان قتال کند و حقوق ایشان را غصب نماید لا محاله جای او جحیم و جزای او عذاب
الیم خواهد بود اما من ترک ملک ری نمی [illegible] دو دل از حکومت و ایالت بر نمی‌توانم گرفت بریر فرمود که
یا ابن سعد هر که هوس ملک ری کند سر آینه بساط خدمت حق را طی کند و مرکب سعادت را به تیغ شقاوت پی کند
و مرد نیک بخت و عاقل اینچنین کارها کی کند قطعه گیرم که روزگار ترا امیر ری کند + آخر نه مرگ نامه عمر تو طی کند
گیرم که بگذری تو ز قارون بگنج و مال + باری وفا اگر دو جهان با تو کی کند + هر کو گزید دشمنی آل مصطفی + او
مرکب سعادت خود را بازپی کند + پس بریر از پیش وی ناامید بیرون آمد و خبر بشاهزاده رسانید که آن سیاه گلیم
عقاب عظیم را بر نعیم مقیم اختیار کرد بیت بآب زمزم و کوثر سفید نتوان کرد + گلیم بخت کسی را که بافتند سیاه
اما شمر ذی الجوشن چون شنود که عمر بن سعد در شب رفته با حسین سخن گفته فی الحال بکوفه رفت و با پسر زیاد گفت
که میان حسین و عمر بن سعد رسل و مراسله واقع است و شب نیز با یکدیگر ملاقات نموده تدبیرها می‌کنند
و حقیقت این حال معلوم نیست ابن زیاد در غضب شد و نامه نوشت بعمر سعد که من ترا بمحاربت حسین فرستاده‌ام
نه بمصاحبت و می‌شنوم که با هم کلام و پیامی دارید اگر این کار از دست تو نمی‌آید منشور ری که بنام تو نوشته‌ام
باز فرست و سپه سالاری لشکر با شمر ذی الجوشن گذار چون نامه برسید عمر سعد اندوهناک شد و دل بر حرب
حسین نهاد راوی گوید که در روز هشتم محرم در لشکرگاه حسین آب نماند و آن لشکر به تشنگی مبتلا شدند و
اطفال فریاد العطش العطش برکشیدند حسین برخاست و بموضعی تشریف فرمود و گفت این زمین را بکنید چون
قدری بکندند چشمه آب شیرین خنک خوشگوار پدید آمد همه لشکر از آن آب خوردند و مرکبان را سیراب ساختند
و مشکها پر آب کردند و باز آن چشمه ناپدید شد و هر چند طلبیدند از آن نشانی ندیدند و این از جمله کرامتهای
شاهزاده بود اما چون این خبر به پسر زیاد رسید باز نامه نوشت بعمر سعد که حسین را مجال داده تا در بادیه چاه
می‌کند کار بر وی سخت گیر و مجال بر وی تنگ ساز بنا بر آن لشکر پی در پی می‌فرستم آنگه شمر را با چهار هزار مرد جلد و

عمر سعد فرستاد و از عقب او یزید کلبی را با دو هزار و حصین بن نمیر سکونی را با چهار هزار و در پے ایشان عمرو
بن قیس احمسی را با دو هزار و قیس بن حنظله را با دو هزار و در قفاے ایشان نصر شامی را با دو هزار و از پیش آن
حجاج بن الحر را با هزار کس دیگر تا هفده هزار سوار و پیاده بعمر سعد پیوستند و او پنج هزار مرد داشت مجموع بیست
و دو هزار نامرد جمع شدند و با شاهزاده اندک مردمی بود حبیب بن مظاهر اسدی گفت یا ابن رسول الله درین
نزدیکی قبیله بنی اسد است دستوری ده مرا تا امشب بروم و ایشان را بنصرت تو خوانم پس اجازت یافته
بمیان قوم رفت و گفت اے مردمان پسر فاطمه زهرا و جگر گوشه رسول خدا صلی الله علیه وسلم را بیست و دو
هزار سوار و پیاده در میان گرفته اند و شما خویشان منید آمده ام و شما را نصیحت می کنم که اگر شفاعت
رسول صلی الله علیه و آله وسلم می طلبید بیائید و حسین را دریابید عبدالله بن البشیر از آن مردمان بر پاے خاست و گفت
مصرع اول کسی که لاف محبت زند منم ٭ گواه باشید که نخست کسی که اجابت دعوت حسین کرد من بودم حبیب
گفت بشرك الله یا ابن بشیر بالجنة اے پسر بشیر بشارت باد خدای ترا به بهشت القصه نود کس از بنی اسد
بیعت کرده مکمل و مسلح بر اسپان تازی نشسته روی به لشکرگاه حسین نهادند قضارا بدبختی از همین قبیله خبر بعمر سعد
برد و او ازرق شامی را با چهار هزار کس فرستاد و آن غماز در پیش ایستاده آن لشکر را بسر ایشان برد و در کناره
آب فرات بهم رسیده بجنگ در پیوستند و شکست بر مردم بنی اسد افتاد و جمعی کشته شدند و باقی دانستند که طاقت
مقاومت آن لشکر ندارند بقبیله خود بازگشتند و حبیب نزد شاهزاده خبر رسانید و موجب ازدیاد حزن اهل بیت شد
بیت هر دم افزاید غمی بالای غم ٭ لشکر غم وا نمی افتد ز هم ٭ و چون پسر زیاد شنید که حسین بقبایل کس می فرستد و
مدد مے طلبد آتش غضب او اشتعال یافته کس بعمر سعد فرستاد که اگر درین فرصت بحرب حسین مشغول نشوی ترا و هر که
با تست بسیاست رسانم چون پیغام ابن زیاد برسید عمر سعد بترسید و اگرچه روز بیگاه شده بود فی الحال سوار گشته
با تمامی لشکر روے بحسین نهاد و این روز نهم محرم بود که تاسوعا گویند و در آن محل حسین سر بر زانو نهاده در خواب
رفته بود چون گرد سپاه و نعره سواران و قعقعه سلاح پدید آمد او را بیدار ساختند حسین بر آن حال وقوف یافته برادر
خود عباس را با بیست سوار پیش ایشان باز فرستاد تا معلوم کند که سبب آمدن این جماعت چیست عباس تحقیق نموده
بازگشت و گفت عمر سعد است با لشکر خود بحرب اقدام نموده حسین فرمود که برو و این قوم را بلطف بازگردان
که روز بیگاه است و باقی امروز را مهلت طلب امشب را که شب عاشورا تا باشد که مراسم طاعت و لوازم اوراد
من درین شب برقرار ماند عباس بازگشت و گفت اے مردمان جگر گوشه مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم یک امشب دیگر
ترا مهلت مے طلبید و چنان میداند که شب بازپسین است از عمر شریف می خواهد که بطاعت و عبادت گذراند و اوراد
و اذکار او خللی نپذیرد عمر سعد با امراے لشکر مشاورت کرد گفتند ما به جنگ آمده ایم و از غضب امیر می ترسیم شمر نعره زد

کرشمار اامان نیست واحوال مجال ندارد ناگاه ابو شعبان کندی در روایتی آنست که عمرو بن حجاج از آن مقاله شرم
داشت بانگ بران جماعت زده گفت ای قوم این چه سخت دلی و سست بیحالی است که می کنید اگر این قوم از روم
یا از چین بودندی و مهلت خواستندی مهلت میدادید آخر این اهل بیت پیغامبر شمایند و شما امت جد وبید
از خالق بترسید یا از خلایق شرم دارید شنوهی شما بس سخت روی و سست عهدید چو شیطان لعین باکبر و کینه
از حق سبحانه شرمی ندارید از مردم نیز آزرمی ندارید نه آخر اهل بیت مصطفی اند بصد کرب و بلا در کربلا آمده
مردمان این سخن استماع کرده دست از حرب بداشتند و بهانجا فرود آمده نگهبانان برگماشتند و حسین قبل ازین فرموده
بود تا گرد لشکرگاه خندقی کنده بودند تا مصاف از یک جانب باشد و حرم نیز از تعرض بیگانه ایمن باشند و هیزم بسیار
و درین محل فرمود تا آتش دران زدند تا کسی شبخون نیارد اما چون آتش زبانه کشیدن گرفت مالک بن عروه بر اسپی
نشسته پیش آمد و گفت ای حسین پیش از آتش آن سرای این آتش در خود زدی حسین فرمود که کذبت یا
عدو الله دروغ گفتی ای دشمن خدای [illegible] که من بدوزخ [illegible] م و تو به بهشت مسلم بن عوسجه گفت یا ابن
رسول الله اجازت فرمائی تا تیری بر دهانش زنم حسین گفت نخواهم که در حرب پیش دستی کنم اما تو درنگر تا قدرت خدای
بینی پس روی بقبله آورد و گفت اللهم جره الی النار بار خدایا او را بسلسله عقوبت در آتش کش و پیش از بازگشت
او بآتش عقبی او را چاشنی از آتش دنیا بچشان فی الحال بحکم دعوة المظلوم مجابة اثر اجابت ظاهر شد و اسپش
را پای بسوراخی فرو رفته او بجانب سفل متمایل گشت و عنان از دست داده پایش در رکاب بماند اسپ بهر سو می
دوید تا بکنار خندق آتش رسید او را از پشت در میان آن آتش افگند و خود بازگشت و خروش از مردمان بر آمد و
این کرامتی دیگر بود از آنحضرت پس حسین سجده شکر بجا می آورد و آنگه سر برداشت و باواز بلند چنانچه سرور لشکر
بشنیدند گفت خدایا ما اهل بیت و ذریت رسول توایم و ما را از ظالمان بستان این امت آنچه از اولاد پیغامبر
صلی الله علیه و آله وسلم چه خویشی است که هر ساعت تلف میکنند حسین از روی غیرت برآشفت و از سر نیاز با حضرت
کریم کارساز خداوند بنده نواز مناجات کرد که خدایا اشعث نسب من قطع میکند و مرا فرزند پیغامبر نمیداند
تا دینه فی الیوم عاجلا پس در همین روز خواری بوی نمای و رگ جانش را قطع کن هنوز تیر دعا بر هدف اسمان
نرسیده بود که شهباز قضا از فضای عالم تقدیر در رسید و علی الفور در باطن آن ناپاک تقاضای ظاهر شد و از مرکب
فرود آمده بقضای حاجت مشغول گشت کژدم سیاه بامر اله نیشی بر عورت او زد و مکشوف العورت در میان نجاست
بسگردید تا جان پلیدش از بدن ملوث او جدا شد مصرع و آنچنان بد زندگانی مرده به و این کرامتی دیگر از آنحضرت
واقع گشت پس حجاج بن مرة پیش آمد و آواز داد که ای حسین این آب فرات می بینی که چون دریا امواج میزند بخدا
که از و قطره نچشی تا از تشنگی هلاک شوی حسین گفت این سخن را بشنید اسب گردید گفت اللهم امته عطشانا

خدا را او را تشنه بمیران فی الحال بی سببی اسپش در رمید و وی را بینداخت و او برخاست و در پی اسپ می دوید و تشنگی
بر وی غالب شده می گفت العطش العطش و هر چند آب بلب او می رسانیدند نمی توانست خورد تا در آن تشنگی
بمرد و این معجزهٔ سوم بود که از آنحضرت در آن روز ظهور نمود و لشکر یزید با وجود آن همه کرامات مشاهده می نمودند
و همچنان بر صرافت جهل و عناد مستقیم بودند مثنوی اشقیا منکر کرامات اند بر بساط منکرات مات اند اولیا را چو
خویش پندارند سر با اهل صفا فرو نارند این همه بهر آنکه جنس نیند دد و دیو اند نوع انس نیند القصه آن
روز شب حرب نکردند و ملازمان امام مظلوم روی نیاز بدرگاه حی قیوم آورده همه شب گرسنه و تشنه بذکر الهی
و درود حضرت رسالت پناهی صلی الله علیه و آله وسلم می گذرانیدند نور الائمه آورده که چون روز تاسوعا بگذشت و شب
عاشورا در آمد سلطان سیارگان در تعزیت خانهٔ غروب مقام گرفت و شب مشک فام پلاس سیاه و پیراهن کبود
در ماتم خاندان بپوشید خاتونان تا بخانهٔ بالا بنظارهٔ شهیدان کربلا آمدند شفق خون دیده در دامن سپهر ریخت
عرصهٔ زمین گرد ادبار و خاکستر بر رخسار بر فرق خویش بیخت بیت دود ظلام روی زمین را سیاه کرد مه روی
خویش را بعزا مشتش تباه کرد در آن شب حسین بفرمود تا آن کرسی که از ساج ساخته همراه داشت در میان صحرا
نهادند و جمیع لشکر خود را طلبیده بر بالای کرسی نشست و خطبه در غایت جزالت و نهایت بلاغت ادا کرد و بعد
از ثنای خداوند تعالی و تعظیم و درود سید عالم صلی الله علیه و آله وسلم فرمود که الحمد لله علی السراء و الضراء
اما بعد بدانید که من هیچکس را از اصحاب خویش باوفاتر نیافتم و هیچ آفریده را از اهل بیت خود رحیم تر و نیکوکردارتر ندیدم
فجزاکم الله مني خیرا خدا شما را از جهت من جزای خیر دهد بدانید که من بیعت شما را از رقبهٔ بیعت خویش
بحل ساختم و این مهلت بهر شما خواستم و ظن من آنست که چون این قوم مرا بیابند طلب شما نکنند و بجستجوی دیگری
نپردازند پس باید که هر یکی از اصحاب من امشب دست یکی از اهل بیت من گرفته در آفاق متفرق گردند تا از محنت
رهائی وا از شدت فرج یابند بیت من شده ام غرقهٔ گرداب غم آن به که شما کشتی خود بسلامت بساحل آرید
برادران و فرزندان و خویشان و موالیان جواب دادند که یا ابن رسول الله ما را قوت مفارقت و طاقت مهاجرت
تو نیست و بقای خود بعد از وفات تو نمی خواهیم و تا جان در تن داریم و رمقی در بدن داریم با اعدای دین و دشمنان
اولاد رسول رب العالمین مقاتله خواهیم نمود بیت بقیامت برم آن عهد که بستم با تو تا نگوئی که در آن عهد وفا
ننمود حسین ایشانرا دعا گفت و روی بفرزندان مسلم بن عقیل کرد و گفت ای ابناء عم ما بر مواعید کاذبه و
اکاذیب باطلهٔ کوفیان اعتماد نموده پدر شما را بکوفه فرستادیم و آن گروه روی دل از کوی مهر و وفا برتافتند و باقدام
انتقام در طریق تحریک افساد و القای نایرهٔ ظلم دویده او را کشتند عرض مضمون او را هدف سهام تعرض ساختند
در رسوم حق شناسی اهل بیت نبوت را از ردی ناسپاسی بر انداختند الا و لعن الرحمن من کفر النعم

تا شربت شهادت نوشید و خلعت سعادت پوشید حالا شما یادگار مسلم بن عقیل اید و مادر شما نیز غمزده و ماتم
زده است بر خیزید و مادر خود را بر داشته از اینجا بقبیلهٔ بنی طی روید و از آن جا بمدینه رفته بنشینید و دل بر کرم الهی
انتظار برید که و میدم کسی که انتقام ما از بنی امیه بکشد ظهور خواهد کرد و من این سخن از پدر خود شنوده ام و حقا که او از
حضرت رسالت شنوده باشد و این صورت برین وجه بوده که حضرت امیر روزی از روزهای حرب صفین ندا
فرموده که یا ابا مسلم آه عیسی ابو مسلم کجاست محمد حنفیه گفت ای پدر وی در آخر صفوف است امیر فرمود که مرا
من ابو مسلم خولانی نیست مقصود من صاحب جیش شما که از جانب مشرق با رایات سیاه پدید آید و چنانچه
کند که خدای تعالی بواسطهٔ وی حق را در مرکز خود قرار دهد خوشا وقت آنان که با وی موافقت نموده در اعلای
و نگونساری ظالمان جد و جهد نمایند این نقل بصحت پیوسته و در شواهد النبوه مذکور است و آنجا چنین فرموده که مراد از
کس صاحب الدعوت ابو مسلم مروزیست که با علمهای سیاه از مرو و شهرها بجهان بیرون آمد و بنی امیه
را از شامت مروانیان بپرداخت القصه چون امام حسین این سخن با اولاد مسلم گفت که بروید و شکی
جراحت پدرم بهیچ شمار فراق پدر و برادران بس است ع اندرین زودی نباید داغ بر بالای داغ
ایشان فریاد بر کشیدند که ای شاهزاده مصرع مائیم و خاک کویت تا جان ز تن بر آید جان را چه خطر باشد که
بهر تو فدا نکنیم و سر را چه قدر است که نثار آن خاک پا نکنیم پدر ما در وفاداری تو سر در باخت و ما در هواداری تو جان
در می بازیم او بتیغ با دشمنان در نساخت و ما از سر محبت با دوستان جانی در می سازیم تو نه از آن مهتری که
با سگی با تو مضایقه توان کرد و نه آن لبری که رضای دل ترا بزودی از دست توان داد تا سر گریبان
اجل در نرسیم با دامان تو کوته نکنیم حسین دید که ایشان از روی صدق و صفا صادق دم و در
مهر و وفا ثابت قدم اند دعای خیر جهت ایشان بر زبان راند و فرمان داد که چون مهم اصحاب من فردا
یافت باید که بروند و بقیه که از شب مانده بطاعت و عبادت گذرانیده و صباح حاضر گردند که نماز آخرین که
بجماعت خواهیم گذارد نماز این بامداد خواهد بود القصه مخادیم بمنازل خود شتافتند با ورد و ادعیه مشغول گشتند
آن شب همه شب ناله و آه از خرقهٔ زمین بخرقهٔ ماه میرفت و نجم اشک غریبان بادیهٔ عنا از چشمه چشمها بپشت
ماهی میرسید بیت اشک چشم تا بماهی رفت و آه تا بماه ماه و ماهی را به اشک و آه می گیرم گواه نور الله
آورده که اوایل سحرگاه بود که از بطنان آسمان آوازی آمد که یا خیل الله ارکبی ای لشکر خدای سوار
شوید که هنگام کارزار رسید و بر نشینید که وقت رحلت بمنزل دار القرار آمد ام کلثوم بسمع شان چون
و خروشان خود را در خیمهٔ حسین انداخت و گفت ای برادر عزیز این صدا شنیدی که از آسمان آمد گفت ای خواهر
و از این عجیب تر هم دیدم پیش از این ساعت بیک لحظه نور باصره از فلک دماغ با فول رسید و در عالم

بنظاره گلشن ملکوت مشغول شد بحکم وراثت جدم صلی الله علیه وسلم که تنام عینای ولا ینام قلبی چشم در
خواب و دل بیدار بود سگان دیدم که بر من حمله کردند و در میان آنها سگی ابلق بیش از همه بر من خشمناک بود و من با خود میگفتم
که او مرا هلاک خواهد کرد و درین اندیشه بودم که جدم صلی الله علیه وآله وسلم پیش من آمد و گفت یا بُنیّ ای پسر من
تویی شهید آل محمد وای مظلوم ترین فرزندان من اینک انبیا باستقبال روح پاک تو آمده اند و مرتبه بزرگ ترا بشارت
میدهند جهد کن تا امشب افطار نزد من کنی و توقف منما خیر باد ترا و همراه جدم صلی الله علیه وسلم فرشته دیدم
آنحضرت صلوات الله وسلامه علیه فرمود که ای حسین این کس را می شناسی گفتم نی فرمود که این فرشته ایست از
آسمان فرود آمده با شیشه سبز تا خون ترا در آن شیشه ریزد و نگاه دارد ام کلثوم بگریه در آمد حسین گفت ای خواهر
اهل بیت مرا طلب کن که محل وداع رسیده است غزل الوداع ای دوستان کز عزم سفر خواهیم کرد مسکن
اصلی خود جای دگر خواهیم کرد ما باکرام چون یوسف درین زندان اسیر مصر عزت را عزیزآسا مقر خواهیم کرد
حاصل ما امتاعی نیست کان قیمتی است زو چه صاحب هستان قطع نظر خواهیم کرد ما ازینجا شاد و خرم میرویم
از بهر آنکه منزل اندر بقعه زین خوبتر خواهیم کرد هر کرا عزم تماشای ریاض قدس هست گو مهیا شو که ما زینجا
سفر خواهیم کرد پس حرم محترم حسین و اولاد امجاد او بیامدند و حسین فرزندان را در پیش خود جای داد و بوسه
بر روی یک یک می نهاد و روی در سینه ایشان می مالید و از دل پرخون زار زار می نالید و میگفت ای
جگر گوشگان من جانم بر شما می سوزد که هنوز وقت یتیمی شما نیست و در غریبی ماده حرمان یتیمی شده ندانم که چه
گویم و بخیر شما یاد که گویم پس روی بشهربانو کرد و گفت ای یار دیرینه من بطفلی تو زین العابدین که سرو سینه من میدانم که
با این یتیمان چه خواهی کرد و بعد از من غم ایشان چگونه خواهی خورد خروش و فغان از اهل بیت بر آمد و کشتی صبر و سکون
در گرداب حیرت در غرقاب اضطراب افتاده امواج دریای مصیبت و احزان متلاطم و متراکم شد دیده و دوران
اندوه دیدگان خاندان گریان گشت و زبان زبان بدین نغمه دلسوز جگرخراش ترنم آغاز کرد قطعه
موج زن می بینم از هر دیده طوفان غمی میرسد در گوشم از هر لب صدای ماتمی اهل عالم را نمیدانم چه کار
افتاده است این قدر دانم که درهم رفته کار عالمی ام کلثوم بی طاقت شده گفت ای گلدسته باغ لافتی و ای
لاله نورسته چمن هل اتی گران نیست شنودن این سخن غم اندوز و یارای استماع این کلام جگرسوز است بعد ما
حضرت مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم که ازین عالم رحلت فرمود محرم ما پدرت علی مرتضی بود و چون علی بهلال
شهادت سوی روضه سعادت پرواز نمود سایه برادرت حسن مجتبی بر فرق ما گسترده شده و بعد از برادر محرم ما و محرم ما
و پناه گاه ما ارامل و زنان تو بودی ای یادگار خاندان نبوت چون تو نیز رخت برمی بندی محرم ما که باشد و مرهم ساختن جراحت
دل ما فراق زدگان که جهد بیت فریاد از آن روز که بی تو باشیم ما در ماتم تو غرقه حسرت گه باشیم و درین

سخن بود که ناگاه صبح بدمید و گریبان از غم آن غریبان چاک زد ع فَلَمَّا اَضَاءَ الصُّبْحُ فَرَّقَ بَیْنَنَا صبح
سر برهنه از سپهر کبود پوش خراشیده روی ظاهر گشت و آفتاب سرگردان از فلک سرگشته با دل پرآتش طالع شد
دشنه زبان گیسوی شب را در ماتم شهدا ببرید و موی ببرید و در مصیبت غریب نیست و دست زمان پیراهن رنجه
فلک را از جیب تا دامن فرو درید و جامه در بدن در تعزیت عجیب نیست نظم هر صبح گر نه تعزیت مفخر الهداست
پیراهن کبود فلک غرق خون چراست + گر آفتاب شرح نه در خاک میرود + بر قامت سپهر چرا پیرهن قباست + گردون
فراق آن رخ گلگون نسوخت زار + خورشید را چرا رخ لعل است کهرباست + اما چون از صبح ظاهر شد حسین
بانگ نماز گفت و یاران جمع شده و تعجیل کرده سنت ادا کردند و فرض با جماعت گذاردند و هنوز دعا ناگفته و اوراد
ناخوانده فریاد کوس حربی و ناله نای رزمی از لشکر مخالفان برآمد جوق جوق از سوار و پیاده مکمل و مسلح روی بمیدان
نهادند و رایتها و علمها نصب کرده ندای هَلْ مِنْ مُبَارِزٍ در دادند راست که موالیان حسینی سپاه
عراق را که مخالف اهل حجاز بودند با چنان برگ و نوا دیدند عشاق وار کمر عشقبازی بدست یقین بر آهنگ خستن و زبان
و زمین بر میان جان شیرین بستند چه پیاده و سوار و لعبت کارزار آوردند عمر سعد تعبیه لشکر پرداخته میمنه سپاه
را در عهده عمرو ابن حجاج کرده و میسره را بشمر ذی الجوشن سپرده علم را بدست مولی خود درید داد و آن قلب سپاه
دل در قلب سپاه قرار گرفت شاهزاده با آنکه معدودی چند بیش نداشت از کثرت لشکر دشمن اندیشه ناکرده میمنه
با میمنت را با زهیر بن قین بجلی مفوض و میسره با سره حبیب بن مظاهر مقرر فرمود و رایت را به برادر خود
عباس ارزانی داشت و اگر چه جای قلب بود در قلب جای گرفت مبارزان حسین در میدان
شهادت نقد جانها روان بر کف کفایت نهادند هاتف غیبی از عالم لاریبی بگوش هوش ایشان این ابیات میرسانید نظم
روز جنگ است جنگ باید کرد + کوشش با دم و تنگ باید کرد + تا شود مرد عرصه و میدان + تنگ بر اسپ تنگ
باید کرد + وقت جوشش شتاب خویش باشد + گاه کوشش درنگ باید کرد + شکم ماه و پشت ماهی را + از شکاف شمشیر
رنگ باید کرد + اندرین بحر غوطه باید خورد + جا بکام نهنگ باید کرد + رزم با این سگان و به بازو چو شیر و پلنگ
باید کرد + دوزخی دیده های کج بینان + فکر تیر خدنگ باید کرد + اما چون هر دو صف راست شد حسین بخیمه
در آمد و عمامه رسول خدای صلی الله علیه وآله وسلم بر سر نهاد و دراعه آنحضرت صلی الله علیه وسلم در پوشید و شمشیر که شهسوار
میدان انا النبی بالسیف در دست گرفتی حمایل کرد و بر اسپی مرتجز نام که مرکب با کب برق بودی سوار شده روی
بمیدان نهاد و شعری آغاز کرد که یک بیت از آن این است شعر اَنَا ابْنُ عَلِیِّ الطُّهْرِ مِنْ آلِ هَاشِمٍ کَفَانِی
بِهٰذَا مَفْخَرًا حِینَ اَفْخَرُ و مضمون سخن آنحضرت آنکه ای اهل عراق سوگند بر شما میدهم که میدانید که من نبیره مصطفی
ام صلی الله علیه وآله وسلم و سبط رسول خدایم و جگر گوشه فاطمه زهرا ام و قرة العین علی مرتضی ام و برادر حسن مجتبی است

عمم جعفر طیار در هوای فضای جنات العلی است عم پدرم حمزه سید الشهدا است دمی بینید که این عمامه رسول خدا
ست که بر سر دارم و این درع مبارک اوست که در بر دارم و این شمشیر آنحضرت است که حمایل کرده‌ام و این اسپ
خاصه اوست که بزیر ران در آورده‌ام نعره از آن لشکر برآمد که ای حسین بدرستی و راستی که آنچه گفتی حق و صدق است
حسین گفت پس بچه وجه خون مرا حلال میدانید و آبی که بر دد و دام و یهودی و نصاری حلال است از من باز
میگیرید و حالا آنکه پدر من راننده دشمنان خود است از حوض کوثر همچو کسی که شتران تشنه را از آب باز میگرداند درین
محل آواز گریه و زاری اطفال و نسوان اهل بیت از خیمه بسمع همایون حسین رسید از استماع آن متاثر شده گفت لا
حول ولا قوة الا بالله العلی العظیم پس عباس و علی اکبر را فرستاد که بروید و با ایشان بگوئید که فردا شما را
بسیار باید گریست حالا در گریه تعجیل مکنید ایشان خاموش شدند و شاهزاده باسر حرف خویش رفت و گفت ایها
الناس بدانید که خداوند تعالی الکذب را حرام گردانیده و من هرگز دروغ نگفته‌ام و وعده خلاف نکرده و هیچ
مسلمانرا نیازرده و تا قلم تکلیف برمن جاری گشته فرایض الهی را ترک نکرده‌ام و شما را معلوم است که آن نسب
عالی که من دارم امروز بر روی زمین هیچکس ندارد و من مردی بودم از دنیا اعراض نموده و ملازمت روضه جد بزرگوار خود
صلوات الله و سلامه علیه گشته مرا در آنجا رها نکردند تا ضرورت ترک مدینه گرفته پناه بحرم مکه بردم و بعبادت پروردگار
خود مشغول شدم تا رسل شما متعاقب نامهای شما متواتر بمن رسید که ما ترا بامامت احق و اولی از غیر تو میدانیم
باید که متوجه این جانب شوی مصرع تا در قدم تو جمله جان افشانیم اکنون که بقول شما آمدم بمکرهای نهانی قصدهای
ناگهانی می کنید و آبگینه دلهای ما غریبان را بسنگ غدر و جفا درهم میشکنید اگر از یارهٔ مکر شما که متاع
صبر و سکون مرا سوخته حرفی بگوش کوه فرو خوانم فی الحال صفت و تبت الجبال بتمامی بر وی پدید آید و اگر از عاصفه
جور شما که بنای شکیبائی اصحاب ما از بنیاد برانداخته رمزی بر روز روشن نمایم در زمان اثر ظلمات بعضها
فوق بعض از وی ظاهر گردد حالا بسبب شما دار الملک راحت را از یغمای لشکر اضطراب خراب میبینم و سفینه
آمال را از هبوب صرصر ملال در غرقاب انقلاب می یابم قطعه دریای غصه را ابتدا و پایان پدید نیست
کار زمانه را سر و سامان پدید نیست دارم درون جعبه دل صد هزار تیر پنهان چنانکه یک سر پیکان پدید نیست
پس یک یک از رؤسای کوفه را که در آن لشکر بودند نام برده گفت ای عمر سعد و ای عمرو بن الحجاج و ای شبث بن
ربعی و فلان و فلان شما نامها بجانب من نوشته اید و اکنون در برابر آمده قاصد خون من گشته اید ایشان جواب
دادند که ما ازین مکاتیب خبر نداریم حسین نامهای ایشان را همراه داشت بدیشان نمود و ایشان انکار بلیغ
نموده گفتند این صحایف بیوقوف ما قلمی شده حسین از کذب و غدر ایشان متحیر شد و فرمود که آن مکتوبات را
در آتش افگندند پس فرمود که الحمد لله و المنة که حجت بر شما تمام کردم و شما را بر من حجتی نیست عمر بن سعد پیش

آمد و گفت ای حسین این سخنان نتیجه نمیدهد یا یزید را بیعت میکنی یا ترا بضرب تیغ هلاک میسازیم پس تیری
در کمان نهاد و گفت ای اهل کوفه گواه باشید و نزد امیر جلیل عبید الله زیاد اقامت شهادت نمائید
که اول کسی که تیر به لشکرگاه حسین انداخت من بودم پس آن تیر بجانب حسین افگند شاهزاده محاسن مبارک
خود بدست گرفت و فرمود که غضب خدا بر یهودی وقتی اشتداد یافت که گفتند عزیر پسر خداست و خشم الهی
بر نصاری زمانی مشتد گشت که اقرار نمودند که عیسی ابن الله است و سخط پروردگار درین محل برای شما معد
و مهیا شد که قصد کشتن فرزند پیغامبر او می کنید و من حالا از منهج شکیبائی که راه سالکان مسالک واصبر وما
صبرك الا بالله است انحراف نمی نمایم و بعروة وثقی المحبت که بحکم اِنَّ اللهَ يُحِبُّ الصَّابِرِيْنَ خلعت
آن جز بر قامت با استقامت صابران راست نمی آید تمسک میفرمایم که اندک زمانی را نتائج ظلم بروزگار
ستمگاران رسد و عنقریب از اوج جاه و حرمت بقعر چاه ادبار و مذلت گرفتار شوند هیهات که گرد در همه عالم کمان ظلم
بزه کرد تیر لعنت جاوید را نشانه نشد، منتظر که بحکم ان الله یمهل ولا یهمل جزای کردار و سزای
گفتار شما بر وجهی در شمار رسد قطعه هر که آئین ظلم پیش نهاد، بند بر دست و پای خویش نهاد + چند روزی
اگر سر افرازد، دهرش آخر ز پا در اندازد، پس حسین عنان مرکب از میان میدان برتافته بصف لشکر خود باز آمد
و دل به محاربه نهاد و این واقعه روز جمعه بود دهم محرم سال بر شصت و یک از هجرت سید عالم صلی الله علیه وسلم
و لشکر مخالف بقولی هفتاد هزار مرد و بقولی سی هزار بودند و اصح روایات آنست که بیست و دو هزار سوار و پیاده
از شام و کوفه در آن معرکه حاضر آمدند، و از جانب حضرت حسین رض بقولی هشتاد و دو تن و بروایت اشهر هفتاد و دو تن
بودند غیر از آنحضرت سی و دو تن سواره و چهل تن پیاده و در اغلب رسایل که سخنان این مقتل مرقوم شده
تفصیل این مبارزان و کیفیت مبارزت ایشان مذکور نیست مجرد نامی و شعری اکتفا کرده اند و این کمینه تفحص
و تتبع بسیار کرده تفاصیل آن واقعه را بطریقه خیر الکلام درین اوراق ایراد نمود و رجز هر مبارزی را که می خوانده
چون پارسی زبانان را از آن فائده نیست و سر رشته سخن بسبب آن انقطاع می یابد اینجا نیاوردم مگر جایی که ضرورت
باشد و اشعاری که ترجمه آن رجزها بود از گفتار قدما و مناسب افتاد ان لطیفه اهل زبان نمی نمود آن نیز مطوی شد
الا آنچه ایراد آن بیفایده نبود وَمِنَ اللهِ الْاِعَانَةُ وَالتَّوْفِيْقُ راوی گوید که چون صفوف قتال راست شد
از هر دو جانب چشم میان بر میدان نگماشتند تا سبقت حرب که کنند و حسین میفرمود که من از پدر خود یاد دارم که تا
مخالف ابتدا بحرب نکند متعرض حرب او نباید شد اما حر بن یزید پیش صف لشکر کوفه ایستاده بود چون حال بر آن
منوال مشاهده نمود مرکب نزدیک عمر سعد راند و گفت یا ابن سعد با حسین بن علی مقاتله خواهی کرد گفت بلی
درین قتال بسیار تن بی سر خواهد شد حر گفت فردا جواب رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم چه خواهی گفت عمر سعد هیچ

جواب نداد و حر از و اعراض نموده متوجه میدان شد اما لرزه بر اعضای وی می افتاده بود و دل در برش می طپید چنانچه
هر کس در پهلوی وی بود آواز آن می شنود مهاجر بن اوس از قوم حر روایتی دیگر آنست که برادر او مصعب بن یزید
با وی گفت که من در هیچ معرکه ترا چنین خوفناک ندیده ام تو از جمله مشاهیر دلاوران و مبارزانی و هرگاه که از دلیران
و تیغ گذاران کوفه می پرسیده اند پیش از همه ترا نام می گرفته اند و پیش از همه ترا می ستوده اند این لرزه تن و طپیدن
دل سبب چیست حر گفت ای برادر مرا هیچ ترس نیست اما نفس خود را میان بهشت و دوزخ مخیر ساخته ام و خود
در اندیشه آنم که چگونه بر آید ناگاه نعره از جگر بر کشید و گفت ای برادر بشارت باد که نفس من بهشت اختیار کرد
پس تازیانه باسپ زد و نزد امام حسین آمد و از مرکب پیاده شده رکاب حسین رض را بوسه داد و روی بر سم مرکب
شاهزاده نهاد و گفت یا ابن رسول الله مرا گمان نبود که این جماعت قصد تو کنند و خیال می کردم که بصلح از هم بگذرند
اکنون که تمرد و عصیان و تغلب و طغیان ایشان بر من ظاهر شد بخدمت تو مبادرت نمودم آیا توبه من مقبول شود یانی و عذر
گناه من بحیز قبول رسد یا نی قطعه با خجالت تمام کلی رو براه آورده ام ؛ جان پر درد زبان عذر خواه آورده ام
بر من بیدل بیفشان دست روز برا کرم ؛ بر امیدی رو بسوی این بارگاه آورده ام حسین از بالای مرکب دست
مبارک بر سر و روی حر مالید و گفت ای حر هر چند بنده گناه کند چون روی بدرگاه خداوند آورد و استغفار نماید و از آن
گناه توبه کرده عذر خواهد امید قبول هست وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَعْفُوا عَنْ كَثِيرٍ جرمی
که بنسبت من کردی ناکرده انگاشتم و تقصیری که تا این غایت از تو واقع شد در گذاشتم مردانه باش و دل بر
حرب قوی کن که امروز روز بازار سعادت است و این میدان جلوه گاه اهل شهادت است حر با دلی پر از محبت حسین رض
رو بمیدان نهاد و در طریق کردن و جولان نمودن داد هنر داد اما چون مصعب برادر حر دید که حر آخرت را بر دنیا گزید
و دوست ولا در دامن آل عبا زد اسب برانگیخت و در فتراک خدمت حسین آمد و بجنب لشکر عمر سعد گمان بردند که
بجنگ برادر میرود چون بمیدان رسید گفت ای برادر خضر راه من شدی و مرا از ظلمات کفرت بسر چشمه آب حیات معرفت
رسانیدی من هم با تو موافقت کرده از اهل مخالفت بیزار شدم فردا گواه معامله هم باشم و با هم از شفاعت حسین رض
بهره گیریم پس حر برادر را نیز دست گرفت نزد حسین آورده صورت حال بموقف عرض رسانید حسین او را در برگرفت و نواخت
در مقتل امام اسمعیل آورده که در آن زمان که حر نزدیک شاهزاده آمد گفت یا ابن رسول الله شب پدر خود را در خواب
دیدم که نزد من آمد و گفت ای حر درین روزها کجا رفته بودی گفتم رفته بودم که سر راه بر حسین گیرم پدرم فریاد بر کشید
که وا ویلاه ای پسر ترا با فرزند رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم چه کار اگر طاقت آتش دوزخ داری برو و با وی
حرب کن و اگر شفاعت رسول خدای صلی الله علیه و سلم و رضای پروردگار عالم تعالی و تقدس و تنعم می خواهی
در ریاض رضوان و غرفات بهشت جاودان می جوئی برو و با دشمنان او مصاف کن اکنون آمده ام که مرا اجازت دهی

که حر چه مردم حسین گفت تو مهمان مائی صبر کن تا دیگری برود حر گفت یا ابن رسول الله اول کس که بمخاصمت تو آمد من
بودم دستوری فرمای تا نخستین کسی که بمحاربت دشمنان تو رود من باشم حسین او را اجازت داد و حر مردی
مردانه و دلاوری فرزانه بود و او را در کارزار با هزار سوار برابر میداشتندے و سپه سالار سپهر با وجود دبیر کیچ و بند
رونده جهنده تازی نژاد بمیدان آمد و رجز گویان مبارزی طلبید و ابو المفاخر محمد رجز او را بدین وجه آورده نظم
منم شیر دل حر مردم ربای ٭ که بستم میان بر ولی خدای ٭ منم شیر و شمشیر بران بدست ٭ که دارد بر شیر و شمشیر پاے
چون عمر سعد حر را در میدان بدید لرزه بر تنش افتاد و دلش به پیچید و یکے از مردان عرب را که صفوان بن حنظله
گفتندے طلبید و گفت برو حر را بنصیحت و ملامت بجانب ما باز آر و اگر سخن قبول نکند سرش بشمشیر آبدار
از تن بردار صفوان باو فی تمام و رونقی لا کلام در برابر حر آمد و گفت ای حر تو مردے عاقل و پر دل و از مبارزان
کامل روا باشد که از یزید بر گردی و روے بحسین رض آری حر گفت ای صفوان از خردمندی و فرزانگی تو این سخن عجیب
است که تو یزید را نمیدانی او ناپاک فاسق است و حسین رض پاک و پاکیزه زاده تزویج مادرش در بهشت بوده
جبرئیل گهواره او جنبانیده پیغامبر صلی الله علیه وآله وسلم او را ریحان بوستان خود خوانده بیت و صفتش از شرح
و بیان بالاتر است هرچه من گویم از آن والاتر است صفوان گفت من این همه میدانم و زیاده ازین هم
می‌شناسم اما دولت و مال و جاه با یزید است و ما مردم سپاهی ایم ما را لایق و مرتبه و منصب می باید تقوی و طهارت
و علم و فضیلت بچه کار می‌آید حر گفت ای خاکسار حق را میدانی و می‌پوشی و شربت شیرین نمای جان ربای
غرور یارا می‌نوشی ع فردات کند خمار اکنون مستی صفوان در غضب شد و نیزه حواله حر کرد و حر نیزه بنیزه
او افگنده بمردانگی نیزه او را پاره ساخت و در همان گرمی سنان نیزه بر سینه اش زد چنانچه یک گز از پشتش
بیرون آمد پس و برابر همان نیزه از صدر زین در ربود و بر سر دست آورد چنانچه هر دو لشکر دیدند آنگاه بر زمین
زد چنانکه استخوان هاے او ریزه ریزه شد خروش از هر دو لشکر برآمد اما صفوان را سه برادر بودند هر سه از غصه
قتل برادر بیکبار بر حر حمله کردند حر نعره از جگر برکشید خدای را بعظمت و قدرت یاد کرده در تاخت و اول
یکے را گرفت و از خانه زینش در ربوده چنان بر زمین زد که گردنش خرد بشکست و دیگری را تیغ بر سر زد
تا سینه اش بشگافت و دیگرے روی بهزیمت نهاد حر از عقب او در تاخت و نیزه بر پشتش زد که سر سنان از سینه وے بیرون آمد پس روے بجانب حسین رض آورده
گفت یا ابن رسول الله آیا از من خشنود شدی حسین گفت نعم انت حر کما سمتک امک آری من از تو خشنودم و تو آزادی چنانچه مادرت
ترا نام نهاده یعنی فردا از آتش دوزخ آزاد خواهی بود حر این بشارت شنوده با نشاطی تمام روی بمیدان نهاد
و بحرب در پیوست بهر جانب که در تاختی از کشته پشته ساختی مقارن این حال پیاده و در دویده اسپ حر را پی
کرد پیاده بحرب در آمد شعله خشم جان سوزش زبانه کشیده و نایره قهر غیرت افروزش اشتعال پذیرفته بیت

به نیزه صخره را سوراخ میکرد . به پیکان موی را صد شاخ میکرد . لشکر که این گونه کارزار می دیدند پیاده و سوار
از پیش وی دور می رسیدند اما چون حسین دید که حر پیاده جنگ می کند اسپ تازی با ساز گرانمایه فرستاد
تا حر سوار شد چون آن مرکب نزدیک حر آوردند رکابش را بوسه داده سوار شده بجولان در آمد بیت
عنان مرکب خود تاب میداد . بجون نوک سنان را آب میداد . بجان جمعی را که مانند پروین گرد او در آمده بودند
چون بنات النعش متفرق ساخت خواست که باز گردد نزد حسین آید هاتفی آواز داد که ای حر باز مگرد که حوران
منتظر قدوم تو اند پس حر روی بجانب حسین کرد که یا ابن رسول الله نزدیک جدت میروم هیچ پیغام داری حسین
گریان شد و گفت سلم حر خوش باش که ما نیز در عقب تو روانیم خروش از اصحاب حسین برآمد و حر خود را بر
لشکر دشمن زده حرب میکرد تا نیزهٔ او در هم شکست پس تیغ آبدار را بکشید و هر خاکسار را که بر فرق میزد
تا سینه می شگافت و هر کرا بر میان میزد دو نیم میکرد گاهی حمله بر میمنه زده شور از لشکریان بر آوردی
و گاهی متوجه میسره شده جمع ایشان را پریشان کردی برین سان کارزار می نمود تا خود را نزدیک علمدار لشکر
عمر سعد انداخت و خواست که علمدار را با علم دو نیم زند که شمر بانگ بر لشکر زد که گرد اگرد وی فرو گیرید بیکبار
لشکر غلبه کردند و از اطراف و جوانب زخم بر وی زدن گرفتند و حر در میان آن گروه می جوشید و میجوشید
و مردانه میکوشید ناگاه قسوره بن کنانه نیزه بر سینه حر زد که در وجای گرفت حر گرم در حرب بود چون زخم خورد
در نگریست قسوره را دید که ضرب زده بود و خود از سرش جدا شده شمشیری بینداخت فرق قسوره تا سینه
بشگافت قسوره از اسپ در گشت و حر نیز از مرکب در افتاد و نعره زد که یا ابن رسول الله ادرکنی مرا دریاب
حسین مرکب در تاخت و حر را از میان مردمان در ربوده تا پیش صف لشکر خود آورد پس پیاده شد و بنشست
و سر حر بر کنار خود نهاده با آستین گرد از رخسار وی پاک میکرد و حر را رمقی باز مانده بود دیده باز کرد و سر خود را بر کنار
حسین دید تبسمی فرمود و گفت یا ابن رسول الله از من راضی شدی حسین فرمود که من از تو خوشنودم خدای نیز
از تو راضی باد حر ازین بشارت شادمان شده نقد جان نثار نمود بیت برین مژده گر جان فشانم رواست که
که این مژده آسایش جان ماست . حسین از برای حر بگریست و اصحاب آن حضرت نیز بر و گریه کردند و حاکم
خشعمی آورده که شاهزاده در مرثیه حر سه بیت فرموده است یکی از ان این است شعر لنعم الحر حر بنی ریاح .
صبور عند مختلف الرماح . و ترجمه ابو المفاخر آورده نظم خوشا حر فرزانه نام دار . که جان کرده بر آل احمد نثار
ز رخش تکبر فرود آمده . شده بر براق شهادت سوار . بعشق جگر گوشه مصطفی . برآورده از جان دشمن دمار . اما چون مصعب برادر حر دید که برادرش
بمال شهادت بر روضه قدس پرید با جازت امام سعید بر روی میدان نهاده در خصمان بپیچید بعد از کارزار مردانه و کشتن دشمنان از جهاد آرزم بیگانه
شربت شهادت نوش کرد و با برادر با جان برابر دست وصال در آغوش کرده آورده اند که حر پسری داشت در میان لشکر کوفه که نامش علی بود و چون

شهادت مصعب برادر حر بن یزید ریاحی

پدر و عم خود را کشته دید بی طاقت شد و غلام خود را گفت بیا تا اسپان آب دهیم و هر دو سوار از میان لشکر عمر سعد بیرون تاخته روی بجانب لشکر حسین آوردند چون علی بن الحر نزدیک شاهزاده رسید از مرکب پیاده شده زمین ادب ببوسید و نزد پدر آمده روی در روی پدر مالید حسین گفت ای جوانمرد تو کیستی گفت من پسر حرم که در خدمت تو جان نثار کرد و من نیز آمده ام که در حضرت تو جان فدا کنیم و نکتهٔ الولد سر ابیه را تحقیق نمایم العز اشکارا کنم **بیت** پسر کو ندارد نشان پدر٭ تو بیگانه خوانش مخوانش پسر٭ حسین وی را دعا گفت و علی دستوری یافته روی بمیدان جهاد در جنگ نهاد و رجز گویان طرید میکرد و جولان می نمود مبارز می طلبید مردی از لشکر شام آراسته باسلاح تمام بیرون آمد علی باستقبال او رفته نگذاشت که سخن گوید و بنوک نیزه او را از روی زین در ربوده بر زمین زد و گفت **قطعه** ریاحی نژادم نه من بنده ام٭ ببین دشمنان سر افگنده ام٭ من آن زادهٔ خویش شیر منده ام که چو او کشته شد من چرا زنده ام٭ مبارز در برابر وی آمد و لیکن پدر و عم ایشان را بقتل می رسانید و حسین بآواز بلند بر وی آفرین میگفت و بر او دعا میکرد **بیت** آفرین خدای بر پدری٭ که تو پرورد و مادری که تو زاد٭ آخر الامر او را در میان گرفته شهید گردانیدند و به پدر بزرگوار و عم نامدارش رسانیدند اما غلام حر که عزه نام داشت در فراق خواجه و خواجگی گریان شد و دلش به نیران مفارقت و مهاجرت ایشان بریان گشته عنان اختیار از دست داده روی بمعرکه آورد و بجدی تمام جنگ در پیوست و بروی خصمان مهلت نداد تا چند کس را در میدان نبرد روی بدروازهٔ عدم روان کرد و پس نزد حسین آمده گفت یا ابن رسول الله گستاخی کردم بکرم مرا معذور دار که هنوز رسوم و آداب حرب نیاموخته ام و در فراق مولی و مولی زاده خود سوخته ام مرا می خواهم که جان در قدمت نثار کنم و فردا در عرصهٔ محشر بر سر خواجگان افتخار کنم **بیت** اگر ز البلا خود قبول کنی٭ ببار شمه که باشاه و شهر یار کنم٭ حسین بر وی آفرین کرد و او با سر دری تمام و نشاطی لاکلام رو بمیدان آورد و اندک زمانی را بخواجه و خواجگی خود رسید و بنقد شهادت متاع سعادت حیاه وانی خرید **مصرع** دیده بربست از جهان تا طالع مقصود دید٭ آورده اند که حسین بعد از قتل این جماعت دیگر باره میان این هر دو صف بایستاد و آواز داد که ای اهل کوفه و شام من ابتدا بحرب شما نکردم و شما اول تیر در روی من انداختید و من هنوز بحضور محاربهٔ شما نبستم و حالا از لشکر من کسی کشته نگشته و حر و برادر و پسر و غلام وی از مردم شما بودند که علم نصرت من برافراختند و جان عزیز خود در هواداری فدا ساختند من بار دیگر بر شما حجت میگیرم تا فردای قیامت شما را بر من حجتی لازم نشود اگر مردمان بیائید و با من یکی از سه کار کنید اول آنکه راه دهید مرا تا نزدیک یزید روم و با او مناظره کنم اگر بی مقابره حق بدست او باشد و دانم که چنان است بر وی بیعت کنم و اگر نه او داند و من یکی از اعادی آواز داد که ترا نگذاریم که بسوی یزید روی که هر چه شیرین زبان و چابک سخنی

نباید که بمعاینه دل پذیر او را القربی از دست او خلاص شده دیگر بار فتنه انگیزی و در ملک شورش پدید آید حسین فرمود که چون چنین می کنید بگذارید تا بسر روضهٔ مقدسهٔ جد بزرگوار خود صلوات الله وسلامه علیه مجاور شده بعبادت قیام نمایم و بزهادت گذرانم گفتند بدین چیز رضا ندهیم چه ممکن است که قومی از اجلاف عرب بر تو گرد آیند و باز بیرون آئی و طلب خلافت کنی و دیگر باره فتنه پدید آید فرمود که اگر این هر دو نمی کنید مرا و یاران مرا آب دهید که عامهٔ آدمیان و کافهٔ عالمیان را در آب حق الشرب هست گفتند حدیث آب مکن که اگر ملازمان تو همه وفات شوند آب فرات نیابند مگر به بیعت یزید و مارا با تو بغیر از حرب هیچ روی نمانده است شاهزاده گفت پس بوقت حرب یگان یگان بیرون آئید تا مرد از نامرد پدید آید و هنری از بی هنر ممتاز گردد گفتند نعم انصفت یا ابن فاطمه که همچنین باشد و بدین صورت جهت آن رضی شدند که دأب مبارزان عرب آنست که در معارک حرب و قتال نام و لقب خود آشکارا سازند و بمفاخر و مآثر قبیله و عشیرهٔ خود لوای مباهات برافرازند و ابواب تصلف و تکلف بگشایند و هنری که در باب مبارزت دارند بنمایند چون این سخن را قبول کردند حسین با صف لشکر خود آمد و عمر سعد مردی مبارز نامدار را که سالم اندوی گفتندی بمیدان فرستاد سالم بیامد با مرکب تیزگام بی آرام سوار شده و دستی سلاح ملوکانه پوشیده مرکب خود را بجولان در آورد و نام خود را در معرکه مبارزان آشکارا کرد و ندای هل من مبارز برکشید در این محل زهیر بن حسان اسدی در پیش حسین ایستاده بود گفت یا ابن رسول الله این مرد که بمیدان آمده مبارزی صف شکن و دلیری مرد افگن است مرا اجازت ده تا با او هم نبردی کنم و بنای لاف و گزافی که در ساحت میدان افراشته بصرصر قهر در هم شکنم حسین او را اجازت داد و این زهیر از قبیلهٔ بنی اسد بود و در آن نزدیکی از وطن و مسکن خود بریده و خدمت شاهزاده را از همه عالم برگزیده و مبارزی مردانه و دلاوری فرزانه در نبردها اقداح راح ظفر نوشیده و در مجالس حرب انس جام طعن و ضرب شربت نصرت چشیده بیت در افگند مرکب بمیدان دلیر بغرید مانندهٔ نره شیر در گرمی تاختن سر راه بر سالم از وی گرفت سالم چون زهیر را دید از بیم او بلرزید و از راه نصیحت در آمده گفت ای شهسوار عرصهٔ محاربت و ای نامدار میدان مبارزت شرم نداری که مال و منال و اهل و عیال خود را بگذاری و در پی تقویت حسین و تمشیت مهمات او می آری زهیر گفت ای ناکس دون ترا شرم می باید داشت که شمشیر در روی اهل بیت پیغمبر صلی الله علیه و آله وسلم می کشی و برای نعمت فانی دنیوی عقوبت ابدی اخروی اختیار میکنی سالم خواست که دیگر سخن گوید که زهیر نیزه بر دهنش زد که سنان نیزه از قفایش بدر آمد فی الحال از مرکب در افتاد و جان بداد پس زهیر در برابر عمر سعد آمد و نعره زد که یا اهل العراق هر که مرا خود میشناسد شناسد و هر که نشناسد بشناسد منم زهیر بن حسان الاسدی کیست از شما پیران آید تا زمانی با یکدیگر بگردیم و ببینیم که بخت کرا یاری میکند بیت

آمدن زهیر بن حسان اسدی

کرا بر خاک خواری می افگند بیت کوی عشق قست زخم بلا پی در پی کو حریفی که قدم بر سر این کوی نهد
اهل شام و عراق که نام آن یگانه آفاق شنیده بودند و قبل ازین آوازه شجاعت و دبدبه و هیبت او بسمع ایشان
رسیده بود همه سر در پیش افگنده از محاربت با او بترسیدند عمر سعد بانگ بر سپاه خود زد که این چه بی حمیتی است که شما
دریافته آخر یک کس بمیدان رود و نام خود را در مجمع پهلوانان بلند سازد پس نصر بن کعب شحیمی سواری نام بود و از
رؤسای کوفه و از سرداران عرب که او را برابر صد سوار داشتندی مرکب برانگیخت و برابر زهیر آمد و گفت ای
شجاع عرب از نعمت خود جدا ماندی و بنی عمان خود را دوست نداشتی بیا تا ترا پیش امیر جلیل یعنی پسر زیاد برم
تا از خارستان عناد و کلفت بگلزار راحت و بهجت رسی زهیر گفت ای لعین در خدمت آل زیاد خار بدعت
در دامن دین من می آویزد و در گلستان خدمت حسین هر زمان نهال معرفتی از کنار جویبار حقیقت می خیزد و من
اکنون که از روضه محبت آنحضرت گلها مراد چیده ام از خار زار دشمن بنا بجای هیچ اندیشه ندارم بیت از روی
دوست مرا چون گل مراد شگفت حواله سر دشمن بخار و خاره کنم نصر اندیشه کرد که زهیر را بسخن مشغول سازد
ناگاه بضرب نیزه بسوی وی اندازد و زهیر این معنی را دریافته مجال سخنش نداد و بیک زخم نیزه اش بصحرای عدم فرستاد
برادرش صالح بن کعب در میدان آمد زهیر نیزه حواله او کرد صالح بیک طرف اسپ میل نمود تا نیزه او را در گذرد
اسپش در رسیده او را از پشت خود بیفگند و در آن محل پایش در رکاب مانده مجال پیاده شدنش نماند اسپ
می جست و لگد بروی میزد تا پاره پاره شد پسرش کعب بن نصر از پدر شجاع تر بود بانتقام خون پدر و عم بانگ
بر مرکب زده در برابر زهیر آمد هنوز نفس راست نکرده بود که زهیر نیزه بنافش زد چنانچه سنان از پشتش گذاره کرد زهیر بسلاح هیچ از مقتولان
التفات نفرموده و خویش بر پیادگان که در پیش صف سواران بودند زد خلقی را از ایشان هلاک کرد و باز مراجعت نموده بمیدان آمد و مبارز خواست
و هر چند مرد و زن بر وی آمده به نیزه که چون غمزه خوبان بی تیغ آبخورد و چون طره عاشقان پر خونریز بود خون او بریخت و با خاک میدان
می آمیخت بیت عمر یوان بهر جانب سنان بتافت به نیزه دل دشمنان می شگافت در یک ساعت بیست
و هفت سوار را از پا در آورد و عمر سعد بحجر الاحجار گفت که تو پشت و پناه لشکر منی برو و سر زهیر را بیار تا هر
حاجتی که داری بر آرم حجر گفت هیهات روباه با شیر ژیان چه حریفی تواند کرد و تیهو در پیش شاهباز پرواز تواند نمود
این مبارز نیست اسد است و او تنها بهزار سوار در می آمیزد و من از جان خود سیر نیامده ام که بمقابله و مقاتله او میل
کنم بیت گوزنی که با شیر بازی کند بجز بر خود ترکتازی کند مگر آنکه صد سوار از شجاعان موضع کمین کنند
و من بمیدان رفته زمانی با وی بگردم و چنان که بر من حمله آورد روی بگریز آورم و بجانبی که کمینگاه باشد روان
شوم و هر آینه او در پی من شتابنده است از عقب من بیاید و آن صد سوار از کمین بر وی بگشایند و اگر صف ایشان را
برهم زند ایشان روی بکمینگاه دوم آورند و همچنین تا سه صد سوار گرد او فرو گیرند و هر یک زخمی بر وی بگشایند شاید

که دران محل از پله درآید پس سه صد سوار مکمل بسه موضع در کمین نشستند و زهیر بن حسان ازین بیخبر در میدان ایستاده بود و انتظار مبارز می برد و لب از تشنگی خشک گشته و دهان از گرد میدان پرخاک شده که ناگاه حجر بیامد و از دور بایستاد و زهیر گفت یا ابن الاحجار نزدیکتر آی و با من بگرد حجر گفت من نه بمحاربت بلکه بنصیحت آمده ام ای زهیر تو با این همه شجاعت و دلیری و توانائی چرا پیش یزید و ابن زیاد نیائی تا ترا از مال و منال غنی گردانند آخر میدانی که حسین را از بادیت مالی و منالی و اختیاری و اقتداری نیست همت بلند اقتضای آن میکند که با اهل دولت پیوند کنی زهیر گفت ای ملعون دولت یار حسین باید طلبید که هما سعادت این فال اوج ولایت است و مرا علو همت بر خدمت او میدارد که میدانم که ابن زیاد نابکار است و آنکس که زمام اختیار بدست او باز داده هم بی دولتان بوده و همتا نکند طلب دولت از مرغ همایون طلب سایه آن هذا الله باز اغ و زغن شهپر همت نبود حجر خاموش گشت و از ترس قدمی پیش پای نهاد و زهیر عنان بجنبانید و حمله کرد ابن الاحجار بهزیمت نموده بسوی کمینگاه بیرون رفت زهیر از پی او می آمد که آن غدار از دست وی بجهید و از کشتن برهد بانگ بر مرکب زده از عقب وی بتاخت چون ابن الاحجار بمیان کمینگاه رسید زهیر خود را بوی رسانیده بود حجر فریاد برکشید که مرا دریابید و خود را از مرکب در انداخت و دوان شد زهیر نیزه کشیده در قفای او می تاخت که یکبار سواران کمین بگشادند و از چپ و راست وی درآمدند و آغاز طعن و حرب کردند زهیر یکباره اندیشه نکرده و نیزه کشیده بر ایشان تاخت آن گروه پشت داده روی بکمینگاه دیگر آوردند و او در عقب ایشان می تاخت القصه سه صد سوار او را در میان گرفتند و شمشیر و تیر و نیزه و دبوس بر وی زدن گرفتند چنانچه زره وی بدرید و سر سنان بگذشت و رسید زهیر با آن زخم برگشت تا خبیث را هلاک کند ابن شقی از بیم وی در میان سواران گریخت و زهیر نیزه از دست بیفکنده تیغی چون برق درخشان برکشید و در میان سواران از چپ و راست می تاخت و از دشمنان سر و تن می انداخت بیت آفرین بر برق تیغت کو بیکدم خصم را فرق پیدا در میان ترک و مغفر میکند راوی گوید که پنجاه سوار را بینداخت اما او زخم بر وجود مبارکش زده بود و چون حسین آن حال را مشاهده کرد جمعی از دلاوران را فرمود که زهیر را دریابید سعد که غلام امیر المؤمنین علی بود با ده تن از مبارزان رفتند و خود را بر آن گروه زده برخی را از آن سواران بکشتند و زهیر را از آن میانه بیرون آوردند افزون از دویست چوبه تیر در سلاح او نشسته بود و از بیست زخمها ماننده باران قطرات خون میچکید او را بدین گونه نزد شاهزاده آوردند آنحضرت پیاده شد و بر سر بالین او بایستاد و تسلی او برآمد زهیر چشم باز کرد حسین را بر بالای سر خود ایستاده دید آنمقدار قوت داشت که روی خود را بر قدم حسین نهاد و بزبان حال میگفت بیت خاک قدم دوست شدم نیست کسی را این عیش که امروز مرا در قدم او است ۞ حسین فرمود که ای زهیر با من سخنی گوی آنچه در دل داری اظهار کن تا آن بانجام رسانم حق

گذاری کنم که تقصیر نکردی و شرط مردی و جوانمردی بجای آوردی زهیر گفت ای فرزند رسول خدای بجای این
من جام آب صاف زلال خنک آورده اند چه فرمایی تا آب بخورم آنگه سخن گویم حسین گفت ای یار آن جام که
زهیر بدو نموده اند و آن شراب بهشت است که تو می نمایند بلکه بر می پیمایند بیت در پی آن تیغ که بر سر
خورند شربتی از چشمه کوثر خورند پس زهیر را از آن بهم میرد چنانچه کسی چیزی آشامد آنگه نفسی زد و طوطی روحش
بشکرستان بیت فتوت فرحین پرواز نمود حسین بگریست و گفت طوبی لک ای زهیر که در آن جهان همسایه من باشد
و خدای و رسول از و راضی باشند راوی گوید که چون زهیر شهید شد هر دو لشکر دیده بر گشاده و منتظر ایستاده بودند
تا چه کس قدم مبارزت در عرصه محاربت نهد و کدام دلاور داد مردانگی و فرزانگی بدهد از یک طرف لشکر شقاوت
اثر کوفیان و شامیان آتش جهان سوز عناد برافروخته و رایت شرارت سرایت قتال برافروخته مثنوی
نبرد آزمایان آهن گسل پر از خشم سینه پر از کینه دل چو آتش بسوزندگی گشته گرم نه مهر و وفا و نه آزرم و
شرم و از یک جانب جنود مقربان سعود شاهزاده کونین و نوردیده نبی الثقلین علیه الصلوة والسلام افضل
التحیات دست اعتصام در عروة الوثقی حسبنا الله و نعم الوکیل زده و پای ثبات بر مرکز فقاتلوا التی
تبغی نهاده اگرچه اندک می نمودند اما از روی جرأت چنان بودند که اگر شیر شرزه پیش آید جگر او را بسر پنجه مردی بدرند
و اگر با پلنگ جنگ باید کرد پوست رنگ او را بچنگ در آرند بیت هر یکی را نیزه چون شعله آتش بکف هر یکی
را ناوکی چون برق سوزان در کمان ابو الموید آورده که درین محل دو سردار لشکر عمر سعد بمیدان درآمدند بر مرکبان
کوه پیکر هامون نورد نشسته و هر یکی دست سلاح در پوشیده حمله کردند و اسپان را بجولان در آوردند یکی گفت منم
یسار مولای زیاد بن ابیه و دیگری نعره زد که منم سالم مولای عبیدالله زیاد کیست آن که از جان گرفته و از عمر سیر آمده
که بمبارزت ما بیرون آید تا العین بنیزه و ضرب شمشیر دمار از روزگار او برآریم بریر بن حضیر و حبیب بن مظاهر خواستند
که بمیدان روند نزد حسین آمده استجازه نمودند شاهزاده فرمود که شما توقف کنید ایشان خاموش شدند و در
این حال عبدالله بن عمر کلبی پیش حسین آمده گفت یا ابن رسول الله مرا اجازت ده حسین در وی نگریست مردی دید
گندم گون دراز بالا بازوهای قوی و سینه گشاده و مبارزت از جبین وی می تافت حسین فرمود که کشنده
این دو غلام می خواهی بود عبدالله را دستوری داد با آتش آبدار یعنی شمشیر صاعقه بار پیاده روی بمیدان
دو سوار نهاد گفتند تو کیستی گفت مردی ام از بنی کلب مرا عبدالله گویند یسار و سالم گفتند باز گرد
تا زهیر بن قیس یا بریر بن حضیر پیش ما آید عبدالله گفت ای ابلهان ناکس کار شما بدان رسیده و فهم شما بدان انجامیده
که سرداران لشکر و مبارزان دلاور طلبیده پیداست که شما عبد و بنده باشید و اگر ضرورت تشنگی نباشد ما آزادان
را با شما حرب کردن عار است یسار در غضب شد و نیزه حواله عبدالله کرد عبدالله طعنه او را رد کرد و بشمشیر سینه
بر پای

شهادت عبدالله بن عمر کلبی

وی زد چنانچه یسار از پای درافتاد و عبدالله با تیغی کشیده بسر وی دوید تا کار او تمام کند سالم از عقب وی درآمد
با تیغی چون قطرهٔ آب و قصد کرد تا بر وی زند از لشکرگاه حسین آواز دادند که ای عبدالله از ضرب تیغ سالم حذر
کن عبدالله بدان سخن التفات نکرد و سر تیغ بر سینهٔ یسار نهاد و زور کرد چنانکه نوک شمشیر از پشتش بیرون آمد و درین
محل تیغ سالم بوی رسید عبدالله دست پیش آورد و سالم تیز دو نوک انگشتان وی را قلم کرد و عبدالله زود تیغ کشیده تیغ
را از سینهٔ یسار بیرون کشیده خود را بسالم رسانید و بیک ضربت کار وی را بساخت غلامان ابن زیاد بیکبار روی
بمیدان نهاده گرد عبدالله فرو گرفتند و آن مرد مردانه بسی از ایشان بکشت و بسی را مجروح گردانید و آخر شربت
شهادت چشید قطعه بدو داشت پای در ره براه عدم نهاد ، و آن کیست کو براه عدم پا نمی نهد ، شاه
و گدا پیر و جوان و بلند و پست ، از دام هولناک اجل کس نمی جهد ، نور الائمه فرمود که بعد از آن بریر بن حصیر
همدانی زاهدی بزرگوار و پیری پاکیزه روزگار بود با جازت حسین روی بمیدان نهاد و برجزی فصیح و لفظی بلیغ
نام و نسب خود باز نمود ابو المفاخر ترجمهٔ رجز او برین وجه آورده قطعه من بریر پلنگ پیکرم ، منم آنکس که بیدریغ برم ،
بندهٔ آلم و بر خوارج جهان ، تنگ میدان که ز زهر بدترم ، دست در دامن آنها زده ام ، پرده بر دشمن ایشان بدرم ،
جنگی در پیوست که فلک دوار حیران و مریخ خنجر گذار انگشت تحیر در دندان بخائید بیت گردان جنگ زینسان ندید
بخواب ، شدی از هیبت لبش زهره آب ، در اثنای طعن و ضرب و در خلال کر و فر میگفت ای کشندگان مسلمان
ولی ریزندگان خون فرزند پیغامبر آخر الزمان پیشتر آئید تا سزای کردار شما در کنار شما نهم هر که پای پیش او می نهاد
سر در می باخت و هر که عزم رزم او میکرد از جان شیرین بر می آمد تا آنکه مخالفان به تنگ آمده یزید بن معقل
را بمبارزت او تحریص کردند یزید آراسته بمیدان آمد چون نزدیک بریر رسید گفت ای بریر گمان بتو
آنست که از جملهٔ گمراهانی بریر گفت بیا تا مباهله کنیم و از خدای درخواهیم که هر که مبطل بود بر دست محق مقتول گردد
یزید راضی شد و هر دو دست بدعا برداشته گفتند خدایا آنکه براه راست است و آنکه گمراه است نصرت ده پس با هم
برآویختند و ابن معقل شمشیری حواله بریر کرد کاری از پیش نرفت و بریر تیغی بر فرق یزید بن معقل زد که تا سینه اش
بشگافت معیار حرب و محک کارزار حال هر یک روشن شد بیت خوش بود گر محک تجربه آید بمیان ، تا سیه
روی شود هر که درو غش باشد ، بریر بعد از قتل یزید پیش حسین آمد حسین او را بهشت بشارت داد و آن پیر پاک
اعتقاد بدان بشارت شاد شده روی بمیدان نهاد و بحیر بن اوس ضبی او را بقتل رسانید و حسین فرمود که ان بریرا
من عباد الله الصالحین بدرستی که بریر از بندگان شایستهٔ خدای بود نور الائمه آورده که کشندهٔ بریر پسر عمی داشت
کد او را عبد بن جابر گفتندی پیش وی آمد و گفت ای بحیر بریر را کشتی و نمیدانی که او از جملهٔ مقربان درگاه اله و از
زمرهٔ خواص اهل الله بود بحیر پشیمان شده از لشکر بیرون رفت و بحوالی بیرون غالب گشته فریاد میکرد تا مردم و چنان خون

شهادت بریر همدانی

تا حشر بعرصه‌گاه قیامت برد. بیت: نقش شهدا در دل خون در گردن — فکری بکن آخر که چه خواهی کردن
و لیکن از واقعه مبارزت بریر وهب بن عبدالله الکلبی است و جوانی بود زیبا روی نیکوخوی با رخساره چون
ماه و جعدی مانند سنبل تر و مشک سیاه نقاش قدرت بقلم وصوّرکم فاحسن صورکم نقش روی او برکشیده
و بر لوح فی احسن تقویم چهره گشائی کرده. بیت: هر چه بر صفحهٔ اندیشه کشد کلک خیال — شکل مطبوع تو زیباتر
ازان ساخته‌اند. و او را مادری بود و هفده روز از زفاف وی او گذشته و هنوز بساط عشرت و کامرانی در نوشته مادر وی و زن
که او را قمری گفتندی پیش وی آمد و گفت ای فرزند دلبند و ای جوان ارجمند ای نور باصره و ای میوهٔ دیده و ای سرو سایه محبت
کشیده‌ای بر تو چراغ جان وی ای تو باده باغ روح و روان مرا با تو محبتی است که نمی‌خواهم که یک ساعت بی تو نشینم و صحبت
تو الفتی دارم که طاقت آنم نیست که یک لحظه از تو جدا باشم. بیت: چه در خواب باشم توئی در خیالم — چو بیدار گردم توئی در
ضمیرم. اما تا کی که جگرگوشهٔ مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم درین دشت کربلا و صحرای پر بلا با جفای جمع بی‌وفا
مانده می‌خواهم که مرا از خون خود شربتی دهی تا شیری که از پستان من خورده بر تو حلال گردد و تمنای آن دارم که نقد جان
بر طبق اخلاص نهاده پیش حسین کشی تا فردای قیامت از تو راضی باشم جوان با دیدهٔ پر درد پیش آن سرور جان فدا کن
و چون مردان راه خدا ترک هوس و هوا کن. قطعه: سر کویش هوس داری بیا و پشت پا بر زن — درین اندیشه گرد
باش و عالم را قفائی زن. طریق عشق می‌جوئی خرد را الوداعی کن — بساط قرب می‌خواهی بیا و بر جان پائی زن. وهب
گفت ای مادر مهربان مرا با شاهزادهٔ دو جهان به نیم جانی که دارم مضایقه نیست اما دلم بر آن نو عروس نگران
است که درین غربت با من موافقت کرده و هنوز از نهال وصال بری نخورده اگر اجازت فرمائی بروم و از وی بحلی
خواهم. مادر گفت برو اما زنان ناقص عقل‌اند مبادا که با فسون و افسانه ترا فریبی دهد و تو بسخن وی از دولت سرمدی
و سعادت جاویدی محروم گردی. وهب گفت ای مادر خاطر مبارک جمع دار که ما محبت حسین در میان جان نوعی
بسته‌ایم که بسر انگشت فریب آن زنان گشوده نشود و نقش مودت او بر لوح دل بطرزی رقم زده‌ایم که آب مکر و عشوهٔ
آن زنان اثر آن نتواند زدود. بیت: بر روی صفحهٔ دل ما از وفای دوست — نقشی نوشته‌اند که نتوان بشستن. پس جوان
بنزد عروس آمد و گفت ای بانوی و سالار من ای مونس دلنواز من بدان که امروز پسر رسول خدای صلوات الله
و سلامه علیه درین دشت کربلا به بند بلا گرفتار است و غریب و تنها مانده و دور از یار و دیار است می‌خواهم که نقد
جان نثار قدمش گردانم و آیت سعادت از مصحف شهادت بر خوانم تا فردای رضای الهی و شفاعت رسالت
پناهی و خشنودی بتول عذرا و عنایت علی مرتضی قرین حال و رفیق روزگار من گردد. نو عروس آهی از دل پر درد برکشید و
گفت ای یار غمگسار من و ای انیس روزگار من هزار جان فدای بندگان حسین باد کاشکی در شریعت زنان را حرب کردن
رخصت بودی تا من نیز جان فدا کردمی. یا الیقین میدانم هر که امروز جان برای حسین در بازد فردای قیامت

براق کرامت بروضه بهشت پاکیزه سرشت درتازد و در قصور بهشت برین با وصال حور عین دمساز گردد تا
نزدیک شاهزاده رویم و در حضرت او با من شرط کن که فردا که من پای در بهشت نهی مرا و این زناشوهری
اینجا از سر گیریم و رفیق و یار و الیف و غمگسار تو در ساحت دار القرار من باشم وهب گفت نیکو باشد پس هر دو
باتفاق نزد حسین آمدند و عروس تضرع و زاری با جزع و بیقراری گفت یا ابن رسول الله شنوده ام که هر شهید که
از مرکب بر زمین افتد حوران فردوس از کنار خود سر او را بالین می سازند و در قیامت نیز جفت و قرین و رفیق
و همنشین او می باشند و این جوان داعیه جان باختن دارد و من از وی هیچ تمتعی نیافته ام و دیگر آنکه اینجا غریبه
و بیچاره ام و مادری و پدری و خواهری و برادری و خویشی و غمگساری و یاری و مددگاری ندارم حاجت من
آنست که در عرصه گاه محشر مرا از وی طلب دارد و بی من به بهشت نرود و دیگر من غریبم و در این جا بسیار و تا مرا
بدختران و خواهران خود سپاری تا در حرم محترم اهل بیت یکی از کنیزان و خدمتگاران باشم و یقین دانم که در سراپرده
عصمت دست نامحرم بدامن عفت من نرسد حسین بگریست و اصحاب آنحضرت از سخن آن عورت گریان
گشتند جوان گفت یا ابن رسول الله قبول کردم که در روز قیامت وی را از طلبم و چون بدولت شفاعت جد بزرگوار
صلی الله علیه و آله و سلم رخصت دخول جنت یابم بی وی قدم در آن منزل ننهم و من او را بشما سپردم بمخدرات حجرات
طهارت سپارید این بگفت و روی بمیدان نهاد و با عذاری چو گل شگفته و رخساری چون ماه دو هفته سپهر کینی چون
عمر گرامی رونده و چون اجل ناگهان بخصم رسنده سوار شده زرهی داودی پوشیده و خفتان زده آگندی
بر روی او فرو کشیده نیزه خطی بدست راست گرفته و سپر مکی بر دوش چپ افکنده و رجزی آغاز کرده که اولش
این است شعر امیری حسین و نعم الامیر له لمعة کالسراج المنیر نظم این چه ذوقی است که جان
می بخشند وهب کلبی بسگ کوی حسین دوست او تیغ زند تا که کند روی اشتر چو گیسوی حسین پس اسپ
بیراند تا بمیان میدان رسید عنان مرکب باز کشید و قصیده در مدح حسین ادا کرد و بعد از آن اسپ کوه پیکر را بر
روی دشت بجولان درآورد و لعبتی چند نمود و هنری چند اظهار فرمود که آشنا و بیگانه و دوست و دشمن برو آفرین
گفتند آنگاه مبارز طلبید و هر که بمصاف وی آمد گاهی به نیزه از پشت مرکب ربود و گاهی به تیغ بیدریغ در
هلاکت بروی می گشود تا بسیاری مبارزان را بر خاک تیره انداخت و از کشتها در ساحت ناوردگاه پشتها ساخت
پس پیش مادر آمد و گفت یا اماه از من راضی شدی گفت آری ببین مردانگی نمودی و در رسوم فرزانگی فزودی
و علم نصرت برافراختی و دل مرا بقتل اعادی تازه ساختی اما آن می خواهم که تا جان داری طریقه نصرت فرزند رسول
پسر گفت ای مادر قربان مرا دار اما لطف آن نوعروس میکشد اگر فرمائی بروم و وداعی بجا می آرم و دیدار او
باز بینم یکبار دیگر ببینم نظم خدای را بکن ای باغبان مضایقه چندان که یک نظاره کنم باغ نوشگفته خود را

ور از خواب خوش ای بخت بد مگر بینم ،، برو می بچو بهش چشم شب نخفته خود را که مادر اجازت فرمود جوان از روی
محبت به نوعروس نهاد از دست شکیبائی از سوز فراق ناله میکرد و از حرارت اشتیاق آه آتشین از جگر گرم بر می
کشید بیت نهاد بر دل من روزگار بار فراق ،، مکن نه تیره با چو شب روی روزگار فراق ،، چو آن روز طاقت
نماند خود را از مرکب در انداخته بخیمه در آمد عروس را دید سر بزانوی حسرت نهاده و قطرات عبرات از
چشمه چشم کشاده گفت ای دختر در چه حالی و این زاری چرا می نالی جواب داد که ای آرام جان و ای انیس
دل ناتوان بیت جان بغم فرسوده دارم چون ننالم آه آه ،، درد آلوده دارم هر بن تنگ زانو زد آن جوان
بنشست و سر او را در کنار گرفته از هر جانبی سخن در پیوست که ناگاه از میان میدان آواز آمد که ای وهب
مبارز بهیچکس هست که بمبارزت بیرون آید جوان برخاست گفت رباعی رفتیم و وداع ما ز دل باید کرد ،،
وز آب دو دیده خاک گل باید کرد ،، گر بد دیدی همه نیکو باید گفت ،، ور درد سری بود بحل باید کرد ،، آنگاه بر مرکب
سوار شده عنان بجانب رزمگاه معطوف گردانید عروس از عقب وی می نگریست و زار زار میگریست و بزبان
حال میگفت بیت از پیش من آن ماه چو تعجیل کنان رفت ،، دل نعره بر آورد که جان رفت روان رفت
اما چون شیر ژیان یا ببر بیابان یا اژدهای دمان با تیغ آبدار و نیزه جان شکار صاعقه کردار بمعرکه کارزار
در آمد و به سنان نیزه مبارزی را که در میدان بود از پشت مرکب در ربود و او را حکم بن طفیل گفتندی سواری نامدار
و مبارزی با اقتدار بود وهب بیک حمله او را در ربوده بر زمین افگند چنانچه استخوانهاش در هم شکست نعره
از هر دو لشکر بر آمد و برابر او دیگر هیچ مبارز نیامد وهب مرکب را نهیب داده روی بقلب لشکر دشمن نهاد
و از چپ و راست می تاخت و هر دو مرکب را بنوک نیزه بر خاک معرکه می انداخت تا نیزه او پاره پاره باشد
دست برد و تیغ نیلوفر فام از نیام انتقام کشید دست و بازو بگشاد بیت بهر جا که خود و سپر یافتی ،، بشمشیر برنده
بشگافتی ،، فلک بارها دیده در میدان داری او خیره می ماند و ملک با هزار زبان بر تیغ گذاری او آفرین
می خواند القصه لشکر مخالف از جنگ وی بتنگ آمدند عمر سعد بانگ بر سپاه خود زد تا گرد وی فرو گرفتند و ضرب
و طعن بجانب وی روان کردند یکی نیزه بر مرکب وی زد که از پای در افتاد وهب پیاده بماند و آخر دست راست و پای
او نیز از کار برفت و بر زمین افتاد سر مبارکش بریدند و در پیش صف لشکر حسین انداختند مادرش در حسرت
و سر پسر بر داشته روی بر روی وی می نهاد و میگفت احسنت نیکو کردی ای نهال درد ای جمال
زاده مادر اکنون رضای تمام من ترا حاصل شد و بشهدای راه خدا واصل گشتی پس آن سر را بیاورد و در کنار
عروس نهاد عروس میلی بر داشت و بدان خون آلوده ساخته در چشم کشید و آهی از میان جان بر آورد و بحکم
حبل اجل جان بجهان پرور سپرد و جان بر سر دست شوهر پیوست و در روایتی صحیح هست که آن ضعیفه

بمیان میدان رفت و خود را در خون شوهر می گردانید و خاک و خون او در روی می مالید تا گاه شمر را نظر بروی افتاد غلامی را بفرمود تا عمودی بر سر وی زد آن زن هلاک شد و نقلی دیگر آنست که مادرش سر پسر برداشت و بمعرکه آمد و سینه آن کشته پسر زد و او را انگشت و باز گشت و چوب خیمه بر داشته سه کس را بقتل رسانید و حسین او را آواز داده باز گردانید و اعتذار کرد که ای فرزند رسول خدا مرا معذور دار که در فراق جوانان و عروس سوخته بودم نور الاب و آورده که پیرزن میگفت وا ویلاه روز جوانی کجا است تا من بازنمایم که انتقام خون پسر چون باید خواست راوی می گوید که بعد از شهادت وهب کلبی عمرو بن خالد ازدی بیرون آمد بر سرِ بلند بالای زیبا لقای بر مرکب تازی نشسته بر گستوان منقش در ران مرکب کشیده و دست سلاح ملوکانه پوشیده از تیغ آتش بار آب روی مردان هم بر برده و از شمشیر گوهر دار گوهر مردانگی ظاهر میکرد و از سنان جان ستان لعل منثور می پراگند و باز زبان در نثار جواهر منظوم بصورت رجز جمع می نمود ابوالمفاخر ترجمه رجز او گفته غزل

ای نفس عزیز ترک جان باید کرد ترتیب بهشت جاودان باید کرد از بهر شهود عرض اکبر خود را الشهادت امتحان باید کرد وز شعله تیغ آسمان گون اطراف زمین چو ارغوان باید کرد در معرکه همچو شیر مردان بلکه سر پیش کش خدایگان باید کرد

بعد از محاربت بسیار قتل جمعی از فجار متوجه ریاض جنت تجری من تحتها الانهار شد بعد از وی پسرش خالد بن عمرو بحکم ومن اتبعه اباه فما ظلم روی بمیدان نهاده و او مردانگی بدو و رجز گویان در قتال بدرود ارباب عنا و جدال بکمیت مثال خاک میدان را از خون نامردان چون لعل بدخشان درخشان میکرد و صفحه معرکه را به تیغ آتش فشان از قطرات دماء اهل البغی والعدوان افشان میکرد و مانند برق خاطف خنجر گذاری می نمود و بر منوال شهاب ثاقب نیزه آتشین را کاری می فرمود بعاقبت خالد بن عمرو نیز همچون عمرو خالد بخلد آباد وصال و وصال آبادخلد رسید رباعی

چون ذره بخورشید درخشان پیوست چون قطره سرگشته بعمان پیوست جان بود میان وی و جانان حایل فی الحال که جان داد بجانان پیوست

بعد از و سعد بن حنظله تمیمی که در هیچ معرکه از حروف سیوف روی نتافته بود و بشبشه شمشیر خونخوار غبار میدان شکافته چون عرصه گاه نبرد از ابطال دید بیت دماغش نه گرمی درآمد بجوش برآورد چون رعد غران خروش روی بمیدان نهاده مرغ تیر پران را از قفس جعبه آزاد کرد و گوهر تیغ بران را از معدن نیام بیرون آورد و در روی هوا از بخار حرارت هیجا زنگاری و صحن زمین را از کثرت خون رعد گلناری ساخت بعد از کشش بسیار و کوشش بیشمار نام وی بر دوی تاخت و شعله آتش از شمشیر قاطع برانداخت ابوالمؤید آورده که بعد از وی عمرو بن عبدالله مذحجی در دریای هیجا غوطه خورده تیغی چون نفس نهنگ تیز چنگ از نیام انتقام برکشیده و خود را بر سمند باد رفتار چون سمندر بمیان آتش کارزار رسانید بیت بسم سیاه تیغ از برنگ اگر کردی گذار همچو سیماب از نهیبش سنگ

شهادت عمرو بن جناده انصاری

شهادت خالد بن عمرو

شهادت عمرو بن عبدالله

گشتی بعد از آن آغاز جنگ کرده ساحت زمین کربلا را بر دشمنان تنگ کرد و صفحهٔ تیغ بجانی رانجون دلیران
رنگ نمود عاقبت از ضربت اعدا مرغ روح پاکش از محبس خاکی با آشیانهٔ افلاک آهنگ فرمود پس
از آن حماد بن انس بمیدان درآمد اسپ می تاخت ولوای نصرت بر می افراخت وبه تیغ مبارزت سر
دشمنان از تنه جدا می‌ساخت و آنرا بچوگان نصرت چون گوی می باخت وبنای صبر و قرار از دل اشرار
بر می انداخت بعاقبت حقهٔ تنگ اجل حیله املش بربست و با دلی شادان و جانی بهشت آبادان با شهیدان
در پیوست بیت هر لحظه بادی برد از گلستان گلی ٭ آشفته می کند دل مسکین بلبلی ٭ بعد از وی وقاص
بن مالک بیت تیز کرد اسپ را چو برق خفیف ٭ کل شیء من الظریف ظریف ٭ هفده از دوازده تن را پیش
شکسته بود که نا حفاظی بر وی تاخت و بطعن نیزه اش بر خاک انداخت فراش قدرت سایبان عزت وی در
عرصهٔ جنان برافراشت و ساقی قضا از جام رضا و ممتلی از نقصا او را مست و سرانداز ساخت بیت جرعهٔ از جام شهادت
رسید و رخت با ایوان سعادت کشید بعد از آن شریح بن عدی بمیدان نهاد بر مرکبی تیز گام راه انجام
زرین ستام سیمین لجام سوار شده بر چپ و راست می تاخت و هر جا از بالش زین بر فرش زمین می
انداخت نظم بهر جا که نیزه برافراختی ٭ جهانی زمردم تهی ساختی ٭ بهر سو که مرکب برانگیختی ٭ بشمشیر خون یلان
ریختی ٭ ناگاه تیرش خطا کرد و آن صوب کار بر زمین افتاد و جمعی از کروهی در آمده بزخمهای متوالی و ضربهای
متعاقب اعضا و اجزای مجتمعه وی را متفرق ساختند بعد از آن مسلم بن عوسجه اسدی بمیدان آمد و او مردی مردانه بود
و شجاعی یگانه ثابت قدم و لشکر آرای و در غزوهٔ آذربیجان کارهای عظیم کرده و کار بر مشرکان تنگ آورده
چند نوبت قران پیش امیر المؤمنین علی گذرانیده و خود را بدان درجه که امیر او را برادر خوانده رسانیده از مضائق
خطرات چون تیغ جوهر دار خود سرخ روی بیرون آمدی و در مهالک غمرات چون نیزه برق آثار خود سرافراز بودی
بیت گرز او مغفر شکستی بر سر گردان رزم ٭ تیغ او جوشن دریدی بر تن مردان کار ٭ باجازت حسین روی بمیدان
آورد و طریدهٔ جولانی مبارزانگرد و رجزی در مدح شاه شهید می خواند و منقبت قبیله و مفخرت عشیره خود در
اثنای آن بزبان می راند مقارن این حال مبارزی از اهل خلاف و جدال بمبارزت وی بیرون آمد چون
بحری جوشان و رعدی خروشان و از گرد راه حمله بر مسلم کرد و مسلم حمله او را رد نموده نیزه زد بر پهلوی وی چنانکه
سر سنان از جانب چپ بیرون آمد سپاه حسینی خروش برآوردند تکبیر گفتند و نعرهٔ صلوات بافلاک اثیر رسانیدند و
لشکر عمر سعد طیره و خیره گشته سر خجالت در پیش افگندند مبارزی دیگر بیرون آمد چاشنی مرگ چشیده بیکی دو حمله
بعمر کنار ورده و زود و زود بیاران گذشته در رسید القصه هر دو می آمد مسلم می کشت تا پنجاه مبارز را بنیزه هیجان
بیجان کرد و بشمشیر آبدار و مارا از نهاد کس برآورد و عاقبت زخمی گران یافته از پای در آمد و فی الحال حسین رض

شهادت وقاص بن مالک

شهادت شریح بن عبید

شهادت مسلم بن عوسجه

[illegible] مسلم بن عوسجه

وحبیب مظاهر بسر وی او رسیدند دیدند که مینوند منتی در تن وی باقی است حسین فرمود که ای مسلم طایفه از یاران
ما را اجل دریافت و جمعی که زنده اند انتظار آن می برند غم مخور دانده مدار که پیشتر دم بدم بتو همراه خواهیم شد
و همراه یکدیگر به نزدیک نبی و ولی خواهیم رفت مسلم که این سخن بشنود دیده باز کرده در شاهزاده نگریست و تبسمی
کرد و گوش هوش عارفان در آن زمان از تبسم او این نکته می شنود مصرع ای خوش آن راهی که در وی
چون تو همراهی بود آنگه حبیب گفت که مسلم ابشر بالجنة بشارت باد ترا به بهشت مسلم بآواز ضعیف
گفت بشرك الله بخیر یا حبیب پس حبیب فرمود که ای مسلم اگر من ندانستمی که بعد از تو زنده می مانم التماس
وصیتی میکردم اما یقین دارم که همین لحظه بتو خواهم پیوست و رخت زندگانی ازین خرابهٔ فانی برخواهم بست
چه وصیت طلبم مسلم گفت وصیت من بتو آنست که دست از حرب این مدبران شقی باز نداری و دقیقه از مردانگی
و فرزانگی فرو نگذاری و در نظر حسین تیغ زنی تا وقتیکه جان فدای شاهزادهٔ کونین کنی حبیب گفت برب الکعبه
که چنین خواهم کرد و این وصیت بجای خواهم آورد و در قلاده بندگی حسین افتخار خواهم کرد و برای حضرت او جان
نثار خواهم کرد و دلیروار بمیدان محاربه خواهم رفت و به تیغ و گرز و سنان کارزار خواهم کرد و در معرکه شیران
دشت هیجا بطعن نیزه بیجان شکار خواهم کرد مسلم او را دعا گفت و روی بجانب حسین آورده فرمود که
یا ابن رسول الله رفتم تا مژدهٔ آمدن تو بحضرت جدت رسانم و پدرت را از قدوم تو آگاه گردانم پس دیده بهم
نهاد و نقد جان بقابض ارواح داد راوی گوید که دران زمان که مسلم افتاده بود بعضی از لشکر عمر سعد آواز
بر آوردند که ابن عوسجه را کشتیم و شبث بن ربعی زبان به دشنام ایشان کشاده گفت بکشتن شخصی اظهار شادمانی
می کنید که در غزای آذربیجان بیش از انکه صفوف مؤمن و کافر بهم رسند چندین مشرک را بقتل آورده بود
عجب حالتی که شیعت آن قوم را از شاد شدن بقتل مسلم منع می نمود و خود بقتل سبط ستودهٔ رسول صلی الله علیه وآله وسلم
و پسر پسندیدهٔ بتول شادمان و مبتهج بود مصرع افسوس که انصاف دران قوم نبود کنوز الائمه آورده که پسر
مسلم بعد از قتل پدر گریه کنان روی بمیدان نهاد حسین گفت ای جوان بازگرد که پدرت کشته شد و اگر تو نیز بقتل رسی
مادرت ضایع ماند پسر خواست که برگردد مادرش فریاد کنان گفت ای پسر اگر ازین حرب برگردی هرگز از تو خشنود
نشوم پسر روی بمعرکه آورد و مادرش از عقب او روان شده او را بر جان فدا کردن دل میداد و میگفت جان مادر
تا از تشنگی نترسی که همین ساعت از دست ساقی کوثر سیراب خواهی شد جوان بحرب درآمد و بیست تن را بی سر
ساخت آخر از پای درافتاد و سرش بریده پیش مادرش انداختند آن دل سوخته سر پسر برداشت و آخرین گویان
در وی مینگریست و هر که آن حال مشاهده میکرد زار زار میگریست بعد از آن هلال بن نافع بجلی روی بمیدان
نهاد اگرچه نامش هلال بود اما جمالش چون بدر بود و در جمال بود و در آن روز خلعت تو داماد می پوشیده و از جام

شهادت هلال بن نافع

ازدواج شربت ابتهاج نه نوشیده وقتی که عزیمت حرب کرد عروس دست بدامنش زد که بمیدان مرو که مبادا
هلاک شوی هلال گفت ای نادان از بهر دو روز شوهر چرا من از دیگران کمتر باشم بلکه کمر خدمت حسین بلذات بر میان
جان بسته ام و از روی دعوی لی مع الله بخدمت حضرتش پیوسته حالا دل از عالم برداشته و علم یکجهتی در هواداری
برافراشته بیت بعهد محبت وفا می کنم بخاک درش جان فدا می کنم. این سخن بسمع مبارک حسین رسید
گفت ای برادر دل عیال بحال تو نگران است نخواهم که در جوانی بفراق یکدیگر مبتلا گردید هلال گفت یا ابن رسول الله
اگر ترا در محنت بگذارم و روی بعشق بازی و عشرت سازی آرم فردای قیامت با جدت چه جواب گویم و عذر
این حال چگونه خواهم پس از حسین همت طلبید آهنگ مصاف کرد خودی عادی فولادی بر سر نهاده و سپری
مدور چون جرم قمر منور بکتف آورده قربانی پر تیر خدنگ زرنگ مرصع پیکان سفته سوفار عقاب پر بر میان
بسته و تیغی یمانی جوهردار صاعقه آثار حمایل کرده و این هلال تیر اندازی بود که خدنگ عقاب صفتش طعمه جز از
جگر دشمن نخوردی و شاهین تیر تیز پرش هنگام شکار جز دل بدخواه صید نکردی بیت تیر او چون نهد بچشم
برابروی کمان ره بگوش خصم آید زبان سوفار هلال بن نافع کالبدر الساطع والبرق اللامع
بمیان میدان رسیده و رجزی فصیحانه آغاز کرده مبارز طلبید از سپاه شام مبارزی قیس نام در برابر وی آمد هنوز دو
قدم دور بود که هلال تیری در زه کمان پیوسته و شست درست کشیده حواله سینه او کرد قیس سپر در پیش کشید و خواست
که آن تیر را رد کند اما تیر چنان بضربت آمد که سپر را بشکافت و بسینه رسید و از سینه‌اش گذاره کرده تا سوفار در
زمین غرق شد لشکر عمر سعد از آن ضرب تیر بترسیدند و کسی دیگر قدم جرأت پیش ننهاد و هلال روی بقلب لشکر
مخالف نهاده بهر تیری امیری از پای در می آورد و بهر خدنگی نهنگی بیجان میکرد مثنوی چو تیرش سوی خصم
پران شدی دل دشمن از سهم لرزان شدی چو دستش کمان را بیاراستی زه زه ز هر گوشه برخاستی آورده اند
که هشتاد تیر داشت و بهر یکی از آن یکی را از دشمنان هلاک کرد چون تیرش تمام شد تیغ از نیام برکشید و مبارزت
همی نمود و سر دشمنان را از تن ایشان همی ربود تا طایر جانش از منادی غیب صدای ارجعی الی ربک
شنود و بآشیان فادخلی فی عبادی توجه فرمود بعد از آن عبدالله بن یقطر بمیدان درآمده بیت دشت تن را
بگذشت و بوسیله شهادت بقرب عالم غیب شهادت رسید پس از آن یحیی بن سلیم المازنی تیغ میزد و یحیی مرثیه
پیغمبر بود و مبارزی کار دیده بود و حرب میکرد و محیای و مماتی لله رب العالمین میگفت میمنه لشکر خصم
که از کین خالی بود بر هم زد و آتش هیجا در میسره لئیم ایشان برافروخت آخر الامر این سلیم از مقام التسلیم با قلب
سلیم از عنایت خداوند سلام بدار السلام رسید بعد از وی عبدالرحمن بن عروه غفاری رجزگویان روی بمعرکه نهاد
و دو سه بیتی از ترجمه رجز او در الاثمار آورده قطعه چون من اندر عرب جوان نبود ورعرب چه که در جهان نبود

شهادت عبدالله [illegible] و یحیی بن سلیم [illegible]

چون بدستان حرب آرم روی ٭ رستم زال را امان نبود ٭ جان فدای حسین رضی خواهم کرد ٭ که جزاو رحمت روان نبود ٭

همین که بمیدان تاخت و لوای مقاتله برافراخت بیک ساعت سی کس را از مبارزان خیاره بیجان ساخت قضارا تیرے بہ پیشانی وے زدند آنرا برون کشید و بینداخت و از چپ و راست حمله کرده بازخمی چنان دوازده تن دیگر بکشت و شهید شد مالک بن انس مالک بدستوری مالک ممالک ولایت بیرون آمده در برابر عمر سعد بایستاد و گفت اے عمر اگر سعد وقاص رضی الله عنه بدانستی که روزی از تو این حرکت صادر خواهد شد بدست خویش سرت باز بریدے و عالم را از ننگ وجود ناپاکت باز خریدے عمر سعد ازین سخن خجل و منفعل گشته بانگ بر سپاه خود زد که مبارزی بیرون فرستید تا او را خاموش گرداند و بدغدغه کارزار سخن حسب و نسب برو فراموش سازد مرد بیرون می آمد و مالک در ورکه مهالک می افگند و صبح اقبال اهل شام را بظلمت ادبار تیره می ساخت تا بسعادت شهادت رسید عمرو بن مطاع الجعفی از عقب وے روی بمیدان آورد و رجزی بزبان فصیح و بیان ملیح ادا کرده بکارزار مشغول شده بر اعادی کارزار می گردانید و بهر طرف که تیغ می انداخت اثر از آدمی نمی ماند چندان کوشش نمود که رخت بسرائے آخرت کشید و بعز شهادت فایض گشته و به پایان گذشته رسید بیت هر زمان یار دگر بار سفر می بندد ٭ در شادی بدل غم زده می بندد ٭ راوی گوید که بعد از عمرو بن مطاع قیس بن منبه چون شیر شکاری و پلنگ کوهساری روی بمیدان نهاد و رجزی آغاز کرد که ترجمه بعضے از ابیات آن این است مثنوی

منم قیس منبه ام که در جنگ ٭ کیوان ترسد ز دار و گیرم ٭ گر رستم زال زنده گردد ٭ گردد بخم کمند اسیرم ٭ در دوستی حسین و آلش ٭ باکی نبود اگر بمیرم ٭ امروز شوم شهید فردا ٭ در خلد برین بود سریرم ٭

گفت این و بازوی تمکین فگنده کمند گیر و دار از فتراک ادراک در آویخت و بقوت بازوی توانا خاک میدان را با خون دشمنان بهم آمیخت سالار کوفی از سپاه عمر سعد بمبارزت وی بیرون آمد و طاقت حرب وے نیاورده روی بگریز نهاده راه بیابان برگرفت قیس از روی تعصب مرکب از عقب وے در تاخت تا از لشکرگاه بعید افتاد عمر سعد حکم کرد تا جوقی سواران از عقب هر دو بتاختند همین که قیس نزدیک سالار رسید و خواست که نیزه بوی رساند سواران از قفای وے در آمده و زخمها بر وی گشاده و ما زوی برادر ربوده عاقبت الامر بزخمهای پیاپی درجه شهیدش کردند و سالار بسلامت بازگردید و بجای خود آمد درین محل ناگاه از دست راست حسین رضی از میان بیابان سواری بیرون آمد بر جنگ تازی نژاد نشسته و برگستوانی با حبال جل زدین و زین بروی کشیده مرکبی که در میادین معرکه چون قطرات غمام فرود آمدی و بر مصاعد معرکه چون دخان باندک زمانی بدامن آسمان رسیدی ظلمت برق رو ابرروش آنکه برفتار خوش ٭ شام بدی در حلش صبح بشدی در خش ٭ مرکبی بدین زیبائی بجولان در آمده و راکبش خفتانی لعل چون چهره رنج درخشان پوشیده و خودی عادی چون افسر کیوان بر سر نهاده نیزه چون

شهادت مالک بن انس

شهادت عمرو بن مطاع جعفی

شهادت قیس بن منبه

مار ارقم در دست گرفت و کمانی بلند در بازوی ارجمند افگنده جعبهٔ پر از تیر خدنگ بر میان بسته و شمشیر یمانی زهر
آب داده حمایل کرده و سپری از پس پشت در آویخته چون شیر ژیان و چون ببر بیابان بغرش درآمد و سراپای
میدان بگردید و رجزی میخواند و چون از طرید و جولان فارغ شد روی بسپاه مخالف کرد و نعره زد که ای لشکر کوفه
و شام عهد بی رحمان خون آشام هر کس مرا شناسد خود داند و هر که نشناسد بداند منم هاشم بن عتبه بن وقاص برادرزادهٔ
سعد وقاص و پسر عم عمر سعد بی اخلاص پس روی به لشکر حسین نهاد و گفت السلام علیک یا ابن رسول الله اگر پسر
عم عمر سعد با دشمنان یار است دل من دوستان شما را هوادار و در دوستی شما بغایت وفادار است و این هاشم
در صفین حرب کرده بود و در حرب عجم همراه عم خود سعد بسیار ساعی بوده چنانچه در تواریخ صحابه معلوم است آنگاه از
شاهزاده همت طلبید و روی بمیدان نهاد و گفت میخواهم از این لشکر الا عم زادهٔ خود عمر سعد را عمر که این سخن بشنید
و طنطنهٔ هاشم گوش کرد لرزه بر اعضای وی افتاد و چون مبارزتهای هاشم را شنوده بود و دلیری و مردانگی او را
دانسته روی بلشکر خود آورده گفت ای دلاوران این سوار عم زادهٔ من است و مرا در میدان رفتن پیش
او مصلحت نیست کیست که برود و دل مرا از وی فارغ گرداند سمعان بن مقاتل که امیر حاجب بود بمیدان آمد و او
در آن نزدیکی از دمشق با هزار سوار بیاری پسر زیاد آمده بود و مردی کاردیده و گرم و سرد روزگار کشیده چون
بمیان میدان رسید نعره بر هاشم زد که ای بزرگ زادهٔ عرب پسر عم ترا از پسر زیاد چه رسیده ممالک ری
و طبرستان نامزد اوست و سپهسالار لشکر کوفه و شام است تو او را گذاشته و با حسین که نه مملکت دارد و نه حشم
و نه خزانه و نه خدم یار شده مکن و از دولت روی مگردان و با بخت خویش ستیزه مکن و گذار همت بس بلند
دارد و دولت شتابان روی به ادبار را مجوی و از اقبال مگریز هاشم گفت ای ناکس این دو سه روزه اختیار
فانی را دولت نام نهاده و جاه بی اعتبار دنیا گذران را اقبال لقب داده بیت گفتم بحجی که چیست دولت
گفتا که روزی دو سه دو باشد باقی همه لت نه دولت جهان را اعتباری است و نه اقبال جهانیان را
ثباتی و قراری قطعه اگر دهند ترا جام جهان نمای دنیا بریز جرعهٔ مستان عهد هزار جام جمش کشیده وار قدم در حریم
حرمت او که بیشتر همه ناکام اند در حرمش ای سمعان بیا و دیدهٔ انصاف بگشای که نعیم باقی بهشت
رحمت بود و از سر این جیفهٔ دنیا سگان دنیا پسند در گذر و کمر خدمت فرزند مصطفی صلوات الله و سلامه علیه
بر میان جان ببند دولت رضای الهی و سعادت نامتناهی بدست آر بیت چون میتوان بمنزل جانان
رسید حیف است در بادیهٔ ضلال قدم زدن سمعان از استماع این سخنان تیره و بر پیشتر شقی
از آتش غضب بوارق این کلمات طیبات بغایت تیره شد گفت ای هاشم نه از پسر عم خود شرم میداری و نه از پسر زیاد
حسابت میبری تا خیالی مغرور شده اند و بحقیقت معاش در افتاده هاشم گفت نفرین بر پسر زیاد باد که پسر عم

را بازی وادتا دین بدنیا بفروختت من عالی همتم دنیا با آخرت بدل میکنیم محبوب فانی میدهیم مرغوب باقی می ستانیم این جاه فانی که شما بدو می نازید زود در گذرد و بعذاب الیم و عقاب عظیم گرفتار گردید سمعان دیگر باره خواست که سخن گوید هاشم در غضب شده و بانگ بر مرکب زده گفت ای ناستوده بمجادله آمده یا بمقاتله پس بر سمعان حمله کرد و نیزه بر نیزه یکدیگر افگندند آخر هاشم نیزه از دست بیفگند و شمشیر بر کشید و در روی سمعان نهاد سمعان جلدی نیزه بر سینه هاشم راست کرده بود هاشم پشت شمشیر بر نیزه او زد نیزه از دستش بیفتاد خواست که تیغ بر کشد هاشم امانش نداد و شمشیر برق کردار صاعقه آثار خود را بر فرق سرش زد که تا بخانه زین بدو نیم شد آواز تکبیر از سپاه حسین برآمد و هاشم در پیش صف لشکر عمر سعد بایستاده گفت ای عم زاده پدرت سعد وقاص در روز احد با جان فدای حضرت رسالت صلی الله علیه و آله وسلم کرده تیری در روی دشمنان دین می انداخت و اعدا را از آن حضرت دفع میکرد و پیغمبر صلوات الله وسلامه علیه او را دعا می گفت و پدر من عتبه بن ابی وقاص هنگ لب و دندان آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم میزد و مدد مخالفان میکرد امروز حالتی عجب مشاهده میرود که تو پسر چنان پدری با دشمنان یار شده تیغ در روی فرزند مصطفی صلی الله علیه وسلم می کشی و من پسر چنان پدری اهل بیت آنحضرت را حمایت می کنم و میخواهم که بنیاد اهل خلاف و عناد بر اندازم اینجا سر یُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ ظهور تمام دارد آن روز زبان معجز بیان سید عالمیان صلی الله علیه وسلم بر پدرت آفرین می گفت و امروز بر تو نفرین میکند و همان روز بر پدرم نفرین میکرد و میدانم که امروز بر من آفرین میگوید عمر سعد که این سخن گوش کرد آه سرد از دل پر درد برآورد و سر در پیش افگنده آب ندامت از دیده های شرمش روان شد اما چون سمعان بدان خواری کشته شد برادرش نعمان بن مقاتل با هزار مرد که ملازم سمعان بودند یکبار بر هاشم حمله کردند هاشم نترسیده از ان لشکر ذره نیندیشید و پیش حمله ایشان باز شد و دست و بازو بکار در آورده دست بردی می نمود که اگر رستم دستان بچشم انصاف مشاهده کردی گرد سم سمند او را توتیای دیده ساختی و اگر سام نریمان آن رزم را بدیدی رشته خدمت او را بجای طوق مرصع در گردن انداختی ملک زبر جرّاد دَر پرده از چرخ برین بآن حرب و صید دید میگفت آفرین باد آفرین اما چون شاهزاده دید که هاشم تنها با سیزده سوار کارزار میکند روی بیاران کرد که آن جوان ولاور جگر دار را دریابید برادر حسین که او را فضل بن علی میگفتند با نه تن دیگر از اصحاب حسین که نام ایشان معلوم نیست مدد هاشم روان شدند عمر سعد دو هزار کس را فرستاد که بگذارند که آن مبارزان بهاشم پیوندند سواران سر راه بر ان ده تن گرفته حرب پیوستند آواز گیر و دار بفلک دوار رسید سلامت چون زر کمان گوشه گیر شد و فتنه چون تیغ انتقام از نیام آشکار گشت مقتول و مجروح بر سر یکدیگر ریخته شد بلند که گاو گیر شد جانفشانی میکند از عکس مهر تیغ و برق سنان ها مهر و ماه دل از دست رفت دست تعبان را اشکسته جو چه شد

انبوهی غالب شده نه تن را شهید کردند و فضل بن علی چون پدر بزرگوار خود به تیغی چون ذو الفقار زبانه دار و نیزه
مانند مار ارقم جان شکار حرب میکرد و مبارز میکشت گاهی بشعلهٔ سنان آتش آهنگ دود جان سوز از سینه
بیدلان بر آوردی و گاهی بصدمت تیغ بی دریغ رخنه در صف دلیران و مبارزان کردی و دو هزار کس
تا آن یک در مانده دست به تیر کردند بیت ز پیکان عالمی را ژاله بگرفت ؛ ز خون روی زمین را لاله بگرفت ؛
درین تیرباران اسپ شاهزاده سقط شد و پیاده در میان آن قوم گرفتار گشت عاقبت از سرای بی اعتبار
دنیا متوجه منازل دار القرار عقبی شد و اول کسی که از برادران حسین شربت شهادت چشید و تشنه لب و سوخته
جگر بساقی کوثر رسید او بود رضوان الله علیه و چون لشکر عمر سعد این ده تن را شهید کردند روی بجد و کارزاری
نعمان بن مقاتل آوردند و او با هزار سوار گرد هاشم فرو گرفته بود و هاشم تنها با آن مدبران دغا کارزار میکرد
دمار از پیاده و سوار بر می آورد مثنوی نشسته بزین چون یکی اژدها ؛ سر بارکی کرده بر وی رها ؛ نه اسپی
عقابی بر انگیخته ؛ نه تیغی نهنگی بر آویخته ؛ بهر طرف که مرکب میراند بوی مرگ بمشام مقاتلان می رسید و بهر
جانب که حمله میکرد رنگ موت چهرهٔ مخالفان در می آمد و نعمان بن مقاتل بهر زمان نعره بر سپاه میزد که کوشش
کنید و خون برادرم باز خواهید درین حال هاشم در تاز بود و دوال کمرش بگرفت و از خانهٔ زینش در ربود و بر
زمین زد چنانچه همه استخوانهاش درهم شکست و فی الحال مرغ جان او از قفس قالب شورش بیرون جست
پس علمدار او را نیز بضربت تیغ بنعمان در رسانید و علمش نگونسار گردید سپاه نعمان چون ویرا کشته و علمش
را نگون شده دیدند روی بگریز نهاده نعرهٔ الحذر الحذر بر کشیدند و درین محل لشکر عمر سعد در رسیدند و ایشان
را باز گردانیدند قریب سه هزار کس حوالی هاشم را فرو گرفتند و او مانده شده بود و زخم بسیار خورده و تشنگی بر وی غلبه
کرده نه راه گریز داشت و نه مجال ستیز و با این همه می جوشید و می خروشید و مردانه می کوشید تا وقتی که شربت
شهادت بنوشید و از جام خانهٔ کرامت سرمدی خلعت سعادت ابدی بپوشید ع زین عالم خاکی سوی
گلزار بقا رفت ؛ بعد از آن حبیب بن مظاهر دستوری طلبید و این حبیب مردی با جمال و کمال و پیری
کهن سال بود و قرآن مجید تمام حفظ داشت هر شب ختم کلام الله کردی و بعد از ادای نماز خفتن تا دمیدن صبح
قرآن را تمام کردی و بخدمت حضرت رسالت صلی الله علیه و سلم مشرف گشته و از ایشان احادیث شنوده و بملازمت
مرتضی علی رضی الله عنهما معزز و مکرم بوده حسین فرمود که تو مرا از جد و پدر یادگاری و مرا با تو انس تمام است مرا تنها مگذار
و دیگر آنکه تو پیر شده و پیران در مشقت مجاهدت و جهاد معذورند حبیب گفت ای سید سرور ای مهتر و بهتر
پیران مرا اسم حرب بهتری داند و تجربهٔ ایشان در دقایق کارزار بیشتر است و نیز می خواهم که فردا مرا در زمرهٔ
کشتگان تو حشر کنند رباعی فردا که مقربان خاکی مسکن ؛ در حشر شوند راکب مرکب تن ؛ ما غرقه بخون جگر آلوده

شهادت فضل بن علی و هاشم

شهادت حبیب ابن مظاهر

کفن :: تا گه ز سر کوی تو برخیزم من :: حسین گریان گریان او را اجازت داد و حبیب روی بمیدان نهاده رجزی
میگفت که این دو بیت در ترجمهٔ ابو المفاخر از آن جمله است رباعی حبیب مظاهرم مرد هرد :: بر انگیزم از
آتش و آب گرد :: سپری دارم از دوستان پر وفا :: ولی دارم از دشمنان پر نبرد :: حرب صعب بکرد و خروش
از لشکر برمی آورد تا ناگاه شخصی از بنی تمیم شمشیری بروی زد از پای درافتاد و چون خواست که برخیزد حصین بن نمیر
شمشیری بر فرق او زد آوازی از وی برآمد که یا ابن رسول الله دریاب مرا ازین صدا بگوش حسین رسید مرکب بانگیخته
خود را بدو رسانید حبیب دیده باز کرد و گفت ای شاهزاده سخنی بفرمای و پیغامی که بجد و پدر خود داری باز گوی
گویا بزبان حال حبیب دران محل مضمون این دو بیت ادا می فرمود قطعه پیرانه سر کشیدم سر در ره سگانت ::
موی سفید کرده جاروب آستانت :: لعل تو جان من هم دارم رسیده جانی :: حرفی بگو که بادا جانم فدای جانت ::
حسین او را به بهشت بشارت میداد و آن پیر پاک ضمیر بآن مژدهٔ دلپذیر روی بسفر آخرت نهاد و در بعضی تواریخ
است که بدیل بن حریم حبیب را بقتل رسانید و سر او را برید و بجائی محفوظ ساخت و بعد از آنکه جنگ باتمام رسید
آن سر را در گردن اسپ خود آویخته بمکه رفت که آنجا دوستی داشت که دشمن حبیب بود تا آن سر بدو سپرد خلعتی نهاید
قضا را پسر حبیب بر در دروازهٔ مکه ایستاده بود که بدیل برسید پسر حبیب سر پدر را از گردن اسپ آویخته بدید پرسید که
این سر کیست بدیل گفت که این پرسنده پسر حبیب است جواب داد که سر حبیب بن مظاهر است که در کربلا من
او را بقتل رسانیده ام و تحفه برای دوست خود فلان کس آورده ام چون پسر حبیب این سخن بشنود دوید از جا
و برآمد با آنکه هنوز بحد بلوغ نرسیده بود سنگی برداشت و بر پیشانی بدیل زد بشانه که مغزش پریشان شد و از مرکب
درافتاد و پسر حبیب سر پدر را از گردن مرکب باز کرده ببرد و در گورستان معلی دفن کرد و حالا آن موضع مزاریست
مشهور براس الحبیب و الله اعلم بعد از ان حره یا حریر که آزاد کردهٔ ابوذر غفاری بود رضی الله عنهما و بعضی گویند
جریر نام داشت بمیدان آمد و پیاده جنگ میکرد و رجز می خواند و مبارز می خواست اگرچه رویش سیاه بود اما دلش
روشن تر از مهر و ماه بود و بیتی چند از ترجمهٔ رجز او از نظم ابو المفاخر رحمه الله این است نظم چون من بسوی میدان
شجاعت بخرامم :: پس خصم که بیجان شود از ضرب حسامم :: بگزیدهٔ مردانم اگرچند سیاهم :: استودهٔ شاهانم اگرچند
غلامم :: فردا بود آسان بشفاعت همه کارم :: امروز برآید بشهادت همه کامم :: حمله مردانه می آورد و قتال
مبارزانه میکرد تا وقتیکه بقتل آمد و بحیات جاوید رسید ع قتیل راه تر از زندگی جاوید است :: پس یزید بن
مهاجر جعفی قدم در میدان مبارزت نهاد و در محاربه و مقاتله داد مردی و مردانگی بداد آخر الامر از لباس حیات
مستعار عاری ربی بجامهٔ خانهٔ عنایت حضرت باری آورد و ساکنان ربع مسکون را که در دامگاه بلا افتاده
و در شاهراه فنا ایستاده اند یکبارگی وداع کرد بعد از ان انیس بن معقل اصبحی روی بمحاربه فجار آورد و چون سیل

موج و موج سیال جوی خون از ایشان روان کرد و با حلق تشنه و شمشیر بر حلق ایشان میراند و در مدح امام حسین
و مناقب قوم خود رجزی میخواند بالآخره روح مقدسش از تنگنای جسمانی بفضای ریاض روحانی و حدیقه
رضوانی پرواز نمود و بعد از آن عابس بن شبیب الشاکری عازم قتال گشت و از غلام خویش شوذب پرسید
که امروز با در چه مقامی شوذب جواب داد که در رکاب تو شمشیر میزنم تا کشته شوم عابس گفت ظن من بتو همین
بود اکنون قدم پیش نه که امروز روزیست که طلب کنیم مزد عظیم از خداوند کریم که بعد از امروز ما دیگر عمل نمی آید
غلام گفت ای خواجه بلند همت چنانچه فرمودی فرصت عمر غنیمت است و هنگام احراز دولت آخرت است
پس هر دو باتفاق عزیمت را بر حرب اهل نفاق تصمیم دادند و عابس پیش امام حسین آمد و گفت یا ابا عبدالله
بخدا سوگند که بر روی زمین هیچکس نیست که نزد من دوست تر و عزیزتر از تو باشد و من درین مدت خدمتی
لایق نکرده ام و تحفه فراخور این حضرت بجناب مستطاب نیاورده لاجرم از خجالت پیش سر در پیش دارم هیهات
چگونه سر از خجالت بر آرم بر دوست که خدمتی بسزا بر نیاورده و حالا اگر چیزی نفیس تر از نفس خود
میداشتم آنرا وقایه ذات مقدس و نفس مکرم تو می گردانیدم اگر اجازت فرمائی بمیدان مردی علم مبارزت بر افرازم
و اگر قبول نمائی جان شیرین فدای راه تو سازم امام حسین بر وی آفرین کرده دستوری داد و عابس باتفاق
غلام روی بمیدان نهاد و در مقتل ابو موسی از ربیع بن تمیم نقل میکند که چون من عابس را در معارک دیده بودم
و دلیریهای او را مشاهده نموده چون چشم من از دور بر وی افتاد که بمصاف می آید با لشکریان گفتم که کسی متوجه
تماشا شده که هنگام جنگ بر شیر ژیان و پیل دمان غالب می آید باید که هیچکس متصدی حرب و متعرض قتال او
نشود و در اثنای این قیل و قال عابس نزدیک رسیده فریاد بر آورد که هل من رجل مردی بمردی با لشکریان هیچ
من از مبارزت او ترسیده بودند کسی بمیدان او رغبت نکرد عمر سعد گفت چون بجز سنگ نمیرسد یکبار حمله برید
کینه سپاه روی به وی نهادند و آغاز محاربت کردند عابس که این حال مشاهده کرد خود از سر و زره از تن بیفکند و روی
به لشکر ما نهاد و غلام از عقب پیش نگاه میداشت بخدای زمین و آسمان که دیدم که زیاده از دویست کس را پیش
انداخته میراند و میزد و می کشت ربیع گوید من با وی آشنائی داشتم گفتم ای عابس سر برهنه و تن بی زره خود را
در دریای هیجا افگنده از غرقاب هلاک نمی اندیشی عابس جوابی داد مضمونش اینکه بیت چو من در بحر هم
ز خون ریزی متر ساختم کسی کاتش ز سر بگذشت از طوفان چه غم دارد آخر از جراحات و جوانب در آمده
زخمهای متعاقب بر وی رفیق شد میزدند تا وقتی که خواجه و غلام از دار الملامه روی توجه بدار السلام
نهادند مصرع رفتند رفیقان و رسیدند بمنزل از پس ایشان حجاج بن مسروق جعفی مؤذن لشکر امام حسین
و گفته اند که رکابدار آنحضرت بود بدستوری شاهزاده روی بمیدان نهاد و کمان زیبا مانند قوس قزح بزه

کرده و خدنگی چون تیر آه مظلومان که سحرگاه از قوس تظلم بهدف قاب قوسین افگند در آن پیوسته رجز خوانان بطرید و جولان در آمد خاک میدان باوج کیوان میرسانید و باتش شمشیر آبدار باد غرور از سر دشمنان بیرون می برد سپاه مخالف از دو تنگ آمده تیر باران کردند زخمی بوی رسید و به بهشتش رسانیدند بعد از و سیف بن حارث بن سریع با پسر عم خود مالک بن عبد بن سریع گریه کنان بسرعت تمام بپای بوس فرزند خیر الانام شتافتند آنجناب پرسید که سبب گریهٔ شما چیست جواب دادند که ما برای خود نمی گرییم چه می بینیم که دشمنان ترا احاطه کرده اند و دوستان بر دفع ایشان قدرت ندارند امام حسین رض در شان ایشان دعای خیر گفت و آن دو مبارز کاری چون شیر مرغزاری بکارزار در آمده داد نامداری دادند و بسے سوار و پیاده را از عرصهٔ حیات بدروازهٔ فنا و فوات فرستادند بآخر ازین ظلمت خانهٔ پر وحشت و ملال روی بنزهت آباد قرب ذو الجلال نهادند شاهزاده بر آن دو نوجوان که با حسرت ازین جهان رفتند بگریست آمرزش ایشان از حضرت غفور منان استدعا نمود و فرمود که با تصادم مقتضیات تقدیر جز در ساختن و تسلیم شدن چه تدبیر فَالْحُكْمُ لِلّٰهِ الْعَلِيِّ الْكَبِيرِ وَإِلَيْهِ الْمَرْجِعُ وَالْمَصِيرُ بیت نیست کس را ز دست مرگ نجات ﴿ اکثروا ذکر هادم اللذات ۱؎ بعد از ان غلام ترک که قاری قرآن و حافظ صحیفهٔ فرقان بود با روی رخشنده و چهرهٔ چون آفتاب تابنده پیش امام حسین آمده در زمین افتاد و گفت نَفْسِي لِنَفْسِكَ الْفِدَاءُ ۲؎ جان من فدای جان تو باد یا ابن رسول الله چنان می بینم که از لشکر ما یکے زنده نخواهد ماند دستوری ده تا من نیز پیش تو جان فدا کنم و خود را با عالم قرب و مقربان مقعد صدق آشنا کنم امام فرمود که ترا از برای پسر خود زین العابدین خریده ام و بدو بخشیده برو و از و اجازت بطلب راوی می گوید که درین روز امام زین العابدین بیمار بود و در خیمه تکیه داشت غلام بیامد و گفت ای مخدوم زادهٔ من از حضرت پدرت اجازت حرب طلبیدم گفت تو از آن نور دیدهٔ منی اختیار تو او دارد و حالی روی باستان عرش نشان تو آورده ام و امیدوارم که مرا محروم نگردانی و دستوری کارزار ارزانی داری امام زین العابدین گفت ترا در راه خدا آزاد کردم دیگر تو میدانی ترک نیکو خصال پاکیزه جمال صادق نیت صافی طویت بگرد خیمها بر آمد و از همه اهالی و موالی بحلی طلبید و گفت مراد من آنست که فردای قیامت مرا باز طلبید و هر چند در خدمت تقصیر کرده ام از من فراموش مکنید غریوی از اهل بیت بر آمد دیگر باره بجلادت امام حسین رض رفته صورت حال بموقف عرض رسانید و از آنحضرت اجازت طلبید روی بمصاف نهاد خبر بامام زین العابدین رض رسید که غلام بمیدان میرود فرمود که دامن خیمه بر داشتند شاهزاده نظر میکرد که آن ترک با عذاری چون گل شگفته و رخساری چون ماه دو هفته در میان هر دو صف بایستاد شمشیرے چون شعلهٔ برق درخشان و مانند شهاب ثاقب شیطان سوز آتش در روی آن سیاه روسیاه بجنبانید مبارز طلبید گاهے بعربی رجز

ذکر شهادت سیف بن حارث و مالک بن عبد

ذکر شهادت غلام ترکی

می خواند و گاهی بلغت ترکی کلامی بر زبان می راند و ترجمهٔ رجزهای او بنظم ابو المفاخر این است **غزل** ای حسین ای گهر روحانی، ای نسخهٔ مکرمت سبحانی، منم آن ترک که سلطان باشم، گر غلام هندوی حضرت خانی، تیغ بر دست من از معجز تو، بر سر خصم کند ثعبانی، چه شود گر تو بروی خوش خویش، سرخ رویی ابدم گردانی، روی بر روی من غمگین نه، چون کنم ترک سرای فانی، مبارز می آمد و بر دست او کشته می شد تا بسیاری از مخالف بقتل رسانید و تشنگی بروی غلبه کرده باز گردید و دیگر باره بدر خیمهٔ امام زین العابدین آمد امام زاده بروی آفرین گفت و بر مبارزت او بسیار تحسین کرده و به بشارت شربت کوثر و مژدهٔ وَرِضْوَانٌ مِّنَ اللَّهِ اَكْبَرُ مبتهج و مسرورش گردانید ترک صادق دل دست و پای امام زین العابدین را بوسه داده دیگر باره از مخدرات حجرات عصمت بحلی طلبید و از سوز مفارقت ایشان بهای های بگریست پس روی بمیدان نهاده گرد بلا می انگیخت و خاک هلاک بر فرق مبارزان تیره روی تیره بخت عاقبت سروش عالم غیبی منادی عرصهٔ يَا اَيَّتُهَا ... اِرْجِعِي اِلَى رَبِّكِ بسمع روح شریفش رسانید و خطاب مستطاب وَادْخُلِي جَنَّتِي از فضای ساحت قرب رب العباد بگوش هوش آن ترک پاک اعتقاد رسید **بیت** روی دل در حدیقهٔ جان کرد، منزل اندر ریاض رضوان کرد، در اکثر کتب مذکور است که آن ترک زخم گران یافته از پای در آمده و امام حسین بسر او رسیده او را بدر خیمهٔ امام زین العابدین رسانید و از مرکب فرود آمده سرش در کنار گرفته روی بر روی وی می نهاد امام زین العابدین با وجود مرض بر سر بالین وی بایستاد و غلام چشم باز کرده سر خود بر کنار امام حسین دید و امام زین العابدین را بر زبر سر خود مشاهده نمود تبسم کنان به پدر و پسر سلام گفته روی بحدیقهٔ دار السلام آورد و بعد از آن حنظلة بن سعد عجلی در میان هر دو صف آمده ندا کرد که من بر شما از عذاب قوم نوح و عقاب گروه عاد و ثمود می ترسم اگر خواهید که مستحق عفو شوید دست از قتل حسین کوتاه کنید و بمنازل خود باز گردید امام حسین گفت یا ابن سعد ازین سخن بگذر که این جماعت را استعداد عذاب الهی و استحقاق عقاب نامتناهی حاصل شده دعوت ترا اجابت نخواهند کرد و کدام خیر و فلاح و فوز و صلاح از ایشان توقع توان نمود که برادر صالح ترا کشته اند و حالا قاصد جان ما گشته حنظله گفت صدقت یا ابن رسول الله اکنون ترا اجازه دادم که با خوان خود ملحق گردم امام حسین فرمود که برو بمنزلی که بهتر از دنیا و ما فیها است ابن سعد فرمود که سلام بر تو و بر اهل بیت تو باد امیدی دارم که حق سبحانه و تعالی ما را در بهشت بخدمت تو رسانَد امام حسین آمین گفت وی روی بمیدان کرده بر مخالفان حمله آورد و جنگهای مردانه کرد تا بدرجهٔ شهادت و ذروهٔ سعادت رسید از عقب وی یزید بن زیاد الشعبا هشت تیر بجانب اهل غدر و نفاق انداخت پنج تن از آنها بر زمین افگند و هر تیری که می انداخت شاهزاده می فرمود که اللهم سدد رمیته واجعل ثوابه الجنة خدایا تیر او را بهدف ثواب رسان و بهشت را ثواب سعی او گردان

[Margin notes:] شهادت حنظله بن سعد — شهادت [illegible] بن زیاد

بآخر مخالفان غلبه کرده شمکار تیرانداز اجل گردید از عقب وی سعد بن الحنفی از اقربای محمد حنفیه بود اجازت طلبیده عزیمت میدان قتال کرد بر کوه پیکری باد جنبش و زمین نوردی آتشین جوشش سوار شده تیغی چون قطره آب بر میان بسته و نیزه خطی بر گوش مرکب راست کرده **بیت** بگردید پیش و پس و چپ و راست ٭ بیالید و از کینه هم آورد خواست ٭ هر سوار که بمیدان وی آمد اگر دور بودی بطعن نیزه از وجان ربودی و اگر نزدیک آمدی بضرب تیغ نقد حیات از و بستدی عاقبت بحکم لِکُلِّ اَجَلٍ کِتَابٌ روزنامه حیاتش بانجام رسید و رقم اجل رقم کُلُّ مَنْ عَلَیْهَا فَانٍ بر صحیفه زندگانی او کشید بعد از و جناده حارث انصاری بکمل و مسلح شده بمیدان آمد و بعد از کارزار بسیار از قنطره عبور بمرتبه جمهور و سرور رسید پسرش عمرو بن جناده بمضمون کلام حکمت اعلام اَلْوَلَدُ سِرٌّ لِاَبِیْهِ عمل نموده اقتضای آثار پدر عالی مقدار کرد و اندک زمانی را بوصال آن حمیده خصال رسید **مصرع** هر کس که دوست را رساند بدوست ٭ از پس این دو بزرگ انصاری بن ابی هره غفاری چون شیر بر شکاری بمعرکه در آمد و بر دانگی از سپاه کوفه و شام بسر آمد با تیغ گوهر دار بهر بدگوهر که در آمدی فی الحال بضرب تیر و تیغ جان شکارش و واز دل آن تیره روزگار بر آمد عاقبت الامر از مجلس دار البوار بمحفل جنان نجی بن نجیه ما الاحمناد انتقال نمود و خطاب عالیه ملکوت را بر منازل فانیه عالم ناسوت اختیار فرمود آورده اند که محمد بن مقداد و عبد الله ابو دجانه با یکدیگر از ان سید و سرور دستوری خواستند بمیدان رفتند و حربهای کلی کرده و بسیاری را کشته و خسته کردند و خواستند که بملازمت شاهزاده آیند فوجی سوار از لشکر فجار گرد اگرد ایشان فرو گرفتند سعد که غلام امیر المؤمنین علی بود با پنج تن از موالیان و بندگان امام حسین چون قیس بن ربیع و اشعث بن سعد و عمرو بن قرطه و عنظیه و حماد بودند بمدد ایشان رفتند و بسبب کثرت مخالفت و ضربهای متوالی و مترادف هر شش تن از زین گشتند رفانی متوجه مناظر شستگانه بهشت جاودانی شدند رِضْوَانُ اللهِ عَلَیْهِمْ اَجْمَعِیْنَ ط درین محل از یاران و چاکران و ملازمان امام حسین پنجاه و سه تن شربت شهادت چشیده از ین جهان فانی رحلت فرموده بودند و از مردان غیر از شاهزاده و امام زین العابدین نوزده تن باقی مانده شانزده تن از خویشان و برادران و فرزندان بودند و دو تن از یاران و یکنفر از غلامان چنانچه تفصیل مذکور می شود **مثنوی** چو نوبت بآل پیمبر رسید ٭ جهان جامه صبر بر تن درید ٭ زمین شد پر از فتنه و ولوله ٭ فلک گشت پر سوزش و غلغله ٭ زبان روزگار بزاری زاری گفت **بیت** چیست یا رب کالتشی در عرصه عالم زدند ٭ فتنه انگیختند و عالمی بر هم زدند ٭ و فلک دوار بلسان اضطراب و انتظار مضمون این سخن را بگوش جهانیان می رسانید **بیت** تا شده روز قیامت اهل عالم را چه شد ٭ تا دمیده صور فرزندان آدم را چه شد ٭ چون امام حسین دید که از یاران و هواداران کسی نماند سوز بر دل آنحضرت غالب گشته آهی شعله ناک بر کشید و اهل بیت دانستند که ملال آنحضرت برای ایشان است همه متفق الکلمه گفتند ای نور دیده صدر مسند رسالت و شهزاده

شہادت سعد بن الحنفی

شہادت جناده

شہادت عمرو بن جناده

محاربت

عرصهٔ ولایت هیچ اندیشه بخود راه مده و داغ ملال بر سینهٔ بی کینه منه که ما زندگی خود جدا از تو نمی خواهیم خواهش آن است
که امروز در قدم تو سر بازیم تا فردا در میان محشر سرافرازیم سوختهٔ داغ شوق و محبت توئیم ما را از شعلهٔ بلا چه غم
غرقهٔ دریای محبت توئیم ما را از سیل بلا چه باک اگر خانهٔ تن بطوفان محن ویران گردد چون منزل دل به
معمار عنایت تو معمور است چه اندیشه بیت ما چو داریم دل و دیده بطوفان بلا گو بیا سیل غم و خانه ز بنیاد
ببر امام حسین بگریست و دعای خیر ایشان تقدیم فرمود اول کسی که از اقارب قریب شاهزاده پیش آمد عبد الله
بن مسلم عقیل بود گفت یا ابن رسول الله مرا دستوری ده تا مرکب همت بعرصهٔ آخرت رانم و سلام شما بمسلم بن عقیل
رسانم امام حسین گفت ای پسر هنوز از داغ هجران مسلم برنیاسوده ام و پیوسته در اندوه برادران نورسیدهٔ
جهان نادیده تو بوده ام این زمان از سوز فراق خود در ابر آتش منه و شربت تلخ هجران بر بالای جام زهرآلود مصیبت
پدرت مپیما یادگار مسلم بن عقیل توئی ترا الم مفارقت پدر بس است مادرت را از پیش گیر و هنوز که مجالی هست همره
خویش گیر این قوم همه چشم بر من دارند و تمامی بمن پروای دیگری نمی کنند عبد الله گفت یا ابن رسول الله بذات
پاک معبودی که جدت را بحق بخلق فرستاده که مرا بمیدان گذار تا از کار زار مخالفان مدبر باز دار تا من نیز در خدمت
تو درجهٔ پدر دریابم و چنانچه اول کسی که در وفاداری جان فدا کرد پدر من بود نخستین کسی از اقربا که در هواداری
سرور بازد من باشم امام حسین او را در کنار گرفت و گفت ای مونس غمگذار و ای جگر پارهٔ عم یادگار چشم تو روشن
و دلم بتو خرم بود این نیز بر من حرام شد و دوران مصاحبت ما با تمام رسید پس او را وداع کرده دستوری داد و
عبد الله رجزی آغاز کرده و مرکب را بجولان در آورده مبارز طلبید گاهی چون صرصر تیغ زن شمشیر آبدار
کار میفرمود گاهی چون شهاب ثاقب بر نیزهٔ آتش بار حمله می نمود و بانتقام پدر بنای ابدان مبارزان از هم
دور میبرد عمر سعد روی بقدامه بن اسد فزاری کرد و گفت ای قدامه تقدیم مراسم حرب کرده بیرون رو و دلیرانه
متوجه این جوان هاشمی شو شاید که بلای او از سر لشکر من باز کنی و خود را در میان مبارزان کوفه و محاربان شام سر
افراز کنی قدامه با سلاح تمام بر اسپی سوار شد ازین مرکبی تیزگام ره انجام که بگرم روی با ذرهٔ خورشید همعنان
و در طی مراحل و قطع منازل با پیک ماه جهان پیما توامان بودی مثنوی چو اشک عاشقان گلگون خوش رو
جهان پیما تر از شبدیز خسرو ۔ بسرعت بر فلک پیشی گرفتی ۔ به پویه با قمر خویشی گرفتی ۔ تازان تازان بدلنواز ی
عمر سعد نازان و برابر عبد الله بن مسلم آمد عبد الله روی بنیزه حمله کرد قدامه مرکب از جای برانگیخته بنیزه پیش آمد و بن نیزه بر عبد الله حمله کرد و آن را بگردانید و بر هر جنبید عبد
در عقب او تاخته با و نرسید چه مرکب عبد الله درین زمان تخشیده بود و خوردنی از دور هم نه دید عبد الله از تاختن فرو ماند نیزه از دست بیفکند
و تیغ برکشیده بر رکاب گشته میدان با نشاط و قدامه چون دید که عبد الله نیزه ندارد بغایت شادمان شد مرکب برانگیخت نیزه حواله سینهٔ بی کینهٔ آنجناب کرد
عبد الله خود را هم داده تا نیزه از وی در گذشت پس بخانهٔ زین باز آمد و آن اسپ را گردانیده خواست که حملهٔ دیگر نماید عبد الله تیغ بر جراحان کشید

شد پس چو سست بند و کمر بند شد بگرفته از پشت مرکبش در گردانید و فی الحال بر مرکب او سوار شد اسب جولان و اقدام
داد و نیزه از زمین جدا بوده مبارز طلبید و رجزی میخواند که ترجمه بعضی از ابیاتش این است نظم امروز منم
جگر سوخته جان از الم پیش شه مظلوم کشم روح و روان را ٭ با دولت جاوید به آغوش در آرم ٭ در روضهٔ فردوس و سایر
جنان را ٭ زان پیش که با شیر شجاعت بنشینم ٭ با خاک برابر کنم این جمع سگان را ٭ راوی گوید که چون سپاه مبارزان
شجاعت عبدالله را دید عمر سعد را گفت ای سپهسالار بدانکه من جنگهای بسیار کرده ام و بسیار مبارزان کارها دیده ام لیکن
کار زار بدین جرأت و شجاعت این جوان هاشمی کسی بنظر من در نیامده و هیبت سالها العجب تا بدین غایت چنان
قدرت تا چنین شاه سواری سوی میدان آورده اما چون سپاه مخالفت آن ضرب و حرب را مشاهده کردند اکثر
از هیبت ترسان و هراسان شده هیچکس را زهره آن نبود که پیش او بیرون آید عبدالله ساعتی بایستاد و مبارز
طلب فرمود برابرش نیامد از تشنگی بی طاقت شده بر میمنه لشکر حمله کرد و میمنه را بر هم زده چندین مرد مرکب او در هم شکسته و هلاک
افگند از جمله جمیری را که از بقیهٔ لشکر خوارج نهروان بود و پسرش کامل بن جمیر الغزقاب مرگ در اندا خت
پس از میمنه برگشت و قطره قطره خون از شمشیر او می چکید خود را بر قلب لشکر زد و قریب بیست کس را بقتل
رسانید و صالح بن ضبیره را هم آنجا کشت و از آنجا روی به میسره نهاد و داد مردانگی بداد و با چند تن دیگر که پهلوان لشکر عمر سعد
بود برابر افتاده شر او نیز کفایت کرد آنگه خواست که بلشکر خود باز گردد پیادگان سر راه بر وی گرفتند و جدراح
دمشقی ناگاه از عقب وی در آمده بیک ضرب تیغ هر دو پای اسپش را قلم کرد اسپ از پای در آمد و عبدالله
سبک از مرکب فرو جست و خود را بر زمین استوار گرفت نوفل بن مزاحم جمیری با نیزه و گویند عمرو بن صبیح
صیداوی به زخم تیر آن خلاصهٔ خاندان عقیل را قتیل ساخت قطعه دریغ و درد که خورشید آسمان کمال بغروب
کرد از اوج شرف به برج زوال ٭ همای روح شریفش گشاد بال و برفت ٭ ازین نشیمن فانی به آشیان وصال ٭ و
چون عم او جعفر بن عقیل برادرزاده خود را کشته دید و بخون آغشته دید زار زار بگریست و از امام حسین دستوری
خواسته روی بمیدان نهاد و رجزی میخواند که ترجمه آن در نظم ابو المفاخر این است قطعه قرة العین مقبلم من
و مولای حسین ٭ دل و جان پاک ز آلایش هر تهمت و شین ٭ پسر عم من است این شه و شهزاده که هست قرة
العین نبی چشم و چراغ ثقلین ٭ این حسین بن علی است که جبریل امین ٭ پرورش داده و برادر جهان خسته پین ٭
هر مبارز که بمیدان آن صفدر می آمد فی الحال از جان و جهان بیخبر می آمد نهال نهاد الیشان بضرب تیغ از
بیخ می کند و هر گوشه از کشته پشته می افگند چون آن سگان مردم خوار در مانده کار زار او شدند یکبار در میان
گرفته طعن و ضرب بر وی گشادند عاقبت سفینهٔ سکینه اش در گرداب اضطراب و کشتی وقار و اصطبارش در
غرقاب ضجرات و اضطرار افتاد و در دریای شهادت غوطه خورده گوهر شرف بکف آورد بیت ز فرقت

آن نور دل و راحت روح ٭ جانها همه محزون شده و دلها مجروح ٭ و چون فرزندان ازجمله عقیل از عقیله دنیا باز رست برادرش عبدالرحمن عقیل بحرب در آمد کمر مردی بر میان بسته و بر مرکب تازی تر زاد نشسته شمشیرے چون قطرهٔ آب حمایل کرده و حربه چون شعلهٔ آتش بدست گرفته ٭ بیت ٭ داده بدان حربهٔ مردکش ٭ بر دم کشتی دست میکرد و خوش ٭ عاقبت بسهم عبدالله عروه خثعمی از جام سعادت شربت شهادت چشید و عبدالرحمن عقیل الرحمن بمقعد صدق رسید و چون اولاد عقیل شهید شدند نوبت فرزندان جعفر طیار در آمد و پیش از همه محمد بن عبدالله جعفر نزد آن سرور آمد و گفت ای شهباز بلند پرواز اوج ولایت و ای عنقای کبریای جان فزاے قاف قرب و هدایت مرا دستوری حرب ده که آرزوی من آنست و مدعای خاطر فاطر جنان است که پیش از آنکه با جد پاکیزه سرشت در فضاے هواے بهشت طیران کنم و بال شهادت روی بآشیان سعادت آرم چنانچه مرغ وار بر می چینید دانه وجود این چند صفتان ویرانه و بار زد بوم سیرتان آشیانه انکار و انکسار را منقار کار تراز عرصهٔ میدان بر چینم امام حسین او را اجازت داد و محمد روی بمیدان نهاده رجزی آغاز کرد و لولا الامه آورده که کفتم جهد بجویم این است که ای اهل کوفه و ای اهل شام عزل باشما کارزار خواهم کرد ٭ بر شما کارزار خواهم کرد ٭ زیرا که دل حسین علی جان خود را نثار خواهم کرد ٭ تا کنم دست ظالمانی کوتاه ٭ پا بهر بسته اخواهم کرد شکوه و پیش جعفر طیار از شمائی شما خواهم کرد ٭ حرب میکرد و دو گبیدان از مغز سر لشکر اعدا حرب میکرد تا باخر جانب آشیان قدس پرواز نمود و مرغ روح مقدسش در حوصلهٔ مرغان سبز بال بهشت آرام یافت زینب خواهر حسین در فراق فرزند دلبند خود بنالید و حسین او را تسلی داده خاموش گردانید آنگاه برادر محمد که عون بن عبدالله بود برادر را کشته دید بے اختیار خود را در میان کشتگان انداخت قاتل برادر را دید برزبر سر وی ایستاده اول یک ضربت کار او را آخر کرده نزد امام حسین آمده و عذر خواهی نمود که ای خال بزرگوار از فراق برادر بیخود بودم و از حضرت شما استجازه ننمودم حالا کرم نمائید و مرا اجازت فرمائید امام حسین او را پیش طلبیده در کنار گرفت و وداع فرموده دستوری داد و عون بمعرکه در آمده رجزی میخواند که ابوالمفاخر ترجمه برین وجه آورده عزل ٭ مائیم بقوت عیانها ٭ برخاسته از رهٔ کمانها ٭ در معرض رغبت شهادت ٭ بر دست نهاده نقد جانها ٭ چون اختر تیغ زن کشیده ٭ در دیدهٔ اهرمن سنانها ٭ ای قبلهٔ طراز دین تازی ٭ ما طایفه نیستیم از آنها ٭ کز خدمت تو ملول گردیم ٭ ور زیر و زبر شود جهانها ٭ یا بفرد نسیم حاش لله ٭ وصل تو با وصل جان و مانها ٭ یکینه برادر مبارز میجوا است و بهر تیغ فولاد شاخ حیات از درخت نهاد ایشان می کاست عاقبت از سر زندگی عاریتی برخاست و منزل بل احیاء عند ربهم را القدوم مبارک نمود بیاراست بعد از شهادت خواهر زاده هاے امام مظلوم نوبت برادر زادگان مهموم و مغموم رسید اول عبدالله بن حسن جوانے

شهادت عبدالرحمن بن عقیل

شهادت محمد بن عبدالله

شهادت عون بن عبدالله بن جعفر

ذکر شهادت عبدالله بن حسن

بود تو خاسته چون ماه نا کاسته و سرو آراسته پیش عم عزیز خود آمده گفت ای خلاصهٔ خاندان رسالت و امامت و نقادهٔ دودمان ولایت و کرامت مرا دستوری ده که طاقت فراق خویشان ندارم و بار مهاجرت حرب ایشان را تحمل نمی آرم امام حسین گفت آه ترا چگونه اجازت حرب کنم و تو مرا یادگار برادری و نزدیک من با جان شیرین برابری عبدالله سوگند بر شاهزاده داد و اجازت یافته روی بمیدان نهاد و میگفت شعر ان تنکرونی فانا فرع الحسن ۞ سبط النبی المصطفی المؤتمن و ابیات ابو المفاخر در ترجمهٔ رجز او این است و بس زیبا گفته غزل خواجهٔ هر دو جهان جد من است ۞ جد دیگر شه ذوالمنن است ۞ پدرم حیدر و محتشم ۞ نور بینائی زهرا حسن است ۞ وین شهنشاه گرانمایه حسین ۞ هادی راه حق و عم من است ۞ نایب ذوالمنن است اندرین ۞ آنکه امروز امام زمن است ۞ تو چه مرغی و ترا خار جهان ۞ روشن و پرورش اندر چه فن است ۞ طایر قدسم و عم پدرم ۞ شاه طیار و مرصع بدن است ۞ حاصل عمر شما اهل نفاق ۞ طاعت و پیروی اهرمن است ۞ زود رفتن بسقر کار شما است ۞ جان ربودن زبدن کار من است ۞ راوی گوید که چون عبدالله بمیدان در آمد طلب مبارز توقف نکرده از گرد راه روی بقلب لشکر عمر سعد نهاد و تا بنزدیک رسیدن به پسر سعد خرمن عمر هست و دو کس را باد فنا بر داد عمر سعد از بیم تیغ شاهزاده عنان برتافته در میان سواران گریخت و عبدالله بمیدان بازگشته زمانی بر آسود و آنگه مبارز طلبید و چون عمر سعد دید که عبدالله روی بعرصه گاه میدان آورد با نیش صف لشکر آمده و مردم را بر حرب حریص میکرد و وعدهٔ زر و خلعت و غلام و مرکب میداد بختری بن عمرو شامی پیش وی آمد که ای پسر سعد دعوی سالاری سپاه میکنی و در عیبه سپاه سالاری داری اینک میگریزی از تیغ این جوان هاشمی عمر سعد خجل زده شد و گفت ای بختری جان عزیز است و عمر بی عوض اگر نگریختمی جان از کف او نبردمی و عمر عزیز را وداع کردمی و اگر خواهی که راستی سخن مرا بدانی اینک این پسر در میدان ایستاده و دیدهٔ انتظار در راه مبارز نهاده برو تا دست برد هاشمیان بینی و از درخت کارزار ایشان میوهٔ ناکامی و بی سر انجامی بچینی مثنوی سر و تلچه از دعوی انگیختی ۞ بناموس زنگی گرو بختی ۞ برو تا ببینی که این مرد کیست ۞ بدانی که انجام این کار چیست ۞ چو آن جا رسی بر تو کین آورد ۞ ز تندی گره بر جبین آورد ۞ چنانت و به مالش تیغ تیز ۞ که یا مرگ خواهی از و یا گریز ۞ بختری از سخن عمر سعد مشتعل شده و آتش غضبش مشتعل گشته با پانصد سوار که خاصه او بودند روی بعبدالله نهادند و از صف سپاه امام حسین محمد بن انس و اسعد بن ابی دجانه و پیر دزان غلام امام حسن مدد کاری شاهزاده آمدند و پیر دزان

خود را در پیش افگنده در برابر بختری آمد بختری از غایت خشم بر هیبروزان حمله کرد و هیبروزان نیزه با
او برآویخت عبدالله بن حسن بر غلام خود برسید نیزه از دست او ربوده روی بدان سواران نهاد و اسد و محمد الشن
در عقب وی حمله کردند هیبروزان چون دید که شاهزاده حمله کرد او نیز از بختری برگشته با ایشان ملحق شد
و در پس حمله آن پانصد مرد را بر داشته می دوانیدند تا به قلب لشکر رسانیدند شبث ربعی با پانصد سوار
از صف لشکر جنبیده بانگ به هیبت بر بختری زد که شرم نداری که با این همه مردان کاری از پیش چهار تن روی
گردانیده می آری پس بختری لشکر را باز گردانید و خود نیز با پانصد سوار حمله کرده گرد آن چهار مبارز فرو گرفتند
عبدالله روی به شبث آورد و محمد و اسد با وی بودند اما هیبروزان دیگر باره بر بختری حمله آورد و لشکر
او را از پیش برگردانید از عمر سعد منقول است که گفت که من در آن روز حرب هیبروزان را نظاره میکردم سوگند
بخدای که اگر یک شربت آب یافتی لشکر را کفایت بودی از غایت شجاعتی که داشت و من بچشم دیدم صد
و بیست کس را به تیر و بیست کس را به شمشیر هلاک کرد راوی گوید که هیبروزان از بسیاری حرب کوفته شده برگشت
تا بجانب حسین رود که عثمان موصلی از قفای او در آمد و بخنجر نیزه بر گردن وی زد که از اسپ در افتاد و اسپ زخم
کرده روی بصحرا نهاد و هیبروزان چون پیاده ماند نیزه بشکست و سپر در سر کشیده تیغ از نیام برآورد و بدان میان آمد و اسد بن ... چون وی را
پیاده دید بانگ بر ... حمله کرد و از ضرب ... گرد هیبروزان ... کس را بقتل آورد و باقی در رمیدند و اسد نزد وی آمد و گفت ای ...
کن و بر اسپ من نشین هیبروزان خواست که سوار شود که ناگاه از چهار سوی ایشان در آمدند و آغاز حرب کردند
دست هیبروزان را نگذاشتند و پیش ایشان باز شد و دست بحرب برگشاد و در اثنای محاربه بختری از دست
... اسد ... نیزه بر پهلوی وی زد که سر نیزه از پهلوی دیگر بیرون شد و نیزه از دست او بیفتاد و خواست
... که ... بن هاشم ... و بیک ضرب تیغ کار اسد را تمام کرد اما عبدالله بن حسن با جمعیت
... در اثنای حرب ... بودند اتفاق کرد شیعا آن قوم از وی گریزان شدند
و چون دید که لشکر گرد هیبروزان اسد فرو گرفته اند بجانب ایشان تاخت تا در محلی رسید که اسد شهید شده بود عبدالله
از اندوه وی در آمد و قاتلش را بیک طعن نیزه هلاک کرد و بختری را مجروح گردانید لشکر از وی رمیدند و او
پیش آمد هیبروزان را دید افتاده و دست دراز کرده و او از زمین ... بود و ... پیش زین گرفته روان شد اسپ
عبدالله قدمی چند برفت فرو ماند چه فزون از صد چوبه تیر بر وی انداخته بودند و اسپ تشنه و گرسنه بود و بسیار ...
و دیده حالا که ... بر وی سوار شدن طاقت نیاورد و بایستاد عبدالله پیاده شد و هیبروزان را نیز از اسپ
فرو گرفت همین عون علی چون وی را پیاده دید ... تاخت ... پیاده ... عبدالله سوار شد و بازوی هیبروزان
گرفته بدست عون داد و عون خواست که براه در آید هیبروزان ... جان بحق تسلیم کرد عبدالله بگریه ... عون

نیز گریان شد و بر فوت او دریغ میخورد رباعی از غم و حسرت یاران وفادار دریغ ؛؛ از کل احباب گرفتند بیکبار دریغ ؛؛ بالب تشنه بخون غرقه برفتند افسوس ؛؛ ما بماندیم بصد حسرت و تیمار دریغ ؛؛ دیگر باره شاهزاده مؤمن عبد الله الحسن دست توکل در حبل المتین حسبی الله استوار کرده و پای الیقین در رکاب وما توفیقی الا بالله آورده دل از دنیا و ما فیها برداشته و عنان اختیار بقبضهٔ ارادت پروردگار باز گذاشته بیت روان کرد رخش عنان تاب را ؛؛ برانگیخت چون آتش آن آب را ؛؛ و روی بلشکر مخالف آورده مبارز طلبید و هیچکس با داعیه حرب او نشد و هر چند عمر سعد مبالغه میکرد کسی سخن او نمی شنید پسر سعد در غضب شده لشکر خود را دشنام میداد و نفرین میکرد یوسف بن الاحجار اسپ فرا پیش راند که یا ابن سعد منشور ملک ری تو گرفته و علم سپه سالاری تو برافراشته چرا پیش نمیروی و ما را نکوهش میکنی عمر سعد گفت مرا امیر جلیل نفرموده که بخود حرب کنم بلکه این لشکر را در فرمان من کرده تا ایشان را بحرب فرستم پس ترا فرمان من باید برد و مرا فرمان تو برد و با این پسر حرب کن و اگر نه از تو شکایت پیش پسر زیاد کنم یوسف بن الاحجار بضرورت مرکب برانگیخته بمصاف عبد الله آمد و از گرد راه نیزه حواله سینهٔ عبد الله کرد و شاهزاده طعنهٔ او رارد کرده و نیزه بر حلقومش زد که سر سنان از قفایش آشکارا شد و آن شقی نگونسار از مرکب در افتاد و جان بداد پسرش طارق بن یوسف چون حال پدر بدان گونه مشاهده کرد روی بمصاف عبد الله آورد و زبان بیهوده گشاده و رسم حیا و ادب بر یکطرف نهاده و دشنام میداد و سخنان ناسزا میگفت عبد الله را طاقت برسیده به نیزه بر طارق حمله کرد و طارق به سیکدوشی تیغ براند و نیزهٔ عبد الله را بدو نیم کرد و خواست که همان تیغ را بر عبد الله فرود آرد که عبد الله دست مبارک بیازید و سر دست او با تیغ در هوا بگرفت و چنان دستش بر تافت که استخوان ساعدش در هم شکست و تیغش بیفتاد و عبد الله بدست دیگر بند کمرش بگرفت و سر دو دستش از خانهٔ زینش در ربوده چنان بر زمین زد که همه استخوانهاش خرد شد و ابن طارق را ابن عمی بود نامش مدرک بن سهل از کشتن پسر عم غبار الم و غم بر دلش نشسته بمیدان آمد و فحش بسیار بنسبت حیدر کرار و فرزندان نامدار او بگفت عبد الله را تحمل نماند و تیغی منحرف بر وی فرود آورد که سر و هر دو دست و یک نیمه از تنش بر زمین افتاد و بعضی از بدن ناپاکش بر زین بماند شاهزاده در آمد و پالیش گرفته از اسپ در انداخت و از مرکب خود فرود آمد بر آن مرکب گرانمایه تازی نژاد سوار شد و مبارز طلبید لشکریان از ضرب تیغ او هراسان شده سر در پیش انداختند و هول و هیبتی از وی در دل دشمنان افتاد و عبد الله چون دید که هیچ مبارز در میدان نمی آید دلتنگ شد و خواست که خود را بر سپاه دشمن زند ناگاه نیزهٔ قوی در صدر افتاده دید فی الحال در ربوده گرد سر بگردانید و روی بمیمنهٔ لشکر نهاد و صفها بشکافت و از چپ و راست ده کس را بالطعن نیزه بیفگند و برگشته نزدیک امام حسین آمد و گفت یا عم العطش العطش امام حسین فرمود که ای روشنائی دیدهٔ عم وا ای

بهجت افزای سینهٔ پرغم جد و پدرت تر آب خواهند داد و مرهم راحت بر جراحتهای دل تو خواهند نهاد پس عبدالله بدین بشارت مسرور گشته روی بمیدان نهاد قریب پنج هزار مرد یکبار بر وحمله کردند و به تیر و تیغ و سنان و ناوک وزوبین و خنجر زخم بروے میزدند تا از کار باز مانده و حمله کرده خواست که بیکطرف بیرون رود و دور نکردند عباس بن علی که علمدار لشکر بود علم را بدست علی اکبر داد و خود با برادرش عون بن علی محمد و عبیدالله آمده او را از میان لشکر بیرون آوردند و عبدالله زخم بسیار خورده بود و آهسته می راند ناگاه فیهان بن زهیر از عقب وے در آمد و ضربے بر میان دو کتف وے زد چنانچه از مرکب در افتاد و بدان افتادن قدم در عالم قدس نهاد عباس باز پس نگریست و آن حال مشاهده نمود و در تاخت و بیک ضرب تیغ سر فیهان را دو گام دور انداخت پسرش حمزه بن فیهان خواست که نیزه بر عباس زند که عون علی پیش دستی کرده به تیغ تیز دست و نیزهٔ حمزه را بیند اخت و عباس تیغ دیگر کار آن ناتمام را تمام ساخت و عبیدالله را برداشته پیش خیمهٔ امام حسین آوردند و مخدرات اهل بیت را دل بر جوانی و جمال او می سوخت و مادرش باه گرم شعلهٔ آتش سینه سوز برمی افروخت بیت از باغ ناز رفتن سروی چنین دریغ * گنجی چنین نهفته بزیر زمین دریغ * افسوس ازان نهال گلشن کامرانی که در اول بهار جوانی بخزان اجل پژمرده شد و دریغ ازان چشمهٔ آب زندگانی که از آسیب صرصر اجل ناگهانی چون نفس زمهریر بادو می افسرده گشت رباعی درد اکه دل از حادثه غمناک افتاد * در دیده ز سیل اشک خاشاک افتاد * نوبادهٔ باغ عمر از شاخ امید * بی آنکه رسیده بود بر خاک افتاد * راوی گوید که چون قاسم بن الحسن چهره برادر خود را که گل بوستان ناز بود و بخار آن حادثه جان گداز خراشیده دید آه از نهاد او برآمده پیش عم بزرگوار خود آمد گریان و دل بر آتش حسرت بریان و گفت ای شاهزادهٔ دو جهان مرا دیگر قوت مفارقت اقارب نمانده و زمانه از سر پیه سر و روی همچنین بر خاک انده و مصیبت نشانده می توانم بود تا کینهٔ برادر باز جویم و سوال اهل ضلال را به تیغ زبان و زبان تیغ و سنان جواب گویم امام حسین گفت ای جان عم تو مرا از برادر یادگاری و درین صحرا انیس دل افگاری من ترا چگونه اجازت دهم و داغ فراق تو بر سینهٔ پرغم نهم مادر قاسم نیز از خیمه بیرون دوید و دامن قاسم بر دست پیچیده فریاد برکشید بیت ای بند لطف ممن گرفته حالا لطف کن * از نظر مرو * مرهم سینه چو منی مرهم دیدهٔ تو شو * القصه قاسم اجازت حرب نیافت و بر لوای امام حسین تهیهٔ محاربه میکردند قاسم بخیمه در آمده سر بزانوی اندوه نهاده ناگاه یادش آمد که پدر تعویذی بر بازوی وے بسته بود و فرموده که در محلے که اندوه بسیار و ملال بیشمار بر تو غلبه کند این تعویذ را باز کن و برخوان و بر آنچه در آنجا نوشته است کار کن قاسم با خود گفت که تا من بوده ام مرا حالتے چنین نیفتاده و دیو بنیان طاقتی دستبرد داده بیا تا تعویذ را بخوانم و مضمون آنرا بدانم پس آن تعویذ را از بازو باز کرده بگشاد و دید که امام حسن بخط مبارک خود نوشته

ذکر شهادت و مبارزت قاسم بن امام حسن

ای قاسم وصیت میکنم ترا که چون برادرم و عمت حسین را بینی در کربلا بدست شامیان و غدار کوفیان بی وفا گرفتار شده زینهار که سر خود در قدم وی اندازی و جان خود را برای وی روان دربازی و هر چند ترا از مصاف باز دارد تو مبالغه نمائی و در الحاح و ابرام افزائی که جان فدای حسین کردن مفتاح باب شهادت و وسیلهٔ اقبال و سعادت است **بیت** کدام کشتهٔ عشق وی است رو بر خاک ٭ که جان کشتهٔ بخونش غریق رحمت نیست ٭ قاسم این وصیت نامه فرو خواند و از شادی ندانست چه کند زود از جای بجست و بخدمت شاهزاده آمده نوشته بدست وی داد چون شاه شهیدان آن مکتوب را بدید آه سوزناک از جگر برکشیده زار زار بنالید و گفت ای جان عم این وصیت پدر تست به نسبت تو و میخواهی که بدین وصیت کار کنی و مرا هم در بارهٔ تو وصیتی دیگر فرموده و من نیز واجب دارم که آنرا بجای آرم بیا تا ساعتی بدین خیمه در آئیم و بدان وصیت قیام نمائیم پس دست قاسم گرفته بخیمه در آورد و برادران خود عون و عباس را طلبید و مادر قاسم را گفت جامهای نو در قاسم پوش و خواهر خود زینب را گفت عیبه جامهٔ برادرم حسن را بیار فی الحال بیاوردند و در پیش وی حاضر کردند سر عیبه را بگشاد و دراعهٔ حسن و یک جامه قیمتی خود در قاسم پوشانید و دستار زیبا بدست مبارک خود در سر وی بست و دست دختری که نامزد قاسم بود گرفته گفت ای قاسم این امانت پدر تست که بتو وصیت کرده تا امروز نزدیک من بود اکنون بستان پس دختر را با وی عقد بست و دستش بدست قاسم داد و از خیمه بیرون آمد قاسم از یک جانب دست عروس گرفته می نگرد و سر در پیش می افگند که ناگاه از لشکر عمر سعد آواز آمد که هیچ مبارز دیگر مانده است قاسم دست عروس رها کرد و خواست که از خیمه بیرون آید عروس دامنش گرفت و فرمود که ای قاسم چه خیال داری و عزیمت کجا میکنی **بیت** بگو که بر من چرا میبری ٭ مرا می گذاری کجا میروی ٭ قاسم گفت ای نور دیده عزم میدان دارم و همت بر دفع دشمنان می گمارم دامنم بگذار که عروسی و دامادی ما بقیامت افتاد **ابیات** غباری بر دمید از راه بیداد ٭ شبیخون کرد بر نسرین و شمشاد ٭ برآمد ابری از دریای اندوه ٭ فرو بارید بیبی ده تالوه ٭ ز روی دشت باد تند برخاست ٭ هوا را گرد با خاک زمین راست ٭ رسید از عالم غیبی صدائی ٭ صدای تندای آشنائی که احسنت ای زمانه وی زمین زه ٭ عروسان را بدامادان چنین ده ٭ عروس گفت که میفرمائی که عروسی بقیامت افتاد فردای قیامت ترا کجا جویم و بچه نشانه بشناسم گفت مرا نزدیک پدر و جدت طلب و بدین آستین دریده بشناس پس دست فراز کرد و سر آستین بدرید غریو از اهل بیت برآمد **بیت** قاسما این چه ظلم بیداد است ٭ این نه آئین و رسم دامادیست ٭ اما چون امام حسین دید که قاسم بمصاف میرود گفت ای جان عم بپای خود بگورستان میروی بدین گونه نتوان رفت دست برد و گریبانش چاک زد و هر دو سر دستارش ببرید و جانب رویش فرو گذاشت و لباسش شکل کفن در وی پوشید و تیغ خود بدست وی داد و بمیدانش فرستاد

قاسم روی بمعرکه آورده آغاز کرد و ترجمه بعضی ابیات رجز او در ترجمه ابو المفاخر برین منوال است غزل
دل خریدار جاه خواهم کرد :: جان نثار ره شاه خواهم کرد :: با حواس و لباس دامادی :: عزم و ترتیب راه
خواهم کرد :: پنجم مرکب و سبزه شاه و ماهی تباه خواهم کرد :: آب هندی و باد تازی را :: بر شهادت گواه
خواهم کرد :: بلبل آئین بنغمهای حزین :: بانگ واسیداه خواهم کرد :: کبریا او کیل خواهم ساخت :: مصطفی
را پناه خواهم کرد :: با بتول و علی شکایت قوم :: در حریم آله خواهم کرد :: طریق حیلی و جولان می نمود و مبارز طلب
می فرمود تا بسیار سر از تن بربود و از بسیاری که دلیران را از جان بر آورد دیگر هیچ مبارز آهنگ حرب وی
نکرد قاسم در برابر لشکر آمد و عمر سعد را آواز داد که ای جفاکار بیوفا و تیره روزگار دور از صفا بسی یاران و هواداران
حسین را شهید کردی و از خویشان و اقربای وی دمار بر آوردی اندکی جمعی پریشان حال مانده اند هیچ وقت
نیامد که دست از جفا باز داری و با این بی‌مهران روی بکوفه آری و ما را با این تشنگی و بی برگی بگذاری و از آنچه
کردی پشیمان گردی فرد وگر بصید حرم تیغ برمکش زنهار :: از آنچه با دل ما کرده پشیمان باش :: عمر
سعد جواب داد که شما را وقت نیامد که از سر نافرمانی در گذرید و بعاقبت خود فکر کنید و در سلامت بر خود بگشائید
و به بیعت یزید و متابعت پسر زیاد در آئید قاسم بروی نام وی را نفرین کرد و گفت ای شقی دین را بدنیا
دنی بفروخته و متاع فانی امانت را باتش خیانت سوخته بدین عجوزه غدار فریفته گشته و قباله خونکاری
او را بدست غرور نوشته دندان ... کار او بعقد هر که در آید و سه روز بیش با او نپاید فرد حیله
ایست عروس جهان جلی خوش باش :: که این مخدره در عقد کس نمی آید :: ای عمر امروز اسپ خود را آب
داده گفت آری آب داده ام آنگاه بر آشفته قاسم گفت ویلک یا ابن سعد وای بر تو ای پسر سعد
دعوی مسلمانی می کنی و اسپ را سیراب میداری و شهسواران میدان امامت را تشنه می گذاری و عورات
و اطفال اهل بیت را از تشنگی جان بلب رسیده و تو آب از ایشان باز می گیری و پند مذکر اذکرکم الله فی
اهل بیتی نمی پذیری آخر از تشنگی قیامت براندیش و از شرمندگی در پیش ساقی کوثر یاد کن نظم درد دل عمر
سعد افتاده چو جوی آب از چشمه چشم بگشاد و چون از خاکساری نقد دین بباد داده بود هیچ جواب نداد اما روی
به سپاه خود کرد که این سوار را می شناسید قاسم بن حسن است که در روز رزم اگر شمشیر الماس فعل زمرد فام کشید
آن از لب لعل خوبان طراز بیند است بوسه کاری آن میل میکند و اگر تاب پیچ کمند منظر وی در آید حلقه
چین زلف ماه رخان خطا انگاشته بدست بازی با آن رغبت نماید بیت سپاه ار چه باشد جهان در جهان
نترسد ز حرب کیان و جهان :: شما یکان یکان پیش او در وید و تدبیر آن کنید او را در میان گیرید لشکر مخالف
ترسان و لرزان عزم آن کردند که روی بقاسم آرند و قاسم از آن حال بیخبر چون دید که مبارز پیش او

بیرون می آید روی بحجلهٔ عروس نهاد و چون بدر خیمه رسید آواز دختر امام حسین شنید که بر مفارقت او مے
نالید قاسم نیز بسیار آرزومند ملاقات وی بود و کلمه بدین مضمون ادا کرد بیت برون آئی که جانان که
بسیار آرزومندم ✽ وداع عمر نزدیکست و دیدار آرزومندم ✽ عروس آواز قاسم شنید از خیمه بیرون دوید
و گفت بیت خوش آمدی ز کجا میرسی بیا بنشین ✽ بیا که می دهمت بر دو دیده جا بنشین ✽ قاسم از مرکب
فرود آمده نزدیک وی رفت و گفت ای دختر عم و ای انیس دل پرغم جای نشستن و مجال سخن و بوسیدن
نیست که سپاه خصم خیرگی و چیرگی می نمایند می خواهم که بصولت تیغ آبدار آتش جرأت ایشان را فرو نشانم
و حقا که بی اختیار از تو مفارقت می نمایم فرو ز دیدار تو ام و دوری ضرورت میشود و رنه نخواهد هیچ موجودی
که جان از تن جدا باشد ✽ پس قاسم او را وداع فرمود و عزیمت مراجعت بمیدان حرب نمود و از زبان
حال عروس این نکته بگوش هوش داماد می رسید رباعی بازم زدیده ای گل خندان چه میروی ✽ چاکم
چو گل فگنده بدامان چه میروی ✽ سروی و جای سرو بجز جویبار نیست ✽ از جویبار دیدهٔ گریان چه میروی ✽
اما چون قاسم بمیدان آمد و مبارز طلبید و هیچکس اجابت نکرد و شعلهٔ آتش قهرش زبانه زدن گرفت چهار بار
خود را بر میمنه و میسره و قلب زده بسے دلیران را با خاک یکسان کرد و هر بار که از تاختن فارغ می شد بمعرکه
می آمد و مرد می خواست و درین نوبت که قاسم طلب مبارز میکرد عمر سعد ازرق را بخواند و او سپهسالارے
از لشکر شام بود پس گفت اے ازرق هر سال ده هزار دینار از یزید می ستانی و طنطنهٔ شجاعت با سماع دلاوران
شام و عراق میرسانی چرا بیرون نروی و کار این جوان فیصل نهی ازرق گفت ای عمر این سخن از تو غریب
است مرا که در ولایت مصر و شام با هزار سوار برابر گرفته باشند بحرب کودکے می فرستی و میخواهی که نام و ناموس مرا
در هم شکنی مرا ننگ آید با وے محاربه کردن عمر سعد بانگ بر وے زد که ای بدبخت ازان غافلی که این پسر حسن مجتبیٰ است
و نبیرهٔ حضرت مصطفےٰ است صلی الله علیه وسلم و فرزند فرزند شیر خداست بخدای که اگر ضرورت تشنگی و درماندگی
نبودے او را غالب آمدے که با ما سخن گفتنے برو بهانه میار تا پیش محترم و نزد پسر زیاد محتشم گردی ازرق گفت
اگر اعضای مرا بمقراض ذره ذره سازند که من بحرب وے نروم اما چون تو مبالغه داری مرا چهار پسر است همه
شجاع و دلاور یکے را بفرستم تا بمیدان رفته سر وی را بیارد و دل ترا ازین اندیشه فارغ سازد پس پسر مهتر را
بخواند و از مرکب خود فرود آمده او را سوار کرد و شمشیر خود بر میان وے بست پسر ازرق با زرهٔ تنگ حلقه و خود
فولادی و ساقین و ساعدین روی بمیدان نهاد و کمرے از زر سرخ بر میان بسته و نیزهٔ خطی شمرده در دست
گرفته با آراستگی تمام بجولان در آمده و بر قاسم حمله کرد و قاسم که او را بدان شکوه و آراستگی بدید بمقدار ذره نه اندیشید
و بانگ بر مرکب زد و پیش حملهٔ او باز رفته نیزه حوالهٔ سینهٔ وے کرد وی سپر از فولاد به پیش نهاد و نیزهٔ

قاسم بر سپر آمده سنانش شکست قاسم خشم گرفته نیزه بیفگند و تیغ بر کشیده بوی در آمد او نیز نیزه بیفگند و تیغ از
نیام بر آورده حواله قاسم کرد قاسم سپر در پیش آورد تیغ پسر ازرق سپر را دو نیمه ساخت پشت دست قاسم
مجروح گشت ما محمد انس از لشکرگاه امام حسین دید که قاسم سپر ندارد از جای بر جست و سپری محکمی فراخ دامن
بوی رسانید دید که قاسم را پشت دست زخم رسیده قدری از عمامه خود دریده بر آنجا ببست و بلشکرگاه باز
گردید و قاسم سپر در دست گرفته آهنگ هودی خود کرد و پسر ازرق دیگر باره تیغ بر آورد تا بر قاسم زند اسپش بسر
در آمده و از پشت مرکب در افتاده سرش برهنه شد و بر سرش موی دراز داشت قاسم از پشت مرکب بیازید
و موی او را بدست پیچیده مرکب برانگیخت و او را از روی زمین در ربوده گرد میدان بگردانید
پس از دست بیفگنده مرکب بر وی دوانید چنانچه همه اعضایش درهم شکست پس تیغ او را که بس گرانمایه و قیمتی
بود برداشت و نیزه در ربود و بایستاد و مبارز طلبید ازرق چون نگاه کرد پسر را دید که بدان زاری و
خواری کشته شد بگریست و پسر دومی چون دید که پدر او می گرید اجازت ناخواسته بمیدان رفت و گرد
قاسم گردیدن گرفت و گفت ای پسر چه بخشی جوانی را که در همه ولایت شام نظیر نداشت قاسم گفت باعد و
الله هم اکنون ترا به برادرت رسانم و در آمد و نیزه بر پهلوی وی زد که از دیگر جانب بیرون رفت پس دیگر باره
مبارز طلبید برادر سوم که آن بدید جامه بدرید و خاک بر سر کرده بخروشید و نزدیک پدر آمده دستوری طلبید پدر
او را نیابت دوست میداشت و اجازت نمیداد وی بگفتار پدر التفات نکرده بانگ بر مرکب زد و نعره زنان
در برابر قاسم آمد قاسم چون سخنان بیهوده او استماع فرمود نیزه بر شکمش زد که از پشتش بیرون آمد
ازرق دید که دیگر پسرش کشته شد از اسپ فرود آمده خاک بر سر میکرد و میگریست و سلاح بر تن خود می آراست
بعزیمت آنکه بحرب قاسم بیرون آید پسر چهارمی نگاه کرد پدر را بدان حال دید از پدر هیچ نپرسیده بانگ
بر اسپ زده در برابر قاسم آمده آغاز دشنام کرد و قاسم بجوابی و التفات ننموده آهنگ حرب فرمود پسر ازرق
نیزه حواله قاسم کرده شاهزاده تیغی که در دست داشت بزد و دست راست وی با نیزه قلم کرد و آن مدبر بر
گشته روی بهزیمت نهاد و خون از وی میرفت چون نزدیک لشکر خود رسید از اسپ در افتاده جان
بداد اما چون ازرق هر چهار پسر را کشته دید جهان روشن بر چشم وی تاریک شد از غایت خشم سلاح بر خود
راست کرده بر مرکب تازی نژاد سوار شد چنان مرکبی که با آهن خائی و گرم روی با آتش برضیع اللبان دا نه
تیز گامی و خوش خرامی با باد سریع العنان بودی نظم ز نعل او همه روی زمین گرفته هلال ٭ ز گوش او همه روی
زمین گرفته هوا ٭ نه در مفاصل او سستی ز تاب رکاب ٭ نه در طبیعت او نفرتی ز باد عنا ٭ و آهنگ میدان
کرده در مقابل قاسم بایستاد و گفت ای اسکدل بی انصاف چهار پسر مرا کشتی که در تمام عراق و شام ایشان را

مثل ومانند نبود قاسم فرمود که چه غم ایشان میخوری هم اکنون ترا بآن منزل رسانم که ایشان نزول کرده اند
اما چون امام حسین دید که ازرق در برابر قاسم آمد بروی بترسید چه آن مدبر بمبارزت شهرتی کامل
داشت پس امام حسین دست بدعا گشاده نصرت قاسم از حضرت پروردگار درخواست می نمود وهر دم
از دور ونزدیک نظاره آن دو مبارز میکردند ازرق به نیزه بر قاسم حمله کرد وقاسم حملهٔ او را قبول نموده در
صدد رد درآمد وهر چه او می بست این میگشاد تا دوازده طعن در میان ایشان رد شد ازرق در غضب
شده نیزه بر شکم مرکب قاسم زد واسپ از پای درافتاد وقاسم پیاده بماند امام حسین محمد انس را گفت دریاب
جگر گوشهٔ برادرم حسن را واین جنیبت بوی رسان محمد انس جنیبت امام حسین را نزدیک قاسم آورد تا
سوار شده بر ازرق حمله کرد وازرق بر اسپ گلگونی نشسته بود چون کوه پاره وبرگستوان مترقی برافگنده کنارهای
آن بزر وسیم آراسته به بیش حملهٔ قاسم باز شد وسه طعن دیگر میان ایشان رد وبدل شد وعاقبت ازرق تیغ بر
کشید وبقاسم درآمد قاسم تیغ چون برق سوزان از نیام برآورد وچون رعد خروشان ازین نطع نعره برکشید وگفت بیا
تا ببینیم که در چه کاری تو از هنرهای مردان چه داری ؎ مثنوی بیا تا نبرد دلیران کنیم ٭ درین رزم که جنگ شیران
کنیم ٭ ببینیم کز ما بلندی کراست ٭ درین کار فیروزمندی کراست ٭ چون ازرق بعد نگریست وآن تیغ در دست
قاسم بدید گفت ای قاسم من این تیغ را بهزار دینار خریده ام وبهزار دینار دیگرش بزهر آب داده ام حالا بدست
تو چگونه افتاده قاسم گفت این یادگار پدر است میخواهم که ترا شربت این تیغ بچشانم وبفرزندانت در رسانم
ای ازرق تو مرد سپاهی باشی همین که سوار میروی تنگ اسپ را احتیاط نکنی تا بدین زودی سست
شده ونزدیک است که زین از پشت اسپ درگردد ازرق پشت خم کرد تا تنگ اسپ را نگاه کند که قاسم
بر تنگ وی درآمد وضربتی زدش بر میان چون خیار تر بدو نیم شد غریو از لشکر شام برآمد فی الحال قاسم از مرکب
فرو جسته بر اسپ او سوار شد وجنیبت امام حسین را لجام گرفته به لشکرگاه خود آورد وچون نزدیک امام
حسین رسید از مرکب پیاده شده رکاب سعادت انتساب عم عالیجناب خود را بوسه داد وگفت واعماه
العطش العطش حقا که اگر یک شربت آب یابم همه را ازین لشکر برآرم امام حسین فرمود نزدیک است که از دست
جدت شربت کوثر نوش کنی و این همه عنهاد المیاه انجکی فراموش کنی برو که مادرت در فراق تو میگرید وهمی زارد
وهمه اوقات باه وناله میگذارد وآتش هجران داغ بر سینهٔ آن نامراد نهاده ودست شوق رخسار را بانت
ابواب حرمان بر روی آن دردمند گشاده ؎ بیت خرابیهاست اندر جانش از دست فراق تو ٭ دلش
پیوسته می سوزد ز درد اشتیاق تو ٭ قاسم روی بخیمه که مادرش با عروس در آنجا بودند روان شد آواز مادر
شنید که میگفت ای فرزند ارجمند وای آرام دل دردمند آخر کجائی وچرا دیدار عزیز بما نمی نمائی ؎ بیت

برفتی از دیده و من بی‌سر و پایم بی تو ما تو کجائی که ندانم که کجایم بی تو؛ عروس نیز می‌نالید و بصد زاری بزبان میگفت
بیت برفت آن شاه ما و در دل از وی صد هوس مانده ؛ غم هجران او با جان شیرین همنفس مانده ؛ قاسم
این صداها شنیده خروش بر کشید مادر و عروس خبر یافته از خیمه بیرون دویدند و در دست و پای قاسم
غلطیدند قاسم ایشان را دلداری میداد و به صبر و تحمل ارشادی مینمود و میگفت ای عزیزان امروز روزیست
که نسیم بهجت و سرور بر ریاض قلوب غمرسیدگی وزد و شمیم فرح و مسرت بمشام ارواح ارباب مهر و محبت
میرسد چنین که چمن زندگانی شما را نضارت نمانده گلشن کامرانی من هم بی‌طراوت گشته است و چنانچه
شما را طاقت جدائی نیست از من هم قوت شکیبائی کناره جسته اما این دوری ضروری و اضطراریست و این
مفارقت از روی بی‌اختیاری آب و گل را روی بمیدان است و جان و دل را توجه بجانب جانان بیت
ما رفتیم و دل آواره در کویت بماند ؛ جان نماند از هجر و در دل حسرت رویت بماند ؛ و چون قاسم عزم رفتن نمود
مضمون این کلام جگرسوز و فحوای این سخن محنت‌اندوز بر زبان بازماندگان از صحبت او جاری شد بیت
دیده از هجر تو خونبار شد ای مردم چشم ؛ مردمی کن مشو از دیده خونبار جدا ؛ اما قاسم بمیدان آمده چشمش بر علامت
ابن زیاد افتاد که بر زبر سر عمر سعد بد اختر ایستاده بود عنان بدان صوب معطوف گردانید و همت بر نگونساری آن علم
مصروف ساخت و یکبار روی بقلب سپاه نهاده چشم از آن علم بر نمیداشت و می‌خواست که خود را بعلمدار
رساند و علم را نگونسار گرداند پیادگان سر راه بروی گرفتند همین که بر حرب پیادگان مشغول شد سواران از گرد
درآمدند تیر و نیزه و گرز و شمشیر حواله وی کردند قاسم در دریای حرب غوطه خورده قریب سی پیاده و پنجاه
سوار را بکشت و صف سواران را بر دریده خواست که بیرون آید مرکبش را تیرباران کردند اسب از پای افتاد
و شیبت بن سعد نیزه بر سینه قاسم زد که سر سنان از پشت مبارکش بیرون آمد و قاسم در آن حرب بیست و هفت
زخم خورده بود و خون بسیار از وی رفته از اسب در گشت و گفت یا عماه ادرکنی آواز بگوش امام حسین
رسید مرکب در تاخت و صف پیاده و سوار بر هم زده قاسم را دید در میان خاک و خون غرق شده و شیبت بر زبر
سر وی ایستاده میخواست که سر مبارکش از تن باز کند امام حسین ضربتی بر میان وی زد که بدو نیم شد آنگاه قاسم
را در ربوده تا در خیمه آورد و هنوز رمقی در تن وی باقی بود امام حسین سرش در کنار گرفته بوسه بر رخسارش می‌نهاد
و مادر و عروس آنجا ایستاده می‌گریستند قاسم چشم باز کرده در ایشان نگریست و تبسمی فرموده جان بجهان
آفرین تسلیم کرد و خروش از بارگاه امام حسین برآمد مخدرات اهل بیت بناله درآمدند مادر قاسم میگفت ای
مظلوم مادر دریغ از ماه رخسارت که بر سپهر شباب رشک آفتاب عالمتاب بود و پیش از آنکه عرصه جهان را بشعشعه
ظهور روشن سازد بمحاق فراق گرفتار گشت و افسوس که از چشمه حیات فایض البرکات که منبع رشحات جود و

جلال بود قبل از آنکه متعطشان بوادی شوق را سیراب گردانند بخاشاک هلاک مکدر شد بیت دریغا که پژمرده شد ناگهانی ٭ گل باغ دولت بروز جوانی ٭ دیده باز کن ای قاسم دختر عمت را ببین حسرت تو دامادی در دولت بماند بیت باحسرت ازین جهان فانی رفتی ٭ ناخورده بری از زندگانی رفتی ٭ دختر امام حسین دست در خون شوی می مالید و بر سر و روی خود می کشید و بزبان حالش میگفت قطعه بدلائی که بارنشان بکشید سرخ روئی بخون یار کنند ٭ نو عروسان شوی کشته دلی ٭ سر و پا اینچنین نگار کنند ٭ راوی گوید که بعد شهادت قاسم ابوبکر بن علی پیش امام حسین آمد و گفت ای برادر مرا دستوری ده تا کینه خویشان ازین بدکیشان باز خواهم اباحسین چنین گفت آه شما یک یک میروید مرا بچه می گذارید ابوبکر گفت ای برادر مدتیست که میخواهم که تحفه بخدمت آرم و ندانستم که چه تحفه لایق این حضرت باشد امروز می بینم که هیچ هدیه لایق تر از جان نیست میخواهم که این تحفه نثار قدم ملازمان کنم رباعی امروز که یار من مرا مهمان است ٭ بخشیدن جان و دل مرا ایمان است ٭ دل را خطر نیست سخن در جان است ٭ جان افشانم که روز جان افشانست ٭ پس شاهزاده شرف اجازت ارزانی فرمود و ابوبکر بمیدان آمده طرید کرده جولان نمود و بچوگان مبارزت گوی سر مبارزان می ربود و در جنگ که ترجمه بعضے از ابیات آن نظم ابوالمفاخر این است او می نمود غزل شاه دین برادر من است اختر آسمان دین ٭ مهتر و بهتر زمان قبله و مقتدی زمین ٭ لاله روضه صفا گلبن باغ مصطفی ٭ چشم و چراغ مصطفی میر و امام راستین ٭ گوهر کان اجتبی مهر سپهر اهتدی ٭ طره نشان طاها چهره گشای یاسین ٭ من برادر ویم خادم و چاکر ویم پیش و دیده شما خارجیان تیره دین ٭ تحفه جان و دل بکف آمده ام بدرگهش ٭ دیده و رخ بر آستان تیغ و کفن در آستین ٭ امام حسین او را بدعا و آفرین می نواخت و او مرکب تازی نژاد که در تندی برابر باد سبق بردے و در تیز روی پیک سبک پای وهم را مانده کردے بیت بگرمی چو آتش بنرمی چو آب ٭ بگرد برد از هوا در شتاب ٭ بهر طرف می تاخت و رایت شجاعت بدست جرأت می افراخت و عرصه میدان از نامردان تهی می ساخت تا وقتیکه نقد حیات بر سر بازار شهادت درباخت راوی گوید که ابوبکر را بیست و یک جا زخم رسیده بود و آخر بزخم نیزه قدامه موصلی و گفته اند بزخم تیر عبدالله بن عقبه غنوی یا زجر بن بدر نخعی بیت رخت ازین منزل فانی بربست ٭ بطرب خانه جاوید نشست ٭ بعد از و عمر علی دستوری طلبیده بحرب در آمد و بقوت مبارزت از سران معارک قتال بر سر آمد و در رغم مناقب اهل بیت بالماس فصاحت می سفت در جنگ مشتمل برین مضمون بزبان نیاز میگفت قطعه با عافیت ستاره در دو کرده ایم ٭ جان را مبین یزید عدم فرو کرده ایم ٭ ازین بحر آب گون چو کسی آب خوش نخورد ٭ دل را ز آب خور و جهان سرد کرده ایم ٭ پس از محاربه بسیار بسبب غلبه فجار و اشرار از عالم غدار رخت بر بسته در روضه رضای پروردگار قرار گرفت و بعضے

[illegible]

شهادت ابوبکر بن علی

شهادت عمر بن علی

گفته اند عمر علی در آن حرب حاضر نبوده و این قول نزد علمای انسب اصح است اما مشهور آنست که در آن روز به سعادت شهادت فایز گشته و بعد از وعثمان علی باجازت سبط نبی رو لی بیت تگاور از پیش صف برانگیخت ؛ زلب مانند دریاکف فرو ریخت ؛ حربی مردانه در پیوست و دست مبارزان بشوکت عزاثنی فرو بست و در جزی میخواند که شه بیت از ترجمه آن این است نظم آوره عثمان بجنگ تیغ بیان دریایان ؛ خورده بر قتل شما پیش برادر یلان ؛ شامی ادبیرا تیغ کشته برحسین ؛ بینیکت ولش راگر دیده انصاف بین ؛ صحیح شهادت و مید وقت صبوح من امشب ؛ شوم و مبدم از قدح حور عین ؛ بعد از حرب بیکران بزخم گران یزید ابطحی شمع حیات آن چراغ دودمان ولایت بباد اجل منطفی شد و آن گنج جواهر زواهر معالی زیر خاک فنا مختفی گشت بیت رفت و محل روشنی در چشم عالم بین نماند ؛ برگ عیش و کامرانی در دل غمگین نماند از عقب او عون علی جوانی بود خوبصورت زیبا سیرت صافی نیت پاکیزه طویت نزد امام حسین آمد و گفت ای برادرم اضرورنیست که مبارز طلبم که دران تاخیر و توقفی میرود و من در قتل اعادی تعجیل دارم اجازتی فرما و همتی ارزانی دار امام حسین گفت ای برادر لشکر دشمن بسیار است و مخالف ما از سوار و پیاده بیشمار عون جواب داد که یا ابن رسول الله شیر را از هجوم روباه اندیشه در ضمیر نگذرد و شهباز را ز بسیاری کبک ترسی روی نماید مثنوی بکوشم درین حرب مردانه وار ؛ چه اندیشه از لشکر بیشمار ؛ دل و دست بازو بکار آورم ؛ جهان بر عدو تنگ و تار آورم ؛ این بگفت و مرکب برانگیخت و بر قلب سپاه دشمن حمله کرد و در دریای هیجا به پشتی بازوی توانا غوطه خورد و ابن الاحجار یاد و هزار پیاده و سوار گرد او فرو گرفتند عون علی بشمشیر بلی صفت آن قوم را از هم بدرانید و لشکر را از پیش خود برانید و عنان بجانب امام حسین منعطف گردانید امام حسین بروآفرین گفت و فرمود که می بینم مجروح شده بود تجبیه و زخمهای خود را به برادر زمانی بیاسای عون گفت ای برادر بزرگوار بروان جدت محمد مختار علیه الصلوات الملک الجبار که مرا از حرب باز مدار که از تشنگی بهلاکت نزدیکم و می بینم که ساقی کوثر جامی پر از شراب بهشت در دست دارد و بمن اشارت می کند و من زود تر می خواهم که خود را از تشنگی برهانم و بجد و رفیق طریق شهادت که قافله سالار کاروان سعادت است جگر تشنه خود را به آب زلال فردوس رسانم پس امام حسین فرمود که اسپ دهم که حضرت امیر در حال حیات بتو حواله کرده بود بیاورند تا زین کنند و بر گستوان بکرپتی برافگنند و سوار شو عون بفرمود تا آن مرکب را مکمل کرده بیاورند و سوار شده زره داودی پوشید و پیراهن سفید مصقول بر بالای زره در افگنده و تیغ یمانی حمایل کرده و نیزه رومی کردار بدست گرفته روی بمیدان نهاد از زبان زبان این صدا بصد حرب گاه در افتاد بیت چه آفت است که باز این سوار پیدا شد ؛ کدام سرو ز بالای زین بمیدان آمد ؛ صالح بن سیار که چشم بردی

افتاد بلرزه در آمد و کینهٔ دیرینهٔ او سمت تجدید یافت و سبب عداوت او آن بود که در زمان خلافت مرتضی علی او راست بمحکمهٔ عالیهٔ ایشان آوردند امیر پسر خود عون را گفت که او را هشتاد تازیانه بزن تا از حق سبحانه مزد یابی عون او را بحسب شرع و بحکم پدر هشتاد تازیانه زده بود و کینهٔ آن در سینهٔ او مختفی مانده تا درین وقت که عون بمیدان آمد صالح با طالع انجام بانتقام آن صورت تیغ از نیام کشیده و زبان بفحش و دشنام گشاده بر آمد عون از کلمات سفاهت آمیز او خشم گرفته بیک طعن نیزه از اسپش در گردانید برادرش بدرین سیار برادر را بدان خواری افتاده دید بکینهٔ او بر عون حمله کرده و در برابرش آمده خواست که زبان بفحش بگشاید که عون او را مجال نداد و نیزه بر دهنش زد که سر سنان از قفایش نمودار شد عاقبت هزار سوار از میمنه و هزار از میسره بجیب چپ و راست وی در آمدند و طعن و ضرب بروی روان کردند و آن سوار نامدار دلقد صاحب ذو الفقار با ایشان بر ابر در آمد و بر هر سو که حمله میکرد دمار از سوار و پیاده بر می آورد تا زخم بسیار بروی زدند و بطعن نیزهٔ خالد بن طلحه از مرکب در افتاد و گفت بِسْمِ اللّٰهِ وَبِاللّٰهِ وَعَلٰى مِلَّةِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ یا ابن رسول الله بهوای تو در معرکهٔ دنیا آمدیم و در وفای تو بمیدان آخرت رفتیم **بیت** گر سرم خاک رفت بر در تو، باد جانا سعادت سر تو، آنگه برادر دیگر که جعفر بن علی گفتندی از غم برادران سراسیمه گشته باجازت امام حسین روی بمیدان نهاد و داد مردانگی و جرات و فرزانگی بداد و اندک زمانی را از همان شربتی که برادران عزیزش نوشیده بودند جرعهٔ چشید و بیک چشم زدن در مقعد صدق بدیشان رسید عبد الله بن علی با دیدهٔ گریان و سینهٔ بریان پیش شاهزادهٔ دو جهان آمد و بزبان حال میگفت **رباعی** ای عمت اصل شاد مانیها، وصل تو اصل کامرانیها، هیر وم کو بهای غم بر دل، می برواز درت گرانیها، ای برادر طاقتم از فراق برادران طاق شده و تنم در میدان هجران پایمال ... گشته شربت فنا از جام بار رانی دار امام حسین او را دستوری داد و عبد الله روی بمصاف جای نهاد و کس را در مهلکه خواست افگنده بود بزخم هانی بن ثویب حضرمی از مرکب در افتاده توجه ... **بیت** نجات یافت از بن دامهای رنج و عنا، نزول کرد بگلزار جنت الماوا، اما امام حسین بود چون احوال برادران بران منوال مشاهده نمود سیل خون از دیده بخت دیده ... **بیت** کایا برادران دعزیزان کجا شدند، در دشت کربلا همه از هم جدا شدند، پس علم برداشته پیش امام حسین آورد و بالای سر مبارکش بر پای کرد و گفت ای برادر علمدار ی ماند قیامت افتاد عنایتی نمای و اجازتی فرمای امام حسین بگریست و گفت ای برادر نشانهٔ لشکر من تو بودی همانا که تو بروی جمعیتها بتفرقه مبدل میگردد عباس گفت ای پسر رسول خدای جان من فدای تو باد دلم از ظلم بتنگ آمده و آئینهٔ سینه از غبار اغیار زنگ گرفته میخواهم که داد خویش ازین ستمکاران بستانم و به تیغ انتقام جای

برد با
انتقام

بعضی را ازین مدبران کوفه و منکران شام بی جان گردانم امام حسین فرمود که چون مراد تو این است باید که
بمیدان روی و اول برین قوم حجت گیری و آنچه گویم با ایشان باز گوئی و اگر نشنوند پس از آن آغاز حرب
کنی پس کلمه چند با او بگفت و اجازت داد و عباس مبارز نامدار و شجاعی بغایت عالیمقدار بود جرأت و قوت
از حیدر کرار بمیراث داشت و پیوسته در معارک مقاتله رایت نصرت برمی افراشت درین محل مرکبی
تیز پای آهن خای رعد صدای برق نمای سوار شده با تیغ مصری و سپر ترکی و خود رومی روی بمیدان
نهاد و نیزه برقی گرفته در کف و ابروی پرچین روی .. با هیبت نهاده بر سر چرخی بزیر ران .. روی هوا
را از تراکم غبار چون شب تار گردانید و صحن زمین را از طرید و جولان چون عرصه گلستان مسور و مزین ساخت
و چون بمیان جنگ جای رسید عنان مرکب باز کشید و گفت ای قوم این سید و سرور و این فرزند
ستوده پیغامبر صلی الله علیه و آله وسلم می گوید که برادران و خویشان و یاران و هواداران مرا کشتید و
خون پاک چندین بزرگان دین از صحابه و تابعین رضوان الله علیهم اجمعین بر خاک هلاک ریختید اکنون
مارا چندان آب دهید که اطفال و عورات بنوشند و تشنگی ایشان کمتر شود و مرا بگذارید که تا بر خیزم و
باقی اطفال که مانده اند بر گرفته بطرف روم یا به بلاد هند روم و جزیره عرب و ولایت حجاز با شما گذارم
و شرط می کنم که من فردای قیامت بر شما خصمی نه کنم و فعل شما را بجد احواله نمایم تا او هرچه خواهد کند چون
عباس این پیغام جگر سوز ادا کرد غلغله از سپاه پسر زیاد بر آمد جمعی خاموش شدند و قومی دشنام آغاز
کردند و بعضی پشیمانی می خوردند و گروهی زار زار میگریستند اما شمر ذی الجوشن و شیث ربعی و حجر بن الابجار
هر سه پیش آمدند و گفتند ای پسر ابوتراب با برادرت بگوی که اگر همه روی زمین آب فرو گیرد و در تصرف
ما باشد یک قطره از آن نچشانیم مگر وقتی که بر یزید بیعت کنید و مطیع و منقاد پسر زیاد شوید عباس پریشان
گشته باز گشت و نزدیک امام حسین آمد آنچه شنوده بود بذروه عرض رسانید امام حسین سر مبارک در پیش
افگنده آب در دیده بگردانید که ناگاه از خیمه فریاد و فغان بر آمد و صدای العطش العطش محیط آسمان
رسید عباس خروش و زاری اهل بیت شنیده بی طاقت شد و مشکی و دو مطهره بر گرفته نیزه در ربود و
روی به آب فرات نهاد و گفت میروم تا آبی بروی کار باز آرم یا در دریای خون غرقه گشته از تشنه بودن
و تشنه دیدن و افتادن تشنگان شنیدن باز رهم رباعی در بحر عمیق غوطه خواهم خوردن .. یا غرقه شدن
یا گوهری آوردن .. این کار مخاطره اسپ خواهم کردن .. یا روی بدین سرخ کنم یا گردن .. راوی گوید چهار هزار
چه آفت ب فرات موکل بودند دو هزار پیاده و دو هزار سوار چون عباس روی بلب آب نهاد و این چهار هزار
راه بروی گرفتند عباس گفت ای قوم شما مسلمانید یا کافر گفتند مسلمانیم عباس فرمود که در

شهادت حضرت عباس بن علی

شهادت حضرت عبدالله بن ...

مسلمانی کجا روا باشد که سگ و خوک و دد و دام و چرنده و پرنده همه ازین آب میخورند و شما فرزندان مصطفی صلی الله علیه وسلم و جگر گوشگان فاطمه زهرا را محروم می سازید و ازین آب منع می کنید از تشنگی قیامت اندیشه نمی نمائید و از خجالت و ندامت آن روز یاد نمی آرید و حالا شما اوقات بر لب فرات می گذرانید و از حال تشنگان صحرای کربلا خبر ندارید بیت ترا که ورد نباشد ز حال ما چه تفاوت ٭ تو سوز سینه چه دانی که بر کنار فراتی ٭ چون نگهبانان فرات این کلمات بشنیدند پانصد پیاده پیش آمده بر عباس حمله کردند عباس رض سپر در روی کشیده نیزه بر گوش اسپ نهاده بر ایشان حمله کرد و هشتاد کس را از پای در آورد و باقی همه را پراگنده و متفرق ساخت تا رسیدن سواران اسپ خود را در آب افگند درین محل سواران در رسیده آهنگ حرب کردند عباس بانگ بر مرکب زده از آب بدر جست و رجز خوانان بر ایشان حمله کرد و از ترجمه رجز او این ابیات مشهور اند غزل عباس علی است شیر غازی ٭ از بیشه خسرو حجازی ٭ آورده به میدان دو دست ٭ آب یمنی و باد تازی ٭ سعی بازم مگر که یابم ٭ نزدیک خدای سرفرازی ٭ بر آل نبی سپه کشیدن کاری است که نیست کار بازی ٭ غافل مشوید از آنکه خود را ٭ بیهوده سخن بدین درازی ٭ مردمان از خوف نیزه و بیم شمشیر او در رمیدند دیگر باره اسپ در آب راند بار دیگر هزار سوار بر او حمله آوردند عباس نیزه در آب افگنده و تیغ برکشید و از آب بیرون رانده حمله کرد و بهر سوی که روی آوردی مردم بر میدند تا وقتی لب آب از ایشان بستد پس فرود آمد و مشک پر آب کرده خواست که آب خورد آخر از تشنگی امام حسین و زنان و کودکان اهل بیت یاد کرده آب ناچشیده سوار شد و مشک در دوش راست کشید سوار و پیاده سر راه بر وی گرفتند و او با ایشان حرب در پیوست تا ناگاه نوفل ابن ارزق بیخبر خود را به عباس رض رسانید و او با دیگری مشغول بود آن مدبر به حواله عباس کرده دست راستش از بدن جدا شد عباس اینجا رجزی میخواند که یک بیتش این است شعر والله لو قطعتم یمینی ٭ انی احامی ابدا عن دینی ٭ و ترجمه رجز این است قطعه اگر کاست دشمن ز من دست راست ٭ ز دین و ز مردیم چیزی نکاست ٭ زخم تیغ و سنان نیستم اندر گریز ٭ که بی آب بر گشتن از من خطا است ٭ اگر آب یابم و گرنه کنون ٭ سر اندر طلب کردن روا است ٭ پس عباس از روی مردانگی مشک در دوش چپ کشید و دست چپش شمشیر بستد جنگ میکرد و مشک را بدندان در دوش کشید و بر کاب دشمن را از پهلوی خود دور میکرد تا ناگاه تیری بر مشک آمد و سوراخ شده آبها بریخت زبان حال عباس میگفت آیا چه حکمت است که آبی بحلق ما تشنگان نمیرسد و منادی غیبی ندا میکرد که شربتهای بهشت برای شما آماده کرده اند حیف باشد که لب بدین آب تر کنید نظم آب شور جهان تر نکند لب همت ٭ که شربت تو مهیا است از شراب طهور ٭ بر تو ضیق مناول هست که جای

دگر برای عشرت تو برکشیده اند قصورها پس عباس از آن دو زخم منکر از اسپ در افتاد و گفت یا اخاه
ادرک اخاک ای برادر برادرت را دریاب آواز او بگوش امام حسین رسید دانست که تیر بلا بجگر او رفته است
آتشی از امام حسین برآمد که زمین کربلا از هیبت آن بلرزه در آمد قطعه پیر گردون زین مصیبت جامه جان
چاک زد خسرو انجم کلاه خسروی بر خاک زد قامت گردون دوتا و چهره مه شد سیاه برق این آتش
بر قبه افلاک زد و در بیشتر تواریخ مذکور است که امام حسین بعد از شهادت عباس فرمود که الآن انکسر
ظهری این زمان پشت من بشکست وقلت حیلتی واندک شد چاره من عجب برفت آن ماه و من
بیچاره گشتم از کوی خوشدلی آواره گشتم راوی گوید که محمد انس در پیش شاهزاده ایستاده بود چون آواز عباس
شنید و گریه امام حسین مظلوم بدید پیاده روی بدان موضع نهاد که عباس افتاده بود چون بدانجا رسید او را دید
میان خاک و خون جان داده و از زندان خار دنیا بگلستان بقا آورده و خود را بر روی او انداخت و شیون
درگرفت هیچ سوار و پیاده که آنجا بودند یکبار بر وی حمله کردند و ذره ذره گوشت و اعضای او بسر نیزه
در ربودند مصرع او هم بشهیدان دگر ملحق شد پس امام حسین ماند و سه پسر او علی اکبر و علی زین العابدین و علی
اصغر و گویند او عبد الله نام داشت و بجهت آن کنیت امام حسین ابا عبد الله مقرر شده اما چون امام حسین
دید که از یاران و برادران و خویشان کسی نماند سلاح برخود راست کرد و خواست که بمیدان رود علی اکبر چون
پدر را دید که قصد میدان دارد فراز آمد و در دست و پای وی افتاد و گفت ای پدر هرگز مباد که من یک روز
و یک ساعت بی تو در جهان باشم روا مدار که مرا در میان ظالمان بگذاری چندان توقف فرمای
که من جان در قدمت بازم و دل پرخون خود را از غصه این دونان بپردازم حرم امام حسین خواهران و دختران
از خیمها بیرون دویده در دست و پای علی اکبر افتادند و منع کردن او از محاربه و مبالغه بنمودند امام حسین
نیز اجازت نمی فرمود و علی اکبر زاری و تضرع می نمود و سوگند میداد عظیم بر پدر رسید و قطرات اشک از چشمه
چشم می گشاد پس امام حسین از بسیاری ناله و زاری او بدست مبارک خود سلاح در وی پوشانید و زره و
جوشن بر وی راست کرد و دگر ادیم که از آن حضرت امیر بود بر میان او بست و مغفر فولادی مزرد بر فرق
مبارکش نهاد و بر اسپ عقاب سوار گردانید مادر و خواهرش از رکاب و عنانش درآویختند و بجای آب
خون از دیده میریختند امام حسین فرمود که دست از وی بدارید که عزیمت سفر آخرت دارد بیت آن منزل جانب
سفر آهنگ میکند صحرا و دشت بر دل او تنگ میکند پس علی اکبر ایشان را وداع کرده روی بمصاف
آورد و او جوانی بود هجده ساله بارویی چون آفتاب و گیسوی چون مشک ناب از روی اخلاق و خلق شبیه تر
از وی برسول خدای صلی الله علیه وسلم کس نبود و چون بمیدان رسید ساحت آن معرکه از شعاع رخسار وی

ذکر شهادت علی اکبر

منور شد لشکر عمر سعد در جمال وی متحیر مانده از وی پرسیدند که این کیست که تو ما را خبر وی آورده رباعی
این کیست سواره که بلای دل و دین است ** صد خانه پرانداخته در خانهٔ زین است ** ماهی است درخشنده
چو بر پشت سمند است ** سرو است خرامنده چو بر روی زمین است ** چون عمر سعد در نگریست و او را بر اسپ
عقاب سوار دید گفت این پسر بزرگ حسین است که در شکل و شمایل بحضرت رسالت صلی الله علیه وآله وسلم میماند
و در روایتی آمده است که هرگاه شوق لقای سید عالم صلی الله علیه وسلم بر اهل مدینه غالب شدی بیامدندی
و در روی علی اکبر نظر کردندی و چون شوق استماع کلام سید انام علیه الصلوٰة والسلام بر ایشان غلبه کردی سخن
شکرنثار شاهزاده شنودندی حاصل با قامتی چون سرو روان و طلعتی افروخته تر از گل ارغوان اسپ را در عرصهٔ
میدان بجولان در آورده میگفت شعر انا علی بن حسین بن علی ** نحن و بیت الله اولی بالنبی
از پنج بیت رجز است که شاهزاده میخوانده و از فخر حسب و شرف و نسب خود خبر میداده ابو المؤید آورده که علی
اکبر بمعرکهٔ مبارزت جلوه کنان در آمد و حلقهٔ گیسوی مشکین بر روی زرین افگنده و آن شاهزاده چهار گیسوی
بافته تافته مجعد معنبر مسلسل معطر داشته که دو از پیش و دو از پس می انداخته و زبان روزگار در وصف آن
شهسوار بدین ابیات نغمه می پرداخته رباعی خسرو و مشتری غلام تو باد ** توسن چرخ در لجام تو باد ** سبز
خنگ فلک مسخر تست ** ابلق روزگار رام تو باد ** شاهزاده رجزی در مناقب خود و اهل بیت خود میخوانده
که ترجمهٔ بعضی از آن در منظومات نور الائمه خوارزمی برین منوال است نظم منم علی حسین علی که خسرو مهر ** فراز
تخت فلک کمترین غلام منست ** من از نژاد شهی ام که قدر او میگفت ** که خطبهٔ شرف سرمدی بنام منست **
عنان ز معرکهٔ خصم بر نخواهم تافت ** چرا که توسن تند سپهر رام منست ** راوی گوید که هرچند علی اکبر مبارز طلبید کسی
در برابر او نیامد شاهزاده خود را بر لشکر خصم زده شور در میمنه و میسره و قلب و جناح آن سپاه افگند و چندان مقاتله
کرد که آن گروه انبوه از حرب او بستوه آمدند پس مراجعت نموده پیش پدر آمد و گفت یا ابتاه ای پدر بزرگوار
قد قتلنی العطش مرا میکشد و هلاک میگرداند تشنگی و اثقلنی الحدید و گران میسازد و در رنج می افگند مرا
آهن سلاح فهل الی شربة ماء من سبیل آیا بشربتی از آب هیچ راه توان برد و برای حصول مقصد الی
ازان هیچ چاره توان کرد حقا که اگر قطرهٔ آب بحلق من رسیدی و مارا زین قوم برآوردمی امام حسین او را پیش
طلبید و خاک از لب و دهان او پاک کرده انگشتری رسول خدای صلی الله علیه وسلم در دهان وی بنهاد تا بمکید و
اندکی تشنگی وی تسکین یافت و دیگر باره روی بمیدان آورده و رجزی در صورت حال خود ادا کرد که ابو المفاخر
ترجمهٔ آن آورده که غزل ساقی کوثر آب نخواهد ** میر مجلس شراب نخواهد ** بچهٔ شیر در ظلمی جنگ ** راه آب
از گلاب نخواهد ** کیست آنکو ز فرط بی تشنگی ** دل ز مهر آب آب نخواهد ** گیسو دار بچهٔ شیر حسین ** کیست که زخون خضاب نخواهد

نخواهید مؤمنان در بهشت و منکران بسوی دوزخ شتاب میخواهند درین نوبت که شاهزاده مبارز طلبید عمر سعد طارق بن شیث را گفت برو کار حسین بساز تا من حکومت ری و موصل از پسر زیاد برای تو بستانم طارق گفت می ترسم که فرزند رسول را بکشم و تو بدین عهده وفا نکنی عمر سعد سوگند خورد که ازین قول برنگردم و اینک انگشتری من بستان و نگاهدار طارق انگشتری عمر سعد را بگرفت و به آرزوی حکومت ری و موصل روی بحرب علی اکبر نهاد با سلاح تمام بمیدان آمد و نیزه حواله علی اکبر کرد علی اکبر نیزه او را رد کرده در آمد و نیزه بر سینه‌اش زد که مقدار دو وجب سنان از پشتش بیرون آمد و طارق از اسپ در گردید علی اکبر مرکب عقاب را برو راند تا همه اعضای او بسم مرکب ریزه ریزه گشت پسر دیگر طارق بیرون آمد بقتل رسید پسر عمش طلحه بن طارق از غم پدر و برادر بسوخت و مرکب برانگیخت چون شعله آتش خود را بشاهزاده رسانید و فی الحال دست گریبانش گرفته بطرف خود کشید تا از مرکبش در افکند علی اکبر دست فراز کرده گردن او بگرفت و چنان بپیچید که خورد بشکست و از زینش در ربوده بر زمین زد که غریو از لشکر بر آمد نزدیک بود که مردم از هول هیبت و زور و شوکت شاهزاده متفرق شوند عمر سعد بنزد سید و مصراع بن غالب را فرمود که برو و این جوان هاشمی را دفع کن مصراع هم بلا برآمده گرماگرم برو نیزه حمله کرد علی اکبر شجاعت از جد و پدر بمیراث داشت نعره زد چنانکه همه سپاه از هول نعره او بلرزیدند و بمصراع در آمد و به تیغ نیزه او را قلم کرد مصراع خواست که شمشیر برکشد که علی اکبر خدا را یاد کرده و بر رسول صلوات فرستاده تیغی زدش بر سر چنانچه تا بروی زین بدو نیم شد و دو پاره از مرکب در افتاد سپاه در خروش آمد ابن سعد محکم بن طفیل را با ابن نوفل طلبید و هر یکی را با هزار سوار داده بحرب علی اکبر فرستاد و ایشان از گرما راه بر علی اکبر حمله کردند شاهزاده بیک حمله آن دو هزار سوار را برداشته تا قلب لشکر بدوانید مانند شیر گرسنه که در رمه افتد میزد و میکشت تا شور در لشکریان افتاد پس بازگشته بپیش پدر آمد فریاد العطش بر آورد امام حسین فرمود که ای جان پدر غم مخور که دمبدم از حوض کوثر سیراب خواهی شد علی اکبر بدین مژده دل شاد گشته باز گردید و یکبار لشکر اشرار از یمین و یسار بر وی حمله کردند و زخم بسیار بر وی واقع شد آخر بطعن نیزه ابن نمیر و گویند بضرب تیغ منقذ بن مره عبدی از مرکب در افتاد و نعره زد که ای پدر این از پای در افتاده را دریاب و دستگیر لطف بر وی گذار چو خاک افتاده ام ای بخت ها بدین طرف برسان تا زمین سوار مرا همی برم زخم این بار جان برای خدا امت خبر بدید زمین یار غمگسار مرا آواز او بگوش امام حسین رسیده در تاخت و او را از میان در ربوده بدر خیمه آمد و از مرکب فرود آورده سرش در کنار گرفت و گفت ای فرزند ارجمند و ای آرام دل دردمند با مادر و پدر سخنی بگوی علی اکبر دیده باز کرد و سر خود بر کنار پدر دید و خروش مادر و خواهران شنید گفت یا ابتاه می بینم که درهای آسمان گشاده است و حوران جامهای شربت

بردست نهاده مرا اشارت می کنند که بیا این کلمه بگفت و ودیعت روح باز سپرد خروش از حرم امام حسینؓ و خواهران و دختران انش برآمد و امام حسین نیز می گریست و میگفت ای فرزند خود را در آن جهان بدیدی و بنزدیک جد خود رسیدی شربتهای نوشین بنوشیدی و خلعتهای بهشت بپوشیدی مارا در میان اعادی بگذاشتی و خود را جنات عدن مفتحة لهم الابواب بردی نظم

ای عزیز پدر کجا رفتی ؛ وز کنار پدر چرا رفتی ؛ بر نخورده زبوستان حیات ؛ سوی کاشانهٔ بقا رفتی ؛ نه گزین کلبهٔ فنا رستی ؛ بسرا پردهٔ بقا رفتی ؛ مصطفی جد تست میدانم ؛ که بنزدیک مصطفی رفتی ؛ فرع زهرا و مرتضی بودی ؛ سوی زهرا و مرتضی رفتی ؛

شهربانو گفت دریغ ازان نهال چمن شادمانی که طراوت نوبهار جوانی او بصدمت باد خزان اجل پژمرده شد افسوس ازان جمال زیبا که هنوز از حلاوت جوانی چاشنی ذوق نیافته بود چنانچه از شوکت بقا بفنا و فوات در پرده شد بیت

ماه نو را چه اتفاق افتاد ؛ که چنین زود در محاق افتاد ؛

و در روایتی دیگر آمده است که در آن محل که علی اکبر بر تمام لشکر حمله کرد او را در میان گرفتند شاهزاده از نظر پدر غائب شد امام حسین از عقب وی در آمد تا تفحص احوال وی کند و نعره میزد که یا علی یا علی ناگاه آواز علی اکبر برآمد که یَا اَبَتَاهُ اَدْرِکْنِی ای پدر مرا دریاب امام حسین مرکب از آنجانب راند و گفت یا علی از طرف دیگر نعره برآمد که ادرکنی یا ابتاه دریاب مرا پدر امام حسین از عقب آواز رفت و او را ندید باز آواز داد که یا علی جواب نیامد و سبب آن بود که منقذ بن نعمان زخمی بر فرق او زده بود و میدان نزدیک شده که شاهزاده از مرکب در افتد خود را بر وی نگاه داشته و یال اسپ را گرفته عنان را یا و گذاشته اسپ او را بجای بیرون برد که بجانب لشکرگاه امام حسین بود و چون قدری راه برفت علی اکبر از اسپ درافتاد و اسپ روی بجانب میدان نهاد اما چون امام حسین نعره زد و جواب نشنید بیطاقت شده صف لشکر را از هم بدرید علی اکبر را ندید و در صحن میدان نگاه کرد او را و اسپ نیز نیافت قضارا مرکب امام حسین از حوالی لشکرگاه عمر سعد روی بجانب بادیه نهاد و هر چند امام حسین عنان او باز کشید اسپ تمکین نکرد تا مقدار سه راه از میدان قتال و معرکهٔ جدال دور شد یا علی یا علی نعره میزد و در آرزوی فرزند پسندیده آب از دیدهٔ محنت دیده می بارید و بزبان حال میگفت بیت

ز فرقت تو دلی دارم و هزاران درد ؛ ز هجر تو تفتی دارم و هزاران آه ؛

ای فرزند دلبند تو کجائی و چراغ رخ نازنین خود به پدر سوخته جگر نمی نمائی ای پسر از جفای دشمن دلی ریشم پدر درد دست آرد ریش دل مرا نمک هجران درخور است بیت

من خود از آزار این سنگین دلان ؛ زار بودم گشتم اکنون زارتر ؛

و در اثنای این حال نظر امام حسین بر مرکب علی اکبر افتاد و علی را ندید خواست که اسپ را بگیرد اسپ رو ببادیه نهاد و امام حسین پی اسپ را برداشته میرفت تا بموضعی رسید که اسپ ایستاده بود نگاه کرد علی اکبر را دید افتاده بود و چون مرغ نیم بسمل می طپید و میخواند و در میان خاک و خون می غلطید امام حسین فی الحال پیاده شد و بپیش او بنشست و دست بر پیشانی او نهاد و علی اکبر چشم باز کرد و جمال باکمال پدر

راوی گفت یا ابتاه می بینی امام حسین گفت چه چیز را بینم گفت بلای پدر در نگر و ببین که جدم حضرت مصطفی
صلی الله علیه وآله وسلم دو قدح از شربت بهشت بر دست دارد و یکی بمن میدهد که بنوش و من میگویم آن قدح
بمن ده که بغایت تشنه ام پیغمبر باید کرای علی تو این یک قدح بنوش که آن دیگر را برای پدرت آماده کرده ام که او نیز
با لب تشنه و دل خسته بنزد من خواهد آمد این بگفت و نقد جان بجانان تسلیم کرد امام حسین او را بر اسپ عقاب
بسته تا در خیمه آورد و مادر و خواهرانش خروش و زاری در گرفتند و برای وی مرثیها میخواندند چنانچه قبل ازین
سمت ذکر یافت دریغا که هلال نو گستر آسمان ولایت که از افق امامت و هدایت طلوع یافته بود هنوز بمدارج
معارج کمال بدریت مرتقی و مشتمل ناگشته بسحاب غروب و نقاب افول محتجب و مختفی گشت و نهال طوبی اشتمال
بوستان کرامت که برکنار جویبار فتوت و شهادت نشو و نما پذیرفته بود و پیش از اظهار ازهار فضائل و ثمار معالی
بقصر صرصر اجل هیهای در آمد بیت تا دامن آن تازه گل از دست برون شد ؛ چون غنچه دلم ته بته آغشته بخون شد
سوزش این درد را کسی داند که بواقعه غم اندوز فرزندی دلبندی سوخته باشد و خراشش این زخم را مصیبت
رسیده شناسد که بحادثه جگرسوزی مفارقت دلبندی ارجمندی مبتلا گشته بود بیت هلاک جان من آن
پیر واند که روزی از جوانی دور ماند است ؛ القصه چون امام حسین دید که از هیچ طرف یاری و مددگاری روی
نمی نماید و از هیچ جانب آواز غمگساری و هواداری نمی آید مخدرات حجرات عصمت و طهارت خروش بر آوردند
و فغان و شیون آغاز کرده فرمود کای پردگیان حرم نبوت و ای پرورش یافتگان مهد عفت و فتوت خاموش
باشید تا دشمنان شماتت نکنند و صبر و شکیبائی را شعار و ثبات را دثار سازید که در بلا جزع کردن موجب محرومی
از ثواب است و ثواب صابران نزدیک حق سبحانه وتعالی بیرون از حد حساب است زبان نیاز فراق زدگان
اهل بیت بمحوای این سخن را ادا میکرد فرد دل ندارد طاقت بار فراق که این دل است نه سنگ خاره
نیست و ناطقه حال شاهزاده در جواب میفرمود که راست می گوئید فرد صبر کردن در فراق چون منی سخت
و دشوار است لیکن چاره نیست پس دختر خود سکینه را بنواخت و خواهران را گفت سکینه من امروز یتیم
خواهد شد زینهار که بعد از من بانگ بر وی نزنید و با وی بی التفاتی نکنید که دل یتیمان نازک باشد و پس از واقعه من
موی برهنه نکنید و طپانچه بر چهره نزنید و روی و سینه نخراشید و جامه چاک نسازید که آنها عادت اهل جاهلیت است اما از گریه
منع نمی کنم که شما غریبان و بیکسانید مظلوم و بیچاره شده محروم و آواره گشته و باین همه مصیبت من مبتلا
خواهید شد و بشهادت من اسیر و شید خواهید گشت و در یک محل زینب و ام کلثوم و شهربانو و سکینه بیطاقت
شده گریه آغاز کردند و چنان که صومعه داران آسمان از آه و ناله ایشان بفریاد آمدند امام حسین همه ایشان
را تسلی داد و بر مرکب سوار شده خواست که بمیدان رود ناگاه خروش عظیم و غلغله بزرگ از خیمه مبارک

دمی رسید از سبب آن پرسید گفتند ای سید و سرور زمانه ستمگار برما خواری میکنند و علی اصغر از تشنگی زاری میکند شیر در پستان مادرش خشک شده و آن طفل شیرخواره بهلاکت نزدیک گشته امام حسین فرمود که او را نزدیک من آرید زینب او را برداشته پیش امام حسین آورد امام مظلوم او را فرا ستده و پیش قربوس زین گرفت و نزدیک صف سپاه مخالفان رفته بر روی دست آورده آواز داد که ای قوم اگر بزعم شما من گناه کرده ام این طفل باری هیچ گناه ندارد وی را یک جرعه آب دهید که از غایت تشنگی شیر در پستان مادرش نمانده آن جفاکاران سنگین دل گفتند محال است که بی حکم پسر زیاد یک قطرهٔ آب بتو و فرزندان تو دهیم نامردی از قبیلهٔ ازد که او را حرمله بن کاهل گفتندی تیری در کشیده بسوی امام حسین انداخت آن تیر بر حلق علی اصغر آمده گذاره کرده در بازوی امام حسین نشست امام حسین آن تیر را از حلق آن معصوم زاده بی نظیر بیرون کشید و خونی که از حلق او میرفت بدامن پاک میکرد و نمیگذاشت که بزمین ریزد و پس روی بخیمه نهاده مادرش را طلبید و گفت بگیر این طفل شهید را که از حوض کوثرش سیراب گردانیدند شهربانو خروش برآورد و خواتین اهل بیت فغان برکشیدند و امام حسین نیز بر حال آن طفل مظلوم گریه می فرمود نظم تا جدا گشتی از کنار پدر تیره شد ای تو روزگار پدر ای غمگسار پدر تو بودی و گشت بی تو یاد تو غمگسار پدر تو برفتی ز پیش من و ز تو درد دل ماند یادگار پدر شهربانو در فراق نور دیده مضمون این کلمات بر زبان میراند رباعی رفتی و سیر ندیده سرخ تو دیده هنوز گوش یک نکته ز لبهای تو نشنیده هنوز چیده دست اجل ای غنچهٔ نو رسته ترا گلی از شاخ امل رست تو ناچیده هنوز و ابو المفاخر گفته رباعی ای دل و دیدهٔ روان پدر تنو خورسند بود جان پدر ای گل سرخ ناشگفته هنوز زود رفتی ز بوستان پدر راوی گوید که با علی اصغر سی و دو تن بودند که شربت شهادت چشیده رخت زندگانی را بدار الملک بقا کشیده و با امام حسین هیچکس نماند غیر از امام زین العابدین و اهل بیت چون شاهزاده خود را تنها دید آه سوزناک از جگر گرم برکشید و از یتیمی فرزندان و غریبی و بی کسی ایشان براندیشید خود را از گریه نتوانست نگاه داشت غزل ای دریغا دیدهٔ انصاف اگر بینا بدی سبط پیغمبر چرا در کربلا تنها بدی بر غریبی حسین و درد او بگریستی حضرت ختم النبیین گر در آن صحرا بدی کی توانستی کشیدن تیغ بر روی کسی گر علی مرتضی با ذوالفقار آنجا بدی فاطمه از حسرت وا مانده آن لب تشنگان جامه بر تن چاک کردی گر روان غوغا بدی گر حسن بودی در آن صحرای پر کرب بلا از غم و سوز برادر واله و شیدا بدی راوی گوید که با حضرت امام حسین از مردان یک امام زین العابدین ماند و بس و او نیز بیمار بود چون پدر را تنها دید از خیمه بیرون دوید و نیزه برداشت اما از غایت ضعف از پی می کشید و از رنجوری بدن مبارکش می لرزید با چنین حال روی بمیدان نهاد و چون چشم امام حسین بر وی افتاد که بمصاف جا میرود

شهادت علی اصغر

در عقبش بتعجیل روان شد و گفت الله الله ای پسر بازگرد که نسل من بتو باقی می ماند و تو پدر ائمه اهل بیت خواهی بود و نسل تو تا قیامت منقطع نخواهد گشت و من ترا وصی خود ساختم عورات را بتو می گذارم و امانتی که از جد و پدر مانده بتو می سپارم اول قرآن که کلام الٰهی و مجمع حقایق نامتناهی است دیگر مصحف فاطمه و جفر ابیض و جامع و جفر احمر و علم عاقبت و مزبور و باقی علوم که بغیر ائمه اهل بیت را بران اطلاع نیست پس امام زین العابدین را بخیمه آورد و بنشاند و امانتها را بدو سپرده بتقوی و طلب رضای مولا وصیت کرد آنگه شهربانو را گفت علیه سلام مرا بیاد می که دور حیات گذشت و نوبت ما ؏ نور الائمه از زبان شاهزاده گفته **قطعه** اینک آمد نوبت من الوداع الوداع ؏ ای مخترت من الوداع ؏ دمبدم خواهید چون ابر بهار ؏ گریه کرد از حسرت من الوداع ؏ زود دلهای شما خواهد شدن یا سوزناک از فرقت من الوداع ؏ پس قبای خز مصری در پوشید و عمامه رسول الله صلی الله علیه وسلم بر سر بست و سپر حمزه سید الشهدا در پس پشت افگند و ذوالفقار شاه ولایت حمایل کرد و براسپ ذوالجناح سوار شده آهنگ میدان نمود پرده نشینان حجله عصمت از پی روان شدند گفتند ای شاه دادی ما را بکه می گذاری و این غریبان بیکس را بکدام کس می سپاری امام حسین گفت بانگ و بیدشمار اینجای میپرهم داو و کیل من است در نهان شما و کفی بالله وکیلا اما چون امام حسین بمیدان رسید نیزه بر زمین استوار کرد و رجزی آغاز فرمود قریب بیست بیت از آن جمله پنج بیت بر سبیل تبرک آورده شد **شعر** خِیَرَةُ اللّٰهِ مِنَ الْخَلْقِ اَبِیْ ؏ ثُمَّ اُمِّیْ فَاَنَا ابْنُ الْخِیَرَتَیْنِ ؏ فِضَّةٌ قَدْ خُلِقَتْ مِنْ ذَهَبٍ ؏ فَاَنَا الْفِضَّةُ وَاَنَا ابْنُ الذَّهَبَیْنِ ؏ فَاطِمُ الزَّهْرَاءُ اُمِّیْ وَاَبِیْ ؏ وَارِثُ الرُّسُلِ اِمَامُ الثَّقَلَیْنِ ؏ مَنْ لَهُ جَدٌّ كَجَدِّیْ فِی الْوَرٰی اَوْ كَشَیْخِیْ فَاَنَا ابْنُ الْعَالَمِیْنَ ؏ ذَهَبٌ فِیْ ذَهَبٍ ؏ وَلُجَیْنٌ فِیْ لُجَیْنٍ فِیْ لُجَیْنٍ ؏ ترجمه مضمون این ابیات از کلام عزیزی آورده می شود **غزل** جد من خیر الوری فاضلترین انبیا است ؏ آفتاب اوج عزت شمع جمع اصفیا است ؏ منقبتهای پدر گر بر شمارم دور نیست ؏ در درج لا فتی و بدر برج هل اتی است ؏ مادرم خیر النسا فرزند خاص مصطفیٰ ؏ بر کمال او کلام بضعة منی گواه ست ؏ وز برادر گر بپرسی هست شاه دین حسن ؏ آنکه سبط مصطفیٰ

ذکر وداع [illegible] امام حسین علیه السلام [illegible]

در لطایف اللواف آورده که مصحف فاطمه صحیفه ایست که منزل ست از آسمان در صفت ائمه اثنا عشریه و در روضة الصفا از شرح مواقف منقول است که مصحف فاطمه هر چیز که از خوه وقبل آید و نام هر ملکی و هر حاکی که تا قیامت پیدا شود در وی است و جفر ابیض که آن ظرفی است توریت موسیٰ و انجیل عیسیٰ و زبور داود و سائر کتب الٰهی در آنجا ست و جفر احمر که آن نیز ظرفی است که سلاح رسول علیه الصلوٰة والسلام در آن موضوع است و از آنجا بیرون نخواهد آمد تا وقتیکه قایم آل محمد ظهور نماید و جامع که آن کتابی است طول آن هفتاد گز است که حضرت رسول صلعم آنرا املا کرده و امیر المومنین علی نوشته و هر چه محتاج الیه خلق است تا روز قیامت در آنجا مسطور است و علم عاقبت آن علم است بآنچه واقع خواهد شد و علم مزبور که آن نیز علم ست ایمای گذشته و باقی علوم که غیر ائمه اهل بیت را بر آن اطلاع نیست

و نور چشم مرتضی است ، عم من جعفر طیار که اندر باغ خلد ، جا بجا پرواز او تا آشیان کبریاست ، عم پدر حمزه سرخیل شهیدان ، ای شامیان عم پدر منست ، چنین اصل و نسب در جهان عالم کراست ، ای ستمگاران سنگین دل که اخلاق شما ، بیوفائی و نفاق و حیله و جور و جفاست ، جمله فرزندان و خویشان و عزیزان مرا قتل کردید این چه آئین است این طغیان کراست ، وین زمان بهر هلاک من کمر بسته اید ، کشتن من در کدامین مذهب و ملت رواست ، تشنه لب رفتند یاران و من از پی میروم ، در قیامت حضرت حق حاکم ما و شماست ، پس گفت ای قوم بترسید از خدای که شب بر روز آورد و بمیراند و زنده گرداند روزی دهد و جان ستاند اگر بدین خدای اقرار دارید و برسولش محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم که جد من است ایمان آورده اید بر من ستم مکنید و بیداد روا مدارید و بترسید از آنکه فردا در عرصات قیامت جد و پدر و مادرم بر شما خصمی کنند و شما را از حوض کوثر آب ندهند اینک هفتاد و دو تن از برادران و برادرزادگان و اقربان و یاران و موالیان من کشته اید و حالا قصد جان من میدارید اگر برای ملک است سر راه مرا بگذارید تا بروم یا بحبشه یا بترکستان روم و عیال مرا که از تشنگی جگر ایشان کباب است مقداری آب بخشید تا من بر شما خصمی نکنم و اگر نه چنین کنید اَلْحُکْمُ لِلّٰهِ وَرَضِیْنَا بِقَضَاءِ اللّٰهِ مردمان شام که این سخن بشنیدند از معرکه برمیدند و کوفیان بگریستند و بنالیدند حجری بن ربیعه و شبث بن ربعی و شمر ذی الجوشن دیدند که کار از دست رفت نزدیک شد که لشکر با امرای خود بجنگ درآیند در برابر امام حسین درآمده گفتند یا ابن ابی تراب قصه بر خود دراز مکن و این کبر از سر خود بنه و بیا تا ترا پیش پسر زیاد بریم تا بر یزید بیعت کنی و ازین مهلکه خلاص یابی و الا ترا برین وجه میداریم تا از تشنگی هلاک شوی امام حسین سر مبارک در پیش انداخت و عمر سعد چون گریه لشکر و فغان ایشان دید بترسید و از قلب لشکر بیرون تاخت بانگ بر پیادگان زد که مگذارید که پسر ابوتراب دیگر سخن گوید و زود تیرباران کنید یکبار مقدار پانزده هزار کس تیرها بر کمان نهاده از شست رها کردند و قضای الهی برآنحضرت مرکب وی تابد تیراندازان خطا کار مشغول گشته باز گشتند و امام حسین بخیمه باز آمد نور الائمه از امام جار الله العلامه نقل میکند که در آن وقت که امام حسین در کربلا تنها مانده بود نظم ورای پرده نشینان و کودک بیمار نماند هیچکس دیگر از تبار حسین حسین گریه کنان در وداع فرزندان ایستاده لشکر بجد در انتظار حسین ، شاهزاده متحیر است که چه کند که ناگاه گردی و غباری پدید آمد چنانچه هیچکس را نمی دید در اثنای این حال شخصی مهیب با شکلی عجیب بر مرکبی نشسته که سر و دستش بسیر و دست اسپ حمایل است بدیالیش مشابه پای اشتر پیش امام حسین آمده سلام کرد بدین عبارت اَلسَّلَامُ عَلَیْکَ وَعَلٰی جَدِّکَ وَعَلٰی اَبِیْکَ وَعَلٰی اُمِّکَ امام حسین جواب سلام او باز داد و گفت تو چه کسی ای نیکبخت که در چنین وقتی بر مظلومان بیچاره و غریبان آواره سلام می کنی گفت یا ابن رسول الله من جعفر پریانم و مولای سید آخر الزمان و چاکر شاه مردانم مرا زعفر زاده میگویند و لشکر من درین بیابان است پدرت

وشحنه که پنجاه بیرالالم در آمده دیوان را بضرب ذوالفقار مسلمان ساخت پدر مرا بر ایشان مرتبه امارت داده
بود از وفات پدر من بهره ور گردان منند و دستوری ده تا با لشکر خود بیایم و دمار ازین قوم بر آرم و دوستان
را شاد گردانم بتوفیق خدای و این ستمگاران سرکش را در اندازم زپای امام حسین گفت ای زعفر خدایت
به نیکوئی مزد دهاد شما را دستور قتل آدمیان نیست از آنکه شما جسم لطیفید ایشان شما را نه بینند و شما ایشان را
می بینید و بکشید این ظلم باشد اما آنکه ملائکه در حرب بدر و حنین نزد حبیب من آمده بر کفار حرب کردند آن بحکم خدای
بود تو بازگرد و بمنزل خود معاودت کن زعفر گفت ای سید و سرور ما خود در الصورت آدمیان با ایشان
نمائیم و حرب کنیم اگر ازین قوم بکشند شهید راه تو باشیم امام حسین گفت جَزَاکَ اللّٰهُ خَیْراً یَا زَعْفَرُ ولم از زندگانی
دنیا سیر شده و در عالم المثال دیده ام که من امروز بلقای پروردگار خود خواهم رسید تو برای خاطر من بازگرد و متعرض
این قوم مشو زعفر بازگشت و فی الحال آن غبار فرو نشست اما چون امام حسین دید که اهل عناد را انکار و جدال
می افزاید و از خصومت و عداوت و قتل نمی نمایند دیگر باره روی بمیدان نهاده مبارز طلبید تمیم بن قحطبه که یکی
امرای شام بود و مردی نامدار در میان قوم خود عالیمقدار پیش امام حسین باز آمد و گفت ای پسر علی تا کی خصومت
کنی فرزندانت زهر هلاک نوشیدند اقربا و چاکرانت لباس فنا در پوشیدند هنوز جنگ میکنی و یک تن تنها با
بیست هزار کس تیغ میزنی امام حسین فرمود که ای شامی من بجنگ شما آمده ام یا شما بجنگ من آمده اید من سر راه
بر شما گرفته ام یا شما راه بر من گرفتید برادران و فرزندان مرا بقتل رسانیدید و اکنون میان من و شما جز شمشیر چه
تواند بود بیا بگو تا چه داری این بگفت و از روی مردانگی یکی نعره از جگر برکشید که زهره بعضی از لشکریان
آب گشت و بیم مهره شده و دستش از کار فرو ماند شاهزاده تیغی زدش بر گردن که سرش پنجاه قدم دور افتاد
پس حمله کرد و سپاه دشمن از ضرب تیغ او ترسان شده بیکبار در رمیدند و یزید الابطحی با بانگ بر لشکر زد که
ای بی حمیتان همه درمانده یک تن شده اید ببینید که من کار وی چون می سازم پس سلاح بر خود راست
کرده پیش امام حسین باز آمد و بمبارزت در همه شام و عراق مشهور بود به جرأت و شجاعت در ولایت مصر هم
معروف و مذکور سپاه عمر سعد چون او را در مقابله امام حسین دیدند از شادی نعره برکشیدند و اطفال و عورات
اهل بیت ازین معنی واقف شده بترسیدند امام حسین بانگ بر الابطحی زد که مگر مرا نمی شناسی که چنین گستاخ
پیش من می آئی الابطحی جواب نداد و تیغ حواله امام حسین کرد شاهزاده پیش دستی نموده تیغی بر کمرش زد که چون
خیار تر بدو نیم شد پس آهنگ لب آب کرد که بسیار تشنه بود شمر با بانگ بر لشکر زد که زینهار زینهار مگذارید که حسین
آب خورد که اگر یک شربت آب بیاشامد یکی را از ما زنده نگذارد پس لشکر غلبه کردند و میان امام حسین و آب فرات
حایل گشتند امام حسین با تیغ کشیده مرکب ذوالجناح را برانگیخت بر میمنه در صفت اسپ و تیغ شاهزاده فرموده

نظم تیغ گوهر دار او الحق زبنگو گوهری ٭ آتش همرنگ آب و آب رنگ آتشین ٭ گوهر او تابناک و آتش او آبناک ٭ آب بی آرکش گشته یکجا هم قران و هم قرین ٭ گرده از خون دلیران در صف میدان جنگ ٭ لعل خارا کوب اسپش خاک را با خون عجین ٭ تیز تک چابک عنان پولاد سم خاره شگاف ٭ خرد سر کوچک تهان لاغر میان فربه سرین ٭ شیر صولت پیل پیکر کوه کن دریا گذار ٭ رعد هیبت برق سرعت باد جنبش تیز بین ٭ اینت مرکب اینت راکب اینت تیغ و اینت مرد ٭ ای سزای آفرین بر جان پاکت آفرین ٭ امام حسین انجین مرکب برانگیخت و بجنبان تیغ سر یاغیان چون برگ رزان بر زمین میریخت تا صف لشکر را بر درید و راه بر خود گشاده ساخته بلب آب رسید همین که اسپ در جوی فرات راند و کفی آب برگرفته خواست که بیاشامد یکی آواز داد که ای حسین رض آب میخوری و لشکر در خیمه عورات افتاده غارت می کنند امام حسین را غیرت آمده آب را بریخت و چون باد بدر خیمه راند کس را ندید دانست که این سخن را بمکر و غدر گفته بوده اند اما حکم دوست چنان بود که امام حسین آن شب روزه را بشراب بهشت کشاید آورده اند که امام حسین از لب آب تا بخیمه رسیدن چهار صد کس را بیفگنده بود چون بخیمه رسید فرود آمد و قدم در سراپرده نهاد مخدرات اهل بیت همه بخدمت او حاضر شدند فرمود که ای پرده گیان حرم چادرها بر سر کنید و میانها استوار بربندید و مصیبت مرا آماده باشید ما جامه مدرید و فزع منمائید و بتیمان مرا نیکو دارید پس امام زین العابدین رض را در بر گرفت و روی او را بوسه داد و گفت نظم بیا جانان و در حجم کن با جی آتشم جنبشان ٭ که تیغ از استخوان بگذشت و آب از فرق و کار از جان ٭ بیا زان پیشتر کز حلقم بریزد تیغ ناکس خون ٭ شود مرغ دل پاکم ز تاب کربلا بریان ٭ کنارم گیر کز بوی تو شود جان حزین خرم ٭ سخن گو تا ز گفتارت دل غمگین شود شادان ٭ ای پسر چون بمدینه رسی دوستان را سلام من برسان و بگو پدرم حسین گفت که هرگاه بسبب غربت مبتلا شوید از غریبی من یاد آرید و چون کشته ببینید از حلق بناحق بریده من فراموش مکنید چون آب خوش خورید از لب تشنه و جگر تفتیده من یاد آرید شعر غزل ای همدمان مشفق و ای دوستان من ٭ یاد آورید اشک روان دوستان من ٭ در جوی دیده چشمه خونین روان کنید ٭ از بهر آب دادن سرو روان من ٭ نه آسمان عمامه خورشید بر زمین ٭ آمد که غرقه گشت بخون طیلسان من ٭ پژمرده شد ز غم گل صد برگ آفتاب ٭ تا دید غرق خون رخ چون ارغوان من ٭ آب فرات کف بسر و سر بسنگ زد ٭ و تنگ تشنه شد لب شکر فشان من ٭ گوئید چون بتعزیت من که میرسید ٭ گونه گونه جان شما از جهان من ٭ شهربانو پیش آمد که ای سید سرور من در این ملک غریبم و غمخواری و غمگساری ندارم خواهران و دختران تو اولاد حضرت رسالت اند صلی الله علیه و سلم کسی را با ایشان دست تعدی نباشد و حرمت ایشان نگاه دارند اما من بیچاره غریبم و ترسم که پس از تو کسی ندارم میان لشکر دشمنان حیران و تو قصد من کنند و حرمت حرم محترم تو نگاه ندارند امام حسین گفت ای شهربانو

غم مخور که کسی را بر تو دست نباشد و همیشه مکرم و محترم خواهی بود و در روایتی آنست که امام حسین فرمود که در آن
ساعت که مرا از پشت مرکب در اندازند مرکب نزد شما خواهد آمد تو بر نشین و عنان بدو سپار که او ترا از میان قوم
بیرون برد و بجایی که خدای تعالی خواهد برساند اما اصح آنست که شهربانو همراه اهل بیت بشام رفته القصه امام حسین یک یک را
از اولاد وداع کرده سوار شد و آن وداع آخرین و دیدار بازپسین بود پس دیگر باره سوار شده بزبان حال میگفت
غزل لاابالی وار دستی بر جهان خواهم فشاند ❊ هر چه دامن گیردم دامن از آن خواهم فشاند ❊ دامن آخر زمان
دارد غبار حادثه ❊ آستین بر دامن آخر زمان خواهم فشاند ❊ پای غیرت بر سر کون و مکان خواهم نهاد ❊ دست همت
بر رخ جان و جهان خواهم فشاند ❊ از سر صدق و صفا چون صبحدم خواهم زدن ❊ وندران دم در هوای دوست
جان خواهم فشاند ❊ راوی گوید که چون شاهزاده روی بمیدان نهاده مبارز جست عمر سعد گفت ای قوم بدانید که
یک یک حریف او نیستید و او حالا تشنه است و بهلاکت نزدیک شده بیکبار بروی حمله کنید لشکر از چهار جانب دویدند و
امام حسین را در میان گرفتند و آن سرور شهدا چون شیر غران با تیغ بران در میان ایشان افتاده ارکان زمین را
بصدای رعد آسای انا ابن رسول الله در تزلزل می در آورد و شعاع تیغ برق نمای صاعقه فزایش چشم اهل خصم
را خیره و رخسار امیدش را تیره میکرد و غبارے که میان زمین و آسمان برخاسته بود و باران خون فرو می نشاند
و نزاعی که جان ناپاک مخالف را با بدن تیره اش واقع شده بود بحکم شمشیر قاطع فیصل میداد و از زبان حالش گوش
هوش اهل بیت که نظاره حرب او می کردند مضمون این قضیه و فحوای این نکته می شنودند بیت الوداع ای
جان که جان خواهم فشاند ❊ دست همت بر جهان خواهم فشاند ❊ و در بعضی روایات هست که بار دیگر شاهزاده
خود را بلب آب رسانید و کفی آب برداشته خواست که بیاشامد از تشنگی اطفال و عورات براندیشید و آن آب بریخت
و بعضے هست که کف آب پیش دهن آورده هنوز قطره بحلق مبارکش نارسیده حصین بن نمیر تیرے بر دهن مبارک
او زد و آن آب بلعیب لب تشنه آماده دهان آنحضرت نماند زبان پرخون می شد و بیرون می افگند و دشمنان حمله
می آوردند و تن نازنین شاهزاده را مجروح میکردند از بسیاری زخم شاهزاده دست از حرب برداشت و مرکب
نیز از کار مانده بجایی رسیده بود عنان مرکب باز کشید عمر سعد درین حال که شاهزاده را ضعیف حال دید آهنگ
وی کرد امام حسین گفت که تو خود می خواهی که مرا بقتل رسانی عمر سعد شرم داشته عنان اسپ باز کشیده از آنجا
بازگشت اما شمر پیادگان را گفت گرد وے بگیرید همین که پیادگان حوالی امام حسین فرو گرفتند شمشیر حواله ایشان
کرده منهزم شدند شمر خجل زده شد و با طایفه از سنگین دلان قصد کرده پیش امام حسین راندند و بعضے لشکریان
خواستند که بخیمها در آمده غارت کنند امام حسین آواز داد که ای آل ابوسفیان اگرچه شما را دین نیست از عار نیز
نمی اندیشید که متعرض حرم من میکنید شمر گفت یا حسین مقصود تو چیست فرمود که غرض شما قتل من است اینک

من اینجا ایستاده ام و با شما جنگ می کنم تمنای من آنست که کسی قصد حرم من نکند تا من زنده ام شمر گفت ای پسر فاطمه این التماس با اجابت مقرون است و آن جماعت را که بجانب خیام توجه کرده بودند باز گردانید و گفت از تعرض اهل خیمه چه حاصل مقصود ما قتل امام حسین است اگر کاری می کنید اینجا سعی کنید و دیگر باره آغاز جنگ کردند امام حسین همچنان ایستاده بود و در ایشان می نگریست و میگفت عجب حالتی که چندانچه نگاه میکنم یاری و هواداری نمی بینم و هرچند نظر برمی گمارم مهربانی و غمگساری نمی یابم نظم هر که می نگرم روی نمی کند سوی من ،، میان این همه بیگانه آشنایی نیست ،، کجا روم چکنم ره چگونه گیرم پیش ،، درین میان بیابان که ره بجائی نیست راوی گوید که چندین سوار و پیاده که بر حضرت شاهزاده حمله کردند نزدیک وی رسیده یکی از ترس قدم پیش نمی توانست نهاد و از هیبت امام حسین چشم نمی توانستند گشاد و آخر عزم تیرباران کردند و امام حسین از مرکب فرود آمد تا زخمی بدان اسب نرسد که یادگار جد و پدری بود لشکریان که ویرا پیاده دیدند دلیر شده آهنگ وی کردند نامردی تیری بر پیشانی نورانی آنحضرت زد امام حسین تیر را بیرون کشید از موضع جراحت خون مانند آب جوی روان شد آن سرور دست مبارک بران زخم می نهاد و چون پرخون می شد بر سر و روی خود می مالید و میفرمود که بدین هیأت با جد خود محمد رسول الله صلی الله علیه وسلم ملاقات خواهم کرد و حال کشندگان خود باز خواهم گفت راوی گوید هفتاد و دو زخم نیزه و تیر و تیغ بروی زده بودند و درین حال شاهزاده روی بقبله نشسته بود و سر بحضرت کبریا پیوسته یک یک و دو دو بقصد قتل وی پیش می آمدند و چون نظر ایشان بروی می افتاد شرم می داشتند فی الحال باز گشته میگفتند نمی خواهیم که فردای قیامت این خون در گردن ما باشد و ما را بدین مواخذه نمایند بیت سهل کاری نیست خون آل احمد ریختن ،، خاک غم بر فرق فرزند محمد بیختن اما شمر چون دید که لشکریان در قتل امام حسین تعلل می نمایند بانگ بر ایشان زد که این همه توقف و تاخیر چیست زرعه بن شریک در آمد و زخمی بر دست آنحضرت زد و دو تن دیگر بقصد آن سرور کمر بسته نزدیک وی آمدند و هیچکدام را یارای آن نبود که پیش آید سنان بن انس نیزه بر پشت شاهزاده زد چنانچه بیفتاد و خولی بن یزید اصبحی از اسپ فرود آمد که سر مبارک آنحضرت را از بدن جدا کند و تنش و لرزه آمد و برادرش شبل بن یزید متصدی آن امر قبیح شد امام اسمعیل بخاری آورده که در وقتیکه شاهزاده افتاده بود یکی بیامد که کار وی تمام کند امام حسین در وی نگریست و گفت برو که کشنده من نه توئی و مرا دریغ می آید که تو بآتش دوزخ گرفتار شوی آن مرد گریان شد و گفت یا ابن رسول الله تو بدین حال رسیده و هنوز غم ما میخوری و نمی خواهی که بآتش دوزخ بسوزم پس آن تیغ که جهت کشتن امام حسین کشیده بود در دست بجنبانید و دوان دوان پیش عمر سعد رسید عمر سعد پرسید که چه کار آمدی گفت از امام حسین السیاحتی گذشته آمده ام که کار ترا بسازم و تیغ حواله عمر سعد کرد

نوکران تیرے از گرد آن مرد در آمدند و زخمها بروی روان کردند روی بجانب امام حسین کرد و گفت یا بن
رسول الله گواه باش که بر سر کوی محبت تو مرا شهید می کنند فردا مرا باز جوئی و با شهیدان لشکر خود به بهشت بری
امام حسین از آنجا آواز داد که خوشدل باش که چنین خواهم کرد فردا چون بر سر کوی مهر من کشته شوی و از عهده
خون بها بیرون آیم من، و روایتی هست که چون امام حسین بر زمین کربلا افتاد زمین بلرزه در آمد و غریو از
آسمانها بر آمد ده کس از آن لشکر پیاده شده تیغها برکشیدند و بیامدند و هر یک از ایشان را مدعا آن بود که
سر شاهزاده را پیش یزید برد و صله و خلعت بستاند هر کدام که پیش می آمدند امام حسین چشم باز میکرد و در روے
می نگریست شرم داشت و باز می گشت دو کس ماندند سنان بن انس و شمر ذی الجوشن سنان خواست که پیش
رود شمر پیش دستی کرده بیامد و بر سینه آنحضرت نشست امام حسین دیده باز کرد و گفت تو چه کسی گفت
منم شمر ذی الجوشن امام حسین فرمود که دامن زره از روی خود بردار تا ببینم که روی خود را برهنه کرد امام حسین
دید که دندانهای او چون دندان خوک از دهانش بدر آمده گفت باری این یک نشانی راست است آنگه
فرمود که سینه برهنه کن چون جامه برداشت دید که بر سینه داغ برص دارد گفت این نشانه دیگر صدق جدی
رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ است رسول خدای الصلوات الله وسلامه علیه در خواب دیدم که
گفت فردا نماز پیشین نزدیک من خواهی آمد و کشنده تو بدین شکل کسے خواهد بود و آن نشانها که من نموده اند
همه در تو موجود است کار را باش ای شمر میدانی که امروز چه روز است گفت میدانم روز جمعه است روز عاشورا گفت
می شناسی که این ساعت چه ساعت است گفت آرے وقت خطبه خواندن و نماز جمعه گذاردن است
گفت درین ساعت خطیبان امت جدم بر بالای منبر خطبه میخوانند و نعت جد بزرگوارم می گویند و تو با من این
معامله می کنی ای شمر حضرت رسول صلی الله علیه وسلم روی بر سینه من نهاده و تو بر آنجا نشسته و بوسه بر حلق
من داده و تو تیغ بران میرانی و من می نگرم روح زکریا پیغامبر علیه السلام بر دست راست خود می بینم و روح
یحیی معصوم مظلوم را بر جانب چپ خود مشاهده می کنم ای شمر از سینه من برخیز که وقت نماز است تا من رو
بقبله آورم و نشسته نماز در پیوندم و چون مرا از پدر میراث است که در نماز زخم خوردیم آن زمان که من در نماز
باشم هر چه خواهی بکن شمر از سینه آن سید برخاست و شاهزاده آنمقدار طاقت داشته که روی بقبله آورده
بنماز مشغول شد چون سر بسجده نهاد شمر صبر نکرد که امام مظلوم نماز را تمام کند هم در سجده آنحضرت را شربت
شهادت چشانید اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ رَاجِعُوْنَ ط درین حال غلغله در صوامع ملکوت افتاد و ولوله از ملأ اعلی
جبروت بر آمد آفتاب عالم افروز از تاب باز ایستاد و ماه جهان آرای در چاه محاق افتاد و زهره بربط رامی از دل
دست از طرب باز داشت کیوان بر بالای هفتم آسمان باتفاق معصیت زدگان لوای تعزیت برافراشت

فرشتگان در جوف هوا ناله بر داشتند جنیان از نواحی کربلا بنوحه در آمدند آسمان دامن از خون پر گردانید زمین از غضب الهی بر خود بلرزید مرغان هوا از آشیانها متفرق شده نعره غراب البین بر کشیدند ماهیان دریا از آب بیرون آمده بر خاک خواری طپیدند دریا امواج حسرت باوج فلک رسانیدند کوهها بصداهای درد آمیز و نواهای محنت انگیز بنالیدند آواز گریه از جوانب و اطراف برخاست و کسی نمیدانست که آن فغان کیست و آن تعزیت کجاست **غزل** اندرین غم نه همین ارض و سما بگریستند٭ کز عالم از ثریا تا ثری بگریستند٭ آفتاب و ماه و عرش و کرسی و لوح و قلم٭ در غم شاه شهید کربلا بگریستند٭ در هوای آن لب محروم از آب فرات٭ ماهی اندر آب و مرغان در هوا بگریستند٭ اولیا گشتند بهر تعزیت زاری کنان٭ انبیا بر اتفاق مصطفی بگریستند٭ در قصور جنت الفردوس حوران سر بسر٭ از برای خاطر خیر النسا بگریستند٭ دل پیروان احمد مختار علیه الصلوة الملک الجبار از وقوع این حادثهٔ هایله در مقام تحیر دایره وار سرگردان است و جان هواداران اهل بیت اطهار از حدوث این واقعهٔ نازله در مجلس تفکر چون نقطهٔ مرکز پای بند احزان هرگاه که شعلهٔ این حکایت در کانون سینه بر می افروزد دل محزونان را کباب می سازد و جگر پر خون را می سوزد **قطعه** بر فلک دوش از خروش من دل اختر بسوخت٭ شعلهٔ آهم چو پروانه ملک را پر بسوخت٭ زاهد از سوز غمش لب خشک و صوفی دیده تر٭ آه ازین آتش که چون زد شعله خشک و تر بسوخت٭ احمد اعثم کوفی رحمه الله در تاریخ خود نقل کرده که مقارن قتل امام حسین غبار سرخ پدید آمده جهان تاریک شد چنانچه مردم یکدیگر را نمی دیدند گمان بردند که مقدمه عذاب خداوند تعالی است اما بعد از ساعتی غبار مرتفع گشته عالم منجلی شد و اسپ امام حسین رض بعد از قتل وی رمیده بهر جانب دویدن گرفت و بعد از لحظه آمده موی پیشانی خود را بخون آنجناب خضاب ساخته و آب از دیده باران کرده روی بخیمهٔ امام حسین نهاد اما چون اهالی حرم شاهزاده اسپ را دیدند که روی خون آلود می آید و سوار پیدا نیست فریاد از نهاد ایشان بر آمد و مرکب را مخاطب ساخته می گفتند ای ذو الجناح شاهزاده را چه کردی و جنابش چه بردی چرا بازش نیاوردی و دلت داد که او را در میان دشمنان بگذاشتی و بی او راه بسوی لشکرگاه او بر سی **نظم** چه کردی خداوند اسلام را٭ چه کردی شهنشاه ایام را٭ چه خاک است ای اسپ بر روی تو٭ از خون که سرخ است این موی تو٭ ایشان نوحه می کردند و ذو الجناح سر در پیش افگنده قطرهای آب از چشم می بارید و سر خود را بپای امام زین العابدین می مالید ابو المؤید خوارزمی آورده که آن اسپ چندان سر بر زمین زد که نفسش انقطاع یافت و ابو المفاخر گفته که بجانب بادیه فرو رفت و کسی دیگر از وی نشان نداد اما بعد از قتل آنحضرت شمر مردود با جمعی معارف در خیمها نهاد و هر متاعی که دیدند بغارت و تاراج برده گرد عورات نگردیدند و شمر چون بخیمه که امام زین العابدین تکیه داشت در آمد شمشیر بر کشید

خواست که او را بقتل رساند حمید بن مسلم گفت سبحان الله از سر کشتن این کودک بیمار درگذر و بعضی گفته‌اند عمر سعد هر دو دست شمر را گرفته گفت از خدای نمی‌ترسی و شرم نمی‌داری که بر قتل این جوان بیگناه که در دام مرض اسیر است و از قتل پدر و برادران و عمان با ناله و نفیر اقدام می‌نمائی شمر بسبب مبالغه پسر سعد از آن فعل شنیع ممتنع شد با سرهای شهدا و جماعت نسا عزم کوفه نمودند و باقی این سخن در باب دهم بین الاجمال و التفصیل گفته آید در دو فصل والله اعلم بالفرع والاصل

باب دهم در وقایعی که اهل بیت را بعد از حرب کربلا واقع شده و

عقوبات مخالفان که مباشر آن حرب بوده‌اند فصل اول در وقایعی که بعد از حرب کربلا مر اهل بیت را واقع شده بباید دانست که در هیچ وقتی از اوقات روزگار دل آشوب‌تر از واقعه شهدای اهل بیت قصه نبوده و در هیچ زمانی از ازمنه قرون و اعصار پرسوزتر از حادثه کربلا صورتی روی ننموده و بواسطه غرابت این حال است که از روز شهادت امام حسین تا تاریخ تالیف این کتاب که هشتصد و چهل و هفت سال است هرگاه که ماه محرم نو شود رقم تجدید این ماتم بر صفحات قلوب اهل اسلام و هواداران اهل بیت سید انام علیه الصلوة والسلام کشیده می‌گردد و از زبان هاتف غیبی و ندای عالم لاریبی نسبت با مصیبت دران اهل بیت این ندا شنیده می‌شود

غزل

کای عزیزان در غم سبط نبی افغان کنید؛ سینه را از سوز شاه کربلا بریان کنید؛ زان پی آن تشنه لب بر خاک ریزید آب چشم؛ در میان گریه یاد آن لب خندان کنید؛ چون ز خاک و خون او یاد آورید ای دوستان؛ می‌سزد گر چون سحاب از دیده خونباران کنید؛ نخل قدش را ز جوی دیده‌ها آبی دهید؛ اندران ساعت که گشت گلشن و بستان کنید؛ در چمن چون روی گل بینید از شوق رخش؛ یک با دل پر درد همچو بلبلان افغان کنید؛ گر رسد از سنبل سیراب بوی در مشام؛ یاد آن جعد سیاه و موی مشک‌افشان کنید؛

بزرگی فرموده که ماه محرم ماه محترم بود و حسین علی شاه محتشم آن معاندان جاهل و متکبران سنگین دل نه حرمت ماه بجای آوردند و نه حشمت شاه نگاه داشتند ماه محرم یکی از ماههای حرام و روز عاشوره روز با احترام و یوم الجمعه سید ایام و وقت نماز آدینه محل اجابت دعا و روا شدن مدعا و مرام در چنین ماهی قصد جهان شاهی کردند و در عاشورا شور از اهل بیت برآوردند و در چنان روزی رخسار جهان دلفروزی بخون رنگین ساختند و در چنان ساعتی تاج جهان صاحب دولتی از پای درانداختند عجب روزی که ارواح انبیا و مرسلین و زمره ملائکه مقربین بر موافقت سید اولین و آخرین انسان در قعر گریان بودند و حوران بهشت و جنیان پاکیزه سرشت در مصیبت و غم و تعزیت الم با بتول عذرا اتفاق نمودند دران روز عام عشرت نگونسار بود و خیل و حشم شدت

ومحنت و الم بیشمار زمین می نالید که امروز روز عاشوراست زمان فریاد می زد که روز فتنه و شر و شور است غزل
بیا بگری که عاشوراست امروز ۞ جهان تاریک و بی نور است امروز ۞ حسینی کو نبی را نور دیده است بدست
خصم مقهور است امروز ۞ بریده حلق و تشنه لب جگر خون ۞ سر از تن تن ز سر دور است امروز ۞ رخ چون
آفتابش ای دریغا ۞ بمیغ تیغ مستور است امروز ۞ و در آن روز شمر لعین خنجر کین بر حلق نازنین آن شاهزاده
نهاده است و در آن روز گیسوهای معطرش که پیغمبر صلی الله علیه و سلم بدست گرفتی در خاک و خون افتاده است
و در آن روز سگان محله ضلالت و خوکان بادیه جهالت سیراب بوده اند و شیر بچگان بیشه امامت و کرامت
از تاب تشنگی اضطراب می نموده اند و هم محرم گرد آن محترم فرو گرفته بزخم تیر و تیغش مجروح ساخته اند و
در آن هم ماه سر مبارک آن شاه بر داشته تنش بر خاک کربلا انداخته اند قطعه روز عاشوراست بر گیر ای از تاج
کبر ۞ وندرین ماتم پلاس عجز برگردن کنید ۞ چاک سازید از غم شاه شهیدان جیب جان ۞ قطره های خون
ز جوی دیده در دامن کنید ۞ هواداران اهل بیت درین روز از شادی و عشرت کرانه نمایند و در کلبه اندوه
و محنت بر روی دل سوخته بگشایند زبانی اشک ندم از دیده ببارند و زبانی آه سوزناک از سینه برآرند
در عیون الرضا مذکور است که روز عاشورا بگریید و این روز را روز محنت و مصیبت خود دانید و ترک مهمات دنیا
کرده بمراسم مصیبت قیام نماید که هر که روز عاشورا کارهای دنیا را بر طرف نهد حق سبحانه حاجتهای دنیا
و آخرت او را برآورد و هر که این روز را روز الم و غم خود شمارد خدای تعالی روز قیامت را روز فرح و
سرور وی گرداند و دیده وی در روضه جنان بجمال اهل بیت روشن گردد و هم در کتاب عیون در حدیث
ریان بن شبیب آمده که یا ابن شبیب اگر میخواهی که در جنت اعلی بر درجات اعلی با ما باشی پس بر اندوه ما اندوهناک
باش و بغم ما غمگین شو و بر تو باد بدوستی ما که هر کسی را دوست میدارد و با آن کس حشر خواهند کرد ای پسر شبیب اگر
بگریی بر حسین بحیثیتی که قطره های اشک بر رخسار تو روان گردد حق تعالی بیامرزد گناهان ترا از صغیره و کبیره
و اندک و بسیار یا ابن شبیب اگر خواهی که بخدا رسی و ترا هیچ گناهی نباشد زیارت کن مرحسین را و اگر خواهی
که در غرفهای بهشت ساکن شوی نفرین بکن بر قاتلان حسین و اگر شاد میگرداند ترا آنکه بیابی ثواب کسانی
که در ملازمت امام حسین شهید شده اند هر گاه که از واقعه کربلا یاد کنی بر خاطر بگذاران که کاشکی من در آن
معرکه حاضر بودمی تا بر آن شاه مظلوم جان نثار نمودمی بیت جان فدا کردمی بحق خدای ۞ بودمی گر
بروزگار حسین ۞ آورده اند که عمرو لیث پادشاه خراسان بود و قاعده داشت که هر امیرے از امرای او که هزار
مرد مکمل به عرض کردی کمر زرین بوی دادی روزے مجموع لشکر را عرض میکردند صد و بیست امیر با کمر ز
زرین در دفتر نوشته شده و هر یک هزار مرد مکمل داشتند چون این صورت بعرض رسید عمرو بن لیث گریان

شده خود را از اسپ در انداخت وروی برخاک نهاده بسیار وقت با ناله وزاری پرداخت بعد از زمانے
که بحال خود آمد ندیمی که باوی بسیار گستاخ بود سوال کرد که ای ملک عیب این چه وقت گریه وفریاد ست
وقت شادی ومبارک بادست ملکی داری وسیع وامرا و وزرا مطیع کارهای ساخته ومهمات پرداخته
وسی وبیست هزار سوار آراسته بهمال اختیار در بوستان اقتدار پیراسته سبب گریه چه بود عمر گفت چون لشکر
خود را مکمل ومسلح دیدم وحشم وخدم خود را کاری وکارزاری مشاهده کردم واقعه کربلا در پیش من آمد وآرزو
بردم که چرا آن روز با این لشکر جرار دران صحرای خونخوار نبودم که بوقتی که شاهزاده حسین در میان لشکر دشمن
درمانده بود من با این جماعت حاضر شدمے ودمار از دشمنان اهل بیت برآوردمے یا جان فدا کردمے یا داد
فتح وظفر بپایان بردمے القصه بعد از وفات او را بخواب دیدند تاجی مکلل بر سر ودواجی مرصع در بر کمرے
آراسته بجواهر بر میان وبر مرکبی از مراکب بهشت نشسته غلمان نازک بدن پیشاپیش وی روان وولدان
سیمین تن بر چپ وراست وی دوان گفتند ای امیر حال تو بعد از وفات چگونه گذشت گفت خدای تعالی
بیامرزید وخصمان را از من خشنود گردانید بسبب نیتی که در روز عرض لشکر کردم ومعاونت شهیدان کربلا که بجا
آوردم در وقتی که جهت شهدا از من صادر گشت وآنچه درباره مظلومان بر دل من گذشت وازین سخن
نکته معلوم میشود که مجرد نیتی که جهت نصرت امام حسین در دل کسے میگذرد موجب نجات است پس شهید
جزای آن شهیدان رفعت عرفات وعلو درجات خواهد بود قطعه شهیدان زاحشم کم مبین کاایشان بهر نحی یا که
اینجا یافتند آنجا رحمت مرحمی دارند اگر رفتند بادرد والم زین عالم ناخوش بدار الخلد بی درد والم خوش
عالمی دارند وهم در عیون الرضا فرموده که هر که مصیبت ما یعنی قصه کربلا را یاد کند پس بگرید وکسے را
بگریاند چشم او نگرید در روزیکه همه چشمها گریان باشند وهر کسے که مجلسی سازد که ذکر ما را زنده سازد دل
او نمیرد بوقتی که همه دلها از هول بمیرد ای عزیز جهد کن تا درین ایام محرم انجام قطره آب از دیده بباری وآن
قطره را ضایع نه پنداری که دیده تو روز لا ینفع مال ولا بنون آب دیده وسوز سینه خواهد بود چنانچه گفته
فرد اشکے بده آورده ونجے بر دار آهسته بزن آهسته وطی لبستان ما تو الا بها آورده که ای مشتاقان اهل بیت
بگریید ای محبان خاندان ناله وزاری کنید که روح مقدس شاهزاده از اوج قدس باشک شما می نگرد
ودر ماتم داران خود از روی شفقت نظر میکند روزی که امام حسین کمر شفاعت بر بندد هر کرا امروز برای او
گریسته فرد البا امیدش از شادی یافتن مراد بخندد بیت آخر هر گریه با خنده ایست مرد آخر بین مبارک
بنده ایست امام اسمعیل بخاری روح الله روحه در سیر کبیر آورده که امام زاهد قدس سره در مجلس عاشورا
میگفت ای مسلمانان این مصیبت را سهل مصیبتے مشمارید واین تعزیت را آسان تعزیتے مپندارید بر بابی

زمین ماتم از سپهر بقا خون گریستے٭ از چشم اختران همه شب خون گریستے٭ چون ابر کاشکی همه تن چشم بودمے٭
تا من درین غم از همه افزون گریستے٭ قبل ازین گفته شد که در روز مقتل امام حسین رض هر سنگے و کلوخے که در حوالی
بیت المقدس برداشتند در زیر آن خون تازه یافتند در شواهد آورده که زمخشری در کتاب ربیع الابرار روایت
کرده است از هند خواهرزاده ام معبد که ام معبد فرمود که رسول صلی الله علیه وآله وسلم در خیمه من خواب کرده چون
بیدار شد آب طلبید و هر دو دست مبارک خود را بشست و مضمضه کرد و آب مضمضه را درین خاربنی که در طرف
خیمه بود بریخت چون بامداد کردیم دیدیم از آن موضع درختے بزرگ رسته است و میوهٔ بار آورده بس بزرگ ع
بوی او چون بوی عنبر طعم او چون طعم شهد٭ اگر گرسنه بخوردے سیر شدے و اگر تشنه تناول کردی سیراب
گشتے و اگر بیمار بخوردے بصحت پیوستے و هیچ شتر و گوسفند برگ آن را نخوردے مگر شیر او بسیار شدے و ما آن را
شجرهٔ مبارکه نام نهاده بودیم مردم از همه بادیه بطلب شفای بیماران بسوی ما می آمدند و از میوهٔ آن فرا میگرفتند
یک روز بامداد آمدیم دیدیم که میوه هاے آن ریخته بود و برگها خوشیده فزع بسیار کردیم ناگاه خبر وفات
حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم رسید و بعد ازان میوه میداد اما اندکے چون ازین واقعه سی سال گذشت
یکروز بامداد کردیم دیدیم که از بیخ تا شاخ وی همه خار بر آورده است و میوه های او فرو ریخته ناگاه خبر مقتل
امیر المؤمنین علی رسید بعد ازان دیگر آن درخت میوه نداد اما از برگ آن نفع می گرفتیم و بیماران ازان شفا
می یافتند تا یکبار بامداد کردیم دیدیم که از ساق وے خون خالص بیرون آمده است و برگهای وے پژمرده
گشته گفتیم آه این نوبت حادثهٔ عظیم واقع شده است و چون شب شد آواز نوحه و زاری از زیر آن درخت
می شنیدیم و کسی را نمی دیدیم در میان آنکه ما ملول و مغموم و محزون بودیم ناگاه خبر مقتل امام حسین بما رسید بسیار
بگریستیم و جزع کردیم و بمراسم مصیبت قیام نمودیم بیت این زمان محنت است اے دل دمی خرم مباش٭
خون گری در ماتم امروز از درختے کم مباش٭ اما راویان این خبر جان سوز و ناقلان این حکایت غم اندوز چنین آورده
اند که چون صورت واقعهٔ شاه شهیدان روی نمود و زمانه بیوفا درهای کرب و بلا بر روی تشنگان کربلا یعنے
مخدرات آل عبا بدست جور و جفا بکشود لشکر حوادث از کمینگاه غدر و حیله بیرون آمده کمان عناد زه کردند
و با تیرهاے جگر شکار و تیغهای زهر آبدار روی بسر خیل ابرار و نقاوهٔ اهل بیت سید اخیار آوردند نظم دریائے
فتنه موج زد و دشمنان چو سیل٭ خود را بران امام وفادار ریختند٭ پرهای بلبلان سخن گوی سوختند خونهاے
طوطیان شکر خوار ریختند٭ هر میوهٔ که بود ز بستان مصطفی٭ همچون شگوفه بر سر هر خار ریختند٭ آن
سرو بوستان رسالت ز پا فتاد٭ حوران سرشک بر گل رخسار ریختند٭ مرغان کربلا ز پے ماتم حسین
خون بر لب فرات ز منقار ریختند٭ روی عالم بغبار اندوه تیره چشم فلک از دود آه غم زدگان خیره گشت

نور الائمه آورده که در آن ساعت عرش عظیم بلرزید و کرسی و سبع از جای بجنبید آسمان خون شفق در دامن ریخت زمین غبار حیرت بر فرق روزگار بیخت دریاها در جوش و ماهیان در خروش آمدند مرغان فریاد و فغان در گرفتند فی الحال کبوتر سفید از هوا در آمد و در خون امام حسین علیه السلام پر و بال خود را سرخ کرده پرواز گرفت و پران پران بمدینه رفته گرداگرد روضه رسول الله صلی الله علیه وسلم می پرید و قطره قطره خون از پر و بال او می چکید اهل مدینه در آن صورت حیران بودند و در حل آن عقده تاملات می نمودند تا بعد از چند روز خبر واقعه امام حسین رسید و دانستند که آن مرغ نامه حال شهید کربلا بر بال شکسته خود بسته جهت اعلام بسر روضه سید انام آمده بیت

نامه که بر مرغ اگر نویسم حال ❊ ز سوز واقعه من بسوزدش پر و بال ❊

قصه خون آلودگی مرغان در کربلا بسیار است و از جمله آن در کنز الغرائب آورده که یهودی دختری داشت جمیله ناگاه مرضی بروی طاری شده هر دو چشمش نابینا شد و امراض علل دیگر وی را فرو گرفت چنانچه دست و پایش از کار رفت پدرش را در خارج شهر بوستانی بود و برای جهت تبدیل مکان و تغیر آب و هوا بدان موضع برد تا باشد که هوای آنجا بعضی از بیماری های او را زائل گرداند و دختر در بوستان ساکن شد و پدرش دائم پیش وی می بود و او را بانواع سخنان تسلیه می نمود روزی پدرش بضرورتی متوجه شهر شد و دختر را تنها در باغ گذاشت و قضارا مهم پدر فیصل نیافت شب در شهر بماند و دختر در زیر درختی تنها شب گذرانید و علی الصباح از درخت دیگر آواز مرغی شنید که زار زار می نالید و دختر نیز از بیماری خود نالان بود چون ناله مرغ را استماع فرمود بجانب او میل نمود و دردی عجب در دل وی پیدا آمده خود را بهنجار آواز آن مرغ بپای درخت رسانید و با آنکه چشم نداشت سر بالا کرده توجه بدرخت نمود قضارا قطره گرم بر چشم وی چکید فی الحال آن یک چشم روشن گردید در نگریست مرغی دید که قطرات خون از بال او می چکید ناگاه قطره بر دست وی چکید گیرا شد دست فرا پیش داشت تا قطره دیگر بر دستش چکید و در چشم دیگر مالید آن نیز پر نور روشنی یافت قطره دیگر فرا گرفت و در دست دیگر مالید متحرک شد قطره در پای مالید روان شد دختر تندرست و درست چشم برخاسته گرد باغ می گشت و بهر طرف طوافی می نمود پدرش باز آمد زنی دید که گرد باغ میگردد و بخیالش نرسید که این زن دختر او می تواند بود پرسید که ای زن تو کیستی من در این باغ در پای درخت دختری داشتم نابینا و شل و اعرج او کجا رفت دختر پیش دوید و گفت یا ابتاه انا ابنتک ای پدر منم آن معلول مبتلای تو پدر از شادی بیهوش شد و چون با خود آمد کیفیت قصه درخواست نمود و دختر تمام حکایت باز گفت پدر را بزیر آن درخت آورد که مرغ برآنجا بود یهودی نگاه کرده مرغی دید با پر و بال خون آلوده گفت ایتها الطائر المبارک ما حالتک ای مرغ همایون بال فرخنده فال خجسته مآل این خون بر بال تو چیست و اثر صحت مترتب برین خون

از کجاست مرغ بالهام الهی جهت آنکه سبب هدایت یهودی گردد گویا شد و بزبان فصیح گفت با جمعی طیور بودیم
که از آشیانهای روز برخاستیم بالطلب آب و دانه خورد دیدیم هر مرغی بگوشه بیرون رفتند و نیم روز بود که از فرط
حرارت هوا اکثری ایشان بر درختی که در فلان بادیه بود جمع شده هر یک از آنچه خورده بودند خبر میدادند
ناگاه ندائی رسید یا بر درخت نشستگان بنعیم نازان ای مرغان حسین بن علی از تاب آفتاب در کربلا بریان شده
و شما پناه با سایه آورده اید اهل آسمان و زمین بماتم و مصیبت مشغول اند و شما در غم آب و دانه مانده اید بالهام
الهی بجانب کربلا روان شدیم چون رسیدیم شاهزاده را شهید کرده بودند و هنوز خون از تن شریفش میرفت
ما جمله بروی بگریستیم و من خود را بروی افگندم و پر و بال خود را در وی مالیدم این آن خون است که از
بال من میچکد و هر جا قطره از و چکد از وی خیر و برکت بیند آن یهودی که این سخن بشنید گفت اگر جد حسین بر حق نبودی
این چنین برکت در فرزندان او یافت نشدی و فرزند من از یمن قطرات خون حسین صحت نیافتی پس با تمام
اهل بیت خود بدایره اسلام درآمد چون سبب اسلام وی این بود این حکایت غریب بشرح و بسط باز
نمیگفت مصرع ز قدرت خدای چنینها غریب نیست . راوی گوید که بعد از شهادت شاهزاده شمر ذی الجوشن
دست بغارت امتعه اصحاب امام حسین برگشود و خواست که امام زین العابدین را بقتل رساند حمید بن مسلم
نگذاشت و امام زین العابدین گفت جزیت یا حمید خیرا و شمر نعره میزد که اقتلوه علی فراشه یعنی بکشید
این پسر را بر همین فراش که تکیه دارد و القصه عمر سعد فرمود که منادی کردند که بخیمه زنان در میایید و متعرض ایشان
جبی مشوید و دست از غارت بدارید و آنچه برده اید باز دهید این سخن را کسی اطاعت نکرد و هیچ چیز باز نداد
اما دیگر غارت نکردند و در تاریخ ابو حنیفه دینوری مذکور است که عمر سعد سر امام حسین را بخولی بن یزید اصبحی داد
تا نزد پسر زیاد فرستاد و خود دو روز دیگر در کربلا قرار گرفته کشتگان لشکر خود را جمع کرد و بر ایشان نماز گذارده
بفرمود تا دفن کردند و بدن مقدس شاهزاده و سایر شهدا همچنان در میان خاک و خون بگذاشتند صباح
روز سوم خواتین اهل بیت را فرمود تا چادرها پوشیده و رویها برهنه بر شتران سوار شدند و در ان محل گذر ایشان
بر معرکه محاربه افتاد تنهای آن کشتگان دیدند غرق خاک و خون و سرهای ایشان جدا کرده اند که زینب
تن برادر خود امام حسین را دید فریاد برکشید که واجداه وا محمداه یا رسول الله این تن حسین تست که
بوسه بر روی او میدادی و روی مبارک بر سینه وی نهادی این اهل بیت تواند بدین خواری و زاری در
کربت غربت گرفتار شده این تن جگر گوشه تست درین صحرا بر توده غبار افتاده لطیم بجای غالیه برو دست
خاک و خون آلوده ملند غالیه آسای مشکسای حسین ای پسر شبه مصطفای پدر ماه شاه یا قتیل که آب می طلبید
حیات فزای حسین مذاق تشنه بر سر خاک است از آب شمشیر دشمن دوش شده ای عزای حسین القصه از گفتار

زینب رض دوست و دشمن می گریستند و عمر سعد رؤس شهدا را بر قبایل مقسوم ساخته بیست ودو ۲۲ سر بهوازن داد
و چهارده ۱۴ سر به بنی تمیم و سردار ایشان حصین بن نمیر بود و سیزده ۱۳ سر بقبیله کنده داد و امارت ایشان بقیس
بن اشعث تعلق داشت و شش ۶ سر به بنی اسد که مهتر ایشان بلال بن اعور بود تسلیم نمود و پنج سر بقبیله ازد
سپرد و دوازده سر دیگر بعهده تقیف کرد و بجانب کوفه روان شدند و سر امام حسین را پیشتر بدست خولی
فرستاده بود راوی گوید که خولی سر امام حسین رض را برداشته روی بکوفه نهاد و او را منزلی بود بیک فرسخی از کوفه
در منزل خود فرود آمد و زن او از انصاریه بود اهل بیت را بجان و دل دوستدار خولی از وی بترسید و سر امام
حسین را بیاورده در تنوری پنهان کرد و بیامد بجای خود بنشست زنش پیش آمد و پرسید که درین چند
روز کجا بودی گفت شخصی بر یزید باغی شده بود بحرب وی رفته بودیم زن دیگر هیچ نگفت و طعامی بیاورد تا
خولی بخورد و بخفت و آن زن را عادت بود که بنماز شب برخاستی و تهجد گذاردی این شب برخاست بدان
خانه که تنور در آنجا بود در آمد خانه را بمثابه روشن دید که گویا صد هزار شمع و چراغ برافروخته اند چون نیک در نگریست
دید که روشنائی از آن تنور بیرون می آید از روی تعجب گفت سبحان الله من درین تنور آتش نکرده ام و دیگری را
نیز نفرموده ام این روشنائی از کجاست در آن حیرت دید که نور بسوی آسمان میرود و تعجب او زیاده گشت
ناگاه چهار زن دید که از آسمان فرود آمده بسر تنور شدند یکی از آن چهار زن بسر تنور فرا رفت و آن سر را
بیرون آورده می بوسید و در میان سینه خود می نهاد و می نالید و میگفت ای شهید مادر و ای مظلوم مادر
حق سبحانه و تعالی روز قیامت داد من از کشندگان تو بستاند و تا داد من ندهد دست از قایمه عرش باز نگیرم
و آن زنان دیگر نیز بسیار بگریستند و آخر سر را در آن تنور نهاده غائب شدند زن انصاریه برخاست و بسر
تنور آمده سر را بیرون آورد و نیک در آن نگریست چون امام حسین را بسیار دیده بود بشناخت نعره زد و
بیهوش بیفتاد در آن بیهوشی چنان دید که هاتفی آواز داد که برخیز که ترا بگناه این مرد که شوهر تست مواخذه نخواهند
کرد زن از هاتف پرسید که این چهار زن که بسر این تنور آمده گریه و زاری کردند کیان بودند ندائی رسید
که آن زن سر را بر روی و سینه می مالید و بیشتر از همه میگریست و می نالید فاطمه زهرا رض بود و آن دیگر مادرش
خدیجه کبری رض سوم مریم مادر عیسی علیه السلام چهارم آسیه زن فرعون و غائبین آن زن با خود آمد کسی را ندید
سر را برگرفت و ببوسید و بمشک و گلاب از خون پاک بشست و غالیه و کافور بیاورد و بر روی مالید و گیسوی
مبارک شاهزاده را شانه کرد و در موضعی پاک نهاد و بیامد و خولی را بیدار ساخته گفت ای ملعون دون و ای
مطعون زبون این سر کیست که آورده و درین تنور نهاده آخر این سر فرزند رسول خداست صلی الله علیه و آله
وسلم برخیز که از زمین و آسمان فغان برخاست و فوج فوج ملائکه می آیند و آن سر را زیارت می کنند و گرد

وزاری می نمایند و بر تو لعنت کرده توجه بفلک می نمایند و من بیزارم از تو درین جهان و در آن جهان پس
چادر بر سر کرده قدم از خانه بیرون نهاد خولی گفت ای زن کجا میروی و فرزندان را چرا یتیم میکنی گفت ای
لعین تو فرزندان مصطفی را صلی الله علیه وسلم یتیم کردی و باک نداشتی که فرزندان تو هم یتیم شوند پس آن
زن برفت و دیگر هیچکس از وی نشان نداد اما چون بامداد شد خولی سر امام حسین را برداشته بر طبقی نهاده
پیش پسر زیاد آورد و آن بی حیا قضیبی در دست داشت بر لب و دندان شاهزاده میزد و زید ابن ارقم رضی الله
عنه از صحابهٔ کبار دران مجلس حاضر بود خروش بر آورد که یا ابن مرجانه این چوب را بر ثنایای حسین رض مزن و
ترک این بی ادبی کن که بخدای کعبه که در شمار نمی توانم آورد که چند بار دیده ام که رسول صلی الله علیه وسلم
بوسه برین لب و دندان میداد آنگاه بآواز بلند بگریست و حضار مجلس نیز بگریه درآمدند ابن زیاد در خشم
شد و گفت ای زید اگر نه آنست که ترا کبر سن دریافته است و خرف شده والا گردنت بزدمی زید ازان مجلس
برخاست و گفت ای معشر عرب حق تعالی از شما خشنود مباد که پسر فاطمه را کشتید و ابن مرجانه را بر خود امیر کردید و
از دار الامارة بیرون آمد پسر زیاد گفت این سر را پیش لشکر باز برید و بر نیزه کرده با سرهای دیگر بشهر درآرید
مثنوی سر فرزند احمد نبی لهٔ بر سر نیزه انبت بو العجبی :: سر آن سرو بوستان غیوب :: جلوه گر چون شکوفه بر
سر چوب :: آورده اند که بعد از دو روز که لشکر عمر سعد سرهای شهدا را برداشتند و تنهای ایشان را در کربلا بگذاشتند
اہل غاضریه یعنی بنی طی را خبر شد بیامدند تنی چند بی سر افتاده دیدند آواز نوحه وزاری بی آنکه کسی را ببینند شنیدند
و آن جماعت جنیان بودند که بر شهدا نوحه میکردند و قصائد در مرثیهٔ ایشان میخواندند و از جمله یک بیت
ایشان این است شعر نساء الجن یسعدن نساء الهاشمیات :: بنات المصطفی احمد امام
السیدات :: یعنی زنان پری در ماتم و نوحه گری موافقت کردند با زنان بنی هاشم یعنی زنان برگزیده اخیار
احمد مختار علیه الصلوات والسلام که پیشوای همه آفریدگان و مقتدای مجموع برگزیدگان بود در شواهد آورده
که یکی از ثقات گوید که با مردی از قبیلهٔ طی گفتم که بما رسیده است که شما نوحهٔ جنیان را بر امیر المومنین حسین شنیده اید
گفت آری هیچ آزاد و بنده را ازین قبیله نپرسی مگر که ترا ازین معنی خبر دهد گفتم من دوست میدارم که از تو
بشنوم آنچه خود از ایشان شنیده گفت من از جنیان شنیدم که می گفتند شعر مسح الرسول جبینه ::
فله بریق فی الخدود :: معنی آنست که حضرت رسول صلی الله علیه وسلم بسود جبین او را یعنی بدست شریف
یا بروی مبارک پیشانی او را مسح فرمود و بارقه نور جمال بواسطهٔ آن لمس در رخسار مبارک او ظاهر و باهر بود
شعر ابواه من علیا قریش :: وجده خیر الجدود :: پدر و مادر او یعنی علی و فاطمه رض از بزرگان قبیله
قریش بودند و جد او یعنی حضرت رسالت صلی الله علیه وآله وسلم بهترین اجداد بلکه شرف آبا و فخر اولاد بود القصه

اہل غاضریہ تجہیز نمودہ برایشان نماز گذارده و در آن حرب گاه دفن فرمودند و عمر سعد چون بیک فرسخے کوفہ رسید سر امام حسین را نزد وے آوردند پس سر آن سرور را با سرهای دیگر بر سر نیزه کرده روی بکوفہ نهاد و نساء و جواری امام حسین را در محملها نشانده می بردند و آنکه در بعضی کتب نوشته اند که سر و پای برهنه بر شتران بے جهاز نشانده می بردند قول ضعیف است و بصحت نرسیده بلی برین وجه که می بردند آن نیز بنسبت اہل بیت اهانت بود چه ایشان پردگیان حرم عصمت و ستر داران حریم عفت بودند آفتاب جهانتاب فرق مبارک ایشان سایه نینداخته بود و باد عالم گرد اگرد حجرهٔ پاکیزهٔ ایشان نتاخته قطعه عنا لیف حرم دین که پیش سده ایشان ابهشتیان همه جاروب کرده جعد معطر نه طوف حجلهٔ ایشان نموده ماه سبک رو نه سایه بر سر ایشان فگنده مهر منور و چون خبر آمدن لشکر با ابن زیاد رسید بفرمود تا منادی کردند که از اہل کوفه هیچ سلاح داری باستقبال بیرون نرود و ده هزار سوار فرستاد تا سر چار سوی محلها را بگرفتند تا کسے فتنه نکند و غوغای عام بر نیاید پس مردم از شهر بیرون آمدند و هر کرا چشم بران سرها و نظر بران محملها می افتاد فغان در گرفته بهای های می گریستند و بعضے مخالفان نیز از کرده پشیمان شده نوحه و زاری و ناله و بیقراری می کردند امام زین العابدین می فرمود که چون لشکریان بر قتل پدر و برادران و خویشان ما می گریند پس کدام جماعت ایشان را کشته اند و المؤید آورده که اہل کوفه در حوالی محامل اہل بیت غلو کرده می گریستند زینب رض از درون هودج خود آواز داد که ای اہل کوفه وائے اہل مکر و حیل و دروغ و دغل بخدا که شما وعدهائے دروغ کردید و روی توجه از سر نفاق بهر او من آوردید پیغامهای اتزویر آمیز دادید و نامهای مشتمل بر حیله و غدر فرستادید و در هلاکت آل رسول سبب شدید و بدترین طالبان را بر بهترین آدمیان مسلط ساختید و از دور نظاره کنان بنصرت و معاونت حق نپرداختید اکنون بروی در یا پیش با اشکے بارید و از روح مقدس حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم شرم نمی دارید و در میان قوم پیرے بود از خواجگان کوفه بسیار می گریست بنوعی که از محاسن او قطرات اشک فرو میریخت و میگفت راست میگوئی ای دختر خاتون قیامت پیران شما بهترین پیران اند و جوانان شما شریفترین جوانان اند و خواتین شما پاکیزه ترین خاتونان و این صورت که واقع شد تا قیامت موجب بدنامی کوفیان خواهد بود نظم این چه جور فاحش است که کوفیان بیوفا و این چه ظلم ظاهر است ای شامیان شوم رو ای در زمان حرب اباما خنده ها با ما می های های در پس قتل شهیدان گریه ها بادی و هم می راوی گوید که هر که نظر بر سر مبارک امام حسین می انداخت از هیبت و سطوت آن حضرت بیهوش می شد و آن سر در میان سرهای دیگر چون ماه در میان ستارگان می درخشید و در شواهد از زید بن ارقم رضی الله عنه نقل کرده که چون سر شاهزاده را تو

کوچهای کوفه میگردانیدند من بر غرفهٔ خانهٔ خود بودم چون در برابر من رسید از سر وے شنیدم که می خواند اَمْ حَسِبْتَ
اَنَّ اَصْحٰبَ الْكَهْفِ وَالرَّقِيْمِ كَانُوْا مِنْ اٰيٰتِنَا عَجَبًا از هیبت این حال موی بر اعضای من برخاست و ندا
کردم که والله سر تست این یا ابن رسول الله و امر تو عجیب تر است و عزیزی دیگر فرموده که چون سرها را بدر کوشک
پسر زیاد رسانیده از نیزها فرو گرفتند من نزدیک سر امام حسین بودم دیدم که لب مبارکش مے جنبید گوش
فرا داشتم این آیت تلاوت میکرد وَلَا تَحْسَبَنَّ اللّٰهَ غَافِلًا عَمَّا يَعْمَلُ الظّٰلِمُوْنَ اما چون سرها را پیش پسر زیاد
در آوردند پسر زیاد دگر باره سر امام حسین را برداشت و در روی و موی او می نگریست لرزه بر دستهائی وے افتاد چنانچه آن سر را
نگاه نتوانست داشت بر روی ران خود نهاد و از آن سر نورے می تافت بر مثال ماه شب چهارده و از گیسوے
مشکینش رائحه بمشام می رسید خوشتر از غالیه گویا حضرت قاسم انوار قدس سره اشارت بدین معنی فرموده اند
بیت بوی جان می آید از باد صبا این بوجه بواست که مشک را این حد نباشد نکهت گیسوی اوست که ابو
المفاخر آورده که چون پسر زیاد سر امام حسین را بر ران خود نهاد قطرهٔ خون بر قبای وی افتاد و قبا و جبه و پیراهن
و ایزار وی را سوراخ کرده بگوشت ران وی رسید و از طرف دیگر بیرون آمد و در تخت و تخت را سوراخ کرده
بر روی زمین غائب شد و آن سوراخ در ران او بماند هر چند علاج کردند به نشد و از زخم او نتنے عظیم ظاهر
می گشت چنانچه هیچ شامه را تحمل شنیدن آن نبود وے و پیوسته نافهٔ مشک بر آن سوراخ بستے و با وجود آن رائحه
کریهٔ آن زخم بر بوی مشک غالب بودے و بهمین بلا مبتلا می بود تا بقتل رسید و ابراهیم اشتر او را در میان
کشتگان بدین علامت بشناخت چنانچه در مختار نامه مذکور است آورده اند راوی گوید که چون زنان دودمان
رسالت را بمجلس ابن زیاد آوردند زینب در پیش ایشان میرفت چون بمجلس در آمد بگذشت و سلام نا کرده
بکسے التفات نا نموده بنشست ابن زیاد پرسید که مَنِ الْجَالِسَةُ این زن نشسته چه کس است گفتند زینب رض
بنت علی رض و خواهر حسین رض است پسر زیاد گفت شکر و سپاس مر آن خدای را که شما را رسوا ساخت و سخن شما را
دروغ گردانید زینب رض جواب داد که ستایش مر خداوندے را که ما را به پیغامبر خویش صلی الله علیه وسلم گرامی
کرد و بحکم وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيْرًا ما را از ارجاس پاکیزه گردانید و خدای فاسقان را رسوا ساز د و سخن بدکاران
دروغ گرداند ابن زیاد گفت چگونه دیدی صنع خدای را در شان برادر و اهل بیت خویش زینب گفت بجز
نیکوی چیزے ندیدم اهل بیت من جمعی بودند که اراده ازلی بقتل ایشان تعلق پذیرفته بود و جد بزرگوار و پدر
نامدار من برادرم از این حال خبر داده بودند و ایشان انتظار حکم سبحانی و تقدیر ربانی می نمودند و بدان راضی
گشته بمضاجع خود در مقاتل و منازل خود در آخرت تشریف فرمودند و ای پسر زیاد عنقریب خدائے تعالے
ترا با ایشان در یک موضع جمع کند تا با خصمان خصومت نمائید بر اندیش ای ولد مرجانه که ترا در آن روز ظفر و نصرت

باشند یا ایشان را چه بداند ابن زیاد ازین سخن در غضب شده قصد قتل او کرد عمرو بن حریث مخزومی گفت ایها
الامیر نسوان را بر گفته ایشان مواخذه ننماید به تخصیص زنان ماتم زده مصیبت رسیده ، پسر زیاد از سر
قتل وی در گذشت و گفت ای خواهر حسین خدای تعالی انتقام مرا از مرده طغیان برادرت و آسایش داد
و بکشته شدن وی و متابعانش درد و رنج از خاطر من بر گرفت زینب گفت نیکو کاری ساخته و طرفه مهمی پرداخته
که سبب آن روح و راحت و فراغ بال توقع میکنی ای از خرد بی بهره و از دانش بی نصیب از شراب غرور بد
مست شده و بواسطه جاه ناپایدار از دست شده ع فردا که شود خمار اکنون مستی ! تو هیچ میدانی که چه کار
کرده مهتر و بهتر خاندان نبوت را کشتی و اصل و فرع شجره بوستان رسالت را قطع کردی اگر این معنی شفای
دل تست و این زود زود تشفی روزی تو گردد که آثار آن بر صفحه روزگار بماند و بجزای عمل نامرضی خود برسی
بیت پنداشت ستمگر که ستم با ما کرد ، در گردن او بماند و بر ما بگذشت ! پسر زیاد روی از وی بگردانید و متوجه
امام زین العابدین شده پرسید که این کیست گفتند علی بن الحسین رض ابن زیاد گفت من شنیدم که خدای کشت
علی بن الحسین رض را گفتند آن علی اکبر بوده که بقتل رسیده زین العابدین گفت والله ان له مطالب
یوم القیمة آری برادر بزرگتر من بود که کشته شد و بخدای که او را کسی خواهد بود که مطالبه خون وی کند پسر زیاد
در غضب شده فرمود که این بدرگو شک گردن بزنید و سرش را نزدیک من آرید موکلان قصد وی کردند
زینب برخاست و برو چسپید و گفت ای پسر زیاد هنوز از کشتن اهل بیت پیغامبر صلی الله علیه وسلم سیر نگشتی و بس
نبود ازین خونهای ناحق که بریختی اگر البته او را بخواهی کشت و بر چنین خون ناحق اقدام خواهی نمود نخست مرا بقتل
رسان زین العابدین گفت ای عمه تو زمانی سخن با من گذار تا جواب او بگویم پس روی بوی کرد و گفت
یا ابن زیاد تو مرا از کشتن می ترسانی و بقتل تهدید میکنی و میدانی که قتل و قتال از عادات ماست و شهادت نهایی
خود را عین کرامتهای حضرت الهی می شناسیم بدان که قالب ما را آب محبت سرشته اند و تخم محبت را بدست
قدرت در گل ما کشته و هلاک اعدا صناعت ماست و دریافت شهادت میمنت رباعی ما را قتال دشمن
بدکیش عادت است ، با اهل بغی حرب نمودن سعادت است ، تهدید با جر الشهادت کند کسی ، چون آرزوی
دل ما شهادت است ، ابن زیاد لحظه متفکر شده ملازمان خود را گفت مرا از گفتگوی وی ابرام این جماعت خلاص
کنید و ایشان را ازین قصر بیرون برده پهلوی مسجد جامع در فلان سرای فرود آرید بموجب فرمان او عمل
کردند و ایشان را در منزلی که مقرر شده بود فرود آوردند و هیچکس از مردم کوفه بواسطه ترس پسر زیاد ایشان را
نپرسید و بعد از چند روز پسر زیاد تهیه اسباب سفر ایشان کرده زحر بن قیس و محصن بن ثعلبه و شمر ذی الجوشن
را با پنج هزار مرد مقرر کرد تا آن سرها را با اهل بیت بشام برند و ایشان متوجه شده قطع منازل و طی مراحل

میکردند و در هر موضعی کرامتی دیگر روی می نمود و برهانی دیگر ظهور میفرمود بعضی از آن حکایات که بظهور
اقرب بود مذکور میگردد و راوی گوید از آنچه در راه واقع شد یکی آن بود که چون بحران رسیدند بر سر
تلی خانهٔ بود از مردی یهودی که او را یحیی حرانی گفتندی باستقبال آن مردم بیرون آمد و آن سرها را نظاره
میکرد ناگاه چشمش بر سر امام حسین رض افتاد و دید که لبهای او می جنبید پیشتر رفته گوش فرا داشت این کلمات بسمع
او رسید وَسَيَعْلَمُ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَيَّ مُنْقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ یحیی از مشاهدهٔ این حال متعجب شده پرسید که
این سر کیست گفتند از آن حسین بن علی گفت پدرش معلوم شد مادرش که بوده گفتند فاطمه بنت محمد صلی الله علیه
وسلم یهودی گفت اگر دین جد او حق نبودی این برهان از وی پدید نیامدی پس کلمهٔ شهادت بر زبان
راند و عمامهٔ دق مصری از سر برداشته قطعه قطعه کرده بخواتین داد و جامهٔ خزی که پوشیده بود نزد امام
زین العابدین فرستاد با هزار درهم که این را در مایحتاج خود صرف نمائید جماعتی که موکل آن سرها بودند
بر وی ورد ند که این چه کار است که پیش گرفته و دشمنان والی شام را حمایت می کنی از گرد این اسیران
دور شو اگر نه سرت برداریم یحیی را ذوق محبت دریافته بود خادمان خود را فرمود تا شمشیر ویرا بیاوردند
و تکبیر گویان بر ایشان حمله کرد و پنج تن از ایشان بکشت عاقبت بدرجهٔ شهادت رسید و امروز تربت او
بدر دروازهٔ حران معروف و مشهور است و تربت یحیی شهید می گویند و آنجا دعا مستجاب میشود بیت
در هر دو جهان گر آبروی طلبی ٭ بگذر بسر خاک شهیدان عجمش ٭ نقل کرده اند که این لشکر در اثنای طریق چون
بنزدیک موصل رسیدند کس بامیر موصل فرستادند و پیغام دادند که شهر را بیارای و باستقبال ما بیرون
آی و طبقهای سیم و زر مهیا ساز که بر ما نثار کنی و بآمدن ما بمنزل تو بر تمام اهل جزیره مباهات و افتخار
کنی که سر حسین و فرزندان و برادران و اقربا و دوستان او همراه داریم و اهل بیت او را نیز همی آریم امیر
عماد الدوله که حاکم موصل بود اهل بیت شهر را جمع کرد و صورت حال با ایشان در میان نهاد و گفت ای قوم
زنهار که بدین سخن تن در ندهید و بدین فضیحت هم داستان نباشید موصلیان همه با او متفق گشتند نزل و
علوفه راست کردند و پیش ایشان باز فرستادند و گفتند آمدن شما بشهر ما مصلحت نیست پس در یک فرسخی
شهر منزلی بود ایشان را آنجا فرود آوردند و در آن موضع سر امام حسین رض را بر سنگی نهاده بودند و قطرهٔ خون
از سر مبارک شاهزاده بر آنجا چکیده بود و هر سال روز عاشورا از آن سنگ خون تازه بر دمیدی و مردمان
از اطراف و جوانب آنجا جمع شده بمراسم مصیبت قیام نمودندی و همچنین می بود تا زمان حکومت عبد الملک
مروان او بگفت تا آن سنگ را از آن مقام برداشتند دیگر از آن سنگ کسی نشان نداد اما آنجا گنبدی ساخته اند و آن
را مشهد نقطه نام نهاده و هر سال که ماه محرم در آید مردم آنجا آمده شرایط تعزیت بجای آورند و شیخ اوحدی رحمه

الله مناسب نوشتن تعزیت شهدا او هر سالی چند بیت فرموده و بعضی از آن این است نظم هر سال تازه می شود این درد سینه سوز ❊ سوزی که کم نگردد و دردی که بی دواست ❊ اندر شفق هلال محرم به بین که هست چون نعل اسب شه که بخون غرقه گشت راست ❊ ای تشنه فرات یکی دیده باز کن ❊ کز آب دیده بر سر قبر تو جلها است ❊ ای عزیز دیدن خون تازه از سنگ عجیب است و عجب تر آنکه در بعضی از بلاد روم در کوهی صورت شیری هست از سنگ تراشیده هر سال از روز عاشورا از دو چشم آن شیر دو چشمه آب روان شود تا شب آن آب میرود و مردم حوالی آنجا مجتمع گردند و تعزیت اهل بیت بدارند و از آن آب بخورند و بجانهای خود برند به تبرک نظم

کوه از حسرت آن تشنه لبان میگرید ❊ بحر از حسرت آن خسته دلان میجوشد ❊ آه از آن سنگدلی بیخبری تیره درون کز حسرت نکشد آه و ز غم نخروشد ❊ و در روایت آمده که چون موصلیان لشکر شمر را نگذاشتند که بشهر موصل درآیند و ایشان را در بر از شهر فرود آوردند و روز دیگر ایشان از بالای شهر موصل روی به نصیبین آوردند و به منصور بن الیاس که امیر آنجا بود کس فرستادند که تا شهر را بیاراست همین که آن لشکر بشهر درآمدند بقدرت الهی از ابر قهر و غضب پادشاهی برقی پدید آمد و یک نیمه شهر را که آیین بسته بودند بسوخت مردم بهم برآمده و خجل زده گرد آن لشکر نگشتند و ایشان از آنجا بشهر دیگر که رئیس آنجا سلیمان بن یوسف بود توجه نمودند و سلیمان را دو برادر بود یکی در جنگ صفین بدست مرتضی علی بقتل رسیده بود و یکی دیگر با این برادر در حکومت شریک بود و یک دروازه شهر تعلق بوی میداشت او را داعیه شد که سرها را از دروازه خود بشهر درآورد و سلیمان میخواست که از دروازه او بشهر درآیند میان برادران جنگ شد و سلیمان کشته گشت فتنه و غوغا پدید آمد لشکر شمر آنجا نیز سراسیمه گشته روی بحلب نهادند و در حوالی حلب کوهی بود و بر بالای کوه دیهی آبادان با حصار محکم و آنرا معموره گفتندی و گویند حالا نیز معمور است و در آنجا کوتوالی بود عزیز بن هارون و اهل آن حصار با مهتر ایشان همه یهودی بودند و حریر می بافتند و جامهای ایشان در حجاز و عراق و شام بنازکی و خوبی مشهور بود چون آنجا رسیدند در پای کوه که آب و علف بسیار داشت فرود آمدند و چون شب درآمد در خدمت شهربانو کنیزکی بود بغایت زیبا روی او را شیرین گفتندی در لطافت شیرین زمان بود و در ملاحت لیلی دوران

بیت ❊ دو شکر چون عقیق آب داده ❊ دو گیسو چون کمند تاب داده ❊ پیش شهربانو آمد و آغاز گریستن کرد و گریه او را سبب آن بود که شهربانو او را بمدینه آورد بود صد کنیزک با او بود آن شب که بشرف زفاف امام حسین مشرف گشت پنجاه کنیزک را آزاد کرد و چون علی زین العابدین متولد شد چهل کنیزک دیگر را خط آزادی داد و باقی ده کنیزک بماندند و در میان ایشان این شیرین بحسن یکتا و بجمال بی همتا بود و روزی شیرین بخانه درآمد و شهربانو با شاهزاده نشسته بود امام حسین در شیرین نگریست و بمطایبه گفت ای شهربانو شیرین عجب روی برافروخته دارد

شهربانو گمان برد که امام حسین را بوی میل پدید آمده گفت یا ابن رسول الله او را بتو بخشیدم امام حسین دریافت که
او چه گمان برده است فی الحال گفت که من هم او را آزاد کردم شهربانو برخاست و سر عیبهٔ جامهٔ خود بگشاد و خلعتی
نفیس قیمتی در شیرین پوشانید امام حسین گفت تو چندین کنیزکان را آزاد گردانیدی هیچیک را مثل این جامه
نپوشیدی شهربانو گفت ای سید آنها آزاد کرده شدند و این آزاد کردهٔ تو پس میان ایشان فرقی باید امام
حسین او را دعا گفت و شیرین همچنان در ملازمت شهربانو بسر می برد تا درین شب که در پای این کوه فرود
آمدند شیرین در حال شهربانو نگریست که جامهٔ نه فراخور او پوشیده بود و بیادش آمد از آن جامهٔ مرصع که در
نظر امام حسین پوشیده بود گریه بروی افتاد و از شهربانو اجازت طلبید که بدان دیه رود و غرضش آنکه اندک چیزی
که با وی مانده بود بفروشد و برای شهربانو از جامهائی که آنجا می یافتند جامه بخرد اما چون شیرین دستوری
خواست که بآن دیه رود شهربانو گفت تو آزادی و آزادان را کسی نگاه نمی دارد و باسیری نمی گیرد هر جا دلت
میخواهد برو شیرین برخاست و بکوه بالا رفته بر در حصار آمد در بسته بودند و پاسی از شب گذشته بود در را فرو
کوفت عزیز بن هارون واقعه دیده بود و در پس در حصار آمده انتظار می برد آواز داد که ای کوبندهٔ در شیرین
توئی گفت آری در بگشاد و بر وی سلام کرد و او را بسرای خود برده بتعظیم تمام بنشاند شیرین عزیز را پرسید که
نام مرا چگونه دانستی گفت اول شب بخواب شدم موسی و هارون را علی نبینا و علیهما السلام دیدم سر و پای
برهنه و آب از دیده روان آه زنان اثر تعزیت بر ایشان پیدا و علامت مصیبت از صفحهٔ حال ایشان
هویدا گفتم ای سیدان بنی اسرائیل و برگزیدگان رب جلیل شما را چه رسیده است و سر و پای شما چون مصیبت
زدگان برهنه از سبب چیست و این آه و ناله و گریهٔ شما از برای کیست گفتند تو ندانسته که سبط پیغمبر آخر الزمان
محمد مصطفی را صلی الله علیه وسلم بظلم بکشتند و اکنون سر او را با اهل بیتش بشام می برند و امشب در زیر این کوه
فرود آمده اند من گفتم شما محمد صلی الله علیه وسلم را می شناسید و بدو اعتقاد دارید موسی علیه السلام گفت ای
عزیز چون نشناسیم و او پیغامبر بحق است و حق سبحانه از ما در بارهٔ او پیمان فرا گرفته و با وی ایمان آورده ایم
هر که بدو نگرود و او را راست گوی نداند جای او دوزخ است و ما و همه پیغامبران از آن کس بیزاریم من گفتم مرا
نشانهٔ پیدا کنید و علامتی بنمائید که یقین من بیفزاید و درین کار در فتوحی بر من بگشاید گفتند برخیز و برو تا بدر قلعه
چون آنجا رسی کنیزکی شیرین نام که آزاد کردهٔ حسین است پیش دروازهٔ تو خواهد رسید و حلقه بر در خواهد زد نام
او شیرین است متابعت او کن که او زوجهٔ تو خواهد بود و بدین اسلام در آی و نزد سر حسین رو و سر آن سرور
را از ما سلام برسان که جواب خواهی شنید پس من از خواب در آمدم و فی الحال برخاسته بدر قلعه آمدم و تو در فرو
کوفتی بدین واقعه دانستم که نام تو شیرین است و چون مرا گفتند که تو حلال من خواهی بود رضا میدهی که زوجهٔ

من باشی گفت روا باشد بشرطی که ایمان آری و شهربانو اجازت فرماید پس شیرین بازگشت و بخدمت شهربانو آمده تمام قصه بعرض رسانید شهربانو ازان قصه متحیر شده با بنات و اخوات امام حسین بازگفت همه متعجب گشتند اما چون خورشید جهان آرا موسی وار ید بیضا از سر کوه طلوع نموده معمورهٔ عالم را روشن گردانید بیت

از طرف کوه شرق گشت هویدا رایت بیضا نمود چون کف موسی

عزیز بیامد و هزار درم رشوت بموکلان داد تا دستوری دادند که در حق اهل بیت خدمتی بجای آورد پس چون دستوری یافت در آمد و برای هر یک از خواتین حجرات عصمت و طهارت جامهٔ قیمتی بیاورد و هزار دینار پیش امام زین العابدین نهاده بر دست وی بشرف اسلام مشرف گشت و نزد سر شاهزاده آمده گفت ای سید سلام موسی و هارون علیهما السلام بتو آورده ام از سر امام حسین آواز آمد که سلام خدای برایشان باد عزیز گفت یا سیدی خدمتی بفرمای که مرا رضای حق سبحانه حاصل آید امام حسین فرمود که آنچه لایق بود بجای آوردی چون اسلام قبول کردی خدا و رسول خدا از تو خوشنود شدند و چون در حق اهل بیت من احسان فرمودی جد و پدر و برادرم از تو راضی گشتند و چون سلام دو پیغامبر بمن آوردی رضای من دریافتی و روز قیامت در میان اهل بیت محشور خواهی شد آنگه شهربانو شیرین را گفت اگر رضای دل من میخواهی عزیز را بشوهری قبول کن پس او را بعقد عزیز در آوردند و جمیع اهل قلعه مسلمان گشتند فی الجمله سایهٔ اهل نبی چون بر سر ایشان افتاد در زمان هر ذره خورشید عالمتاب شد امام اسمعیل آورده بروایت ابو المخنوق که هر شب بر آن سر پنجاه مرد موکل بودندی من هم میان آنها بودم نگاهبانان همه بخفتند و مرا خواب نمی آمد ناگاه از جانب آسمان صدائی شنیدم که نزدیک بود که جهان زیر و زبر گردد و مردی سفید جامه نورانی بلند بالای گندم گون دیدم که از آسمان بزیر آمد و سر خود را برهنه کرد و سر امام حسین که در صندوق بود بیرون آورده بر روی او بوسه میداد و می گریست من برخاستم و متحیر شده خواستم که آن سر از و بستانم و در صندوق نهم پیش از آنکه موکلان بیدار شوند چون فرا پیش رفتم یکی بانگ بر من زد که گستاخی مکن و پیش مرو که این آدم صفی است علیه السلام که بماتم فرزند حبیب خدا آمده ناگاه نعرهٔ دیگر شنودم که نوح نجی علیه السلام فرود آمد و همچنین ابراهیم خلیل و اسمعیل و اسحق علیهم السلام فرود آمدند و در آخر حضرت سید انبیا علیه الصلوة والسلام با صحابهٔ کبار و حیدر کرار و حمزه و حسن و جعفر طیار همه گیسوان باز کرده نزول نمودند و یک یک آن سر را بر داشته تعظیم کردند پس کرسی از نور بیاوردند و مسافر عرش عظیم یعنی سید رؤف رحیم بیت

محمد کافرینش هست خاکش هزاران آفرین بر جان پاکش

بر ان کرسی نشسته و انبیا گرداگرد او بر زمین نشستند پس فرشتهٔ پدید آمد بر یک دست او شمشیری و عمودی از آتش بدست دیگر آن فرشته دست مرا بگرفت من فریاد بر آوردم که یا رسول الله من دوستدار خاندانم

و مرا این قوم گمراه همراه آورده اند آن فرشته طپانچه بر روی من زد که موضع آن طپانچه سیاه شد حضرت
رسول صلی الله علیه و سلم آن فرشته را گفت دست بازدار فرشته مرا بگذاشت و من بیهوش گشتم
تا صبح دمید بهوش باز آمدم از آن نگاهبانان هیچ اثری پیدا نبود و سر امام حسین را دیدم در صندوق نهاده
و هر جا گرد آن صندوق توده خاکستر بود راوی می گوید چون بامداد شد شمر ابو الخنوق را طلبید و دید که یک نیمه
روی او سیاه است احوال پرسید ابو الخنوق هر چه دیده بود باز گفت و آهی بکرد و بیفتاد و جان بداد
نگاه کردند زهره او ترقیده بود و آن اهل لشکر بترسیدند و بعضی از آمدن پشیمان شده جز رفتن چاره ندیدند
بیست دگر باره سفر را ساز کردند و پی رفتن شتاب آغاز کردند ابو سعید دمشقی گوید من همراه
آن جماعت بودم که سر امام حسین بشام می بردند چون نزدیک دمشق رسیدند خبری در میان مردم افتاد
که مسیب بن قعقاع خزاعی لشکری جمع کرده میخواهد که شبیخون آرد و سرها را باز ستاند سرداران لشکر
مضطرب گشته باحتیاط تمام می رفتند تا بنزدیک منزلی رسیدند و در آن منزل دیری محکم دیدند رای
ایشان بران قرار گرفت که آن دیر را پناه سازند تا اگر کسی شبیخون آرد کاری نتواند کرد راوی گوید که شمر بدر دیر
آمده نعره زد پیری که سر حلقه اهل دیر بود و بالای بام بر آمد نگاه کرد لشکری دید گرداگرد دیر سوار ایستاده و شمر در پیش
دیر نعره میزند پیر پرسید که این چه لشکر است و شما چه کسانید شمر گفت ما از عاملان یزیدیم و از کوفه بدمشق می رویم
پیر گفت بچه مهم متوجه شام شده اید گفتند در عراق شخصی بایزید یاغی شده بود ما بحرب وی رفتیم و او را با کسان
او کشتیم و اینک سرهای ایشان بر نیزه کرده ایم و اهل بیت او را نیز آورده ایم تا پیش یزید بریم پیر نگاه کرد سری دید بالای
بر نیزه گفت سر مهتر اینها کدام است اشارت بسر امام حسین کردند پیر در نگریست هیبتی از سر امام حسین در دل وی افتاد
گفت گرد دیر من بچه آمده اید شمر گفت شنوده ایم که جمعی اتفاق کرده اند که بر ما شبیخون آورند و سرها و اسیران را از ما
بستانند می خواهیم که امشب بدیر تو در آییم پیر گفت شما لشکر بسیارید و دیر من گنجایش چندین مردم ندارد و شما این
سرها و عورات را بدین دیر من در آرید و گرداگرد دیر فرود آیید و آتشها برافروزید و هشیار و بیدار باشید تا از شبیخون
ایمن گردید و دزدان اگر بیایند و مطلوب خود نبینند باز گردند و کسی خود بدین دیر دستی ندارد شمر گفت نیکو
می گوئی پس سر امام حسین را در صندوقی مستحکم نهاده قفلی محکم بران زدند و هر چند لشکریان را گفتند همراه صندوق
بدیر در آیند و شب آنجا باشند هیچکس قبول نکرد چه از واقعه ابو الخنوق ترسیده بودند این قدر کردند که صندوق
را بدیر در آوردند و در خانه مضبوط کرده و قفلی گران بر در آن خانه زده برفتند و امام زین العابدین با اهل بیت
در آمدند و پیر دیرانی ایشان را بمنزل نیکو فرود آورد و صندوق را در خانه که نهاده بودند پیر گرداگرد آن خانه میگردید
و شبی خواست که سر مبارک امام حسین را از نزدیک به بیند ناگاه دید که آن خانه که صندوق در وی است شکسته

وچراغ روشن شد پیر متعجب گشت وگفت آیا این روشنی از کجاست قضارا در پہلوی آن خانہ خانۂ دیگر بود که روزنی درین خانه داشت پیر بدان خانه درآمد واز آن روزنه می نگریست دید که آن روشنی هر ساعت زیادت می گردد تا بجائیکه هیچ دیده تاب مشاهدهٔ آن نور نداشت؎ نظم در واکه هیچ دیده ندارد درین جهان تاب اشعهٔ لمعات جمال او۔ آنجا که کرد بارقه نور او ظهور۔ گو عقل دم مزن که نباشد مجال او۔ القصه بعد از غلبهٔ نورانیت سقف آن خانه بشگافت وعماری نازل گشته از انجا خاتون خوردی بیرون آمد با کنیزان بسیار که نه بجواری دنیا مانستند سه بار ندامی زدند که طرق واطر قوا راه دهید که مادر بهمه آدمیان یعنی حوا صفیة الله میگذرد و بهمین دستور حرم محترم خلیل الله ساره مادر اسحٰق و هاجره مادر اسمٰعیل فرود آمدند آنگه راحیل مادر یوسف وصفورا دختر شعیب وکلثوم خواهر حضرت موسیٰ وآسیه زن فرعون ومریم مادر عیسیٰ نزول فرمودند ناگاه خروشی برآمد وعماری در رسید ودر وی خدیجه کبریٰ وبعضی از ازواج طاهرات حضرت مصطفیٰ صلی الله علیه وسلم وعلی جمیع الانبیاء والمرسلین فرود آمدند وسری از ان صندوق بیرون آوردند ویک زیارت کردند که ناگاه ناله و وزاری عظیم پیدا شد وعماری نورانی پیدا آمد ویکی بانگ بر پیر ترساز دکه ازین سوراخ نگاه مکن که خاتون قیامت می آید پیر از حیرت بیخود شد وچون با خود آمد حجابی زبیش نظری بود که کسی را از ان زنان نمی دید ولی خروش وفریاد ایشان می شنید وآواز یکی از ان می آمد که السلام علیک ای مظلوم مادر وای شهید مهموم مادر وای غریب مغموم مادر ای نور دیدهٔ من وای فرزند پسندیدهٔ من غم مخور که من داد تو از خصمان تو بستانم وشعلۂ غصه تو از آب انتقام فرو نشانم ودر اخبار آمده است که فاطمه در آن شب بیتی چند در مرثیه آن امام مظلوم فرو خواند که خروش از ان خاتونان تتق عصمت برآمد بعضی از ان کلمات از فحوای این ابیات معلوم می توان کرد غزل گر به نسبت ابر نیسان همچو من بگریستی۔ چشم پروین سحاب قطره زن بگریستی۔ کاشکی صد دیده بودی مردم چشم مرا۔ تا بصد دیده بران فخر زمن بگریستی۔ از رشته موی حسین آغشته شد در خاک وخون چشم شب کو تا بران مشکین رسن بگریستی۔ یوسف مصری را جامه پر خون شد کجاست۔ دیدهٔ یعقوب تا بر پیرهن بگریستی۔ کوه را گر گوش بودی تا شنیدی ناله اش۔ با همه سنگین دلی کوه از حزن بگریستی۔ طفل خرد شهر بانو تشنه لب شد آب کو۔ تا بران لب تشنه شیرین دهن بگریستی۔ پیر ترسا نه استماع این سخنان بیهوش شد چون با هوش آمد از ان عماریها واهالی آن نشانی ندید برخاست واز ان خانه بیرون دوید قفلی که آن عمله بران بران ورزده بودند در هم شکست بخانه در آمده قفل صندوق را نیز بگشاد وپیش صندوق در خاک غلطیده بسیار بگریست پس سر آن سرور را بیرون آورده بمشک وگلاب بشست وبر سر سجاده نهاد ودو شمع روشن کرده پیش آورده اند دو زانوی ادب در آمده در آن سر نظاره میکرد وبگریه وزاری میگفت ای مهتر و سرور ان

عالم و امی عنصر و بهترین آدم چنان گمان می برم که تو از آن جماعتی که وصف ایشان در توریت موسی و انجیل
عیسی خوانده ام بحق آن خدای که ترا این جاه و منزلت داده که مهمان سرادقات عصمت بزیارت تو می آیند و
خود تو تا سرا پردهٔ نبوت برای تو زاری می نمایند که ما را خبر کن تو چه کسی فی الحال بفرمان حضرت ذوالجلال
سر امام حسین بسخن آمده گفت ای پیر انا مظلوم من ستم رسیده ام انا مهموم من غم دیده و محنت کشیده ام
انا مقتول من به تیغ دشمنان کشته ام انا غریب من از خانمان آواره گشته ام قطعه منم خسته بی جانی
ناتوانی نه یارے نه کارے نه خانے نه مانے اسیری غریبی شهیدی حزینے نه همراه ابینے نه از کس امانے
پیر گفت که ذو عنی زیادت کن سر امام حسین گفت ای پیر از حال حسب و نسب می پرسی یا از سوز تشنگی و تعب سوال
می کنی اگر از نسب می پرسی انا ابن النبی المصطفی من پسر پیغامبر برگزیده ام انا ابن الولی المرتضی من
پسر ولی پسندیده ام نظم من نور دو چشم مصطفی ام فرزند علی مرتضی ام سرو فتر خاندان خویشم برگزیدهٔ
حضرت خدا ام فی الجمله غریب و مستمندم مظلوم و شهید کربلا ام پیر چون دانست که این سخنان استماع نمود فی الحال مریدان
خود را طلبید و ایشان هفتاد و دو تن بودند و صورت حال با ایشان باز گفت ایشان فریاد برکشیدند و جامها
بدریدند و باتفاق پیش امام زین العابدین آمده یکبار زنارها بریدند و کلمه شهادت بر زبان رانده دست و
پای شاهزاده ببوسیدند و گفتند یا ابن رسول الله اجازت فرمای تا از دیر بیرون رفته شبخون برین لشکر زنیم و دل
خود را برین ناکسان دون و مدبران ملعون خالی کنیم امام زین العابدین فرمود که جزاک الله خیراً خدای تعالی
شما را جزای خیر دهاد و ایشان و مبدهم سزای خود خواهند دید و خدای تعالی از ایشان انتقام خواهد کشید و به
پاداش خود خواهند رسید بیت ظالمان را بکردگار سپار تا جزا شان دهد بزاری زار اما چون روز شد سرها
و اهل بیت را از دیر بیرون آورده روی براه نهادند و منازل و مراحل طی میکردند تا بشهر عسقلان رسیدند
یعقوب عسقلانی از امرائے شام که در حرب امام حسین رض حاضر شده بود و حالا با این لشکر همراه آمده حکومت
این شهر تعلق بوی میداشت بفرمود تا شهر را آئین بستند و مطربان آغاز سرود کرده بر غرفها نشستند
و مجلس خمر بیاراستند شادی و نشاط میکردند و آن سرها را با اهل بیت گرد شهر می آوردند خواجه بازرگانے که
او را زریر خزاعی گفتندے آن روز در بازار عسقلان ایستاده بود طرب و بهجت مردمان می دید و از هر طرف آواز
مبارک باد می شنید از کسے پرسید که آراستن شهر را سبب چیست و این همه مسرت و فرحت برای کیست آنکس
گفت مگر تو غریبی گفت آرے دیروز بدین شهر رسیده ام و امروز چنین می بینم و موجب این حال ندانم
که چیست آنکس جواب داد که جمعے مخالفان یزید که در عراق علم یاغی گری برافراشته بودند و رسوم مطاوعت
فرو گذاشته بودند امرای شام و کبرای کوفه بقتل رسیده اند این سرهای ایشان است که بر سر نیزه گرد شهر

میگردانند واین عورات که در هودج می بینی اهل بیت ایشانند زر بر گفت این جماعت مسلمان بودند یا مشرک
گفت مسلمان بودند اما اهل بغی اند بر امام زمان بیرون آمده پرسید که سبب بیرون آمدن ایشان بر یزید چه
بوده گفت مهتر ایشان می گفت که من سزاوارترم بامامت از یزید چه پدر و برادر من امام بوده اند زر بر گفت
پدر مهتر ایشان که بوده گفت ابوتراب که نامش علی بن ابیطالب است و برادرش حسن که با پدر یزید صلح کرد
پرسید که او چه نام داشت گفت حسین گفت مادر این دو برادر که بود گفت دختر پیغامبر صلی الله علیه وسلم که او را فاطمه
زهرا گفتندی زر بر که این سخنان بشنید دود از دلش برآمد روی بجانب هودجها کرده روان شد چون برسید
چشمش بر امام زین العابدین افتاد گریان شد شاهزاده پرسید که ای جوان چه کسی گفت مردی غریبم فرمود
که همه شهر خندانند تو چرا گریانی گفت از آنکه من شما را می شناسم و ای کاشکی هرگز بدین شهر نیامدمی تا این حال
مشاهده نکردمی دریغا که از قبیله خود دورم و در غربت بیچاره و مهجورم از غم شما اندوهناک و رنجورم و اگر کاری کردمی با دشمنان کم از
آن نیستی که دوران بماند قطعه چه کنم چه چاره سازم که اسیر دردمندم نه بکجا روم چگویم که غریب و مستمندم همه گریه بود کارم اکنون لب چو خنده
گشت بشنید بهر از غم بگریم بچه خوشدلی بخندم امام زین العابدین بگریست گفت ای جوانمرد از تو بوی آشنائی میشنوم حق تعالی ترا جزای خیر دهاد
زر بر گفت ای مخدوم زاده مرا کاری فرمای آرزو دارم که در خاطر مبارک هست بازگوئی تا آنچه توانم شرط خدمت
بجای آرم تیغ بر هر چه حکم کنی بجا آرم و خدمتکار باشم شاهزاده فرمود که ای جوانمرد آنکس که سر پدرم دارد بفرمای تا
از پهلوی شتران پیش رود تا مردم بنظاره آن مشغول شوند و عورات ما در حجاب بمانند زر بر رفت و پنجاه دینار
بدان کس داد که سر امام حسین داشت تا اسب پیشتر راند و مردم بتماشای آن از حوالی شتر دور شدند زر بر
باز آمد که یا ابن رسول الله خدمتی دیگر بفرمای فرمود که اگر جامه زیادتی داری برای عورات ما بیار فی الحال
برفت و برای هر یک از مخدرات اهل بیت دو جامه بیاورد و جهت امام زین العابدین جبه و فرجی و عمامه
ترتیب داد و در اثنای این حال خروش و فریاد از بازار برآمد زر بر درنگریست شمر ذی الجوشن پلید را دید با جمعی
مست و سرانداز که نعره زنان و شادی کنان در رسیدند غیرت دین و حمیت اسلام در دل زر بر بجوش آمد
در دوید و عنان مرکب شمر گرفته گفت ای لعین بر کین ای مدبر بی دین این سر کیست که بر نیزه کرده و
این فرزندان کیانند که بر شتران نشانده دستهای شما بریده باد و دیدهای شما برکنده و اسباب عقوبت شما
جمع باد و دلهای شما پریشان و پراکنده قطعه شما را دیده بی نور باد و دل زدیدار حق مهجور باد شما را جای
در جحیم (?) مبادا که از حق لعنت و نفرین مبادا شمر تیره بر … زد که بزنید این بی ادب را یکبار به تیغ
و خنجر حمله آوردند مردم شهر … بجانب … روان گردید چند … رسید که او پای
… شد … نگاه … بودند که … اورا بگذاشتند … تیغی او … چشم باز کرد کسی را دید

جوالی خود دیدند برخاست و روان شد مشهدی بود در عسقلان که حضرت سلیمان علی نبینا و علیه السلام ساخته
بود و بسیاری از پیغامبران و پیغامبرزادگان در آن مشهد مقدس آسوده بودند زید مجروح و کوفته از ترس دشمنان
پناه بدان مشهد برد چون درآمد جماعتی از محبان دید سرها برهنه کرده و جامها چاک زده و آب از دیدها کشاده
و آتش در سینه برافروخته زید گفت شمارا چه حالت است که مردم این شهر همه در طرب اند و شما در شغب همه
در عشرت اند و شما در عسرت همه در تهنیت اند و شما در تعزیت ایشان جواب دادند که ای عزیز وقت شادی
خارجیان است و زمان ماتم محبان خاندان اگر دشمنانی بمیان ایشان باز رو و اگر دوستانی بنشین و با ما
در غم و اندوه دمساز شو اگر درومندی دردمندان را بنواز و اگر سوخته جانی بنشین با سوختگان دمساز فرد
ای شمع بیا تا من و تو زار بگرییم کاحوال دل سوخته هم سوخته داند زید گفت حاشا که من از مخالفان باشم
و حالا من از دست قاتلان امام حسین جان بصد حیله بیرون آورده ام و از خوف معاندان روی بدین مشهد
منوره پاکیزه کرده پس صورت حال تمامی باز گفت و جراحتهای خود بدیشان نمود و باتفاق بمصیبت
اهل بیت مشغول شدند و تاسف میخوردند که کاش در کربلا بودیمی تا جانها نثار شهدا نمودیمی یا انتقام امام حسین
از دشمنان باز کشیدیمی زید گفت حالی هم انتقام می توان کشید القصه زید مالهای خود را همه اسپ و سلاح
خرید و صد و ده تن با وی بیعت نموده روز جمعه خروج کردند و خطیب را بقتل رسانیده و داروغه را بدست
آوردند و قصه ایشان در کتابی علیحده مذکور است تا چون خبر آن لشکر و آوردن سر آن سرور بدمشق رسید
حکم شد تا شهر را آیین بستند و مردم شهر بتماشا بیرون روند و در کنز الغرایب از ابو العباس که از سهل
ساعدی رضی الله عنه نقل میکند که من به تجارت بولایت شام رفته بودم روزی در حوالی دمشق بدیهی
رسیدم مردم شادی می کردند و دهل میزدند با خود گفتم مگر این مردم را عیدی است مرا ای عیدهای مردم
از یکی حال پرسیدم گفت ای شیخ مگر تو اعرابی گفتم من سهل ساعدی ام مصاحب رسول صلی الله علیه وسلم آن
کس آه سوزناک از سینه برآورد و گریه درگرفت و گفت عجب است که درین تعزیت از آسمان خون نمی بارد
و از این مصیبت زمین اهل آن را فرو نمی برد گفتم کدام ماتم است گفت خبر نداری قطعه آسمان را جیب کلبل
مرصع برگرفت یا ترک گردون اندرین ماتم کلاه از سر گرفت زهره همچون چنگ گیسوهای خود را باز کرد با
پس بناخن چهره مجروح و افغان در گرفت گفتم روشن تر ازین بگو گفت این سر امام حسین است که اهل
عراق بسوی یزید پلید بهدیه فرستاده اند و مردم شام فرح و شادی می کنند گفتم آن سر را از کدام دروازه بشهر
در می آورند گفت از باب ساعات پس بدان جانب دویدم و بسی رنج کشیدم تا خود را بسپاه مخالفان اهل بیت
رسانیدم بر نیزه سری دیدم که لب مبارک رسول صلی الله علیه وسلم شبیه بود گریه بر من افتاد یکی از غیرت اهل

بیت ما من سخن آمد که ای پیر چرا می گریی گفتم صدقتِ انتِ تو کیستی من سکینه ام دختر امام حسین رض گریه من زیاده
شد گفتم ای فرزند خاتون قیامت من سهل ساعدی ام از صحابه جد بزرگوار تو هیچ حاجتی داری که بدان قیام نمایم
گفت آری این نیزه داران را بگوی تا سر پدرم را با سرهای دیگر پیشتر برند تا غلبهٔ ابصار شامیان بدیشان
بود و ما اندکی از نظر خلق دور باشیم پس من پیش رفتم و حال آن سر بزرگوار را گفتم ترا حاجتی دارم اگر قبول کنی چهار
صد درم تو دهم گفت حاجت چیست گفتم تقدیم سر امام حسین رض آن مرد چنان کرد من زر بوی دادم خواستم
که نیز و اهل بیت باز آیم از غلبه مردم میسر نشد و از زحام بمرتبه رسید که از باب ساعات در آمدن متصور نبود باز
گشتند و از دروازهٔ توما در آوردند راوی گوید که چون بشهر در آمدند گذر ایشان به پیش مسجد جامع افتاد و در
پیش مسجد پیرمردی بود با محاسن سفید چون چشمش بر امام زین العابدین رض افتاد و آن عورات را در هودجها
بدید گفت شکر مر خدای را که اکابر شما را هلاک گردانید و مردمان را از فتنه شما آسایش داد و یزید را بر شما مستولی
ساخت امام زین العابدین روی بدو کرد که ای پیر قرآن خوانده گفت آری گفت این آیت در قرآن
خوانده که قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَىٰ گفت دیده ام امام زین العابدین رض گفت
فمن ذوی القربی پس مائیم آن خویشان رسول که مودت ما لازم است آنگه گفت ای شیخ این آیت را
خوانده که إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا پیر گفت خوانده ام
شاهزاده فرمود که مائیم آن اهل بیت که بآیت طهارت اختصاص یافته ایم پیر چون این سخن بشنید زمانی سر در
پیش افگنده آنگه گریه بر وی غلبه کرد و گفت یا ابن رسول الله معذورم دار که ندانستم که شما چه کسانید پس
روی بقبله گاه دعا آورد و گفت الهی از دشمنی این قوم توبه کردم بیزارم از دشمنان ایشان و تولا دارم
بدوستان ایشان پس خود را در پای شهزاده امام زین العابدین انداخت و در خاک می غلطید و میگفت خدایا
اگر توبه من قبول کرده و از من خشنود گشته جانم بردار دعای آن پیر با قضای ملک قدیر موافق افتاد نعره
زد و فی الحال جان بداد خروش از اهل بیت برآمد و امام زین العابدین با همه خواتین بروی بگریستند

مثنوی: پیر در کوی محبت جان بداد ۔ جان برای وصلت جانان بداد ۔ چون ز سر دوستی آگاه شد ۔
با شهیدان در زمان همراه شد ۔ راوی گوید که اول روز سرها را بدروازه در آوردند از بسیاری مردم که بنظارهٔ
و تماشا آمده بودند تا دیگر بکوشک یزید رسیدند یزید فرموده بود که تا کوشک را بیاراسته بودند و پردهای
زنبوری در آویخته و تختی از ساج و عاج موصل گردانیده و بزر و جواهر مکلل ساخته و در یک صفه نهاده و دیبای
رومی و ششتری بروی افگنده و کرسیها بر حوالی تخت وضع کرده و امرای شام بعضی نشسته و برخی ایستاده
چون ستمگاران و امیر دیگر برسیدند حکم شد که در آیند و سرها و اهل بیت را در آرند چون اهل بیت در آمدند و ایشان را

در یک صفه کوشک جای دادند و پرده از پیش صفه در آویختند و سرها را در آوردند و در پیش تخت بداشتند یزید
یک یک سر را می دید و احوال صاحب آن می پرسید تا بر تمامی سرهای سروران وقوف و اطلاع یافت بعد از آن
گفت سر امام حسین را بیار بدین شمر و غدار دیرحیله بود سر امام حسین را به بشیر بن مالک داد تا پیش برد و با او گفت
رجزی بخوان و بقتل امام حسین مباهات کن و از یزید صلهٔ نیک طلب و غرض شمر آن بود تا مزاج یزید را درباره
قاتلان امام حسین معلوم کند بشیر سر مبارک امام حسین پیش تخت یزید برد و این رجز آغاز کرد ع اِمْلَأْ رِكَابِي فِضَّةً
وَذَهَبًا پرکن چهارپایان مرا از زر و نقره ع اِنِّي قَتَلْتُ الْمَلِكَ الْمُحَجَّبَا بجهت آنکه من بکشتم پادشاهی
بزرگوار را ع قَتَلْتُ خَيْرَ النَّاسِ اُمًّا وَاَبًا بکشتم کسی را که بهترین مردم بود از جهت مادر و هم از جهت
پدر و بیتی چند دیگر که مشتمل بر شرف نسب و کثرت حسب امام حسین بود فرو خواند یزید ازین سخن در خشم شد گفت
اگر می دانستی که حسین بدین صفت موصوف و بدین نعوت منعوت بود چرا او را کشتی والله که هیچ چیز از من بتو
نرسد بلکه ترا بدو رسانم آنگاه فرمود تا وی را بیرون کوشک بردند گردنش بزدند و این بشیر از آن کس بود که بر قتل امام
حسین اتفاق کرده بود و در بعضی کتب مذکور است که این صورت در مجلس ابن زیاد واقع شده والله اعلم پس
یزید روی با مرا آورد و گفت که حسین را چگونه کشتید زحر بن قیس و بروایتی شمر ذی الجوشن آغاز تکلم کرد و گفت این شخص
با چند تن از اقربا و شیعه خویش بکربلا فرود آمده بود با لشکر گران متوجه او شدیم چندانکه او را به بیعت تو و متابعت تو ما
خواندیم اجابت نکرد ما بر وی حمله کردیم در اندک فرصتی دمار از وی و لشکر وی برآوردیم و سرهای ایشان ببریدیم و تنهای
ایشان بر خاک افگندیم و حالا اجسام ایشان دران صحرا افتاده است و جامهای ایشان بخاک و خون آلوده یزید
زمانی نیک سر در پیش افگنده هیچ سخن نگفت و طشتی زرین طلبید فرمود تا سر مبارک امام حسین در آنجا نهادند
پیش وی بردند چوبی بدست گرفته اشارت بلبهای امام حسین میکرد و میگفت حسین چه لب و دندان نیکو داشته
یکی از حضار مجلس بانگ بر یزید زد که دور دار چوب را ازین ثنایا که بارها دیده ام که رسول صلی الله علیه وسلم بوسه
برین دندانها و برین لبها نهاده است نظم آن لب که بوسه داد برو بارها رسول ، سوی وی بچوب سیکردی اشارت
کجا روا است آن سر که بر کنار نبی داشتی وطن ، در طشت زر نهاده به پیش تو کی سزا است . ابو المؤید خوارزمی
آورده که دران زمان که یزید قضیب بجانب لب و دندان مبارک امام حسین دراز کرد سمرة بن جندب رضی الله عنه که از اصحاب
کبار و از یاران سید ابرار بود حاضر بود دران مجلس تنبیه برخاست آواز برکشید که قطع الله یدک یا یزید تا دست
ترا ببر اوای یزید میخواهی که چوب بجائی زنی که چندین نوبت مشاهده کرده ام حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم بوسه بر
آنجا میزد یزید در غضب شد گفت ای سمره حرمت صحبت تو با رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم نگاه میدارم واگر نه
صحبت تو با آنحضرت مانع نشدی گردن ترا میزدم سمره گفت طرفه حالی است که ملاحظه صحبت من با آنحضرت

صلی الله علیه و آله و سلم می‌گریستی و حکایت فرزندان عزیز او بدین نوع بجای می‌آوردی حاضران از این سخن در گریه افتادند نزدیک بآن شد که فتنه حادث گردد آخر الامر سر مطهر را از مجلس بیرون بردند و یزید خود را بسخن دیگر مشغول کرد ابو المفاخر رازی آورده که با جمعی یهودی آن روز در مجلس یزید حاضر بود و پرسید که این سر کیست که در پیش خود نهاده گفت این سر کسی است که در عراق بر من بیرون آمده بود و میخواست که خود را امیر المؤمنین نام کند کارداران من با وی حرب کرده اند و سر او و متابعان او را پیش من فرستاده یهودی گفت مگر صاحب این سر شریف بوده که داعیه امامت داشته یزید گفت آری او شریف بوده و پدر او از اشراف بنی هاشم بود یهودی پرسید که نام او چه بود گفت حسین گفت نام پدرش گفت علی گفت مادرش چه نام داشت گفت فاطمه دختر که بود گفت دختر محمد مصطفی صلی الله علیه و سلم یهودی گفت پس صاحب این سر نبیره پیغامبر شما باشد یزید گفت آری یهودی سر خود در جنبانید و فریاد برکشید که وای بر شما اگر این پیغامبر شما حق بوده باشد ای یزید میان من و داود پیغامبر هفتاد پشت واسطه اند و جهودان بدان سبب مرا حرمت تمام میدارند هنوز محمد عربی صلی الله علیه و سلم دیروز از میان شما بیرون رفته است امروز با فرزندان او این می‌کنید نظم جواب چیست شما را اگر سؤال کند محمد عربی از شما بروز جزا که آن چه بود که با اهل بیت من کردید چو من بکار بغارتیم از سر بی وفا جزای آنکه شما را بحق نمودم راه روا بود که چنینها بمن رسد ز شما یزید از این سخن در قهر شد و گفت خاموش باش ای یهودی اگر نه آن بودی که پیغامبر ما صلی الله علیه و سلم فرموده که اهل ذمه را مرنجانید که هر که آزار ذمی رساند من خصم وی باشم روز قیامت والا بفرمودمی تا سرت از تن جدا کنند یهودی گفت ای ابله بی بصیرت کسی که از برای جهودی خصمی میکند آیا برای جگر گوشه خود چها خواهد کرد وای بر تو روز فردا که جدش پیغامبر خدا صلی الله علیه و سلم بخصومت تو برخیزد و فاطمه زهرا در عرصه محشر بدامنت در آویزد آتش غضب یزید باشتعال در آمده گفت جلاد را بطلبید یهودی برجست و سر امام حسین برداشت و گفت یا ابا عبد الله من مولای توام و از دل پاک مسلمان شدم أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللّٰهِ ای سید فردا پیش جدت برابر جان من گواهی ده یزید گفت اکنون که دانستی که ترا خواهم کشت مسلمان می‌شوی گفت ای یزید من از حسین بن علی فاضلتر نیستم او را فرمودی که بکشتند مرا هم بفرمای که بقتل رسانند و امید میدارم که بحکم المرء مع من احبه مرا با زمره شهدای کربلا برانگیزند و در میان ایشان حشر کنند یزید حکم کرد تا آن نومسلمان را شهید کردند و در کتاب دیگر مذکور است که ترسائی با ایلچی گری از جانب قیصر روم آمده و جهت یزید تحفها و هدیها آورده بود چون سر امام حسین را دید آه از دل پر درد برکشید و گفت ای یزید من در زمان حیات پیغمبر صلی الله علیه و سلم برسم تجارت بمدینه رفته بودم و می‌خواستم که هدیه ببرم از صحابه پرسیدم که حضرت رسالت صلی الله علیه و سلم چه چیز دوست میدارد گفتند ببوی خوش مایل است

دو نافهٔ مشک و قدری عنبر اشهب برداشته بخانهٔ وی رفتم و وی در خانهٔ ام سلمه بود در آمدم و جمال آنحضرت
صلی الله علیه و سلم را مشاهده نمودم از رخسار مبارکش چشمم مر روشنی بیفزود و دل من دل بستهٔ محبت او گشت بروی
سلام کردم و آن عطرها را پیش وی نهادم گفت این چیست گفتم محقر هدیه ایست که بخدمت شما آورده ام عیب
پای ملخی نزد سلیمان بردن عیب است ولیکن هنر است از موری بحضرت رسول صلوات الله و سلامه
علیه گفت نام تو چیست گفتم عبد الشمس گفت ترا عبد الوهاب نام کردم و اگر اسلام قبول کنی هدیهٔ ترا قبول کنم من
در وی نگریستم و دانستم که آن پیغامبر است که عیسی علیه السلام ما را از وی خبر داده بود عیسی نام او را چو بابام مرده
داد از همین نام او نفسش جان پرورده داد فی الحال بر دست وی ایمان آوردم و برومیم بازگشتم و دین خود را پنهان
داشتم و حالا چند سال است که من با پنج پسر و چهار دختر همه مسلمان در میان رومیان می باشیم و وزیر ملک
رومم و هیچکس از حال من آگه نیست و در آن روز که در خانهٔ ام سلمه رضی الله عنها بخدمت پیغامبر صلی الله علیه و سلم بودم این
عزیز که سرش بخواری پیش تو می بینم کودک بود از در حجره در آمد و حضرت رسول صلی الله علیه و سلم بغل باز گشاده او را
در کنار گرفته بوسه بر لب و دندان او میداد و می گفت از رحمت خدای دور باد آن کس که ترا بنا حق بکشد روز دیگر
در مسجد پیغامبر صلی الله علیه و سلم بودم این جوان با برادرش که از وی بزرگتر بود بیامدند و گفتند یا جداه ما را
باید که با یکدیگر کشتی گرفتیم هیچکدام یکدیگر را نتوانستیم افگندن و میخواهیم که قوت کدام از ما زیادت است آنحضرت صلی الله
علیه و سلم فرمود که جانان من جد کشتی گرفتن مناسبتی با حال شما ندارد بروید و هر یکی خطی بنویسید خط هر کدام بهتر
باشد قوت او زیاده تر بود ایشان برفتند و هر یک خطی نوشته بیاوردند و بدست پیغامبر صلی الله علیه و سلم
دادند حضرت تاملی فرموده گفت جانان جد نه و پدر خود ببرید که او خط نیکو می شناسد تا بگوید که خط کدام از شما بهتر است
ایشان برفتند و حضرت رسالت صلی الله علیه و آله و سلم برخاست و من هم بیرون آمدم میان من و سلمان
دوستی بود وی را پرسیدم که چرا حضرت پیغامبر صلی الله علیه و آله و سلم میان نبیرگان خود حکم نکرد و
نگفت که خط کدام نیکوتر است سلمان فرمود که آنحضرت صلی الله علیه و سلم هر دو را دوست میدارد و
تامل فرمود که اگر گوید خط حسن بهتر است دل حسین ملول شود و اگر گوید که خط حسین بهتر است
غبار اندوه بر دل حسن نشیند لاجرم این مهم را حواله به پدر ایشان کرد من گفتم ای سلمان بحرمت یاری
و برادری و بحق دین اسلام که تحقیق کن که پدر میان ایشان چگونه حکم فرمود سلمان قبول کرد و از هم
برگشتیم روز دیگر با سلمان ملاقات واقع شد گفتم ای سلمان مهمی که دیروز با تو گفتم بکجا رسید گفت
ای برادر ایشان نزد پدر رفته بودند همان نزاع که بر ضمیر منیر حضرت پیغامبر صلی الله علیه و سلم
گذشته بود بر خاطر عاطر او نیز گذشته حواله بمادر ایشان فرموده و گفته نزد بتول عذرا روید

تا او چه گوید همین که پیش فاطمه رفته‌اند و بعرض رسانیده که جد ما فرمود که بروید و خط بنویسید هر که خط او بهتر قوت
او بیشتر با خطها نوشته بخدمت جد بردیم ما را حواله به پدر کرد همین که نزد پدرم رفتیم ما را بجانب تو فرستاد
و اکنون بیا و در خطهای ما نگر براستی حکم کن فاطمه با خود اندیشه کرده که جد بزرگوار و پدر نامدار ایشان نخواسته
اند که دل هیچیکدام ملول شود من چگونه کنم پس گفت که شما میدانید که من خط نمیدانم فاما در عقد خویشتن هفت
دانه مروارید دارم بر سر شما نثار کنم هر کدام که بیشتر بچیند خط وی بهتر و قوت او کامل‌تر باشد پس آن گوهر
ها را بر ایشان فشاند حسن ع سه گوهر برچیده و حسین ع سه گوهر بدست آورده فی الحال از حضرت عزت
بجبرئیل امین فرمان رسیده که زود بر زمین رو و به پر و بال خود یک دانه گوهر را بدو نیم کن تا هر یک نیمه بر
چینند و دل هیچیکدام اندوهگین نگردد جبرئیل بفرمان ملک جلیل یک دانه گوهر را بدو نیم کرده و هر یک از
شاهزادگان سه گوهر و نیم برچیده‌اند ای یزید از این سخن فهم می‌شود که مصطفی صلی الله علیه وسلم و مرتضی
و زهرا غبار غم بر دل ایشان روا نمی‌داشته‌اند و حضرت خداوند نمی‌خواسته که هیچیکدام ملول شوند
من هم در روم شنیده‌ام که کسان تو یک برادر را زهر داده‌اند و شربت الماس چشانیده و هفتاد و دو پاره
جگر از وی برآورده می‌بینم که سر این دیگر با هفتاد و دو سر در نظر تو نهاده‌اند وای بر حال تو و شما بجان تو و ظلم
ای ناکسان بی نسبت فرزند مصطفی باشد هیچ وجه روا کنید چنین کنید بر حال تشنه لشکر دین تیغ کین نهید
در خاک و خون نهاده بر رخ نازنین کنید چون سخن بدینجا رسید غریو از حاضران مجلس برآمد یزید بترسید و گفت ای
عبد الشمس ملک را بر من می‌شورانی در حیرت و آشوب می‌آری اگر نه آنست که تو رسول قیصری والا فی الحال
ترا بسیاست میرسانم عبد الشمس گفت ای بی شرم نا انصاف حرمت رسول قیصر میداری و حرمت رسول اکبر
فرو می‌گذاری یزید بانگ بر ملازمان زد که این مرد را از مجلس من بیرون برید مردمان وی را بیرون بردند و روز
بآخر رسیده بود فرمود که بعضی از زنان را بیارید تا سخن گویم ام کلثوم و زینب و زین العابدین پیش آمد نظر زینب
را که چشم بر سر برادر افتاد فریاد برداشت که وا جداه وا محمداه پس روی به یزید کرد که هیچ میدانی که
چه میکنی زنان خود را در پس پرده نشانده و دختران محمد رسول الله صلی الله علیه وسلم در پیش خلق برهنه
ندانم که در وقت باز خواست از عهده این عمل چگونه بیرون آیی یزید بر خود بلرزید و پرسید که این چه کس است
گفتند خواهر حسین است و دختر فاطمه زهرا ناگاه ام کلثوم بر پای خاست و گفت اجازت ده تا سر برادرم بردارم
و دیدار بازپسین ببینم دستوری یافت برخاست و سر امام حسین برگرفت و لب خود را بر لب وی نهاد و
بیهوش شد پس سر برادر نهاد و گفت ای یزید امید میدارم که درین دنیا راحت نبینی چنانچه ما را در رنج
افگندی یزید گفت این زن دراز زبان هم خواهر حسین است گفتند آری این ام کلثوم چون دیدی که

خدای خلق شما را بدروغ کرده آنچه برما انکار کرده بود و بد بر شما واقع شد ام کلثوم فرمود که خدای منافقان را دروغگو
خوانده که اِنَّ الْمُنَافِقِینَ لَکَاذِبُونَ و بر ایشان لعنت کرده و وعدهٔ عذاب فرموده که وَیُعَذِّبَ الْمُنَافِقِینَ
وَالْمُنَافِقَاتِ و بحمد الله که اهل بیت پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم از کذب و نفاق مبرا و معرا اند یزید از وی روی
بگردانیده و توجه بزین العابدین کرد و گفت این کودک کیست گفتند علی بن الحسین گفت من شنیدم که علی
بن الحسین کشته شده گفتند وی را سه پسر بود علی اکبر و علی اصغر کشته شدند و این علی اوسط بیمار بود و او را
گرفته آورده‌ایم یزید گفت ای صبی تو می دانی که پدر تو خواست که بر منبر ما خطبه بنام او کنند و مسند
خلافت مقام او بود شکر خدای را که بمقصود نرسید زین العابدین گفت ای یزید این منبر ما پدران ما نهاده
اند یا پدران تو خلافت از پدران ما زیباتر بود که در راه دین جهاد می کردند یا از پدران تو که بدرگاه الهی
شرک می آوردند اما هم ، و تو در قیامت پرسیده خواهد شد وَسَیَعْلَمُ الَّذِینَ ظَلَمُوا اَیَّ مُنْقَلَبٍ
یَنْقَلِبُونَ **قطعه** روزی که اندرون جگر از هول خون بود ، حکام را لوای عمل سرنگون بود ، ای از برای
دنیی دون داده دین بباد ، اندیشه کن که حال تو آن روز چون بود ، یزید ازین سخنان در غضب شده
سرهنگی را گفت این را ببرون برو سرش باز کن و پیش من آر سرهنگ دست علی بن الحسین گرفت
ام کلثوم برجست و هر دو دست در وی زد و گفت ای پسر زاده هند دست ازین کودک بدار والله
هیچکس نمانده است که دختران محمد را صلی الله علیه وسلم محرم باشد الا این کودک ببر این بیت انشا
کرد **شعر** انادیک یا جداه یا خیر مرسل ، حسینک مقتول و نسلک ضایع ، چون یزید این بیت
استماع کرد لرزه بر اعضای وی افتاد بفرمود تا دست از وی بداشتند نزدیک خودش خواند و در پهلوی
پسرش بنشاند گفت یا علی پسر من در سن تو نزدیک است توانی که با وی کشتی گیری امام زین العابدین
گفت کار کشتی سهل است هر یکی را کاردی بده تا در نظر تو محاربه کنیم و هر که غالب آید مغلوب را بکشد
و تو تماشا کنی راوی می گوید که درین محل نقارهٔ شام فرو کوفتند پسر یزید گفت ای پسر حسین این نوبت
پدر من است نوبت پدر تو کجاست امام زین العابدین فرمود که زمانی تامل کن تا جواب تو باز دهم ناگاه
آواز نقاره فرو نشست و مؤذن آغاز بانگ نماز کرد امام زین العابدین گفت ای پسر یزید اینک نوبت جد و
پدر من است که می نوازند تو بنوبت پنج روزه غره مشو که درین سرای فانی هر کسی پنج روزه نوبت اوست
اما نوبت دولت ما تا قیامت باقی است در دار الضرب امامت سکهٔ سعادت بر نام ما خواهند زد و بر منابر
عزت و کرامت خطبهٔ فضیلت بنام ما خواهند خواند **بیت** تا دور روزگار بود دور دور ماست ، تا نام کائنات بود نام نام ماست ، پسر یزید خاموش شد حاضران از فصاحت شاهزاده زین العابدین زبان

تعجب مانده میان یزید و امام زین العابدین مباحثات بسیار واقع شد چنانچه ذکر آن بطول می انجامد القصه سخن بسید که علی بن الحسین
گفت ای یزید جبرئیل در خانه ما فرود آمدی یا در خانه شما آیت تطهیر در حق ما نازل شده یا در حق شما الزم مودت ذوالقربی در باره ماست
یا در باره شما بجنین می گفت تا رعشه بر یزید افتاد بیتی از این سخنان بر وی طاری شد گفت یا ابن الحسین التمس حاجتی بخواه تا روا کنم گفت قاتل
پدرم را بمن ده تا بکشم یزید سرداران کوفه را طلبیده گفت که حسین را که کشت گفتند خولی بن یزید یزید بفرمود
تا او را حاضر کردند پرسید که حسین را تو کشتی چون خولی سیاست بشیر بن مالک را دیده بود بترسید و
گفت حاشا مرا با کشتن چه کار گفت پس که کشت گفت سنان بن انس او را آواز دادند و پرسید که
که تو کشتی حسین را گفت ای لعنت بر قاتلان حسین باد یزید تند شد پس گفت او را که کشته است گفتند
شمر ذی الجوشن و کس فرستاد تا شمر را آوردند پرسید که حسین را تو کشتی گفت معاذ الله یزید گفت
همه مردمان متفق اند بر آنکه او را تو کشتی گفت اینان دروغ می گویند غضب بر یزید مستولی شد پرسید
که پس او را که کشته است شمر گفت من راست بگویم که حسین را که کشته است آنکه قبایل عرب را
جمع کرد و در بیت المال بگشاد و لشکر را اسپ و سلاح و نفقه و خلعت داد و گفت بروید و با
حسین حرب کنید یزید را انفعال عظیم دست داد و گفت بر خیزید لعنت خدای بر همه شما باد آنگه روی
با امام زین العابدین کرد که حاجت دیگر طلب کن گفت سر پدرم را بمن ده تا با سرهای دیگر تا ببرم
و بتنهای ایشان ملحق سازم گفت این حاجت تو رواست حاجت دیگر بخواه گفت مرا با اهل بیت
من اجازت فرمای تا بمدینه رویم و بر سر روضه جد بزرگوار خود صلوات الله و سلامه علیه بطاعت و عبادت
مشغول شویم گفت این مراد هم حاصل است آرزوی دیگر بخواه گفت فردا روز آدینه است مرا اجازت
فرمای تا بر منبر روم و خطبه بخوانم یزید گفت این آرزوی تو نیز بر آرم و خطابت فردا با تو گذارم اما چون روز
دیگر شد یزید از وعده خطابت امام زین العابدین پشیمان شده خطیبی فصیح شامی را مقرر کرد که
خطبه بخواند و منادی کردند که همه کس بمسجد جامع حاضر آیند چون مردم بنماز آدینه حاضر شدند و
خطیب بر منبر رفته بستایش آل ابوسفیان زبان بگشود و در مذمت آل ابیطالب مبالغه بسیار
نمود و بطلان حسین را بیان کرد و حقیقت دولت یزید را عیان کرد زین العابدین را طاقت
شد خود را نگاه نتوانست داشت آواز داد که یا شامی بئس الخطیب قوم انت ای مرد شامی بد خطیبی تو مر
این قوم را رضای مخلوق را بر سخط خالق اختیار نموده و دین را بدنیای دون بدل کرده قطعه پیروی
نفس و هوا میکنی بر راه حق این است خطا میکنی در حق اخیار نگو این سخن در حمایت اشرار ادا می
کنی آل عبا از همه فاضلترند قوم چنین قوم چرا می کنی پس روی به یزید کرد که بوعده که مرا داده

وفا کن چه ام عهدی که بسته از ذمه خود ادا کن و اجازت ده که بر منبر روم و چنان خطبه که رضای خدا و رسول بدان باز بسته باشد بخوانم و کلماتی که مستمعان مست معانی او گشته مثاب و ماجور شوند ادا کنم یزید گفت بر منبر رفتن حاجت نیست هم اینجا بر پای ایستاده سخنی که خواهی بگوی اهل دمشق بفغان آمدند و اشراف شام بر پای خاستند و در خواست نمودند که میخواهیم که الفاظ و عبارات اهل حجاز بشنویم و ببینیم که فصاحت و بلاغت حجازیان تا چه مرتبه است یزید گفت که ای اهل شام این پسر از بنی هاشم است و ایشان افصح عرب‌اند مبادا که چون بر منبر رود آل ابوسفیان را فضیحت سازد و بنی امیه استخفاف کند اکابر گفتند او خردسال است چه تواند گفت ما را هوس است که از جد خود سخنی نقل کند که در آن ما را موعظه و تذکری بود یزید التماس بزرگان را رد نتوانست کرد اجازت داد شاهزاده ببالای منبر برآمد و خطبه مشتمل بر حمد الهی و نعت حضرت رسالت صلی الله علیه و سلم ادا فرمود بر وجهی که سهام اوهام فصحای شیرین زبان بهدف تعریف آن نرسد و بصایر ضمایر بلغای زیبا بیان باسرار توصیف آن راه نیابد بدایع الفاظ دلگشای آن چون ودایع مسایل اهل دین بر غوامض بلاغت محتوی و حقایق معانی جانفزایش مانند دقایق دلایل ارباب یقین بر لطایف براعت و فصاحت مشتمل و منطوی نظم لوامع کلماتش چو مهر عالم‌گیر ؛ ظرایف سخنانش چو ماه نور افزای ؛ بدین لطافت و خوبی ادا نکرده کسی سپاس ایزد و اوصاف خواجهٔ دو سرای و بعد از حمد و صلوة موعظه فرمود که همه دلها از تاثیر آن نرم و مجموع سینه‌ها از تصرف آن گرم شد بیت غلام آن سخنانم که آتش افروزد ؛ بطوطیان خرد نامهٔ حق آموزد ؛ و پس از آنکه دیده‌های اشکبار و دلهای بی آرام در قرار شده بود فرمود که ای اهل شام هر که مرا داند داند و هر که نداند بدانسته باید که بداند انا ابن الرسول المختار انا ابن المصطفی سید الاخیار منم پسر صاحب معراج و خداوند تاج و دواج منم فرزند راکب البراق و افضل همه پیغمبران باتفاق منم پسر مسافر سفر سبحان الذی اسری و مجاور حرم کان قاب قوسین او ادنی منم پسر خطیب فاوحی الی عبده ما اوحی و عندلیب گلشن علّمه شدید القوی منم پسر خواجهٔ یثرب و بطحا و صدر مسند اجتبا و اصطفا منم پسر حبیب حضرت اله یعنی محمد رسول الله صلوات الله و سلامه علیه منم پسر شهسوار مضمار هل اتی و شهریار تختگاه لا فتی منم مفتاح خزائنه انا مدینة العلم و علی بابها منم پسر صاحب مناصب و مظهر عجائب و مظهر غرائب یعنی علی بن ابی طالب رضی الله عنه هرگاه که گفتی انا ابن غریو از خلق برآمدی بعد از تعریف جدین فرمود که منم پسر دختر خیر البشر یعنی سیدة نساء العالمین منم پسر گوهر درج فاطمة بضعة منی و اختر برج من اذاها فقد اذانی منم پسر مادر سادات و شفیع عرصهٔ عرصات بتول عذرا

یعنی فاطمه رض زهرا منم فرزند سبط رسول و قرة العین بتول امام مسموم ممتحن یعنی امیر المومنین حسن منم فرزند شهید
مظلوم و غریب مهموم نور دیده مصطفی سر در سینه مرتضی مبتلای میدان کرب و بلا یعنی حسین شهید کربلا
درین محل نعره و شور و فغان برخاست و ازآواز گریستن مردم غریو در شهر دمشق افتاد یزید ازین غلغله
بترسید و ازبیم غوغای عام بر خود بلرزید و موذن را اشارت کرد تا بانگ نماز بگوید و سخن را بر زین العابدین
منقطع گرداند موذن برخاست و گفت الله اکبر امام زین العابدین فرمود که نعم لا شیئ اکبر منه
موذن گفت اَشْهَدُ اَنْ لَّا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ امام گفت نَعَمْ شَهِدَ بِهَا لَحْمِیْ وَشَعْرِیْ وَدَمِیْ وَبَشَرِیْ
موذن گفت اَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا رَّسُوْلُ اللّٰهِ زین العابدین عمامه از سر برداشته نزد موذن افگند و گیسوی
مشکین پریشان کرده گفت ای موذن بحق این محمد صلی الله علیه وسلم بر تو سوگند که یک زمان توقف کن موذن
خاموش کرد شاهزاده روی بیزید آورد که ای پسر معاویه این رسول کریم جد تو بود یا جد من اگر گوئی که جد تو
بوده دروغ گوئی و همه عالم دانند که دروغ گفتی و اگر گوئی که جد من بوده که علی بن الحسین رض پس ترا چه چیز بر آن داشت
که پدرم را که بهترین عترات این حضرت بود بفرمودی تا شهید کردند و مخدرات سرادقات عصمت و طهارت
را چون اسیران بلده به بلده بگردانیدی و مرا یتیم ساختی و رخنه در دین جدم انداختی و با این همه کلمه میگوئی
و روی بقبله می آری و شرم نمیداری پس دست کرد و گریبان جامه بدرید و گفت ای مردمان هیچکس هست
از شما که جد او مثل پیغامبر بوده باشد بجز از من فریاد از مردم بر آمد و گریستن بر اهل دمشق افتاد و بعضی بیهوش شدند
و قیامتی در مسجد جامع پدید آمد یزید بر پای خاست و بانگ بر موذن زد که قامت بگوی پس قامت گفته
شد و نماز گذاردند و مردم در غلغله آمدند و بد بر عوام افتاد و یزید تدبیری کرد که مردم را باصلاح آرد و مجمع
ساخته همه اکابر شام را طلبید و بفرمود تا شمر و امرای کوفه را حاضر کردند و سخنان درشت بر روی ایشان گفته بر ایشان
نفرین کرد و گفت من از اطاعت شما بدون قتل امام حسین رضی بودم و اگر نه او را زنده می آوردید من
حق خدمت او بجا می آوردم لعنت بر پسر مرجانه باد که به چنین امر اقدام نمود و مرا در عراق و شام بدنام
کرد و در تاریخ العالم آورده که یزید این سخنان بجهت آن بر زبان میراند که مردم بر قتله امام حسین و اصحاب
او نفرین می کردند و یزید را توبیخ و سرزنش می نمودند چه این کار نه آسان کاری است و این عمل نه سهل
کرداری تظلم نه بازیچه است ناحق سر بریدن شهریاری را که بوسه حضرت روح الامین گهواره جنبانش نه
سهل است از عطش پژمرده کردن نوبهاری را که انتباع رسالت رسته شد سرو خرامانش نه آسان است
کردن بر سر نیزه سر شاهی را که وادی بوسه سلطان رسل بر روی رخشانش بوقت قتلش از هر ذره آواز
می آمد که نفرین خدا بر شمر و بر انصار و اعوانش در کنز الغرائب آورده که یزید اهل بیت را در درون

کوشک خود جائی مقرر ساخته بود و امام حسین رض دختری داشت چهار ساله و لبهار او را دوست داشتی
و او نیز پدر را بغایت دوست میداشت و تا پدرش شهید شده بود دایم می پرسید که ابی ابی کجا است
پدر من می گفتند بجائی رفته است و او را بانواع تسلی میدادند و او را بدیدار پدر اشتیاق عظیم
بود درین وقت که در کوشک یزید بودند شبے این دختر پدر را در خواب دید که او را در کنار گرفته از
غایت شادی بیدار شد و پدر را ندید شوقش زیاده گشت و آغاز اضطراب کرده فغان در گرفت حال پرسیدند
گفت حالے میدیدم که در کنار پدر نشسته ام چون چشم باز کردم او را نمی بینم مرا بگوئید که پدرم کجا است
که مرا بیش ازین طاقت فراق نمانده و هر چند می گفتند ای دختر صبر کن و شکیبائی پیش گیر جواب میداد که
بیت یعلم الله مرا تاب شکیبائی نیست ؛ طاقت روز فراق و شب تنهائی نیست ؛ یا پدرم را پیش
من آرید یا مرا پیش فرستید چون اهل بیت این سخن بشنیدند بیکبار فریاد از نهاد ایشان بر آمد و
خروش در گرفتند یزید از غوغاے ایشان از خواب در آمد و کس فرستاد تا خبر گیرد که اهل بیت را
چه واقعه شد ایشان صورت واقعه باز گفتند و خبر به یزید رسید که دختر امام حسین پدر را در خواب
دیده و برای دیدار پدر بیطاقتی میکند یزید گفت بروید و سر پدرش بدو نمائید شاید تسلی یابد
یزید آن سر را در خانهٔ خاص خود نگاه میداشت خادمان یزید آن سر را بر طبق چوبین نهاده
و مندیلی از سندس بران افگنده نزد اهل بیت آوردند و گفتند یزید می گوید که سر پدر او را بدو نمائید
شاید که او را تسلی پدید آید اما چون طبق را پیش وی نهادند پرسید که این چیست گفتند آنچه می طلبی
این است همین که مندیل بر گرفت سرے دید بر آن طبق نهاده آن سر را بر داشت و بیک در آن
نگریست سر پدر خود را دید آہے از سینه بر کشید و روی در روی پدر مالید و لب خود بر لب وی نهاد
فی الحال جان بداد و بیچاره اهل بیت را تعزیت امام حسین تازه شد و مصیبت شهدا تجدید پذیرفت
شعر اے اجل باز این چه شور و غوغا در جهان انداختی ؛ ابر اندوهی بر آوردی ز دریای بلا ؛ برق حسرت
در زمین و در زمان انداختی ؛ شورشی در روزگار انس و جان کردی پدید ؛ آتشے در خرمن پیر و جوان
انداختی ؛ یزید چون ازین حال خبر یافت ایشان را تعزیت رسانید و ام کلثوم اجازت طلبید که در خارج
کوشک بمنزلے روند و تعزیت اهل بیت بدارند اجازت یافته بمنزلے که جهت ماتم مقرر کرده بودند
تشریف فرمودند زنان اکابر بتعزیت وے حاضر گشتند و او مرثیه که در احوال اسارے اهل بیت خوارے
شهدا گفته بود می خواند و خاتونان عرب آب از دیده می باریدند و از غم اهل بیت میزاریدند و یک
بیت از قصیدهٔ ام کلثوم رض این است شعر ماتت رجال و فنی الموت ساداتی ؛ و زادنی حسرة من

بعد از وصافی ٭ غزل فریاد که بی مونس و غمخواریم بماندیم ٭ رفتند عزیزان و زغم خوار بماندیم ٭ آزاد شدند از غم
این دل اگه و ما ٭ در مهلکه فتنه گرفتار بماندیم ٭ افگار شد از غم دل ایشان و برفتند ٭ ما ناله کنان با دل
افگار بماندیم ٭ در خاک بخفتند و رخ از ما بنهفتند ٭ افسوس که در حسرت دیدار بماندیم ٭ عیسی نفسی
بود طبیب همه دلها ٭ بگذشت همه با دل افگار بماندیم ٭ و در روایت ابوالمؤید چنان است که یزید اسباب
سفر اهل بیت ساخته همه را جامه داد و زاد و راه چنانچه لایق باشد تعیین نمود و نعمان بن بشیر را مقرر کرد تا با سی
سوار کامل در ملازمت ایشان باشد و در محافظت ایشان مبالغه بسیار کرده بجانب مدینه روان ساخت
و امام زین العابدین سر پدر بزرگوار با سرهای دیگر فرا گرفته بیامد بکربلا و در بیستم ماه صفر سر آن سرور
ببدن اطهر انضمام یافت و سرهای شهدای دیگر با بدان ایشان پیوست و در آن راه نعمان بن بشیر
در ملازمت اهل بیت هیچ دقیقه فرونگذاشت قاعده تعظیم و احترام ایشان کما ینبغی مرعی داشت
نزول و ارتحال اهل بیت بر موجب دلخواه ایشان بود هر جا خواستندی نزول فرمودندی و هرگاه
اراده کردندی رحلت نمودندی و در وقت فرود آمدن و سوار شدن اهل بیت ملازمان نعمان دور
دور شدندی تا ایشان را حجاب نبودی و بشابه ادب ایشان نگاه داشتند که چون قریب بمدینه
رسیدند ام کلثوم با زینب گفت ای خواهر حقوق نعمان بر ما واجب گشت و ما هیچ چیز نداریم که بوی
دهیم زینب فرمود که صدق راست گفتی ما لنا شئ غیبت ما را چیزی الا حلینا مگر آنکه زیورها دستها
که ما راهست بدو فرستیم پس آن پیرایها از دست و گوش و گردن و انگشتان بیرون آورده بدو فرستادند
و عذر خواهی نمودند که این بعضی از جزای خدمت تست و در دنیا و باقی پاداش حسن مصاحبت تو در غیبت
بتو خواهیم رسانید پس نعمان مطلقا چیزی از آن قبول نکرد و همه را پیش ایشان فرستاده پیغام داد که اگر چه
همراهی ما با شما از فرمان یزید بود اما رعایت حرمت شما بغرضی از اغراض دنیائی واقع نشد بلکه برای خوشنودی
جد بزرگوار شما کردم و بحمد الله که خدمت من قبول اهل بیت نبی صلی الله علیه وسلم افتاد و من شکر این نعمت
چگونه توانم کردن و سپاس فراخی این موهبت که نامزد من شده چه نوع بجای توانم آورد ٭ بیت
لله الحمد که از پایه ی بخت بلند ٭ چنین منصب شایسته شدم دو نعمت ٭ که اهل بیت او را دعای
خیر کردند و ایشان را بمدینه رسانیده بازگشت آنگاه راوی گوید که چون اهل مدینه خبر آمدن اهل بیت شنودند
فغان از ایشان برآمد اولاد مهاجر و انصار از صغار و کبار حتی زنان و کودکان ایشان قرین ناله و
زاری و رفیق گریه و سوگواری با هزار اضطراب و بیقراری باستقبال ایشان بیرون آمدند چون امام
زین العابدین را با دختران امام حسین و خواهران شاهزاده کونین پابرهنه بدیدند بدرد دل و سوز جگر در خاک

فاطمه شد و با دیدهٔ گریان و سینهٔ سوزان مضمون این کلام بسمع اهل بیت میرسانیدند قطعه عالمی را جان درین ماتم پریشان گشته است ؛ خانهٔ دلها ازین اندوه ویران گشته است ؛ آفتابی از مدینه رفته سوی کربلا ؛ با بیس کرب و بلا در خاک پنهان گشته است ؛ در زهرة الریاض آورده که پنج نوبت در مدینه حضرت رسالت جزعی و فزعی افتاده که مردم گمان برده اند که قیامت قایم شده اول آنروز که حضرت رسول صلی الله علیه وسلم در حرب احد بود که شیطان ندا در داد که الا ان محمدا قد قتل خروش و فغان از زن و مرد برآمد چنانچه محرمان حجرات رسالت صلی الله علیه و آله وسلم و بنات هاشم و بتول عذرا بی اختیار بجانب احد روان شدند و قصه این حکایت سبق ذکر یافته دوم روزی که حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم ازین حجرهٔ فانی متوجه ریاض رضای سبحانی شد هیچکس نبود از اهل مدینه الا که در غم و غصه و الم و ماتم بود سوم وقتی که خبر شهادت مرتضی علی از کوفه باسماع اهل مدینه رسید فغان بر کشیدند و گویا ماتم پیغامبر صلی الله علیه وسلم تازه شد چهارم زمانی که امام حسین رض عزیمت کرده بود و چنانچه قصد داشت و خواهران و دختران را همی برد و اهل مدینه را وداع میکردند پنجم در محلی که اهل بیت از شام در رسیدند و اهل مدینه استقبال نموده تعزیت در گرفتند اما اهل بیت که بمدینه رسیدند از گرد راه بروضهٔ مصطفی صلی الله علیه وسلم رفتند با آواز سوزناک از جگر چاک چاک نعره برکشیدند که واجداه وا محمداه وا سیداه وا سنداه وا نبیاه خاندان تو همه غریبان دودمان تو همه سوزان و گریان از غم فرزندان تو همه محنت کشیدگان بادیهٔ هجران تو همه مظلومان صحرای درد و بلا همه مهجوران بیابان رنج و عنا همه لگدکوب جفای کوفیان بیوفا همه آزردهٔ خنجر ستم شامیان بی شرم و حیا همه تشنه لبان آب فرات همه گرازدگان عقبات عقوبات همه سلام فرزند دلبند تو آورده ایم و از شرارت اشرار پناه بروضهٔ عرش اشتباه تو آورده ایم قطعه یا رسول الله برآر از روضه سر تا بنگری ؛ اهل بیت خویشتن را زار و بیچاره و حزین ؛ در بلای دشمنان دین گرفتار آمده ؛ کس مبادا در جهان هرگز گرفتار این چنین ؛ اهل بیت اینجا گریان و نالان که ناگاه ام سلمه رضی الله عنها از حجرهٔ طاهرهٔ خود بیرون آمد غریوان و نالان شیشهٔ خاک کربلا که خون شده بود در دست گرفته دو دختر امام حسین را که بیمار بود در دست دیگر گرفته چون اهل بیت مادر مؤمنان را دیدند و آن خاک خون شده را مشاهده کردند درد و سوز ایشان مضاعف و مترادف شد دختران امام حسین رض و خواهرانش ام سلمه را در کنار گرفتند و دختر شاهزاده را پرسش بسیار کردند بیان این تعزیت که بر سر روضهٔ حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم واقع شد از سر حد تقریر متجاوز است آقا صحی واداً فی مدینه و درین ماتم مهیم و خواص و عوام ازین مصیبت در اندوه عظیم مصیبت سلطان در جهان کون

فساد هر کس چنین تعزیت ندارد و یاد کرده ام سلمه اهل بیت را تسلی بسیار داد و کسانی را که از غم امام حسین می گریستند وعده ثواب بسیار فرمود و گریه بر امام حسین ثواب بی غایت دارد چنانچه قبل ازین گذشت که گریستن و گریانیدن موجب دخول بهشت است و در عیون الرضا مذکور است که پسر دعبل خزاعی روایت کرده که چون پدرم را وفات حاضر آمد زبانش بسته شد و رویش سیاه گشت من ازین واقعه بترسیدم و این صورت را از مردم بپوشیدم و گفتم تا او را پنهان بشستند و دفن کردند و من از جهت وی بسیار ملول و محزون بودم شبانه وی را در خواب دیدم که با روی روشن و جامه سفید نیکو پوشیده گفتم ای پدر حق سبحانه و تعالی با تو چه کرد گفت مرا بیامرزید گفتم بوقت مرگ علامات عجیب بر تو پدید آمد گفت آن سیاهی روی و گنگی زبان من از آن بود که خمر میخوردم و چون مردم مرا بقبر اندر آوردند همچنان با روی سیاه و زبان گنگ بودم ناگاه دیدم که رسول خدا صلی الله علیه وسلم بیامد و گفت دعبل توئی گفتم آری یا رسول الله صلی الله علیه وسلم گفت بخوان آن مرثیه که در حق شهیدان اهل بیت من گفته بر خواندم شعر

لا اضحك الله سن الدهر ان ضحكت — وآل احمد مظلومون قد قهروا

تا آخر این ابیات میخواندم و حضرت رسول صلی الله علیه وسلم میگریست چون شعر تمام کردم فرمود که نیکو گفته و مرا شفاعت کرد تا بر بخشیدند و این جامه رسول خدا است که در بر دارم و ازین خبر معلوم میشود که گریه بر حسین مظلوم موجب اجر جمیل و جزای جزیل است مثنوی

دیده که بر شهید کربلا شد اشکبار — یابد از نور سعادت روشنی روز شمار
ای دل از عشق تشنه شاه شهیدان یاد کن — گوهر اشکی ز بحر دیده خونین بر آر
هر که او امروز گریان است بهر حسین — باشد خندان بود فردا بصد افتخار

فصل دوم در عقوبت قاتلان امام حسین رضی الله عنه

قبل ازین حدیثی چند به عقوبت قاتلان شاهزاده از صحیفه رضویه نقل افتاده که کشنده امام حسین در تابوتی است از آتش و دست و پای او بسلاسل آتش مقید و عقوبات او فزون از حد و عد باشد و هم در صحیفه شریفه باسناد عالی حضرت رضویه مذکور است که حضرت رسالت پناه صلی الله علیه وسلم فرمود که موسی بن عمران بعد از وفات هارون علیهما السلام دست دعا بدرگاه کبریا برداشت که الهی برادرم هارون شربت فوات چشید و رخت از زندان فنا ببوستان بقا کشید مر او را بیامرز حق سبحانه بدو وحی فرستاد که اگر از من آمرزش اولین و آخرین بطلبی دعای ترا اجابت کنم و همه را بیامرزم مگر قاتل حسین بن علی را که من بخود انتقام حسین از قاتل او خواهم کشید و بیست کسی که آنچنان خونی بریزد چنان افتد که هرگز بر نخیزد و در کنز الغرایب آورده که مهتر و بزرگتر

همه مارا دوزخ ماری است که او را شدید گویند هر روز هفتاد بار می لرزد و از زهر وی ریزد و حق سبحانه میفرماید
که ای شدید چه میخواهی میگوید الهی عقوبت قاتلان حسین را بمن حواله کن تا زهرهای خود بر ایشان ریزم و
حق تعالی باو میگوید که ساکن شو که عقاب ایشان حواله تست همه را بیدریغ خواهی گزید و دران عقوبت
محنتهای کلی خواهند کشید این خود عقوبات آخر ایشان است که پایان ندارد و در دنیا نیز همه محاربان
کوفه و شام که دران معرکه حاضر بوده اند از سپاهیان و نظارگیان و هم آنکه حاضر نبوده اما
بقتل امام حسین شادی کرده هر یک به بلاهای بزرگ و عناهای عظیم مبتلا شده اند و در کنز الغرایب از امام
ثعلبی نقل کرده اند که فرمود که یکی از خوارج نزد ما بود و ما از قتله امام حسین سخن میگفتیم شخصی از
اهل مجلس گفت هیچکس شاد نگشت بکشتن امام حسین الا آنکه در بدترین حالی مرد آن خارجی گفت
دروغ می گوئید یا اهل العراق من شاد گشتم بقتل وی و مرا هیچ مکروهی نرسیده است و هنوز در مجمع
ما بود که شراره از چراغ بسبب و بقدرت الهی در ریش وی افتاد و آغاز سوختن کرد آن کس برخاست
و بسوی آب دوید و خود را در جوی افگند بهیچ وجه آن آتش فرو نه نشست و در درون آب
گوشت و پوست او می سوخت تا در میان آتش و آب هر دو سر اخر تو افتاد چنانچه آنجا بر دیده اولوا الابصار
تباه کرد فرو آب داده شهیدان را بچه آتش در زدی بایدت بیشتاب میان آب و آتش سوختن
امام حسن بصری نقل فرموده که مردی پیش ما می آمد که مرا مسایل شرعیه تعلیم دهید و ما را از صحبت او نفرتی
عظیم بود زیرا که در وقت تکلم از دهنش بوی می آمد که هیچ شامه طاقت آن نمی آورد و ما را شرم می آمد که سبب آن
نتن از وی باز پرسیم آخر او را روزی از آن حال سوال کردیم بغایت خجل و منفعل شد و گفت من از حال
خود شما را خبر دهم اما از سر این سخن در گذرید من با آن جماعه بودم که بر لب آب فرات نگهبانی میکردند تا لشکر
امام حسین آب برنتوانند گرفت و من نیز آب منع میکردم بعد از واقعه کربلا شبی در خواب دیدم که
قیامت قایم شده و من در تشنگی عظیم گرفتارم و در کنار حوضی بر لب آب حوض نشسته اند و برخی دیگر از
اصحاب بر پا ستاده و تشنگی ستابان مردم را آب میدهند من پیش حضرت رسول صلی الله علیه و سلم
آمدم و آب طلبیدم حضرت فرمود که آبش دهید هیچکس آب بمن ندادند تا سوز من استغاثه کردم
هیچکس التفات نکرد و آب نرسید و عطش من تند تر شد چنانکه فریاد زدم حضرت رسالت صلی الله علیه
و سلم فرمود که چرا آبش نمی دهید گفتند یا رسول الله این کس از آنهاست که بر کنار فرات نشسته بود
و تشنگان لشکر امام حسین را آب نمیداد حضرت رسول الله صلی الله علیه و سلم فرمود اسقوه قطرانا
اورا فرمود که از قطران بیاشامانید چون از آن قطران آشامیدم بیدار گشتم این نتن با خود یافتم و هر چند

قطران می شود و رایحهٔ آن موجب کراهت مشام مردمان است امام حسن بصری فرمود که دیگر نزد ما مباد آزار خاطر ما روا مدار و او را عذر خواستند و اندک زمانی را بخواری تمام بسر برد بیت اعدای ترا دهد خدا و زندگ مرگے که از آن بتر نباشد ابوالمفاخر آورده که مردی را در طواف خانهٔ کعبه دیدند نقاب بروی فرو گذاشته مے گفت خدایا مرا بیامرز و دانم که نیامرزی سادات و مشایخ حرم گفتند ای عزیز نومیدی از رحمت خدای کفر است و هرچند کسی را گناه بسیار و جنایت بیشمار بود چون بدرگاه حق رجوع نماید و بتوبه و انابت و زاری و ندامت پیش آید امید آمرزش هست بیت اگرچه جرم بیش از بیش داریم بالطاف خدا امید داریم تو چرا اظهار نا امیدی می کنی و از نا آمرزیدن حق خبر میدهی آن مرد گفت بیائید و قصهٔ مرا بشنوید تا بدانید که نومیدی من از چیست گفتند بگو تا بشنویم و هر یک حصه عبرت از قصهٔ تو برداریم گفت من در آن لشکر بودم که با امام حسین جنگ میکردند و بعد از شهادت آنحضرت رفیق آن خیل شدم که سر مبارک شاهزاده بشام مے بردند و ما پنجاه کس بودیم که نگهبانی آن سرها میکردیم آن مدابیر تیره ضمیر هر جا فرو می آمدند سر مبارک را در میان مے نهادند و گرد بر گرد آن حلقه زده خمر میخوردند و من از دور ایشان می نگریستم و گاه گاه بر احوال شقاوت مآل خود می گریستم شبے از شبها بهمان عادت خود بعد از شرب خمر مست شدند و خفتند و من در خواب نمی شدم ناگاه آواز ناله و زاری شنیدم و کسی را نمی دیدم و از تماشاے این حال بالا نگریستم چنان بنظر من آمد که در آسمان بگشادند و معاینه دیدم که خیمهٔ از نور فرود آورده و در برابر سر امام حسین بر هوا بایستاده و سه تن بار و بهای روحانی ایستاده پرسیدم که اینها چه کسانند گفت مقربان درگاه صمدیت اند یکے جبرئیل است دوم میکائیل و دیگرے اسرافیل ناگاه جبرئیل علیه السلام بزیر خیمه شد و گفت انزل یا صفی الله فرود آمی ای آدم صفی الله دیدم که آدم و شیث و ادریس فرود آمدند و سر شاهزاده را زیارت کردند باز بزیر خیمه شد و گفت که انزل یا نجی الله دیدم که نوح و سام فرود آمدند نوبت دیگر فرمود که انزل یا خلیل الله ابراهیم و اسمعیل و اسحق فرود آمدند دیگر باره فرمود که انزل یا کلیم الله موسی و هارون نزول فرمودند بار دیگر گفت انزل یا روح الله عیسی و شمعون نازل شدند و هر یکے که فرود می آمد سر مبارک امام حسین را زیارت میکرد و در آخر بزیر خیمه آمد و گفت انزل یا حبیب الله حضرت مصطفی صلی الله علیه وسلم نزول اجلال ارزانی فرمود با بزرگان صحابه و اشراف اهل بیت چون امیر المومنین علی و امیر المومنین حسن و حمزه و جعفر طیار را با چون رسول صلی الله علیه وسلم از آن خیمه بزیر آمد دیدم که سر امام حسین از جاے خود حرکت کرد و هفتاد قدم پیش باز دوید سر نورانی خود بر پشت

پاے آنحضرت نهاده بآواز حزین گفت یا جدّاه ببین که از ستمگاران بیوفا و نابکار با وجود جفا بمن چه رسید سید عالم صلے الله علیه وسلم آن سر را برداشت و روی مبارک در روے وے نهاد و دیگر بر و در آمد و همه انبیا موافقت آنحضرت می گریستند غزل آدم درین غم و درد و مبتلا است ٭ کشتی نوح غرقه طوفان ابتلا است ٭ حال آن خلیل ز آتش فزوده هم حزن ٭ این شعله بین که در جگر شاه کربلا است ٭ رنگین چه هست پیرهن موسی ز نیل ٭ ور دست غصه جبه عیسی چرا قبا است ٭ گویا برای ماتم سلطان بن حسین ٭ چندین خروش و ولوله در جیل انبیا است ٭ اینها غم از برای دل مصطفے است ٭ آن تیغ دیده لعبها است که بر جان مصطفی است ٭ گر مرتضی بگرید ازین غصه در خور است ٭ ور فاطمه بنالد ازین حال هم روا است ٭ آتش نه بر زمین بود و بسکه بر سپهر و هر که بنگری همین داغ مبتلا است ٭ جبرئیل علیه السلام پیش آمد گفت یا رسول الله اگر فرمائی با اهل کوفه و شام آن کنم که با قوم لوط علیه السلام کردم حضرت فرمود که آن میخواهم که فردای قیامت بر ایشان خصمی کنم جبرئیل گفت یا سید الثقلین جمعی ملائکه فرود آمدند میگویند که ما را فرموده اند که این پنجاه تن را هلاک کنیم رسول علیه السلام گفت تو بابیند آنچه ایشان را گفته اند آن فرشتگان حربهاے آتشین داشتند هر کرا حربه میزدند آتش در وے افتادے و بسوختے تا چهل و نه کس سوخته شدند چون نوبت بمن رسید گفتم الامان یا رسول الله گفت برو لا غفر الله لک خدا بیامرزاد من شک ندارم که سخن پیغامبر خلاف نیست اهل حرم گفتند نقاب چرا فرو گذاشته گفت از هول آن واقعه هیات من متغیر گشته است پس بمبالغه مردم نقاب برداشت رویش چون روی خوک بود و دندانهاش چون مشک کراز از دهن بیرون آمده سادات و مشایخ حرم گفتند دور شو از نزدیک ما تا شامت تو بحاضران نرسد آن شخص نقاب فرو گذاشته از حرم بیرون رفت هنوز ده قدم خارج حرم ننهاده بود که صاعقه از هوا در آمد و آن ناپاک را پاک بسوخت نظم

از برق ستم هر که زد آتش بشهیدان ٭ شد سوخته صاعقه خشم الهی ٭ وز هر که الم یافته دل آن شه مظلوم ٭ حقا که بیابد المی نامتناهی ٭

راویان معتبر آورده اند که بعد از شهادت امام حسین و سایر شهدا هیچ یک از امرا و سرداران لشکر ابن زیاد سوار و پیاده و خادم و مخدوم ایشان دمے باسایش نزدند و آبی بخوشدلی نخوردند و اندک زمانی را هر یک بعقوبتے دیگر که سبب عبرت عالمیان بوده هلاک شده اند و در شواهد آورده که بصحت رسیده است که هیچکس از قاتلان امیر المومنین حسین و اصحاب وے نماند که پیش از مرگ فضیحت نشد و مبتلا نگشت بقتل یا ببلاے دیگر در کنز الغرایب آورده که بعد از شهادت شاهزاده جابر بن یزید ازدی عمامه

مغز وی برابر داشته بر سر نهاده فی الحال دیوانه شد و دماغ وی بمرتبه مختبط گشت که بسلاسل مقیدش
ساختند و در آن قید فوت شد بزنجیر سلسلة ذرعها سبعون ذراعا مسلسل گشت و جمعی
حضرمی قمیص مطهرش از تن پاکیزه بر کشیده بپوشید ابرص شد و در آن کرته پاک صد و هفتاد سوراخ
شمرده اند که آثار زخمها و جراحتها بود و گفته اند قمیص آنحضرت را عبد الرحمن بن حصین پوشید و مبروص گشته
موی سر و محاسن او فرو ریخته عبرت عالمیان شد اسود بن حنظله یک شمشیر آنحضرت را برگرفت
علت جذام بر وی پدید آمد و خوره در همه اعضای وی افتاد و مسقط گشت مالک بن بسیار
جوشن شاهزاده را برگرفت از عقل بیفتاد و یاوه گوی شد و مردم با وی هزل و سخریت میکردند و سنگ
بروی میزدند عاقبت کسی بازی بازی سنگی بر سر وی زد و بدان ضربت مغزش پریشان شد
و در شواهد آورده که شمر ذی الجوشن مقداری زر سرخ در میان بارهای امام حسین یافته بود و بعضی از آن
به دختر خود بخشیده دختر آن را بزرگری داد تا برای وی زیوری سازد چون زرگر آن زر را با تش
برد و در آتش نهاد ناچیز گشت چون شمر آن را شنید زرگر را طلبیده باقی زر را بدو داد که این
را در حضور من در آتش نه چون زرگر آن را در آتش نهاد آن نیز ناچیز شد و می آرند که شتری چند
از شاهزاده مانده بود آن بدبختان آن را بکشتند و بپختند چنان تلخ بود که هیچ کس از آن
لقمه نتوانست خورد و قصهٔ عقوبات قتلهٔ امام حسین در دنیا و قتل ایشان بانواع خواری
و مشقت بسیار بوده بر دست ابراهیم اشتر و مختار و غیر ایشان از دوستداران اهل بیت سید اخیار
که در کتب مذکور است و مسطور والله علیم بذات الصدور و امام یافعی در کتاب مرآة الجنان
آورده که بعد از قتل امام حسین اندک وقتی راس عبید الله زیاد را بدار الامارهٔ کوفه آوردند و آن
سر خبیث نهادند همانجا که سر مطیب مکرم امام حسین نهاده بودند نهادند و امام ترمذی باسناد خود
از عماره بن عمیر نقل میکند که چون سر ابن زیاد و اصحاب او را بمسجد کوفه آوردند و در رحبه نهادند من بدانجا
رسیدم و آواز مردم شنیدم که میگفتند آمد آمد ناگاه ماری بیامد و میان آن سرها در
آمد و بسوراخ بینی عبید الله زیاد در رفت و اندک زمانی درنگ کرده بیرون آمد و برفت
تا از نظر مردم غایب شد باز فریاد مردم برآمد که آمد آمد دیدم که همان مار بیامد و همان عمل که پیشتر
کرده بود تکرار نمود چند نوبت این عمل مشاهده افتاد امام یافعی فرمود که علما فرموده اند که این مکافات
آن فعل بود که با سر امام حسین ازو ظاهر شد و این از نشانهای عذاب آشکار است و دلیست برین
نقل در شواهد نیز مذکور است و هم در شواهد آورده که یکی از بدبختان در مدینه خطبه خواند

و بقتل امیر المومنین حسین اظهار بشاشت کردی شب آنرا در مدینه آواز شنیدند و صاحب آواز را
ندیدند و سه بیت شنیدند که میخواند و یکے ازان این است شعر ایها القاتلون جهلا حسینا
ابشروا بالعذاب و التنکیل ای کشندگان حسین از روی جهل و بیخردی مژده باد شما را بعذاب
دوزخ و بند و سخن بیچین ترجمه بیت دیگر آنست که هر که در آسمان است بر شما نفرین میکند
از ارواح انبیاء از ملایکه و گروه مقربان و معنی بیت سوم چنین است که شما لعنت کرده شده اید
بر زبان پسر داؤد یعنے سلیمان علیهما السلام و بر زبان عیسی که صاحب انجیل است علیه السلام
دهم در شواهد نقل کرده که از عمارت های ارض روم گفته است که در کنایس ایشان دیدم که نوشته
بودند شعر انرجوا امة قتلت حسینا، شفاعة جده یوم الحساب، پرسیدم که این را
که نوشته و کی نوشته اند گفتند نمیدانیم ابو المفاخر گفته که این چهار بیت است و در تاریخ نوشتن
این ابیات هم در تحت او بوده حساب کرده اند سیصد سال پیش از مبعث حضرت رسول صلی الله
علیه وسلم بوده و ترجمه این بیت که مسطور شده این است که آیا امید میدارند استفهام بر سبیل
تعجب است یعنے چگونه امید میدارند گروهے که امام حسین را شهید کنند شفاعت جد او را
در روز شمار و بس غریب است که کسے فرزند کسے را بظلم و جفا بقتل رساند و خواهد که پدر آن مظلوم
مقتول او را شفاعت کند قطعه تعجب است که مر آن لعین که از سر جهل، نداشت حرمت
اولاد پاک مصطفوی، بریخت خون حسین و هنوز میدارد، طمع بلطف خدا و شفاعت نبوی، امید
بعنایت الٰہی و حمایت حضرت رسالت پناہی صلے الله علیه وسلم آنست که از مواہب فضل احدی
و میامن شفاعت احمدی صلے الله علیه وسلم قسطی اتم و اکمل و سہمی اعظم و اجزل بروزگار سوختگان آخر الزمان
که در ماتم شاه شهیدان با دیده گریان و سینه بریان حاضر می شوند و داستان حکایات جگر سوز
و روایات غم اندوز شهدا کربلا می شنوند و اصل و متوسل دارد و فرماینده کتاب و خوانندہ و شنونده
و نویسنده را از مثوبات آن نوشتگان شربت شهادت و کرامت آن نوشتگان
خلعت سعادت محروم و بے بهره نگذارد رباعی ای جهان آفرین بجان حسین رض بغم و درد بیدران
حسین کرسانی ثواب آن شهدا بمصیبت رسیدگان حسین رض آمین یا رب العالمین
خاتمه در ذکر اولاد و سلاطین و سلسله نسب بعضی از ایشان باید دانست که
حضرت امیر المومنین علی را بقول اشهر سی و شش فرزند بوده هژده پسر و هژده دختر شیخ شرف
الدین عبیدلی نسابه فرموده که نوزده پسر بوده شش در حال حیات و متوفی شده اند محسن یحیی عبید الله

دختر و پسر یک دیگر بودند بعد از امیر باندند حسن و حسین محمد حنفیه ابوبکر عمر عثمان عون جعفر عبد اللہ و فضل و
عباس و پنج تن از ایشان در کربلا شربت شهادت چشیدند ابوبکر که محمد اصغر نام داشت و عثمان و عون
و جعفر و عبد اللہ و فضل و عباس و بقول بعضی عمر علی هم در آن حرب بوده و بشرف شهادت فایز گشته
واند پنج پسر ایشان عقب ماند حسن و حسین و محمد آنکه محمد حنفیه گویند و عباس شهید و عمر اطرف و ما
اینجا ذکر جمعی مشاهیر از اعقاب سبطین سیدین من جر هما اسلام خالی الکونین بر سبیل اجمال
یاد کنیم در دو مقصد مقصد اول عقب سید شهید ابی محمد حسن بن علی بن ابی طالب که اکبر
اولاد امیر است و امام دوم است لقب وی مجتبی و سید ولادت وی در منتصف رمضان سنه
ثالث من الهجرة بوده و فات وی شب پنجشنبه بیست و نهم صفر سنه خمسین من الهجرة عمر شریفش
چهل و شش سال بوده و پنج ماه و نیم و او را شانزده فرزند بوده یازده پسر زید و حسن مثنی و حسین
و طلحه و اسمعیل و عبد اللہ و حمزه و یعقوب و عبد الرحمن و عمر قاسم ازین جمله عبد اللہ و قاسم
با عم بزرگوار خود در کربلا حاضر بودند و بشربت شهادت مستعد گشته عمر بیت و از الفرار نمودند و از چهار
پسر او را عقب ماند زید و حسن و حسین مثنی و کثرت سادات حسنی و اعتبار و اقتدار ایشان کالشمس
فی نصف النهار بحد اشتهار رسیده مصرع مرآ ته آفتاب چه محتاج صیقل است ، و درین اوراق
بعضی از اکابر که از نسل این دو بزرگوار در علم ظهور بر افراشته اند یاد کنیم بطریقی که سید حسب و نسب
جمال الدین احمد عنبه رحمه اللہ در مؤلفات خود آورده و ذکر عقب هر یک بر سبیل اختصار
در فصل جدا گانه بیاریم فصل اول اما عقب زید بن حسن که او را ابوالحسن گفتندی از
پسر او حسن بن زید است که کنیت او ابو محمد بود و در زمان دوانیقی امارت مدینه تعلق بدو داشت
و او را از هفت پسر عقب است ابو محمد که اسمعیل و اولاد چهار تن اندک اند و از آن سه تن بسیار آنها
که کمتر ند یکی اسحق است و از نسل او قبیله خطیبیان اند دوم زید از نسل او بنو طاهر اند و در ایشان
اختلاف است سوم عبد اللہ اولاد او نیز اندک بوده اند چهارم ابراهیم و فرزندان او
بغربت افتاده اند در طرف ارمینیه و نصیبین و بلاد جشیر اما آنها که اولاد ایشان بسیار بوده یکی
اسمعیل است که داعی الکبیر و داعی الاول نیز گویند و مدتی در طبرستان پادشاه بود و از نسل
اوست و قبایل ایشان بسیار است و دیگر علی است که امام عبد العظیم که در مسجد الشجره بنواحی ری است
د مزار وی حاجت روا در نسل است از فرزندان اوست و ایشانرا شیره بیوت و عشایر زیاده از حد است
سوم قاسم و اصح آنست که عقب وی عبد الرحمن شجری است و محمد بطحانی و بس اما بطحانیان بسیار اند

و سید ابو الحسن احمد برادر سید محمد و سید الحسینی از نسل هارون بن البطحانی اند و ابو تراب النقیب
و ابو الحسین المحدث از نسل عیسی بن البطحانی اند و زید مشهور به ابن الترمیه از نسل موسی بن البطحانی
و ابو الحسن اطروش و ابو الفضل الملقب بالرضی که نسبت سادات گاستانه اصفهان بوی
رسد از نسل حسن بن قاسم البطحانی اند و داعی الجلیل که پادشاه بالرمه بود و یکی از ائمه زیدیه است
هم از نسل عبد الرحمن است و بعضی گفته اند و شجری نسبت به بطحانی و سادات دراز گیسو در آمل
و طبرستان هم از عبد الرحمن اند اما شجریان ایشان نیز جماعتی بزرگ بوده اند محمد اسلم و حسن
زرین کمر و ابو محمد یا کسیم از نسل محمد شجری اند و ابو الحسن بن احمد که داماد
حسن بن زید داعی الکبیر است از نسل علی شجری است و داعی الصغیر نیز از ایشان است فصل دوم
اما عقب حسن مثنی از پنج پسر است و حسن مثنی را ابو محمد گفتندی و بغایت جمیل و جلیل بود
و مادر او حبیبه آن شد که یکی از دختران عم خود حسین بن علی را التماس خود در آرد و حسین دو دختر
خود فاطمه و سکینه را بر وی عرض کرد و گفت ای پسر برادر من هر کدام از این دو خواهی
اختیار کن التماس تو در آرم حسن مثنی شرم داشت که یکی را اختیار کند سر مبارک
در پیش انداخت و خاموش بایستاد حسین گفت یا ابن اخی من از برای تو فاطمه
را اختیار کردم که بسیار به مادر من فاطمه زهرا بتول عذرا مشابهت دارد پس دختر خود
فاطمه را به حسن داد و خدای تعالی حسن را از دختر حسین سه پسر داد عبد الله
محض و ابراهیم غمر و حسن مثلث و ایشان بر همه سادات فخر کردندی که مادر ما دختر
حسین است و پدر ما برادر حسن را دو پسر دیگر بود داود و جعفر و مادر ایشان ام ولد
بود حبیبه رومیه اما ابو سلیمان داود بن حسن در حبس منصور دوانیقی افتاد مادرش
التجا با امام جعفر صادق نمود و امام او را دعای تعلیم فرمود که در روز استفتاح
بخوان تا بسرعت از زندان خلاص یابد ام داود آن دعا را در روز مذکور بخواند و فرزندش
از آن محبس نجات یافت و حالا همان دعا را روز استفتاح میخوانند و به دعای ام
داود مشهور است و عقب داود از پسر وی سلیمان است و بعضی افتاده در مصر
و ابو تغلب و در دساتین نصیبین و سادات آل طاوس همه از نسل سلیمان اند اما
ابو الحسن جعفر بن حسن مردی بزرگ و مشهور بود و سادات سیلقی از نسل محمد بن سیلق اند
که پسر حسن جعفر بوده و عبید الله که امیر کوفه بوده در زمان مامون خلیفه پسر عبید الله

بن حسن حنفیست و محمد ادرع پسر عبید الله امیر است و بنو الملحوس از اولاد وی
اند و بنو الکشش در ولایت شام از نسل ابو سلیمان محمد بن عبید الله اند اما ابو علی حسن مثلث
از اکابر دور خود بوده و ابو الحسین علی عابد از اولاد وست و از اولاد علی عابد حسین بن
علی شهید صاحب فخ است که در زمان هادی خروج کرد و جماعت سادات علوی باوی
بودند هادی کس فرستاد و تا همه را شهید کردند و از امام محمد تقی منقولست که بعد از
قضیه کربلا هیچ واقعه اهل بیت ما را صعب تر از واقعه فخ نبوده اما عبد الله محض و ابراهیم
غمر کثیر الاولاد بوده اند و از اعقاب ایشان بسیار بزرگان خاسته اند و هاشمیه از
عقب هر یک در دو فصلی ایراد کنیم وصل عبد الله محض شیخ بنی هاشم بوده
در زمان خود او را محض گفتندی یعنی خالص چه خالص و سبط بود و مادرش فاطمه بنت الحسین
و پدرش حسن بن الحسن و او بغایت شبیه بوده بحضرت رسالت صلی الله علیه و سلم و از وی پرسیدند
که شما چه جهت افضل همه مردمانید گفت بآنکه همه کس را آرزو است که از ما باشند و ما آرزو نمی
بریم که از دیگران باشیم ثبت در آرزوی رتبه ما اند دیگران ما را بمرتبه دیگران نیست آرزو و
عقب او از شش پسر است محمد و ابراهیم و موسی و یحیی و سلیمان و ادریس اما محمد صاحب
نفس زکیه بود که او را ابو القاسم می گفتندی و اکابر زمان او را مهدی النفس و اند چه نام او محمد
بود و کنیتش ابو القاسم و نام پدرش عبد الله و در حدیث مشهور آمده که مهدی از فرزندان
من باشد نام او نام من و نام پدر او نام پدر من و در روایتی دیگر هست که کنیت
او کنیت من و عقلای بنی هاشم همه بوی مستظهر بودند و در ... نقل کرده است
که او چهار سال در شکم مادر بود و چون متولد شد در میان دو کتف او خالی سیاه بود برابر بیضه و
او خروج کرد در مدینه و امام مالک رحمه الله فتوی میداد مردمان را که با وی خروج کنید و یاری
و مددکاری و هواداری او فرو مگذارید و ابو جعفر دوانیقی لشکر بسر وی فرستاد و او با لشکر خود باستقبال
بیرون آمده محاربه واقع شد و او در احجار الزیت بقتل رسید و چون در حدیث واقع شده
بود که از فرزندان من نفس زکیه باحجار الزیت کشته خواهد شد او را نفس زکیه نام کردند و عقب
او از پسرش ابی محمد عبد الله اشتر الکابلی است که او بعد از شهادت پدر بسند گریخته بولایت سند
رفت و در کابل شهید شد و او جعفر نقیب کوفه و ابو الحسن ... الی البرکات محمد و ابو ...
صحیح ... همدان هم از نسل اشتر اند اما ابراهیم قتیل باخمری کنیت او ابو الحسن بود و ... او ...

نقل کرده اند که دم شتر رسید و گرفته و برجای بداشته و بودی نیز که شتر برفتی و دم او در دست
ابراهیم بماندی و او از کبار علما بوده و در شب دوشنبه غره رمضان سنه ۱۴۵ ببصره خروج کرد
و بسی از اکابر بوی بیعت کرده بودند چون امام اعمش و عباد بن منصور و جماعت رسید
که امام اعظم ابو حنیفه کوفی رحمه الله نیز در بیعت او بوده و بخروج باوی و معاونت و نصرت وی
فتوی میداده و پسر خود حماد را با چهار هزار درم بوی فرستاد و نامه نوشت و در آنجا یاد کرد اگر نه
حفظ امانات و ودایع مردم که نزدیک من است مرا دامن میگیرد و الا بتو لاحق شده تقویت تو
میکنم و این نامه بدست دوانیقی افتاد و بر ابو حنیفه رحمه الله متغیر شد و او را ایذائی کرد که سبب وفات
وی گشت و آورده اند که عجوزه بنزد امام اعظم آمد و گفت تو فتوی دادی پسر مرا بخروج با ابراهیم
و او رفت و کشته شد امام فرمود که کاشکی من بجای پسر تو بودمے القصه دوانیقی لشکر بسر وے
فرستاد و ابراهیم نیز از بصره بیرون آمد با عسکری دوانیقی محاربه نمودند و بعد از انهزام لشکر
دوانیقی تیرے بر پیشانی ابراهیم آمد و شهید شد و در دیه باخمری و او قریه السبیت قریبا بوده
و عقب او از پسرش حسن است و بس و هو الارزق و صاحب خاتم و رزق الله ملقب بجنید و بس
از نسل وے اند اما موسی کنیتش ابو الحسن است و چون لون مبارکش اندکی سیاهی مایل بود [illegible]
او را جون لقب بود و عقب او از پسر است اول عبد الله که شیخ صالح گفتندے و او را نیز رضا لقب
داده بودند و مامون میخواست که او را ولی عهد خود سازد ابا نمود و گریخته و در بادیه اقامت نمود تا
هم آنجا دعوت حق را لبیک اجابت فرمود دوم ابراهیم و عقب او از ابراهیم یوسف اخیضر است
و یوسف امیر و ابو جعفر حاکم یمامه و بنو حمیدان همه از نسل وے اند اما شیخ صالح عقب او از پنج
پسر است موسی ثانی و سلیمان و احمد و یحیی و صالح و از اولاد صالح آل ابی الضحاک اند و آل حسن
و آل هزیم اما یحیی ملقب است بسویقی و اولاد او را سویقیون خوانند و ابو الغنایم و آل ابی
الحمد از نسل یحیی اند اما احمد ملقب است بمستور که در حرب بس سوارگی نمود و اولاد او را احمدیون
خوانند و ایشان بسیار اند همه اهل ریاست و حکومت و بنی عمیق و آل المطر و آل حمزه و کرامیون
و آل عرقه و آل حماره و آل سلمه و بنی السراج همه از نسل احمد مستور اند اما سلیمان سیدی وجیه
بوده و صاحب باس و سطوت و بشجاعت و سخاوت مذکور و مشهور و او را یک پسر بود
داود نام و داود پنج پسر داشت ابو الفاتک عبد الله و حسین شاعر و حسن محترق و علی و محمد

مصقع اما اعقاب محمد مصقع اندکی بوده و عقب او از علی بن سلیمان حسین عابد شهید است و حسن محترق باو منتهی بوده اعقاب او نیز قلیل بوده اند و حسین شاعر را اولاد هست از جمله عبد الله المکی را بنی الهندی اما ابو القاسم اولاد او را قاسمیون گویند و تقدم در ریاست سادات حسینی ایشان را بوده و ابو القاسم صد و بیست و پنج سال زیست و اولاد او در حجاز و یمن ملوک بودند و او را هشت پسر بوده اول اسحق او را فارس بنی حسن گفتندی که در جود و جرأت و کرم و سعادت خاصه ممتاز بود و اولاد وی بوده و عقب او از محمد و علی و ادریس و قاسم است دوم محمد و بنو الحجازی در ینبع و وطن بلیس از نسل وی اند سوم احمد که ابو جعفر گفتندی صد و بیست و هفت سال عمر یافت و عقب او بسیار اند همه نقبا و روسا و ابو طالب و عباس و قاسم از اولاد وی اند چهارم ابی الفاتک و صحیح آنست که او را اولاد نمانده اند پنجم جعفر آل مضاء از نسل وی اند ششم قاسم نسابه او نیز معقب است میاح و سراج از فرزندان وی اند هفتم داود و موسی فارس و حسین هر دو از اولاد وی اند هشتم عبد الرحمن ابی فاتک صد و بیست سال زیست و بیست و یک پسر داشت از جمله یازده معقب بودند و ابو الطیب داود بن عبد الرحمن که اولاد او را آل ابی الطیب گویند عقب او بسیار است و بنو وهاس و بنو علی و بنو حسان و بنو قاسم و بنو یحیی اینها همه اولاد ابی الطیب اند و بنو شماخ و بنو مکثر اولاد وی اند اما عقب وهاس بن ابی الطیب از شش پسر است محمد و غانم و مختار و مکثر و صالح و حمزه و اما حمزه بن وهاس والی مکه مبارکه شد بعد از وفات امیر تاج المعالی شکر بن ابی الفتوح و حمزه را از چهار کس عقب بوده عماره و محمد و ابو الغانم یحیی و امیر المخلاف عیسی و عیسی را پسری بود علی لقبش تین و فتح الله و حاکم صاحب اختیار مکه بود در ایام حکومت او بمکه امام علامه جار الله شکر الله سعیه کتاب کشاف را بنام او تصنیف کرد و قصاید بسیار در مدح وی انشا نمود و او نیز در مدح زمخشری ابیات دارد و عقب وی بسیار است اما موسی بن الشیخ الصالح که موسی ثانی گویند کنیت او ابو عمر است و در سنه ۲۵۶ او را شهید کردند در ایام معتز از خلفای عباسی و اولاد او را موسویون گویند و امارت حجاز از آن ایشان بوده و هژده پسر داشت از یازده تن عقب نماند و هفت تن معقب اند ادریس بن موسی و ابو الرفاع و ابو الشویکات پسران وی اند امیر حیدر و نقیب لطایج از نسل ایشان اند و آل علقمه از نسل حسن بن ادریس است یحیی ابن موسی که ملقب به فقیه است عبد الله دیباج پسر اوست و آل ابی الهیل از نسل احمد بن

بیحیی اند صالح بن موسیٰ ملقب بازت است و گویند ارت را پسر او بوده و مر او را عقب هست حسن بن موسیٰ اولاد او در ینبع و نواحی آن ساکن بودند و صالح امیر فارس که اولاد او را صالحیون خوانند از نسل محمد بن حسن است و آل بدر هم ازین نسل اند علی بن موسیٰ پسر او عبداللہ عالم است و اعقاب وارد و اولاد امیر بن موسیٰ او را عقب بسیار است صلاصلہ و آل الشرقی و آل نزار و آل بیحیی و آل عطیہ از نسل وی اند و قطب الاقطاب سیدی محی الملة والدین عبدالقادر قدس سرہ منسوب است بعبداللہ بن یحییٰ بن محمد الرومی بن داود الامیر محمد اکبر بن موسی الثانی که او را ثایر گویند که بجد بنه خروج کرد در ایام مستر عقب او از پنج کس است اول عبداللہ اکبر اشد از نسل وے اند اولاد حسین شدید دوم حسین امیر و عقب او از سه پسر است ابو ہاشم و ابو جعفر و ابوالحسن یحییٰ امیر از اولاد ابو الحسن است و حسن محترق از نسل ابو جعفر و اول کسی که از نسل بنی الجون در مکہ ملک شد او بود و اولاد ابو ہاشم را ہواشم گویند و امرا نیز خوانند سوم علی و بنو علی اولاد وی اند و آل شہم و آل مقن سجلہ از نسل علی اند چہارم قاسم و او را برادر خرد او حسن را که عقب پنجم است حرانی گویند که در حران با عادی جنگ کردند و عقب حسن از سلیمان و محمد است و عقب سلیمان از ہاشم آبا ہاشم حرانی را اعقاب و اولاد بسیار اند آل کتیم و آل وریس و آل ابی الطیب و از شجرہ بنو مالک معلوم میشود که نسب این شاہزادہ بزرگوار فلک اقتدار بقاسم میکشد چه والد عالی مقدار شمع سید السادات و منشاء البرکات والسادات سید صلاح الدولة والدین موسیٰ از جانب پدر از نسل علی بن مالک است و از طرف والدہ عفت شعار از نسل سلطان السادات العظام و برہان النقاوة الکرام جلال الملة والدین امیر سید برکہ بن محمد بن مالک است و نسب مالک بر این وجہ در شجرہ مسطور است مالک بن الحسن بن الحسین بن کامل بن احمد بن اسمٰعیل بن علی بن عیسیٰ بن حمزہ بن وہاس بن شکر یحییٰ بن محمد بن ہاشم بن قاسم الحرانی بن محمد الثایر بن موسیٰ الثانی بن عبداللہ الشیخ الصالح بن موسیٰ الجون بن عبداللہ المحض بن الحسن المثنی بن الحسن بن علی ابن ابی طالب رضی اللہ عنہم پس دانستہ شد که سلسلہ نسب این شاہزادہ عالی نسب الی حسب از جانب والد بزرگوار بسبط الرسول المؤتمن امیر المؤمنین حسن میرسد و بعد از اطلاع بر این معنی این نیز باید دانست که از طرف والدہ عصمت شعار بصاحب قران اعظم امیر تیمور گورگان منتہی میشود چه مہد اعلی و حرم پنہانی که والدہ حضرت شاہزادہ باشد دختر سلطان الاعظم فرمان الامم خاقان الوسے مغز الدولة والدین بالیقرا است که برادر اعیانی عالی حضرت خلافت پناہ سلطان السلاطین مغز السلطنة

والد ضیاء الدین ابو الغازی سلطان حسین بہادر خان است خلد اللہ ملکہ و سلطانہ و ایشان فرزند بزرگوار حضرت سلطان مبرور سلطان غیاث الدین منصور واو فرزند سلطان کشور ستان بایقرا سلطان واو فرزند خاقان مغفور امیرزادہ عمر شیخ واو فرزند حضرت سلطان صاحب قران قطب السلطنۃ امیر تیمور گورگان انار اللہ برہانہ و باز این شاہزادہ عالی قدر بشرف مصاہرت عالی حضرت خلافت زینت جم جاہی ظل الٰہی شاہ ابو الغازی خلدت معالم سلطنتہ کما مہدت دعائم عظمتہ معزز گشتہ وگوہر یکتا ازان صدف شرف ظہور نمودہ مسمّٰی بہ محمد برکہ آثار دولت ابد پیوند از صفحات احوالش ظاہر است ومخایل بخت روز افزون از وجنات اقوال و افعالش لائح و باہر شعر اِنَّ الْهِلَالَ اِذَا رَأَیْتَ نُمُوَّہٗ اَیْقَنْتَ اَنْ سَیَصِیْرُ بَدْرًا کَامِلًا بیت صفات او خبر میدہد در اول وقت که شاہ ملک معالی شود در آخر کار۔ لا زال مؤیدا بعنایۃ الجلیل فی ظل والدہ النبیل اما یحیی بن عبد اللہ محض او را صاحب دیلم خوانند که در گیلان خروج کرد و عقب او بسیار است اما سلیمان بن عبد اللہ پسر او محمد را در مغرب اولاد بود و حقیقت احوال ایشان معلوم نیست اما ادریس بن عبد اللہ عقب او از پسرش ادریس است سوس اقصیٰ و عمر را در مدینہ زیتون و علی تاہرتی کہ رسول سلطان مصر بودہ بسلطان محمود غازی از نسل یحیی بن ادریس است وصل ابراہیم غمر بن الحسن المثنی کنیت او ابو اسمعیل است و او را بجہت کثرت جود و سخا غمر لقب دادند سید شریف بودہ راوی احادیث جد بزرگوار خود صلی اللہ علیہ وسلم و در حبس دو انقی وفات کردہ و نود و نہ سال عمر داشتہ و عقب او از پسرش اسمعیل دیباج است پس عقب او از حسن تج است و ابراہیم طباطبائی و عقب حسن تج از پسرش حسن است و بنو التج لقب اولاد وست و عقب او از ابو جعفر است و از ابی القاسم علی بن المعروف بابن المعیہ و صاحب مسجد عبد الجبار کوفی از آل معیہ است و اکابر آل معیہ بسیار بودہ اند از نقبا و خطبا از جملہ نقیب تاج الدین جعفر کہ او را از غایت فصاحت لسان آل حسن گفتندی اما ابراہیم طباطبائی پیشوائی قوم بود وسبب تلقیب او بہ طباطبائی آن بودہ کہ در محل طفولیت او پدرش خواستہ کہ برائے او جامہ بدوزد و او را مخیر ساختہ میان جبہ و قبا و ہنوز زبانش بر کلام فصیح جاری نبودہ فرمود کہ طبا طبا یعنی قبا قبا و بعضی گفتہ اند کہ او را اہل سواد بدین لقب خواندند و معنی طباطبا بلغت نبطی سید سادات باشد و عقب او از سہ فرزند است قاسم رسی و احمد و حسن طباطبا ابو محمد صوفی مصری است اما ابو ابراہیم و الو الحسن بلقب بحل و بنو السعید و بنو الکرکی از نسل

حسن اند اما احمد طباطبا کہ ابو عبد اللہ گفتندے عقب او از ابی جعفر و ابی اسمٰعیل است و ابو البرکات
و ابو المکارم از نسل احمد اند اما قاسم رسی کنیتش ابو محمد است و بجہت نزول او در جبل الرس
او را رسی گفتند مرد عفیف و زاہد بودہ و عقب او از ہفت پسر است یحییٰ رسی و الی رملہ بودہ و آنجا
عقب دارد حسن رسی حاکم و رئیس مدینہ بودہ طلیبات بن محسن از اولاد اوست اسمٰعیل رسی عقب او
از پسر او ابی عبد اللہ محمد شعرانی است کہ نقیب طالبیان بودہ بمصر و عقب محمد شعرانی از اسمٰعیل
پسر اوست کہ بعد از وی در مصر منصب نقابت داشت و از ابی القاسم احمد نقیب و نقبای مصر
ہمہ شعرانی بودہ اند و سلیمان رسی قسیم عدل از اولاد اوست و بنو نوروز بن بمصرہ از اولاد محمد بن ابراہیم
بن سلیمان اند و حسین رسی سید کریم بود و او را ابو عبد اللہ گفتندے پسرش ابو الحسین
یحییٰ ہادی امام بزرگ بودہ است از ائمہ زیدیہ در ایام معتضد بہ یمن ظہور کرد و او را ہادی
الی الحق لقب دادند و اولاد او ملوک و ائمہ یمن اند و حسن قیلی پسر اوست و آل ابی الصاف
از نسل محمد مرتضیٰ ابن یحییٰ اند و احمد الناصر بن یحییٰ الہادی او را ناصر لدین اللہ لقب
دادند و ناصریہ از اولاد او بسیار اند و عقب ایشان در یمن و خورستان است و محمد رسی را
نقبا و قضاة شیراز از اولاد وی اند نقیب النقبا و قاضی القضاة قطب الدین ابو زرعہ از اولاد زید اسود اند و
او پسر ابراہیم محمد رسی است و ابن طقطقی صاحب اموال و ضیاع و عقار از اولاد قاسم الرئیس بن محمد است و موسی
رسی بمصر بودہ و عقب او آنجا بودند و آخر بنی رسی ایشان اند و بنی رسی آخر بنی ابراہیم طباطبا اند و ایشان آخر
بنی اسمٰعیل دیباج اند و اسمٰعیل پسر ابراہیم غمر و او پسر حسن بن حسن بن علی ابن ابی طالب رضی اللہ عنہم این بود شمہ
از انساب اعقاب شاہزادہ حسن کہ بر سبیل ایجاز و اختصار رقم ذکر یافت و بعد ازین در عقب سلطان شہید شروع میرود بعون اللہ
تعالیٰ مقصد ثانی در ذکر عقب سید و شہید ابی عبد اللہ حسین وی امام سوم است و ابو
الائمہ است لقب وے سید و شہید ولادتش سنہ اربع من الہجرة بودہ و شہادتش دہم محرم
سنہ ۶۱ ہجریہ و میان ولادت برادرش حسن و حمل وے پنجاہ روز بودہ و طہر نیز گفتہ اند و
مرضعہ او ام الفضل بودہ زوجہ عباس بن عبد المطلب بہ لبن قثم بن عباس و او را
چہار پسر و دو دختر بودہ اما پسران علی اکبر است و علی اوسط کہ زین العابدین گویند و علی
اصغر و عبد اللہ و بروایت دیگر شش پسر داشتہ چہار مذکور و محمد و جعفر و در تاریخ العالم
بجای محمد آوردہ واللہ اعلم و بہر تقدیر اولاد او از علی زین العابدین است و بس
و ازین حضرت تا مہدی نہ امام اند از ائمہ اثنا عشر لاجرم مطالب این مقصد را در نہ فصل

ایراد میکنیم **فصل اول** در عقب امام زین العابدین وهی امام چهارم است از ائمه اثنا عشر و کنیتش ابو محمد است و لقبش زین العابدین در شواهد آورده که یک شب در نماز تهجد بود شیطان بصورت اژدهای متشکل شد تا ویرا از عبادت مشغول سازد و امام بوی هیچ التفات نکرد و شیطان آمد و انگشت پای ویرا بگزید باز نیز التفات نکرد و بس چنان کرد که دردناک شد هنوز نماز خود را قطع نکرد پس خدای تعالی بر وی منکشف گردانید که آن شیطان است و امام ویرا دشنام داد و طپانچه زد و گفت دور شو ای ملعون خوار و ذلیل چون دور شد برخاست که ورد خود تمام کند آوازی شنید و قائل را ندید که سه بار گفت انت زین العابدین و دیگر سجاد و ذی الثفنات و آدم آل عبا هم از القاب اوست پدرش حسین بن علی سبط النبی العربی صلی الله علیه و آله و سلم و مادرش شاه زنان و قیل شهربانو بنت کسری یزدجرد بن شهریار بن پرویز بن هرمز بن نوشیروان ملک عادل و از اینجا گفته اند که زین العابدین جمع کرده است میان نبوت و ملک و چون فاطمه خواهر زین العابدین هم از شهربانو بوده و بحسن بن حسن داده اند پس اولاد حسن مثنی را پیغامبری و پادشاهی جمع باشد ولادت زین العابدین بقول اصح سنه ثمان و ثلثین بوده از هجرت و وفاتش سنه خمس و تسعین و هیچکس را از خواص و عوام و دوست و دشمن در فضایل وی شبهه نیست و او را نه پسر و نه دختر بوده و عقب او از شش پسر است محمد باقر و عبد الله باهر و زید شهید و عمر اشرف و حسین اصغر و علی اصغر اما علی اصغر عقب او از پسر او حسن افطس است و علمای نسب او را در وی سخنان است از جمله ابو جعفر نسابه قطع دارد که مطلقاً نیست بعضی افطسیون انهم اسکتوا لما تکلموا و حق آنست که میان وی و امام جعفر صادق مباحثه واقع شد توجه طعن بود از آن سبب است نه از روی نسب و عقب او را از پنج کس است اول خرزی و حسین بانکدیم پسر حسن بن علی خرزی است و بانکدیم را عقب هست و تاج الدین حسن افطسی قاضی القضاة بلاد قراتیه و ابو الفضل نقیب نقبای ممالک اولجایتو محمد هم از نسل حسن اند دوم عمر بن حسین قاضی ابن الدوله ابو جعفر نسابه از نسل اوست و اعقاب او بسیار اند سوم حسین بنو الشکران از اعقاب وی اند و علی دینوری پسر حسن بن حسین افطس است و ابو هاشم محمد که نسابه ری بوده از نسل دینوری است چهارم حسن مکفوف پسر وی علی قتیل النهرین است و بنو شریح از نسل وی اند و بنو سمان اولاد حمزه بن حسن مکفوف

اند و بنو ربیح از اولاد ناصر بن علی بن الحسن بوده اند و بنو زبارة که در بنی الافطس خانواده از ان شهر نیشابور قبیست از نسل عبید الله معروف و بن اسن مشهورت اند و پنج پسر عبید الله شهید از اولاد و اعقاب وے بسیار اند از جمله ابو طالب محمد قاسم و بنو المحترق و بنو الاعرج و ابو محمد حسن مداینی از نسل طاہر بن عبید الله دست و مداینی بیست و یک پسر داشته همه را علی نام نهاده و امتیاز ایشان بکنیتها بوده ابو الحسن بابا و بنو ابی نصر از نسل ابو تراب علی بن حسن مداینی اند امام حسین اصغر بن زین العابدین از پنج کس عقب دارد اول عبید الله اعرج و کنیتش ابو علی است و در پاے او اندک نقصانی واقع بود بدین لقب اشتهار یافت و در اعقاب وے ارتی الجمله تفصیلے ضرور است زیرا که بطون و افخاذ و عشایر او بسیار اند و عقب او از پنج پسر است جعفر الحجة و علی صالح و محمد جوانی و حمزه و عقب حمزه اندک است و بنو حمون از نسل حسین بن حمزه اند و محمد جوانی منسوب است بجوانیه و آن قریه ایست بمدینه ابو الحسن محمد محدث بن حسن محمد جوانی است و بنو الجوانی از اولاد ابو الحسن اند در مصر و اسط و ابو جعفر محمد مقتول هم از نسل اوست و علی صالح بزرگ بوده و ریاست عراق تعلق باولاد او داشته و کنیت او ابو الحسن است و مستجاب الدعوات بوده است و عقب از عبید الله ثانی است و از ابراہیم و بنو طفنسط در کرخ و بنو المحترق از نسل حسن ابن ابراہیم اند و عبید الله ثانی پسری داشته علی نام مر او را پسرے بوده عبید الله ثالث و پسرے امیر ابو الحسین محمد اشتر است و او ملقب ابو الطیب است و بیست فرزند داشته همه بزرگ و جود بوده اند و ابو یعلی نقیب و اسط و ابو المعالی و ابو الفضایل اشتر کم اند و بنو رکابیه و بنو عزام و بنو عجیبه و بنو القایم و بنو معالج و بنو ابی الغنایم و بنو ابی حید و بنو طیق و نقباے عراق دامر اسے حاج از تغلب از نسل اشتر اند و ابو السلام مسلم احوال امیر حاج که کنیتش عبد الله گویند و لد ابی علی محمد امیر حاج بن اشتر است و محمد مختار نقیب امیر الحاج پسر اوست و بنی المختار که نقبا و سادات بزرگوار تند از اعقاب وے اند اما جعفر الحجة امرای مدینه و نقبای بلخ و هنرید و ملوک انجانه از اعقاب وے اند و او را دو پسر بوده حسن و حسین حسن بن جعفر بمدینه بساد است بلخ است و عقب حسین از ابی الحسین یحیے بن نسابه است و بنو مهنا و بنو علوان و بنو قوارس و بنو عیلان و بنو الاعرج از اعقاب علی بن یحیے اند و بنو جلال بحلہ و بنو شقایق و بنو خزعل و بنو مهنا از نسل طاہر بن یحیی اند و حاحده از نسل عبید الواحد بن مالک بن حسن مهنا و حمازه نیز از این نسل اند و ہم از اولاد حسین

اصغر عبد الله است و جعفر صحیح پسر او ست و عقب او از سه پسر است محمد عقیقی که اولاد او را عقیقیون
گویند و بنو الموسوس از نسل وی اند دیگر اسمعیل منقذی که در دار منقذ که بمدینه ساکن بود و اولاد وی
بسیار اند و ایشان را منقذیون خوانند از جمله علی کیا که جد ملوک ری است و آل عدنان که نقبا
دمشق اند از نسل وی اند و دیگر احمد منقذی اولاد او ابراهیم و جعفر و حسن و حسین و عبد الله
همه معقبان اند سوم علی و او را نیز عقب بسیار است حسن و حمزه و پسر او حسین کوکبی از اولاد موسی
بن علی اند و بنو الکرکش و بنو الفیل و بنو المصیره از اولاد عیسی کوفی بن علی اند چهارم ابو محمد الحسن
پسر او عبد الله است و پسر عبد الله محمد و او را دو پسر بوده محمد سلیق و بجهت سلاقت لسان
یعنی تیز زبانی بدین لقب مشهور گشت و حسن حکا که اولاد او ولاة ری بودند از اعقاب سلیق اند و دیگر علی
مرعش نقبای شیراز اولاد وی اند و عبد الله باسطری نیز از نسل اوست پنجم سلیمان و اولاد او را به بلاد
مصر و مغرب بنو القواطم خوانند اما عمر الاشرف بن زین العابدین برادر پدر مادری زید شهید است
داستان و عقب او از پسر او علی اصغر محدث است و او از عم زاده خود جعفر صادق روایت
کند و علی از سه پسر عقب دارد قاسم و عمر شجری و ابو محمد حسن و عقب قاسم از پسرش دید
جعفر محمد صوفی است که در ایام معتصم بطالقان خروج کرد و او را گرفته شهید کردند و نقبای قم
و شیراز ایان از نسل عمر شجری اند و حسن را نیز عقب هست مانند بنو طبری از اولاد احمد اعرابی است
و احمد پسر او ابو جعفر محمد بن حسن و ابو جعفر محمد نقیب طبری از نسل جعفر دیباجه بن حسن است و بنو
زهران نیز از این نسلند و ناصر الکبیر بطبرستان که پادشاه دیالمه بود و ناصر الحق لقب او
پسر علی بن حسن است و او را عقب هست بگیلان و اعقاب او ملوک و حکام اند اما زید الشهید
کنیت او ابو الحسین است و مناقب و فضایل او در حد حساب نگنجد و او به سنه ۱۲۱ در کوفه
خروج کرد و یوسف ثقفی بفرمان هشام بن عبد الملک با وے محاربه نمود و راشد که مملوک
یوسف بود تیرے بر میان دو ابروے وی زد و بدان زخم شهید شد و او را برهنه بر دار کردند
و بفرمان الهی آن شب عنکبوت بروے تنیدند چنانچه عورت وے از ابصار مردم پوشیده
گشت و زید را چهار پسر بود یحیی و حسین ذو الدمعه و ذو العبره نیز گویند و عیسی موتم الاشبال
و محمد اما یحیی بعد شهادت پدر بگریخت و در خراسان بجوزجانان افتاد و نصر سیار جمعی را
فرستاد تا وی را شهید کردند و از عقب نماند و حسین ذو الدمعه سه پسر داشت اول یحیی
و او را هفت پسر بود اول قاسم و عقبان که است دوم حسن زاهد عقب او نیز کم است و بنی

ملتک و بنی خالص از نسل وی اند و سوم حمزه بن یحیی اعقاب بسیار داشت بنو الامیر از اولاد وی اند چهارم
محمد اصغر اقساسی بن یحیی منسوب است باقساس و آن دیهی بوده در نواحی کوفه و اولاد او همه
سادات معظم بوده اند احمد موضح و علی زاهد و محمد قرة العین از نسل علی زاهد اند بنو زبرج از اعقاب
محمد بن اقساسی پنجم عیسی ابن یحیی اعقاب او در بلاد و دیار منتشر اند بنو علق و بنو الابرز و بنو مریم و بنو
الخطب و بنو المقری از اعقاب وی اند ششم یحیی بن یحیی و ابو الحسن علی کتیله از نسل او ست و بنو کرز برز
و بنو قتیله از اولاد وی اند و بنو زین الشرف از نسل کتیله اند و بنو مقبل و بنو هیجا نیز کتیلی اند هفتم عمر بن
یحیی اعقاب او از همه برادران بیش است یحیی پسرش در ایام متعین خروج کرد و بدرجهٔ شهادت
رسید بنی الغدان و آل آشیبان و نقبای مشهد غری از بنی اسامه محمد ع از نسل محمد عمر اند دوم
حسین قعد ذو الدمعه اکثر سادات فارس از نسل وی اند سوم علی بن ذی الدمعه عقب
او از زید شبیه است و او نسابه بوده است و کتب مبسوطه در انساب نوشته نقبای بغداد
و بصره از نسل وی اند اما عیسی موتم الاشبال کنیتش ابو یحیی است و او شیری را کشته که بچگان داشت و بموتم
الاشبال ملقب شد یعنی یتیم کنندهٔ شیر بچگان احمد مختفی پسر او مردی وجیه بود و پسرش محمد عالم علامه بود بعلم انساب
عرب و عقب علی بن عیسی در کرمان و خراسان هستند و از اولاد زید بن عیسی اکابر بسیار در ماوراء النهر و عراق
عرب و مصر هست و عقب محمد عیسی نیز بحد کثرت رسیده و محمد و علی مصطفه الاثر از صابونی از نسل وی اند و از حسن
عضاره بن عیسی بنو عقرون اند و بنو حیکاجات اما محمد بن زید الشهید اصغر از اولاد زید است و او را ابو جعفر گفتندی
بغایت فاضل و کامل بوده و نیز هر بار مون شهید شده و عقب او از پسرش ابی عبد الله جعفر شاعر است و محمد
خطیب و احمد سکین و قاسم از اولاد وی اند و صاحب دار الصخر از اعقاب وی ست و فرزندان وی همه نقیب بزرگ
بوده اند اما عبد الله الباهر از غایت غلبه نورانیت بر رخسار مبارک وی بدین لقب ملقب گشته و او با محمد باقر
برادر اعیانی بوده و عقب او از پسرش محمد ارقط است و عقب ارقط از اسمعیل و او را دو پسر بود حسین منقح و محمد ایل
و عرج از نسل حسین اند و از اعقاب وی در قم بوده اند و محمد کوکبی هم از اولاد او ست و بنو الشرقی در شام و مصر از
نسل محمد اسمعیل اند و نقبای ری و ملوک الشان و کوکبیان همه از نسل ارقط اند و الله تعالی اعلم فصل دوم
در ذکر عقب امام محمد باقر وی امام پنجم است کنیت وی ابو جعفر است لقب وی باقر و سبب تلقیب او بدین لقب
جهت توسع و تبحر او ست در علوم و گفته اند این لقب مر او را از قول رسول خدا است صلی الله علیه و سلم آورده
اند که چشم جابر بن عبد الله انصاری رضی الله عنه در آخر عمر پوشیده شده بود روزی محمد باقر نزد وی
آمد در مبادی جوانی خود و بر وی سلام کرد و جابر جواب داد و گفت تو کیستی گفت محمد بن علی بن

الحسین گفت ای سید فرا پیشتر آی محمد پیش آمد و دست بوی داد جابر دست وی را ببوسید و میل کرد که پای وی را نیز
بوسه زند امام نگذاشت جابر گفت یا ابن رسول الله ان رسول الله یقرئک السلام مرا رسول خدای
ترا سلام میرساند امام فرمود که و علی رسول الله السلام و رحمة الله و برکاته پس گفت ای جابر اینحال
چگونه بود جابر گفت روزی با حضرت رسول صلی الله علیه وسلم بودم مرا گفت ای جابر شاید که تو بجائی تا بدان وقت
که ملاقات کنی با یکی از فرزندان من که وی را محمد بن علی بن الحسین گویند خدای تعالی وی را نور حکمت خواهد داد وی را از
من سلام برسان و در روایتی دیگر از جابر چنان است که پیغامبر صلوات الله وسلامه علیه مرا گفت که شاید که باقی باشی
تا وقتیکه ملاقات کنی که یکی از فرزندان حسین که او را محمد گویند بیقر علم الدین بقرا اشگافد و بیرون آرد علم دین را
بیرون آورد وی پس چون او را ملاقات کنی سلام من بوی رسان ولادت وی در مدینه بود روز جمعه سوم ماه صفر سنه
سبع و خمسین من الهجرة مادرش ام عبدالله فاطمه بنت الحسن بن علی و از سادات حسینی اول کسی که مرورا
ولادت حسن و حسین جمع شده بود و از حسینیان اول عبدالله محض را چنانچه رقم سبق یافت
وفات وی در سنه ۱۱۷ هجریه و قبر وی در بقیع است نزدیک مشهد مقدس پدر بزرگوار وی و از وی کرامات
و خوارق بسیار نقل کرده اند و او را هفت فرزند بود چهار پسر جعفر و عبدالله و ابراهیم و علی و عقب او از پسر او جعفر
صادق است و بس فصل سوم در ذکر عقب امام جعفر صادق وی امام ششم است از ائمه اهل بیت کنیت وی ابو عبدالله
و اشهر القاب وی صادق مادرش ام فروه دختر قاسم بن محمد بن ابی بکر ولادت وی در مدینه بوده است روز دوشنبه
هفدهم ربیع الاول سنه ثمانین من الهجرة و وفات وی نیز در مدینه واقع شده روز دوشنبه پانزدهم رجب سنه ۱۴۸
هجریه و قبر او در مدینه است بپهلوی قبر مقدس پدرش و وی از عظمای علمای اهل بیت بوده و میفرموده که علم ما غابر است
و مزبور و نکت قلوب و نقر اسماع و نزدیک ماست جفر احمر و جفر ابیض و مصحف فاطمه و جامعه نیز که هرچه مردمان
بدان محتاج اند در وی ثبت است و علم ایشان بسیار بوده و جفر جامعه از مصنفات ایشان است و کرامات
و مقامات ایشان از حد حصر بیرون و فضایل و مناقبش از حیز حساب افزون و او را هفت پسر بوده
اسمعیل عبدالله موسی اسحق محمد عباس علی و عقب او از پنج فرزند است موسی کاظم و اسمعیل و علی
عریضی و محمد مامون و اسحق مؤتمن اما ابو محمد اسحق مؤتمن برادر اعیانی موسی کاظم بوده و در صورت و هیات
با حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم مشابهت تمام داشته و نشر حدیث بسیار کرده و چون سفیان بن عیینه
از وی نقل حدیث کردی بدین وجه ادا فرمودی که حدثنی الثقة الرضا اسحق بن جعفر بن محمد بن
علی بن الحسین بن علی بن ابیطالب و او را عقب از سه پسر بود محمد و حسین و حسن و بنو الوارث در ری از نسل محمد
اسحق اند و حمزه بجار از بنی وارث بوده و اولاد حسن بن اسحق در مصر و نصیبین اند و میمون بن عبید از ایشان است و حسین

بن اسحق بحران افتاده و اولاد او در رقه و حلب بسیار اند و محمد حرانی بن احمد حجازی و نقبای حلب ازین عقب اند اما محمد مامون کہ از جہت حسن و جمال او را محمد دیباج ہم گفتندے عقب او از سہ پسر بودہ یکی حسین و اولاد او منقرض شده اند دوم قاسم و بنو الشیبہ از اولاد وی اند و بنو الطباره بمصر و بنو العروس و بنو الخوار زمیہ ہم از اولاد قاسم اند سوم علی خارصی و عقب او از دو پسر است حسن و حسین و اعقاب این دو فرزند بسیار اند ابو الہیجا محمد ضراب بن ابی طالب حمزه و ضراب از نسل حسین بن علی بن محمد دیباج است و از اولاد محمد بن حسین کہ ملقب بیحیی بوده ابو البرکات است و اکابر بسیار از نسل وی اند و ابو طاہر کہ اولاد او بسیار اند از اولاد حسن خارصی است اما علی عریضی کنیتش ابو الحسن است عالم بزرگ بوده و در کودکی از پدر باز مانده و از برادر خود موسی کاظم علم آموختہ و نسبت او بعریض است و آن قریہ ایست بر چہار میل از مدینہ و اولاد او بسیار اند و ایشان را عریضیون گویند و عقب او از چہار پسر است محمد و احمد شعرانی و حسن و جعفر اصغر اما جعفر اصغر عقب او از علی پسر اوست و حال این عقب پوشیده است و حسن عریضی را عقب از پسر او عبد اللہ است و اولاد او در مدینہ و مصر و نصیبین اند و بنو بہاء الدین و بنو فخار و بنو سنجی از نسل حسن اند اما احمد شعرانی و بنو الجده از اعقاب وی اند و صاحب السجاده و حمزۃ الداعی و ابو الغنایم ابراہیم از اولاد وے اند و محمد علی عریضی اولاد او بغایت بسیار اند و منفرق در بلاد اولاد یحیی محدث و بنو ثوابہ و بنو المختص از نسل عیسی رومی اکبر اند و او پسر محمد عریضی بوده اما اسمٰعیل کنیتش ابو محمد لقبش اعرج اکبر اولاد امام جعفر بوده و او را بسیار دوست میداشتہ و در زمان حیات پدر وفات فرموده و تابوت او را مردمان از عریض تا مدینہ بدوش آورده اند و عقب اسمٰعیل از دو پسر وے محمد و علی است و عقب محمد از اسمٰعیل ثانی است و جعفر شاعر بنو البغیض از اولاد جعفر شاعر و اعقاب جعفر در مغرب بوده اند و ائمہ مصر کہ مستولی شده اند و حکومت کرده اند از نسل جعفر بن محمد بن اسمٰعیل اند بنو البزار در حلہ از اولاد صنوجہ اند و حسن صنوجہ از نسل اسمٰعیل ثانی است و بنو التمام نیز در سوا از نسل وی اند اما علی بن اسمٰعیل اولاد او در دمشق و عراق عرب بسیار اند **فصل چہارم** در عقب امام موسی کاظم وی امام ہفتم است کنیتش ابو ابراہیم است و بسبب حلم و فرو خوردن خشم او را کاظم لقب داده اند ولادتش در ابوا بوده میان مکہ و مدینہ روز یکشنبہ ہفتم ماه صفر سنہ ۱۲۸ ہجریہ در حبس ہارون رشید شہید شد روز جمعہ پنجم رجب سنہ ۱۸۶ ہجریہ و روضہ مقدسہ وے در بغداد است عابدترین اہل زمان و کریم ترین ایشان بوده فضایل و کرامات وے بسیار است و آنحضرت را شصت فرزند بوده سی و ہفت دختر و بیست و سہ پسر از فرزندان وے بعضے را عقب نبوده و در بعضے اختلاف است و آنچہ حالا ائمہ نسب بر آنند آنست کہ او را از سیزده پسر عقب بوده اولاد چہار تن از ابنای وی بسیار اند و از آن چہار تن متوسط و اعقاب پنج تن کمتر اند و چون بیان این جماعت بزیادت تفصیلے محتاج است ہر یک از اعقاب سہ گانہ را در فصلی وا نمائیم **فصل اول** آن پنج تن کہ اولاد ایشان قلیل اند عباس ا

وهارون واسحق واسمعیل وحسن اما حسن یک پسر داشته جعفر نام وحالا حقیقت عقب او معلوم نیست وگفته‌اند
جعفر بن حسن را سه پسر بوده واولاد علی عرشی از نسل ویند اما اسمعیل بن موسی را پسری بوده موسی نام وعقب او
پسر او جعفر است وبنو ابی العساف وبنو الوارق از نسل ویند اما اسحق بن موسی امیر گفتندی عقب او از سه پسر است
عباس واسحق وطهوس پسر اوست وبنو الملهوس از فرزندان ویند ومحمد واولاد او اند که بودند در بلخ وطخارستان
وحسن بن اسحق ابو جعفر صورانی از اولاد اوست وبنو الوارث از نسل صورانی اند اما هارون بن موسی گویند او
عقب نمانده وابن طباطبا آورده که عقب او از احمد بن هارون است وامیر کابطوس از نسل اوست اما
عباس بن موسی اولاد او در غایت قلت اند وعقب او از قاسم بن عباس بوده **وصل دوم** اما متوسطان
در عقب زید النار است وعبد الله وعبید الله وحمزه اما حمزه را ابو القاسم گفتندی ودر بلاد عجم عقب او
بسیار اند وعقب او از قاسم وحمزه است حمزه بن حمزه را عقب هست در بلخ وبعضی در بلاد خراسان و
قاسم بن حمزه را اولاد هست وابو جعفر که ممدوح بدیع همدانی است وبا ملوک آل سامان مخالطت
در زیدی از فرزندان اوست واحمد مجدور از نسل قاسم است وعبید الله را عقب از سه پسر است
محمد یمانی وقاسم وجعفر محمد یمانی نیز گویند عقب او از ابراهیم است وابراهیم از ابو جعفر واحمد شعرانی اکثر اولاد
ابو جعفر در حجاز اند وابو الغنایم که در شیراز با عضد الدوله بوده از نسل ابو جعفر است واحمد شعرانی را نیز عقب هست
اما قاسم بن عبید الله را نیز اعقاب بوده وحمید الشرف از نسل وی است عبد الله بن موسی او را عقب از محمد است
وموسی وعلی بن حسن الاحوال از نسل محمد عبد الله است وجعفر اسود از اولاد موسی بن عبد الله وبنو ناصر از نسل ویند زید النار
وقتی که بر بصره مستولی شد خانهای بنی عباس را بسوخت ونخلستانهای ایشان را آتش زد وبدین سبب او را
زید النار گفتند وآخر او را گرفته بمرو بردند وبزهر مامون شربت شهادت چشید واو را از چهار پسر عقب بوده
حسن واولاد وی در قیروان مغرب اند وحسین محدث را نیز عقب است به قزوین وجعفر را بارجیان وبنو صعیب وبنو
المکارم از نسل موسی اصم بن عبید الله اند والله اعلم **وصل سوم** مکثران از اولاد امام موسی کاظم چهار اند
امام علی رضا وابراهیم مرتضی ومحمد عابد وجعفر اما جعفر را خواری گویند واولاد او را خواریون وشجریون نیز خوانند
وجعفر را عقب از موسی وحسن است وموسی را عقب او از حسن الحق است وحسن پدر محمد بلیطه است وبلیطه را احمد و
وقوتی ورختاری بوده در فارسان عرب بوده با قوت وشوکت در حجاز وعراق عرب اما محمد عابد عقب او
از ابراهیم مجاب است وابراهیم را از پسر عقب بوده محمد حایری واحمد بقصرین هیر وعلی پسر جان کرباشند وبنو احمد و
آل ابی الفائز وبنو ابی مزن وآل ابی الحرث از نسل احمد بن محمد حایری اند وبنو النصر وآل ابی الحمراء از نسل حسین
بن محمد اند واعقاب احمد وعلی منقرض شده اما ابراهیم اصغر که ملقب است بمرتضی عقب او از دو پسر است

موسی ابو سبحه وجعفر اما موسی اورا از هشت پسر عقب است چهار مقل وچهار مکثر اما مقلون عبیدالله است
واولاد او در بصره ودیلم اند وعیسی اولاد او بفارس اند وعلی اعقاب او در دینور وشیراز اند وابو علی صحیح است و
ابو الفضل ازین نساند جعفر در ترمذ فرزندان دارد اما مکثرون یکی محمد اعرج است وعقب او از موسی ابرش است
وبس واورا سه پسر معقب بوده ابو طالب محسن اولاد او ببصره اند وابو احمد حسین بن موسی ابرش نقیب النقبا بغداد
بوده واورا دو پسر بوده محمد رضی وعلی مرتضی علم الهدی ومراتب ایشان در علوم بغایت رفیع بوده در بعضی تواریخ هست
که در کتاب خانهٔ علم الهدی هشتاد هزار مجلد کتاب بوده وابو عبدالله احمد بن موسی ابرش اولاد بسیار اند ابو البرکات
نقیب سامرا ونجم الشرف وابو المظفر هبة الله جد بنی الموسوی ازین بیت اند دوم احمد اکبر عقب او از حسین قصی است
وابراهیم وعلی احول آل رافع از نسل علی احول اند وبنی الذرق از نسل ابراهیم اند وآل طلعه از اولاد حسین قصی است
وسید احمد رفاعی از نسل یحیی بن حسین است سوم ابراهیم عسکری بنو المتمع از اعقاب وی اند وبنو الحسن بمشهد ع وهم
ازین نساند وبعضی اولاد ابراهیم در ابرقوه بوده اند چهارم حسین قطعی نسل او بسیار است ومنتهی میشود به ابی الحسن علی
الدیلمی وعقب او از ابی الحرث محمد است وحسین اشقر وحسن برکه وابو النفیس بجابر وآل ابو السعادات از نسل ابی الحرث
اند وجید وبن حسن از نسل حسین اشقر وابن هبة الله در دمشق از نسل حسن برکه والله اعلم فصل پنجم در عقب امام
علی رضا وامام هشتم است کنیتش ابو الحسن وولادت وی در مدینه بوده روز پنجشنبه یازدهم ربیع الآخر سنه ۱۵۳ هجریه وشهادتش
در سناباد طوس روز جمعه بیست ویکم ماه رمضان سنه ۲۰۳ هجریه هر چه از مناقب او بر زبانها مذکور واز فضائل او در کتابها
مسطور است با معالی ذات عالی او ع چو یک قطره است از دریای زخار ، واین قطعهٔ ابی نواس را در مدح وی
ترجمه میکنند برین وجه که نظم ، بنده این یک گفت دوستی که توئی ، که شعر تست که بر آسمان رسیده سرش ،
چرا مدیح سرای رضا همی نشوی ، که در جهان نبود کس به پاکی گهرش ، بگفتمش که نیارم ستود امامی را ، که جبرئیل
بود خادم پدرش وآنحضرت را پنج پسر بوده محمد حسن جعفر ابراهیم حسین وعقب او از فرزند بزرگوارش محمد تقی است فصل ششم
در عقب امام محمد تقی وی امام نهم است از ائمه اهل بیت کنیتش ابو جعفر است ولقب وی تقی وقانع وجواد وولادتش در جمعه
بوده یازدهم رجب المرجب سنه ۱۹۵ هجریه در عهد خلافت معتصم وگویند بزهر شهید شد وقبرش در بغداد است نزدیک مشهد
مقدس جد وی موسی کاظم واز کمال ادب وعلم وفضلی که داشت با صغر سن مأمون مشعوف وی شده دختر خود ام الفضل را بزنی
بوی داد وهمراه وی بمدینه روان کرد وهر سال هزار هزار درم بوی فرستادی وکرامات ومقامات وی بسیار او عقب او از دو
پسر بوده علی هادی وموسی مبرقع در قم وفات یافت واولاد او را رضوی گویند وبیشتر ایشان بقم باشند ودرین اوقات
جمعی بمشهد مقدس رضوی رضی الله عنه انتقال فرموده اند وعقب موسی از احمد است ونسابهٔ دینوری گفته که محمد بن موسی
هم معقب است وانتساب بنی الخشاب بدو است اما عقب احمد بن موسی از محمد اعرج است وبقیهٔ اولاد از نسل وی اند

فصل هفتم در عقب امام علی هادی وی امام دهم است از ائمه اهل بیت کنیتش ابوالحسن است و او را ابوالحسن ثالث گویند چه ابوالحسن اول علی مرتضی است و دوم علی بن موسی الرضا و سوم علی هادی و لقب او نقی و عسکری نیز هست و ولادت وی در مدینه بوده سیزدهم ماه رجب سنه ۲۱۴ هجریه و وفات وی در زمان معتضد خلیفه در سر من رای روز دوشنبه آخر ماه جمادی الآخر سنه ۲۵۴ هجریه و قبرش در سر من رای است و بیست در سامرا و مناقب وی بسیار و فضایل وی بیرون از حد شمار است و او را سه پسر بوده حسن و حسین و جعفر و عقب او از دو پسر است حسن و جعفر اما جعفر کنیتش ابوعبدالله است و بکذاب ملقب شد زیرا که بعد از فوت برادر دعوی امامت کرد و او را ابوالکرین گویند صد و بیست فرزند داشت و عقب او از شش فرزند است بعضی مقل و بعضی مکثر و ابنای او اسمعیل حریفان است و طاهر و یحیی صوفی و هارون و علی و ادریس اما ناصر و برادرش محمد ابوالبقا از فرزندان اسمعیل اند و ابوالغنایم و دقاق و ابویعلی دلال از اولاد طاهر و ابوالفتح نسابه از نسل یحیی صوفی و اعقاب وی در مصر اند و سادات صیدا از بلاد شام از اولاد هارون بن جعفر و محمد نازوک که اولاد او را بنی النازوک گویند از نسل علی بن جعفر و اعقاب ادریس بن جعفر را قواسم گویند نسبت بجد ایشان قاسم بن ادریس و غلات و بدو در بنی کعب مواجه همه از قواسم اند **فصل هشتم** در عقب امام حسن زکی وی امام یازدهم است از ائمه اهل بیت کنیتش ابومحمد و لقبش زکی و خالص و سراج و وی نیز چون پدر خود بعسکری مشهور است ولادت وی بمدینه بوده است سنه ۲۳۱ هجریه و قبر وی در پهلوی پدر وی است در سر من رای و از وی کرامت بسیار نقل کرده اند و خوارق عادات در کتب معتبر آورده از جمله در شواهد مذکور است که یکی گفته که پیش ابومحمد زکی از فقر شکایت کردم تازیانه بدست داشت زمین را بآن بکاوید و سبیکه زر موازی پانصد دینار بیرون آورد و بمن داد و دیگری نقل کرده که رقعه بوی نوشتم و در آنجا مسئله پرسیدم و میخواستم که از تپ ربع نیز سوال کنم اما فراموش کردم و ننوشتم وی بمن نوشت که جواب مسئله تو نبشت و میخواستی که از حمای ربع نیز سوال کنی و فراموش کردی این را که قلنا یا نار کونی بردا و سلاما علی ابرهیم بر پاره کاغذ بنویس و بر گردن محموم بیاویز چنان کردم و آن محموم شفا یافت و او را یک پسر بود محمد مهدی و بس **فصل نهم** در ذکر محمد بن الحسن وی امام دوازدهم است و کنیت وی ابوالقاسم و لقبش بقول امامیه حجت و قایم و مهدی و منتظر و صاحب الزمان و بمذهب ایشان خاتم ائمه اثنا عشر است ولادت وی در سر من رای بوده در بیست و سوم رمضان سنه ۲۵۵ هجریه بسرداب درآمد و در سرای خود مختفی شد و در شواهد مذکور است که چون متولد شد بر ذراع ایمن وی نوشته بود که جَآءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ اِنَّ الْبَاطِلَ کَانَ زَهُوْقًا و در روایتی هست که چون از مادر بزاد بزانو درآمده انگشت سبابه بآسمان برداشت پس عطسه زد و گفت الحمد لله

رب العالمین وزیر گی نقل کردہ کہ نزد امام حسن عسکری شدم و گفتم یا ابن رسول اللہ خلیفہ و امام بعد از تو کہ خواہد بود بخانہ درآمد پس بیرون آمد کودکے بر دوش گرفتہ کہ گویا ماہ شب چہاردہ است در سن سہ سالگی پس فرمود اے فلان اگر نہ تو پیش خدائے گرامی بودے من این فرزند خود را بتو ننمودمی نام این نام رسول است صلے اللہ علیہ وسلم واین کنیت وے و این جہان را پر داد و عدل کند ہمچنانچہ بر جور وظلم شدہ باشد و بقول بعضے کہ او را زندہ میدانند میگویند در اقصاء بلاد مغرب شہرہا در تصرف اوست و اورا فرزندان اثبات مے کنند و حق سبحانہ و تعالے بدین معنی دانا تر است انہ یعلم السر واخفی ببیت ہر نکتہ کہ آن زمان ہاست بر علم خدائے ما عیانست، این بود کلمۂ چند از انساب سادات بزرگوار و عظمائے عالی مقدار مالکان ممالک نقابت مرشدان مسالک نجابت ستارگان سپہر سعادت سیارگان سبل سعادت شعر کرام لہم عین الامامۃ منبع، شموس لہم برج الکرامۃ مطلع، فباسیا کالشمس ابیض واضیاء، ویانرفا من ھامۃ النجم ارفع آل پیغمبر حریم کبریا را محرم اند، آل پیغمبر ز حرمت فخر آل آدم اند، نسبت آل نبی با سایر خلق جہان، گر کنی ضرب المثل بحر محیط و شبنم اند، روح اللہ ارواحہم وقدس بزلال الافضال اشباحہم کہ بجود الطاف ربانی و اعطاف سبحانی رقم زدہ کلک بیان شد و الحمد للہ حمد حمد ہ حق سبحانہ و تعالی ارواح مقدسہ ایشان را بسلسال وصال و سلسبیل قرب و اتصال در روضۂ جنات عدن مفتحۃ لہم الابواب پیوستہ تازہ و سیراب دارا و در وایح میامن برکت و فوایح مواہب جمعیت از حدائق روح و راحت روحانیت ایشان بمشام کافۂ اہل اسلام برساناد و سایۂ دولت این احسب النسب ملوک انام امجد و اسعد ذوی الاجلال و الاعظام ملاذ سادات الخافقین خلاصۂ ودایع انی تارک فیکم الثقلین قطعہ سلطان نشان عالم اقبال و مکرمت، مسند نشین منصب اقبال و اقتدار، خورشید آسمان نقابت کہ بودہ ہست، سادات را بحضرت عالیش افتخار، نور دیدۂ سلطنت کبرائے چراغ دودۂ خلافت عظمی نقاوۃ السلاطین خلاصۂ ابناء الماء و الطین قطب فلک الشوکۃ مرکز دایرۃ العظمۃ و السطوۃ رباعی خسرو جمشید جام داور دارا علم، شاہ کیخسرو حشم

سلطان اسکندر لقا سرور عالی نسب دین پرور عالی حسب آفتاب برج شاہی سایہ لطف خدا مرشد الدین شاہ عبد اللہ کہ بحکم ازل در ممالک مشتہر باشد بسید میرزا لا زالت دوحۃ الاقبال مورقۃ بجلالہ ولمعۃ الدولۃ مشرقۃ من افق کمالہ سالہای بی تناہی بہ فیضان فضل الٰہی بر مفارق اعاظم کرام و اکارم عظام مبسوط و مخلد و مستدام باد و فرزند بزرگوار عالی مقدارش کہ قرۃ عین سیادت کاملہ و غرۂ جبہۂ شاملہ است گوہر صدف شرف شہریاری ملحوظ نظرات عنایات حضرت الٰہی غزل شہی کہ از لمعات دل منور او صد آفتاب تجلی کند منظر او علاء دولت و ملت محمد برکہ کہ تاج مہر بود گوہری ز افسر او بسی بحر شرف غوص کرد عقل شریعت در می نیافت بہ پاکیزگی گوہر او تا بینہ اللہ بعلو المراتب و شرف نسبۃ المناقب در ظل ظلیل والد نبیل خود باعلیٰ مراتب آبا عظام و اقصیٰ مآرب اجداد کرام خود برساد حیت پر نور باد چشم پدر از چنین پسر موفور باد قدر پسر از چنان پدر آمین رب العالمین والحمد للملک الحق المبین والصلوٰۃ والسلام علی سیدنا محمد و آلہ و اصحابہ اجمعین الطیبین الطاہرین

خاتمۃ الطبع

الحمد للہ والمنۃ کہ کتاب روضۃ الشہدا بحسن ادارت کار پردازان دکان شیخ الٰہی بخش و محمد جلال الدین کشمیری بازار لاہور زیور طبع پوشیدہ

اعلان

بر دوکان شیخ الٰہی بخش محمد جلال الدین تاجران کتب کشمیری بازار لاہور

کتب ہر نوع و ہر فن نسبتاً ارزان موجود ہست با تاجران رعایتے مزید

ارشاد الطالبین فارسی اخوند درویزہ

یہ کتاب حاوی نکات تصوف و مسائل فقیہ ہے۔ مفتیان زمانہ کے لئے عجیبی کار آمد ہے اس سے بڑھ کر صوفیائے کرام کے لئے مفید مصنف علام نے اس ڈھنگ سے مسائل کو بیان فرمایا ہے کہ فقیہ مسائل فقیہ اور صوفی مسائل تصوف کا استنباط کر سکتا ہے۔ اور دونوں اپنے اپنے خیال میں خوش ہوتے ہیں۔ ایسی جامع کتاب آج تک نظر سے نہیں گزری کاغذ خط و چھپائی عمدہ۔ حجم ۵۰۲ صفحہ ٭ قیمت ... عہ

ذخیرۃ الملوک

بزبان فارسی مصنفہ حضرت سید السادات منبع فیوض و برکات غوث صمدانی میر سید علی بن شہاب الدین ہمدانی رحمۃ اللہ علیہ حاوی مسائل شریعت و سلوک ہے۔ اور بکمال صحت جانفشانی طبع ہوا ہے ٭ قیمت ... عمر

قصص الانبیا فارسی جلی قلم کاغذ مصری

حاوی کل حالات پیغمبراں از آدم صفی اللہ تا حضرت محمد رسول اللہ صلوات اللہ علیہم و بیان خلفائے راشدین المہدیین رضوان اللہ تعالے علیہم اجمعین قابل دید کتاب ہے ٭ قیمت ... ۱۱ر

فوائد السالکین فارسی

مؤلفہ حضرت بابا فرید شکر گنج یہ کتاب نہایت ہی اعلےٰ علم تصوف میں ہے۔ کیوں نہ ہو کہ ان کے مصنف ایسے بزرگ ہیں جن کا نام کا ڈنکہ تمام دنیا میں ہے ٭ قیمت ... ۲ر

تحفۃ العشاق

مجموعہ غزلیات نادر فارسی پسند خاطر برنا و پیر ہے۔ جلد منگا کر محظوظ الکلام ہوئے۔ ہدیہ صرف ... ۴ر

دیوان غوث الاعظم رحمۃ اللہ علیہ

دیوان کرامت بنیان از ارشادات کرامت آیات مہر منیر سمائے عرفان خواص محیط و خار ایقان سالک مسالک حقیقت سرمدی عارف رموز یزدانی مقبول بارگاہ سبحانی حضرت قطب الاقطاب غوث الاعظم پیر دستگیر روشن ضمیر میراں محی الدین شیخ سید عبد القادر جیلانی رضی اللہ عنہ قابل دید ہے محصول ڈاک بذمہ خریدار ٭ قیمت ... ۲ر

دیوان خواجہ معین الدین چشتی علیہ الرحمۃ

حضور کے نام نامی و اسم گرامی سے ہر ایک بشر واقف ہے آشنایان بحر طریقت واقفان رموز حقیقت کیلئے یہ کتاب ایک نعمت غیر مترقبہ ہے۔ صوفیان صفا کیش اس کو اپنا حرز جان بنائیں تو زیبا ہے ٭ قیمت ... ۳ر

گلدستۂ دلپذیر المعروف بہ چمن بے نظیر فارسی

مولفہ و مرتبہ منشی محبوب عالم صاحب خوشنویس امین آبادی سلمہ القدیر مشتمل بر غزلیات حمد باری تعالے و نعت خواجۂ عالم سرکار دو عالم مفخر موجودات احمد مجتبےٰ محمد مصطفےٰ صلے اللہ علیہ وسلم و مضامین عشقیہ پسند خاطر حضرات صوفیائے کرام مقبول طبائع برنا و پیر کاغذ خوب خط مرغوب قابل دید ہے ٭ قیمت ... ۸ر

اشتہار

یہ کتب خانہ عرصہ سے جاری ہے
اور بفضلہ تعالےٰ روزافزوں ترقی ہے
ناظرین والاتمکین وتجاران نامدار جنہوں نے ایک دفعہ اس سے معاملہ کیا
اسکی خوش معاملگی کے مداح وثناخواں ہیں اس میں ایک بڑا بھاری ذخیرہ ہر ایک قسم
کی کتابوں کا ہر وقت موجود رہتا ہے یعنی قرآن مجید حمائلیں مترجم وغیر مترجم حدیث
فقہ صرف نحو منطق اصول طب فارسی درسی کتابیں قصہ جات فارسی اُردو
گورمکھی سنسکرت ناول ناٹک مشہور ومعروف لوگوں کی سوانح عمریاں کتب انجمن
حمایت اسلام لاہور کتب اسلام مولوی غلام قادر صاحب بھیروی کتب اسلام
مولوی رحیم بخش صاحب وغیرہ وغیرہ کا کافی ذخیرہ موجود رہتا ہے
ایک دفعہ آزمایش شرط درخواستیں بھیجکر اور تجربہ
کرکے دیکھ لیں۔ والسلام مفصل فہرست
درخواست کرنے
پر مفت ارسال
ہوگی۔

معیار الحقایق شرح کنز الدقایق

مصنفہ فاضل اجل مولانا مولوی ضیاء الدین محمد الحسینی الحنفی رحمۃ اللہ علیہ حاوی کل مسائل فقہ۔ یہ کتاب لاجواب ہے۔ جو طلباء کو دوسری کتب فقہ وفتاوے سے مستغنی کردیتی ہے۔

قیمت عام

مجموعہ خوانی

اس کتاب کو حضرت مولانا الکامل کریم رحمۃ اللہ علیہ نے حسب الحکم الغ قتلغ بہرام خان رحمۃ اللہ علیہ التسلیم فرمایا۔ یہ کتاب مفتیوں اور قاضیوں اور طلباء کو دیگر فتاوے وکتب فقہ سے مستغنی کردیتی ہے۔ بس لاجواب ہے۔

قیمت ۱۰ار

الفاظ الادویہ

مع ریاض الادویہ ورسالہ مارالجین وغیرہ وغیرہ کل ادویہ یونانی مظہر ماہیت وخواص ادویہ وغیرہ وغیرہ۔ قیمت ۶ر

سلم العلوم

نحشی بحواشی جدیدہ ومفیدہ آج تک اس عمدگی سے سلم العلوم کہیں نہیں چھپا خوشخط عمدہ کاغذ تقطیع موزوں قیمت صرف ۱۲ر

المشتہران ملک ہیرادین محمد جلال الدین تاجران کتب کشمیری بازار لاہور